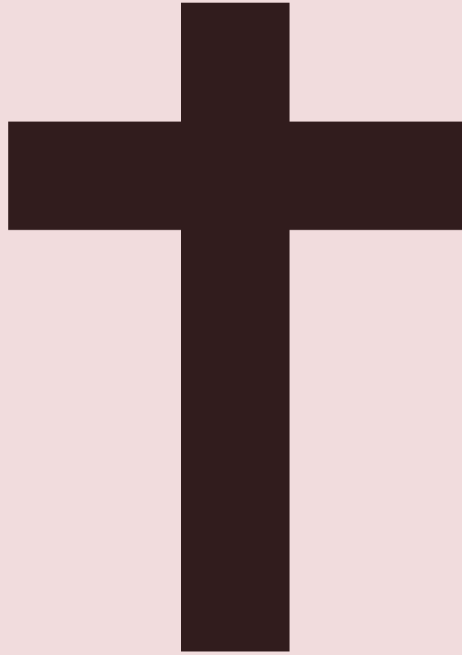

Rangi

Rangi Translation Project (New Testament)

Rangi

Rangi Translation Project (New Testament)

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Rangi

Contributor: Wycliffe USA

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

- You include the above copyright and source information.

- If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

- If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word.

See Revelation 22:18-19.

2025-05-08

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 8 May 2025

f1dc5da6-bc39-5ea5-ac13-942132b5feb6

Contents

Matáayo	1
Maáriki	57
Lúka	93
Yooháani	154
Mirimo ya Vatumwi	197
Varúumi	252
1 Vakoríinto	277
2 Vakoríinto	300
Vagalatía	315
Vaeféeso	324
Vafilípi	333
Vakolosáai	339
1 Vatesaloníike	345
2 Vatesaloníike	350
1 Timotéeo	353
2 Timotéeo	360
Tíito	365
Filemóoni	368
Vaeburanía	370
Yaakúupu	389
1 Peéteri	396
2 Peéteri	403
1 Yooháani	408
2 Yooháani	414
3 Yooháani	415
Yúuda	417
Wiivariyuli kwa Yooháani	419

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Matáayo Mulongooro

Kitáabu iki chaandikwa ni Matáayo, musaankan'yi kóodi (9:9-11; 10:1-4). ^Vyeene yoónekanaa, Matáayo aandika kitáabu iki, kati ya myaaka ya 60-70 keende Kirisitu ^avyaalwa. Uhu Matáayo Yéesu ajáa amwaanirira amutuube mpindi avariyaaláa Masáare Maaja mbere ja vaantu uko isi ya Galiláaya (9:9). Viintu ^viri foo ^vyeene Matáayo aandika, ni vira ^iionera na miiso yaachwe. Na kiintu kiintu ^alúusa, Yéesu ni Masía na kei ni Mununuuli wa vaantu, Muluungu ^avalaha ko tweera valáali na mutwe mihakwii wa kali (Isáaya 53). Kitáabu iki, Matáayo avaandikira Vayahúudi ^veene vajáa varuma Masáare Maaja ya Yéesu. Masáare Maaja aya, si sa Vayahúudi vii tuku, maa kaa, ni sa weeru yoosi (1 Yooháani 4:13-15).

Kitáabu iki chalusalusu, mwiikalo wa Yéesu aha weerwii. Chaanda na isimu ra kuvyaalwa kwa Yéesu, chalusu kubatisiwa na kuyerwa kwaachwe ni Irimu (1:1-4:12). Kei, chalusu murimo waachwe wo variyala Masáare Maaja, myuujisa yaachwe na kuvahorya vaantu uko isi ya Galiláaya (4:13-18:35). Kitáabu iki chalusu lyeendo lwa Yéesu fuma Galiláaya furu Yerusaleému (19:1-20:34). Kei, chalusu viintu ^vyafumira júma yo kiimikirirya, kuning'iniwa kwaachwe masalábii, inkwya na kufufuka kwaachwe (21:1-28:20).

Kitáabu iki choonekya Yéesu ni Mukiindya mukulu, ^ari na wiimiriri wo variyala Miiri ya Muluungu na Utemi wa Kurumwii. Ukiindya waachwe wagavwa haantu hasaano, (1) ukiindya wa Yéesu luulwii (5-7), (2) ulairiri kwa vapooji vaachwe ikimi na vaviri kuvatamamira vaantu (10), (3) símo ja Utemi wa Kurumwii (13), (4) ukiindya wa ^vyeene vapooji va Yéesu vasaakwa vave (18-20), na (5) ukiindya wa kuharererya kwa weeru na kuuja kwa Utemi wa Kurumwii (24-25).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lukolo lwa Yéesu na kuvyaalwa kwaachwe 1:1-2:23

Murimo wa Yooháani Mubatisáaji 3:1-12

Kubatisiwa na kuyerwa kwa Yéesu 3:13-4:11

Murimo wa Yéesu uko isi ya Galiláaya 4:12-18:35

Lyeendo lwa Yéesu kutamanywa na múuji wa Yerusaleému 19:1-20:34

Júma yo kiimikirirya ya Yéesu uko Yerusaleému na heehi na Yerusaleému 21:1-27:66

Kufufuka na kufumira kwa Yéesu 28:1-20

Lukolo lwa Yéesu (Lúka 3:23-38)

¹ Ihi noo nkumbukira ya marina ya lukolo lwa Yéesu Kirisitu, mwaana wa Daúdi, mwaana wa Aburaháamu.

² Aburaháamu ajáa amavyaala Isaka,
Isaka akamavyaala Yaakúupu,
Yaakúupu akamavyaala Yúda na vaanaavo,

³ Yúda akamavyaala Peréesi na Séera na íyo waavo ni Tamári ajáa.

Peréesi akamavyaala Hesiróoni,
Hesiróoni akamavyaala Aráamu,

⁴ Aráamu akamavyaala Aminadáabu,
Aminadáabu akamavyaala Nashóoni,
Nashóoni akamavyaala Salimóoni,

⁵ Salimóoni akamuvyaala Boási, fuma kwa Raháabu.
 Boási akamuvyaala Obéedi fuma kwa Rúutu,
 Obéedi akamuvyaala Yéese,
⁶ ne Yéese akamuvyaala mutemi Daúdi.✠

Daúdi akamuvyaala Solomóoni fuma kwa muki wa Uría.✠

⁷ Solomóoni akamuvyaala Rehoboáamu,
 Rehoboáamu akamuvyaala Abíya,
 Abíya akamuvyaala Áasa,

⁸ Áasa akamuvyaala Yehoshofáati,
 Yehoshofáati akamuvyaala Yóramu,
 Yóramu akamuvyaala Usíia,

⁹ Usíia akamuvyaala Yósamu,
 Yósamu akamuvyaala Ahási,
 Ahási akamuvyaala Hsekía,

¹⁰ Hsekía akamuvyaala Manáase,
 Manáase akamuvyaala Amóoni,
 Amóoni akamuvyaala Yosía,

¹¹ Yosía akamuvyaala Yekonía na vaanaavo,
 mpíindi vaantu va Yúda ^vakasaamiwe na isi ya nyenii ya Babéli.

¹² Lusaamo lwa Babéli ^lukalooke,
 Yekonía akamuvyaala Searitiéli,
 Searitiéli akamuvyaala Serubabéli,

¹³ Serubabéli akamuvyaala Abiúudi,
 Abiúudi akamuvyaala Eliakíimu,
 Eliakíimu akamuvyaala Asóori,

¹⁴ Asóori akamuvyaala Sadóoki,
 Sadóoki akamuvyaala Akíimu,
 Akíimu akamuvyaala Eliúudi,

¹⁵ Eliúudi akamuvyaala Elieséri,
 Elieséri akamuvyaala Matáni,
 Matáni akamuvyaala Yaakúupu,

¹⁶ Yaakúupu akamuvyaala Yooséefu, mume wa María.
 María akamuvyaala Yésu ^ánirirwaa Masía.

¹⁷ Jeyyo, kujáa kwatite mbyaala ikimi na ine (14) fuma Aburaháamu furu mutemi Daúdi. Kei, kujáa kwatite mbyaala ikimi na ine fuma mutemi Daúdi, furu lusaamo lwa Viisiraéli kutwaalwa na isi ya nyenii ya Babéli. Na mbyaala ikimi na ine fuma lusaamo lwa Viisiraéli kutwaalwa na isi ya nyenii ya Babéli, furu kuvyaalwa kwa Masía.

Kuvyaalwa kwa Yésu Kirisitu
(Lúka 2:1-7)

¹⁸ Iji noo mbuwo ja kuvyaalwa kwa Yésu Kirisitu. María iyo waala Yésu ajáa atamirwa ni Yooséefu. Maa kaa, mpíindi ^vajáa vakaari si vanalumana ja muki na mume, María akava mawulu maruto kwa njira ya Mutima Muija.

¹⁹ Yooséefu mume waachwe baa neembe ajáa ni muuntu muwoloki, si asaakaa kumukwaatya soni María mbere ja vaantu tuku, akalamula kumureka María kimbiso.

²⁰ Mpíindi ájáa akaari yookiiririkana iri isáare, murimu mūja wa Ijva ukamufumira tulwii, maa ukamusea, “Yooséefu, mwaana wa Daúdi, koofa kumsumula Maríia ave muki waako tuku, sa uruto átiite ni kwa laviro lwa Mutima Mūja.

²¹ Kiichungula ari mwaana mulume, na mukemera uri irina raachwe Yéesu, sa yeeye noo ári valamurirya vaantu vaachwe fuma uvii waavo.”

²² Aya yoosi yafumire, sa masáare Ijva álusasa kwa njira ya maláli na mutwe waachwe yakiimane,

²³ “Laanga, munjala sumula ari inda, yeeye vyaala ari mwaana mulume, novo mwaanirira vari irina raachwe Emanuéeli,”[☆] noo kusea, “Mulungu ni na suusu ari.”

²⁴ Yooséefu ákiinuke fuma tulwii, akabweeya ja viintu murimu mūja wa Ijva ájáa umuyirire. Aho, akamsumula Maríia akava muki waachwe.

²⁵ Maa kaa, Yooséefu si amuseeserera Maríia tuku, furu akiichungula mwaana wa kiintu kilume. Yooséefu akamukemera irina raachwe Yéesu.

2

Vamanyi va Nyényeeri Vookoomwiinamira Yéesu

¹ Yéesu ákavyaalwe mújii wa Betelehéemu ári isi ya Yudéa, mpíindi ijo Heróode Mukúlu noo ájáa mutemi. Haaha vamanyi va nyényeeri fuma itumba vakūja na Yerusaléemu.

² Vuuryáa voosea, “Hai ari ura ávyirwe ari kuva Mutemi wa Vayahúdi? Suusu twiyona nyényeeri yaachwe yatula fuma itumba, naasu tuújire noo mwiinamira.”

³ Mutemi Heróode ákateere ayo masáare, yakaanda muturikirya, hamwi na vaantu voosi va Yerusaléemu.

⁴ Akavaanirira vakúlu va veeneisi va Ijva na vakiindya va Miiró, maa akavuurya, “Masía ni hai ári vyaarirwa?”

⁵ Voovo vakamusea, “Vyaarirwa ari mújii wa Betelehéemu ári isi ya Yudéa. Jeeyo noo áyeene maláli na mutwe wa Ijva aandika,

⁶ “Ee Betelehéemu ári isi ya Yúda, weewe si uri mudúúdi tuku, kati ya míji ámányirwe ya Yudéa. Sa kufuma kwaako fuma ari mulongooli, uhu valongoola ari vaantu vaani Viisiraéli.”[☆]

⁷ Aho, Heróode akavaanirira vara vamanyi va nyényeeri na kijiraawii, ako akavuurya mpíindi mpíindi áviyona ira nyényeeri.

⁸ Hara, akavatuma vadome na Betelehéemu kunu yoovasea, “Tamanyi mukuurikirirye neeja masáare ya uwo mwaana, na ámari moona, ndeteri mulomo chaangu sa naani nkamwiinamire.”

⁹ Vara vamanyi va nyényeeri ávakahumule mteerera mutemi Heróode, maa vakiinuka. Na laanga, vakiyona kei nyényeeri íira ávoona yootula itumba, ikava yoovalongorera novo vakiituuba furu ikiima mweeri ya haantu ájáa mwaana.

¹⁰ Ávakiiyone ira nyényeeri, vakavyeenda maatuku vii.

¹¹ Vakiingira na nyuumbii, vakamoona mwaana ari na Maríia íyo waavo, vakachwaama, maa vakamwiinamira. Hara, vakachungula máari jaavo ja kikomi ja mberii, vakamuheera vilungulungu vya saháabu, ubáani na manemáane.*

¹² Mulungu akavakaan’ya tulwii, kari vahinduke na kwa Heróode tuku. Jeeyo, vakahinduka na meevó, na vajáa vatweera na njira yingi.

[☆] 1:23 Laanga Isáaya 7:14. [☆] 2:6 Laanga Míika 5:2. ^{*} 2:11 *manemáane*: Ni mooda ávahákaa muviri wa muuntu de ataahwe. Mooda uhu ájáa ni wa iyoombe ikulu.

Kutijja na Mísiri

¹³ Vamanyi va nyéneyeeri ^vakiinuke na meevo, murimu muija wa Ijéva ukamufumira Yooséefu tulwii, maa ukamusea, “Inuka, musumule mwaana na íyo waavo, utiije novo na Mísiri. Ikali uko furi nivyiyire, sa Heróode yoomusaakira mwaana sa amulae.”

¹⁴ Jeyyo, nuuchiku Yooséefu akiinuka, akamusumula mwaana na íyo waavo, akakwaata njira na Mísiri.

¹⁵ Akiikala Mísiri furi mutemi Heróode akawulala. Jeyyo, isáare ra Ijéva ko tweera muláli na mutwe waachwe rikakiimana, “Namwaanirira mwaana waani fuma Mísiri.”✠

Vasinga va Kintu Kilume Vookulawa

¹⁶ Heróode ^akataange akóovirwe ni vara vamanyi va nyéneyeeri, maa akakalala maatuku vii. Aho, akavatuma vaantu vavulae vasinga voosi vuu va kintu kilume ^vari na myaaka iviri kuhinduka na nyuma aho múujii wa Betelehéemu, na maturii yoosi ^yaringirira uwo múuji. Abweeyya jeyyo, ja ^vyeeene ajáa awyirwa jira mpiindi ni vara vamanyi va nyéneyeeri. ¹⁷ Jeyyo, isáare ^raluswa ni Yeremía muláli na mutwe rikakiimana,

¹⁸ “Sawúti yatéerekire fuma Ráama,
Kiro na kirira no myaa kukulu,
Rahéli yoovaririra vaana vaachwe,
baa si yoosaaka tuuriwa mutima tuku,
sa voosi vakwíre.”✠

Kuhinduka Fuma Mísiri

¹⁹ Heróode ^akawulale, murimu muija wa Ijéva ukamufumira Yooséefu tulwii uko Mísiri,

²⁰ Ukamusea, “Inuka, musumule mwaana na íyo waavo, uhinduke na isi ya Isiraeli, sa vara ^vasaakaa nkaasu ya mwaana vaakwya.”

²¹ Yooséefu akiinuka, akamusumula mwaana na íyo waavo, maa vakahinduka na isi ya Isiraeli.

²² Maa kaa, Yooséefu ^akateere Arikeláo mwaana wa Heróode noo avíre mutemi wa Yudeea haantu ha taata waavo, Yooséefu akoofa doma na uko. Ne ^akakaaniwe kei tulwii, akiinuka, maa akadoma na isi ya Galiláaya.

²³ Kura, akita kiikala múujii ^uséwaa Nasaréeti. Jeyyo isáare ^raluswa ni valáli na mutwe rikakiimana, “Kaanirirwa ari Munasaréeti.”

3*Yooháani Mubatisáaji Yoomwiimiryá Njira Yéesu**(Maárikí 1:1-8; Luká 3:1-18; Yooháani 1:19-28)*

¹ Siku ^jiri foo ^jikalooke, Yooháani Mubatisáaji afumira isi ya ibaláángwii ra Yudeea, yoovariyula, yoosea,

² “Valanduki fuma uvii waanyu, Utemi wa Kurumwii wasengeriire.”

³ Uhu Yooháani noo ^aluswa ni Isáaya muláli na mutwe, yoosea,
“Muantu yookaanirira vikulukulu isi ya ibaláángwii,
Imyi neeja njira sa Ijéva,
wololi njira ^ari tweera.”✠

⁴ Yooháani iivikiráa ingo ^yachumwa kwa mabaáhira ya ngamía na iimutiráa lukova.✠ Kintu ^arijáa ni nkumbi na huki wa isekii.

⁵ Vaantu fuma múujii wa Yerusaleemu, isi yoosi ya Yudeea na isi joosi ^jiri mbarimbari ya lujji lwa Yorodáani, vujáa na kwa Yooháani.

✠ 2:15 Laanga Hósea 11:1. ✠ 2:18 Laanga Yeremía 31:15. ✠ 3:3 Laanga Isáaya 40:3. ✠ 3:4 Laanga 2 Vatemí 1:8.

⁶ Yeeye avabatisáa aho luujii lwa Yorodáani, kunu vooluusa uvi waavo.

⁷ ^Akoone Mafarisáayo na Masadukáayo ^vari foo vookuwa na kwaachwe noo batisiwa, ajáa avasea, “Nyuunyu mbyaala ya nyororooda! Ni ani ^avalúmire kutu mutiije nkalari ya Mulungu ^yookuwa?”

⁸ Haaha vyaali ndiwa njija ^jiri koonekya kikomi mwavalandukire fuma uvii waanyu.

⁹ Reki kwiiririkana mitimii yaanyu, ‘Aburaháamu ni taáta wiitu!’ Ni kavawuyira niise, Mulungu ifaanaa avalandule mawye aya yave vaana va Aburaháamu!

¹⁰ Mulungu ahumwíre víika chaarya chaachwe neeja miririi ya miti. Kooni muti si wootunga ndiwa ^jabooa, temwa uri, ufwetirwe na iviivii.

¹¹ Niini noovabatisa na maaji, koonekya mwavalandukire fuma uvii waanyu. Maa kaa, amwaari yookuwa nyuma yaani ^ari na ngururu kulookya niini, niini nsiina wuwa baa wo tumama murimo wa mutumwa wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tuku. Yeeye vabatisa ari na Mutima Muja na kwa mooto.

¹² Yeeye akwáatirire saama yaachwe yo keerera mikonwii yaachwe. Fyaahira ari neeja luha lwaachwe. Jiinga ari ngáano ivike kyoomii, maa kaa, mukúunku kuumchimika ari na mooto si ^urímaa.”

Yéesu Yoobatisiwa (Maárikí 1:9-11; Lúka 3:21-22)

¹³ Aho, Yéesu akatamanya fuma Galiláaya furu luujii lwa Yorodáani sa akabatisiwe ni Yooháni.

¹⁴ Maa kaa, Yooháni ayeráa mukitira yoosea, “Niini noo wo kuwa mbatisiwe ni weewe. Haaha weewe jooli wookuwa na kari niini?”

¹⁵ Maa kaa, Yéesu akamusea, “Aai, ruma haaha vive jei, sa jei noo ^vyeene vyasaakwa tukiimikirirye uwoloki woosi.” Aho, Yooháni akaruma.

¹⁶ Yéesu ^akahumale batisiwa vii, akafuma luujii. Koonka kurumu kukaatuka dwee, aho, akamoona Mutima Muja yookiima mweeri yaachwe ja nkúnde na akamuturira.

¹⁷ Aho, maa sawúti fuma kurumwii ikasea, “Uhu ni Mwaana waani ^namweenda, neeriwa mutima ni yeeye munumunu.”

4

Yéesu Yooyerwa ni Irimu (Maárikí 1:12-13; Lúka 4:1-13)

¹ Aho, Mutima Muja ukamulongoola Yéesu furu isi ya ibalángwii sa ayerwe ni Ikúlu ra Mirimu Mivi.

² Yéesu ^akiirekye kurya chiriri chobu kwa siku makumi yani (40), akoona njala.

³ Aho, Irimu rikujja na kari Yéesu, maa rikamusea, “Kooni uri Mwaana wa Mulungu, lairirya aya mawye yave mukáate.”

⁴ Yéesu akusea murimu muvi, “Masáare ^Yari Mpeho yalusa jei, ‘Muuntu si ari kuva nkaasu kwa vyóorya vii tuku, maa kaa, ko tuuba kira isáare rifúmaa kwa Mulungu.’”

⁵ Aho, Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamusumula Yéesu furu múujii muja wa Yerusaleému. Rikamuvika Yéesu ncholwiinchoolwii ya munára wa Kaaya Njija ya Ijva,

⁶ maa rikamusea, “Kooni uri Mwaana wa Mulungu, ifweitere na isi. Sa vyaandikwa jei,

‘Mulungu tama ari mirimu yaachwe miija ikulamurirye,

yooyo kukwaatirira iri mikonwii yaavo,
sa kari ijeo raako ji riikunguvale iwyii tuku.’”

⁷ Yéesu akarisea, “Kei vyaandikwa, ‘Kari umuyéaa Ijva Mulungu waako tuku.’”

⁸ Aho, Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamusumula Yéesu furu ncholwii ya luulu lalihilihii. Rikamoonekya isi joosi ja weeru na nkongojima jaavo.

☆ 4:4 Laanga Nkumbukira ya Miiro 8:3. ☆ 4:6 Laanga Sabúuri 91:11-12. ☆ 4:7 Laanga Nkumbukira ya Miiro 6:16.

⁹ Rikamusea, “Kooni uchwáamire mbere yaani na wuunynamire, kukuheera ndiri ivi vyoosi.”

¹⁰ Aho, Yéesu akarisea, “Isunke kuri niini Irimu! Sa vyaandikwa jei, ‘Mwiinamire IJHVA Muluungu waako vii, na umutumamire yeemweene vii.’[☆]”

¹¹ Aho, Ikáulu ra Mirimu Mivi rikamureka Yéesu, mirimu miija ikujja noo mutumamira.

*Yéesu Yookaanda Mrimo Waachwe
(Maárikí 1:14-15; Lúka 4:14-15)*

¹² Haaha Yéesu akateere Yooháani Mubatisáaji ayéekirwe manyololwii, akiinuka aho, maa akadoma na Galiláaya.

¹³ Mpíindi ajáa Galiláaya, akiinuka fuma múuji wa Nasaréeti akita kiikala múujii wa Kaperenáumu uri mbarimbari ya iriva ra Galiláaya, kuri isi ya Sabulóoni na Nafutáli.

¹⁴ Jeyyo, noo vyeene akiimikirirya isáare raluswa ni Isáaya muláli na matwe,

¹⁵ “Isi ya Sabulóoni na isi ya Nafutáli, uri njirii yadoma na mayiyi, firiro ya luji lwa Yorodáni, Galiláaya ya vaantu si vamumányire Muluungu,

¹⁶ vaantu vara viikalaa kilwiiryi, viine kiweeru kikuulu.

Na vaantu vara viikalaa isi ya kilwiiryi na murimirimii wa inkwya, itumba radáhire kwaavo.”[☆]

¹⁷ Kwaandira mpiindi ijo, Yéesu ajáa anda variyula yoosea, “Valanduki fuma uvii waanyu, Utemi wa Kurumwii wasengeriire!”

*Yéesu Yoovaanirira Vapooji va Ncholo
(Maárikí 1:16-20; Lúka 5:1-11)*

¹⁸ Mpíindi Yéesu ayeendaa mbarimbari ya iriva ra Galiláaya, ajáa avoona vavúuvi vaviri. Umwi noo Simóoni aséwaa Peéteru, na wiingi noo mwaanaavo asewaa Anderéa. Voovo vawumiraa njwaavu na irivii.

¹⁹ Aho, Yéesu akavasea, “Ntuubi, na vabweeya ndiri muve vavúuvi va vaantu.”

²⁰ Hahara, vakareka njwaavu jaavo, vakamutuuba.

²¹ Akadome na mbere kiduudi, akona vaantu wiingi vaviri vala Yaakúupu na Yooháani mwaanaavo, vaana va muntu umwi aséwaa Sebedáayo. Voovo vajaa hamwi na taata waavo mashúwii volukan ya njwaavu jaavo. Yéesu akavaanirira, ²² hahara, vakireka ira mashúwa na taata waavo, maa vakamutuuba Yéesu.

*Yéesu Yookiindya no Horya Valwiri Vari Foo
(Lúka 6:17-19)*

²³ Yéesu ariingiriraa isi yoosi ya Galiláaya, kuu yookiindya no variyula Masáare Maaja ya Utemi masinagógii yaavo. Kei, avahoryaa vaantu ndwála jaavo jiisimiresimire.

²⁴ Masáare yaachwe yakeenera isi yoosi ya Síria. Vaantu vandoomaretera valwiri voosi viisimiresimire. Kuri avo vajaa vamwaari vari na makuundi yahumba, vara vajaa na mirimu mivi, vara vajaa na kiinkwiisha na vara vajaa vaakwya iyandiyandi. Yéesu akavahorya avo voosi.

²⁵ Mayimbi ya mpuka nkuulu ja vaantu vamutuubaa fuma isi ya Galiláaya, Dekapóoli,* Yerusaleemu, Yudeea na fuma nyambuko ya luji lwa Yorodáni.

5

Uvari yuli wa Yéesu Luulwii

[☆] 4:10 Laanga Nkumbukira ya Miiri 6:13. [☆] 4:16 Laanga Isáaya 9:1-2. ^{*} 4:25 Dekapóoli: Ni isáare ra Kigiriki, noo kusea miji ikimi. Na vaantu viikalaa isi ya Dekapóoli si vajaa Vayahúudi tuku.

Vaantu ^Vatalariwa (Lúka 6:20-23)

¹ Yéesu ^akoone jira mpuka ja vaantu, akaambuka na kiduundii, maa akiikala. Vapooji vaachwe vakamudomera,

² ne akaanda vakiindya yoosea:

³ “Vatalariwa vara ^vari vakiva mitimii, sa Utemi wa Kurumwii ni waavo.

⁴ Vatalariwa vara ^vari na makiva, sa Mulungu vatuurya ari mitima.

⁵ Vatalariwa vara mitima yaavo ^yahola, voovo heewa vari weeru.✧

⁶ Vatalariwa vara ^vakalukwa na ^vari na njala ya uwoloki, avo kiikutiwa vari ni Mulungu.

⁷ Vatalariwa vara ^valángaa na riiso ra wuuja, voovo laangwa vari na riiso ra wuuja.

⁸ Vatalariwa vara ^veerya mitima, avo moona vari Mulungu.

⁹ Vatalariwa vara ^valáman'yaa vavi viikalan'ye na wuuja, avo kaanirirwa vari vaana va Mulungu.

¹⁰ Vatalariwa vara ^vatúrikiriwaa sa viikalaa mwiikalo wa uwoloki, sa Utemi wa Kurumwii ni waavo.

¹¹ Mwatalariwa nyuunyu kooni mootukirwa, mooturikiriwa na mookoovereriwa mavi ^yiisimiresimire sa niini.

¹² Eryi mitima na vai siriri, sa kunáálo yaanyu ni nkúúlu kurumwii. Ni kwa njira yiyo vavaturikiryá valáali na mutwe va aho mbere.

Sangása na Kiweerú (Maárikí 9:50; Lúka 14:34-35)

¹³ Nyuunyu muri sangása ya weeru. Maa kaa, sangása kooni yasúukire, ni che iri vikirwa sa mwerere uhindikire kei? Iyo si yaboocha kwa kintu chochoosi tuku, iyo ni yo fweita vii na weerwii ilwaatiririwe ni vaantu.

¹⁴ Nyuunyu ni kiweerú cha weeru. Múuji ^wajeengwa luulwii si wiívisaa tuku.

¹⁵ Baa kei, vaantu si vakórereryaa kimuri, maa vakakikunikirira na nyiingu ya kweenga tuku, kiri vyoova jeyyo, vakíviikaa kyaángwii, sa kimurikire voosi ^vari nyuumbii.

¹⁶ Viivyo baa nyuunyu, kiweerú chaanyu choosaakwa kimurike, vaantu voone nteendo jaanyu njija, aho, vamubweeyirye nkongojima Taáta waanyu. Yeeye ari kurumwii.

Uvari yuli wa Miiro

¹⁷ Kari mwiisee nuja joo seyya Miiro au uvari yuli wa valáali na mutwe tuku. Si nuja joo seyya tuku, maa kaa, nuja joo vikiimikirirya.

¹⁸ Kimaari noovawyiira, mpaka kurumu na weeru jilooke, kusiina baa lutalo lumwi luduudi au katóonti ka lutalo lwa Miiro luri seyyiwa tuku, furu aya yoosi yakiimane.

¹⁹ Jeyyo, muantu yoyoosi ^ari wuna umwi wa ulairiri muduudi wa ndairiri iji, na avakiindye vaantu vingi vabweeyye jeyyo, uwo kaanirirwa ari mudúúdi Utemii wa Kurumwii. Maa kaa, yoyoosi ^atámamaa na ^akíndyaa ndairiri iji, uwo kaanirirwa ari mukúúlu Utemii wa Kurumwii.

²⁰ Sa jeyyo, ni kuvawyiira niise, uwoloki waanyu kooni si walóokeriirye wa Mafarisáayo na wa vakiindya va Miiro, kikomi si muri kúngira Utemii wa Kurumwii vii kaa tuku.

✧ 5:5 Laanga Sabúuri 37:11.

Uvari yuli wa Nkalari (Lúka 12:57-59)

²¹ Mwateera vambere vasewa jei, ‘Kari wuúlaa tuku,’[☆] na kei mwateera, ‘muuntu yoyoosi ^ari kuúlaa heewa ari irya.’[☆]

²² Maa kaa, niini ni kuvawyyira niise, muuntu yoyoosi ^ari mukalarira mwaanaavo heewa ari irya. Na muuntu yoyoosi ^ari mutukira mwaanaavo kituki, uwo kiima ari mbere ya Balása Nkuulu ya Vayahúudi. Na muuntu yoyoosi ^ari mutukira mwaanaavo amusee ‘Mukoókoyo,’ tamanya ari na mootwii wa Jehénamu.

²³ Haaha kooni woodoma noo toola mpóryo yaako masabáahwii, maa ukumbukire wiitoola na mwaanaanyu,

²⁴ reka iyo mpóryo yaako haaho masabáahwii, hinduka ukiiteerwe na mwaanaanyu, maa de ji utole iyo mpóryo yaako.

²⁵ Kooni muuntu yookutwaala na balásii, muloombe iivae na mpwulo chaangu mpiindi ^mukaari njirii. Kooni si jeyyo, ura ^akusítakiirye kukutwaala ari na kwa mulamuli, na mulamuli ne kukwaatya ari kwa mulukaluka akwiingirye na manyololwii na ngururu.

²⁶ Kimaari nookuwyira, si uri fuma aho manyololwii tuku, mpaka urihe mpoocho yo marikirirya.

Ukiindya wa Kuyeenda na Muki wa Muuntu

²⁷ Mwateera yasewa, ‘Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku.’[☆]

²⁸ Maa kaa, niini ni kuvawyyira niise, muuntu ^ari mulaanga muuntu muki, maa amumererye mati, uwo kuva ari ahámwíre yeenda ne mutimii waachwe.

²⁹ Kooni riiso raako ra kulame rakuháandire utumame uvi, rinonkole, urifweite na kuli. Ni pwee kwaako kusova kiintu kimwi cha maviri waako, kulookya maviri waako woosi vuu kufweitirwa na mootwii wa Jehénamu.

³⁰ Kei kooni iyaanja raako ra kulame rakuháandire undoobweeyya uvi, rikere urifweite na kuli. Ni pwee kusova kiintu kimwi cha maviri waako, kulookya maviri waako woosi kufweitirwa na mootwii wa Jehénamu.

Kwiisiita na Muki

(Matáayo 19:9; Maáriki 10:11-12; Lúka 16:18)

³¹ Mwateera yasewa, ‘Muuntu yoyoosi ^amusítire muki waachwe, amuheere taláka.’[☆]

³² Maa kaa, niini ni kuvawyyira niise, muuntu yoyoosi ^ari musiita muki waachwe kooni si sa kuyeenda na mulume wa muuntu, kuva ari yoomubweeyya muki waachwe ave ja ayéendaa na mulume wa muuntu. Na muuntu ^ari muloola uwo muki ^asítirwe ni mulume, kuva ari yooyeenda na muki wa muuntu.

Kwiilaha

³³ Kei mwateera viintu vambere vawyyirwa, ‘Kari uwúnaa kulaha kwaako tuku, maa kaa, kiimikirirya kulaha kwaako mbere ya IJHVA.’[☆]

³⁴ Niini ni kuvawyyira niise, kikomi kari mwiiláhaa tuku, baa kwa kurumu tuku, sa kurumu noo ichuumbi ra kitemi ra Mulaangu.

³⁵ Baa kari mwiiláhaa kwa weeru tuku, sa ni ibambari raachwe ro lwaatirya majeo yaachwe. Baa kei, kari mwiiláhaa kwa múuji wa Yerusaléemu tuku, sa noo múuji wa Mutemi Mukuulu.

³⁶ Baa kei, kari mwiiláhaa kwa mitwe yaanyu tuku, sa si muri daha valandula lujwiri baa lamwi vii lave lwiiru au lweeru tuku.

³⁷ Kooni muséire, ‘Hii,’ ive ‘Hii’ kikomi, na kooni muséire, ‘Tuku,’ ive ‘Tuku’ kikomi. Chochoosi ^kiri lookerera ayo, chafúmaa kwa Mavi.

☆ 5:21 Laanga Ufumo 20:13. ☆ 5:21 Laanga Nkumbukira ya Miiri 17:8-9. ☆ 5:27 Laanga Ufumo 20:14. ☆ 5:31 Laanga Nkumbukira ya Miiri 24:1. ☆ 5:33 Laanga Valáawi 19:12; Uvalo 30:3; Nkumbukira ya Miiri 23:21.

Ukiindya wa Kuriha Isáare kwa Isáare
(Lúka 6:29-30)

³⁸ Mwateera kei vyasewa, 'Riiso kwa riiso na iyeo kwa iyeo.'☆

³⁹ Maa kaa, niini ni kuvawyiira niise, kari wiilóokereryaa na muuntu mavi tuku. Kooni muuntu akuváire lusayya lwa kulume, mavarindurire na lwa kumooso.

⁴⁰ Kooni muuntu akutwáarire na balásii sa asumule nkáancho yaako, muheere baa ikóoti raako.☆

⁴¹ Kooni muuntu akufiindirirye wiitike muriwa waachwe luyeendo lwa isaa rimwi, weewe itike luyeendo lwa masaa yaviri.

⁴² Muuntu ^yookuloomba kintu, muheere. Kooni muuntu yookukopa kari umuhéeraa moongo tuku.

Kuveenda Vavi
(Lúka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Kei mwateera vyasewa, 'Mweende mwiiwaako,'☆ na kei, 'Mushule mavi waako.'

⁴⁴ Maa kaa, niini ni kuvawyiira niise, veendi vavi vaanyu na mandoovaloombera vara ^vavatúrikirya,

⁴⁵ sa mwiifwaane na Taáta waanyu wa kurumwii. Sa yeeye avamárikiraa mwaasu waachwe vavi na vaaja, baa kei avahéeraa mbula vawoloki na vara si ^vari vawoloki.

⁴⁶ Ha kooni mooveenda vara ^vaveenda vii nyuuny, ni kanaálo che mari turya? Eri, baa vasaankan'yi kóodi si vabwéeyaa jeyyo tuku wuu?

⁴⁷ Kooni moovaluumbya vaanaanyu vii, ni kintu che ^moobweeyya ^kiisimire na viingi? Amwi baa vaantu si ^vamamányire Mulungu vabwéeyaa jeyyo.

⁴⁸ Sa jeyyo, muve vawoloki ja Taáta waanyu wa kurumwii viintu ^ari mawoloki.

6

Kuvaambirirya Vakiva

¹ Mulaange neeja, kari mubwéeyaa uwoloki waanyu mbere ja vaantu sa moonwe vii ni voovo tuku. Sa kooni mubwéeyiirye jeyyo, si mari turya kanaálo fuma kwa Taáta waanyu wa kurumwii tuku.

² Weewe mpiindi ^woomwaambirirya mukiva, kari wiilúsaa ja vakweembi viintu ^vabwéeyaa masinagógii na njirii tuku. Voovo vabwéeyaa jeyyo sa vabweeyiriwe nkongojima ni vaantu. Kimaari noovawyiira, avo vahamala turya kanaálo yaavo.

³ Maa kaa, weewe mpiindi ^woomwaambirirya mukiva, bweeyya kwa kimbiso, kari baa mukono waako wa kumooso utaange kira mukono waako wa kulume wootamama tuku.

⁴ Toola nyambirirya yaako kwa kimbiso, ne Taáta waanyu ^oónaa yara ^yiivisa, kukutalarya ari.

Kumuloomba Mulungu
(Lúka 11:2-4)

⁵ Kei mpiindi ^moomuloomba Mulungu, kari mubwéeyaa ja vakweembi tuku. Voovo veenda muloomba Mulungu kana viimire masinagógii na haantu njira ^jalumanira, sa voonwe ni vaantu. Kimaari noovawyiira, avo vahamala turya kanaálo yaavo.

⁶ Maa kaa, weewe kooni wooloomba, ingira na mberii, chuunga maryaango, maa de ulusike na Taáta waanyu si ^oónekanaa. Uko, Taáta waanyu ^oónaa yara ^yiivisa, kukutalarya ari.

⁷ Mpiindi ^moomuloomba Mulungu, kari mulúsaa masáare ^yari foo ja vara si ^vamamányire Mulungu tuku. Voovo viiséaa Mulungu vateera ari sa masáare yaavo ^yari foo.

☆ 5:38 Laanga Ufumo 21:24; Valáawi 24:20; Nkumbukira ya Miuro 19:21. ☆ 5:40 Laanga Ufumo 22:26-27; Nkumbukira ya Miuro 24:12-13. ☆ 5:43 Laanga Valáawi 19:18.

⁸ Kari m_uve ja voovo t_uk_u. Nyuunyu Taáta waanyu amányire yara ^moosaaka baa viint_u ^m_ukaari k_um_uloomba.

⁹ Haaha, ja jei noo ^vyeene mwasaakwa m_undoom_uloomba M_ul_uungu,
‘Taáta wiit_u wa kurumwii,
Irina raako ribweeyiriwe nkongojima.

¹⁰ Utemi waako w_uuje.
^Cheene woosaaka kit_umamwe aha weerwii,
ja ^vyeene kit_umamwaa _uko kurumwii.

¹¹ Ut_uheere chóorya chiit_u,
cha kira siik_u.

¹² Ut_usee _uvi wiit_u wasírire,
ja ^vyeene suusu tavaséaa vara ^vat_uhonerya,
_uvi waavo wasírire.

¹³ Kut_urekera twiingire na m_utehwii t_uk_u,
maa kaa, _ut_ulamurirye na _ura M_uvi.’

[Sa Utemi, ngururu na nkongojima ni vyaako,
kwa sik_u ^jisiina _uhero. Kikomi.]

¹⁴ Kooni moovasea viivaanyu _uvi waavo wasírire mp_uindi ^vahoniirye kwaanyu, baa Taáta waanyu wa kurumwii vasea ari _uvi waanyu wasírire.

¹⁵ Maa kaa, kooni si moovasea viivaanyu _uvi waavo wasírire, baa Taáta waanyu wa kurumwii si ari vasea nyuunyu _uvi waanyu wasírire t_uk_u.

Kwiirekya Kurya

¹⁶ Mp_uindi ^mookiirekya kurya, kari m_ufótaa visho vyaanyu ja viint_u vakweembi ^vabwéeyaa t_uk_u. Voovo vafótaa visho vyaavo sa voonwe ni vaant_u viirékiirye kurya. Kimaari noovawy_ura, avo vah_um_ula turya k_unáálo yaavo.

¹⁷ Maa kaa, kooni weewe wiirékiirye kurya, ihake makuta mutwii na wooyye kisho,

¹⁸ sa vaant_u vadiire taanga kooni wiirékiirye kurya. Kwiirekya kwaako kurya k_utaangwe vii ni Taáta waanyu si ^oónekanaa. Na Taáta waanyu ^oónaa yari kimbiswii, k_uk_utalarya ari.

Usúngaati wa Kurumwii

(Lúka 12:33-34)

¹⁹ Kari mukúnguulaa máari ja kikomi ja mberii aha weerwii k_uunt_u mbuuvu na kúutu ^jisáambulaa t_uk_u. Baa kei, viívi vabókaa vakiiva.

²⁰ Kunguuli máari ja kikomi ja mberii m_uv_uiike kurumwii, k_uunt_u mbuuvu si ^jisáambulaa ingo na kúutu si ^isáambulaa ch_uúma. Baa kei, viívi si vabókaa viive.

²¹ Sa k_uunt_u máari jaako ja kikomi ja mberii ^jiri, noo k_uunt_u m_ut_uima waako ^_uri veera.

Kiweer_u cha M_uviri

(Lúka 11:34-36)

²² Riiso ni kim_uri cha m_uviri. Kooni riiso raako riri nkaas_u, m_uviri waako woosi wavíjaa na kiweer_u.

²³ Maa kaa, kooni riiso raako rasaambuka, m_uviri waako woosi wavéeraa kilwiiryii. Kooni kikomi kiweer_u ^kiri isii yaako ni kilwiirya, ikyo kilwiirya chat_uunika maat_uku vii.

M_ul_uungu na Máari

(Lúka 16:13; 12:22-31)

²⁴ Kusiina m_ut_umami ^adáhaa t_umamira vasúngaati vaviri t_uk_u. Sa m_us_uula ari _umwi na amweende wiingi, au m_unyemya eende _umwi na kumuchwa eende mati wiingi. Si m_uri daha k_um_ut_umamira M_ul_uungu na máari t_uk_u.

²⁵ Noo ^chooreka noovawyiira, reki koofa sa kuva nkaasu kwaanyu, che mari kurya, che mari kunywa, au sa miviri yaanyu, che mari kiivikira tuku. Eri, nkaasu ni chóorya vii wuu? Na maviri si kulookya ingo tuku wuu?

²⁶ Laangi ndee ja kurumwii. Joojo si jiháandaa tuku, si jichwíjaa tuku, na jisiina madong'a tuku. Baa neembe ni jeyyo, Taáta waanyu wa kurumwii ajiriishaa. Eri, nyuunyu si mari vakúulu miiswii yaachwe kulookya ndee tuku wuu?

²⁷ Ni ani kari nyuunyu so manyika kwaachwe ifaanaa oongererye nkaasu yaachwe kwa saa baa imwi vii?

²⁸ Sa che kwiitweetya sa ingo? Laangi, malava ya iwundii ^vyeene yadeda. Yooyo si yatúmamaa tuku, baa kei, si yachúmaa ingo tuku.

²⁹ Kimaari kaa noovawyiira, baa mutemi Solomóoni na nkongojima yaachwe yoosi, si arwiikwa vyabooha ja rimwi ra malava ayo tuku.

³⁰ Haaha kooni Mulungu ayarwíkaa masaambi ya iwundii aya ^yavíjaa isiku na lomutóondo yakafweitirwa na iviivii, si ari varwika nyuunyu kulookya ayo tuku wuu? Eri, sa che mumurúmaa kiduudi jei?

³¹ Sa jeyyo, reki kwiitweetya kuu moosea, 'Che turi kurya? Che turi kunywa? Che turi kiivikira?'

³² Sa vaantu si ^vamumányire Mulungu noo viitwéetyaa sa viintu ivi vyoosi. Kwaanyu Taáta waanyu wa kurumwii amányire visaaka mwiise.

³³ Haaha, nyuunyu saakiri ta Utemi na uwoloki waachwe na ayo yoosi koongereriwa mari.

³⁴ Sa jeyyo, reki kwiitweetya sa lomutóondo, sa lomutóondo kwijjwíwikira iri yoong'eene. Uturikiri wa isiku wakiimana.

7

Kuvalamurira Viingi

(Maárikí 4:24; Lúka 6:37-38, 41-42)

¹ Kari mavalámuriraa viingi tuku, sa nyuunyu mudiire lamurirwa ni Mulungu.

² Sa ja ^vyeene moovalamurira viingi, noo ^vyeene baa nyuunyu mari lamurirwa. Kei kipíimo ^mupíimíraa viingi, noo baa nyuunyu ^mari piimíraa.

³ Sa che woolaanga kajula ^kari riiswii ra mwaanaanyu, na ali si wookoona mpóngoola ^iri riiswii raako?

⁴ Jooli uri daha musea mwaanaanyu, 'Mwanawiitu, tula nikuseyye kajula riiswii raako,' na kuu weewe ^uri na mpóngoola riiswii raako?

⁵ Weewe mukweembi! Seyya ta mpóngoola riiswii raako, aho, maa de udahe kooni neeja na useyye kajula ^kari riiswii ra mwaanaanyu.

⁶ Kari muhéeraa kúri viintu viija tuku, na kari mawúmíraa nkaamba lúlu jaanyu tuku. Sa kooni mubwéeyiirye jeyyo, nkaamba jilwaata jiri na viiji vyaavo na kúri vavalandakira jiri jivang'enyeng'enyé.

Loomba, Saakira na Luumbya Muryaangwii

(Lúka 11:9-13)

⁷ Loombi, naanyu heewa mari, saakiri, naanyu turya mari, luumbyi muryaangwii, naanyu yaurirwa mari.

⁸ Sa kira ^alóombaa, ahéewaa, na ura ^asáakiraa, atúryaa, na ura ^alúumbyaa muryaangwii, ayaurirwaa.

⁹ Ni ani kari nyuunyu kooni mwaana waachwe amulóombire mukáate, ^ari muheera iweye?

¹⁰ Au kooni mwaana amulóombire soompa, ^ari muheera njoka?

¹¹ Kooni nyuunyu baa neembe muri vavi, mumányire kuvaheera vaana vaanyu viintu vyabooha, eri, Taáta waanyu wa kurumwii si ari bweeyya vyabooha kulookya ivyo ko vaheera viintu vyabooha vara vamulóombaa tuku wuu?

¹² Sa chochoosi moosaaka mutumamirwe ni vaantu, nyuunyu vatumamiri. Iyo noo Miiro na valáali na mutwe.

Muryaango Wafinya na Muryaango Wawariha (Lúka 13:24)

¹³ Ingiri na muryaango wafinya. Sa njira ni yawariha na muryaango ni wawariha vyatamanya na imalwii, na vingiraa na uko ni vari foo.

¹⁴ Maa kaa, njira idómaa na nkaaswii yafafa, na muryaango wo kungirira na uko wafinya. Na vaantu vatangaa njira iyo ni vake.

Muti Watangikanaa kwa Ndiwa Jaachwe (Lúka 6:43-44)

¹⁵ Mulaange neeja valáali na mutwe va ulongo. Voovo vujaa na kwaanyu viivikire mimeteru ya muundi, maa kaa, isii yaavo ni mbuji nkari.

¹⁶ Avo, vataanga muri kwa nteendo jaavo. Eri, vaantu vatundaa sabibu mihuungii wuu? Baku vatundaa saambu matunga mpichii wuu? ¹⁷ Viivyo, muti muja watungaa ndiwa njija na muti muvi watungaa ndiwa mbi.

¹⁸ Muti muja si watungaa ndiwa mbi tuku, na muti muvi si watungaa ndiwa njija tuku.

¹⁹ Kira muti si utungaa ndiwa njija, temwa uri na fweirwa uri na iviivii.

²⁰ Sa jeyyo, vataanga muri kwa nteendo jaavo.

Vapooji va Kikomi va Yésu (Lúka 13:25-27)

²¹ Si kira muuntu aanyanirira 'Mukulu, Mukulu' ari kungira Utemii wa Kurumwii tuku, maa kaa, ni ura vii atumamaa meene Taáta waani wa kurumwii asáakaa.

²² Sikya ya ulamu vari foo kunse vari, 'Mukulu, Mukulu, si talusaa uláli na mutwe kwa irina raako tuku wuu? Kei, si kwa irina raako taseyyaa mirimu mivi na tabweeyya myuujisa iri foo tuku wuu?'

²³ Aho, niini vasea ndiri baa visa tuku, 'Si navamányire nyuunyu baa kiduudi vii tuku. Isunki mbere yaani, nyuunyu muwunaa miiro.'

Mujeengi Ari na Tooti na Mujeengi Muhoho (Lúka 6:47-49)

²⁴ Sa jeyyo, muuntu yoyoosi ayatéera masáare yaani no yakwaatya, iifwíne na muuntu ari na tooti, mweene ajeenga nyumba yaachwe mwaalaliwyii.

²⁵ Mbula ikavae, maboote yakamema maaji mpaka yakamoola, ihumbuuto na maaji vikaja, vikakundula nyumba, nyumba baa si yaawya tuku sa viintu mwaariryo waachwe ujáa wajeengwa mwaalaliwyii.

²⁶ Na muuntu yoyoosi ayatéera masáare yaani baa yakwaatya tuku, uwo iifwíne na muhoho mweene ajeenga nyumba yaachwe isaarii.

²⁷ Mbula ikavae, maboote yakamema maaji mpaka yakamoola, ihumbuuto na maaji vikaja, vikakundula nyumba mpaka ikawya kacha."

²⁸ Yésu akahumale kulusa masáare aya, mpuka ya vaantu ikava yoohwaalariwa ni uvariyuli waachwe.

²⁹ Yeeye akiindyaa ja muuntu ari na wiimiriri, na si ja vakiindya vaavo va Miiro tuku.

8

Yésu Yoomuhorya Muuntu Ari na Ulóonda (Maárikí 1:40-45; Lúka 5:12-16)

¹ Yéesu ^akakiime fuma luulwii, mpuka nkúulu ya vaantu ikamutuuba.

² Muuntu umwi ajáa na ulóonda akamwiinamira yoosea, “Aai, kooni woosaaka, ifaanaa ukanjirula ndwála yaani.”

³ Yéesu akawolola mukono waachwe, akamusaasya, kuu yoosea, “Noosaaka, ujirulwe!” Hahara, ulóonda waachwe ukahola.

⁴ Aho, Yéesu akamusea, “Kari umuwyíraa muuntu yoyoosi isáare iri tuku, maa kaa, tamanya ukiiyonekye kwa mweeneisi wa Ijéva, utoole na mpóryo yo jirulwa, ja ^vyeene Músa alairiya, sa vataange kimaari uhórire.”✠

*Yéesu Yoomuhorya Mutumami wa Mulukaluka
si ^Ari Mnyahúudi*

(Lúka 7:1-10; Yooháani 4:43-54)

⁵ Mpindi Yéesu ^ajáa íngíire múujii wa Kaperenáumu, mukúulu umwi wa valwi nkoondo akujja na kari Yéesu, maa akiilomboola yoosea,

⁶ “Ee Aai, mutumami waani ni mulwíri, akwíire iyandiyandi, atíte makuundi ^yahumba maatuku vii.”

⁷ Yéesu akamusea, “Doma niise noomuhorya.”

⁸ Maa kaa, ura mukúulu wa valwi nkoondo akamusea Yéesu, “Ee Aai, niini si navalwa niima neeja kukateengya na nyuumbii kwaani tuku. Luusa isáare vii, na mutumami waani hola ari.

⁹ Sa baa niini ni muuntu ^naviikwa isi ya wiimiriri, baa kei natíte valwi nkoondo isi yaani. Kooni namuséire uhu ‘Doma,’ adómaa na wiingi ‘Uja,’ újja. Kooni namuséire mutumami waani ‘Bweeyya iki,’ abwéeyaa.”

¹⁰ Yéesu ^akateere masáare ayo, akahwaalala, maa akúisea ira mpuka ^yamutuubáa, “Kimaari noovawyíra, si ninoona kuruma ja uku kwa muuntu yoyoosi wa Isiraéli tuku!

¹¹ Ni kuvawyíra niise, vaantu ^vari foo kúja vari fuma itumba na usweero, na kiikala vari ngovii hamwi na Aburaháamu, Isaka na Yaakúpu kurya ngovi Utemii wa Kurumwii.

¹² Maa kaa, vaana va Utemi, fweitiirwa vari na weerwii haantu ^hari na kilwiirya, uko kuva kari na kiro no sha mayeo.”

¹³ Aho, Yéesu akamusea ura mukúulu wa valwi nkoondo, “Tamanya na kaayii, na vive kwaako, ja kuruma kwaako.” Mpindi íira, mutumami waachwe akahola.

*Yéesu Yoohorya Valwíri ^Vari Foo
(Maárikí 1:32-34; Lúka 4:38-41)*

¹⁴ Yéesu akatamanya na kaayii kwa Peéterí, ^akafike, akamushaana mukwí wa Peéterí ajáa nchiirii aváirwe ní ndwála.

¹⁵ Aho, akamusaasya mukono, na hahara akahola ira ndwála yaachwe, akiinaka, maa akaanda vatumamira.

¹⁶ Mwaasu noo kutumira, vaantu ^vajáa na mirimu mivi vakareetwa na kari Yéesu, yeeye kwa isáare raachwe akiikibirya mirimu mivi na akavahorya valwíri voosi.

¹⁷ Abweeyya jeyyo, sa isáare ra Isáaya muláli na mutwe rikiimane, “Yeeye mweeneevyo asumala teketeke yiitu, na avereka ndwála jiitu.”✠

*Kooni Muuntu Yoosaaka Kumutuuba Yéesu Kikomi
(Lúka 9:57-62)*

¹⁸ Yéesu ^akoone mpuka ya vaantu yoomuringirira, maa akalairiya vapooji vaachwe vafirire ne na nyambuko ya iriva.

¹⁹ Aho, mukiindya wa Miiri ya Mulungu akujja na kari Yéesu, maa akamusea, “Mukiindya, kukutuuba ndiri na haantu hohoosi ^uri doma.”

²⁰ Yéesu akamusea, “Mũũnjũ jatiite viláalo mpáángii, na ndee jatiite vivururu, maa kaa, Mwaana wa Mũũntũ asiina baa ho laarya matwe waachwe vii tũkũ.”

²¹ Aho, mũwĩ wa vapooji vaachwe akamusea, “Aai mũkũlũ, reka ta nkataahe taáta.”

²² Maa kaa, Yéesu akamusea, “Ntuuba, reka vaantũ ^vaakwya[☆] vataahe vaantũ ^vaakwya viivaavo.”

Yéesu Yootuurya Ihúmbuuto Irivii

(Maárikĩ 4:35-41; Lúka 8:22-25)

²³ Aho, Yéesu akaambũka mashúwa hamwĩ na vapooji vaachwe.

²⁴ Koonka, kũkava na ihúmbuuto ^radalavadalaava irivii, mapúunta yakaanda wĩikira mashúwa kende inyimire. Mpĩndi iyo, Yéesu ajáa alĩre anyéyyiirye.

²⁵ Vapooji vaachwe vakadoma noo mwiinukya voosea, “Mũkũlũ! Mũkũlũ! Tũlamurirye, sira tiise!”

²⁶ Yéesu akavasea, “Nyuunyu ^murúmaa kiduudi, sa che mookoofa?” Aho, akiinũka, akaridalavya ihúmbuuto na yara mapúunta. Ihúmbuuto rikakirinya sawu, na maaji yakatũũla tũ.

²⁷ Vapooji vaachwe vakahwaalala, vakaanda kiiyurya voosea, “Uhũ ni mũũntũ che? Baa ihúmbuuto na mapúunta vyoomũteera?”

Yéesu Yoovahorya Vaantũ Vaviri ^Vari na Mirimũ Mivi

(Maárikĩ 5:1-20; Lúka 8:26-39)

²⁸ Yéesu na vapooji vaachwe vakafirira iriva fũũũ isi ya Vageráasi. Uko akalũmana na vaantũ vaviri ^vari na mirimũ mivi voofuma mbirĩrii. Avo vaantũ vajáa vahũũmba maatũkũ vii, kusiina mũũntũ ^akwáatiraa na iyo njira tũkũ.

²⁹ Vakatũla isóso voosea, “Ni che woosaaka kũri suusu weewe Mwaana wa Mũlũũngũ? Wuũjire noo tuturikirya baa mpĩndi ^yasaawũlwa si inafika wũũ?”

³⁰ Haaha, heehi na aho haantũ, kũjáa kwatĩte ufya wa nkaamba ^jooriisha.

³¹ Mirimũ mivi ikiilomboola kũri Yéesu, yoosea, “Kooni wootukibirya, tũrekere tũkiingire ura ufya wa nkaamba.”

³² Aho, Yéesu akĩisea, “Domi!” Ira mirimũ mivi ikafuma kwa vara vaantũ, maa ikadoma noo kũngira nkaamba. Ufya woosi wa nkaamba ukagirĩtira na kiwoongwii, maa jikabũrukira na irivii, na joosi vũũ jikakwya.

³³ Varĩisi va jira nkaamba vakakũũrika itĩjo, vakatwaala mũlomo kwa vaantũ ^vajáa múujii, vakiita noo vawyĩra masáare yoosi ^yajáa yafũmĩre, baa na kira ^kijáa chafũmĩre kwa vara vaantũ ^vajáa na mirimũ mivi.

³⁴ Vaantũ voosi va ura múuji vakadoma noo lũmana na Yéesu, ^vakamoone, vakamũlomba alooke aho meevo.

9

Yéesu Yoomũhorya Mũũntũ ^Aakwya Iyandiyandi

(Maárikĩ 2:1-12; Lúka 5:17-26)

¹ Yéesu akiingira mashúwii, akafirira iriva ra Galiláaya, maa akahĩndũka na múujii meevo.

² Vaantũ vamwĩ, vakamũretera mũũntũ ^aakwya iyandiyandi, aláariwe ndirii yaachwe. Yéesu ^akoone kuruma kwaavo, akamusea ura ^aakwya iyandiyandi, “Mwaana waani, iheere matima! Uvi waako wasĩrire.”

³ Vamwĩ va vakiindya va Miĩro ^veene vajáa aho, vakiiwyĩra jei, “Uhũ mũmaka yoomũhĩntikira Mũlũũngũ!”

⁴ Yéesu akataanga miiririkano yaavo, maa akavuurya, “Sa che mookiiririkana mavi mitimii yaanyu?”

⁵ Ni kirikwĩ noo chaangũ kũlookya myeewe,[☆] kũmusea, ‘Uvi waako wasĩrire,’ au

[☆] 8:22 Laanga Lúka 15:24, 32; Vaeféeso 2:1. [☆] 9:5 Laanga Matáayo 19:24.

kumusea, 'Inuka, yeenda'?

⁶ Haaha noosaaka mutaange Mwaana wa Muntu atiite wiimiriri aha weerwii wo sea vaantu uvi waavo wasirire." Aho, akamusea ura muntu ^aakwya iyandiyandi, "Inuka, toola ndiri yaako, tamanya na kaayii."

⁷ Ura muntu akiinuka, maa akatamanya na kaayii kwaachwe.

⁸ Ira mpuka ya vaantu ^ijaa aho ^vakoone ayo, vakakwaatwa ni woowa kuntu voomudumba Mlungu ^avahéeraa vaantu wiimiriri ja uwo.

Yésu Uja jo Kaanirira Vavi

(Maárikí 2:13-17; Lúka 5:27-32)

⁹ Mpindi Yésu ^alookaa fuma uko, ajaa oona muntu umwi iikyire kivaandii cho rihira kóodi. Uhu muntu irina raachwe noo Matáayo asewaa. Yésu akamusea, "Ntuuba." Ne akiinuka akamutuuba Yésu.

¹⁰ Mpindi Yésu ^arijaa kaayii kwa Matáayo, vasaankan'yi kóodi na vaduwalo ^vari foo vakujja. Avo vakiikala kurya chóorya hamwi na Yésu na vapooji vaachwe.

¹¹ Mafarisáayo ^vakoone jeyyo, maa vakavasea vapooji vaachwe, "Sa che mukiindya waanyu yoorya na masaankan'yi kóodi na maduwalo?"

¹² Yésu ^akateere jeyyo, maa akasea, "Vaantu ^vari nkaasu si vasáakaa mwaanga tuku, maa kaa, valwiri noo vasáakaa mwaanga.

¹³ Haaha tamanyi mukiikiindye aya masáare ^cheene yalusa, 'Noosaaka riiso ra wuja, na si mpóryo jaanyu tuku.'* Si nujja joo kaanirira vaantu ^viyónaa ni vawoloki tuku, nujja joo kaanirira vavi."

Yésu Yookuuriwa Kwiirekya Kurya

(Maárikí 2:18-22; Lúka 5:33-39)

¹⁴ Haaha, vapooji va Yooháni vajaa vadoma na kuri Yésu, maa vakamuurya, "Sa che suusu na Mafarisáayo twiirékya kurya, maa kaa, vapooji vaako si viirékya kurya?"

¹⁵ Yésu akavasea, "Vaantu ^valáarikirwe na ngovii jooli vari rira no myaa mpindi ^vari hamwi na mweenengovi? Mpindi kujja jiri, siku ijo mweenengovi samulwa ari fuma kwaavo, na aho noo vari kwiirekya kurya.

¹⁶ Kusiina muntu ^adáhiraa kiráka kifya isaámwii tuku. Kooni abwéeyiirye jeyyo, ikyo kiráka kifya moola kiri iro isaamu na iyo ingo tatuka iri kulookya lwa ncholo.

¹⁷ Kei, kusiina muntu ^avikiraa divái ifya viríibii vya kali tuku. Kooni abwéeyiirye jeyyo, iyo divái púsula iri ivyo viríiba,* viríiba saambuka viri na divái kítika iri. Divái ifya ni viríibii vifya ^ivíkirwaa, na vyoosi divái na viríiba chaala viri nkaasu."

Yésu Yoomuhorya Muntu Muki na Yoomufufula Muhínja

(Maárikí 5:21-43; Lúka 8:40-56)

¹⁸ Mpindi Yésu ^ajaa akaari yoolusika ayo masáare, muntu umwi mukulu wa sinagóogi akujja. Akachwaama mbere ya Yésu, maa akamusea, "Muhínja waani awáliire haaha vii. Baa neembe ni jeyyo, nookuloomba wuje na kwaani sa ji umusaasye na mukono waako na kuva ari mooyo kei."

¹⁹ Yésu akiinuka na uwo muntu, akadoman'ya baa na vapooji vaachwe.

²⁰ Muntu muki umwi ajaa na ndwála yo fuma sakami kwa myaaka ikimi na iviri. Akamutuuba Yésu kwa nyuma, maa akasaasya mukáwo wa nkáancho yaachwe.*

²¹ Abweeyya jei, sa iiseáa kimoyomooyo, "Kooni nasásiirye ingo ya Yésu vii, hola ndiri."

²² Yésu akiilorera, akamoonu ura muntu muki, maa akamusea, "Muhínja waani, iheere mutima! Kuruma kwaako kwakuhóriirye." Hahara, ura muntu muki akahola!

☆ 9:13 Laanga Hósea 6:6. * 9:17 viríiba: Ni sama ^javíkiraa divái. Jaténgeneshiwaa na ndiri. ☆ 9:20 Laanga Uvalo 15:37-41; Nkambukira ya Miiró 22:12.

²³ Yéesu ^akafike kaayii kwa ura mukúlu wa sinagóogi, akashaana vavai ntoroonya na vaantu ^vari foo viijíngire aho, voorira no myaa kwa isóso.

²⁴ Aho, Yéesu akavasea, “Isunki aha, muhíinja si akwíire tuku, ni alíre vii.” Avo vaantu vakamusekerera.

²⁵ Vaantu ^vakafumiwe voosi na weerwii, Yéesu akiingira na nyuumbii, akamukwaata mukono ura muhíinja, hahara, akiinuka.

²⁶ Masáare aya, yakeenera ira isi yoosi.

Yéesu Yoovahorya Vahoku Vaviri

²⁷ Yéesu ^akiinuke fuma aho, vahoku vaviri vakamutuuba kunu vootala isóso voosea, “Tulaange na riiso ra wuuja, ee Sha Daúdi!”[☆]

²⁸ ^Akafike kaayii, vara vahoku vakuuja na kuuntu ^ajaa. Aho, Yéesu akavasea, “Ruma mwiise daha ndiri kuvahorya wuu?” Avo vahoku vakamusea, “Hi Mukulu.”

²⁹ Aho, Yéesu akasaasya miiso yaavo kunu yoosea, “Vive ja kuruma kwaanyu.”

³⁰ Miiso yaavo yakatunukuka. Yéesu akavakaan’ya na ngururu yoosea, “Kari mumuwyíraa muuntu yoyoosi iri isáare tuku.”

³¹ Maa kaa, voovo ^vakiinuke aho, vakaarya ayo masáare ira isi yoosi.

Yéesu Yoomuhorya Kimumu

³² Mpíindi avo vaantu vaviri ^valookaa aho, vaantu viingi vakamureeta kimumu umwi ^ari na mirimu mivi.

³³ Yéesu ^akiikibirye ira mirimu mivi, ura muuntu akaanda lusika kei. Mpuka ya vaantu voosi ^vajaa aho, ikahwaalala kunu voosea, “Isáare ja iri si rinoonekana isi yoosi ya Isiraéli vii tuku!”

³⁴ Maa kaa, Mafarisáayo vakava voosea, “Yookibirya mirimu mivi kwa ngururu ja Irimu.”

Vatumami ni Vake

³⁵ Yéesu ariingiriraa míiji yoosi na maturi yoosi, kunu yoovariyula masinagógii yaavo Masáare Maaja ya Utemi, na avahoryaa vaantu ndwála ^jiisimiresimire.

³⁶ Yéesu ^akoone mayĩmbi ya vaantu, akavoonera mbavariri, sa vaturikiraa baa nyambirirya tuku, vajaa ni ja muundi ^jisiina murísi.

³⁷ Aho, maa Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Viintu vyo chwa ni foo viri, maa kaa, vachwi ni vake.

³⁸ Sa jeyyo, muloombi Mweenevyoosi wo chwa, atume vachwi na iwundii raachwe ro chwa.”

10

Vapooji Ikimi na Vaviri

(Maáriki 3:13-19; Lúka 6:12-16)

¹ Yéesu akavaanirira vapooji vaachwe ikimi na vaviri. Akavaheera wiimiriri wo kibirya mirimu mivi no vahorya vaantu ndwála ^jiisimiresimire.

² Aya noo marina ya vatumwi ikimi na vaviri, wa ncholo Simóoni, ^mweene akemerwaa Peéterí, na Anderéa mwaanaavo, Yaakúupu na Yooháani vaana va Sebedáayo,

³ Filípi, Batolomáayo, Matáayo musaankan’yi kóodi, Tomási, Yaakúupu sha Alufáayo, Tedéi,

⁴ Simóoni Mukanáani, na Yúda Isikarióoti ^amavarinduka Yéesu.

Yéesu Yoovatuma Vapooji Vaachwe Ikimi na Vaviri

(Maáriki 6:6-13; Lúka 9:1-6)

[☆] 9:27 Laanga Sabúuri 89:3-37; Isáaya 29:18-19; 35:5-6; Yeremía 23:5-6; Esekíeli 34:23-24.

⁵ Avo vapooji ikimi na vaviri Yéesu avatuma, akavalairirya yoosea, “Kari mudómaa na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi tuku, na kari mwiingiraa múujii wowoosi wa Vasamaría tuku.

⁶ Maa kaa, tamanyi na kwa Viisiraéli, ava vataahika ja muundi.

⁷ Na mpiindi ^mooyeenda uko, mündoovariyula moosea, ‘Utemi wa Kurumwii, wasengeriire.’

⁸ Mündoohorya valwiri, mündoofufula vaantu ^vaakwya, mündoojirula vaantu ^vari na ulóonda na mündookibirya mirimu mivi. Mwaheewa bweete, tooli bweete.

⁹ Kari musumalaa mpia yoyoosi mifukwii yaanyu tuku.

¹⁰ Baa kei, kari musumalaa mifuko yo künjira tuku, nkáancho iviri tuku, viráatu baa nkome tuku. Sa mutumami iima neeja kuheewa mariho yaachwe.

¹¹ Múuji au ituri roroosi ^muri künigira, saakiri muumo muuntu ^avalwa iima neeja. Ikali aho furu siku ^muri looka.

¹² Na nyumba ^ng’eene muri künigira, valuumbyi vaantu ^vari aho.

¹³ Kooni veenekaaya vavalwa viima neeja kwa iyo lumbi, mwiikalo muja waanyu wiikale novo. Maa kaa, kooni veenekaaya si vavalwa viima neeja kwa iyo lumbi, mwiikalo waanyu muja uhinduke na kari nyuuny.

¹⁴ Kooni muuntu si avatéengiirye au kooni si atéire masáare yaanyu, ^muri fuma aho nyumbii, au aho múujii, ikonkomi maruri ^yari majewii yaanyu koonekya vii waavo.

¹⁵ Kimaari noovawyiira, siku ya ulamu, kuva viri pwee kwa vaantu va Sodóoma na Gomóora kulookya vaantu va míiji iyo.✧

Uturikiri ^Wookuja

(Maárikí 13:9-13; Lúka 21:12-17)

¹⁶ Laangi, ni vatuma niise ja muundi kati na kati ya mbuji. Sa jeyyo, mave na tooti ja njoka na mave ^mwahola ja nkúnde.

¹⁷ Laangi neeja vaantu, sa kuvatwaala veende na balási na vawa mweende mijeléedimasinagógii yaavo.

¹⁸ Twaalwa mweende na mbere ja magavana na vatemi sa niini, aho de mudahe variyula Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúudi na vatemi vaavo.

¹⁹ Maa kaa, mpiindi ^vari vatwaala na balási, kari mwiitweetya ni che ^muri luusa na ^vyeeene mari luusa tuku, sa mpiindi yiyo longoolwa mari cho luusa.

²⁰ Masáare mwiindooluusa si yari fuma kwaanyu tuku, maa kaa, fuma yeende kwa Mutima wa Taáta waanyu. Yeeye noo ^indooluusika ko tweera nyuuny.

²¹ Muuntu mavarinduka ari mwaanaavo sa ulawe, taáta mavarinduka ari mwaana waachwe sa ulawe. Vaana novo vavarinduka vari, vala iyo na taáta waavo sa vualawe.

²² Suulwa mari ni vaantu voosi sa irina raani. Maa kaa, yoyoosi ^ari yimirirya furu uhero, uwo noo ^ari lamuririwa.

²³ ^Muri turikiriwa múuji umwi, tiiji na múujii wiingi. Kimaari noovawyiira, si mari mala kutweerera míjii yoosi ya Isiraéli tuku, Mwaana wa Muuntu si anahinduka.

²⁴ Mapooji si ari mweeri ya mukiindya waachwe tuku, baa mutumwa si mweeri ya mweenekaaya waachwe tuku.

²⁵ Maa kaa, vyatoosha mapooji kuva ja mucháani na mutumwa kuva ja mweenekaaya waachwe. Kooni voomwaanirira mweenekaaya Belisebúuri, eri, vaantu va iyo kaaya si vari kaanirirwa marina ^yaviha kulookya iro tuku wuu?

Mulungu vii noo wo Koofa

(Lúka 12:2-7)

²⁶ Sa jeyyo, kari mavoofe avo vaantu tuku. Sa kiintu chochoosi ^chakanikirirwa, kunukulwa kiri, na baa kusiina ^chaviswa, ^kiri diira taangwa tuku.

✧ 10:15 Laanga Ncholo 19:24-29.

²⁷ Vyoosi ^noovawyiira kilwiiryii, viluusi kiweerwii namuusi kweerũ chwe. Vyoosi ^moohweherwa kutwii, viluusi italii.

²⁸ Koofi vaantu ^vũlala maviri tũkũ, na kũũ si vadáhaa kũũlala nkaasũ tũkũ. Moofi ura ^adáhaa mala maviri na nkaasũ kwa mooto wa Jehénamu.

²⁹ Eri, seese iviri si jiváwaa iyoombe igwáare rimwi tũkũ wũũ? Baa neembe ni jeyyo, baa imwi vii si iri kukwya tũkũ, mpaka Taáta waanyu alamũle.

³⁰ Haaha kũri nyuunyu baa njwĩri jiri mitwii yaanyu javalwa joosi.

³¹ Sa jeyyo, koofi tũkũ, nyuunyu kwa Mũũngũ mũri va iyoombe ikũũlũ kũlookya seese ^jiri foo!

Kũũvariya Yésu Mbere ja Vaantu

(Lúka 12:8-9)

³² Mũũntũ yoyoosi ^ari kuunduma, noo kũsea, kũũndũũsikira niini mbere ja vaantu, niini muruma ndiri mbere ja Taáta waani. Yeeye iĩkalaa kurumwii.

³³ Maa kaa, ^ari sea si aamányire tũkũ mbere ja vaantu, niini naani sea ndiri si namũmányire tũkũ mbere ja Taáta waani. Yeeye iĩkalaa kurumwii.

Yésu Areeta Vaantu Kwiikera Ndũũ

(Lúka 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Kari mwiisee nũja noo reeta mwiikalo mũja aha weerwii tũkũ. Tũkũ, si nũja noo reeta mwiikalo mũja tũkũ, nũja noo reeta nkoondo.

³⁵ Sa nũja noo choonkererya,
‘musinga na taáta waavo,
muhíinja na íyo waavo,
na íyo mukwi na muki wa mwaana.

³⁶ Na vavi va mũũntũ,
kũva vari vaantu va kaayii kwaachwe.’✠

³⁷ Mũũntũ yoyoosi ^ari mweenda taáta waavo na íyo waavo kũlookya niini, au ^ari mweenda mwaana waachwe wa kũntũ kiki au wa kũntũ kilũme kũlookya niini, ũwo si iima neeja kũva kwaani tũkũ.

³⁸ Na mũũntũ yoyoosi kooni si yoovereka mũsaláaba waachwe noo kuuntuuba niini, ũwo si iima neeja kũva kwaani tũkũ.

³⁹ Sa kooni mũũntũ yooturya nkaasũ yaachwe, kũtaaha ari, maa kaa, mũũntũ yoyoosi ^yookũtaaha nkaasũ yaachwe sa niini, ũwo kiiturya ari.

Vaantu ^Vari Hokera Kũnáálo

(Maáriki 9:41)

⁴⁰ Ura ^ari vateengya nyuunyu, ni niini yookũnteengya. Na ura ^yookũnteengya niini, ni mũteengya iise Mũũngũ, na yeeye aantama niini.

⁴¹ Ura ^ari mũteengya mũláali na mũtwe sa ni mũláali na mũtwe, hokera ari kũnáálo ya mũláali na mũtwe. Na ura ^ari mũhokera mũwoloki sa ni mũwoloki, hokera ari kũnáálo ya mũwoloki.

⁴² Na mũũntũ yoyoosi ^ari mũheera ũmwi wa ava vadúúdi baa ndũvo ya maaji vii, sa yeeye ni mũpooji waani, kimaari noovawyiira, si ari sova kũnáálo yaachwe tũkũ.”

11

Yésu na Yooháani Mũbatisáaji

(Lúka 7:18-35)

¹ Yésu ^akahũmũle kũvalairirya vapooji vaachwe ikimi na vaviri, maa akatamanya na míjii ya Galiláaya noo kookiindya no vavariyũrira isáare ra Mũũngũ.

✠ 10:36 Laanga Míika 7:6.

² ʒko manyololwii, Yooháani Mubatisáaji akateera masáare ^meene Kirisitu atumamáa, akavatuma vapooji vaachwe vamuurye,

³ “Eri, weewe noo ʒra ^aluswa ni valáali na mutwe yookuɔja, baku tawoojere wíingi?”

⁴ Yéesu akavasea, “Tamanyi na kwa Yooháani mukamwɔire yoosi ^mwíne na ^mutéire.

⁵ Vahoku vookoona, vivete vooyeenda, ^vari na ulóonda voojirulwa, vimatu vooteera, vaantu ^vaakwya voofufulwa na vakiva voovariyurirwa Masáare Maaja.*

⁶ Atalariwa ʒra si ^ahítwahitwaa sa niini.”

⁷ Vara vapooji va Yooháani ^vakalooke, maa Yéesu akaanda kiiwyíira ira mpuka ya vaantu masáare ya Yooháani yoosea, “Ni che mwítáa koo laanga kura isi ya ibalángwii? Isaanga rooringiwaringiwa ni mpeho wuu?”

⁸ Kooni si jeyyo, ni che mwítáa laanga? Muuntu iirwíikire ingo ja iyoombe ikuuu wuu? Aka tuku, vaantu viirwíikaa ingo ja iyoombe ikuuu na ^vari na kira kintu ^chabooha ni nyuumbii ja kitemi víikalaa.

⁹ Haaha ni che mwítáa koo laanga? Ni maláali na mutwe mwítáa koo laanga wuu? Kikomi, noovawyíira ni kulookya maláali na mutwe, mwítáa koo laanga.

¹⁰ ʒhu noo masáare yaachwe ^yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, ‘Laanga, mutuma ndiri mutumwi waani akulongorire, yeeye kutengenesherya ari njira yaako.’✠

¹¹ Kimaari noovawyíira, kwa vaantu voosi kusiina ^ari mukuuu kulookya Yooháani Mubatisáaji tuku. Maa kaa, ʒra ^ari muduudiduudi ʒtemii wa Mulungu, noo mukuuu kulookya Yooháani.

¹² Kwaandira siku ja Yooháani Mubatisáaji fuuru isiku, ʒtemi wa Kurumwii wookimírurwa na ngururu, na vara ^vari na ngururu noo vookuanyahira.

¹³ Valáali na mutwe voosi na Miiro yalusa uláali na mutwe fuuru mpiindi ja Yooháani.

¹⁴ Haaha kooni mooruma uláali na mutwe uwo, yeeye noo Elía ʒra ^aluswa kuɔja ari.✠

¹⁵ ^Ari na matu, ni ateere!

¹⁶ Na che ndiri kifwaanirirya mbyaala ihi? Mbyaala ihi yiifwíne na vasinga víkyíire isóokwii de vandoovaanirira viivaavo voosea,

¹⁷ ‘Tavaváire firímbi, nyuunyu baa bwíta tuku!

Tavímbíire nyímbi ja usuungu, nyuunyu baa rira tuku!’

¹⁸ Sa Yooháani Mubatisáaji uuja, si arijáa baa kei si anywijáa tuku, novo vakasea, ‘Atíte murimu muvi.’

¹⁹ Maa kaa, Mwaana wa Muuntu uuja yoorya no nywa, novo vakasea, ‘Mulaangi uu, mwaafu na mureevi, mare ya vasaankan’yi kóodi na vavi.’ Baa neembe ni jeyyo, tooti ya Mulungu yoonekiirye kikomi ni ya uwoloki kwa mirimo yaachwe.”

Marema kwa Míji ^Iri Siita Valanduka

(Lúka 10:13-15)

²⁰ Aho, Yéesu akaanda kiiwyíira marema míji ira ^ajáa abweeyya myuujíisa ^iri foo, maa kaa, vaantu va iyo míji si vamuvalandukira Mulungu tuku.

²¹ Akasea, “Mpolai múuji wa Korasíini! Mpolai ituri ra Besáida! Sa ngaari myuujíisa yatámamirwe kwaanyu yatámamwa míji ya Tíiro na Sidóoni, ngaari viivíkira magunía na viihaka mavu koonekya vamuvalandukire Mulungu.

²² Kimaari noovawyíira, siku ya ulamu, kava iri pwee kwa vaantu va míji ya Tíiro na Sidóoni kulookya nyuunyu.✠

* **11:5** Mirimo ^myeene yoolusa aha, noo ira ^yaluswa ni Isáaya Maláali na mutwe. Mirimo iyo noo Masía ari tumama mpiindi ^arikuuja. Laanga Isáaya 26:19; 29:18-19; 35:5-6; 61:1. ✠ **11:10** Laanga Maláaki 3:1. ✠ **11:14** Laanga Maláaki 4:5. ✠ **11:22** Laanga Amóosi 1:9-10; Yoéli 3:4.

²³ Weewe múuji wa Kaperenáumu, eri, kiinulwa uri fúuru kurumwii wuu? Aka tuku! Kiimiriwa uri fúuru Ntarii. Sa ngaari myuujísa yatámamirwe kwaako ngaari yatámamwa Sodóoma, ngaari múuji wa Sodóoma^{*} umwaari fúuru isiku.

²⁴ Kimaari kaa noovawyyira, siku ya ulamu kuva viri pwee kwa múuji wa Sodóoma, kulookya weewe!”

Yéesu Yoova na Cheeru
(Lúka 10:21-22)

²⁵ Mpíindi ira Yéesu akasea, “Nookudumba ee Taáta Mweenevyoosi wa kurumu na isi, sa masáare aya uvavisa vaantu ^vari na tooti na miryungu, maa kaa, ukavakunukurira vadúúdi.

²⁶ Kikomi Taáta, ivyo noo vyakweerya mutima.

²⁷ Taáta waani aankwáatiirye viintu vyoosi. Kusiina ^amamányire Mwaana tuku, maa kaa, Taáta vii. Kei, kusiina ^amamányire Taáta tuku, maa kaa, Mwaana vii na muuntu yoyoosi Mwaana ^ari saaka kumoonekya.

Kwa Yéesu Kwatite Kuhumuluka

²⁸ Yeendi na kuri niini, nyuunyu voosi ^moohumwa ni miriwa, niini kuvahumulukya ndiri.

²⁹ Ichuungiri iyóoki raani, mwiikiindye fuma kwaani, sa niini nahola na nakiimya mutima waani na isi. Kwaani nyuunyu kuva muri na mwiikalo muja nkaaswii yaanyu.

³⁰ Iyóoki raani ni ferefere riri, na muriwa waani waanguha.”

12

Yéesu ni Mweeneevyo wa Sabáato
(Maárikí 2:23-28; Lúka 6:1-5)

¹ Mpíindi iyo, Yéesu ajáa akwaatira na mawundii ya ngáano siku ya Sabáato. Vapooji vaachwe vakiiteera njala, vakaanda humunga maangala ya ngáano, maa de vandoorya.

² Mafarisáayo ^vakoone jeyyo, maa vakamusea Yéesu, “Laanga, vapooji vaako voowuna Miiro ko tumama murimo wo chwa siku ya Sabáato.”*

³ Yéesu akavasea, “Si munasoma ^cheene atumama mutemi Daúdi mpíindi ^ajáa áavirwe ni njala na vaantu vaachwe tuku wuu?”^{*}

⁴ Daúdi iingira na nyuumbii ya Mulungu, yeeye na vaantu vaachwe vakarya mikáate ^ivikwaa mbere ya Mulungu. Mikáate iyo, veeneisi va Ijva vii noo vajáa varekerwa vandoorya. Vaantu viingi Miiro ijáa yakaan’ya kurya.

⁵ Baa kei si munasoma kitáabwii cha Miiro, veeneisi va Ijva ^vatumamaa Kaayii Njija ya Ijva kira siku ya Sabáato, viibwéeyaa siku ya Sabáato ive na njeo tuku wuu?^{*} Baa neembe ni jeyyo, Mulungu si avaválaa vabwéeyiirye uvi tuku.

⁶ Maa kaa, ni kuvawyyira niise, aha amwaari mukúulu kulookya Kaaya Njija.

⁷ Ngaari mutáangaa Masáare ^Yari Mpeho aya yalusaa, ‘Noosaaka riiso ra wuja, na si mpóryo jaanyu tuku,’^{*} ngaari si mwalúsaa irya kwa vaantu ^vasiina uvi tuku.

⁸ Sa Mwaana wa Muuntu ni Mweeneevyo wa Sabáato.”

Yéesu Yoomuhorya Muuntu Siku ya Sabáato
(Maárikí 3:1-6; Lúka 6:6-11)

⁹ Yéesu akiinuka aho, akatamanyu na sinagógii yaavo.

^{*} 11:23 Laanga Ncholo 19:1-29. ^{*} 12:2 voowuna Miiro ... siku ya Sabáato: Kwa Miiro ya Vayahúudi kuwuna maangala yaviri yatatu iwundii kwa muuntu si vijáa vyakaaniwa tuku. Laanga Nkumbukira ya Miiro 23:25. Mafarisáayo si vamuuryaa Yéesu sa che vapooji vaachwe vookiiva tuku, kiintu ^vamuseáa ni sa che vapooji vaachwe vootumama murimo wo chwa siku ya Sabáato. Na Miiro ya Músa yasea kusiina muuntu kutumama siku ya Sabáato tuku. Laanga Ufumo 20:8-11. ^{*} 12:3 Laanga 1 Samwéli 21:1-6. ^{*} 12:5 Laanga Uvalo 28:9-10. ^{*} 12:7 Laanga Hósea 6:6.

¹⁰ Aho, kujáa kwatĩite mũuntũ umwĩ ájáa na mukono áwaakwya iyandiyandi. Aho, kujáa kwatĩite Mafarisáayo ávasaakiráa njĩra yo musitaakya Yéesu. Avo vakamuurya voosea, “Eri, Miĩro yaruma kamuhorya mũuntũ siku ya Sabáato wũ?”

¹¹ Ne akavasea, “Kwatĩite umwĩ waanyu, kooni muundi yaachwe imwĩ yawyĩĩre iduundwii siku ya Sabáato, ári reka kwiikwaata no kwiiseyya na weerwii wũ?”

¹² Maa kaa, mũuntũ ni wa iyoombe ikũũũ kũlookya muundi. Sa jeyyo Miĩro yaruma kutumama uja siku ya Sabáato.”

¹³ Aho, maa akamũsea ura mũuntũ, “Wolola mukono waako!” Ura mũuntũ akawolola mukono waachwe, nowo ukava nkaasu ja ura wiingi.

¹⁴ Maa kaa, Mafarisáayo vakafuma na weerwii, vakaanda kiiheera miryũũũ ávyeeene vari mũũlaa Yéesu.

Mutumami Ásaawũlwa ni Mũũũũũ

¹⁵ Yéesu ákataange Mafarisáayo ni mũĩĩra viise iyeo sa vamũũlae, akiinũka aho haantũ. Vaantũ ávari foo vakamutuuba ne akavahorya valwĩĩ voosi.

¹⁶ Akavakaan’ya vareke kwaarya masáare yaachwe kwa vaantũ.

¹⁷ Yéesu alũũsa jeyyo, sa yakiimane masáare ya mũlálali na mũtwe Isáaya ávyeeene ase:

¹⁸ “Laanga, uũ ni Mutumami waani ánamũsaawũla, Mũũja waani ánamweenda, neeriwa mũtima ni yeeye.

Viĩka ndiri Mũtima waani mweeri yaachwe, yeeye vawyĩĩra ari vaantũ va isi joosi uwoloki wa Mũũũũũ.

¹⁹ Si iĩndookiiruta ndihi tũkũ, baa tũla isóso tũkũ, kusiina ári teera sawúti yaachwe njirĩ tũkũ.

²⁰ Yeeye si ari mala tũkũ kuruma ákũri teketeke ja kwa isaanga árapuchwa, si ari rimya tũkũ kwiilaangya kuduudi ákũri ja utáampi wo nyeryanyerya, fũũũ abweeyye uwoloki usiinde.

²¹ Weerũ yoosi kiilaangya iri irina raachwe.”✠

Yéesu na Belisebúuri (Maárikĩ 3:20-30; Láka 11:14-23)

²² Aho, vakamũreeta mũuntũ ájáa na murimũ mũvi na kũri Yéesu. Uwo mũuntũ ni mũhoku na kimumu ájáa. Yéesu akamuhorya, maa akaanda lũũsika no koona.

²³ Mpuka yoosi ya vaantũ ikahwaalala, maa vakasea, “Uũ ifaanaa akava noo Sha Daúdi wũ?”

²⁴ Maa kaa, Mafarisáayo ávakateere ayo masáare Yéesu áatũmamire, vakasea, “Uũ mũuntũ si yookibirya mirimũ mũvi tũkũ, maa kaa, kwa ngururu ja Belisebúuri vii, noo kũsea Irimũ.”

²⁵ Maa kaa, Yéesu kũũ yootaanga miiririkano yaavo, akavasea, “Utemi wowoosi kooni wiigávire kwiilwa woowo kwa woowo, utemi uwo si uri lũũnga tũkũ. Kei kooni lukolo au múuji wiigávire kwiilwa, uwo si uri lũũnga tũkũ.

²⁶ Haaha kooni Irimũ rookibirya Irimũ, kũva rĩri riigávire. Ha de jooli utemi waachwe uri lũũnga?

²⁷ Haaha kooni nookibirya mirimũ mũvi kwa luvĩro lwa Belisebúuri, ha vaantũ vaanyu ni kwa luvĩro lwa ani vakĩbiryaa mirimũ mũvi? Sa jeyyo, avo noo ávari valamũĩra nyuunyu.

²⁸ Maa kaa, kooni nookibirya mirimũ mũvi kwa luvĩro lwa Mũtima wa Mũũũũũ, taangi Utemi wa Mũũũũũ wafĩkire haaha kũri nyuunyu.

²⁹ Kei ni jei, kusiina mũuntũ ári daha kĩngĩra nyuumbii ya mũuntũ ári na ngururu, na anyahire máari jaachwe tũkũ, ni mpaka ta amuchuunge uwo mũuntũ ári na ngururu, de adahe nyahira máari jaachwe ári nojo.

✠ 12:21 Laanga Isáaya 42:1-4.

³⁰ Mũntu yoyoosi ura si ^ari ivarwii raani, uwo ni mavi waani. Kei, ura si ^ajlingaa hamwi na niini, apálaa.

³¹ Sa jeyyo, ni kuvawyiira niise, uvi wa vaantu na uhiintiki waavo woosi, Mũlungu sea ari wasirire. Maa kaa, uhiintiki kwa Mutima wa Mũlungu, uvi wa mũntu uwo, si uri sewa wasirire tuku siku joosi.

³² Yoyoosi ^ari mukiikana Mwaana wa Mũntu, uvi waachwe sewa uri wasirire. Maa kaa, ura ^ari mukiikana Mutima Mũja, si ari sewa uvi waachwe wasirire tuku, kwaandira kuri weeru ihi fũru kuri weeru yookũja.

Muti Watángikanaa kwa Ndiwa Jaachwe (Lúka 6:43-45)

³³ Bohereryi muti, na ndiwa jaachwe booha jiri, ubweeyi muti uviihe na ndiwa jaachwe viiha jiri. Muti watángikanaa kwa ndiwa jaachwe.

³⁴ Nyuunyu mbyaala ya nyororooda! Jooli muri daha lusa viintu viija na nyuunyu ni vavi? Sa mũntu alúsa yara ^yamema mutimii waachwe.

³⁵ Mũntu mũja, afúmyaa máari ja kikomi ja mberii njija mutimii waachwe. Maa kaa, mũntu mavi, afúmyaa máari jaachwe ja kikomi ja mberii mbi mutimii waachwe.

³⁶ Ni kuvawyiira niise, siku ya ulamu, vaantu lo kuuriwa vari vavariyule kira isáare ra kikoókoyo ^valusa.

³⁷ Sa kwa masáare yaako, Mũlungu kũvala ari weewe uri mawoloki, na kwa masáare yaako lusa ari irya uri mavi.”

Mafarisáayo Voosaaka Valairwe Ishára (Maárikí 8:11-12; Lúka 11:29-32)

³⁸ Aho, vamwi va vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakamusea Yéesu, “Mukiindya, toosaaka kooni ishára fuma kuri weewe.”

³⁹ Yéesu akavasea, “Mbyaala mbi na ya vaantu vayeenda na vaki va vaantu, si moosaaka kumutaanga Mũlungu tuku, noo ^chooreka moolomba ishára! Si muri heewa ishára yoyoosi tuku, maa kaa, ira ishára ya Yóona máláli na mutwe vii.

⁴⁰ Sa ja viintu Yóona ^iikala indii ya soompa kwa siku itatu chobu chiriri, ☆ viivyo Mwaana wa Mũntu kiikala ari mbiririi kwa siku itatu chobu chiriri.

⁴¹ Siku ya ulamu, vaantu va Nináawi kiima vari na vaantu va ihi mbyaala, novo lusa vari irya kwa vavi. Sa Vanináawi ^vakateere uvariyuli wa Yóona vavalanduka fuma uvii waavo, na aha amwaari mukúlu kulookya Yóona! ☆

⁴² Siku ya ulamu, mutemi muki wa isi ya saame kiima ari aluse irya kwa vaantu va ihi mbyaala ni vavi. Yeeye avaa njira fuma isi ya kuli, akũja joo teerera tooti ja Solomóoni. ☆ Haaha, aha amwaari mukúlu kulookya Solomóoni.

Lusímo lwa Mũntu ^ari na Murimu Mavi (Lúka 11:24-26)

⁴³ Murimu mavi kooni ufúmire kwa mũntu, wadómaa na isi ya ibaláangwii kũntu ^kusiina maaji, uko wasákiraa haantu ho humulukira, baa turya tuku.

⁴⁴ Aho wiiséaa, ‘Hinduka ndiri na nyuumbii yaani kũntu ^nafuma.’ ^Uri hinduka, washánaa ira nyumba yafyáahirwe na yaháambirwe vyabooa.

⁴⁵ Aho, uwo murimu mavi wadómaa noo sũmala viivaachwe mufungati, vavi kulookya woowo. Yoosi yamwiingiraa uwo mũntu noo kiikala aho. Aho, uwo mũntu asáambukirwaa kulookya vya ncholo.

Ivi, noo ^vyeene viri kũva kwa vaantu va ihi mbyaala mbi.”

Vandũ va Yéesu na Íyo Waavo (Maárikí 3:31-35; Lúka 8:19-21)

☆ 12:40 Laanga Yóona 1:17. ☆ 12:41 Laanga Yóona 3. ☆ 12:42 Laanga 1 Vatemí 10:1-13.

⁴⁶ Mpĩndi Yéesu ^ajáa akaari yooluusika na ira mpuka ya vaantu, íyo waavo na nduu ya Yéesu vakuuja, maa vakiima weerwii voosaaka valuusika ne.

⁴⁷ Aho, muntu umwi akamusea Yéesu, “Íyo waanyu na vaanaanyu vamwaari aha weerwii, vookwaamukula.”

⁴⁸ Aho, Yéesu akamusea ura muntu, “Íyo wiitu na vanduu viitu ni vala ani?”

⁴⁹ Yéesu akiinurirya mukono waachwe na haantu ^vajáa vapooji vaachwe, maa akasea, “Laanga! Ava noo vala íyo, marumbu na nduu yaani.

⁵⁰ Sa muntu yoyoosi ^atámamaa masáare ya Taáta waani wa kurumwii ^asáakaa, uwo noo mwaaniitu, irumbu raani na íyo wiitu.”

13

Lusímo lwa Mũhaandi Mbeyu

(Maárikí 4:1-9; Lúka 8:4-8)

¹ Sikũ íira, Yéesu ajáa afuma ira nyuumba akatamanyu noo kiikala mbarimbari ya iriva.

² Mpuka nkulu ja vaantu jikiijiinga kumuriingirira, fuuru ikasaakwa aambuke na mashúwii, akiikala aho na vaantu vakiima mbarimbari ya iriva.

³ Ne akavakiindya masáare ^yari foo kwa símo yoosea, “Teereri! Mũhaandi umwi ajáa adoma noo haanda mbeyu.

⁴ Mpĩndi ^amyaaháa, mbeyu jimwi jikawyĩra njirii, ndee jikuuja jikajirya.

⁵ Jimwi jikawyĩra mwaalaliwyii, kuntu ^kujáa kusiina salu jo keenererya. Sa viintu salu si jijáa jiri foo, jikamera chaangu.

⁶ Mwaasu ^ukavarike, jikashaawuka, maa jikuma sa viintu jijáa jisiina miriri.

⁷ Jimwi jikawyĩra haantu ^hajáa na miiwa. Miiwa ^ikamere, ikajivaa.

⁸ Maa kaa, jimwi jikawyĩra salwii ^jiri na seve, jikamera, jikakula, jikavyaala maatuku vii, jimwi jikavyaala mara makumi ikimi (100), jimwi mara makumi musasatu (60) na jimwi mara makumi yatatu (30).

⁹ ^Ari na matu, ni ateere!”

Yéesu Yoovariyula Símo Jaachwe

(Maárikí 4:10-12; Lúka 8:9-10)

¹⁰ Mpĩndi ^jikalooke, vapooji vaachwe vajáa vamdomera, maa vakamuurya, voosea, “Sa che wooluusika na vaantu kwa símo?”

¹¹ Ne akavasea, “Nyuunyu mwaheewa nkalo yo taanga viintu vya Utemi wa Kurumwii, ^vyeene vijáa fuumbo. Maa kaa, voovo si vaheewa íyo nkalo tuku.

¹² Ura ^ari na kintu, kongereriwa ari klookya, na kuva ari novyo koyokoyo, na ura ^asiina kintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^ari nocho.

¹³ Noo ^chooreka nooluusika novo kwa símo.

‘Baa neembe voolaanga si vookoona tuku,

baa neembe vooteera si vooteera tuku baa si vootaanga tuku.’

¹⁴ Jeyyo, kwaavo isáare ra muláli na mutwe Isáaya rakiimana roosea,

‘Teerera muri neeja, maa kaa, si muri kwaatya tuku,

kona, kona muri, maa kaa, si muri taanga tuku.

¹⁵ Sa mitima ya vaantu ava yafafa,

matu yaavo yadunga,

miiso yaavo vakunikirira,

sa vandoosiindwa kona,

matu yaavo yadiire kundooteera,

na mitima yaavo idiire kundootaanga,

sa vadiire kunvalandukira nini nivalamurirye.’✠

¹⁶ Maa kaa, nyuunyu mwatalariwa sa miiso yaanyu koonu yiise na matu yaanyu teera yiise.

¹⁷ Kimaari noovawyiira, valáali na matwe na vaantu vawoloki ^vari foo, vajáa vatiite mpiima yo koonu aya mookoonu nyuunyu, maa kaa, si vayoona tukú. Baa kei vajáa vatiite mpiima yo teera aya mooteera nyuunyu, maa kaa, si vayateera tukú.

Yéesu Yoovariyula Lusímo lwa Múhaandi

(Maárikí 4:13-20; Lúka 8:11-15)

¹⁸ Haaha teeri ^cheene lusímo lwa múhaandi mbeyu lwalúusa.

¹⁹ Vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Utemi baa ritaanga tukú, ni ja mbeyu jira ^jawyíira njiríi, aho ura Múvi újja akariseyya mitimii yaavo.

²⁰ Mbeyu jira ^jawyíira mwaalaliwyii, ni vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Utemi, maa vakarihokera na cheeru.

²¹ Maa kaa, sa viintu risiina miriri, riikalaa kwa mpíindi nduudi vii. Uturikiri au ujuuwiki ^uri kúja sa rira isáare, varékaa kura kuruma kwaavo.

²² Mbeyu jira ^jawyíira miíwii, ni ja vaantu vara ^varitéeraa isáare, maa kaa, uhangaiki wa weeru, na ukwaata wo kunguula máari vyarifényenkereryaa ridiire reeta kunáálo.

²³ Mbeyu jira ^jawyíira sevii, noo vara vaantu ^varitéeraa iro isáare, vakaritaanga. Aho, ravíjaa na nkoonyo, jimwi jikavyaala mara makumi ikimi (100), jimwi mara makumi musasatu (60) na jimwi mara makumi yatatu (30)."

Lusímo lwa Kisangaaji

²⁴ Yéesu ajáa avawyiira vaantu lusímo lwiingi yoosea, "Utemi wa Kurumwii wiifwíne na lusímo ulu. Sikú imwi, múntu umwi ajáa ahaanda mbeyu njija iwundii kwaachwe.

²⁵ Maa kaa, vaantu ^vakalaale nuuchiku, múvi akúja, akahaanda kisangaaji katikati ya ngáano, maa akalooka.

²⁶ Ngáano ^ikamere na ^ikave na maangala, kisangaaji nocho kikamera na kikakula.

²⁷ Vatumami va ura mweeneiwanda vakamúdomera, maa vakamúsea, 'Mukúlu, si wahaanda mbeyu njija iwundii kwaako tukú wuu? Haaha iki kisangaaji hai chafúmire?'

²⁸ Yeeye akavasea, 'Ni múvi noo abweeyya jei.' Aho, vatumami vaachwe vakamúsea, 'Saaka wiise tukakikule wuu?'

²⁹ Maa kaa, mweeneiwanda akavasea, 'Tukú, mpíindi ^moojiinga kisangaaji ifaanaa mukúurire na ngáano.

³⁰ Reki vyoosi vikulan'ye, fúuru mpíindi yo chwa. Mpíindi yo chwa kuvasea ndiri vachwi, "Ta kusi kisangaaji mujiinge mabuundabuunda sa kichimikwe. Aho, maa de mujiinge ngáano na mwíreete na kyoomii." "

Lusímo lwa Mpeke ya Haradáali

(Maárikí 4:30-32; Lúka 13:18-19)

³¹ Yéesu ajáa avawyiira lusímo lwiingi, yoovasea, "Utemi wa Kurumwii wiifwíne na mpeke nduudi ya haradáali ^ng'eene múntu atóolaa, maa akítóohaanda iwundii raachwe.

³² Iyo mbeyu ya haradáali ni nduudi kulookya mbeyu joosi, maa kaa, ^iri mera, yakúláa ikava muti mukúlu kulookya miti yoosi ya mbowa, baa ndee jújja jikajeenga vivururu matáampii yaachwe."

Lusímo lwa Usasi

(Lúka 13:20-21)

³³ Yéesu ajáa avavaira kei lusímo lwiingi, yoovasea, "Utemi wa Kurumwii wiifwíne na usasi múntu muki ^atoola, akasaangya na muchu wa ngáano viháári vitatu vya saimu, maa muchu woosi ukúuka."

Símo ja Yéesu ni che Jalúusa

(Maárikí 4:33-34)

³⁴ Yéesu aluusikáa na mpuka masáare aya yoosi kwa símo, si aluusikáa novo kiintu chochoosi bila símo tukú.

³⁵ Jeyyo, isáare rira ^raluuswa ni muláali na mutwe wa Ijwa rikiimane ja viintu ^rasea, “Kiinula ndiri mulomo waani kwa símo, lúusa ndiri masáare ^yaviswa keende kumbwa kwa weeru.”☆

Uvari yuli wa Lusímo lwa Kisangaaji

³⁶ Aho, Yéesu akiiteengula ira mpuka ya vaantu, maa yeeye akiingira na nyuumbii. Vapooji vaachwe vakamudomera, maa vakamusea, “Tuwiyire lusímo lwa kisangaaji ni che lwalúusa?”

³⁷ Yéesu akavasea, “Mahaandi wa mbeyu njija ni Mwaana wa Muuntu.

³⁸ Iwanda ni weeru, mbeyu njija ni vaana va Utemi. Kisangaaji ni vaana va ura Muvi.

³⁹ Muvi ura ^ahaanda kisangaaji ni Ikúlu ra Mirimu Mivi. Kuchwa ni siku ya uhero wa weeru, na vachwi ni mirimu miija.

⁴⁰ Ja ^vyene kisangaaji kijingwaa, maa kikachimikwa, noo ^vyene viri kuva siku ya uhero wa weeru.

⁴¹ Mwaana wa Muuntu tuma ari mirimu yaachwe miija, noyo jiinga iri fuma Utemi waachwe vaantu voosi ^vaháandaa viivaavo vatamame nteendo mbi, na vara voosi ^vawúnaa miiro.

⁴² Iyo mirimu miija, vafweitira iri na mootwii wa ng’aanjo, na uko rira vari no sha mayeo.

⁴³ Aho, vawoloki lavalava vari ja mwaasu Utemi wa Taata waavo. ^Ari na matu, ni ateere!

Lusímo lwa Máari ^Yaviswa

⁴⁴ Utemi wa Kurumwii wiifwíne na máari ya kikomi ya mberii ^yaviswa iwundii. Muuntu umwi ^akiyone, maa akiivisa kei. Kunu ari na cheeru akatamanya noo vaa iyoombe viintu vyoosi ^ari novyo, maa akawula rira iwanda.

Lusímo lwa Lúulu

⁴⁵ Kei, Utemi wa Kurumwii wiifwíne na muchurúusi ^asáakiraa lúulu ^iri foo ya kikomi.

⁴⁶ ^Akípate imwi ya iyoombe ikulu, akiita koovaa iyoombe viintu vyoosi ^ari novyo, maa akiwula ira lúulu.

Lusímo lwa Lwaavu

⁴⁷ Kei, Utemi wa Kurumwii wiifwíne na lwaavu ^lwatéirwe irivii, lakakwaata soompa ja kira ivala.

⁴⁸ Lwaavu ^lukameme soompa, vavúuvi vakaluruta na mbarimbari ya iriva. Aho, vakiikala, vakasaawula soompa jira ^jabooha, vakajivikira ntoongii, maa kaa, jira ^javíha vakajifweita.

⁴⁹ Noo ^vyene viri kuva siku ya uhero. Mirimu miija kuuja iri, na saawula iri vavi na vawoloki viikale kira vaantu ivarwii raavo.

⁵⁰ Avo vaantu vavi, fweitirwa vari mootwii wa ng’aanjo, uko rira vari no sha mayeo.”

⁵¹ Aho, Yéesu akavuurya, “Eri, taanga mwiise masáare ayo yoosi wuu?” Novo vakamusea, “Hii.”

⁵² Ne akavasea, “Kira mukiindya wa Miiro ya Mulungu ura ^akiindiwa viintu vya Utemi wa Kurumwii, iifwíne na mweenenyumba ^atóolaa máari jaachwe ja kikomi ja mberii, ifya na ja kali.”

Vanasaréti Voomusiita Yéesu (Maárikí 6:1-6; Lúka 4:16-30)

⁵³ Yéesu ^akahumule lúusa símo iji, akalooka fuma aho.

⁵⁴ ^Akafike múujii wa Nasaréeti kúuntú ^akurira, akaanda vakiindya vaantú sinagógii yaavo. Voovo vakahwaalala kúunú vookiiyurya, “Uhu hai afúmiirye tooti na myuujíisa íhi?”

⁵⁵ Uhu si mwaana wa musóngoli mabambari tuku wuu? Íyo waavo si Maríia tuku wuu? Vaanaavo si vala Yaakúupu, Yooséefu, Simóoni na Yúuda tuku wuu?

⁵⁶ Maruumbu yaachwe si turi novo aha tuku wuu? Haaha ni hai uhu ^afúmiirye viintú ivi vyoosi?”

⁵⁷ Aho, vakamukalarira. Maa kaa, Yéesu akavasea, “Muláli na mutwe wa Ijéva arúmwa kira haantú, maa kaa, si múujii na kaayii kwaachwe tuku.”

⁵⁸ Sa jeyyo, Yéesu si abweyya myuujíisa ^iri foo tuku, sa viintú vaantú si vamuruma.

14

Inkwy ya Yooháani Mubatisáaji

(Maáriki 6:14-29; Lúka 9:7-9)

¹ Mpíindi ijo, mutemi Heróode Antípaasi ajáa ateera masáare ^meene Yéesu atumamáa.

² Aho, maa akavasea vatumami vaachwe, “Uhu ni Yooháani Mubatisáaji ^afúfukire fuma inkwyii. Iki noo ^chooreka laviro lo bweyya myuujíisa luri ne.”

³ Heróode alúusa jeyyo, sa uko nyuma, ajáa amukwaata Yooháani Mubatisáaji, akamúvika manyololwii sa Herodía. Uhu Herodía ni muki wa Filípi mwaanaavo na Heróode ajáa.

⁴ Sa Yooháani Mubatisáaji amuseáa, “Miiri yakaan’ya weewe kumusumula muki wa mwaanaanyu.”☆

⁵ Heróode asaakiráa njira yo mulaa Yooháani, maa kaa, avoofáa vaantú, sa vaantú vajáa vamányire Yooháani ni muláli na mutwe wa Ijéva.

⁶ ^Kafike siku ya ngovi yo vyaalwa Heróode, muhínja wa Herodía akavina mbere ya vaantú ^vajáa valáarikirwe fúuru Heróode akavyeenda.

⁷ Sa jeyyo Heróode akiichuunga kamuheera uwo muhínja kíintú chochoosi ^ari loomba ko laha.

⁸ Kúunú yooheembwa ni íyo waavo, uwo muhínja akamuloomba Heróode yoosea, “Mpeera aha jei, mutwe wa Yooháani Mubatisáaji ikaafii.”

⁹ Aho, mutemi akavisúla, maa kaa, sa kulaha ^kweene ajáa abwéeyiirye mbere ya vayeni, akalairiya muhínja aheewe kira ^alóombire.

¹⁰ Jeyyo, akalairiya Yooháani Mubatisáaji adumulwe mutwe uko manyololwii.

¹¹ Mutwe wa Yooháani ukareetwa ikaafii, maa akamuheera ura muhínja, ne muhínja akamutwaarira íyo waavo.

¹² Vapooji va Yooháani vakiita sumula maviri wa Yooháani, maa vakiita kúutaaha. Maa re, vakiita muwyiira Yéesu isimwi roosi ^rifúmiire.

Yéesu Yooriisha Vaantú Valume Mayana Yasaano

(Maáriki 6:30-44; Lúka 9:10-17; Yooháani 6:1-14)

¹³ Yéesu ^akateere ayo masáare, akiinuka fuma uko na mashúwa, maa akatamanya na kijiraawii. Maa kaa, vaantú ^vakateere jeyyo, vakamutuuba na mawulu fuma maturii meevo.

¹⁴ ^Akakiime fuma mashúwii, akashaana mayiimbi ya vaantú, akavoonera mbavariri na akavahorya valwíri vaavo.

¹⁵ Nakyuulwa vapooji vaachwe vakiita kuri Yéesu, maa vakamusea, “Aha haantú ni kuli na kaaya ja vaantú, na mwaasu wahúmwíire kuswa, rekera vaantú viidomere na maturii vakawule chóorya.”

¹⁶ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Kisiina ^choovabweyya vadome tuku, vaheeri nyuunyu chóorya.”

☆ 14:4 Laanga Valáawi 18:16; 20:21.

¹⁷ Maa kaa, voovo vakamusea, “Aha tatiite mikáate isaano na soompa iviri vii.”

¹⁸ Yéesu akavasea, “Reeti na aha.”

¹⁹ Yéesu akalairirya ira mpuka ya vaantu viikale masaambii. Aho, akatoola ira mikáate isaano na jira soompa iviri. Akiinurirya miiso yaachwe na kurumwii, yoomudumba Mulungu. Akabendulabendula ira mikáate, maa akavaheera vapooji vaachwe novo vakavaheera vaantu.

²⁰ Vaantu voosi vakarya, vakiikuta. Vapooji vakatoorera mabéendu ya mikáate, vakamemya vikápu ikimi na viviri.

²¹ Vaantu valume* voosi ^vaarya siku iyo ni mayana yasaano (5,000), vaantu vaki na vasinga si vavalwa tuku.

Yéesu Yooyeendera Mweeri ya Maaji
(Maárikí 6:45-52; Yooháani 6:15-21)

²² Hahara vii, Yéesu akavadoomererya vapooji vaachwe vaambuke mashúwa, valongoole na nyambu ko ya iriva ra Galiláaya. Yeeye akachaala yookiiteengula na ira mpuka.

²³ Ne ^akiiteengule na vaantu, maa akaambuka na luulwii yeemweene noo muloomba Mulungu. Iwulo ^rikingire, akava yeemweene uko luulwii.

²⁴ Mpindi ijo, ira mashúwa ijáa yafikire katikati ya iriva. Uko mashúwa ikava yoohitirwa ni mapúunta kunu na kunu, sa ihumbuuto rawuváa fuma mbere yaavo.

²⁵ Namuyiingu, Yéesu akavadomera vapooji vaachwe kunu yooyeendera mweeri ya maaji.

²⁶ Vapooji ^vakamoone yooyeenda mweeri ya iriva, vakakwaatwa ni woowa munumunu, maa vakaanda kwaana ntáákwi, “Ni murimu!”

²⁷ Maa kaa, hahara Yéesu akavasea, “Fafyi mitima, ni niini, koofi tuku.”

²⁸ Aho, Peéterí akamusea Yéesu, “Mukulu, kooni ni weewe, sea nuje na kwaako kunu nooyeendera mweeri ya maaji.”

²⁹ Yéesu akamusea, “Yeenda.” Peéterí akakiima fuma mashúwii, akayeenda mweeri ya maaji yoodoma na kuri Yéesu.

³⁰ Maa kaa, Peéterí ^akoone rira ihumbuuto, akoofa, maa akaanda burakira luujii, aho akaana ntáákwi yoosea, “Mukulu ndamurirya!”

³¹ Yéesu akawolola mukono waachwe chaangu, akamukwaata, maa akamusea, “Weewe kuruma kwaako kuduudi, sa che wiikoverire?”

³² Aho, Peéterí na Yéesu vakaambuka na mashúwii, maa ihumbuuto rikaherya.

³³ Vapooji vara ^vajáa mashúwii, vakamwiinamira voosea, “Kikomi, weewe uri Mwaana wa Mulungu.”

Yéesu Yoovahorya Valwiri uko Genesaréti
(Maárikí 6:53-56)

³⁴ Yéesu na vapooji vaachwe ^vakafirire iriva ra Galiláaya, maa vakafika isi ya Genesaréti.

³⁵ Vaantu va ira isi ^vakamutaange Yéesu, maa vakatuma mulomo doma na isi joosi ^jiri mukaaya. Aho, vakamuretera valwiri voosi.

³⁶ Novo vakamuloomba, Yéesu avarekere valwiri vasaasye baa mukáwo vii wa nkáancho yaachwe. ✨ Na voosi ^vamuasaasya, vahola ndwála jaavo.

15

Miiro yo Tuuba ni ya Ijva si ya Vaantu Tuku
(Maárikí 7:1-13)

* **14:21 Vaantu valume:** Vayahúudi vavaláa vaantu valume vii, maa kaa, kwajáa kwatiite vaantu vaki na vasinga ^veene vaarya iyo mikáate na soompa. ✨ **14:36** Laanga Uvalo 15:37-41; Nkambukira ya Miiro 22:12.

¹ Aho, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro fuma Yerusaléemu vakuuja na kuri Yéesu, maa vakamusea,

² “Sa che vapooji vaako si vatúubaa nkungu ja vala baaba? Voovo si voóyyaa mikono kuseyya njeo tuku, de varye chóorya.”

³ Yéesu akavasea, “Sa che nyuunyu ko tuuba nkungu jaanyu mwawúnaa ndairiri ja Muluungu?

⁴ Sa Muluungu asea, ‘Uvanyemye vala íyo na taáta waanyu,’✠ na ‘ura ^ari mutukira íyo au taáta waavo, uulawe.’✠

⁵ Maa kaa, nyuunyu mandoovavariyurira vaantu, vandoovasea vala íyo na taáta waavo, ‘Hai, si ndiri daha kuvaambirirya tuku, sa iki ^natiite chavíre kilungulungu ^nakera na ivarwii sa Muluungu.’

⁶ Jeeyo, si asaakwa amanyemye íyo na taáta waavo tuku. Jeeyo noo ^vyeeene muchwíjaa mati isáare ra Muluungu sa nkungu jaanyu.

⁷ Nyuunyu vakweembi, muláli na mutwe wa Ijáva Isáaya, aluusa kimaari Masáarii ^Yari Mpeho mpiindi ^alaaláa na mutwe yoosea,

⁸ ‘Vaantu ava vaanyéyyaa na milomo vii,
maa kaa, mitima yaavo iri kuli na nini.

⁹ Kuunynamira kwaavo ni ja kisiina,
sa ni vavariyuláa ndairiri ya vaantu vii.’✠”

*Viintu ^Vibwéyyaa Muuntu Ave na Njeo
(Maárikí 7:14-23)*

¹⁰ Hara, Yéesu akiyanirira mpuka ya vaantu, maa akisea, “Voosi nteereri neeja, mutaange iki!

¹¹ Kusiina kiintu ^kimwíngiraa muuntu mulomwii kidáhaa mubweyya ave na njeo tuku. Kiri vyoova jeeyo, ^kimufúmaa mulomwii noo kimubwéyyaa muuntu ave na njeo.”

¹² Aho, vapooji va Yéesu vakadoma na kwaachwe, maa vakamusea, “Taanga wiise Mafarisáayo vakáliire munumunu sa rira isáare ^ulúusire?”

¹³ Yéesu akavasea, “Kira muhaando si ^wahaandwa ni Taáta wa kurumwii, kuulwa uri.

¹⁴ Vareki, ni valongooli vahoku. Kooni mahoku amulóngwíre mahoku mwiiwaachwe, voosi burukira vari na iduundwii.”

¹⁵ Aho, maa Peéterí akamusea Yéesu, “Hooni twyíre lusímo ulu uvariyuli waachwe ni urikwi.”

¹⁶ Maa Yéesu akasea, “Baa nyuunyu mukaari si mootaanga tuku wuu?

¹⁷ Si mootaanga kiintu ^kimwíngiraa muuntu na mulomwii ni kimwíngiraa na indii vii, maa kikafuma kikatwaalwa na chóowii vii tuku wuu?

¹⁸ Maa kaa, kira ^kimufúmaa muuntu mulomwii, ni mutimii chafúmaa na noo kimubwéyyaa ave na njeo.

¹⁹ Sa kufuma mutimii wa muuntu, kwafúmaa miiririkano mivi, wuulaishi, kuyeenda na muki wa muuntu, kuhanguta, wiivi, kulongowererya, na kutukira.

²⁰ Ivi noo ^vibwéyyaa muuntu ave na njeo, maa kaa, kurya bila kooyya mikono, si kubwéyyaa muuntu ave na njeo tuku.”

*Kuruma kwa Maáma si ^Ari Mnyahúudi
(Maárikí 7:24-30)*

²¹ Hara, maa Yéesu akakwaata njira, akadoma furu isi ja Tíiro na Sidóoni.

²² Aho, muuntu muki umwi wa Kikanáani wa isi ira, akuuja na kuri Yéesu, akiiririrya yoosea, “Ee Mweenevyoosi, Sha Daúdi, naanga na riiso ra wuuja, muhínja waani atiite murimu mavi na wamutúrikirya maatuku vii.”

✠ 15:4 Laanga Ufumo 20:12; Nkumbukira ya Miiro 5:16. ✠ 15:4 Laanga Ufumo 21:17; Valáawi 20:9. ✠ 15:9 Laanga Isáaya 29:13.

²³ Maa kaa, Yéesu si amuuyirya tukú. Aho, vapooji vakadoma na kúri Yéesu, vakamuloomba voomúsea Yéesu, “Músee uhú múuntú muki alooke, sa yootutúbirira na isóso kúnu nyuma síkú joosi.”

²⁴ Yéesu akamúsea ura múuntú muki, “Natúmwá sa muundi ájarímira ja Isiráéli vii.”

²⁵ Maa kaa, úwo múuntú muki akamúseeserera Yéesu, akachwaama mbere yaachwe, maa akamúsea, “Mweenevyoosi nyambirirya.”

²⁶ Yéesu akamúsea, “Si vyabooha kútoola chóorya cha vasinga na ujiheere kúri tukú.”

²⁷ Úra múuntú muki akamúsea, “Ni kimáári Mweenevyoosi, maa kaa, baa kúri jawóojeraa mang’enyeng’enye ya chóorya cha vasinga áyawýíire iruungwii ra méesa ja veenenyuumba vaavo.”

²⁸ Aho, Yéesu akamúsea ura múuntú muki, “Maáma, kuruma kwaako ni kúkúúlu. Na vive kwaako ja kuruma kwaako.” Na mpíindi í’ira ura muhíinja waachwe akahola.

Yéesu Yoohorya Vaantú áVari Foo

²⁹ Yéesu akiinúka fuma isi ya Tíiro, akakwaata njíra, maa akadoma fúuru mbarimbari ya iriva ra Galiláaya. Aho, akaambúka na luulwii, maa akiikala.

³⁰ Mpuka nkúulu ya vaantú ikúuja na kúri Yéesu. Iyo mpuka yareetáa vivete, vahoku, vimumu, vaantú ávari na mawulu na mikono si áiri nkaasu na valwáiri víngi ávari foo, maa vakavalaarya mawulwii ya Yéesu, ne akavahorya.

³¹ Avo vaantú vakahwaalala maatúkú vii, ávakoone vimumu voolúúsika, vivete na vaantú ávari na mawulu si ávari nkaasu, vooyeenda na vahoku vookoona. Aho, mpuka nkúulu ya vaantú si ávari Viisiráéli, ikaanda mudúumba Múluungu wa Isiráéli.

Yéesu Yoovariisha Vaantú Mayana Yani

(Maárikí 8:1-10)

³² Aho, Yéesu akavaanírira vapooji vaachwe akavasea, “Arumi, noovoonera mbavariri ava vaantú, vílkyíire na níini kwa síkú itatú na vasiina chóorya tukú. Níini si noosaaka kuvateengula vatamanye viintú ávari na njala tukú, sa vadíire yirika njirii.”

³³ Vapooji vaachwe vakamúsea, “Hai túri fumya chóorya cho viikutya vaantú voosi ava aha nyikii?”

³⁴ Yéesu akavuurya, “Mikáate ingai mwatíite?” Novo vakasea, “Tatíite mikáate mufungati na fisoompa fiduudi fingai vii.”

³⁵ Aho, Yéesu akalairirya vaantú viikale isi.

³⁶ Akatoola ira mikáate mufungati na fira fisoompa, akamudúumba Múluungu, akabendulabendula, akava yoovaheera vapooji vaachwe. Novo vakatuuba vaheera vaantú.

³⁷ Vaantú voosi vakarya, vakiikuta. áVakahumule, vakatoorera mabéendu ya mikáate áichííire, vakamemya vikápu mufungati.

³⁸ Vaantú ávaarya ni vaantú valúme* mayana yani (4,000) kúreka vaantú vaki na vasinga.

³⁹ Yéesu ákiiteengule na vaantú, akaambúka masháwa, maa akadoma na Magádaanii.

16

Mafarisáayo na Masadukáayo Voosaaka Valairwe Isháara

(Maárikí 8:11-13; Lúka 12:54-56)

¹ Mafarisáayo na Masadukáayo vakúuja na kúri Yéesu, maa vakaanda múyera, voomuloomba avalaire isháara fuma kurumwii.

² Yéesu akavasea, “Kooni kyúuluwa chíngíire mwaséaa, ‘Lomatóondo kweera kúri vyabooha sa kurumu kwiiyéiriye.’

* **15:38 vaantú valúme:** Vayahúudi vavaláa vaantú valúme vii, maa kaa, kwajáa kwatíite vaantú vaki na vasinga áveene vaarya iyo mikáate na soompa.

³ Na namutóondo mwaséaa, 'Isiku mbula vaa iri, sa kurumu kwasárire na kwiikúbutiirye.' Nyuunyu mwamányire taanga viintu vya kurumu kwa ^vyeene ko koonekana, maa kaa, kutaanga ishára ja mpiindi iji si mwamányire tuku.

⁴ Mbyaala mbi ya vaantu ^vayéendaa na vaki va vaantu, si moosaaka kumutaanga Mulungu tuku, noo ^chooreka mooloomba ishára! Si muri heewa ishára tuku, maa kaa, ira ishára ya Yóona muláli na mutwe vii." Aho, Yéesu akavareka, maa akalooka na vapooji waachwe.

Usasi wa Mafarisáayo na Masadukáayo (Maárikí 8:14-21)

⁵ Vapooji vaachwe vakafirira iriva, vakava varímiirye samula mikáate.

⁶ Aho, Yéesu akavasea, "Mulaange neeja munehe usasi wa Mafarisáayo na wa Masadukáayo."

⁷ Vapooji vakaanda kwiiruta ndihi voovo kwa voovo voosea, "Alúusire jei sa viintu si taréetire mikáate."

⁸ Yéesu akataanga, kwiiruta kwaavo ndihi, maa akavasea, "Nyuunyu kuruma kwaanyu kuduudi, sa che mookiiruta ndihi nyuunyu kwa nyuunyu, sa viintu musiina mikáate?"

⁹ Mukaari si munataanga vii tuku wuu? Si mookumbukira ira mikáate isaano ^yariwa ni vaantu mayana yasaano (5,000), na ni makápu yangai mwatoorera ya mabéendu ya mikáate tuku wuu?

¹⁰ Na ira mikáate mufungati ^yariwa ni vaantu mayana yani (4,000), ni makápu yangai mwatoorera ya mabéendu ya mikáate?

¹¹ Sa che si mootaanga si nalúusire masáare ya mikáate tuku? Laangi neeja, nehi usasi wa Mafarisáayo na Masadukáayo!"

¹² Aho, vapooji vakataanga Yéesu si aseáa valaange neeja usasi wa mikáatii tuku, maa kaa, valaange neeja ukiindya wa Mafarisáayo na wa Masadukáayo.

Peéterí Yoomuruma Yéesu ni Mwaana wa Mulungu (Maárikí 8:27-30; Lúka 9:18-21)

¹³ Aho, Yéesu akadoma na isi ya Kaisarí Filípi. ^Akafike uko, Yéesu akavuurya vapooji vaachwe yoosea, "Vaantu vaséaa Mwaana wa Muuntu ni ani?"

¹⁴ Vakasea, "Vamwi vaséaa uri Yooháni Mubatisáaji, viingi Elía na viingi Yeremía au umwi wa valáli na mutwe."

¹⁵ Aho, akavuurya, "Ha nyuunyu mwaséaa ndiri ani?"

¹⁶ Simóoni Peéterí akamusea, "Weewe ni Masía, Mwaana wa Mulungu ^ari nkaasu."

¹⁷ Aho, Yéesu akamusea, "Watalariwa weewe Simóoni mwaana wa Yóona, sa isáare iri si utúunukuriirwe ni muuntu tuku, maa kaa, ni Taáta waani wa kurumwii.

¹⁸ Ni kuwyíra niise, weewe noo Peéterí, na mweeri ya mwaalaliwye* uhu, kiimya ndiri mpuka ya vaantu vaanduma, baa ngururu ja Ntarii si jiri daha kwiisiinda tuku.

¹⁹ Kuheera ndiri fungúwo ja Utemi wa Kurumwii. Isáare roroosi ^uri chuunga aha weerwii kwa irina raani, kuva riri rachúungirwe kurumwii ni Mulungu. Na isáare roroosi ^uri chungula aha weerwii kwa irina raani, kuva riri rachúngwirwe kurumwii ni Mulungu."☆

²⁰ Aho, Yéesu akavakaan'ya vapooji vaachwe kari vamuwyíraa muuntu yoyoosi yeeye ni Masía tuku.

Yéesu Yoolusikira Uturikiri na Inkwya (Maárikí 8:31-9:1; Lúka 9:22-27)

²¹ Kwaandira mpiindi iyo, Yéesu ajáa aanda vawyíra vapooji vaachwe yoosea ni mpaka adome na Yerusaleému, na uko ni mpaka apate uturikiri mukuuu. Ajáa avasea,

* 16:18 mwaalaliwye: Laanga Peéterí Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. ☆ 16:19 Laanga Matáayo 18:18.

turikiriwa ari ni vawosi, vakúlu va veeneisi va Ijwa na vakiindya va Miiro na ni mpaka ulawe. Siku ya katatu ni mpaka afufulwe.

²² Aho, Peéteru akamutumula Yésu na ivarwii, maa akaanda mubaamirirya yoosea, “Mukulu, ayo si yari kupata siku baa imwi vii tuku!”

²³ Yésu akamavalandukira Peéteru akamusea, “Trimu! Isunke mbere yaani, wookunhitahita, si wookiiririkana masáare ya Mulungu tuku, wookiiririkana ya vaantu.”

²⁴ Aho, Yésu akavasea vapooji vaachwe, “Kooni muntu yoyoosi yoosaaka aantube ni mpaka iisiite yeemweene, avaale masaláaba waachwe kira siiku, aantube.

²⁵ Sa kooni muntu yoyoosi yoosaaka lamurirya nkaasu yaachwe, kiitaaha ari, maa kaa, muntu yoyoosi yookiitaaha nkaasu yaachwe sa niini, uwo lamurirya ari.

²⁶ Kwatiite kunáalo che muntu kuturya weeru yoosi no kiitaaha nkaasu yaachwe? Baku ni kintu che muntu ari toola sa nkaasu yaachwe?

²⁷ Sa Mwaana wa Muntu kuja ari na nkongojima ya Taata na mirimu miija, aho kumuriha ari kira muntu kwa kira atumama.

²⁸ Kimaari noovawiyira, vamwaari viingi viimire aha, si vari kukwya tuku mpaka vamoone Mwaana wa Muntu yookuja Utemi waachwe.”

17

Yésu Yoovalanduka Buuwo (Maárikí 9:2-13; Lúka 9:28-36)

¹ Siku musasatu jikalooke, Yésu akamutumula Peéteru, Yaakúupu na mwaanaavo Yooháni, maa akaambuka novo na luulwii ncholwii kijiraawii.

² Mpindi vajaa uko, akavalanduka buuwo mbere yaavo. Kisho chaachwe kikalava ja mwaasu na ingo jaachwe jikava njeru chwee, ja kiweeru cha mwaasu.

³ Koonka, Músa na Elía vakavafumira, maa vakalusika ne.

⁴ Aho, Peéteru akamusea Yésu, “Aai Mukulu, vyabooha tveere haaha aha. Ndekera njeenge vivaanda vitatu, kimwi chaako, kimwi cha Músa na kimwi cha Elía.”

⁵ Viintu Peéteru ajaa akaari yoolusika, ichu roolava rikavawikira. Sawúti ikafuma aho ichwii yoosea, “Uhu ni Mwaana waani namweenda, neériwaa mutima ni yeeye, mteereri yeeye.”

⁶ Vara vapooji vakateere jeyyo, vakalaala isi na inda ni woowa.

⁷ Maa kaa, Yésu akujja, akavasaasya, maa akavasea, “Inuki. Koofi tuku.”

⁸ Avo vapooji vakiinule miiso, vakamoona Yésu yeemweene, si vamoona muntu wiingi tuku.

⁹ Mpindi vagiritaa fuma luulwii, Yésu akavalairirya yoosea, “Kari mumuwyiraa muntu yoyoosi masáare aya tuku, furu siku Mwaana wa Muntu ari fufuka fuma inkwyii.”

¹⁰ Vapooji vajaa vamuurya, “Sa che vakiindya va Miiro vaséaa ni mpaka Elía uje ta?”

¹¹ Yésu ajaa avasea, “Ni kimári Elía ni mpaka uje ta avike neeja masáare yoosi.

¹² Maa kaa, ni kuvawiyira niise, Elía ahumula kuja, novo si vamutaanga tuku, na vamubweeyirya uvi ja vyeene vasaaka. Viivyo Mwaana wa Muntu tamanya iise noo turikiriwa mikonwii yaavo.”

¹³ Aho, vapooji vakataanga ni lusikira aari masáare ya Yooháni Mubatisáaji.

Yésu Yoomuhorya Mutavana Ari na Murimu Mui (Maárikí 9:14-29; Lúka 9:37-43)

¹⁴ Yésu na vapooji vaachwe vakagirite fuma luulwii, vakafika kuntu kujaa na ira mpuka ya vaantu. Muntu umwi akamudomera Yésu, akachwaama mbere yaachwe yoosea,

¹⁵ “Mukúlu, mulaange mwaana waani na riiso ra wuuja. Yeeye atiite kiinkwiisha ^chamutúrikiryaa maatuku vii. ^Kari foo chamuváyyaa mootwii na mpíindi jingi luujii.

¹⁶ Namaréetire na kwa vapooji vaako vamuhorye, maa kaa, vasiindirwe.”

¹⁷ Aho, Yéesu akavasea, “Aka! Ihi mbyaala si irúmaa na yakikana. Niikale na nyuunyu mpaka naadi? Na nivayimirirye mpaka naadi? Hooni mureeti na aha.”

¹⁸ Aho, Yéesu akuyamirirya ura murimu mavi, maa ukafuma na hahara mutavana akahola.

¹⁹ Mpíindi ^kujáa kusiina vaantu, vapooji vakadoma na kari Yéesu, maa vakamuurya kunu vari vooveene voosea, “Sa che suusu tasindirwe kuseyya ura murimu mavi?”

²⁰ Yéesu akavasea, “Sa viintu kuruma kwaanyu ni kudúúdi. Kimaari noovawyiira, kooni kuruma kwaanyu kari kudúúdi ja mpeke nduudi ya haradáli, sea mari lulu ulu, ‘Tsunke aha udome na kura na kwiisunka luri.’ Kari nyuunyu kusiina kintu ^kiri vasiinda tuku.

²¹ [Maa kaa, murimu mavi ja uhu si mari daha kuukibirya bila yoomulomba Mulungu, no kiirekya kurya tuku.]”

*Yéesu Yooluusikira kei Inkwya na Ufufuko Waachwe
(Maárikí 9:30-32; Lúka 9:43-45)*

²² Mpíindi Yéesu ^ajáa na vapooji vaachwe uko Galiláaya, ajáa avasea, “Mwaana wa Muuntu valandukwa iise avikwe mikonwii ya vaantu,

²³ kumulaa vari, maa kaa, siku ya katatu fufulwa ari.” Vapooji vaachwe ^vakateere jeyyo, vakavisula maatuku vii.

Kuriha Kóodi ya Kaaya Njija

²⁴ Yéesu na vapooji vaachwe ^vakafike múuji wa Kaperenáumu, vasaankan’yi kóodi ya Kaaya Njija ya Ijva[☆] vakuuja na kari Peéterí, maa vakamuurya, “Eri, mukiindya waanyu si arihaa kóodi ya Kaaya Njija?”

²⁵ Peéterí akavasea, “Hii, arihaa.” Peéterí ^akahinduke na kaayii, baa si analuusa chochoosi, Yéesu akava wa ncholo kuluusikira isáare ra kóodi. Akamuurya Peéterí, “Simóoni,^{*} weewe jooli wookoona? Vatemi va ihi weeru vasáankan’yaa kóodi fuma kwa vaana vaavo, baka fuma kwa vaantu viingi?”

²⁶ Peéterí akamusea, “Fuma kwa vaantu viingi.” Yéesu akamusea, “Kooni ni jeyyo, vaana varekerwa vadiire kuriha kóodi.

²⁷ Maa kaa, sa tadiire kuvakalarya, doma na irivii ukawumire ndowáno. Soompa ya ncholo ^uri kwaata, asamya mulomo waachwe, shaana uri mpía mulomwii waachwe. Toola iyo mpía, doma kwaavo, ukarihe kóodi yaani na yaako.”

18

*Ani ni Mukúlu Utemii wa Kurumwii
(Maárikí 9:33-37; Lúka 9:46-48)*

¹ Mpíindi jira, vapooji vajáa vuja na kari Yéesu, maa vakamuurya, “Eri, ni ani noo mukulu kulookya voosi Utemii wa Kurumwii?”

² Aho, Yéesu akamwaanirira musinga muduudi, akamwiimya katikati yaavo,

³ maa akavasea vapooji vaachwe, “Kimaari noovawyiira, kooni si maválandukire mave ja vasinga vaduudi, kikomi si mari kingira vii tuku Utemii wa Kurumwii.

⁴ Sa jeyyo, muuntu yoyoosi ^ari kiikiimya na isi ja uhu musinga, noo mukulu kulookya voosi Utemii wa Kurumwii.

⁵ Yoyoosi ^ari muteengya musinga muduudi ja uhu kwa irina raani, va ari yookunteengya niini.

☆ 17:24 Laanga Ufumo 30:13-16; 2 Masáare ya Mpíindi 24:9-14; Nehemía 10:32.
Laanga Peéterí Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

* 17:25 Ni irina riingi Peéterí.

Kuvahaanda Vĩngĩ Vabweeyye Uvi (Maárikĩ 9:42-48; Lúka 17:1-2)

⁶ Maa kaa, kooni mũntũ ari mũaanda umwi wa ava vadúúdi ^vaanduma atumame uvi, ni pwee kwaachwe achũngirwe lwaala nkiingwii yaachwe, aburukiriwe kati na kati ya mayiya.

⁷ Ni mpolai kũri weerũ sa yara masáare ^yaháandaa vaantũ vabweeyye uvi. Kũyerwa ni mpaka kũje vii, maa kaa, ni mpolai kwa ura mũntũ, ura ^yooreeta uko kũyerwa.

⁸ Kooni iyaanja au ijeo raako rakuháandire ubweeyye uvi, dumula urifweite na kũli. Ni pwee yaako wĩngire nkaaswii, urĩ iduúmu au ikoónchi kũlookya kĩngira mootwii si ^urĩmaa wa siku ^jisiina uhero urĩ na mayaanja yaviri na majeo yaviri.

⁹ Na kooni riiso raako rakuháandire ubweeyye uvi, rinonkole urifweite na kũli. Ni pwee yaako wĩngire na nkaaswii, ^urĩ ipoócho kũlookya kũfweitirwa na mootwii wa Jehénamu ^urĩ na miiso yoosi.

Lusímo lwa Muundi ^Yataahika (Lúka 15:3-7)

¹⁰ Mũlaange neeja, kari musínanalaa umwi wa ava vadúúdi tukũ, sa ni kuvawyĩra niise, mirimũ yaavo miija, siku joosi yoónaa kisho cha Taáta waani wa kurumwii. [

¹¹ Sa Mwaana wa Mũntũ uja jo saakira no lamurirya kira ^charimira.]

¹² Jooli mookoona? Kooni umwi waanyu ari na muundi makumi ikimi (100), na muundi imwi yarĩmĩre, che ari bweeyya? Si ari reka jira muundi makumi keenda na keenda (99) luulwii, adome akasaake ira imwi ^yataahikire tukũ wũũ?

¹³ ^Ari kũpata, kimaari noovawyĩra, kũva ari na cheerũ maatukũ vii sa iyo muundi imwi kũlookya viintũ ^avyeéndaa sa jira muundi makumi keenda na keenda si ^jarĩmĩre.

¹⁴ Viivyo, Taáta waanyu wa kurumwii si asáakaa baa umwi wa ava vadúúdi arimire tukũ.

Mũndũũ Waako Kooni Ahóniirye

¹⁵ Kooni mwaanaanyu ahóniirye kwaako, doma ukamũwyĩre uvi waachwe, uve weewe na yeeye vii. Kooni akutéĩre, umupátire mũndũũ waako kei.

¹⁶ Maa kaa, kooni si akutéĩre, tamanya na mũntũ wĩngi umwi au vaviri, sa 'Kira kũloongi lamũlwa kũri kwa vooni vaviri au vatatũ.'☆

¹⁷ Kooni asítire vateera avo, wyĩra mpuka yaako ya vaantũ ^vaanduma. Kooni asítire kuvateerera vaantũ ^vaanduma, mũabweeyye kwaako ja mũntũ si ^amumányire Mũlungũ au ja mũaankan'yi kóodi.

¹⁸ Kimaari noovawyĩra, isáare roroosi ^mũri chuunga aha weerwii, kũva riri rachúungirwe kurumwii ni Mũlungũ. Na isáare roroosi ^mũri richungula aha weerwii, kũva riri rachúngwĩrwe kurumwii ni Mũlungũ.☆

¹⁹ Kei kimaari noovawyĩra, kooni vaantũ vaviri viirámĩre aha weerwii kwa isáare roroosi ^vari loomba, Taáta waani wa kurumwii vaheera ari.

²⁰ Sa hohoosi hara ^vari kũjiinga vaantũ vaviri au vatatũ kwa irina raani, nĩni kũva ndiri hamwi novo."

Kũsea Yasĩre

²¹ Aho, Peéterĩ akũja na kũri Yéesu, maa akamuurya, "Mũkũlũ, mwaaniitũ aahonerye kangai na ntuube mũsea yasĩre? Eri, baa fũrũ mufungati wũũ?"

²² Yéesu akamũsea, "Si nookũsea mara mufungati vii tukũ, maa kaa, mufungati mara makumi mufungati (7x70)."*

Lusímo lwa Mũtumami si ^Aséaa Yasĩre

☆ 18:16 Laanga Nkũmbũkĩra ya Mĩiro 19:15. ☆ 18:18 Laanga Matáayo 16:19. * 18:22 mufungati mara makumi mufungati (7x70): Ihi ni mpĩri ya Kieburaní, noo kũsea yasĩre baa kũvala tukũ.

²³ “Sa jeyyo, Utemi wa Kurumwii wiifwĩne na lusímo ulu. Mutemi umwi asaakáa sumula mpía jaachwe ^ng’eene adaayyáa fuma kwa vatúmwa vaachwe.

²⁴ ^Akaande uwo m̄rimo, akareterwa m̄untũ umwi ^ajáa na noongwa ya taláanta† mayana ikimi rimwi (10,000).

²⁵ Uwo mutúmwa akava asiina cho riha tũkũ. Sa jeyyo, mweenenyumba waachwe akalamula avawe iyoombe yeeye, muki waachwe, vaana vaachwe, na viintũ vyaachwe vyoosi sa iyo noongwa irihwe.

²⁶ Aho, ura mutúmwa akachwaama mbere yaachwe, akamusea, ‘Ee Mukúlũ, yimirirya, riha ndiri noongwa yaako yoosi.’

²⁷ Mutemi akamoonera mbavariri, akasea ira noongwa yasírire, maa akamurekera alooke.

²⁸ Maa kaa, ura mutúmwa ^akafike weerwii, akalumana na mutúmwa mwiiwaachwe ^mweene ajáa na noongwa yaachwe ya mpía ja dinári igana rimwi (100). Aho, akamukwaata, maa akamukurukan’ya nkiingwii kũũ yoomusea, ‘Riha noongwa yaani!’

²⁹ Ura mutúmwa mwiiwaachwe akachwaama, akiilomboola yoosea, ‘Nookuloomba yimirirya, riha ndiri noongwa yaako yoosi vũũ.’

³⁰ Ura mutúmwa akasiita gigiri. Aho, akatamanyā noo m̄vũika m̄nyololwii mpaka arihe noongwa yoosi.

³¹ Vatúmwa viivaachwe ^vakoone ^cheene uwo mutúmwa am̄bwéyyiriirye mwiiwaachwe, vakakalala maatũkũ vii, maa vakĩta muwyĩira mweenenyumba waavo ^cheene kifúmiire.

³² Mutemi akamwaanirira ura mutúmwa, maa akamusea, ‘Weewe uri mutúmwa m̄vi. Niini naséire noongwa yaako yasírire sa w̄unóombire.

³³ Eri, si vyaasaakwa baa weewe am̄ulaange mwiiwaako na riiso ra w̄ũja ja ^vyeene niini nakulángire na riiso ra w̄ũja tũkũ w̄ũ?’

³⁴ Aho, mutemi na nkalarĩ akamatwaala ura mutúmwa na m̄nyololwii, ũko aturikiriwe mpaka arihe noongwa yoosi vũũ.

³⁵ Viivyo baa Taáta waani wa kurumwii ari vabweeyirya kira umwi waanyu kooni si am̄séire mwiiwaachwe yasírire na mutima waachwe woosi.”

19

Kusiita Muki (Maárikĩ 10:1-12)

¹ Yéesu ^akamarikirye kulũsika masáare aya, akalooka fuma Galiláaya, akatamanyā fũũ isĩ ya Yudéa nyambũko ya lũji lwa Yorodáani.

² Mpuka nkũlũ ya vaantũ ikamutuuba, ũko akavahorya.

³ Vamwi va Mafarisáayo vakũja noo m̄yera. Vakamuurya voosea, “Eri, Miĩro yaruma m̄untũ kam̄reka muki waachwe sa kiĩntũ chochoosi w̄ũ?”

⁴ Akuuyirya akavasea, “Si m̄nasoma tũkũ w̄ũ? Masáare ^Yari Mpeho yalũsa, aho ncholo, Mũmba ^ajáa avũmba m̄untũ mulũme na m̄untũ muki,’✧

⁵ ne akasea, ‘Sa jeyyo, m̄untũ mulũme avarékaa vala iyo na taáta waavo, akava kiĩntũ kimwi na muki waachwe, novo vaviri k̄va vari m̄viri umwi.’✧

⁶ Sa jeyyo, si vari k̄va vaviri tũkũ, ni m̄viri umwi. Jeyyo, ^cheene akiluman’ya Mulũngu, m̄untũ si ari nanũkũla tũkũ.”

⁷ Aho, vakamusea, “Sa che de M̄sa aturumira kam̄waandikira muki taláka no m̄reka?”✧

† 18:24 *taláanta*: Ni isáare ra Kigirĩki noo kusea mpía. Taláanta imwi ya chúuma cha mpía ni ja m̄sáala wa m̄untũ wa myaaka ikimi na m̄sasatũ (16) ijáa. ✧ 19:4 Laanga Ncholo 1:27. ✧ 19:5 Laanga Ncholo 2:24. ✧ 19:7 Laanga Nkumbũkira ya Miĩro 24:1.

⁸ Yéesu akavasea, “Músa avarekera mündooreka vadala vaanyu, sa ufafu wa mitima yaanyu. Maa kaa, keende aho ncholo si vijáa jeyyo tuka.”

⁹ Ni kuvawyiira niise, muuntu yoyoosi ári musiita muki waachwe kooni si sa kuyeenda na mulume wa muuntu, maa aloole muki wiingi, uwo kuva ari yooyeenda na muki wa muuntu.”

¹⁰ Aho, vapooji vaachwe vakamusea, “Kooni noo áviri jeyyo kwa muki na mulume, ni vyaangu kudiira kuloola!”

¹¹ Yeeye akavasea, “Si voosi vari daha ruma ukiindya uhu tuka, maa kaa, vara ávaámbiririwaa ni Mulungu.”

¹² Vaantu viingi vavyaalwa matowáashi, viingi vabweeyyiwa matowáashi ni vaantu, na viingi valamula kuva matowáashi sa Utemi wa Kurumwii. Ura ári daha hokera ukiindya uhu ni uhokere.”

Yéesu Yoovatalarya Vasinga

(Maárikí 10:13-16; Lúka 18:15-17)

¹³ Aho, vasinga vaduudi vakareetwa na kari Yéesu sa avavikire mikono yaachwe na avaloombere. Maa kaa, vapooji vaachwe vakavaamirirya vara vaantu ávavareetáa.

¹⁴ Yéesu akavasea, “Vareki vasinga vaduudi vuje na kari niini, kari mavakitire tuka! Sa Utemi wa Kurumwii ni sa vaantu ávari ja ava vasinga.”

¹⁵ Aho, Yéesu akavatalarya avo vasinga, maa akiinuka aho haantu.

Kuheewa Nkaasu ya Sikú Jisiina Uhero

(Maárikí 10:17-31; Lúka 18:18-30)

¹⁶ Haaha, muuntu umwi akujja na kari Yéesu, maa akamuurya, “Mukiindya, ni kiintu che kiija ndiri bweeyya sa mpokere nkaasu ya sikú jisiina uhero?”

¹⁷ Yéesu akamusea, “Sa che wookuunjura kiintu kiija? Kwatiite umwi vii noo muja. Kooni woosaaka upate nkaasu ya sikú jisiina uhero, kwaatya ndairiri jaachwe.”

¹⁸ Uwo muuntu akamuurya, “Ulairiri urikwi?” Yéesu akamusea, “Kari wuúlaa tuka, kari uyéendaa na muki wa muuntu tuka, kari wiívaa tuka, kari ulóngowereryaa muuntu tuka,

¹⁹ uvanyemye vala íyo na taáta waanyu, na mweende mwiiwaako ja ávyene wiiyenda mweeneevyo.”✠

²⁰ Uwo mutavana akamusea, “Ayo yoosi nayakwaatya, che kei chookeheka kari niini?”

²¹ Yéesu akamusea, “Kooni woosaaka uve usiina áchakeheka kwaako, tamanya ukavae iyoombe máari ári nojo na mpía ári turya uvaheere vakiva. Jeyyo, turya ári máari ya kikomi ya mberii kurumwii. Aho, yeenda wuuntuube.”

²² Uwo mutavana ákateere jeyyo, akiirya mitima, maa akalooka, sa ni musúngaati maatuku vii ajáa.

²³ Aho, Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Kimaari noovawyiira, kuva viri vyafafa maatuku vii kwa vasúngaati kwíngira Utemii wa Kurumwii.

²⁴ Kei ni kuvawyiira niise, ni vyaangu ngamía kutweera na ihengerii ra sinkeni kulookya musúngaati kwíngira na Utemii wa Mulungu.”

²⁵ Vapooji ákateere ayo, vakatulvalatulavaala, maa vakamusea, “Ni ani de ári daha lamuririwa?”

²⁶ Yéesu akavatuurirya miiso, maa akavasea, “Kwa vaantu si vidáhikaa tuka, maa kaa, kwa Mulungu viintu vyoosi vyadáhikaa.”

²⁷ Aho, Peéterí akamusea, “Laanga! Suusu tareka kira kiintu tukakutuuba. Che turi turya?”

²⁸ Yéesu akavasea, “Kimaari noovawyiira, mpiindi viintu vyoosi áviri bweeyyiwa ufyá, Mwaana wa Muuntu kiikala ari ichuumbii ra kitemi ra nkongojima. Na nyuunyu

✠ 19:19 Laanga Ufumo 20:12-16; Nkumbukira ya Miiri 5:16-20; Valáawi 19:18.

vara ^muuntúubaa, kiikala m̄ari machuumbii ikimi na yaviri moojilam̄irira nkolo ikimi na iviri ja Isiraéli.✠

²⁹ Na kira m̄untú ^areka nyumba, au vaanaavo, au mar̄umb̄u, au taáta, au íyo, au vaana, au maw̄unda sa n̄ini, hokera ari mara igana rimwi (100) kulookererya, na hokera ari nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

³⁰ Maa kaa, vara va ncholo veera vari mukirii, na vara va mukirii k̄ava vari va ncholo.

20

Lusímo lwa Vat̄umami Iwundii ra Misabíibu

¹ Utemi wa Kurumwii, wiifw̄ine na m̄untú ^ajáa na iw̄unda ra misabíibu. Uwo ajáa afuma namutóondo noo saaka vibar̄wa sa iwundii kwaachwe.

² Akiir̄umira novo k̄variha mpía ya dinári imwi kwa siku, maa akavatwaala na iwundii raachwe ra misabíibu.

³ Mp̄indi jo yur̄ira ng'oombe, akafuma, akashaana vīngi vīmire isóokwii baa marimo tuku.

⁴ Akavasea, 'Baa nyuunyu tamanyi na iwundii raani ra misabíibu mukat̄umame, na n̄ini variha ndiri kira ^cheene Miuro yaruma.'

⁵ Jeyyo vakatamanya. Uwo mweeneiw̄unda akafuma kei mp̄indi ja mpoloonge, na mp̄indi ja cháamuusi, akabweeyya vivira.

⁶ Baa mp̄indi jo fȳula ng'oombe akafuma kei. Aho isóokwii, akashaana vaantu vīngi vīmire, maa akavuurya, 'Sa che mwīmire aha chobu baa marimo tuku?'

⁷ Novo vakam̄usea, 'Sa kusiina m̄untú ^atuh̄ire marimo tuku.' Yeeye akavasea, 'Baa nyuunyu tamanyi mukat̄umame iwundii raani ra misabíibu.'

⁸ ^kafike niw̄ulo, mweeneiw̄unda ra misabíibu akam̄usea mut̄umami ^im̄ir̄ira vat̄umami vaachwe, 'Vaanir̄ire vat̄umami voosi uvarihe musáala waavo. Waandire na ura ^akimikiriirye fur̄u ura wa ncholo.'

⁹ Vara vat̄umami ^vajáa vaheewa marimo mp̄indi jo fȳula ng'oombe, kira m̄untú akar̄hwa mpía ya dinári imwi.

¹⁰ Vara va ncholo ^vak̄ūje, vakiisea rihwa vari ^jiri foo kulookya vara vīngi. Maa kaa, kira m̄untú akar̄hwa mpía ya dinári imwi.

¹¹ Vakahokera mpía jaavo, maa vakaanda m̄ung'ur̄ira mweeneiw̄unda,

¹² voosea, 'Vaantu ava uvah̄ire marimo mp̄indi jo fȳula ng'oombe vat̄umamire kwa isaa rimwi vii. Ha de jooli uvar̄ihire hamwi na suusu ^tayimiriirye uruto wa marimo na iváava ra mwaasu chobu?'

¹³ Aho, ura mweeneiw̄unda akam̄usea umwi waavo, 'Kijeengi, si nakukwáatire matu tuku! Eri, si twaari twir̄umire mariho ya mpía ya dinári imwi tuku wuu?'

¹⁴ Sum̄ula kira ^kikut̄eire, wiitamanyirye. N̄ini nalámwiire kam̄heera uh̄u akimikiriirye hamwi na weewe.

¹⁵ Eri, Miuro si yaruma n̄ini kutumia máari jaani ja ^vyeene noosaaka tuku wuu? Eri, wookoona us̄ungu sa viintu n̄ini naboohya inda wuu?"

¹⁶ Yéesu akam̄usea, "Jeyyo, vara va mukirii, k̄ava vari va ncholo, na vara va ncholo, k̄ava vari mukirii."

Yéesu Yool̄usa Inkwyá na Hf̄f̄uko Waachwe lwa Katat̄u (Maárikí 10:32-34; Lúka 18:31-34)

¹⁷ Mp̄indi Yéesu ^aambukáa na Yerusaléemu, ajáa avasum̄ula vapooji vaachwe ikimi na yaviri na ivarwii. Aho, akavasea,

¹⁸ "Ni kaambuka tiise na Yerusaléemu, na Mwaana wa M̄untú vīkwa ari mikonwii ya vakúlu va veeneisi va Ij̄va na vakiindya va Miuro. Voovo l̄usa vari irya akwyé.

✠ 19:28 Laanga Danyéli 7:9-14.

¹⁹ Kumukwaatya vari mikonwii ya vaantu si ^vari Vayahúudi sa vamavae mijeléedi na vamuning'in'ye musalábii fúuru akwye. Maa kaa, siku ya katatu fufuka ari!”

Kuloomba kwa Íyo Waala Yaakúupu na Yooháani
(Maárikí 10:35-45)

²⁰ Aho, íyo waala vaana va Sebedáayo akadoma na kuri Yéesu hamwi na vaana vaachwe, akamwiinamira, maa akamuloomba amubweeyirye kiintu kimwi.

²¹ Yéesu akamuurya, “Che woosaaka?” Ne akasea, “Nooloomba vaana vaani ava vaviri umwi iikale mukono waako wa kumooso, na wiingi mukono waako wa kulume Utemii waako.”

²² Yéesu akamusea, “Si wootaanga ^cheene wooloomba tuku. Eri, daha muri kunyweera ndavo ^ng'eene ndiri nyweera niini wuu?” Vakasea, “Daha turi.”

²³ Yéesu akavasea, “Ndavo yaani kunyweera muri, maa kaa, kwiikala mukono waani wa kulume na wa kumooso si viri vyaani kavaheera tuku. Nkalo ijo ni sa vara ^viimiririwa neeja ni Taáta waani.”

²⁴ Vapooji vara viingi ikimi ^vakateere jeyyo, maa vakavakalarira vara vanduu vaviri.

²⁵ Maa kaa, Yéesu akavaanirira voosi, maa akavasea, “Mwamanyire vakúulu va vaantu si ^vari Vayahúudi, vavimirira vaantu vaavo na ngururu, na vakúulu vaavo valáiraa vatite wiimiriri mweeri yaavo.”

²⁶ Kuri nyuunyu si noosaaka vive jeyyo tuku. Kiri vyoova jeyyo, muuntu ^yoosaaka ave mukúulu kwaanyu, ni mpaka ave mutumami waanyu.✠

²⁷ Kei, muuntu yoyoosi ^yoosaaka kuva wa ncholo kwaanyu, ni mpaka ave mutumwa waanyu.

²⁸ Viivyo Mwaana wa Muuntu si uja jo tumamirwa tuku, maa kaa, uja sa ji avatumamire vaantu, kei atole nkaasu yaachwe kuva ununuuli sa vaantu ^vari foo.

Yéesu Yoohorya Vahoku Vaviri
(Maárikí 10:46-52; Lúka 18:35-43)

²⁹ Mpindi Yéesu na vapooji vaachwe ^viinukáa fuma Yeríko, mpuka nkulu ya vaantu ijáa yavatuuba.

³⁰ Mbarimbari ya njira, vajáa viíkyire vahoku vaviri. ^Vakateere Yéesu yoolooka, vakatula isóso voosea, “Yéesu Mweenevyoosi, Sha Daúdi, tulaange na riiso ra wuuja!”

³¹ Mpuka ya vaantu ikavadalavya vareke tula isóso, maa kaa, voovo vakadoomererya tula isóso voosea, “Ee Sha Daúdi, Mweenevyoosi, tulaange na riiso ra wuuja aai!”

³² Yéesu akiima, maa akavaanirira voosea, “Che moosaaka nivabweeyirye?”

³³ Novo vakasea, “Mweenevyoosi, toosaaka toone.”

³⁴ Yéesu akavoonera mbavariri, akavasaasya miiso yaavo. Hahara miiso yaavo yakatunukuka, novo vakamutuuba.

21

Yéesu Yooteengiwa Yerusaléemu na Siriri
(Maárikí 11:1-11; Lúka 19:28-40; Yooháani 12:12-19)

¹ Yéesu na vapooji vaachwe ^vakasengerere fika Yerusaléemu, vakafika iturii ra Besifáage, Luulwii lwa Miseitúuni. Aho, Yéesu akavatuma vapooji vaachwe vaviri,

² akavasea, “Tamanyi na iturii ^riri aho mbere, na ^muri fika vii shaana muri ndákwi ^yachúungirwe na mwaana waachwe. Jichunguli muundetere.

³ Kooni muuntu avuúriirye chochoosi musei, ‘Mweenevyoosi yoojisaaka,’ na uwo muuntu varekera ari chaangu.”

⁴ Masáare aya yafumira sa masáare ^yaluswa ni muláli na mutwe yakiimane,

⁵ “Vawyiire vaantu va múuji wa Sayúuni,

✠ 20:26 Laanga Yooháani 13:12-17.

laangi Mutemi waanyu yookuuja!
 Ahola na iivérekiirye ndákwi,
 ^ng'eene iri hamwi na mwaana.”✠

⁶ Vara vapooji vaviri vakabweeyya ja ^vyeeene vajáa valáiririiwe ni Yéesu.

⁷ Vakiireeta ira ndákwi na mwaana waachwe, vakaala ingo jaavo myoongwii ya ijo ndákwi, maa Yéesu akaambuka.

⁸ Mpuka nkulu ira ^yamutuubáa vakaala ingo njirii na viingi vakatema matáampi ya miti, maa vakaala njirii.

⁹ Vaantu vara ^vajáa vamulóngoriire na vara ^vamutuubáa, vatuláa isóso voosea, “Adumbwe Sha Daúdi, atalariwa yeeye ^yookuuja kwa irina ra Ijéva! Kumbwe kurumu mweirimweeri.”✠

¹⁰ Yéesu ^akiingire Yerusaléemu, múuji woosi ukajimbuka maatuku vii. Aho, vakaanda kiiyurya, “Uhu ni ani?”

¹¹ Mpuka ya vaantu ira ^ijáa na Yéesu vakavasea, “Uhu ni Yéesu muláli na mutwe kufuma Nasaréeti múuji wa Galiláaya.”

*Yéesu Kaayii Njija ya Ijéva
 (Maárikí 11:15-19; Lúka 19:45-48; Yooháani 2:13-22)*

¹² Yéesu akiingira waámii ya Kaaya Njija ya Ijéva, akaanda vakibirya vaantu voosi ^vaváa iyoombe no wula viintu sa vamutoorere Ijéva. Akakundula méesa ja vaantu ^vawulanáa mpía na akakundula machuumbi ya vaantu ^vaváa iyoombe njiva.

¹³ Aho, akavasea, “Masáarii ^Yari Mpeho vyaandikwa, ‘Nyuumba yaani kaanirirwa iri nyuumba yo muloomba Mulungu.’✠ Maa kaa, nyuunyu mwiiválandwiire ikava ‘mpaanga ya viívi.’✠”

¹⁴ Vahoku na vivete vajáa vuuja na Kaayii Njija na yeeye akavahorya.

¹⁵ Maa kaa, vakuúlu va veeneisi va Ijéva na vakiindya va Miíro ^vakoone viintu ^vihwáalaryaa ^vyeeene Yéesu abweeyyáa, kei na viintu vasinga ^viimbáa waámii ya Kaaya Njija voosea, “Adumbwe Mwaana wa Daúdi,” vakakalala.

¹⁶ Aho, vakamusea, “Eri, si wooteera ^cheene ava vooluusa tuku wuu?” Yéesu akavasea, “Hii. Si munasoma Masáare ^Yari Mpeho ^cheene yaluusa tuku wuu? Yaluusa, ‘Kwa milomo ya vaana vaduudi na nkuumbu, wiikiimanirya dumbu.’✠”

¹⁷ Aho, akavareka maa akalooka na weerwii ya múuji fuuru iturii ra Besanía kuuntu ^alaala uchiku uwo.

*Musaambu Wookuma
 (Maárikí 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Namutóondo vii mpiindi Yéesu ^ahindikáa na múujii, akaavwa ni njala.

¹⁹ Aho, akoona musaambu mbarimbari ya njira, akutamanyirya, maa kaa, si ashaana kiintu tuku, akashaana masaambi vii. Aho akusea, “Si ukatuungire ndiwa kei vii kaa tuku!” Haaho, musaambu ukanyaamala.

²⁰ Vapooji vaachwe ^vakoone jei, vakahwaalala maatuku vii voosea, “Jooli vivíire musaambu unyaamale chaangu jei?”

²¹ Yéesu akavasea, “Kimaari noovawyiira, kooni muvíire na kuruma baa kuva na kivundu tuku kura mitimii yaanyu, si mari daha tumama iki ^kivíire vii kuri uhu musaambu tuku. Maa kaa, daha mari kulusea ulu lulu, ‘Kuurika ukafweitirwe mayiyii,’ novyo kuva viri jeyyo.

²² Chochoosi ^mari loomba mpiindi ^moomuloomba Mulungu, kooni mooruma, kipata mari.”

✠ 21:5 Laanga Sakaríá 9:9. ✠ 21:9 Laanga Sabúuri 118:25-26. ✠ 21:13 Laanga Isáaya 56:7. ✠ 21:13 Laanga Yeremía 7:11. ✠ 21:16 Laanga Sabúuri 8:2.

*Yéesu Yoofoorimwa Lwiviro Lwaachwe
(Maárikí 11:27-33; Lúka 20:1-8)*

²³ Yéesu akafike Yerusaleému, akiingira na waámii ya Kaaya Njija, maa akaanda kiindya. Aho, vakúúlu va veeneisi va Ijéva na vawosi va Vayahúudi vakúúja na kúuntu akiindyáa, maa vakamuurya, “Ni kwa wiimiriri urikwi wootumama aya masáare? Na ni ani akuheera wiimiriri uhu?” ²⁴ Yéesu akavasea, “Naani kuvuurya ndiri kintu kimwi. Kooni muúyiirye, naani vawuyira ndiri ni kwa wiimiriri urikwi nootumama aya masáare.

²⁵ Ubatíso wa Yooháani ni hai wafuma? Ni kurumwii bakwa kwa vaantu?” Vakalusikan’ya voovo kwa voovo voosea, “Kooni taséire, ‘Wafuma kurumwii,’ sea ari, ‘Haaha amwi si mumuruma?’

²⁶ Maa kaa, kooni taséire, ‘Wafuma kwa vaantu,’ tookoofa mpuka ya vaantu, sa voosi vamuruma Yooháani ni muláli na mutwe wa Mulungu.”

²⁷ Sa jeyyo vakamusea Yéesu, “Iyau, si tamányire tuku.” Ne akavasea, “Baa niini si ndiri vawuyira ni kwa wiimiriri urikwi nootumama aya tuku.”

Lusímo Iwa Vaana Vaviri

²⁸ “Jooli mookoona? Muuntu amwi ajáa atiite vaana vaviri. Akamudomera ndaambere, maa akamusea, ‘Mwaana waani, tamanya ukatumame iwundii ra sabíibu isiku.’

²⁹ Mwaana waachwe akamutatula yoosea, ‘Si ndiri doma tuku!’ Mpiindi jikalooke, akavalandula miryungu yaachwe akatamanyia.

³⁰ Aho, ura moosi akamudomera mwaana waachwe wiingi akamuwyira vivira. Uwo akamurumira yoosea, ‘Taáta tamanya ndiri,’ maa kaa, si atamanyia vii kaa tuku.

³¹ Ni arikwi kati ya ava vaviri atumama kira cheene taáta waavo asaakáa?” Novo vakamusea, “Ni ura wa ncholo.” Yéesu akavasea, “Kimaari noovawuyira, vasaankan’yi kóodi na vahengeeti voovalongorera kiingira na Utemii wa Mulungu.

³² Yooháani uja na kwaanyu kuvonekya njira ya uwoloki, nyuunyu si mumuruma tuku, maa kaa, vasaankan’yi kóodi na vahengeeti vamuruma. Baa neembe moona ayo, mpiindi jikalooke si mwavalanduka na mumurume tuku.

Yéesu Yoovafwaanirirya Vakúúlu va Vayahúudi na

Varimi Vavi

(Maárikí 12:1-12; Lúka 20:9-19)

³³ Teereri lusímo lwiingi. Kwajáa kwatiite muuntu amwi ajáa na iwunda. Aho iwundii raachwe, ajáa ahaanda misabíibu, akariingirirya lúkaande, akasiimba iduundu ro funchira sabíibu so tengenesera divái na akajeenga kivaanda kilíhi cho rindirira. Aho, akavakojya varimi iro iwunda, maa yeeye akakera njira.

³⁴ Mpiindi jo chwa jikafike, akavatumama vatumami vaachwe vakasumle haantu haachwe ha ndiwa fuma kwa avo varimi.

³⁵ Vara vaantu vakojiwa vakavakwaata vara vatumami, amwi vakamuvaa, wiingi vakamulaa na wiingi vakamuvaa na mawye.

³⁶ Aho, mweeneiwunda akatuma vatumami viingi vari foo kulookya vara va ncholo, novo vakavabweeyirya uvi vivira.

³⁷ Lo kiimikirirya akamutuma mwaana waachwe na kwaavo kunu yookiisea, ‘Kumanyemya vari mwaana waani.’

³⁸ Maa kaa, vara vakojiwa iwunda vakamoone mwaana waachwe vakiiwyira, ‘Uhu noo mpaari wa iri iwunda. Hendi tumulaa, maa mpaari waachwe uve wiiswi!’

³⁹ Jeyyo, vakamukwaata, vakamufweitira na weerwii ya iwunda ra misabíibu, maa vakamulaa.

⁴⁰ Haaha ari kuuja mweeneiwunda ra misabíibu, ni jooli ari vabweeyya avo vaantu avakojya?”

⁴¹ Vakamusea, “Na nkalari vamala ari avo vavi! Aho, vakojya ari iwunda ra misabíibu vaantu viingi veene viindoomuriha ndiwa mpiindi jo chwa.”

⁴² Yéesu akavasea, “Eri, si munasoma Masáare ^Yari Mpeho ^cheene yalúusa tuku wuu? ^Iwye ^rasiitwa ni vajeengi, ravíre iwe ikúlu ra kichurii.

Ijéva atúmamire isáare iri,
noro rabooa na ni iyesi maatuku vii miiswii yiitu.’☆

⁴³ Sa jeyyo, ni kuvawyiira niise, Utemi wa Mulungu seyyiwa uri kwaanyu, na heewa vari vaantu va isi jingi ^veene vari daha kuvyaala ndiwa jaachwe.

⁴⁴ Kira muuntu ^awijaa mweeri ya iwe iri, ng’enyekang’enyeka ari, na ura ^riri muwyiira chinika ari kamwi.”☆

⁴⁵ Vakúlu va veeneisi va Ijéva na Mafarisáayo ^vakateere símo ja Yéesu, maa vakataanga ni voovo joovalúsa.

⁴⁶ Vakasaaka njira yo mukwaata, maa kaa, vakoofa ira mpuka ya vaantu sa vamonáa ja muláli na mutwe wa Ijéva.

22

Lusímo lwa Ngovi ya Ilóola

(Lúka 14:15-24)

¹ Yéesu akalúusika na Mafarisáayo kei kwa símo, akavasea,

² “Utemi wa Kurumwii wiifwíne na mutemi umwi ^ajáa iimya neeja ngovi ya ilóola ya mwaana waachwe.

³ Akavatuma vatumami vaachwe, vakavaanirire vara vaantu ^ajáa avaláarikire vuje na ngovii, novo vakasiita kúja.

⁴ Akatuma vatumami viingi kei, akavasea, ‘Vasei vara ^valáarikirwe, ngovi yahúmwiire sa nyuunyu, nahúmwiire baa sinja nkabaako jaani ja ng’oombe na njiku ^janona. Teengi na ngovii.’

⁵ Vara ^valáarikirwe baa si vavikwaatya tuku, vakiilookera, umwi na iwundii kwaachwe, wiingi na mirimwii yaachwe.

⁶ Viingi vakavakwaata vara vatumami, vakavabweeyirya vyavíha na vakavulaa.

⁷ Ura mutemi akakalala maatuku vii, akatuma mpuka ya valwi nkoondo vaachwe ikavamala vara vulai, na múji waavo vakumala na mooto.

⁸ Aho, akavasea vatumami vaachwe, ‘Ngovi ya ilóola yahúmwiire kiimiwa neeja, maa kaa, vara ^navalaarika si vavalwa víma neeja vuje tuku.

⁹ Haaha tamanyi na kuntu njira ^jalumana, mumulaarika kira muuntu ^muri moona uje na ngovii.’

¹⁰ Aho, vara vatumami vakafuma vakadoma na kuntu njira ^jalumanira, vakavateengya vaantu voosi ^vavashaana, vavi na vaaja. Baanka ya ngovi ikamema vayeni.

¹¹ Maa kaa, mutemi ^akíngire sa avoone vayeni va ngovi, akamoona muuntu umwi asiina ingo ya ngovi ya ilóola.

¹² Mutemi akamuurya, ‘Kijeengi, jooli wiingiire na kuu baa ingo ya ngovi tuku?’ Ura muuntu ajáa asiina cho lúsa tuku.

¹³ Aho, mutemi akavasea vatumami vaachwe, ‘Muchuungi mikono na mawulu na mumufweite na weerwii kuri na kilwiirya, uko kuva kuri na kiriro no sha mayeo.’

¹⁴ Sa vara ^vaanirirwa ni foo vari, maa kaa, vara ^vasaawulwa ni vake.”

Kuriha Kóodi kwa Kaisári

(Maárikí 12:13-17; Lúka 20:20-26)

¹⁵ Aho, Mafarisáayo vakatamanya, maa vakiita noo kiimya neeja muryungu wo mukwaata kwa masáare yaachwe mweeneevyo.

¹⁶ Vakavatumama vapooji vaavo hamwi na vaantu va mutemi Heróode voosea, “Mukiindya, takumányire weewe ni muuntu ^ulúusaa kimáári, na wakíindyaa njira ya Mulungu kwa kimáári baa si uláangaa ukúulu wa muuntu tuku. Weewe si uláangaa buuwo tuku.

¹⁷ Hooni twyire, jooli wookoona? Ndairiri jaruma muuntu arihe kóodi kwa Kaisári, baka tuku?”

¹⁸ Maa kaa, Yéesu kunu yootaanga miryungu yaavo mivi, akavasea, “Nyuunyu vakweembi, amwi mooyera kuntea?

¹⁹ Hooni nyonekyi mpía yo rihira kóodi.” Maa vakamuretera mpía ya dinári.

²⁰ Ne akavuurya, “Buuwo iki na irina iri ni vya ani?”

²¹ Vakamusea, “Ni vya Kaisári.” Aho, Yéesu akavasea, “Haaha, vya Kaisári muheeri Kaisári, na vya Mulungu muheeri Mulungu.”

²² ^Vakateere jeyyo, vakahwaalala maatuku vii. Aho, vakamureka, vakiilookera.

Kuloola na Ufufuko

(Maárikí 12:18-27; Lúka 20:27-40)

²³ Siku yíyo, Masadukáayo, noo kusea vara ^vaséaa kusiina kufufuka tuku, vakujja na kuri Yéesu. Aho, vakamusea,

²⁴ “Mukiindya, Músa asea, ‘Kooni muuntu akwíire baa kuva na vaana tuku, mwaanaavo yoosaakwa amupaale uwo mulala sa amavyaarire vaana mwaanaavo ura ^aakwya.’”

²⁵ Haaha mĩtu kujáa kwatĩte vaana valume mufungati va muuntu umwi. Ura wa ndaambere akaloola muki, uhu akakwya, na sa viintu ajáa asiina mwaana, akamureka mwaanaavo ura mulala.

²⁶ Kĩntu kũkyo kikafumira kwa mwaanaavo wa kaviri, na wa katatu, na fũru wa mufungati.

²⁷ Maa reeru, ura muuntu muki ne akawulala.

²⁸ Haaha, siku ira ya ufufuko ura muuntu muki ni muki wa ani ari kuva? Sa voosi mufungati vamuloola.”

²⁹ Yéesu akavasea, “Mwahóniirye sa si mumanýire Masáare ^Yari Mpeho na ngururu ja Mulungu tuku.

³⁰ Mpĩndi ja ufufuko, vaantu si vakalóorire noo loolwa tuku, voovo kuva vari ja mirimu mĩija ya kurumwii.

³¹ Maa kaa, kwa ufufuko wa vaantu ^vaakwya si munasoma kira Mulungu ^avawyiira, yoosea,

³² ‘Nĩni ni Mulungu wa Aburaháamu, Mulungu wa Isaka, Mulungu wa Yaakúupu tuku wuu?’* Yeeye si Mulungu wa vaantu ^vaakwya tuku, yeeye ni Mulungu wa ^vari nkaasu.”*

³³ Mpuka ya vaantu ^vakateere jei, vakahwaalariwa ni ukiindya waachwe.

Ufairiri Mukulu Klookya Yoosi

(Maárikí 12:28-34; Lúka 10:25-28)

³⁴ Mafarisáayo ^vakateere Yéesu avatúunikire milomo Masadukáayo, maa vakijjiinga hamwi.

³⁵ Umwi waavo ^mweene ajáa mukiindya wa Miiro akamuurya Yéesu ko mayera,

³⁶ “Mukiindya, urikwi noo ulairiri mukulu kuri Miiro ya Mulungu?”

³⁷ Yéesu akamusea, “ ‘Mweende Ijova Mulungu waako na mutima waako woosi, na nkaasu yaako yoosi, na muryungu waako woosi.’”

☆ 22:24 Laanga Nkumbukira ya Miiro 25:5-6. ☆ 22:32 Laanga Ufumo 3:6. * 22:32 si **Mulungu wa vaantu ^vaakwya tuku, yeeye ni Mulungu wa ^vari nkaasu**: Mpĩndi Mulungu ^alusáa jei, ava vaantu vajáa vaakwya kali vii. Haaha kĩntu Mulungu ^alusáa aha, ava vaantu ni nkaasu vari kimatima hamwi na yeeye. ☆ 22:37 Laanga Nkumbukira ya Miiro 6:5.

³⁸ Uhu noo ulairiri wa ncholo na mukulukuulu.

³⁹ Uhairiri wa kaviri wiifwíne na uwo, ‘Mweende mwiiwaako ja ^vyeene wiiyenda mweeneevyo.’[☆]

⁴⁰ Miiro na valáali na matwe voosi, mwaariryo waavo ni ndairiri iji iviri.”

Masía ni Mweenevyoosi na Mwaana wa Daúdi

(Maárikí 12:35-37; Lúka 20:41-44)

⁴¹ Mafarisáayo ^vakiijiinge hamwi, Yéesu ajáa avuurya,

⁴² “Jooli moomwiiririkana Masía? Yeeye ni mwaana wa ani?” Vakamúsea, “Mwaana wa Daúdi.”

⁴³ Ne akavasea, “Jooli de Daúdi kati ^alusikáa ko longoolwa ni Mutima Múja amwaanirira, ‘Mweenevyoosi’? Yeeye asea,

⁴⁴ ‘Ijéva amúsea Mweenevyoosi waani,

“Ikala mukono waani wa kulume,

fúuru nivaviike vavi vaako,

vave isi ya majeo yaako.”^{’☆}

⁴⁵ Haaha kooni Daúdi yoomwaanirira, ‘Mweenevyoosi’ waachwe, ha de jooli Masía ari kúva mwaana wa Daúdi?”

⁴⁶ Kusiina múntu ^adaha kumuuyirya isáare tuku. Na kwaandira siku iyo, kusiina ^ayera kumuurya kei tuku.

23

Vaantu Vavalaange Neeja Vakiindya va Miiro

(Maárikí 12:38-40; Lúka 11:37-52; 20:45-47)

¹ Aho, Yéesu akúsea ira mpuka ya vaantu hamwi na vapooji vaachwe,

² “Vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vatiite wiimiriri wo vakiindya vaantu Miiro ya Músa.

³ Jeyyo, mwasaakwa mavatuube kira kintu ^voovawyiira. Maa kaa, kari mavatuube ^cheene voobweeyya tuku, sa si vatúubaa kira ^vaváryulaa tuku.

⁴ Voovo vachúungaa miriwa mikulu na vavavérekyaa vaantu, maa kaa, voovo veeneevyo si vasáakaa kwiiyinula baa na imaamba vii tuku kwiiiseesya.

⁵ Viintu vyoosi vabwéeyya sa vaantu voone. Vaténgeshaa nkova jawariha ^vaandika Miiro,[☆] maa de vandookiivikira vipáamii na mikonwii. Kei, valihiyaa ndihi na mikáwo ja ingo jaavo kulookya ja viingi. ⁶ Veenda kwiikala haantu ha nyemi ngovii na machuumbii ya mbere masinagógii.

⁷ Veenda luumbiwa masóokwii na veenda vaantu vavanirire, ‘Ee Mukiindya.’

⁸ Maa kaa, nyuunyu kari mwaánirirwaa mukiindya tuku, sa mwatiite Mukiindya umwi vii na nyuunyu voosi ni vanduu.

⁹ Na nyuunyu kari mwmwaániriraa muntu yoyoosi taáta aha weerwii tuku, sa mwatiite Taáta umwi, yeeye ni kurumwii ari.

¹⁰ Kari mwaánirirwaa mukiindya tuku, sa mwatiite mukiindya umwi, ne noo Masía.

¹¹ Mukúulu kari nyuunyu kúva ari mutumami waanyu.

¹² Ura ^iiyámbukyaa, kiimiwa ari, na ura ^iikímyaa, kaambukiwa ari.

Yéesu Yoodalavya Ukwembi wa Mafarisáayo

(Maárikí 12:40; Lúka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ Maa kaa, ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miiro na nyuunyu Mafarisáayo, nyuunyu vakwembi! Nyuunyu mootuuba vachungira vaantu weerwii ya Utemi wa Kurumwii. Nyuunyu veeneevyo si mwingiraa tuku, na vara ^voosaaka kwingira mavakítiraa.

☆ 22:39 Laanga Valáawi 19:18. ☆ 22:44 Laanga Sabúuri 110:1. ☆ 23:5 Laanga Ufumo 13:1-16; Nkumbukira ya Miiro 6:4-9; 11:13-21.

[
¹⁴ Ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo vakweembi. Nyuunyu mwanyáhiraa nyumba ja valala, na kwa ukweembi mwamulóombaa Mulungu viliihi. Sa jeyyo, heewa muri irya ^ralookya.]

¹⁵ Ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo, vakweembi! Nyuunyu mwakéara njira kari isi na mayiyi moosaakira muntu umwi atuube diini yaanyu, na ^ari vatuuba mwamubwéeyaa ave wa Jehénamu mara kaviri kulookya nyuunyu!

¹⁶ Mpolai nyuunyu valongooli vahoku. Nyuunyu mwaséaa kooni muntu iláhire kwa Kaaya Njija ya Ijéva si kiintu tuku. Maa kaa, kei mwaséaa kooni muntu iláhire kwa saháabu ya Kaaya Njija uwo iikúndikire kwa kwiilaha kwaachwe.

¹⁷ Nyuunyu vahoku vakookoyo, ni kirikwi noo kikúulu, saháabu baku Kaaya Njija ira ^italaryaa saháabu ive njija mbere ya Mulungu?

¹⁸ Kei mwaséaa, 'Kooni muntu iláhire kwa masabáahu si kiintu tuku, maa kaa, kooni muntu iláhire kwa mpóryo ^iri mweeri yaachwe, uwo iikúndikire kwa kwiilaha kwaachwe.'

¹⁹ Nyuunyu vahoku, ni kirikwi noo kikúulu, ira mpóryo baku masabáahu ira ^yookibweeyaa mpóryo ive njija mbere ya Mulungu?

²⁰ Haaha muntu yoyoosi ^iláhaa kwa masabáahu, uwo iláhaa kwa masabáahu na viintu vyoosi ^viri mweeri yaachwe.

²¹ Muntu yoyoosi ^iláhaa kwa Kaaya Njija, iláhaa kwa iyo Kaaya na kwa ura ^iikalaa isii yaachwe.

²² Na ura ^iláhaa kwa kurumu, iláhaa kwa ichuumbi ra Mulungu na kwa yeeye ^iikalaa mweeri ya iro ichuumbi.

²³ Ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo, vakweembi! Nyuunyu mwatóolaa rimwi ra malundu ikimi ya faai, biinsári na jira na kuu mooreka masáare ya kikomikoomi ya Miirona Mulungu baa ja uwoloki, kulaanga na riiso ra wuuja na kuruma. Ivyo noo viintu ^vyasaakwa mutumame, na baa kei, kari mareke aya yingi tuku.

²⁴ Nyuunyu valongooli vahoku. Mwaséajaa vidúúdu, kuu moomerya ngamía!

²⁵ Ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo, vakweembi! Nyuunyu mandoosuunta ndavo na saháni kwa weerwii, maa kaa, isii jamema kanyahira máari na uláku.

²⁶ Weewe Mafarisáayo mahoku, suunta ta isii ya ndavo, maa de weerwii ya ndavo kusuntike.

²⁷ Mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo, vakweembi! Nyuunyu muri ja mbiríra ^jahakwa chokáa, jira ^jóonekanaa jabooha weerwii, kuu jamema makúfa ya vaantu ^vaakwa na waavu wa mavalá ^yisimiresimire.

²⁸ Ni viivyo, kiweerwii móonekanaa ja vaantu vawoloki, maa kaa, isii mwamema ukweembi na kuwuna miirona.

²⁹ Ni mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miirona Mafarisáayo, vakweembi! Nyuunyu mandoojeengerera mbiríra ja valáli na mutwe va Ijéva no bohererya mbiríra ja vaantu vaaja.

³⁰ Na mwaséaa, 'Ngaari tujáa twiikala mpiindi ya vala baaba wiitu, ngaari si tatumaman'ya murimo wo kiita sakami ya valáli na mutwe va Ijéva tuku.'

³¹ Kwa njira iyo móonekyaa nyuunyu muri vaana va vara ^vavuláa valáli na mutwe va Ijéva.

³² Haaha marikiriryi murimo muvi ^mweene vala baaba waanyu vaanda.

³³ Nyuunyu ni njoka, nyuunyu ni mbyaala ya nyororooda! Jooli muri neha kuheewa irya ro twaalwa na Jehénamu?

³⁴ Iki noo ^chooreka navatúmiraa valáli na mutwe, vaantu ^vari na tooti na vakiindya. Vamwi vulaa muri noo vaning'in'ya masalábii furu vakweye, vingi vavaa

muri mijeléedi masinagóogii yaanyu na viingi vatuuu muri fuma múuji uhu furu wiingi.

³⁵ Jeyyo, sakami ya vawoloki yoosi ^yiitwa aha weerwii ive mweeri yaanyu, keende sakami ya Abéeli mawoloki, furu sakami ya Sakaríá mwaana wa Barakía, ura ^mwamulaa kati na kati ya masabáahu na Haantu Haaja.*

³⁶ Kimaari noovawyiira, aya yoosi kuuja yari mweeri ya mbyaala ihi!

Yéesu Yookaavwa Mutima sa Múuji wa Yerusaleému
(Lúka 13:31-35)

³⁷ Aka Yerusaleému, aka Yerusaleému, weewe ^wulaa valáli na mutwe na ^uváa na mawye vara ^vatámwaa kwaako. Ni kangai nasáakaa vasaankan'ya vaana vaako ja nkuku viintu ^ikúnikiríraa nchuru jaachwe mbavii jaachwe, maa kaa, weewe wasiita?

³⁸ Laanga nyumba yaako yarekirwe ntuhu na nkiva.

³⁹ Sa noovawyiira, si mukaanyine kei tuku furu mpiindi ira ^mukaséire, 'Atalariwa yeeye, ^yookuuja kwa irina ra Ijva.*"

24

Kuvawa kwa Kaaya Njija ya Ijva
(Maárikí 13:1-2; Lúka 21:5-6)

¹ Yéesu ajáa afuma Kaayii Njija ya Ijva, na mpiindi ^iilokeráa, vapooji vaachwe vajáa vamúdomera, vakamoonekya majuumba ya Kaaya Njija.

² Aho, Yéesu akavasea, "Hi, majuumba aya yoosi, mwayine. Kimaari noovawyiira, kusiina iwe baa rimwi ^riri chaala mweeri ya iwe riingi tuku. Mawye yoosi vuu girimulwa yari!"

Uturikiri ^Wookuuja
(Maárikí 13:3-13; Lúka 21:7-19)

³ Mpiindi Yéesu ^ajáa iikyire Luulwii lwa Miseitúuni, vapooji vaachwe vajáa vamúdomera na kijiraawii vakamuurya, "Twyire ni naadi aya masáare yoosi ^yari fumira? Ni ishára che ^jiri koonekya kuuja kwaako na kuherererya kwa mpiindi?"

⁴ Yéesu akavasea, "Laangi neeja kari muantu avakoovere tuku.

⁵ Vaantu ^vari foo kuuja vari kwa irina raani, kira umwi yoosea 'Niini noo Masía,' novo vakoovera vari ^vari foo.

⁶ Teera muri nkoondo na fwefwe ja nkoondo, laangi, kari moófaa tuku, sa aya yoosi ni mpaka yafumire, maa kaa, ura uhero ukaari.

⁷ Isi kiinula iri nkoondo na isi yingi, na utemi umwi kiinula uri nkoondo na utemi wiingi. Kva kari na njala ya imalo na vitiintima haantu haantu.

⁸ Ivi vyoosi noo ja ncholo vii ya usungu wa makata ^vyeeene waánda.

⁹ Aho, vakwaatya vari mikonwii ya vaantu sa muturikiriwe na mulawe. Isi joosi vasula jiri sa irina raani.

¹⁰ Mpiindi ijo, vaantu ^vari foo valanduka vari kuruma kwaavo, novo kiivarinduka veende na kiisula vari.

¹¹ Valáli na mutwe va ulongo ^vari foo fumira vari na kooovera vari vaantu ^vari foo.

¹² Sa viintu kuwuna miiro kari koongereriwa, kweenda kwa vaantu ^vari foo hola kari.

¹³ Maa kaa, ura ^ari yimirirya furu uhero noo ^ari lamuririwa.

¹⁴ Masáare Maaja ya Utemi variyulwa yari kari weeru yoosi, sa isi joosi vataange kimári cha Masáare Maaja. Aho, de kara kukiimikirirya kuje.

Usaambu ^Wavuhaviha
(Maárikí 13:14-23; Lúka 21:20-24)

* 23:35 Laanga Ncholo 4:8; 2 Masáare ya Mpiindi 24:20-22. * 23:39 Laanga Sabúuri 118:26.

15 Haaha muri kooni 'anyanyi' uréetaa usaambu 'waviihaviiha' wiimire Haantu Haaja, ✱ usaambu ura 'waluswa ni Danyéli maláli na matwe wa Ijéva, ura 'yoosoma ataange,

16 vara 'vari isi ya Yudeea vatijire njuulwii.

17 Yoyoosi 'ari ikekeerii kari akiime na isi ji atole chochoosi nyuumbii tuku.

18 Ura 'ari iwundii, kari ahinduke na kaayii ji atole nkáancho yaachwe tuku.

19 Ni mpolai kwa vara 'vari kuva varuto na 'vündookoonkya siku ijo.

20 Loombi sa kutiija kwaanyu küdiire kuva mpindi ja mpeho au siku ya Sabáato.

21 Sa siku ijo kuva kari na uturikiri mukulu 'mweene si unafumira keende kwaanda kwa weeru mpaka isiku, na baa si luu ukafumire kei tuku.

22 Ngaari siku ijo si jiri keehiwa, ngaari kusiina muuntu baa umwi 'ahona tuku. Maa kaa, sa vara vaantu 'avasaawula, ajikeehya siku ijo.

23 Mpindi ijo, kooni muuntu yoyoosi avaséire, 'La! Masía nu aha,' au 'La! Nura hara,' kari murúmaa tuku.

24 Sa fumira vari vala masía va uloongo, na valáli na matwe va uloongo, voovo bweyya veende ishára nkulu na viintu 'vihwáalaryaa sa vavakoovere baa vara 'vasaawulwa kooni viri dahika.

25 Laangi navawyíire, kati 'yakaari fumira.

26 Sa jeyyo, kooni muuntu avawyíire, 'La! Nura kura isi ya ibalángwii,' kari mudómaa tuku, au 'La! Nura kura mberii,' kari murúmaa tuku.

27 Sa ja 'vyeene lulávo lwafúmaa itumba lukoonekana furu usweero, jeyyo noo 'vyeene viri kuva kuuja kwa Mwaana wa Muuntu.

28 Haantu kari na maka 'ikwíire, noo kuntu nkuumba jilámaniraa.

*Kuuja kwa Mwaana wa Muuntu
(Maárikí 13:24-27; Lúka 21:25-28)*

29 Uturikiri wa siku ijo 'ari looka vii,
'Mwaasu kanikirirwa uri,
na mweeri si uri fala tuku,
nyéyeeri nojo kuwya jiri fuma kurumwii,
na ngururu ja kurumu singisika jiri.' ✱

30 Aho, ishára ya Mwaana wa Muuntu koonekana iri kurumwii, ✱ na isi joosi ja weeru rira jiri no myaaha. Novo mooni vari Mwaana wa Muuntu yookuuja machwii na ngururu na nkongojima nkulu.

31 Yeeye tama ari mirimu yaachwe miija kwa sawúti nkulu ya ntununu, noyo jiinga iri vara 'vasaawulwa fuma mavaru yani ya weeru, fuma utulo waasi furu utulo wa kurumu.

*Lusímo lwa Msaambu
(Maárikí 13:28-31; Lúka 21:29-33)*

32 Ikiindyi fuma kwa msaambu. Matáampi yaachwe kooni yavíire na nchúundo na yaándire turika, mwatángaa mpindi ja irutira jaséngerire.

33 Jeyyo baa nyuunyu, 'muri kooni viintu ivi vyoosi, taangi aséngerire, jira mpindi jafikire aha maryaangwii.

34 Kimaari noovawyíira, mbyaala ihi si iri looka tuku kende masáare aya yoosi si yanafumira.

35 Kurumu na weeru looka jiri, maa kaa, masáare yaani si yari looka vii kaa tuku.

*Kusiina 'Amányire Siku na Mpindi 'Ari Kuuja Yéesu Tuku
(Maárikí 13:32-37; Lúka 17:26-30, 34-36)*

✱ 24:15 Laanga Danyéli 9:27; 11:31; 12:11. ✱ 24:29 Laanga Isáaya 13:10; 34:4; Yoéli 2:10. ✱ 24:30 Laanga Danyéli 7:13-14.

³⁶ Maa kaa, kusiina ^amányire siku iyo baa sáa iyo tuku, baa mirimu miiya ya kurumwii, na Mwaana wa Muuntu tuku, ^mweene amányire ni Taáta yeemweene vii.

³⁷ Ja ^vyeene ijáa mpiindi ja Núhu, noo ^vyeene viri kuva baa kuuja kwa Mwaana wa Muuntu.

³⁸ Siku jira de garíka yaande, vaantu varijáa no nywa, valoolwáa no loola, fuuru siku ira Núhu ^iingira na safiinii.

³⁹ Avo vaantu si vajáa vamányire kiintu chochoosi tuku fuuru garíka ikavakunikirira, noo jeyyo ^viri kuva baa kuuja kwa Mwaana wa Muuntu.

⁴⁰ Vaantu vaviri veera vari iwundii, umwi sumulwa ari na wiingi rekwa ari.

⁴¹ Vaantu vaki vaviri kuva vari voosha, umwi sumulwa ari na wiingi rekwa ari.

⁴² Haaha mwime neeja mpiindi joosi, sa si mumányire ni siku irikwi ^ari kuuja Mweenevyoosi waanyu tuku.

⁴³ Maa kaa, taangi isáare iri: ngaari mweenenyuumba ataanga ni mpiindi che nuuchiku mwiivi ^ari kuuja, ngaari akeesha, ngaari si areka nyuumba yaachwe ibokwe tuku.

⁴⁴ Jeyyo, baa nyuunu moosaakwa mave mwiimire neeja mpiindi joosi, sa Mwaana wa Muuntu kuuja ari mpiindi si ^mookoona kuuja ari.

Lusímo lwa Mutumami ^Ari Matu (Lúka 12:41-48)

⁴⁵ Ni mutumami arikwi noo ^ari wo kiilaangiwa na ^ari na tooti? Kei, ni mutumami arikwi arekerwa murimo wo viimirira viivaachwe ni mweenenyuumba waachwe na avahere vatumami chóorya mpiindi ^jasaakwa?

⁴⁶ Atalariwa mutumami ura mweenenyuumba waachwe ^ari mashaana yoobweeyya jeyyo, mpiindi ^ari hinduka.

⁴⁷ Kimaari noovawyiira, mweenenyuumba waachwe mavika ari uwo mwiimiriri iimirire viintu vyaachwe vyoosi.

⁴⁸ Maa kaa, kooni uwo mutumami ni mavi, sea ari mutimii waachwe, 'Mweenenyuumba waani kiikala iise uko siku ^jiri foo,'

⁴⁹ aho, kaanda ari kuvavaa vatumami viivaachwe noo rya no nywa na vareevi.

⁵⁰ Aho, mweenenyuumba wa uwo mutumami kuuja ari siku ^ng'eene uwo mutumami si yookoona kuuja ari na sáa si ^iimányire.

⁵¹ Mukera ari uwo mutumami mahoongehoonge na mavika ari hamwi na vakweembi, kuuntu ^kuri kuva koorira no sha mayeo.

25

Lusímo lwa Vanjalu Ikimi

¹ Mpindi ijo, Utemi wa Kurumwii kwiifwaana uri na lusímo ulu. Siku imwi vanjalu ikimi, vajáa vatoola vimari vyaavo vakatamanya no musingirirya mweenengovi.

² Vasaano va avo vanjalu ni vakoókoyo vajáa, na vasaano vajáa vatiite tooti.

³ Mpindi vara vakoókoyo ^vasumuláa vimari vyaavo, si vajáa vasumula makuta tuku.

⁴ Maa kaa, mpiindi vara ^vajáa na tooti ^vasumuláa vimari vyaavo, vajáa vasumula makuta saamii jaavo yo koongererya.

⁵ Mweenengovi ^akachereve kuuja, vara vanjalu voosi vakawoojerera na vakalaala.

⁶ Uchiku kati kukava na isóso, 'Laangi mweenengovi nu afikire, tamanyi makamusingirirye!'

⁷ Aho, vara vanjalu voosi vakiinuka, vakatengenesha vimari vyaavo.

⁸ Vara vakoókoyo vakavasea vara ^vari na tooti, 'Takeeheryi makuta yaanyu kiduudi, vimari viiswi vyoorima.'

⁹ Kiri vyoova jeyyo, vara ^vari na tooti vakavasea, ‘Si jeyyo tuku, makuta si yari tatoosha suusu na nyuunyu tuku. Ni vyaangu mudome na kwa vara ^vávaa iyoombe, mukiiwure.’

¹⁰ Na mpindi avo ^vadamáa noo wula makuta, mweenengovi akujja, na vara ^vajaa viimiire neeja vakiingira hamwi ne na haantu ngovi ^yaveera na maryaango ukachuungwa.

¹¹ Mpindi ^jikalooke, vara vanjala viingi novo vakujja. Vakaanirira, ‘Mukulu! Mukulu! Tuyurire maryaango!’

¹² Maa kaa, mweenengovi akavasea, ‘Kimaari noovawyira, si navamanyire tuku!’

¹³ Ivi, noo ^vyeeene viri kuva, sa jeyyo, mulaange neeja sa si mumananyire siku au saa tuku.

Lusímo lwa Vatumami ^Vaheewa Mpía (Lúka 19:11-27)

¹⁴ Kei, Utemi wa Kurumwii wiifwine na lusímo ulu. Kujaa kwatiite muuntu ^asaakaa akere njira. Akavaanirira vatumami vaachwe, maa akavaheera máari jaachwe valaangirire.

¹⁵ Umwi akamusea talaanta* isaano na wiingi iviri na wiingi imwi, kira muuntu akamusea ja ^vyeeene laviro lwaachwe lari. Aho, maa yeeye akakera njira.

¹⁶ Ura ^aheewa talaanta isaano, chaangu akaanda jitumamira jira mpía, maa akapata talaanta jingi isaano.

¹⁷ Jeyyo baa ura wa iviri akapata jingi iviri.

¹⁸ Maa kaa, ura mutumami ^ajaa ahókire talaanta imwi, ajaa adoma, akasiimba iduundu isi, maa akiivisa ira mpía ya mweenenyumba waachwe.

¹⁹ Siku ^jiri foo ^jikalooke, ura mweenenyumba wa vara vatumami akahinduka na akabweyya hesabu novo.

²⁰ Ura mutumami ^aheewa talaanta isaano akujja, akareeta jingi isaano. Akasea, ‘Mukulu, niini ujaa waampeera talaanta isaano. Laanga, napátire kisapu cha talaanta jingi isaano.’

²¹ Mweenenyumba waachwe akamusea, ‘Mutumami muja na wo kiilaangiwa, wavire wo kiilaangiwa kwa viintu viduudi, kuvika ndiri uve mwiimiriri wa viintu ^viri foo. Teenga wiingire cheerwii cha mweenenyumba waako.’

²² Ura ^ajaa aheewa talaanta iviri ne akujja, akamusea mweenenyumba waachwe, ‘Mukulu, ujaa waampeera talaanta iviri. Laanga, napátire kisapu cha jingi iviri.’

²³ Mweenenyumba waachwe akamusea, ‘Mutumami muja na wo kiilaangiwa, wavire wo kiilaangiwa kwa viintu viduudi, kuvika ndiri wiimirire ^viri foo. Teenga cheerwii cha mweenenyumba waako.’

²⁴ Aho, ura mutumami ^ajaa aheewa talaanta imwi akujja, maa akasea, ‘Mukulu, niini nijaa nataanga weewe ni muuntu mafafu, wachwijaa kuuntu si ^uhaanda, na ujingaa kuuntu si ^upasa mbeyu.

²⁵ Sa jeyyo, niini noofa, maa nkita kiivisa talaanta yaako isi. Laanga, ni ihi aha ^iri yaako.’

²⁶ Mweenenyumba waachwe akamusea, ‘Weewe ni mutumami muvi na muvira! Ujaa wataanga nachwijaa kuuntu si ^nahaanda, na najingaa kuuntu si ^napasa mbeyu.

²⁷ Vyabooaha ngari wavika mpía yaani kwa vaantu vahindulaa na kisapu, sa ^ndiri hinduka, nsamale ^iri yaani na kisapu chaachwe.

²⁸ Haaha muhóki iyo talaanta, mumuseere ura ^ari nojo ikimi.

²⁹ Sa ura ^ari na kiintu, koongereriwa ari kulookya, na kuva ari novyo koyokoyo. Maa kaa, ura ^asiina kiintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^ari nocho.

* **25:15 talaanta:** Ni isáare ra Kigiriki noo kusea mpía. Talaanta imwi ya chúuma cha mpía ni ja masála wa muuntu wa myaaka ikimi na masasatu (16) ijaa.

³⁰ Haaha uhu mutumami asiina kunáalo mafweitiri na weerwii, uko kari na kilwiirya, kunntu ^kari kuva na kurira no sha mayeo.’

Siku ya Ulamu

³¹ Mwaana wa Muuntu ^ari kuuja na nkongojima yaachwe na mirimu miiya yoosi, yeeye kiikala ari ichuumbi raachwe ra nkongojima yaachwe.

³² Isi joosi ja weeru kiijiinga jiri mbere yaachwe, ☆ ne vakera ari ja muríisi viintu ^akéeraa mburi na muundi.

³³ Jivika ari muundi mukono waachwe wa kulume na mburi mukono waachwe wa kumooso.

³⁴ Aho, uwo Mutemi vasea ari vara ^vari mukono waachwe wa kulume, ‘Yeendi nyuunyu ^mwatalariwa ni Taáta waani, hokeri Utemi ^mwiimiriwa neeja keende kumbwa kwa weeru.’

³⁵ Sa nijaa na njala mukaampeera chóorya, nijaa na nyóota mukaanyweesha, nijaa mayeni mukaanteengya,

³⁶ nijaa na tuhú mukaanvikira ingo, nijaa mulwíri mukuuja no kúnaangirirya, na nijaa manyololwii mukuuja no kúnaanga.’

³⁷ Aho, vara vawoloki musea vari, ‘Mukúlu, ni naadi ^takoona uri na njala, tukakuriisha, au uri na nyóota tukakanyweesha?

³⁸ Ni naadi ^takoona uri mayeni tukakateengya, au uri na tuhú tukakavikira?

³⁹ Kei ni naadi ^takoona uri mulwíri, au uri manyololwii tukuuja no kúlaanga?’

⁴⁰ Ne Mutemi vasea ari, ‘Kimaari noovawyiira, ja ^vyeene mavabweeeyirya ava vaaniitu vaduudi, muumbweeeyirya niini.’

⁴¹ Aho, vasea ari vara ^vari mukono waachwe wa kumooso, ‘Isunki kwaani nyuunyu ^mwajumwa, tamanyi na mootwii wa siku ^jisiina uhero ^wiimiwa neeja sa Ikúulu ra Mirimu Mivi na mirimu yaachwe.

⁴² Sa nijaa na njala si mwaampeera chóorya tuku, nijaa na nyóota si mwaanyweesha tuku.

⁴³ Nijaa mayeni si mwaanteengya tuku, nijaa na tuhú si mwaanvikira ingo tuku, nijaa mulwíri si muuja noo kúnaangirirya tuku, nijaa manyololwii si muuja no kúnaanga tuku.’

⁴⁴ Aho, novo kuuyirya vari voosea, ‘Mukúlu ni naadi ^takoona uri na njala, au uri na nyóota, au uri mayeni, au uri na tuhú, au uri mulwíri, au uri manyololwii, na suusu si twakulaanga?’

⁴⁵ Ne vasea ari, ‘Kimaari noovawyiira, ja ^vyeene si muumbweeeyirya umwi wa ava vaaniitu vaduudi, si muumbweeeyirya niini tuku.’

⁴⁶ Aho, avo kúngira vari kulairwa chiiru kwa siku ^jisiina uhero, maa kaa, vara vawoloki kúngira vari na nkaaswii ya siku ^jisiina uhero.”

26

Muryungu wo Muhlala Yésu

(Maárikí 14:1-2; Lúka 22:1-2; Yooháani 11:45-53)

¹ Yésu ^akamarikirye kulúsa ayo yoosi, akavasea vapooji vaachwe,

² “Taanga mwiise siku iviri ^jiri looka kuva iri Paásika na Mwaana wa Muuntu viikwa ari mikonwii ya vavi na muning’in’ya vari musalábii furu akwye wuu?”

³ Mpindi ijo, vakúlu va veeneisi va Ijva na vawosi vajaa valumana balásii ya nyuumbii ya kitemi ya mweeneisi mukulu ^asewáa Kayáafa.

⁴ Vakabweeyya muryungu wa iyasi sa vamukwaate Yésu kimbiso na vamulae.

⁵ Maa kaa, vakasea, “Kari ive mpindi ja ihi ngovi tuku, sa kari ji kave na ntiribuka tuku.”

☆ 25:32 Laanga Isáaya 66:18; Yoéli 3:2.

*Yéesu Yoohakwa Makuta ^Yanyukira
(Maárikí 14:3-9; Yooháani 12:1-8)*

⁶ Mpíindi Yéesu ^ajáa iturii ra Besanía kaayii kwa Simóoni ^mweene asewáa ^ari na ulóonda,

⁷ múuntú muki umwi ajáa úja ^ari na chúpa ya iwye ^rasongolwa ^iri na makuta ^yanyukiraa ya iyoombe ikúlu. Úwo múuntú muki ajáa úja na hara méesii kúuntú ^arijáa chákurya, akawuna ira chúpa, maa akayakúurira ayo makuta mutwii wa Yéesu.

⁸ Vapooji vaachwe ^vakoone jeyyo, vakakalala voosea, “Ni wa che úsaambu úhu?”

⁹ Makuta aya, ngaari yawúsirwe kwa iyoombe ikúlu, na ijo mpía jivaambirirye vakiva!”

¹⁰ Yéesu ajáa ataanga miiririkano yaavo, maa akavasea, “Amwi moomujuuwa úhu maáma? Yeeye aantámamíre kíntú ^chabooha.

¹¹ Vakiva novo mári mpíindi joosi, maa kaa, níni si ndiri kúva na nyuunyu siku joosi tuku.

¹² Úhu maáma ^akakúurire míviri waani makuta, uuvíikire neeja so taahwa.

¹³ Kimaari noovawyyíra, haantú hohoosi kúri weerú Masáare Maaja ^yari variyulwa, iki ^cheene akitámamire úhu múuntú muki, lúswa kúri ja nkúmbukira yaachwe.”

*Yúda Yoolamula Kúmunvalanduka Yéesu
(Maárikí 14:10-11; Lúka 22:3-6)*

¹⁴ Aho, umwi wa vara ikimi na vaviri, ^aséwaa Yúda Isikarióoti, akadoma na kwa vakúlu va veeneisi va Ijéva,

¹⁵ akavasea, “Ni che mári kúumpeera kooni namúvalandukire Yéesu nimúvúike mikonwii yaanyu?” Vakamúvarira mpía makumi yatatu (30).[☆]

¹⁶ Na kwaandira aho, Yúda akaanda saakira nkalo ^yabooha yo múvalanduka Yéesu.

*Kwiimya Neeja Ngovi ya Paásika
(Maárikí 14:12-21; Lúka 22:7-23; Yooháani 13:21-30)*

¹⁷ Siku ya ncholo ya ngovi ya mikáate si ^ivíkirwaa úsasi, vapooji vajáa vamúdomera Yéesu vakamuurya, “Hai woosaaka tukwiimirye neeja chóorya cha Paásika sa urye?”

¹⁸ Ne akavasea, “Tamanyi na múujii kwa múuntú umwi múmúsee, ‘Mukiindya aséire, mpíindi yaani yafíkire, ríira ndiri ngovi ya Paásika hamwi na vapooji vaani kaayii kwaako.’”

¹⁹ Vapooji vakabweeyya ja ^vyeene Yéesu ajáa avaláiriirye, vakiimya neeja chóorya cha Paásika.

²⁰ Iwulo ^ríkíngire, Yéesu akava méesii hamwi na vapooji vaachwe ikimi na vaviri.

²¹ Na mpíindi ^varijáa, Yéesu akasea, “Kimaari noovawyyíra, umwi waanyu kúunvarinduka ari.”

²² Vapooji vaachwe vakavisúla maatuku vii, maa vakaanda kuurya umwi umwi, “Mukúlu, si viri kúva ni níni tuku?”

²³ Yéesu akavasea, “Úra ^aríiriirye mukáate hamwi na níni luumbwii noo ^ari kúunvarinduka.

²⁴ Mwaana wa Múuntú ni tamanya iise no kúulawa ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho. Maa kaa, ni mpolai kwa múuntú úra ^ari múvarinduka! Ni pwee vijáa ngaari baa si avyaalwa.”

²⁵ Yúda úra múvalanduki waachwe akamúsea, “Mukiindya, kikomi si níni tuku?” Yéesu akamúsea, “Weewe ulúusire.”

*Chóorya cha Mweenevyoosi
(Maárikí 14:22-26; Lúka 22:14-20; 1 Vakorínto 11:23-25)*

[☆] 26:15 Laanga Sakaría 11:12; Matáayo 27:9.

²⁶ Mpíindi ^varijáa, Yéesu akatoola mukáate, akamudumba Mulungu, akubendulabendula, maa akavaheera vapooji vaachwe yoosea, “Toolii, murye, uhu ni maviri waani.”

²⁷ Aho, akatoola nduvo, akamudumba Mulungu akavaheera yoosea, “Toolii voosi munywe diváai fuma nduvwii ihi.

²⁸ Ihi ni sakami yaani ya maháko, sakami ^yookiitwa sa ^vari foo vaseyyiriwe uvi.

²⁹ Ni kuvawyiira niise, si ndiri kunywa kei ihi diváai ya sabíibu tuku, fúuru siku ^ndiri kiinywa ifya hamwi na nyuunyu Utemii wa Taáta waani.”

³⁰ ^Vakimbe lwiimbo, vakalooka na Luulwii lwa Miseitúuni.

*Yéesu Yoolúusa Peéterii Sea Ari si Amamányire Tuku
(Maárikii 14:27-31; Lúka 22:31-34; Yooháani 13:36-38)*

³¹ Aho, Yéesu akavasea, “Uchiku uhu wa isiku voosi kumdeka muri. Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea,

‘Kamavaa ndiri murísi,
na muundi ja mpuka yaachwe jiipase.’☆

³² Maa kaa, ^ndiri fufuka, valongorera ndiri na isi ya Galiláaya.”

³³ Peéterii akamusea Yéesu, “Baa kooni voosi vari kureke weewe, niini si ndiri kureka vii kaa tuku.”

³⁴ Yéesu akamusea, “Kimaari kaa nookuwyiira, uchiku uhu nkukulume si inaviika, lúusa uri si wumányire tuku katatu.”

³⁵ Peéterii akamusea, “Kooni baa ni mpaka nkweye, kukwya ndiri hamwi na weewe, si ndiri sea si nakumányire tuku.” Baa vara vapooji viingi vakalúusa vivira.

*Yéesu Yoomuloomba Mulungu Luulwii lwa Miseitúuni
(Maárikii 14:32-42; Lúka 22:39-46)*

³⁶ Aho, Yéesu akafika na vapooji vaachwe Getisemáane, uko akavasea, “Ikali aha, niini tamanya niise na hara mbere noo muloomba Mulungu.”

³⁷ Akamumula Peéterii na vaana vaviri va Sebedáayo, na mpíindi ^vatamanyáa, mutima waachwe ukafirira kanu yookiiteera usungu.

³⁸ Aho, akavasea, “Mutima waani wookaava kende nkweye. Ikali aha, mukeshhe chiriri hamwi na niini.”

³⁹ ^Akaseese na mbere kiduudi, akalaala isi na inda akamuloomba Mulungu yoosea, “Taáta waani, kooni viri dahika nduvo ihi yaandooke, maa kaa, si ive ja ^vyeene noosaaka tuku, ive ja ^vyeene woosaaka weewe.”

⁴⁰ Akatamanya na kwa vara vapooji vaachwe vatatu, akavashaana valíre. Akamusea Peéterii, “Arumi, mwasíindirwe keesha na niini baa kwa isaa rimwi vii wuu?

⁴¹ Keeshi na muloombe sa kari ji mwiingire mutehwii tuku. Mutima wimire neeja kutumama wuuja, maa kaa, wasíindwaa sa maviri usiina ngururu tuku.”

⁴² Akatamanya kei lwa kaviri no muloomba Mulungu yoosea, “Taáta waani, kooni nduvo ihi ya uturikiri si viri dahika yunehe, ndíre kwiinywa, haaha ^vyeene woosaaka vikiimane.”

⁴³ Kei ^akahinduke, akavashaana valíre, miiso yaavo yajáa yaréheriwe ni tulo.

⁴⁴ Akavareka, akatamanya lwa katatu no muloomba Mulungu kwa masáare yayara.

⁴⁵ Aho, akadoma na kwa vara vapooji vaachwe akavasea, “Nyuunyu mukaari mulíre no humuluka wuu? Laangi, mpíindi jafikire, Mwaana wa Muuntu varindikwa iise na vikwa iise mikonwii ya vavi.

⁴⁶ Inuki, hendi tulooke! Laangi, ura ^yoojokunvarinduka afikire!”

*Yéesu Yoovarindikwa na Yookwaatwa
(Maárikii 14:43-50; Lúka 22:47-53; Yooháani 18:3-12)*

☆ 26:31 Laanga Sakaría 13:7.

⁴⁷ Mpĩndi Yéesu ^ajáa akaari yooluusika novo, Yúuda umwi wa vapooji vaachwe ikimi na vaviri akafika. Yeeye ajáa ujan'ya na vaantu ^vari foo ^vari na nyaasuka na nkusi. Ava ^vajáa vatúmirwe ni vakúulu va veeneisi va Ijéva na ni vawosi.

⁴⁸ Haaha ura ^amvalandukáa Yéesu ajáa ahúmwire valaira ishára yoosea, “Ura ^ndiri musundira ja noomulumbya, noo yeeye, mukwaati.”

⁴⁹ Yúuda akahuluka na kuri Yéesu, akamulumbya, “Lambi ee Mukiindya!” Maa, akamusundira.

⁵⁰ Yéesu akamusea, “Kijeengi, tumama ^cheene chakurétire.” Aho, vara vaantu vakaseesa, vakamukwaata Yéesu, maa vakamuvika mikonwii yaavo.

⁵¹ Hahara, umwi wa vara ^vajáa na Yéesu ^akoone jeyyo, akakula nyaasuka njatwii, akamutema kutu dúú mutumami wa mweeneisi mukulu.

⁵² Yéesu akamusea, “Hindula nyaasuka yaako na njatwii, sa voosi vara ^vúlaa na nyaasuka, novo kukwya vari kwa nyaasuka.

⁵³ Sa che wookiisea si ndiri daha kumuloomba Taáta waani aandetere haaha jei kulookya mayana ikimi na yaviri (12,000) ya valwi nkoondo va mirimu miija?

⁵⁴ Maa kaa, kooni nabwéyyiirye jeyyo, jooli Masáare ^Yari Mpeho yari kiimana yara ^yasea ivi ni mpaka vifumire jei?”

⁵⁵ Mpĩndi ijo, Yéesu akiisea ira mpuka ya vaantu, “Nini ndiri muhóki vaantu viintu, muújire noo kumukwaata na nyaasuka na nkusi wuu? Siku joosi nijáa na nyuunyu noovariyula waámii wa Kaaya Njija ya Ijéva. Amwi si mwaankwaatáa kura?

⁵⁶ Aya yoosi yafumire sa masáare ya valáli na mutwe yara ^vaandika Masáarii ^Yari Mpeho yakiimane.” Aho, vapooji voosi vakamureka, maa vakatija.

Yéesu Mbere ya Mweeneisi Mukulu

(Maárikí 14:53-65; Lúka 22:54-55, 63-71; Yooháani 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Vara ^vajáa vamukwátire Yéesu, vakamutwaala na kwa Kayáafa, mweeneisi mukulu, uko vakiindya va Miiri na vawosi vajáa valúmíne.

⁵⁸ Maa kaa, Peéterí ajáa amutúbire Yéesu kwa kuli fúru waámii ya mweeneisi mukulu. Akingira, maa akiikala hamwi na valakalaka, sa oone ^cheene kiri fúmiri.

⁵⁹ Vakúulu va veeneisi va Ijéva hamwi na Balása Nkulu yoosi ya Vayahúudi vasaakiráa ushahídi wa uloongo kuri Yéesu sa vadahe kumulaa.

⁶⁰ Maa kaa, si vapata kintu tuku, baa neembe mashahídi ^vari foo va uloongo vímáa mbere.

Maa reeru, mashahídi vaviri vakafumira,

⁶¹ vakasea, “Uhu muuntu asea, ‘Daha ndiri kwiigirimula Kaaya Njija ya Mulungu’ na niijeenge kei kwa siku itatu.”

⁶² Aho, mweeneisi mukulu akiinuka, maa akamusea Yéesu, “Si wookuuyirya kintu chochoosi tuku wuu? Aya masáare ava vaantu ^vookusitaakya ni kintu che?”

⁶³ Maa kaa, Yéesu akakirinya. Mweeneisi mukulu akamusea, “Kubweeyya niise wiilahe mbere ya Mulungu ^Ari Nkaasu, twyire kooni weewe noo Masía, Mwaana wa Mulungu.”

⁶⁴ Yéesu akasea, “Weewe ulúsire. Maa kaa, ni kuvawyira niise voosi, kwaandira haaha kumooni muri Mwaana wa Muuntu iikyire mukono wa kulame wa Mweenengururu, yookuuya mweeri ya machu ya kurumwii.”

⁶⁵ Aho, mweeneisi mukulu akamoola ingo jaachwe na nkalari yoosea, “Ahíintikire! Ushahídi wa che kei toosaaka? Laangi, nyuunyu mwatere uwo uhiintiki.

⁶⁶ Jooli moolamula?” Vakamusea, “Akiimana akwye.”

* **26:61 Kaaya Njija ya Mulungu:** Kaaya Njija ^ng'eene Yéesu alusáa aha ni muviri waachwe. Kubomola no kijeenga kei kwa siku itatu yonekya kukwya no fúka kwaachwe. ☆ **26:64** Laanga Sabúuri 110:1. ☆ **26:64** Laanga Danyéli 7:13.

⁶⁷ Aho, vakamuchwira mati kishwii na viingi vakamuvaa ngúumi. Viingi vakamuhapula makóofi

⁶⁸ na vakamuhenchula voosea, “Weewe Masía, hooni taanga ni ani ^akuváire?”

Peéteru Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku

(Maárikí 14:66-72; Lúka 22:56-62; Yooháani 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Haaha mpiindi ijo joosi, Peéteru ajáa iikyire weerwii uko waámii. Mutumami umwi wa kiintu kiki akamuseeserera Peéteru, maa akamusea, “Baa weewe ni hamwi waari na Yéesu wa Galiláaya.”

⁷⁰ Maa kaa, Peéteru akasiita mbere ya voosi yoosea, “Si nootaanga baa iki ^woolusa tuku!”

⁷¹ Aho, Peéteru akiitookiima mutiryaangwii wa waámii, mutumami wiingi wa kiintu kiki akamooni Peéteru, maa akavasea vaantu ^vajáa aho, “Uhu ni hamwi aari na Yéesu wa Nasaréeti.”

⁷² Peéteru akasiita kei ko kiilaha yoosea, “Si namumányire uwo muntu tuku!”

⁷³ Mpindi kiduudi vaantu ^vajáa viimire aho, vakamuseeserera, maa vakamusea, “Kikomi weewe uri umwi waavo, sa baa ndusika yaako yokoonekya.”

⁷⁴ Aho, Peéteru akaanda kwijuma yeemweene, na ilaháa yoosea, “Kimaari! Si namumányire uwo muntu tuku!” Haaho, nkukulume ikaviika.

⁷⁵ Aho, Peéteru akakumbukira masáare ^ajáa awyirirwe ni Yéesu, “Nkukulume si inaviika, sea uri si waumányire tuku katatu.” Aho, maa re akafuma na weerwii akiitorira maatuku vii.

27

Yéesu Yootwaalwa na kwa Gávana Piláato

(Maárikí 15:1; Lúka 23:1-2; Yooháani 18:28-32)

¹ ^Kukamwaae, vakúlu va veeneisi va Ijva voosi na vawosi vakalamula kumwulaa Yéesu.

² Vakamuchuunga pingu, vakamutwaala na kwa Piláato, gávana wa isi ya Yudeea, maa vakamukwaatya kwaachwe.

Yúda Yookiikuva

(Mirimo ya Vatumwi 1:18-19)

³ Haaha Yúda uhu ^ajáa amuválandukire ^akoone Yéesu ahumwii heewa irya, akiivairya mbiri, maa akavahindurira vakúlu va veeneisi va Ijva na vawosi jira mpía makumi yatatu (30).

⁴ Akavasea, “Nahóniirye kumutoola muntu ^asiina uvi uulawe.” Maa kaa, voovo vakamusea, “Ayo ^wootuwyira yasiina nyambirirya kuri suusu tuku, ni yaako mweeneevyo.”

⁵ Akajifweitira ijo mpía makumi yatatu na Kaayii Njija ya Ijva, maa akatamanyia no kiikuva.

⁶ Vakúlu va veeneisi va Ijva vakajitoola ijo mpía, maa vakasea, “Miiri yakaan’ya kujisaangya iji mpía na mpía ja Kaaya Njija, sa ni mpía ja sakami.”

⁷ Aho, vakaluma sáare, maa vakalamula kujiwirira iwanda ra kirongorongo rive haantu ho taahira vayeni.

⁸ Noo ^chooreka furu isiku, iro iwanda raséwaa Iwanda ra Sakami.

⁹ Jeyyo, masáare ya Yeremía muláli na mutwe yakakiimana, “Vajáa vasumula jira mpía makumi yatatu, iyoombe ^apaangirwa ni vaantu va Isiraeli.

¹⁰ Ijo mpía vakawirira iwanda ra kirongorongo, ja ^vyeene Ijva aandairirya.”✠

Yéesu Mbere ya Piláato

(Maárikí 15:2-5; Lúka 23:3-5; Yooháani 18:33-38)

✠ 27:10 Laanga Sakarí 11:12-13; Yeremía 19:1-13; 32:6-9; Matáayo 26:15.

¹¹ Haaha, vakamwiimya Yéesu mbere ya gávana Piláato, ne Piláato akamuurya, “Weewe noo mutemi wa Vayahúudi wuu?” Yéesu akamusea, “Weewe ulúusire.”

¹² Maa kaa, vakúúlu va veeneisi va Ijéva na vawosi ^vakamusitaakye, yeeye si uuyirya isáare tuku.

¹³ Piláato akamuurya, “Si wooteera ni masáare yangai vookusitaakya tuku wuu?”

¹⁴ Maa kaa, Yéesu si uuyirya baa isáare rimwi tuku, uwo gávana akatulúvala maatuku vii.

Yéesu Yooheewa Irya ro Kúulawa

(Maárikí 15:6-15; Lúka 23:13-25; Yooháani 18:39-19:16)

¹⁵ Haaha, siku ja ngovi ya Paásika, gávana ajáa aviijuvirya Vayahúudi kumuchungurira mufúungwa umwi ^mweene vari saaka.

¹⁶ Mpíindi ijo, kujáa kwatíite mufúungwa umwi ^ajáa ataangikana maatuku vii sa uvi, ^asewáa Baráaba.

¹⁷ Sa jeyyo, vaantu ^vakiijiinge, Piláato akavuurya, “Ni ani moosaaka nimuchungurire kati ya ava vaviri, Baráaba au Yéesu ^aséwaa Masía?”

¹⁸ Ajáa alúusa jeyyo sa ajáa ataanga vajáa vamusítakiirye Yéesu kwaachwe sa kivina.

¹⁹ Mpíindi Piláato ^ajáa iikyíire aho ichuumbii raachwe ro lamurira, muki waachwe akamutwaarira mulomo, “Kari ji umubweeyirye uvi wowoosi muuntu uwo mawoloki tuku, sa niini natúrikíire maatuku vii noolootera sa yeeye uchiku uhu.”

²⁰ Maa kaa, vakúúlu va veeneisi va Ijéva na vawosi vakavasonka vaantu valoombe Baráaba achungurirwe na Yéesu ulawe.

²¹ Aho, gávana akavuurya, “Ni ani moosaaka nimuchungurire kati ya ava vaviri?” Voovo vakamusea, “Baráaba!”

²² Piláato akavuurya, “Haaha che ndiri mubweeyya Yéesu ^aséwaa Masía?” Voosi vakasea, “Aning’iniwe musalábii fúuru akwye!”

²³ Ne akavuurya, “Sa che? Uvi che abwéeyiirye?” Voovo vakatuuba tula isóso voosea, “Aning’iniwe musalábii fúuru akwye!”

²⁴ Piláato ^akoone hasiina yooseesya tuku na baa usaambu waándire, ajáa atoola maaji, maa akooyya mikono yaachwe mbere ya vaantu yoosea, “Niini nsiina uvi mweeri ya inkwya ya uhu muuntu tuku. Iri isáare ni mweeri yaanyu riri, rilaangi.”

²⁵ Vaantu voosi vakasea, “Sakami yaachwe iveere mweeri yiiswi na vaana viiswi.”

²⁶ Aho, Piláato akamuchungurira Baráaba fuma manyololwii sa voovo, maa kaa, akalairirya Yéesu avawe mijeléedi maa akamutoola aning’iniwe musalábii fúuru akwye.

Valukaluka Voomuhena Yéesu

(Maárikí 15:16-20; Yooháani 19:2-3)

²⁷ Aho, valukaluka va gávana vakamutwaala Yéesu na ijuumbii ra kitemi ra Piláato ^riséwaa Puraitória. Uko, valwi nkoondo voosi vakiijiinga kumuriingirira Yéesu.

²⁸ Vakamufumya ingo jaachwe, maa vakamavikira ingo ^iri gyaa ati ja mutemi.

²⁹ Aho, vakaluka kisasaavo cha miíwa, vakamavikira mutwii, vakamukwaatya duuri mukonwii waachwe wa kulume, maa de vandoomwiinamira, voomuhenchula voosea, “Lamukyaade ee aai, mutemi wa Vayahúudi!”

³⁰ Vakamuchwira mati, vakatoola ira duuri vakatuuba mavaa noyo mutwii.

³¹ ^Vakahumale kumuhenchula, vakamufumya ira ingo ^iri gyaa, maa vakamavikira ingo jaachwe kei. Aho, vakamutwaala fúuru weerwii ya múuji noo muning’in’ya musalábii fúuru akwye.

Yéesu Yooning’iniwa Musalábii Fúuru Akwye

(Maárikí 15:21-32; Lúka 23:26-43; Yooháani 19:17-27)

³² Njirii, vakalumana na muntu umwi fuma múujii wa Kiréene* ^aséwaa Simóoni. Valwi nkoondo vakamadoomererya avaale musaláaba wa Yéesu.

³³ Na ^vakafike haantu ^haséwaa Goligóota, noo kusea Kisáaya cha Mutwe,

³⁴ valwi nkoondo vakamuheera Yéesu diváai ^yasaangiwa na kisungu so seyya makuundi, ☆ maa kaa, yeeye ^akisaire, akasiita kunywa.

³⁵ ^Vakahumule kumuning'in'ya musalábii, vakiigavira ingo jaachwe ko vaa mbare. ☆ [Jeyyo, isáare rira ^raluswa ni muláli na mutwe rikakiimana, "Viigavira mirwaalo yaani, kati yaavo na ingo yaani vakiivaira mbare."] ³⁶ Vakiikala, vakatuuba kumulaangirirya.

³⁷ Mweeri ya mutwe waachwe vakavika ishitáaka ^raandikwa, "UHU NI YÉESU, MUTE MI WA VAYAHÚUDI."

³⁸ Viivi vaviri vajáa vaning'iniwa misalábii hamwi ne, umwi mukono wa kumooso na wingi mukono wa kulume, kira muntu musalábii waachwe.

³⁹ Vaantu vara ^valookáa na aho, vamutukiráa voosingisya mitwe kwa heenchu voosea,

⁴⁰ "Hooni ta ilaange, ati girimula uri Kaaya Njija na wiijeenge kwa siku itatu? Haaha ilamurirye we mweeneevyo. Kooni kikomi weewe ni Mwaana wa Mlungu, kiima aho musalábii!"

⁴¹ Baa vakúlu va veeneisi va Ijéva, hamwi na vawosi na vakiindya va Miiri vakamuhenchula voosea,

⁴² "Avalamuriryaá viingi, amwi yoosiindwa kiilamurirya yeemweene? Ati yeeye ni mutemi wa Isiraeli! Hooni ni akiime musalábii naasu tumurume.

⁴³ Yeeye amwiilángyaa Mlungu, na ajáa alusa yeeye ni Mwaana wa Mlungu, haaha Mlungu ni amulamurirye kooni yoomusaaka."

⁴⁴ Baa vara ^vajáa vaning'iniwe misalábii hamwi ne, vakamutukira.

Yéesu Yookwya Musalábii

(Maárikí 15:33-41; Lúka 23:44-49; Yooháni 19:28-30)

⁴⁵ Kwandira mpiindi ja mpoloonge furu mpiindi ja cháamuusi, kilwiirya kikakunikirira isi yoosi.

⁴⁶ Mpindi jo kiimikirirya ja cháamuusi, Yéesu akarira na ngururu yoosea, "Éeli, Éeli láama sabakitáni?" noo kusea, "Ee Mlungu, Ee Mlungu, amwi waandékire?" ☆

⁴⁷ Maa kaa, vamwi va vaantu ^vajáa hara ^vakateere jeyyo, maa vakasea, "Uhu, yoomukemera Elía." ☆

⁴⁸ Umwi waavo akatamanyanya chaangu, akatukya kintu ^kiri monyomonyo diváai ^yajasuka, akakifarimbirira isaangii, maa akamuheera anywe.

⁴⁹ Maa kaa, viingi vakasea, "Reki toone kooni Elía ari kuja noo mulamurirya."

⁵⁰ Maa reeru, Yéesu akaana kei vikulukulu, aho, akawulala.

⁵¹ Haaho, ipasía ra Kaaya Njija rikaatuka kati na kati fuma mweeri furu isi, isi ikasingisika na myaalaliwye ikaatuka.

⁵² Mbirira jikakunukuka na miviri ya vaaja vara ^vajáa vaakwya ikafufuka.

⁵³ Yéesu ^akafufuke, avo vaantu vakafuma mbiririi, na vakatamanyanya na múujii muja na vakavafumira vaantu ^vari foo.

⁵⁴ Ura mukúlu wa valwi nkoondo na vara ^vajáa ne voomulaangirirya Yéesu ^vakoone kira kitiintima na yara yoosi ^yajáa yafamire, vakoofa munamunu, voosea, "Uhu kikomi ni Mwaana wa Mlungu aari."

⁵⁵ Kujáa kwatite vaantu vaki ^vari foo ^valaangáa ayo kwa kuli. Avo vajáa vamutuuba Yéesu fuma Galiláaya sa vindowumamira.

* **27:32 Kiréene:** Uhu ni múuji ^ujáa kura Afirika kaskasini. Uko, Vayahúudi ^vari foo viikaláa, baa Simóoni ni umwi wa Vayahúudi ^veene vujáa na Yerusaleému na ngovii ya Paásika. ☆ **27:34** Laanga Sabúuri 69:21. ☆ **27:35** Laanga Sabúuri 22:18. ☆ **27:46** Laanga Sabúuri 22:1. ☆ **27:47** Laanga 2 Vatemí 2:11; Maláaki 4:5.

⁵⁶ Kuri vamwi vaavo, ajáa amwaari, Mariía Makidaléena, Mariía íyo waala Yaakúupu na Yóose, na íyo waala vaana va Sebedáayo.

Kutaahwa kwa Yéesu

(Maárikí 15:42-47; Lúka 23:50-56; Yooháani 19:38-42)

⁵⁷ Haaha iwulo rikiingire, ajáa uja musúngaati umwi fuma múuji wa Arimatáaya asewáa Yooséefu. Uhu ne ni mpooji wa Yéesu ajáa.

⁵⁸ Akamudomera Piláato noo koomuloomba maviri wa Yéesu. Piláato akalairiya aheewe.

⁵⁹ Yooséefu akusumula maviri, akufarimbirira sáanda ya kitáni cha kikomi,

⁶⁰ maa akuvika mbiririi yaachwe mweeneevyo. Iyo mbirira ya mpaanga ni ifya na ijáa yabokwa mwaalaliwyii. Aho, akafingiritya iwe ikulukulu, yoorifintamya maryaangwii wa mbirira, maa akalooka.

⁶¹ Mariía Makidaléena na ura Mariía wiingi vajáa vamwaari aho haantu viikyire kulaanga mbirira.

Valukaluka Mbiririi

⁶² Lomutóondo yaachwe ni siku ya Sabáato ijáa, vakulu va veeneisi va Ijva na Mafarisáayo vakatamanyana na kwa Piláato.

⁶³ Vakamusea Piláato, “Mukulu, takambukire, ura mukwaata de akwe ajáa asea, ‘Siku itatu jiri looka, fuka ndiri.’”

⁶⁴ Sa jeyyo, ulairiry mbirira ilaangiririwe kamwi furu siku ya katatu. Kooni si jeyyo, vapooji vaachwe ifaanaa vuje, viive maviri waachwe na vavwyire vaantu afufukire fuma inkwyii. Ukwaata uhu wo kiimikirirya kuva uri waviiha kulookya wa ncholo.”

⁶⁵ Piláato akavasea, “Nyuunyu sumuli valukaluka. Tamanyi mukivikire valukaluka va kikomi ja vyeene mri daha.”

⁶⁶ Sa jeyyo, vakatamanyana na valukaluka sa vakalaangiriry mbirira kikomi, vakavaa mitooso rira iwe na vakavika ulaangiriryi.

28

Kufuka kwa Yéesu

(Maárikí 16:1-10; Lúka 24:1-12; Yooháani 20:1-10)

¹ Sabáato ikalooke namutóondo dwi siku ya Jumapiri, *Mariía Makidaléena, na ura Mariía wiingi vajáa vadoma noo laanga mbirira ya mpaanga ira ajáa yabokwa mwaalaliwyii.

² Koonka, kitiintima kuku kikafumira sa murimu muja wa Ijva uja wakiima fuma kurumwii, ukafingiritya rira iwe, maa ukariikarira.

³ Uwo murimu buuwo yaachwe ijáa ni ja lálavo, na ingo jaachwe jijáa jeera ja mawye ya mbula.

⁴ Vara valukaluka va mbirira vajáa voofa maatuku vii, vakatetema furu vakava ja vaakwa.

⁵ Ura murimu muja ukavasea vara vaantu vaki, “Koofi tuku, sa taanga niise ni musakira mwiise Yéesu ura aning’iniwé musalábii furu akakwya.

⁶ Asiina aha tuku, afufukire ja vyeene asea. Yeendi mlaange haantu alaariwé.

⁷ Haaha tamanyi chaangu ukavasee vapooji vaachwe, ‘Afufukire fuma inkwyii, ne longoola iise na Galiláaya. Uko moona mri.’* Laangi, nahumwre vavyira.”

⁸ Jeyyo, vara vaantu vaki vakiinuka hara vari na cheeru manumunu kunu vingirwe ni woowa, vakafuma mbiririi itijo vakatamanyana noo vavyira vapooji vaachwe iri isaire.

* **28:1 Jumapiri:** Kigiriki aha chalusu siku ya ncholo ya juma. Kwa Vayahúudi juma yaandaa siku ya Jumapiri na yasirikirira na siku ya Sabáato noo kusea Jumamóosi. * **28:7** Laanga Matáayo 26:32.

⁹ Koonka, Yéesu akalumana novo akavasea, “Lumbi niijo!” Vara vaantu vaki vakamuseeserera, vakachwaama, vakakwaata majeo yaachwe, vakamwiinamira.

¹⁰ Aho, Yéesu akavasea, “Koofi tuku. Tamanyi mukavawuyire vanduu vaani vatamanye na Galiláaya, uko kunyona vari.”

Valukaluka Vootwaala Mulo

¹¹ Mpindi vara vaantu vaki ^vaja njirii vootamanya, vamwi va vara valukaluka ^wiimirira mbirira vaja vatamanya na muji no vawuyira vakulu va veeneisi va Ijva yoosi ^vaja yafumire.

¹² Vakulu va veeneisi va Ijva na vawosi vakiikala kiikalo na vakatunga njira ya ulongo. Vakavaheera vara valwi nkoondo mpia ^jiri foo,

¹³ kunu voovasea, “Moosaakwa musee jei, ‘Vapooji vaachwe vuujire nuuchiku mpindi suusu ^taari talire, maa vakamwiiva.’

¹⁴ Kooni iji sare jamufikire gavana, suusu luma tari sare ne, sa mudire ringiwaringiwa.”

¹⁵ Jeyyo, vara valukaluka vakasumula jira mpia, maa vakabweyya ja ^vyene vaja vawuyirwa. Masare aya yeenera kwa Vayahuudi furu isiku.

Yéesu Yoovatama Vapooji Vaachwe

(Maariki 16:14-18; Luka 24:36-49; Yoohani 20:19-23)

¹⁶ Aho, vara vapooji ikimi na umwi vakadoma furu Galiláaya, luulwii haantu Yéesu ^aja avasea vatamanye.

¹⁷ ^Vakamoone vakamwiinamira, maa kaa, vingi vakava vookiivanduka mitimii.

¹⁸ Aho, Yéesu akavujira, maa akasea, “Nahwe wiimiriri woosi, kurumwii na kuri weera.

¹⁹ Sa jeyyo, tamanyi mukavabweyye vaantu va isi joosi kuva vapooji vaani, mandoovabatisa, kwa irina ra Taata, na ra Mwaana na ra Mutima Muija.

²⁰ Kei, mandoovakiindya kuyakwaatya yoosi ^navalairiya nyuunyu. Kikomi niini mwaari na nyuunyu siku joosi, furu mpindi ja uhero.”

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Maárikí Mulongooryo

Kitáabu iki, chaandikwa ni Yooháani Maárikí ^iituubáa na vala Peéterí, Paúli na Barinába mpiindi ^vavariyuláa Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu (Mirimo ya Vatumwi 13:1-13; 15:36-41; 1 Peéterí 5:13). Masáare aya, ^vyeene vamanyi vaséaa, yaandikwa kati ya myaaka ya 60-65 keende Kirisitu ^avyaalwa. Viintu ^vyoónekanaa, Maárikí noo wa ncholo ^aandika Masáare Maaja.

Kiintu ^chabweeyya Maárikí aandike masáare aya, ni kuvaheera mutima vaantu ^vamura Yéesu ^veene vaturikiriwáa maatuku vii ni Kaisári Néero, mutemi wa isi ya Rúumi. Maárikí asaakáa vaantu ^vamura Yéesu viime neeja baa kooni ni kuturikiriwa fura vakwe ja Kirisitu.

Maárikí alumiriryalumiriirya ^vyeene Yéesu akwaatwa, akaheewa irya ro kulawa ni Vayahúudi na Varúumi baa uvi tuku, akaturikiriwa, akaning'iniwa musalábii fura akakwya, na siku ya katatu akafufuka (14:43-16:20). Kei, alumirirya Kirisitu ni Mwaana wa Mulungu (3:11; 5:7; 15:39). Noo ^chooreka aanda na masáare aya, "Ihi noo ncholo ya Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu, Mwaana wa Mulungu" (1:1).

Maárikí alumirirya myuujíisa ^iri foo ^myeene Yéesu atumamáa, koonekya Yéesu ni Mwaana wa Mulungu kimaari (4:35-5:43; 6:30-56; 7:31-9:32). Kei, alumirirya mwiikalo wa Yéesu, ^vyeene iitoola sa alumurirye vaantu vaachwe, "Sa baa Mwaana wa Muntu, si uja jo tumamirwa tuku. Kiri vyoova jeyyo, uja sa ji avatumamire vaantu, kei atoole nkaasu yaachwe kuva ununuuli sa vaantu ^vari foo" (10:45).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Ncholo ya Masáare Maaja ya Yéesu 1:1-13

Mirimo wa Yéesu uko Galiláaya 1:14-9:50

Yéesu yootamanya na Yerusaleému 10:1-52

Juma Yéesu ^ajaa Yerusaleému

Uvariuyuli wa Masáare Maaja ya Yéesu Yerusaleému 11:1-13:37

Kuning'iniwa kwa Yéesu musalábii na inkwya yaachwe 14:1-15:47

Kufufuka na koonekana kwa Yéesu 16:1-20

*Yooháani Mubatisáaji Yoomwiimirya Njira Yéesu
(Matáayo 3:1-12; Luká 3:1-18; Yooháani 1:19-28)*

¹ Ihi noo ncholo ya Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu, Mwaana wa Mulungu.

² Ja ^vyeene Ijva alusa kitáabwii cha Isáaya, muláli na mutwe waachwe, "Laanga, mutuma ndiri mutumwi waani akulongorire, yeeye kutengenesherya ari njira yaako.*"

³ Muntu yookaanirira vikulukulu isi ya ibaláangwii, 'Imyi neeja njira sa Ijva, wololi njira ^ng'eene ari tweera.*"

⁴ Masáare aya yakiimana, Yooháani Mubatisáaji afumira isi ya ibaláangwii, yovariyula ubatíso wa vaantu kavalanduka fuma uvii waavo, sa Mulungu asee, uvi waavo wasírire.

⁵ Vaantu fuma isi yoosi ya Yudeea, na mavaru yoosi ya Yerusaleému, vodomáa noo mteerera. Yeeye avabatisáa aho luujii lwa Yorodáani, kuu voolusa uvi waavo.

* 1:2 Laanga Maláaki 3:1. * 1:3 Laanga Isáaya 40:3.

⁶ Yooháani iivikiráa ingo ya mabaáhira ya ngamía na lukova iimátĩire. ✧ Kiĩntu árijáa ni nkũmbi na hũũki wa isekii.

⁷ Na avariyaaláa indoosea, “Amwaari ãyookũja nyuma yaani ári na ngururu kulookya niĩni, niĩni si ndiri daha baa tumama marimo wa mutámwa wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tũkũ.

⁸ Niĩni noobatisa na maaji, maa kaa, yeeye vabatisa ari na Mutima Mũja.”

Yéesu Yoobatisiwa (Matáayo 3:13-17; Lúka 3:21-22)

⁹ Sikũ jira, Yéesu akũja fuma Nasaréeti múuji wa Galiláaya, maa akabatisiwa ni Yooháani luujii lwa Yorodáani.

¹⁰ Akafume vii hara luujii, akoona kurumu kookwaatũka dwee, na Mutima Mũja yookiima mweeri yaachwe ja nkũnde. ¹¹ Maa sawúti ikafuma kurumwii, yoosea, “Weewe uri Mwaana waani ãnakweenda, neeriwa mutima ni weewe mũnũmũnũ.”

Yéesu Yooyerwa ni Irimũ (Matáayo 4:1-11; Lúka 4:1-13)

¹² Ayo ãyakalooke vii, Mutima Mũja akamutwaala fũuru isi ya ibaláángwii.

¹³ Akiikala ũko ibaláángwii sikũ makumi yani (40) yooyerwa ni Irimũ, ũko iikaláa na maka ja isaka, mirimũ miija noyo yamatumamiráa.

Yéesu Yookaanda Variyula Masáare Maaja

¹⁴ Sikũ ãjikalooke, Yooháani Mũbatisáaji akakwaatwa, maa akaviikwa mũnyololwii. ✧ Sikũ ijo, Yéesu akadoma na Galiláaya, indoovariyula Masáare Maaja ya Mulũngũ

¹⁵ yoosea, “Mpĩndi jafikire, ũtemi wa Mulũngũ wasengerĩre. Valanduki fuma uvii waanyu na murume Masáare Maaja.”

Yéesu Yoovaanirira Vapooji va Ncholo (Matáayo 4:18-22; Lúka 5:1-11)

¹⁶ Sikũ imwi, mpĩndi álookáa na mbarĩmbari ya iriva ra Galiláaya, akamoona Simóoni na mwaanaavo Anderéa, voowamira lwaavu na luujii, sa voovo ni vavúuvi vajáa.

¹⁷ Aho, Yéesu akavasea, “Ntuubi, na vabweeyya ndiri mave vavúuvi va vaantũ.”

¹⁸ Hahara, vakareka njwaavu jaavo, vakamutuuba.

¹⁹ Akadome na mbere kiduudi, akavoona vala Yaakúupu na Yooháani vala sha Sebedáayo, vajáa mashúwii voolũkan’ya njwaavu jaavo.

²⁰ Akavoone vii, maa akavaanirira. Novo vakamutuuba, vakamũreka taáta waavo na vara vavúuvi viĩngi ãvamatumamiráa.

Yéesu Yookibirya Murimũ Mũvi (Lúka 4:31-37)

²¹ Kufuma aho, vakadoma fũuru múujii wa Kaperenáumu. Sikũ ya Sabáato Yéesu akiĩngira na sinagógii, maa akaanda variyula Masáare Ári Mpeho.

²² Vaantũ vakahwaalariwa ni ũvariyaali waachwe, sa yeeye si avariyaaláa ja vakiindya vaavo va Miĩro tũkũ, kiri vyoova jeyyo, yeeye akiindyáa ja mũantũ ári na wiimiriri.

²³ Hara sinagógii jaavo, kũjáa kwatĩte mũantũ imwi ájáa na murimũ mũvi, akatulatũula isóso

²⁴ yoosea, “Weewe Yéesu wa Nasaréeti, che woosaaka kuri suusu? Wuújire tumala wũũ? Nakumányire uri ani weewe! Weewe uri Mũja wa Mulũngũ.”

²⁵ Yéesu akũdalavya ũra murimũ mũvi yoosea, “Kirinya sawu! Fuma kuri ũhũ mũantũ!”

²⁶ Hahara, ɯra murimɯ mɯvi ukamusukasuka ɯra mɯuntɯ na ngururu, kɯnɯ wootulatɯla isóso, maa ukafuma.

²⁷ Hara, vaantɯ voosi vakatulɯvala, maa vakaanda kiisea, “Iki ni che? Ni ukiindya mufya, kei ʼɯri na wiimiriri! Yoolairiya baa mirimɯ mivi, noyo yoomateerera!”

²⁸ Masáare aya, yakeenera chaangɯ isi yoosi ya Galiláaya.

*Yéesu Yoomɯhorya Mɯkwɯ wa Simóoni
(Matáayo 8:14-17; Lúka 4:38-41)*

²⁹ Yéesu, Yaakúupu, Yooháani, Simóoni na Anderéa vakafuma hara sinagógii, vakadoma fɯurɯ kaayii kwaala Simóoni na Anderéa.

³⁰ ʼVakafike, vakamɯshaana mɯkwɯ wa Simóoni ajáa nchiirii aváirwe ni ndwáala. Hahara, vakamuwyíra Yéesu masáare yaachwe.

³¹ Akaseesa na hara kɯuntɯ ʼajáa aláire, akamukwaata mukono ɯra maáma, maa akamwiinɯla, hahara akahola, maa akaanda vatɯmamira.

Yéesu Yoovahorya Vaantɯ ʼVari Foo

³² Niiwɯlo mwaasɯ ʼukakutumire, Sabáato ikalooka. Vaantɯ vakaanda muretera valwíri voosi, na vaantɯ ʼvari na mirimɯ mivi.

³³ Aho, vaantɯ voosi va ɯra múuji vakiisaanka mbere ya kaaya.

³⁴ Hara, maa Yéesu akava yoovahorya vaantɯ voosi ʼvajáa na ndwáala ʼjísimiresimire, baa kei iikibiryáa mirimɯ mivi ʼiri foo. Maa kaa, si irekeráa iyo mirimɯ mivi iluusike tukɯ, sa ijáa yamumányire yeeye ni ani.

*Yéesu Yoovariyɯla Masáare ʼYari Mpeho Galiláaya
(Lúka 4:42-44)*

³⁵ Lomutóondo yaachwe baa si kɯna mwaa, Yéesu akadoma na kijiraawii, kura akamuloomba Mɯlɯngɯ.

³⁶ Simóoni na viivaachwe vakamuloonda.

³⁷ ʼVakamoone, vakamusea, “Kira mɯuntɯ yookusaakira.”

³⁸ Yéesu akavasea, “Hendi na haantɯ hingi, mijiiji yingi ʼiri mukaaya, nkavariyule baa ukó, sa nɯja, sa mɯrimo ɯwo.”

³⁹ Jeyyo, akariingirira isi yoosi ya Galiláaya, kɯnɯ yoovariyɯla Masáare ʼYari Mpeho masinagógii, na avahoryáa vaantɯ ʼvari na mirimɯ mivi.

*Yéesu Yoomɯhorya Mɯuntɯ ʼAri na Ulóonda
(Matáayo 8:1-4; Lúka 5:12-16)*

⁴⁰ Kujáa kwatiite mɯuntɯ umwi, ʼari na ndwáala ya ulóonda. Akɯja kuri Yéesu, akachwaama, akiiloombererya yoosea, “Kooni woosaaka, ifaanaa ukaanjirula ndwáala yaani.”

⁴¹ Yéesu akamoonera mbavariri, akiinɯla mukono waachwe, akamusaasya, maa akamusea, “Noosaaka, ujirulwe!”

⁴² Hahara, akajirulwa na akahola ira ndwáala yaachwe.

⁴³ Yéesu akamurekera adome, maa kaa, akamukaan’ya yoomusea,

⁴⁴ “Kari umuwyíraa mɯuntɯ yoyoosi isáare iri tukɯ, tamanya ukiiyonekye kwa mweeneisi wa Ijɯva, utoole na mpóryo yo jirulwa, ja ʼvyeeene Músa alairiya, sa vataange kimaari uhórire.”✠

⁴⁵ Kiri vyoobweeyya jeyyo, ɯra mɯuntɯ akadoma, akaanda kaarya yara masáare kira haantɯ. Sa jeyyo, Yéesu si adaha kiingira na múujii ko kiiyonekya tukɯ, ni iikaláa kijiraawii vii. Maa kaa, baa neembe iivisáa, vaantɯ vamutuubáa fuma kira haantɯ.

✠ 1:44 Laanga Valáawi 14:1-32; Nkumbukira ya Miiro 24:8.

2

Yéesu Yoomuhorya Mũntu ^Aakwya Iyandiyandi (Matáayo 9:1-18; Lúka 5:17-26)

¹ Sikũ ^jikaseese, akahinduka na Kaperenáumu, vaantu vakateera ahíndukire na kaayii.

² Mpuka nkũũũ ikiijiinga, ikasoveka baa nkalo muryaangwii. Ne akava yoovavariyũrira Masáare ^Yari Mpeho.

³ Mũntu umwi ^aakwya iyandiyandi, akareetwa kuri Yéesu iínwĩrwe ni vaantu vani.

⁴ Sa ira mpuka nkũũũ, vara vaantu vakasiindwa kumlookya ura mulwĩri fũũũ kuri Yéesu. ^Vakoone jeyyo, vakaambuka ni ikekeerii, vakabontola ikekeera hara kũntu Yéesu ^ajáa, vakamukiimiryũ ura mulwĩri na ndiri yaachwe. ⁵ Yéesu ^akoone kuruma kwaavo, akamusea ura mulwĩri, “Mwaana waani, uvi waako wasĩre.”

⁶ Aho nyuumbii, kwajáa kwatĩte vakiindya vamwi va Miĩro vajáa viĩkyĩre, vakaanda kiiririkana mitimii yaavo voosea,

⁷ “Jooli ari lũũũ jei? Yoomuhtikira Mulũũũ! Si Mulũũũ yeemweene noo ^adáhaa sea uvi wasĩre tukũ wũũ?”

⁸ Hahara, Yéesu akataanga miiririkano yaavo, maa akavasea, “Ni sa che mookiiririkana ayo mitimii yaanyu?”

⁹ Ni kirikwi noo chaangu kũlookya myeewe, kumusea uhu mulwĩri, ‘Uvi waako wasĩre,’ bakũ kumusea, ‘Inũka, utoole ndiri yaako ulooke?’

¹⁰ Haaha noosaaka mũtaange, Mwaana wa Mũntu atĩte wiimiriri wo sea vaantu, ‘Uvi waavo wasĩre,’ aha weerwii.” Aho, akamusea ura mũntu ^aakwya iyandiyandi,

¹¹ “Nookusea, inũka, toola ndiri yaako, udome na kaayii kwaako.”

¹² Hahara, maa akatoola ndiri yaachwe akafuma na weerwii, baa vara vaantu voosi nti ^voomũlaanga. Maa vakatulũvala, vakamũdũmba Mulũũũ voosea, “Isáare ja iri, si tanoona vii kaa tukũ!”

Yéesu Ujja jo Kaanirira Vavi (Matáayo 9:9-13; Lúka 5:27-32)

¹³ Hara, maa Yéesu akadoma kei na mbarĩmbari ya iriva ra Galiláaya. Mpuka nkũũũ ya vaantu ikamutuuba, maa akaanda kuvavariyũrira Masáare ^Yari Mpeho.

¹⁴ Mpĩndi Yéesu ^awololáa mawũũ, akamoona Láawi mwaana wa Alufáayo iĩkyĩre kivaandii cho rihira kóodi, yoosaankan’ya kóodi. Akamusea, “Ntuuba!” Ne Láawi akiinũka, akamutuuba Yéesu.

¹⁵ Mpĩndi Yéesu na vapooji vaachwe ^varijáa chákurya kaayii kwa Láawi, vasaankan’yi kóodi na vaduwalo ^vari foo varijáa novo. Sa vaantu ^vari foo, vamutuubáa.

¹⁶ Vakiindya vamwi va Miĩro ya Mulũũũ na Mafarisáayo vajáa vamwaari. ^Vakamoone Yéesu yoorya hamwi na vaduwalo na vasaankan’yi kóodi, vakavasea vapooji vaachwe, “Sa che yoorya chákurya hamwi na maduwalo na masaankan’yi kóodi?”

¹⁷ Yéesu ^akayateere ayo masáare, maa akavasea, “Vaantu ^vari nkaasu si vasáakaa mwaanga tukũ, maa kaa, valwĩri noo vasáakaa mwaanga. Si nũjja joo kaanirira vaantu ^viĩyónaa vawoloki tukũ, nũjja joo kaanirira vavi.”

Yéesu Yookuuriwa Kwiirekya Kurya (Matáayo 9:14-17; Lúka 5:33-39)

¹⁸ Haaha, vapooji va Yooháani na va Mafarisáayo viirekyáa kurya. Maa vaantu vakũjja joo muurya Yéesu vakamusea, “Amwi vapooji va Yooháani na va Mafarisáayo viirekyaa kurya. Sa che vapooji vaako si viirekyaa kurya?”

¹⁹ Yéesu akavasea, “De vyadáhikaa vaantu ^valáarikirwe ni mweenengovi, na mweenengovi nti ^ari novo kwiirekya kurya wuu? Si vari kwiirekya kurya tuku, mpiindi joosi vari na mweenengovi.

²⁰ Maa kaa, luu fika jiri mpiindi mweenengovi ^akasumwiirwe fuma kwaavo, aho noo luu vakiirekiirye kurya.

²¹ Kusiina muuntu ^adáhiraa kiráka kifya isaámwii tuku. Kooni abwéeyiirye jeyyo, ikyo kiráka moola kiri iro isaamu na iyo ingo kwaatuka iri kulookya lo ncholo.

²² Baa kei, kusiina muuntu ^avíkíraa diváai ifya viríibii* vya kali tuku. Kooni abwéeyiirye jeyyo, iyo diváai ifya, pusula iri ivyo viríiba, na diváai kítika iri na mweenediváai sova ari diváai na viríiba. Diváai ifya ni viríibii vifya ivíkírwaa.”

Yéesu ni Mweeneevyo wa Sabáato
(Matáayo 12:1-18; Lúka 6:1-5)

²³ Sikú ya Sabáato imwi, Yéesu na vapooji vaachwe vajáa vakwaatira na mawundii ya ngáano. Mpiindi ^valookáa na hara mawundii, vapooji vakaanda huunga maangala ya ngáano.

²⁴ Mafarisáayo vakamúsea Yéesu, “Laanga, sa che vapooji vaako voowuna Miiro ya sikú ya Sabáato?”†

²⁵ Maa akavasea, “Si munasoma vii tuku ^cheene atumama mutemi Daúdi mpiindi ^ajáa áávirwe ni njala na vaantu vaachwe wuu?

²⁶ Aho kali, mpiindi ja Abiasári, mweeneisi mukuuu, Daúdi iingira na nyuumbii ya Mulungu, ☆ akarya mikáate ^ivíkírwaa mbere ya Mulungu, akavaheera baa na viivaachwe. Mikáate iyo, veeneisi va Ijéva vii noo vajáa varekerwa vindoorya. Vaantu viingi Miiro ijáa yakaan’ya kurya.”

²⁷ Baa kei akavasea, “Sabáato yaviikwa sa vaantu na si vaantu sa Sabáato tuku.

²⁸ Sa jeyyo, Mwaana wa Muuntu ni Mweeneevyo baa wa Sabáato.”

3

Yéesu Yoomuhorya Muuntu Sikú ya Sabáato
(Matáayo 12:9-14; Lúka 6:6-11)

¹ Yéesu ajáa iingira kei na sinagógii. Aho, kwajáa kwatite muuntu ^ajáa na mukono ^waakwya iyandiyandi.

² Vamwi va vaantu ^vajáa aho, vakaanda mulaangisha Yéesu, voone kooni ari muhorya ura muuntu sikú ya Sabáato, sa vamusitaakye.

³ Yéesu akamúsea ura muuntu mukono ^waakwya iyandiyandi, “Seesa, ima aha mbere ya vaantu voosi.”

⁴ Yéesu akavuurya, “Ni virikwi noo Miiro yaruma tutumame sikú ya Sabáato? Kutumama murimo muu, bakú kutumama murimo muvi? Kulamurirya nkaasu, bakú kuulaa?” Maa kaa, voovo si vuuyirya kiintu tuku.

⁵ Akavaturirya miiso na nkalari, kunu yookoona usungu sa ufafu wa mitima yaavo. Maa akamúsea ura muuntu, “Wolola mukono waako!” Ne akawolola mukono waachwe, ukava nkaasu kei!

⁶ Hahara, vara Mafarisáayo vakafuma na weerwii vakaanda kiiheera miryungu na mpuka ya vaantu va mutemi Heróode,* ^vyeene vari muulaa Yéesu.

* **2:22 viríibii:** Viríiba ni saama ^javíkíraa diváai. Jaténgeshiwa na ndiri. † **2:24 voowuna Miiro ya sikú ya Sabáato:** Kwa Miiro ya Vayahúudi kuwuna maangala yaviri yatatu iwundii kwa muuntu si vijáa vyakaaniwa tuku. Laanga Nkumbukira ya Miiro 23:25. Mafarisáayo si vamuryáa Yéesu sa che vapooji vaachwe vookiiva tuku, kiintu ^vamuseáa ni sa che vapooji vaachwe vootumama murimo wo chwa sikú ya Sabáato. Na Miiro ya Mása yasea kusiina muuntu kutumama sikú ya Sabáato tuku. Laanga Ufumo 20:8-11. ☆ **2:26** Laanga 1 Samwéli 21:1-6. * **3:6 mpuka ya vaantu va mutemi Heróode:** Ava ni vaantu va cháama ^cheene chamutuubáa Heróode ^mweene atawaláa sa Varúumi. Vaantu ava vasaakáa vamulaa Yéesu sa voofáa ifaanaa akasumula isi.

Mpuka ya Vaantu Yoomutuuba Yéesu

⁷⁻⁸ Yéesu na vapooji vaachwe vakiinuka aho, vakadoma fura mbarimbari ya iriva ra Galiláaya. Mpuka nkulu ya vaantu vamutuubaa. Vaantu avo vajaa vafumire kira haantu, isi ja kuli na heehi, Galiláaya, Yudeea, Yerusaleemu, Idumáaya, isi yoosi nyambuko ya luujii lwa Yorodáani, na va heehi na míji ya Tíiro na Sidóoni. Vaantu voosi avo, vuba sa vajaa vatéire masáare ^meene Yéesu atumamáa.

⁹ Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Mbiikiri mashúwa imwi neeja, naambuke, sa vaantu jo kunfenyenkererya.”

¹⁰ Yéesu alusa jeyyo, sa ajaa avahóriire vaantu ^vari foo, na vaantu voosi vara ^vajaa na ndwála viifenyenkereryaa, sa vamusasye.

¹¹ Mirimu mivi ^ikamoone, yivayya mbere yaachwe kunu yootula isoso yoosea, “Weewe uri Mwaana wa Mulungu!”

¹² Yéesu akiikaan’ya irekereke kwaarya masáare yaachwe kwa vaantu.

Yéesu Yoovasaawula Vapooji Ikimi na Vaviri (Matáayo 10:1-4; Lúka 6:12-16)

¹³ Aho, Yéesu akaambuka na luulwii, akavaanirira vara ^veene yeeye avasaakaa, maa vakuba na kari yeeye.

¹⁴ Akavasaawula ikimi na vaviri, vave vatumwi vaachwe, vandooyeendan’ya ne, sa indoovatuma no vavariyirira Masáare ^Yari Mpeho.

¹⁵ Baa kei, vave na wiimiriri wo kibirya mirimu mivi.

¹⁶ Na ava noo vatumwi ikimi na vaviri ^veene Yéesu avasaawula: Simóoni, ^mweene Yéesu amwaanirira Peéterí,

¹⁷ Yaakúupu na Yooháani vala sha Sebedáayo ^veene avaanirira Bonége, noo kusea, “Vaana va kidandárika,”

¹⁸ Anderéa na Filípi, Batolomáayo, Matáayo, Tomásí, Yaakúupu sha Alufáayo, Tedéi, Simóoni Mukanáani

¹⁹ na Yúda Isikarióti ^amavarinduka Yéesu.

Yéesu na Belisebúuri

²⁰ Yéesu akahinduka na kaayii, mpuka ya vaantu ikaanda kijiinga kei, fura yeeye na vapooji vaachwe vakasova baa nkalo yo rya chákurya.

²¹ Kaayii kwaavo ^vakateere masáare ^meene yaluswaa, maa vakadoma noo musumula sa viisea, “Asárire!”

²² Hara mpukii, vajaa vamwaari vakiindya va Miiri ^veene vajaa vafuma Yerusaleemu. Avo vakiindya vasea, “Uhu atite Belisebúuri, na ni kwa laviro lwa Irimu yookibirirya mirimu mivi.”

²³ Yéesu akavaanirira, akalusaika novo kwa símo akavasea, “Jooli Irimu riri daha kibirya Irimu mwiiwaachwe?”

²⁴ Kooni utemi umwi wiigávire haantu haviri kwiilwa woowo kwa woowo, utemi uwo si uri luma tuka.

²⁵ Baa kei, kooni lukolo lumwi lwiigáviregavire, alo lukolo si luri luma tuka.

²⁶ Noo jeyyo, kooni Irimu riikikine rooreene na rive riigávire, si riri luma tuka.

²⁷ Maa kaa, kusiina muntu ^ari daha kungira nyumbii ya muntu ^ari na ngururu na anyahire máari jaachwe tuka, ni mpaka ta amuchunge uwo muntu ^ari na ngururu, de adahe nyahira máari jaachwe ^ari nojo.

²⁸ Kimaari noovawiyira, uri woosi wa vaantu na uhiintiki waavo woosi Mulungu sea ari wasíire.

²⁹ Maa kaa, muntu ^mweene ari mhiintikira Mutima Muba, Mulungu si ari sea uri waachwe wasíire vii kaa tuka, na kuva ari uri kwa siku ^jisiina hero.”

³⁰ Yéesu alusa jeyyo sa vajaa vumaseire, “Atite murimu mivi.”

Vanduu va Yéesu na Íyo Waavo
(Matáayo 12:46-50; Lúka 8:19-21)

³¹ Mpíindi kiduudi, akúja íyo waala Yéesu na vaanaavo na Yéesu, vakiima mbarimbari, maa vakatuma mũntu amwaanĩre.

³² Na vaantu ^vajáa viikyĩre vakamuriĩngirira, vakamusea, “Íyo waanyu na vaanaanyu vamwaari aha weerwii vookusaakira.”

³³ Maa Yéesu akavasea, “Íyo wiitu na vaaniitu noo vala ani?”

³⁴ Akavalaanga vaantu ^veene vajáa viikyĩre vakamuriĩngirira, maa akavasea, “Laangi! Ava ^vari aha noo vala íyo na vaaniitu.

³⁵ Mũntu yoyoosi ^atámamaa kusaaka kwa Mulungu noo mwaaniitu, irũmbu raani na íyo wiitu.”

4

Lusímo lwa Mũhaandi Mbeyu
(Matáayo 13:1-9; Lúka 8:4-8)

¹ Mpíindi kiduudi, Yéesu akaanda variyula Masáare ^Yari Mpeho kei mbarimbari ya iriva ra Galiláaya. Mpuka nkũlu ya vaantu vakiisaanka, vakamufenyenkererya mpaka akaambuka masháwa irivii, maa akiikala. Vaantu voosi vakiikala mbarimbari ya iriva.

² Akava yoovavariyũrira viintu ^viri foo kwa símo, na mpíindi ^avavariyũrira akavasea,

³ “Teereri! Mũhaandi umwi ajáa adoma noo haanda mbeyu,

⁴ mpíindi ^amyaaháa, mbeyu jimwi jikawyũra njirii, ndee jikũja jikajirya.

⁵ Jimwi jikawyũra mwaalaliwyii kũntu ^kujáa kusiina salu jo keenererya, sa viintu salu si jijáa jiri foo, jikamera chaangu.

⁶ Mwaasu ^ukavarike, jikashaawuka, maa jikũma sa viintu jijáa jisiina miriri.

⁷ Jimwi jikawyũra haantu ^hajáa na miíwa. Miíwa ^ikamere, ikajivaa, jikadundumala, maa jikadũra vyaala ndũwa.

⁸ Maa kaa, jimwaari jimwi ^jawyũra salwii ^jiri na seve, jikamera, jikakula, jikavyaala maatũkũ vii, jimwi jikavyaala mara makumi yatatu (30), jimwi mara makumi mũsasatu (60) na jimwi mara makumi ikimi (100).”

⁹ Maa akavasea, “^Ari na matu yo teerera, ni ateere.”

Yéesu Yoovariyula Símo Jaachwe
(Matáayo 13:10-17; Lúka 8:9-10)

¹⁰ Mpíindi kiduudi, Yéesu ajáa na vapooji vaachwe ikimi na vaviri, na viĩngi vajáa vamuriĩngirĩre, maa vakamuurya, “Símo jaako ni che joovariyula?”

¹¹ Ne akavasea, “Nyuunyu mwaheewa nkalo yo taanga viintu vya Utemi wa Mulungu, ^vyeeene vijáa fuumbo, maa kaa, vara si ^vari Utemii wa Mulungu, noovawyũra kwa símo.

¹² Sa kulaanga, valaange, baa koona tũkũ.

Kũteera vateere, baa taanga tũkũ.

Sa ngaari vajáa vateera no taanga,
ngaari vavarindũka na vareka uvi waavo,
na ngaari uvi waavo wasira.”✠

Yéesu Yoovariyula Lusímo lwa Mũhaandi
(Matáayo 13:18-23; Lúka 8:11-15)

¹³ Aho, Yéesu akavuurya, “Si mootaanga lusímo ulu tũkũ wũũ? Jooli de muri taanga símo jiĩngi?”

¹⁴ Mũhaandi wa mbeyu ni mũntu ^avariyulaa isáare ra Mulungu.

¹⁵ Mbeyu jira ^jawyira njirii, ni ja vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Mulungu, hahara Irimu rikujja, maa rikajiseyya mitimii yaavo.

¹⁶ Mbeyu jira ^jawyira mawyii, ni ja vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Mulungu, na ^varihókeraa chaangu na cheeru.

¹⁷ Maa kaa, si rivuungiraa mitimii tuku, sa viintu vasiina nkalo ya miriri, kiikala vari noro kiduudi vii. Na uturikiri ^ari kuuja vii, varékaa kura kuruma kwaavo chaangu.

¹⁸ Na mbeyu jira ^jawyira miwii, ni ja vaantu ^varitéeraa isáare ra Mulungu,

¹⁹ maa kaa, uhangaiki wa weeru, ukwaata wo kunguula máari na mpiima ya viintu vyungi ^viri foo, ivyo virifenyenkeryaa, rikareka kureeta kúnáalo.

²⁰ Na mbeyu jira ^jahaandwa sevii, noo vara vaantu ^varitéeraa isáare ra Mulungu, vakariteengya, maa rikava na nkoonyo, jimwi jikavyaala mara makumi yatatu (30), jimwi mara makumi musasatu (60), na jimwi mara makumi ikimi (100)."

Lusímo lwa Kimuri (Lúka 8:16-18)

²¹ Yésu akiisea ira mpuka, "Eri, kimuri chuújaa, kikaviikwa iruungwii ra kitáanda wuu? Baku kikakunikirirwa na nyiingu ya kweenga wuu? Tuku, ni kyaángwii kivíkwaa.

²² Sa kira kiintu ^chaviswa, viikwa kiri kiweerwii, na kira ^chakunikirirwa, kunukulwa kiri.

²³ ^Mweene ari na matu yo teerera, ni ateere!"

²⁴ Hara, maa akavasea kei, "Muyakwaatye neeja aya ^mooyateera. Sa kipímo ^cheene mari konkomala kuteerera masáare ya Ijva, noo ^vyeene baa nyuunyu mari taanga, baa kei koongereriwa mari.

²⁵ Sa ura ^ari na kiintu, koongereriwa ari kulookya, na ura ^asiina kiintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^ari nocho."

Lusímo lwa Mbeyu ^Vyeene Iméeraa

²⁶ Yésu akavasea, "Utemi wa Mulungu ni ja jei uri. Muuntu aháandaa mbeyu iwundii.

²⁷ ^Ari humula, baa alíre au ari miiso, mbeyu jaméeraa no kula, yeeye baa taanga ^vyeene vyavíjaa tuku.

²⁸ Salu joong'eene noo jibwéeyya jimere na jive múmero, jivyaale maangala, na maangala yave na mpeke.

²⁹ Mpeke ^jiri kangaala, uwo muuntu atóolaa lufyo chaangu, sa mpiindi jo chwa, jafíkire."

Lusímo lwa Mpeke ya Haradáli (Matáayo 13:31-32, 34; Lúka 13:18-19)

³⁰ Kei akavasea, "Tufwaanirirye na che Utemi wa Mulungu? Baku lusímo che turi sima, sa tufvariye?"

³¹ Utemi wa Mulungu ifaanaa tukufwaanirirya na mpeke ya haradáli. Ihi ni mpeke ndudinduudi kulookya mpeke joosi jiháandwaa.

³² Maa kaa, kooni yaháandirwe, yavijáa mati mukulu kulookya miti yingi ya mbowa. Na yavijáa na matáampi makulu, baa ndee jindoojeenga vivururu mpehwii ja matáampii yaachwe."

³³ Kwa símo ^jiri foo ja iji, noo ^vyeene Yésu avariyláa isáare riija, ja ^vyeene vaantu vadaháa taanga.

³⁴ Si avariyláa isáare roroosi ra Utemi wa Mulungu baa vasimira tuku, na mpiindi ^ajáa na vapooji vaachwe de indoovavariyirira.

Yésu Yootuurya Ihumbuuto Irvii (Matáayo 8:23-27; Lúka 8:22-25)

³⁵ Iwulo ra siku yíyo, Yésu akavasea vapooji vaachwe, "Hendi tufirire iriva tudome na nyambuko."

³⁶ Maa reeru, vakiireka ira mpuka ya vaantu, vakakwaata njira na ira masháwa ^ng'eene Yéesu ajáa íngiire, baa masháwa jingi jikamutuuba.

³⁷ Ihumbuuto ^radalavadalaava rikaanda wuva, mapúunta ya maaji yakaringyaringya masháwa kende imeme maaji.

³⁸ Mpíindi ijo, Yéesu mweeneevyo ajáa alíre nyuma ya masháwa iisíkiriye kimútwii. Vapooji vaachwe vakamwaanirira, yoosea, "Mukiindya, toonyimira, tulaange."

³⁹ Aho, Yéesu akiinuka, akaridalavya ihumbuuto na akayasea mapúunta, "Kirinyi sawu! Mutuule tu!" Hara, ihumbuuto rikakirinya sawu, na maaji yakatúula tu.

⁴⁰ Yéesu akavuurya vapooji vaachwe, "Sa che mookoofa? Si munaanduma tuku wuu?"

⁴¹ Maa kaa, voovo vajáa vakwátirwe ni woowa manumunú, vookiiryura, "De uhú ni ani, baa ihumbuuto na mapúunta vyoomuteera?"

5

*Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Ari na Mirimu Mivi
(Matáayo 8:28-34; Lúka 8:26-39)*

¹ Yéesu na vapooji vaachwe vakafirira na nyambuko ya iriva ra Galiláaya, vakiingira isi ya Vagerási.

² Yéesu ^akakiime vii hara mashúwii, muntu umwi ^ari na mirimu mivi afúmire mbirírii, akúja, maa akalumana ne.

³ Hara mbirírii, noo kuntu uwo muntu ^ikaláa. Kusiina muntu ^adaháa kumuchuunga baa na minyololo tuku.

⁴ Achuungwáa na minyololo mikonwii na píngu mawulwii, indoodumuladamula, baa kusiina muntu ^ajáa na ngururu jo madaha tuku.

⁵ Sikú joosi uchiku na muusi, iikaláa mbirírii na njuulwii, yootala isóso no kiisanasana na mawye.

⁶ ^Akamoone Yéesu kura, akamukibirira, maa akachwaama mbere yaachwe,

⁷ akatulatula isóso, yoosea, "Che woosaaka kari niini, weewe Yéesu Mwaana wa Mulungu ^Ari Mweerimweeri? Hooni ilahe kwa Mulungu, si uri kuunturikiryá tuku."

⁸ Walusa jei, sa viintu Yéesu ajáa uséire, "Murimu mavi, fuma kwa uhú muntu!"

⁹ Maa Yéesu akuuyurya, "Ani usewáa?" Nowo ukuuyirya, ukasea, "Irina raani ni Mayana na Mayana ya Valwi Nkoondo sa viintu turi foo."

¹⁰ Murimu mavi ukiilomboola maatuku vii kari Yéesu, kari iikibirye na isi yingi tuku.

¹¹ Haaha, mbarimbari ya lulu heehi na aho haantu, kujáa kwatite ufya wa nkaamba ^jooriisha.

¹² Ira mirimu mivi ikamuloomba Yéesu, yoosea, "Turekere, tukajingire jira nkaamba."

¹³ Yéesu akiirekera ira mirimu mivi, ikafuma, ikita kiingira jira nkaamba. Mirimu mivi ikiingire ura ufya wa nkaamba mayana yaviri (2,000), nkaamba jikihuunta, jikagirita, jikaburukira irivii, maa jikakwya joosi wu.

¹⁴ Varísi va jira nkaamba vakakurika itíjo, vakatwaala mulomo kwa vaantu ^vajáa mawundii na múujii. Maa vakúja noo laanga masáare ^meene yafúmiire.

¹⁵ ^Vakafike kari Yéesu, vakamoona ura muntu ^ajáa na mayana na mayana ya mirimu mivi, iikyire, iivikiire ingo, ari baa na miryungu yaachwe, maa vakoofa.

¹⁶ Vara ^veene viyonera na miiso yaavo, vakavawiyira vaantu vingi yara ^meene yajáa yafúmiire kwa ura muntu ^ajáa na mirimu mivi, na jira nkaamba.

¹⁷ Aho, vakaanda muloomba Yéesu alooke hara isi ya meevo.

¹⁸ Yéesu ^akaande kiingira mashúwii, ura muntu ^ajáa na mirimu mivi akiilombererya atamanyan'ye na Yéesu.

¹⁹ Yéesu akamúitira, yoosea, "Doma na meenyu, ukavawiyire vaantu va meenyu ^vyeeene Ijva akutumamire masáare makulu, na ^vyeeene akulángire na riiso ra wuja."

²⁰ Maa ura muntú akadoma, akaanda kaarya uko isi ya Dekapóoli* ^vyeene Yéesu ajáa amutámamiire, maa vaantu voosi vakatulavala.

Yéesu Yoomuhorya Muntú Mukí na Yoomufufula Muhínja (Matáyo 9:18-26; Lúka 8:40-56)

²¹ Maa reeru, Yéesu akafirira na mashúwa na nyambuko ya iriva. ^Akafike hara mbarimbari ya iriva, mpuka nkulu ikamuringirira.

²² Akunja muntú umwi, irina raachwe Yáiro, umwi wa vakúlu va sinagógi. ^Akamoone Yéesu, maa akawya majewii yaachwe.

²³ Akiilomboola, yoosea, “Aai, kahiinja kaani ni kalwiri ka inkwya. Nookuloomba tudoman’ye, ukakasaasye na mukono waako vii, kahole kave nkaasu.”

²⁴ Maa vakiilongoorya na Yéesu. Ira mpuka ikava yoomutuuba na yoomufinda.

²⁵ Aho, kujáa kwatiite muntú muki ^ajáa na ndwála yo fuma sakami ^iri foo kwa myaaka ikimi na iviri.

²⁶ Ajáa aturikira maatuku vii, sa ayeenda uwaangii akamala máari jaachwe joosi vuu, baa hola tuku na ndwála yaachwe ikakonkomala.

²⁷ ^Akamuteere Yéesu, akamutuuba kunu nyuma, akiifenyenkererya mpukii ya vaantu, maa akasaasya nkáancho yaachwe.

²⁸ Abweyya jei sa iiseáa kimoyomooyo, “Kooni nasásiirye ingo ya Yéesu vii, hola ndiri.”

²⁹ ^Akasaasye vii, sakami ikadeen’ya, akiiteera maviri pwee, ahórire ira ndwála yaachwe.

³⁰ Hahara, Yéesu akataanga kwatiite ngururu ^jimufúmire, akavalandukira ira mpuka ya vaantu, maa akavuurya, “Ni ani asásiirye ingo yaani?”

³¹ Vapooji vaachwe vakamusea, “Aai, si wookoona viintu mpuka ya vaantu yookiifiinda tuku wuu? Sa che wookuurya, ‘Ni ani asásiirye ingo yaani?’”

³² Maa kaa, yeeye akadoomererya laangira sa amoone ^mweene amúsásiirye.

³³ Ura muntú muki yootaanga ^kimufúmire, akiiturirya, akachwaama mbere ya Yéesu kunu yootetema† ni woowa.* Maa akalusa vyoosi ^vimufúmire.

³⁴ Yéesu akamusea, “Muhínja waani, kuruma kwaako kwakuhóriirye. Tamanya na mwiikalo muja, uhole ndwála yaako.”

³⁵ Mpiindi Yéesu ^ajáa akaari yoolusika, vakafika vaantu fuma kaayii kwa Yáiro, umwi wa vakúlu va sinagógi, maa vakamusea, “Muhínja waako awúlire. Amwi wootuuba mujuuwa mukiindya?”

³⁶ Maa kaa, Yéesu si ayakwaatya ayo masáare tuku, yeeye akamusea Yáiro, “Kwiitweetya tuku, nduma nini vii.”

³⁷ Akavasumula vala Peéterí, Yaakúupu na Yooháani mudúúdi wa Yaakúupu vii, vamutuube. Akavakaan’ya vaantu viingi vareke kumutuuba.

³⁸ ^Vakafike kaayii kwa Yáiro, vakateera ntáákwi, isóso, na vaantu voorira noo myaa.

³⁹ Vakiingira na nyuumbii, maa Yéesu akavasea, “Sa che mootala isóso no rira? Muhínja si akwíire tuku, ni alíre vii.”

⁴⁰ Voovo vakamuseka Yéesu na heenchu.

Maa kaa, Yéesu akavakibirya voosi vafume na weerwii, akavaanirira íyo na taáta waala muhínja na vapooji ^veene ajáa novo hara. Maa vakiingira na hara haantu muhínja ^ajáa aláariiwe.

* **5:20 Dekapóoli:** Ni isáare ra Kigiríki, noo kusea *míji ikimi*. Na vaantu ^viikaláa isi ya Dekapóoli si vajáa Vayahúudi tuku. † **5:33 yootetema:** Uhu muntú muki atetemáa sa iiseáa amubweeyirye Yéesu ave na njeo baa kei ajáa awúnire Miio ya Vayahúudi. Sa kwa Vayahúudi muntú muki kufuma sakami, kwabweeyáa ave na njeo. Na si yasaakwáa asaangire na vaantu viingi tuku. ☆ **5:33** Laanga Valáawi 15:25-33.

⁴¹ Yéesu akamukwaata mukono muhíinja, maa akamusea, “*Talíita, kúumi*,”[‡] noo kusea, “Muhíinja, nakuséire, inuka!”

⁴² Hahara, ura muhíinja akiinuka, maa akaanda yeenda. Muhíinja ajáa atíte myaaka ikimi na iviri. ^Vakoone jeyyo, maa vakatulavala maatuku vii.

⁴³ Yéesu akavakaan’ya, yoosea, “Kari mulúsaa iri isáare kari muuntu baa umwi vii tuku.” Maa akavasea vara vaantu vamuheere chóorya ura muhíinja arye.

6

Vanasaréeti Voomusiita Yéesu (Matáayo 13:53-58; Lúka 4:16-30)

¹ Yéesu akiinuka fuma kwa Yaíiro, akadoman’ya na vapooji vaachwe fúuru múujii wa Nasaréeti kuntu akurira.

² Na siku ya Sabáato ikafike, akaanda variyula Masáare ^Yari Mpeho sinagógii. Vaantu va Nasaréeti vari foo veene vamateereráa, vakatulavala, maa vakasea, “Uhu, hai ayatúriirye masáare aya? Na uhu laviro lo bweyya myuujíisa? Tooti iji ni jirikwi?”

³ Eri, uhu si ura musóngoli mbáwo, mwaana wa Maríia tuku wuu? Baa vanduu vaachwe, si vala Yaakúupu, Yóose, Yúuda na Simóoni tuku wuu? Na vanduu vaachwe va kintu kiki, si ava ^twikalaa novo aha?” Maa vakasiita muruma.

⁴ Yéesu akavasea, “Muláli na mutwe wa Ijéva arúmwa kira haantu, maa kaa, si arúmwa múujii meevo tuku, na kwa vanduu vaachwe na kaayii kwaachwe tuku.”

⁵ Sa jeyyo, ni atumama myuujíisa mike vii, yo vavikira mikono valwíri, novo vakahongera.

⁶ Akahwaalala maatuku vii, sa viintu si vamuruma.

Yéesu Yoovatuma Vapooji Vaachwe Ikimi na Vaviri (Matáayo 10:5-15; Lúka 9:1-6)

Hara, maa Yéesu akariinga maturii ya heehi na Nasaréeti meevo, kuntu yoovavariyurira vaantu Masáare ^Yari Mpeho.

⁷ Akavaanirira vapooji vaachwe ikimi na vaviri. Akavaheera wiimiriri mweeri ya mirimu mivi. Akavatuma vaviriviri, kuntu

⁸ yoovalairiya, “Kati ^mookera njira, kari musúmulaa muriwa tuku, baa chóorya tuku, baa kei kari musúmulaa mpía tuku, sumuli nkome vii,

⁹ na viráatu ivikiri, maa kaa, kari musúmulaa nkáancho ya kaviri tuku.”

¹⁰ Kei akavasea, “Kaaya ^ng’eene mari teengiwa ikali haaho, fúuru siku ^muri looka múuji uwo.

¹¹ Na haantu hohoosi vari siita vateengya no siita vateerera masáare yaanyu, looki na ikonkomi maruri majewii yaanyu, koonekya uvi waavo.”

¹² Vapooji vaachwe vakadoma, kuntu voovariyula vaantu vavalanduke fuma uvii waavo.

¹³ Baa kei vakibiryáa mirimu mivi iri foo, vavahakáa valwíri makuta, novo vahongeráa.

Inkwya ya Yooháani Mubatisáaji (Matáayo 14:1-12; Lúka 9:7-9)

¹⁴ Mpíindi ijo, mutemi Heróode Antípaasi akateera masáare ya Yéesu, sa viintu irina ra Yéesu ^raluswáa kira haantu. Vamwi va vaantu vaseáa, “Uhu ni Yooháani Mubatisáaji afufukire fuma inkwyii. Iki noo ^chooreka laviro lo bweyya myuujíisa luri ne.”

¹⁵ Vamwi vaseáa, “Uhu ni Elía, muláli na mutwe wa Ijéva.” Kei vamwi vaseáa, “Uhu ni ja vara valáli na mutwe va Ijéva va kali.”

[‡] 5:41 *Talíita, kúumi*: Ihi ni nduusika ya Kiaráamu, na noo ijáa imwi ya nduusika ja Yéesu.

¹⁶ Maa kaa, Heróode ^akateere masáare ayo, akasea, “Uhu ni ura ^namudumula mutwe, Yooháani Mubatisáaji. Afúfukire!”

¹⁷ Heróode alúusa jeyyo sa uko nyuma ajáa alairirya Yooháani Mubatisáaji akwaatwe, avíikwe manyololwii, sa Herodía. Uhu Herodía ni muki wa Filípi, mwaanaavo na Heróode ajáa. Heróode ajáa amuloola.

¹⁸ Na Yooháani Mubatisáaji amúseáa Heróode, “Miiro yakaan’ya weewe kumúsumula muki wa mwaanaanyu.”

¹⁹ Sa jeyyo, Herodía akamuvíikira Yooháani ikuundi mutimii, asaakáa amúulae, nkalo vii indoosoveka.

²⁰ Heróode amoofáa Yooháani sa ajáa ataanga Yooháani ni muwoloki na ni muja wa Mulungu, maa indoomukitirirya sa Herodía asiindwe kumúula. Kei, Heróode ajáa eenda kuteerera masáare ya Yooháani, baa neembe masáare yaachwe yamutuungyáa usungu munumunu.

²¹ Maa reeru, nkalo ikatooreka. Siku iyo, Heróode ajáa abwéeyiirye ngovi yo kumbukira siku ^avyaalwa. Akavalaarika valume iilángyaa novo sáare, vakúlu va vakúlu va valwi nkoondo na vakúlu va Galiláaya.

²² Aho ngovii, muhínja wa Herodía akamuvínira Heróode na vayeni vaachwe, maa vakavyeenda maatuku vii. Mutemi Heróode akamúsea ura muhínja, “Lúusa kíntu chochoosi ^woosaaka, níni kuheera ndiri.”

²³ Akiilaha, yoosea, “Niiláhire! Kíntu chochoosi ^uri saaka, níni kuheera ndiri. Baa kooni ni kukukerera isi ya utemi waani kati na kati.”

²⁴ Maa ura muhínja akafuma, akíta muurya íyo waavo, “Ni kíntu che ndiri loomba?”

Íyo waavo akamúsea, “Mutwe wa Yooháani Mubatisáaji!”

²⁵ Hahara, akahinduka itíjo na kúri mutemi, maa akamúsea, “Mpeera haaha vii, mutwe wa Yooháani Mubatisáaji uvíkirwe ikaafii.”

²⁶ Mutemi akavisúla maatuku vii. Maa kaa, sa viintu ajáa amwiiláhire mbere ja vayeni vaachwe, akasiindwa musítira.

²⁷ Hahara, mutemi Heróode akamutuma mulwi nkoondo umwi, akareete mutwe wa Yooháani. Ura mulwi nkoondo akiingira na manyololwii, akamudumula Yooháani Mubatisáaji mutwe.

²⁸ Akavikira mutwe wa Yooháani ikaafii, maa akamutwaarira mwaana wa Herodía, ne akamukwaatya íyo waavo.

²⁹ Na vapooji va Yooháani ^vakateere ayo masáare, vakiita sumula maviri waachwe, maa vakiita mtaaha mbirírii.

Yéesu Yooriisha Vaantu Valume Mayana Yasaano

(Matáayo 14:13-21; Lúka 9:10-17; Yooháani 6:1-14)

³⁰ Vatumwi va Yéesu ^vakahinduke, vakamuwyíira Yéesu viintu vyoosi ^vatámamire na ^vyeene vakíindiirye.

³¹ Maa Yéesu akavasea, “Hendi, tudome na kijiraawii, mukahumulake kiduudi.” Alúusa jei, sa hara haantu ^vajáa, kwajáa kwatíte vaantu ^vari foo ^vujáa no looka, vakasova baa nkalo yo rya.

³² Hara, vakiinuka na mashúwa, maa vakadoma na haantu ha túla kusiina vaantu.

³³ Maa kaa, vaantu ^vari foo vakavoona Yéesu na vapooji vaachwe voolooka, maa vakavataanga. Vakakurika na lwa kulu fuma míji yoosi, vakadoma na kura kuntu Yéesu ^adomáa, maa vakalongoola fika.

³⁴ Yéesu ^akakiime mbarimbari ya iriva, akoona mayimbi ya vaantu, akavoonera mbavariri sa vajáa ni ja muundi ^jisiina muríisi. Maa, akaanda variyula masáare ^yari foo.

³⁵ ^Kukaande kuswa, vapooji vakiita kúri Yéesu, maa vakamúsea, “Haantu aha ni kúli na kaaya ja vaantu, baa kei mwaasu waswíre.

³⁶ Aai, varekere vaantú, vakiwúrire vyóorya úko mawundii na maturii ^yari heehi.”

³⁷ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Vaheeri nyuunyu chóorya.”

Novo vakamúsea, “Hai túri fumya mpía ja dinári magana yavíri (200) jo wúrira chóorya cho viikutya vaantú voosi ava?”

³⁸ Akavuurya, “Mikáate ingai mwatíte? Hooni kalaangi.”

^Vakahíndúke, maa vakamúsea, “Imwaari mikáate isaano na soompa ivíri.”

³⁹ Maa akavalairirya, vaviikarye vaantú kitoongetoonge masaambii.

⁴⁰ Vaantú novo vakiikala vitoonge vya vaantú makumi yasaanosaano (50) na makumi ikimikimi (100).

⁴¹ Yéesu akatoola ira mikáate isaano na jira soompa ivíri. Akiinurirya miiso yaachwe na kurumwii yoomúduumba Múluungu. Akabenduabendula ira mikáate isaano, maa akavaheera vapooji vaachwe novo vakavaheera vaantú. Baa na jira soompa ivíri akabweeyya vívira.

⁴² Vaantú voosi vakarya, vakiikuta.

⁴³ Vapooji vakatoorera mabéendu ya mikáate, vakamemya vikápu ikimi na víviri.

⁴⁴ Vaantú ^vaarya vajáa vamema maatuku víi, vaantú valume* víi ni mayana yasaano (5,000) vajáa.

Yéesu Yooyeendera Mweeri ya Maaji (Matáayo 14:22-33; Yooháni 6:16-21)

⁴⁵ Hahara víi, Yéesu akavadoomererya vapooji vaachwe, vaambúke mashúwa, valongoole na iturii ra Besáida, nyambúko ya iriva ra Galiláaya. Yeeye akachaala yookiiteengula na ira mpuka.

⁴⁶ Vaantú ^vakalooke, akaambúka na luulwii noo múloomba Múluungu.

⁴⁷ Na mpiindi ja iwúlo, mashúwa ijáa yafíkire kati na kati ya iriva, na Yéesu ajáa achíhire yeemweene luulwii.

⁴⁸ Maa akavoona vapooji vaachwe kúura vootúrikira kutwaala mashúwa na mbere, sa ihúmbuuto rawuváa fuma mbere yaavo. ^Ikafike namuyiingu, Yéesu akavatuuba na katikati ya iriva yooyeendera mweeri ya maaji, akava yoosaaka valooka.

⁴⁹ Maa kaa, ^vakamoone yooyeenda mweeri ya maaji, vakiisea ní murimu. Aho, vakaanda kwaana ntáákwi,

⁵⁰ sa ^vakamoone, voosi vajáa viivúnduka maatuku víi. Hahara, maa akavasea, “Fafyi mitima, ní níini, koofi tuku.”

⁵¹ Yéesu akaambúka na mashúwii hamwi novo, aho, maa ihúmbuuto rikaherya. Vapooji vaachwe vakatúvala maatuku víi,

⁵² sa vajáa vakaari taanga úra muujíisa wa mikáate na mitima yaavo ijáa ikaari yafafa.

Yéesu Yoovahorya Valwúri úko Genesaréeti (Matáayo 14:34-36)

⁵³ Yéesu na vapooji vaachwe ^vakafirire iriva ra Galiláaya, maa vakafika isi ya Genesaréeti, aho, vakiimya mashúwa.

⁵⁴ ^Vakakiime víi mashúwii, maa vaantú vakamútaanga Yéesu.

⁵⁵ Vakariingirira chaangu isi yoosi, na vakatoola valwúri na ndiri jaavo, maa vakavatwaala na kúuntu ^vateeráa Yéesu amwaari.

⁵⁶ Kira múuji, ituri, na miwundii, noo kúsea, kira haantú Yéesu ^adomáa, vaantú vavavíikáa valwúri vaavo gurii. Na vamúloombáa, avarekere valwúri vasaasye baa mukáwo wa ingo yaachwe víi. Na voosi ^vasaasya ingo yaachwe, vahongera.

* **6:44 vaantú valume:** Vayahúudi vavaláa vaantú valume víi, maa kaa, kwajáa kwatíte vaantú vaki na vasinga ^vaarya iyo mikáate na soompa.

7

Miíro yo Tuuba ni ya Ijwa si ya Vaantu Tuku
(Matáayo 15:1-9)

¹ Sikú imwi, vamwi va Mafarisáayo na vakiindya va Miíro fuma Yerusaléemu, vajáa viisaanka mbere ya Yéesu.

² Aho, vakavoona vamwi va vapooji va Yéesu, voorya chóorya na mikono [^]iri na njeo, noo kúsea, baa kooyya mikono ja [^]vyeene vyasáakwaa tuku.

³ Mafarisáayo na Vayahúudi voosi kooni si vanooyya mikono ja [^]vyeene vyasaakwa, si varijáa tuku, kutuuba nkúungu ya vala baaba waavo.

⁴ Mpiindi [^]vafúmire sokóonii, si varijaa kiintu chochoosi tuku mpaka vooyye mikono kúseyya njeo. Na vatiite nkúungu jingi [^]jiri foo vii [^]vatúbuaa, baa ja yo kooyya ndávo, nyiingu na saama ja sháaba.

⁵ Aho, Mafarisáayo na vakiindya va Miíro vakamúsea Yéesu, “Eri, sa che vapooji vaako si vatúbuaa nkúungu ja vala baaba, vandoorya na mikono [^]iri na njeo?”

⁶ Maa Yéesu akavasea, “Muláali na mutwe wa Ijwa Isáaya alúusa kimaari mpiindi [^]alaaláa na mutwe sa nyuunyu vakweembi ja [^]vyeene Masáare [^]Yari Mpeho yalúusa, ‘Vaantu ava vaanyémyaa na milomo vii, maa kaa, mitima yaavo iri kuli na níni.

⁷ Kuunynamira kwaavo ni ja kisiina, sa ni vavariyuláa ndairiri ja vaantu vii.’[☆]

⁸ Kimaari, mwarékire ndairiri ja Mulúungu maa mukakwaatirira nkúungu [^]javiikwa ni vaantu.”

⁹ Akavasea kei, “Mwamányire pala ndairiri ja Mulúungu kiweere sa mutuube nkúungu jaanyu.

¹⁰ Músa muláali na mutwe wa Ijwa ase, ‘Uvanyemye vala íyo na taáta waanyu,’[☆] na ‘Ura [^]ari mutukira íyo au taáta waavo, ulawe.’[☆]

¹¹ Maa kaa, nyuunyu mandoovavariyurira vaantu, vandoovasea vala íyo na taáta waavo, ‘Hai, si ndiri daha kúvaambirirya tuku, sa iki [^]natiite ni Korobáani, noo kúsea, kilungulungu [^]nakera na ivarwii sa Mulúungu.’

¹² Jeyyo, noo vyahérere, kusiina kúvaambirirya vala íyo na taáta waavo tuku.

¹³ Jeyyo, noo [^]vyeene muchwíjaa mati isáare ra Mulúungu sa nkúungu jaanyu [^]mwiihéereryaa. Baa kei, vimwaari viintu [^]viri foo vii [^]matámamaa [^]viifwíne na ivyo.”

Viintu [^]Vibwéeyya Múuntu Ave na Njeo
(Matáayo 15:10-20)

¹⁴ Aho, Yéesu akavaanirira vaantu, akavasea, “Voosi kira umwi waanyu nteereri neeja, mtaange iki.

¹⁵ Kusiina kiintu [^]kimwíngiraa múuntu [^]kidáhaa múbweeyya ave na njeo tuku. Kiri vyoova jeyyo, [^]kimufúmaa mutimii noo kimúbwéeyya ave na njeo. [

¹⁶ [^]Ari na matu ni ateere.]”

¹⁷ [^]Akiireke na ira mpuka ya vaantu, akiingira na nyuumbii, maa vapooji vaachwe vakamúsea avariyele lara lusímo lwaachwe.

¹⁸ Ne akavasea, “Baa nyuunyu si mootaanga tuku wuu? Si mootaanga kusiina kiintu baa kimwi [^]kimwíngiraa múuntu [^]kiri múbweeyya ave na njeo tuku wuu?

¹⁹ Sa kooni múuntu aríire kiintu, si kimwíngiraa na mutimii tuku, ni kimwíngiraa na indii vii, maa kikafuma kikatwaalwa na chóowii.” [^]Akalúuse jei, akava aséire vyóorya vyoosi wuu, visiina njeo tuku.[☆]

[☆] 7:7 Laanga Isáaya 29:13. [☆] 7:10 Laanga Ufumo 20:12; Nkambukira ya Miíro 5:16. [☆] 7:10 Laanga Ufumo 21:17; Valáawi 20:9. [☆] 7:19 Laanga Valáawi 11.

²⁰ Akoongererya, yoosea, “^Kimufúmaa m^uunt^u fuma mutimii noo ^kim^ubwéeyya ave na njeo.

²¹ Sa kufuma mutimii wa m^uunt^u, yafúmaa miiririkano mivi, ^uhanguti,

²² wiivi, w^uulaishi, k^uyeenda na muki wa m^uunt^u, k^ukwaata matu, k^ubweeyya ^uvi, ^ukwaata, k^uyeenda ja kúri, k^uvina, k^utukira, kwiivaa kipeembe na ^ukoókoyo.

²³ ^uvi woosi ^uhu ni mutimii ufúmaa na noo ^ubwéeyya m^uunt^u ave na njeo.”

Kuruma kwa Maáma si ^Ari M^uyahúudi (Matáayo 15:21-28)

²⁴ Hara, maa Yéesu akakwaata njira, akadoma f^uuru isi ja Tíiro na Sidóoni. ^Akafike, akiingira nyuumba imwi na si asaakáa m^uunt^u baa ^umwi ataange kooni amwaari tuk^u, maa kaa, vya^uindikana kwiivisa.

²⁵⁻²⁶ Kujáa kwatiite m^uunt^u muki ^umwi Mugiríki fuma isi ya Síria Foiníike, ajáa na kahiínja kaachwe ^kari na mirim^u mivi. ^Akateere Yéesu amwaari, akafweenga f^uuru kuri Yéesu, akachwaama mbere yaachwe, maa akam^uloomba Yéesu akaseyye kahiínja kaachwe mirim^u mivi.

²⁷ Maa Yéesu akam^uyera ^ura maáma, “Reka ta nivaambirirye Vayahúudi viivaani. Si vyabooha kutoola chóorya cha vasinga na ujiheere kúri tuk^u.”

²⁸ ^ura maáma akasea, “Ni kimáari ulúusire, maa kaa, baa kúri iruungwii ra méesa, jaríjaa mang’enyeng’anye ya chóorya cha vasinga.”

²⁹ Maa Yéesu akam^usea, “Sa viint^u wuúyirye vyabooha, doma na kaayii, murim^u ^uvi wamufúmire muhiínja waako.”

³⁰ ^Akafike kaayii kwaachwe, akakashaana kahiínja kaachwe kahúmulukire kitáandii, murim^u ^uvi wafúmire.

Yéesu Yoom^uhorya Kimatu

³¹ Aho, Yéesu akiinuka fuma isi ya Tíiro akakwaata na kati na kati ya Sidóoni, maa akadoma na isi ya Dekapóoli* f^uuru iriva ra Galiláaya.

³² Kimatu ^umwi si ^adáhaa l^uusika neeja akareetwa ni vaant^u, maa vakam^uloomba Yéesu am^uvikire mikono sa ahole.

³³ Yéesu akam^utwaala na ivarwii ^ura kimatu kuli na vaant^u. Akam^uvikira maamba jaachwe matwii, akachwira mati mamaambii, maa akam^usaasya lurimi.

³⁴ Akalaanga kurumwii, maa akakeeha ni ^usuungu akam^usea, “Efáata!” noo kusea, “Y^uurika.”

³⁵ Hahara matu yaachwe yakay^uurika na lurimi lwaachwe lukachunguluka, akaanda l^uusika neeja.

³⁶ Yéesu akavakaan’ya vaant^u vara ^vajáa hara akavasea, “Si m^uyal^uuse masáare aya kuri m^uunt^u baa ^umwi vii tuk^u.” Maa kaa, ja ^vyeene avakaan’yáa kul^uusa, noo ^vyeene valookyáa kwaarya ayo masáare.

³⁷ Vaant^u vakatul^uvala m^un^um^uun^u voosea, “Viint^u vyoosi ^atúmamire vyabooha maatuku vii! Baa vimatu abwéeyiirye vandooteera na vimumu vandool^uusika.”

8

Yéesu Yoovariisha Vaant^u Mayana Yani (Matáayo 15:32-39)

¹ Sik^u jijira, Yéesu ajáa na mpuka nk^uulu ya vaant^u. Sa viint^u vajáa vasiina chóorya, Yéesu akavaanirira vapooji vaachwe akavasea,

² “Arumi, noovoonera mbavariri ava vaant^u, viíkyire na niini aha sik^u itatu na vasiina chóorya tuk^u.

* **7:31 Dekapóoli:** Ni isáare ra Kigiríki, noo kusea *míji ikimi*. Na vaant^u ^viikaláa isi ya Dekapóoli si vajáa Vayahúudi tuk^u.

³ Kooni navarékiire vadome na njala na kaayii, yirika vari ni njala njirii sa vamwi vafumiré kuli.”

⁴ Vapooji vaachwe vakamusea, “Hai turi fumya chóorya cho viikutya vaantu voosi ava aha nyikii?”

⁵ Yéesu akavuurya, “Mikáate ingai mwatite?” Novo vakasea, “Mufungati.”

⁶ Akavalairirya vaantu viikale isi. Akatoola ira mikáate mufungati, akamudumba Mulungu, akabendulabendula, sa vavagavire vaantu. Novo vapooji vakabweeyya jeyyo.

⁷ Na kei vajaa vatiite fisoomba fingai vii. Akafitalarya, maa akavalairirya vapooji vaachwe vavaheere vaantu.

⁸ Vaantu vaarya, vakiikuta. ^Vakahumule, vakatoorera mabéendu ya mikáate ^ichihire, vakamemya vikápu mufungati.

⁹ Vaantu ^vaarya ni ja mayana yani (4,000) vajaa. Hara, maa akasuukya.

¹⁰ Akaambuka mashúwa hamwi na vapooji vaachwe, maa vakafirira furu isi ya Dalumanúta.

Mafarisáayo Voosaaka Valairwe Isháara (Matáayo 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Mafarisáayo vakujja, maa vakaanda kwiiruta ne ndihi, voosaaka ishára fuma kurumwii sa vamutee.

¹² Yéesu ^akateere masáare yaavo, akakeeha na usungu, maa akavasea, “Sa che mbyaala ihi yooloomba ishára? Kimaari noovawyira, mbyaala ihi si ndiri kihheera ishára tuku.”

¹³ ^Akavareke, akaambuka mashúwa, maa akakwaata njira furu nyambuko ya iriva.

Usasi wa Mitemi Heróode na Mafarisáayo (Matáayo 16:5-12)

¹⁴ Vapooji vajaa varímiirye sumula mikáate, na hara mashúwii, vajaa vatiite mukáate umudu vii.

¹⁵ Yéesu akavaluma kutu yoovasea, “Mulaange neeja, munehe usasi wa Mafarisáayo na wa Heróode.”

¹⁶ Vapooji vaachwe vakaanda kiiwyira vooveene voosea, “Alúusire jei sa viintu tusiina mikáate.”

¹⁷ Yéesu akataanga kulusika kwaavo, maa akavuurya, “Sa che mookiiruta ndihi sa viintu musiina mikáate? Eri, mukaari si munataanga no vyoona tuku wuu? Sa che mwafafya mitima jei?”

¹⁸ Amwi mwatite miiso, si mookoona viintu ^noovariyula tuku wuu? Na matu mwatite, si mooteera viintu ^noovariyula tuku wuu? Si moodaha kumbukira baa kimudu vii tuku wuu?

¹⁹ Mpindi ^mbéndwiiembendwiiere ira mikáate isaano nkavaheera vaantu mayana yasaano (5,000), ni vikápu yangai mwamemya ya mabéendu ya mikáate?” Maa vakuuyirya, “Ikimi na viviri.”

²⁰ “Ha mpindi ^nkabendulebendule mikáate mufungati, maa nkavaheera vaantu mayana yani (4,000), mwatoorera vikápu vingai vya mabéendu ya mikáate?” Vakasea, “Mufungati.”

²¹ Maa akavuurya, “Mukaari vii si mootaanga tuku viintu ^noovariyula wuu?”

Yéesu Yoomuhorya Muhoku uko Besáida

²² Maa reeru, Yéesu na vapooji vaachwe vakafika ituri ra Besáida. Vaantu vamwi vakareeta muhoku umwi, maa vakamuloomba Yéesu amusaasye.

²³ Yéesu akamukwaata mukono, maa akamutwaala na ivarwii ra ituri. Akamuchwira mati miiswii, akamuvikira mikono, maa akamuurya, “Kooni wiise kintu chochoosi wuu?”

²⁴ Ƴra muhoku akalaanga, maa akamusea, “Nookoona vaantu, maa kaa, vari ja miti ^yooyeenda.”

²⁵ Kei Yéesu akamuvikira mikono miiswii, ne akatuurya miiso, maa akoona kira kiintu neeja.

²⁶ Hara, maa Yéesu akamusea, “Doma na kaayii na kaja utwéeraa na iturii tuku.”

Peéterí Yoomutaanga Yéesu ni Masía (Matáayo 16:13-20; Lúka 9:18-21)

²⁷ Aho, Yéesu na vapooji vaachwe vakiinuka, maa vakadoma furu maturi ya Kaisaría Filípi. Mpíindi ^vajaa njirii, Yéesu akavuurya, “Eri, vaantu vaséaa nini ndiri ani?”

²⁸ Maa vakamusea, “Vamwi vaséaa weewe uri Yooháani Mubatisáaji, na viingi vaséaa uri Elía, muláli na mutwe wa Ijva, baa kei viingi vaséaa uri umwi wa valáli na mutwe va Ijva.”

²⁹ Maa akavuurya, “Ha nyuunyu, mwiiséaa nini ndiri ani?” Peéterí akuuyirya, yoosea, “Weewe noo Masía.”

³⁰ Yéesu akavakaan’ya yoosea, “Kari mumuwyíraa muuntu baa umwi masáare aya tuku.”

Yéesu Yoolusikira Inkwyá Yaachwe (Matáayo 16:21-28; Lúka 9:22-27)

³¹ Yéesu akaanda vavariyura vapooji vaachwe, yoosea, “Mwaana wa Muuntu, ni mpaka aturikiriwe munumu, baa kei siitwa ari ni vawosi, vakúlu va veeneisi va Ijva na vakiindya va Miíro, na kulawa ari. Na siku ya katatu fufulwa ari.”

³² Avawyíraa masáare aya kiweerwii, baa vavisa tuku. Peéterí akamusumula na ivarwii, maa akaanda mubaamirirya areke lusá masáare ayo.

³³ Yéesu akiilorera akavalaanga vapooji vaachwe, maa akamwaamirirya Peéterí, yoosea, “Irimu, isunke mbere yaani, si wookiiririkana masáare ya Mulungu tuku, wookiiririkana ya vaantu.”

Kooni Woosaaka Mutuuba Yéesu

³⁴ Akavaanirira vapooji vaachwe na ira mpuka ya vaantu akavasea, “Kooni muuntu yoyoosi yoosaaka aantuube, ni mpaka iisiite yeemweene, avaale musaláaba waachwe, aantuube.

³⁵ Sa muuntu yoyoosi ^yoosaaka lamurirya nkaasu yaachwe, kiitaaha ari, maa kaa, yoyoosi ura ^yookiitaaha nkaasu yaachwe sa nini na Masáare Maaja, uwo kilamurirya ari.

³⁶ Kwatiite kunáalo che muuntu kuturya weeru yoosi no kiitaaha nkaasu yaachwe?

³⁷ Baku ni kiintu che muuntu ari tola sa nkaasu yaachwe?

³⁸ Kooni muuntu yoyoosi aanyóniire soni nini na masáare yaani mbere ja ihi mbyaala mbi ya vaantu ^vayéendaa na vaki va vaantu, Mwaana wa Muuntu ne moonera ari soni, mpíindi ^akuújire na nkongojima ya Taáta na mirimu miija.”

9

¹ Maa Yéesu akavasea jei, “Kimaari noovawyíra, vamwaari viingi ^viímire aha, baa si vanaakwya, kuyona vari utemi wa Mulungu wuújire na ngururu.”

Yéesu Yoovalanduka Buuwo (Matáayo 17:1-13; Lúka 9:28-36)

² Siku musasatu ^jikalooke, Yéesu akavasumula vala Peéterí, Yaakúupu na Yooháani furu ncholwii ya lulu kijiraawii. Uko, Yéesu akavalanduka buuwo mbere yaavo.

³ Ingo jaachwe jikava njeru chwee, jindoolavalava, kusiina mufuli baa umwi vii aha weerwii, ^ari daha fula jeere jeyyo tuku.

⁴ Aho, Músa na Elía vakavafumira, vakaanda lusika ne.

⁵ Peéterí ^akoone jeyyo, maa akamúsea Yéesu, “Mukiindya, vyabooha viintu ^turi aha, haaha tujeege vivaanda vitatu, kimwi chaako, kimwi cha Músa na kimwi cha Elía.”

⁶ Peéterí alúusa jeyyo, sa viintu yeeye na viivaachwe voofaa munumunú, akasiindwa taanga cho lúusa.

⁷ Hara, maa ichu rikafumira, rikavawúkira na sawúti ikafuma aho ichwii yoosea, “Uhu ni Mwaana waani ^namweenda, mteereri yeeye.”

⁸ Hahara, vapooji vakalaanga kunu na kunu, baa si vamoona munutu tuku, vakamoona Yéesu yeemweene vii.

⁹ Na mpíndi ^vagiritaa fuma luulwii, Yéesu akavakaan’ya akavasea, “Kari mulúusaa aya masáare ^mwine tuku, furu haantu Mwaana wa Munutu ^akafúfwirwe fuma inkwyii.”

¹⁰ Vakarikwaatya iro isáare, kunu vookiiyurya vooveene, “Kufufuka fuma inkwyii noo kiintu che?”

¹¹ Hara, maa vakamuurya Yéesu, “Amwi vakiindya va Miiró vaséaa, ni mpaka Elía uje ta?”✠

¹² Maa akavasea, “Ni kimáári, Elía kuuja ari ta ji iimye neeja kira kiintu. Sa che kei Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, ni mpaka Mwaana wa Munutu aturikiriwe munumunú, baa kei achwiiwe mati?”

¹³ Ni kimaari kaa noovawiiira, Elía✠ uja, novo vakamuturikirya na heno ja ^vyeene veenda, ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa.”

*Yéesu Yoomuhorya Mutavana ^Ari na Murimu Múvi
(Matáayo 17:14-21; Lúka 9:37-43)*

¹⁴ Yéesu na vara vapooji vaachwe vatatu ^vakakiime lulu, vakavashaana vara vapooji vúngi ^viijingirirwe ni mpuka ya vaantu, na vamwi va vakiindya va Miiró, vookiiruta ndihi novo.

¹⁵ Vara vaantu ^vakamoone Yéesu, vakahwaalala maatuku vii, maa vakamukibirira, vakiita muluumbya.

¹⁶ Yéesu akavuurya, “Ni che mookiirutira ndihi novo?”

¹⁷ Maa umwi wa ira mpuka akuuyirya, yoosea, “Mukiindya, naréetire mutavana waani, atiite murimu múvi ^umudúngyaa malomo asiindwe lúusika.

¹⁸ Kira ^uri kiinaka wamúváyyaa isi, maa indootuumpa ifulo no sha mayeo, kei indoofafa buu. Haaha navalóombire vapooji vaako vamúseyye uwo murimu múvi, maa kaa, vasiindirwe.”

¹⁹ Yéesu ^akateere jeyyo, maa akavasea, “Aka! Ihi mbyaala si ^irúmaa, niikale na nyuunyu mpaka naadi? Na nivayimirirye mpaka naadi? Hooni mureeti na aha.”

²⁰ Maa vakamutwaala na kari Yéesu. Murimu múvi ^kamamoone Yéesu vii, ukamukwaatya ura mutavana kiinkwiisha, akawya na isi. Akaanda kwiiwalaarya kunu yootuumpa ifulo.

²¹ Maa Yéesu akamuurya taata waala uwo mutavana, “Masáare aya yamwaanda keende naadi?” Akasea, “Keende udúúdi waachwe.

²² Na ^kari foo uhu murimu múvi wamúváyyaa mootwii na luujii sa umulae. Haaha kooni uri daha, tooloomba utoonere mbavariri, utwaambirirye.”

²³ Maa Yéesu akamúsea, “Ati kooni ndiri daha? Viintu vyoosi kwaani vyadáhikaa kwa ura ^mweene ari kuunduma.”

²⁴ Maa taata waala ura mutavana akalúusa na ngururu, yoosea, “Narúmire, nyambirirya ndahe seyya miiririkano yo díra kukuruma.”

²⁵ Yéesu ^akoone ira mpuka ya vaantu yookula, akuyamirirya ura murimu múvi, yoosea, “We murimu múvi kimumu na kimatu. Nakuséire ufume baa kei kusiina luu mwíngira uhu mutavana tuku.”

✠ 9:11 Laanga Maláaki 4:5-6. ✠ 9:13 Laanga Matáayo 11:13-14; 17:10-13; Maárikí 1:2-4.

²⁶ Aho, ɛra murimɛ mɛvɛ ukatɔla isóso, ukamusukasuka na ngururu ɛra matavana, ukamɛrekerɛ, maa akava ja akwíre. Baa vaantu víngi vakasea, “Amwí akwíre!”

²⁷ Maa kaa, Yéesu akamukwaata mukono, akamwiinɔla, ne akiinaka.

²⁸ Yéesu na vapooji vaachwe vakiingira na nyuumbii, maa vakaanda muurya Yéesu kunu vari vooveene, “Sa che suusu tasiindirwe maseyya murimɛ mɛvɛ?”

²⁹ Maa akavasea, “Murimɛ mɛvɛ ʼari jeyyo, si uséyyiwaa jei vii tuku, ni mpaka mulusike na Ijɛva.”

*Yéesu Yoolusikira kei Inkwya na Ifufuuko Waachwe
(Matáayo 17:22-23; Lúka 9:43b-45)*

³⁰ Hara, maa Yéesu na vapooji vakiinaka, vakakwaatira na isi ya Galiláaya. Maa kaa, Yéesu si asaakáa muuntu baa umwi ataange haantu ʼvari tuku,

³¹ sa asaakáa ave na vapooji vaachwe, indoovavariyurira masáare ayo. Akavavariyurira, yoovasea, “Mwaana wa Muuntu, víkwa ari mikonwii ya vaantu, novo kumɔlaa vari, na siku ya katatu, fufulwa ari.”

³² Maa kaa, vapooji vaachwe, si vataangáa ʼcheene alusikáa tuku, kei voofáa kumuurya.

*Ani ni Mukúúlu
(Matáayo 18:1-5; Lúka 9:46-48)*

³³ Maa reeru, vakafika isi ya Kaperenáumu. Vakiingira na nyuumbii, maa Yéesu akavuurya, “Che mwaakiirutira ndihi kura njirii?”

³⁴ Maa voovo vakakirinya sawu, baa kuuyirya tuku, sa vajáa vatáangire kiintu ʼviirutiráa ndihi kura njirii, ni ani noo mukúúlu.

³⁵ Yéesu akiikala, akavakemera vapooji vaachwe ikimi na vaviri, maa akavasea, “Muuntu ʼyoosaaka ave mukúúlu, yoosaakwa iihetye nyuma, na avatamamire viivaachwe voosi.”

³⁶ Aho, akamureeta musinga muduudi, akamwiimya kati na kati yaavo, akamwiinɔla yoomuviika kipeembii, maa akavasea,

³⁷ “Muuntu ʼari mteengya musinga ja uhɛ sa irina raani, kɛva ari aantéengiirye niini. Na ɛra ʼmweene ari kunteengya niini, si ari kɛva aantéengiirye vii tuku, kei kɛva ari amutéengiirye Mulungu, na yeeye aantama.”

*Kutumia Irina ra Yéesu
(Lúka 9:49-50)*

³⁸ Maa Yooháni akamusea, “Mukiindya, tamwíne muuntu yookibirya mirimɛ mivi kwa irina raako, maa tukamukaanʼya sa viintu si ari hamwi na suusu.”

³⁹ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Kari mumukáanʼyaa tuku. Sa kusiina muuntu ʼatámamaa myuujisa kwa irina raani, kei aanvarinduke chaangu aluse uvi kari niini tuku.

⁴⁰ Sa si ʼari mɛvɛ wiitu, ni hamwi ari na suusu.

⁴¹ Kimaari noovawyira, muuntu ʼari vaheera baa nduvo ya maaji yo nywa vii sa nyuunyu ni vaantu va Kirisitu, kikomi si ari sova kunáalo yaachwe tuku.”

*Kɛvahaanda Víngi Vabweeyye Uvi
(Matáayo 18:6-9; Lúka 17:1-2)*

⁴² Kei akavasea, “Kooni muuntu amuháandire umwi wa ava vadúúdi ʼvaanduma atumame uvi, ni pwee yaachwe achungirwe lwaala nkiingwii, maa afweitirwe mayiyii.

⁴³ Na kooni iyaanja raako rakuháandire utumame uvi, riteme ridumake. Ni pwee kisingira na nkaaswii ʼari na iyaanja rimwi, klookya kudoma na mootwii wa Jehénamu ɛra si ʼurímaa, ʼari na mayaanja yoosi. [

⁴⁴ Uko noo kuntu ngʼonyu si ʼjikwíjaa na mooto si ʼurímaa.]

⁴⁵ Kei, kooni ijeo raako rakuháandire utumame uvi, riteme ridumuke. Ni pwee kiingira na nkaaswii uri na ijeo rimwi, kulookya kufweitirwa na mootwii wa Jehénamu uri na majeo yaviri. [

⁴⁶ Uko noo kuuntu ng'onyu si ^jikwíjaa na mooto si ^urímaa.]

⁴⁷ Na kooni riiso raako rakuháandire utumame uvi, rinonkole. Ni pwee kiingira Utemii wa Muluungu uri na ipoócho, kulookya kufweitirwa na mootwii wa Jehénamu uri na miiso yoosi.

⁴⁸ Uko,

'noo kuuntu ng'onyu si ^jikwíjaa,
na mooto si ^urímaa.*

⁴⁹ Voosi talariwa mari ni mooto ja ^vyeene mpóryo jitálaríwaa ni sangása.*

⁵⁰ Sangása yabooha, maa kaa, kooni yasúukire che iri vikirwa de ive mwerere kei? Mave na sangása isii yaanyu. Mwiikale mwiikalo muja, kira muuntu na mwiiwaachwe.”

10

Yéesu Yoovariyula Kwiisiita
(Matáayo 19:1-12; Lúka 16:18)

¹ Hara, maa Yéesu na vapooji vaachwe vakakwaata njira fuma Kaperenáumu furu isi ya Yudeea, vakafirira na ufumo wa mwaasu nyambuko ya luji lwa Yorodáani, mpuka nkulu ya vaantu ikamutuuba, maa akaanda vavariyurira Masáare ^Yari Mpeho ja ^vyeene iijavira.

² Aho, vamwi va Mafarisáayo vakuuja voosaaka muyera Yéesu, maa vakaanda muurya, “Eri, Miuro yaruma muuntu kumureka muki waachwe wuu?”

³ Maa Yéesu akavuurya, “Musa jooli ajáa avalairirya?”

⁴ Novo vakamusea, “Musa aruma muuntu mulume amwaandikire muki waachwe taláka, amusiite.”*

⁵ Yéesu akavasea, “Musa avaandikira ulairiri uwo sa ufafu wa mitima yaanyu.

⁶ Maa kaa, keende ncholo yo kumbwa kwa weeru, ‘Muluungu ajáa avumba muuntu mulume na muuntu muki.*

⁷ Sa jei, muuntu mulume avarékaa vala íyo na taáta waavo, akava kiintu kimwi na muki waachwe,

⁸ novo vaviri kava vari maviri umwi.* Jeyyo si vari kava vaviri tuku, ni maviri umwi.

⁹ Sa jeyyo, ^cheene akiluman'ya Muluungu, muuntu si ari nanukula tuku.”

¹⁰ Na mpindi kiduudi, vakingira kei na nyumbii, maa vapooji vaachwe vakamuurya rira isáare.

¹¹ Maa akavasea, “Muuntu yoyoosi ^ari musiita muki waachwe, maa aloole muki wiingi, kava ari yooyeenda na muki wa muuntu.

¹² Na muki ^ari musiita mulume waachwe, maa aloolwe ni mulume wiingi kava ari yooyeenda na mulume wa muuntu.”

Yéesu Yoovatalarya Vasinga
(Matáayo 19:13-15; Lúka 18:15-17)

¹³ Aho, vaantu vakaanda muretera vasinga vaduudi sa avatalarye. Maa kaa, vapooji vaachwe vakavaamirirya.

¹⁴ Yéesu ^akoone jeyyo, akakalala, maa akavasea, “Reki kuvakitira vasinga vaduudi, reki vuje, sa Utemi wa Muluungu ni sa vaantu ^vari ja vasinga.

* 9:48 Laanga Isáaya 66:24. * 9:49 *jitálaríwaa ni sangása*: Kwa Vayahúudi sangása ijáa ni kiintu ^chavikirwáa kira chóorya. Voovo vavikiráa sangása baa mpórywii ^ng'eene vatooláa kwa Muluungu. Kei, varumáa mpóryo jatálaríwaa ni sangása. Laanga Valáawi 2:13. * 10:4 Laanga Nkumbukira ya Miuro 24:1-4. * 10:6 Laanga Ncholo 1:27. * 10:8 Laanga Ncholo 2:24.

¹⁵ Kímaari noovawyyíra, muntu ári díira murekera Mulungu amulongorire ja musinga muduudi, si ari kíngira vii kaa tuku, Utemi wa Mulungu.”

¹⁶ Hara, maa akavakwaatirira, akavavikira mikono, kunu yoovatalarya.

Kuheewa Utemi wa Mulungu

(Matáyo 19:16-30; Lúka 18:18-30)

¹⁷ Yéesu akakwaata njira, mpíndi ájáa njirii, muntu umwi akamukibirira, akachwaama mbere yaachwe, maa akamuurya, “Mukiindya muja! Che ndiri bweyya sa mpokere nkaasu ya siku ájisiina uhero?”

¹⁸ Yéesu akamusea, “Sa che wookunyanirira muja? Kusiina muja tuku, muja ni Mulungu yeemweene vii.

¹⁹ Wamanyire ndairiri jaachwe wuu? Kari wúúlaa tuku, kari uyéendaa na muki wa muntu tuku, kari wiívaa tuku, kulongowererya muntu tuku, kwiiwa kwa ukwaata tuku, baa kei uvanyemye vala íyo na taáta waanyu.”[☆]

²⁰ Maa akamusea, “Mukiindya, aya yoosi nayakwaatya keende usinga waani.”

²¹ Yéesu akamulaanga, akamweenda, maa akamusea, “Usiina kintu kimwi vii. Tamanya ukavae iyoombe máari jaako joosi vuu, na mpía áng’eene uri turya uvaheere vakiva, aho kuva uri na máari ya kikomi ya mberii kurumwii, maa de wuuntuube.”

²² Akateere jeyyo, akiirya matima, maa akalooka, sa ni musúngaati maatuku vii ájáa.

²³ Yéesu akalaanga kunu na kunu, maa akavasea vapooji vaachwe, “Kuva viri vyafafa maatuku vii, kwa vasúngaati kíngira Utemii wa Mulungu.”

²⁴ Hara, maa vapooji vakatulavala sa yara masáare yaachwe, maa kaa, Yéesu akavasea, “Vanavaani, kwiingira na Utemii wa Mulungu kuva viri vyafafa maatuku vii.

²⁵ Ni vyaangu ngamía kutweera na ihengerii ra sinkeni, kulookya musúngaati kíngira na Utemii wa Mulungu.”

²⁶ Vapooji vaachwe vakatulavalatulaala kunu vookiiyurya, “Ni ani de ari daha lamuririwa?”

²⁷ Yéesu akavatuurirya miiso, maa akavasea, “Kwa vaantu si vidáhikaa tuku. Maa kaa, kwa Mulungu si viri jeyyo tuku. Sa viintu vyoosi vyadáhikaa kwa Mulungu.”

²⁸ Peéterí akaanda musea, “Laanga! Suusu tareka kira kintu tukakutuuba.”

²⁹ Yéesu akavasea, “Kímaari noovawyyíra, kira muntu áreka nyumba, vanduu vaachwe, marumbuu yaachwe, vaanaavo, taáta na íyo, au baa na vasinga na mawunda sa niini na sa Masáare Maaja,

³⁰ hokera ari mara igana rimwi (100) kulookya mpíndi iji, nyumba, vanduu, vaanaavo, marumbuu, vasinga, mawunda au baa na uturíkiri, na kei weeru yookujja, hokera ari nkaasu ya siku ájisiina uhero.

³¹ Maa kaa, vara va ncholo veera vari mukirii, na vara va mukirii kuva vari va ncholo.”

Yéesu Yoolúusa Inkwya na Ufufúko Waachwe lwa Katatu

(Matáyo 20:17-19; Lúka 18:31-34)

³² Mpíndi ájáa njirii voodoma na Yerusaléemu, Yéesu ájáa avalóngorire vapooji vaachwe, novo vajáa vakwáatirwe ni woowa, na vaantu vara ávamutuubáa, voofáa. Yéesu akavasumula kei vapooji vaachwe ikimi na vaviri na ivarwii, maa akavawyyíra yara áyari mufumira.

³³ “Teereri! Haaha ni doma tiise na Yerusaléemu, uko, Mwaana wa Muntu viikwa ari mikonwii ya vakúúlu va veeneisi va Ijva na vakiindya va Miiró, novo lúusa vari irya akwye na mavúika vari mikonwii ya vaantu si ávari Vayahúudi.

³⁴ Novo muhenchula vari, muchwíira vari mati noo mavaa na mijeléedi na muúlaa vari, maa kaa, siku ya katatu fufulwa ari.”

[☆] 10:19 Laanga Ufumo 20:12-16; Nkumbukira ya Miiró 5:16-20.

Yaakúupu na Yooháani Vooloomba Ukúúlu
(Matáayo 20:20-28)

³⁵ Hara, Yaakúupu na Yooháani vala sha Sebedáayo, vakiita kúri Yéesu, maa vakamúsea, “Mukiindya! Toosaaka ututumamire kiintu chochoosi ^turi loomba.”

³⁶ Maa Yéesu akavuurya, “Che moosaaka nivatumamire?”

³⁷ Maa vakamúsea, “Mpiindi ^uri kuva mutemi wa vaantu voosi, tooloomba twiikale umwi mukono waako wa kulame, na wiingi mukono waako wa kumooso nkongojimii kwaako.”

³⁸ Maa Yéesu akavasea, “Si mootaanga ^cheene mooloomba tuku. De daha muri kunyweera nduvo ya uturikiri ^ng’eene ndiri nyweera au kubatisiwa ubatiso ^mweene ndiri batisiwa wuu?”

³⁹ Maa vakamúsea, “Daha turi.” Yéesu akavasea, “Nduvo ^ng’eene ndiri kunyweera, kimaari kunyweera muri, baa na ubatiso ^mweene ndiri batisiwa, batisiwa muri.

⁴⁰ Maa kaa, ani ari kiikala mukono waani wa kulame au wa kumooso, si murimo waani kuvaheera tuku, sa nkalo ijo, heewa vari ^veene viimiriri neeja ni Mulungu.”

⁴¹ Vara vapooji wiingi ikimi ^vakateere jeyyo, maa vakavakalarira vala Yaakúupu na Yooháani.

⁴² Hara, maa Yéesu akavaanirira vapooji vaachwe voosi, akavasea, “Mumanyire, vatemi va vaantu si ^vari Vayahúudi valáiraa vatiite wiimiriri mweeri ya vaantu na ngururu, na vakuúlu vaavo, valáiraa vatiite wiimiriri mweeri yaavo.

⁴³ Kuri nyuunyu si noosaaka ive jeyyo tuku. Kiri vyoova jeyyo, ura ^yoosaaka ave mukúúlu waanyu, ni mpaka ave mutumami waanyu.

⁴⁴ Na muuntu yoyoosi ^yoosaaka kuva wa ncholo, ni mpaka ave mutumwa wa voosi.

⁴⁵ Sa baa Mwaana wa Muuntu, si uja jo tumamirwa tuku. Kiri vyoova jeyyo, uja sa ji avatumamire vaantu, kei atole nkaasu yaachwe kuva ununuuli sa vaantu ^vari foo.”

Muhoku Batimáayo Yoohoriwa ni Yéesu
(Matáayo 20:29-34; Lúka 18:35-43)

⁴⁶ Aho, vakafika múuji wa Yerúko. Mpiindi Yéesu, vapooji vaachwe na ira mpuka nkúulu ya vaantu ^valookaa múujii, vakamúshaana muhoku ^asewaa Batimáayo. Yeeye ni sha Timáayo ajáa. Na ajáa iikyire mbarimbari ya njira yooloomba.

⁴⁷ ^Akateere Yéesu wa Nasaréeti yoolooka na aho, akaanda tula isóso yoosea, “Ee Sha Daúdi, naanga na riiso ra wuuja!”

⁴⁸ Vaantu ^vari foo vakamwaamirirya sa akirinye. Maa kaa, yeeye akadoomererya tulatula isóso, yoosea, “Ee Sha Daúdi, naanga na riiso ra wuuja Aai!”

⁴⁹ Yéesu akiima, maa akavasea, “Hooni mwaaniriri.” Vakamwaanirira, voosea, “Hooni ifafirirye, wiiheere mutima, yookwaanirira.”

⁵⁰ Akafweita lweenda lwaachwe na ivarwii, akafirira, maa akadoma na kúri Yéesu.

⁵¹ Yéesu akamuurya, “Che woosaaka nikubweeyiirye?” Maa akasea, “Mukiindya, noosaaka noone.”

⁵² Yéesu akamúsea, “Tamanya, kuruma kwaako noo kwakuhóniirye.” Hahara, akoona, maa akamutuuba Yéesu na ira njira ^adomaa.

11

Yéesu Yooteengiwa Yerusaléemu na Siriri
(Matáayo 21:1-11; Lúka 19:28-40; Yooháani 12:12-19)

¹ Yéesu na vapooji vaachwe ^vakasengerere fika Yerusaléemu, vakafika maturii ya Besifáage na Besanía, Luulwii lwa Miseitúuni. Hara, maa Yéesu akavatama vapooji vaachwe vaviri, ² akavasea, “Tamanyi furu ituri ^riri aho mbere yaanyu, na kati ^mookingira vii, kooni muri mwaana wa ndákwi si ^anavereka muuntu, achúungirwe. Muchunguli, maa mumareete na aha.

³ Kaani m^uunt^u avuúriirye, ‘Sa che moochungula mwaana wa ndákwi?’ mukamusea, ‘Mweenevyoosi yoomusaaka, m^uhindula ari haaha vii.’”✠

⁴ Hara, maa vakadoma vakamushaana mwaana wa ndákwi achúungirwe mbarimbari ya njira, mutiryaangwii. Mpíindi ^v^um^uchunguláa,

⁵ vaant^u ^veene vajáa viímire aho, vakavuurya, “Sa che moom^uchungula mwaana wa ndákwi?”

⁶ Maa vakuuyirya ja ^vyeene Yéesu ajáa avaséire. Vara vaant^u, maa vakavarekera v^um^usumule.

⁷ Vakam^utwaarira Yéesu ^uw^o mwaana wa ndákwi, vakaala ingo jaavo moongwii, maa Yéesu akaambuka.

⁸ Vaant^u ^vari foo vakaala ingo jaavo njirii na vaangi vakaala matáampi ya miti ^vawúnire mawundii, voomanyemya Yéesu.

⁹ Vaant^u vara ^vatuubáa na vara ^vajáa valóngwíire, vaváa siriri, voosea, “Ad^umbwe Mweenevyoosi!

Atalariwa yeeye ^yook^uja kwa irina ra Ij^uva.

¹⁰ Watalariwa ^utemi ^wook^uja ja wa taáta wiit^u Daúdi.

K^ud^umbwe kurumu mweerinweeri.”✠

¹¹ Yéesu akiingira na Yerusaléemu, akawoloka f^uur^u Kaayii Njija ya Ij^uva, maa akiita lorera kira kiint^u. Maa kaa, sa viint^u k^ujáa kwaándire kwiira, akadoma na Besanía hamwi na vapooji vaachwe ikimi na vaviri.

Yéesu Yoojuma M^usaambu (Matáayo 21:18-22)

¹² Lomutóondo yaachwe mpíindi ^valookáa fuma Besanía, Yéesu akava aávirwe ni njala.

¹³ Maa akoona m^usaambu wa deedadeeda, akiita laangira kooni ari turya saambu. ^Akafike, si oona saambu baa imwi vii t^uk^u, akashaana masaambi vii, sa si jijáa mpíindi ja saambu t^uk^u.

¹⁴ Hara, maa ak^uusea ^ura m^usaambu, “Kwaandira isiku m^uunt^u yoyoosi si ^akariire saambu yaako vii kaa t^uk^u!” Na vapooji vaachwe vateeráa ayo masáare.

Yéesu Kaayii Njija ya Ij^uva (Matáayo 21:12-17; Lúka 19:45-48; Yooháani 2:12-22)

¹⁵ Vakafika Yerusaléemu. Yéesu akiingira Kaayii Njija, akaanda vakibirya vaant^u ^veene vaváa iyoombe no w^ula ^uk^o waámii. Akak^undula méesa ja vaant^u ^vawulanáa mpía na akak^undula machuumbi ya vaant^u ^vaváa iyoombe njíva. ¹⁶ Kei, avakaan’yáa vaant^u kusiina k^ukwaatira baa na heehi ya waama wa Kaaya Njija na viint^u vyo vaa iyoombe t^uk^u.

¹⁷ ^uVariyulii waachwe akavasea, “Eri, Masáare ^Yari Mpeho si yal^uusa yoosea, ‘Nyuumba yaani kaanirirwa iri nyuumba yo m^uloomba M^ul^uung^u sa vaant^u va isi joosi t^uk^u w^u?”✠

Maa kaa, nyuunyu mwíiválandwíire ikava ‘mpaanga ya viívi’?✠”

¹⁸ Vak^uul^u va veeneisi va Ij^uva na vakiindya va Miíro, vajáa vateera ^meene Yéesu ajáa alúusire. Maa vakaanda saakira nkalo yo m^uulaa. Vamoofáa, sa vaant^u ^vat^ul^uvariwáa ni ^uv^uariyuli waachwe, na vara ^vayeendáa masáare yaachwe, vavijáa foo.

¹⁹ ^Kafike niíwulo, Yéesu na vapooji vakafuma Yerusaléemu vakadoma na Besanía.

M^usaambu Wook^uma (Matáayo 21:18-22)

²⁰ Lomutóondo namutóondo mpíindi ^valookáa na hara, vakoona ^ura m^usaambu washáawukire fuma miririi.

✠ 11:3 Laanga Sakaría 9:9. ✠ 11:10 Laanga Sabúuri 118:26. ✠ 11:17 Laanga Isáaya 56:7. ✠ 11:17 Laanga Yeremía 7:11.

²¹ Peéteri akukumbukira ura msaambu, maa akamusea Yéesu, “Mukiindya! Laanga ura msaambu ^waari wuujumiré, washáawukire!”

²² Maa Yéesu akavasea, “Murumi Muluungu.

²³ Kimaari noovawyiira, kooni muuntu aséire lulu ulu lwiisunke, lukafweitirwe irivii, na yeeye asiina kivundu mutimii waachwe, kimaari kaa Muluungu mutumamira ari masáare ayo.

²⁴ Sa jeyyo, ni kuvawyiira niise, isáare roroosi ^mari loomba mpiindi ^moomaloomba Muluungu, haaha murume mwaripátire isáare iro mitimii yaanyu, noro kuva riri raanyu.

²⁵ Mpiindi ^mari kiima sa mumuloombe Muluungu, kooni uri na kiintu mutimii kwa muuntu wiingi, musei uwo muuntu, ‘Uvi waako wasírire,’ sa Taáta waanyu wa kurumwii, avasee baa nyuunyu, ‘Uvi waanyu wasírire.’ [

²⁶ Maa kaa, kooni si moovasea viivaanyu, ‘Uvi wasírire,’ baa Taáta waanyu wa kurumwii si ari sea, ‘Uvi waanyu wasírire tuka.’ ”]

Yéesu Yoofoorimwa Luviro Lwaachwe (Matáayo 21:23-27; Lúka 20:1-8)

²⁷ Kei vakafika Yerusaléemu. Mpiindi Yéesu ^ayeendayeendáa waámii wa Kaaya Njija, vakúulu va veeneisi va Ijéva, vakiindya va Miiro na vawosi vakuuja na kuri Yéesu,

²⁸ maa vakamuurya, “Ni kwa wiimiriri urikwi wootumama aya masáare? Ni ani akuheera wiimiriri uhu?”

²⁹ Maa akavasea, “Kuvuurya ndiri kiintu kimwi. Kooni muúyiirye, naani vawyiira ndiri ni kwa wiimiriri urikwi ^nootumama aya masáare.

³⁰ Eri, ubatíiso wa Yooháani ni kurumwii wafuma baka kwa vaantu? Ngwyiiri!”

³¹ Maa vakalusikan’ya voovo kwa voovo voosea, “Kooni taséire, ‘Wafuma kurumwii,’ kuurya ari, ‘Sa che de si mwamuruma?’

³² Maa kaa, kooni taséire, ‘Wafuma kwa vaantu...’ ” Vakoofa sa vaantu vajáa vamuruma Yooháani Mubatisáaji ni muláli na mutwe wa Ijéva wa kimáári.

³³ Maa vakasea, “Iyau, si tamányire tuka.” Ne akavasea, “Naani si ndiri vawyiira ni kwa wiimiriri urikwi nootumama aya tuka.”

12

Yéesu Yoovafwaanirirya Vakúulu va Vayahúudi na Varimi Vavi (Matáayo 21:33-46; Lúka 20:9-19)

¹ Hara, maa Yéesu akaanda vawyiira vara vakúulu símo iji, akavasea, “Muuntu umwi ajáa arima iwunda ra misabíbu. Akariingirirya lukaande iwunda vuu, akasiimba iduundu ro funchira sabíbu so tengenesera diváai, akajeenga kivaanda kilíhi cho rindirira, maa akakojya iro iwunda raachwe kwa varimi. Hara, maa akakera njira.

² Mpiindi jo chwa ^jikafike, akamutuma mutúmwá waachwe, akasumale haantu haachwe ha sabíbu ^ng’eene vachwíire.

³ Ura mutúmwá ^akafike, vara vaantu vakamukwaata, vakamuvaa, maa vakamukibirya na mikono mituhu.

⁴ Mweeneiwunda akatuma mutúmwá wiingi kei, uhu ne vakamuvaa mutwii, baa kei vakamubweyyirya masáare ya soni.

⁵ Mweeneiwunda akatuma mutúmwá wiingi, uhu re, vakamulaa. Atuma viingi ^vari foo, viingi vavaváa na viingi vavuláa.

⁶ Uhero waachwe, mweeneiwunda ajáa achíhire na muuntu umwi vii wo tama, na uhu ni mwaana waachwe ^amweendamweenda, akamutuma yookiisea, ‘Kumanyemya vari mwaana waani!’

⁷ ^Akafike, maa vara ^vakojiwa iwunda vakiiwyíira voosea, ‘Uhu noo mupaari wa iri iwunda. Hendi tumuulae, maa upaari waachwe uve wiiswi.’

⁸ Hara, vakamukwaata, vakamulaa, maa vakiita mawumira weerwii ya lukaande lwa iwunda ra misabíibu.”

⁹ Maa Yéesu akavasea, “Jooli mookiisea mweeneiwunda lo ^akabweeyiirye? Kuuja ari, vula ari vuu avo ^avakojya, maa avakojye varimi viingi iwunda raachwe ra sabíibu.

¹⁰ Amwi moobweeyya ja si munasoma aya Masáare ^Yari Mpeho ja ^vyeene yalúusa? ‘Iwe ^rasiitwa ni vajeengi, ravíire iwe ikulu ra kichurii.

¹¹ Ijéva atumamire isáare iri, noro rabooa, na ni iyení maatuku vii miiswii yiiswi.’ ”✧

¹² Hara, vakúulu va Vayahúudi vasaakáa vamukwaate Yéesu sa vajáa vatáangire lusímo ulu ni voovo lujáa lwavalúusire. Maa kaa, voofáa ira mpuka ya vaantu. Hara vakalamula vumureke, maa vakalooka.

*Kuriha Kóodi kwa Kaisári
(Matáayo 22:15-22; Lúka 20:20-26)*

¹³ Mpíindi kiduudi, vara vakúulu vakavatuma Mafarisáayo na vaantu ^vafúmire kwa mutemi Heróode, sa vumutee Yéesu, de vamukwaate sa masáare yaachwe.

¹⁴ Vakamujira, vakamusea, “Mukiindya! Takumányire weewe uri muuntu ^ulúusaa kimáári, baa kei si woófaa ukúulu wa muuntu tuku, sa weewe si uláangaa buuwo tuku. Kiri vyoova jeyyo, uváryulaa njira ya kimáári ya Muluungu. Eri, ndairiri jaruma muuntu arihe kóodi kwa Kaisári mutawáala wa Rúumi baka tuku?

¹⁵ Jooli woosea, tirihe baka tuku?” Maa kaa, Yéesu akataanga ukweembi waavo, maa akavasea, “Amwi mooyera kuntea? Hooni ndeteri mpía ya dinári ^ng’eene mariháa kóodi niyone.”

¹⁶ ^Vakareete, maa akavuurya, “Buuwo na lutalo ulu ni lwa ani?” Vakamusea, “Ni lwa Kaisári.”

¹⁷ Maa Yéesu akavasea, “Viintu vya Kaisári, muheeri Kaisári na viintu vya Muluungu, muheeri Muluungu.” Maa isáare iri rikavahwaalarya maatuku vii.

*Ufufúko wa Vaantu ^Vawulala
(Matáayo 22:23-33; Lúka 20:27-40)*

¹⁸ Hara, vakuja Masadukáayo, vaantu ^veene vaséaa kusiina kufufuka kaani muuntu akwíire tuku. Vakamusea,

¹⁹ “Mukiindya! Músa ajáa atwaandikira Miiró Masáarii ^Yari Mpeho akatusea, ‘Kooni muuntu akwíire baa kuva na vaana tuku, mwaanaavo yoosaakwa amupaale uwo mulala sa amavyaarire vaana mwaanaavo ura ^aakwya.’ ”✧

²⁰ Haaha, kujáa kwatíite vaana valume mufungati va muuntu umwi. Ura wa ncholo ^akaloole, akawulala baa kuva na mwaana tuku.

²¹ Wa kaviri akamupaala mulala ^arékirwe ni mwaanaavo, ne akawulala baa kuva na mwaana tuku. Wa katatu ne vikava vivira.

²² Voosi mufungati vakawulala baa reka vaana tuku, uhero waachwe, mulala ne akawulala.

²³ Haaha twyíire, siku ya ufufúko uhu mwaana muki ni muki wa ani ari kuva? Sa voosi mufungati vajáa vamuloola.”

²⁴ Maa akuuyirya, yoosea, “Muhóniirye sa viintu si muyamányire Masáare ^Yari Mpeho na ngururu ja Muluungu.

²⁵ Vaantu ^vawulala haantu ^vakafufukire, kusiina kuloola no loolwa tuku, voosi kuva vari ja mirimu miija ya kurumwii.

²⁶ Maa kaa, kwa ufufúuko wa vaantu ^vaakwya, amwi mookiibweezya ja si munasoma kitáabu cha Músa, ^cheene chalusá ^vyeene Muluungu alusikáa na Músa fuma ituundwii ^reene rakoreráa mooto? * Muluungu amusea, 'Nini ni Muluungu wa Aburaháamu, Muluungu wa Isaka* na Muluungu wa Yaakúupu.†

²⁷ Yeeye si Muluungu wa vaantu ^vaakwya tuku, yeeye ni Muluungu wa ^vari nkaasu. Kati ^moosea kusiina ufufúuko tuku, moohon'ya maatuku vii."

Ufairiri Mukulu Kulookya Joosi (Matáyo 22:34-40; Lúka 10:25-28)

²⁸ Umwi wa vakiindya va Miiro ajáa amwaari hara, yooteerera ^vyeene Yéesu na Masadukáayo viirutáa ndihi. ^Akateere Yéesu uúyiryi viija, maa akamuurya Yéesu, "Eri, ni ulairiri urikwi noo mukulu kulookya ndairiri joosi?"

²⁹ Yéesu akamusea, "Ufairiri mukulu kulookya joosi noo uha, 'Ee Isiraeéli teeri, Ijéva Muluungu wiitu, noo Muluungu amwi vii.

³⁰ Umweende Ijéva Muluungu waako na mutima waako woosi, na nkaasu yaako yoosi, na miryungu yaako yoosi, na ngururu jaako joosi, noo kusea, kira kiintu ^uri.*

³¹ Na wa kaviri noo uha, 'Umweende mwiiwaako ja ^vyeene wiiyenda mweeneevyo.'* Kusiina ulairiri wiingi uri mukulu kulookya ndairiri iji tuku."

³² Ura mukiindya wa Miiro ya Muluungu akamusea, "Mukiindya, wuúyiryi viija, 'Ijéva ni amwi vii na kusiina wiingi tuku.'

³³ Na kumweenda Ijéva na mutima woosi na miryungu yoosi na ngururu joosi, na muuntu kumweenda mwiiwaachwe ja ^vyeene iiyenda yeemweene, ni viija kwa Ijéva kulookya kutoola mpóryo jo chimika joosi."

³⁴ Yéesu ^akateere ura muuntu uúyiryi na tooti, maa akamusea, "Aai! Weewe si uri kuli na Utemi wa Muluungu tuku." Keende hara kusiina muuntu ^ayera muurya kiintu chiingi tuku.

Masía ni Mweenevyoosi na ni Mwaana wa Daúdi (Matáyo 22:41-46; Lúka 20:41-44)

³⁵ Mpíindi Yéesu ^avariyuláa waámii wa Kaaya Njija ya Ijéva, akuurya, "Sa che vakiindya va Miiro vaséaa Masía ni Mwaana wa Daúdi?

³⁶ Daúdi mweeneevyo kwa laviro lwa Mutima Muija, ajáa asea, 'Ijéva ajáa amusea Mweenevyoosi waani,

"Ikala mukono waani wa kulame,
furu nivavíike vavi vaako,
vave isi ya majeo yaako." *

³⁷ Daúdi mweeneevyo yoomwaanirira 'Mweenevyoosi' waachwe, ha de jooli Masía ari kava Mwaana wa Daúdi?" Mpuka nkulu ikamuteerera na cheeru.

Vaantu Vavalaange Neeja Vakiindya va Miiro (Matáyo 23:1-36; Lúka 20:45-47)

³⁸ Mpíindi ^avavariyariráa, akavasea, "Valaangi neeja vakiindya va Miiro, veenda kiivikira nkáancho ndihi na veenda luumbiwa ko nyemiwa sóokwii.

³⁹ Baa kei, veenda kiikala machuumbi ya mbere ya vakúlu masinagógii na haantu ha nyemi ngovii.

⁴⁰ Vanyáhiraa nyuumba ja valala, na ukweembi vamulóombaa Muluungu vilihilihi. Heewa vari irya ikulu."

☆ 12:26 Laanga Ufumo 3:6. * 12:26 **Isaka:** Ni mwaana wa Aburaháamu kwa Sáara muki waachwe. † 12:26 Kitáabwii cha Ufumo 3:6, Muluungu ajáa amuwyiira Músa masáare aya. Maa kaa, mpíindi ijo, Aburaháamu, Isaka na Yaakúupu vajáa vawulala aho kali vii. ☆ 12:30 Laanga Nkumbukira ya Miiro 6:4-5. ☆ 12:31 Laanga Valáawi 19:18. ☆ 12:36 Laanga Sabúuri 110:1.

Mpóryo ya Múlala (Lúka 21:1-4)

⁴¹ Aho, Yéesu akiikala heehi na isandúku ro vikira mpóryo ja Kaaya Njija, akava yoolaanga ^vyeene vaantu vootoola mpóryo. Vasúngaati ^vari foo vakavikira mpía ^jiri foo.

⁴² Hara, maa akúja mulala umwi akatoola fipócho fiviri fiduudi.

⁴³ Yéesu, akavaanirira vapooji vaachwe, akavasea, “Kimaari noovawyiira, uhú mulala mukiva atwíre mpóryo nkúlu kulookya vaantu voosi vuu!

⁴⁴ Ava vaangi vatwíre máari ^ilóokeriire. Maa kaa, noovawyiira uhú mulala na ukiva waachwe atwíre choosi ^atiite.”

13

Kuvawa kwa Kaaya Njija ya Ijva (Matáayo 24:1-2; Lúka 21:5-6)

¹ Na mpiindi Yéesu ^afumáa Kaayii Njija ya Ijva, umwi wa vapooji vaachwe akamúsea, “Mukiindya! Laanga, majuumba aya viintu ^yabooha na mawye yaachwe viintu ^yakula.”

² Yéesu akamúsea, “Kona wiise majuumba yoosi aya wuu? Kusiina iwye ^rikachíhiire mweeri ya iwye riingi tuku, yoosi luu girimalwa yari vuu.”

Uturikiri ^Wookúja (Matáayo 24:3-14; Lúka 21:7-19)

³ Mpiindi kiduudi Yéesu ajáa adoma fúru Luulwii lwa Miseitúuni. Akiikala kunu aléyyiirye miiso na Kaayii Njija. Vapooji vaachwe, Peéterí, Yaakúupu, Yooháni na Anderéa vakamuurya mpooli,

⁴ “Aai twyíre, masáare aya ni naadi ^yari fumira? Na ni ishára che ^turi kona de tataange masáare aya yaséngerire?”

⁵ Maa akavasea, “Laangi neeja, kari muuntu avakoovere tuku.

⁶ Sa vaantu ^vari foo kúja vari kwa irina raani, kira muuntu yoosea, ‘Niini noo yeeye,’ novo vakoovera vari vaantu ^vari foo.

⁷ ^Mukateire masáare ya nkoondo na fweefwee ja nkoondo, kari moófaa tuku. Masáare aya ni mpaka yafumire, maa kaa, ura uhero ukaari.

⁸ Isi kiinula iri nkoondo na isi yíngi, na utemi kiinula uri nkoondo na utemi wíngi. Kúva kuri na vitiintima haantu haantu, baa kei, kúva kuri na njala ya imalo. Iyo noo ja ncholo vii ya usungu wa makata ^vyeene waánda.

⁹ Maa kaa, nyuunyu laangi neeja, twaalwa mweende na balásii na lamurirwa mweende mavawe masinagógii. Baa kei, twaalwa mweende kwa magávana na kwa vatemi sa niini, aho, de madahe variyala vataange kimaari.

¹⁰ Maa kaa, de ura uhero ufike, ni mpaka ta Masáare Maaja yavariyulwe isi joosi vuu.

¹¹ Na ^muri kwaatwa no twaalwa na balásii, kari mwiitweetyaa che ^muri luusa tuku. Luusi isáare roroosi ^riri vujira mpiindi jiijo, sa masáare ^muri luusa si yaanyu tuku, ni ya Mutima Múja.

¹² Muuntu mavarinduka ari mwaanaavo sa ulawe, taáta mavarinduka ari mwaana waachwe sa ulawe. Vaana novo vavarinduka vari vala iyo na taáta waavo sa ulawe.

¹³ Sulwa muri ni vaantu voosi sa irina raani. Maa kaa, ^mweene ari yimirirya fúru uhero, uwo noo ari lamuririwa.

Irema Ikulu (Matáayo 24:15-28; Lúka 21:20-24)

14 Haantu ^mukiíne, ‘anyanyi ^uréetaa usaambu ^wavíihavííha’☆ wíímire Haantu Haaja si ^hari haachwe haachwe, muuntu yoosoma ataange, vara ^vari isi ya Yudeea vatijire njuulwii.

15 Muuntu ^ari ikekeerii kari akiime íngire na nyuumbii ji atole kíntu chochoosi tuku.

16 Ura ^ari iwundii atíje chaangu, kari ahínduke na kaayii ji atole nkáancho yaachwe tuku.

17 Ni mpolai kwa vara ^vari kúva varuto na vara ^víindookoonkya siku ijo.

18 Loombi sa íro risífumire mpíindi ja mpeho tuku.

19 Sa siku ijo, kúva kúri na uturikiri mukúulu ^mweene si unafumira keende Mulungu umba weeru fúru isiku, baa si luu ukafumíre kei víi kaa tuku.

20 Na ngaari Ijua si akéehyaa siku ijo, ngaari kusiina muuntu baa umwi ^ahona víi kaa tuku. Maa kaa, sa vaantu ^veene avasaawula, ajikeehya siku ijo.

21 Na mpíindi ijo kooni muuntu yoyoosi avaséire, ‘La! Masía nu aha’ au ‘La, amwaari kúra,’ kari murúmaa tuku.

22 Sa fumira vari vala masía va uloongo na valáli na mutwe va uloongo, bweeyya vari ishára na viintu ^vihwáalaryaa sa vavakoovere baa vara ^vasaawulwa ni Ijua kooni viri dahika.

23 Maa kaa, nyuunyu mwíime neeja. Navawyííire masáare kati ^yakaari fumira.

Kúja kwa Mwaana wa Muuntu (Matáayo 24:29-31; Lúka 21:25-28)

24 Maa kaa, siku ijo, uturikiri uwo ^uri looka, ‘mwaasu kunikirirwa uri na mweeri si uri fala tuku.

25 Nyéyeeri wya jeende fuma kurumwii na ngururu ja kurumu singisika jeende.’☆

26 Na mpíindi ijo, kira muuntu kumooni ari Mwaana wa Muuntu yookúja machwii na ngururu ^jiri foo na nkongojima.☆

27 Maa de atume mirimu yaachwe miija ji ivasaankan’ye na ivareete kwaachwe ^veene avasaawula, fuma mavaru yoosi ya weeru, fuma utulo waasi, fúru utulo wa kurumu.

Lusímo lwa Músaambu (Matáayo 24:32-35; Lúka 21:29-33)

28 Ikiindyí fuma kwa músaambu. Matáampi yaachwe kooni yavíire na nchúundo na yaándire turika, mwatángaa mpíindi ja irutira jaséngeríire.

29 Jeyyo baa nyuunyu, ^muri koona ivi vyoosi, taangi jira mpíindi jafíkire aha muryaangwii.

30 Kimaari noovawyíira, mbyaala íhi si íri looka tuku kende masáare aya yoosi si yanafumira.

31 Kurumu na weeru looka jiri, maa kaa, masáare yaani si yari looka víi kaa tuku.

Kusiina ^Amányire Siku na Mpíindi ^Ari Kúja Yéesu Tuku (Matáayo 24:36-44)

32 Maa kaa, kusiina ^amányire siku iyo baa sáa iyo tuku, baa mirimu miija ya kurumwii na Mwaana wa Muuntu tuku, ^mweene amányire ni Taáta yeemweene.

33 Mwíime neeja na mundoolaanga neeja! Si mumányire mpíindi ijo ni naadi ^jiri fika tuku.

☆ 13:14 Laanga Danyéli 9:27; 11:31; 12:11. ☆ 13:25 Laanga Isáaya 13:10; 34:4. ☆ 13:26 Laanga Danyéli 7:13; Wíivariyuli 1:7.

³⁴ Valúka viri ni ja muntu ^yookwaata njira, avarékeraa vatámwa vaachwe wiimiriri, kira muntu na murimo waachwe. Aho, maa akamusea mlangiriri wa maryaangwii alaange neeja.

³⁵ Sa jeyyo, mwime neeja mpindi joosi sa si mumányire ni naadi mweenenyumba ^ari hinduka tuku, sa ifaanaa akahinduka niwulo, au nuuchiku, au nuuchiku kati, au namuyiingu, au namutóondo uchiku.

³⁶ Kaani avúndukiirye kuuja, ji avashaane si mulíre tuku.

³⁷ Na iki ^cheene noovawyiira, ni vawyiira niise vaantu voosi, mwime neeja.”

14

Muryungu wo Mhulaa Yésu

(Matáyo 26:1-5; Lúka 22:1-2; Yooháani 11:45-53)

¹ Jijáa jachíhire siku iviri vii, de ive ngovi ya Paásika na ngovi ya mikáate si ^ivíkirwaa usasi. Vakúulu va veeneisi va Ijva na vakiindya va Miiró vasaakiraa njira ya iyasi yo mukwaata Yésu sa vamhulaa.

² Vakalamula, voosea, “Kari turibweeyye iri isáare mpindi ja iki ngovi tuku, sa vaantu kureeta ntiribuka.”

Yésu Yoohakwa Makuta ^Yanyúkira

(Matáyo 26:6-13; Yooháani 12:1-8)

³ Mpindi ijo, Yésu ni iturii ra Besanía ajáa, kaayii kwa Simóoni ^mweene asewáa ^ari na ulóonda. Na mpindi ^varijáa, muntu muki umwi akingira aho nyumbii ^ari na chúpa nduudi ya iwe ^rasongolwa, ^iri na makuta ^yanyúkíraa* ya iyoombe ikulukulula. Akiiwana nkiingo ira chúpa, maa akamwítira Yésu yara makuta mutwii, yoomunyemya.

⁴ Vaantu vamwi vara ^vajáa aho ^vakoone jeyyo, vakakalala maatuku vii, vakaanda kiiwyiira, “Sa che kubwítira makuta ja ayo jei?”

⁵ Jangaari yaváirwe iyoombe jitooreke mpía ja dinári magana yatatu (300), maa mpía ijo vaheewe vakiva?” Maa vakamwaamirirya ura muntu muki.

⁶ Maa kaa, Yésu akavasea, “Mureki! Sa che moomujuuwa? Aantámamire vyabooha.

⁷ Laangi! Vakiva novo mari mpindi joosi, ifaanaa mukavaambirirya mpindi yoyoosi ^mari keenda. Maa kaa, niini si ndiri kuva na nyuunyu mpindi joosi tuku.

⁸ Uhu muntu muki atámamire ^cheene adáhire. Aampákire makuta kuvika muviri waani neeja so taahwa.

⁹ Kimaari noovawyiira, haantu hohoosi aha weerwii Masáare Maaja ^yari variyulwa, iki ^cheene akitámamire uhu muntu muki luswa kiri ja nkumbukira yaachwe.”

Yúda Yoolamula Kumhvalanduka Yésu

(Matáyo 26:14-16; Lúka 22:3-6)

¹⁰ Aho, Yúda Isikarióoti, umwi wa vapooji vaachwe ikimi na vaviri, akadoma noo mavarinduka Yésu kwa vakúulu va veeneisi va Ijva.

¹¹ Vakúulu va veeneisi va Ijva ^vakateere rira isáare, maa vakavyeenda maatuku vii. Vakiichuunga kwaachwe kumuriha mpía. Aho, Yúda akaanda saakira nkalo ^yabooha sa amavarinduke Yésu.

Kwiimya Neeja Ngovi ya Paásika

(Matáyo 26:17-25; Lúka 22:7-14, 21-23; Yooháani 13:21-30)

¹² Na siku ya ncholo ya ngovi ya mikáate si ^ivíkirwaa usasi, vapooji vakamuurya Yésu, “Hai ko wookeenda tukwiimirye neeja chóorya cha Paásika?” Siku iyo, ni tuva ijáa kwa Vayahúdi kusiinja muundi ^iri mpeho sa Paásika.

* **14:3 makuta ^yanyúkíraa:** Ni isáare ra Kigiriki, makuta aya ni nándo yasewáa.

13 Maa Yéesu akavatuma vapooji vaachwe vaviri, akavasea, “Domi na múujii Yerusaléemu, uko lumana muri na muuntu mulume ^itíikire saviya ya maaji. Mutuubi, 14 na nyuumba ^ng’eene ari kiingira, muuryi mweenekaaya, mukamusea, ‘Mukiindya yookuurya, “Hai kiri chúumba cha vayeni kuuntu ^ndiri rira chóorya cha Paásika na vapooji vaani?”

15 Uwo mweenekaaya valaira ari chúumba kikuulu ^kiri gorófii, kwavikwa viintu vyoosi neeja. Imyi neeja Paásika haaho.”

16 Maa reeru, vara vapooji vaviri vakiinaka, vakadoma na múujii. ^Vakafike múujii, vakashaana kira kiintu ja ^vyeene Yéesu ajaa avawyyiire. Maa vakiimya neeja chóorya cha Paásika.✠

17 Iwulo ^rikiingire, Yéesu na vapooji vaachwe ikimi na vaviri vakiingira.

18 Mpindi ^vajaa méesii voorya, Yéesu akavasea, “Kimaari noovawyyira, umwi waanyu kunvarinduka ari.”✠

19 Vapooji vaachwe ^vakateere jei, maa vakavisula, vakamusea umwi umwi, “Si viri kuva ni niini tuku?”

20 Maa akavasea, “Ni umwi wa vapooji vaani ikimi na vaviri, ^yooriirya mukáate luumbwii na niini aha.

21 Mwaana wa Muuntu ni mpaka atamanye no kulawa, ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho. Maa kaa, ni mpolai kwa muuntu ura ^ari mvarinduka! Ni pwee vijaa ngari baa si avyaalwa.”

Muviri na Sakami ya Yéesu

(Matáayo 26:26-30; Lúka 22:14-20; 1 Vakoríinto 11:23-26)

22 Mpindi ^varijaa, Yéesu akatoola mukáate, akamudumba Mulungu, akubendulabendula, maa akavaheera vapooji vaachwe, akavasea, “Toolí, uhú ni muviri waani.”

23 Maa akatoola kikóombe cha diváai, akamudumba Mulungu, akavaheera voosi vakanywa aho nduvwii.

24 Maa akavawyyira, yoosea, “Thi ni sakami yaani ya muháko ^iri kiitwa sa vaantu ^vari foo ✠

25 Kimaari noovawyyira, luu si nkanywiire kei diváai tuku, mpaka siku ^ng’eene nkinywiire ufya uko Utemii wa Mulungu.”

26 ^Vakimbe lwiimbo, vakalooka na Luulwii lwa Miseitúuni.

Yéesu Yooluusa Peéteri Sea Ari si Amamányire Tuku

(Matáayo 26:31-35; Lúka 22:31-34; Yooháani 13:36-38)

27 Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Nyuunyu voosi kumdeka muri nimweene ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho,

‘Kumavaa ndiri murísi,

na muundi jaachwe joosi kiipasa jiri.”✠

28 Maa kaa, ^ndiri fufuka, valongorera ndiri na isi ya Galiláaya.”

29 Peéteri akamusea, “Baa vakutije voosi wuu, niini si ndiri kureka tuku.”

30 Yéesu akamusea, “Kimaari kaa nookuwyyira, uchiku wo wuu, nkukulume si inavika lwa kaviri, luusa uri si waamányire tuku katatu.”

31 Maa Peéteri akuumirirya, yoosea, “Tuku! Baa kooni ni kukwya, nkweye na weewe, niini si ndiri sea si nakamányire tuku!” Baa vapooji voosi vakalusa vivira.

Yéesu Yoomuloomba Mulungu Luulwii lwa Miseitúuni

(Matáayo 26:36-46; Lúka 22:39-46)

32 Maa vakafika iwundii ra Getisemáane, Luulwii lwa Miseitúuni. Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Ikali aha mpindi niini ^nookoomuloomba Mulungu.”

✠ 14:16 Laanga Ufumo 12:3-11. ✠ 14:18 Laanga Sabúuri 41:9. ✠ 14:24 Laanga Ufumo 24:8; Yeremía 31:31-34.

✠ 14:27 Laanga Sakaria 13:7.

³³ Akavasumula Peéterí, Yaakúupu na Yooháani hamwí ne. Aho, mutima waachwe ukafirira, kunu yookiiteera usungu munumunu,

³⁴ akavasea, “Mutima waani wookaava kende nkweye. Ikali aha, mukeeshe chiriri.”

³⁵ Akaseesa na mbere kiduudi, akalaala isi na inda, maa akaanda muloomba Mulungu, kooni viri dahika mpiindi ya uturikiri waachwe imunehe,

³⁶ akasea, “Áaba,[†] Taáta, yoosi kwaako yadahikáa. Nookuloomba nseyirya kikóombe iki cha uturikiri. Maa kaa, si ja ^vyeene niini noosaaka tuku, ive ja ^vyeene weewe uri saaka.”

³⁷ ^Akahinduke kwa vara vapooji vaachwe vatatu, akavashaana vanyéyyiirye, akamwaanirira Peéterí, “Simóoni,[‡] unyéyyiirye wuu? Usíindirwe keesha baa isaa rimudu vii?

³⁸ Arumi, mukeeshe no loomba sa kari ji mwiingire mtehwii tuku. Mutima wimire neeja kutumama wuuja, maa kaa, wasíindwaa sa mviri usiina ngururu tuku.”

³⁹ Akadoma noo loomba kei, akalusa masáare yayara.

⁴⁰ Kei ^akahinduke, akavashaana valíre, miiso yaavo yajáa yarútahire ni tulo. Vakakwaatwa ni soni, vakasiindwa cho muuyirya.

⁴¹ ^Akahinduke lwa katatu, akavawyíra, yoosea, “Nyuunyu mukaari mulíre no humuluka wuu? Laangi, mpiindi jafikire, Mwaana wa Muntu veera iise mikonwii ya vavi.

⁴² Inuki, hendi tulooke! Laangi ura mvarinduki waani afikire.”

Yéesu Yoovarindukwa na Yookwaatwa (Matáayo 26:47-56; Lúka 22:47-53; Yooháani 18:3-12)

⁴³ Mpiindi Yéesu ^ajáa akaari yoolusika na vapooji vaachwe, Yúda, umwi wa vara ikimi na vaviri, akafika na mpuka ^iri na nyaasuka na mpulo. Mpuka iyo ijáa yatúmirwe ni vakúulu va veeneisi va Ijéva, vakiindya va Miíro na vawosi.

⁴⁴ Haaha, Yúda ura mvarinduki, ajáa ahámwíre valaira ishára yoosea, “Ura ^ndiri musundira ja noomuluumbya noo yeeye. Mukwaati, mumusumale, aveere mikonwii yaanyu.”

⁴⁵ Yúda akahuluka na kuri Yéesu, akamuluumbya, “Mukiindya!” Maa akamusundira.

⁴⁶ Ira mpuka ikamukwaata Yéesu, maa vakamvika mikonwii yaavo.

⁴⁷ Aho, umwi wa vara ^vajáa na Yéesu akakula nyaasuka njatwii, akamutema kutu dúú mutámwa wa mweeneisi mukulu!

⁴⁸ Yéesu akavasea, “Niini ndiri muhóki vaantu viintu muújire no kunkwaata na nyaasuka na nkusi wuu?

⁴⁹ Siku joosi nijáa na nyuunyu noovariyula waámii wa Kaaya Njija ya Ijéva. Amwi si mwaankwaatáa kura? Haaha vyavíre sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane.”[☆]

⁵⁰ Aho, vapooji voosi vakoofa maatuku vii, vakamutíja, maa vakamareka yeemweene.

⁵¹ Kwajáa kwatíite mutavana umwi ^amutuubáa Yéesu, ajáa iiwíkiire lweénda lwa kitáani vii. Ira mpuka ^ikayere kamukwaata,

⁵² akavahonyoka, akareka lweénda lwaachwe lwa kitáani mikonwii yaavo, maa akatíja na kisava mwaarya.

Yéesu Yoolamurirwa Mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi (Matáayo 26:57-68; Lúka 22:54-55, 63-71; Yooháani 18:13-14, 19-24)

⁵³ Hara, vakamutwaala Yéesu na kwa mweeneisi mukulu. Maa vakúulu va veeneisi va Ijéva, vawosi, na vakiindya va Miíro, vakalumana hamwi.

[†] 14:36 Áaba: Ni isáare ra Kiaráamu, noo kusea Taáta. [‡] 14:37 Ni irina riingi Peéterí. Laanga **Peéterí** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. [☆] 14:49 Laanga Sakaríá 13:7; Maárikí 14:27.

⁵⁴ Peéteri ne ajáa amutúubire Yéesu kwa kuli, akiingira waámii kwa mweeneisi mukúulu, maa akiikala na valúkalúka yookoota mooto.

⁵⁵ Vakúulu va veeneisi va Ijéva na Balása Nkúulu yoosi, vasaakiráa ushahíidi fuma kwa vaantu viingi, sa vamusitaakye Yéesu de vamúulae. Maa kaa, si vaturya kiintu tuku.

⁵⁶ Na vaantu ^vari foo vatooláa ushahíidi wa aloongo, maa kaa, ushahíidi waavo si wiifwaana baa kiduudi vii tuku.

⁵⁷ Aho, viingi vakiima, vakamulongowererya voosea,

⁵⁸ “Tamuteera yoosea, ati, ‘Niini girimula ndiri ihi Kaaya NjijaS ^yajeengwa ni vaantu, maa de njeenge yingi kwa siku itatu vii. Maa kaa, iyo si iri jeengwa ni vaantu tuku.’ ”

⁵⁹ Baa jeyyo ushahíidi waavo ukiitaa.

⁶⁰ Maa akiima mweeneisi mukúulu mbere ya Balása Nkúulu, akamuurya Yéesu, “Eri, si wookuuyirya kiintu chochoosi tuku wuu? Aya masáare ava vaantu ^vookusitaakya ni kiintu che?”

⁶¹ Maa kaa, Yéesu akakirinya sawu baa kuuyirya tuku. Hara mweeneisi mukúulu akamuurya kei, “Weewe noo Masía, Mwaana wa Múlungu ^Atalariwa wuu?”

⁶² Yéesu akasea, “Hii, noo niini.

Luu kumooná mui Mwaana wa Múuntu
iikyire mukono wa kulume wa Mweenengururu,
yookuuja mweeri ya machu ya kurumwii.”☆

⁶³ Mweeneisi mukúulu ^akateere jei, maa akamoola ingo yaachwe na nkalari, yoosea, “Mashahíidi va che kei?

⁶⁴ Múutéire uhiintiki waachwe! Haaha ni jooli moosea?” Voosi vakalúusa irya voosea, “Uhu, inkwya noo kiintu ^kimutéire!”

⁶⁵ Vaangi vaavo vakaanda kamuchwira mati, vakamuchuunga ntaami miiswii, vakamúvaa ngúumi, de vandoomuhenchula, “Lúusa, ni ani akaváire?” Baa valúkalúka va aho ^vakamuhokerere, vakamuhapula makóofi.

Peéteri Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku

(Matáayo 26:69-75; Lúka 22:56-62; Yooháani 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Mpíndi ijo joosi, Peéteri ajáa akaari waámii, maa akuuja muhíinja umwi wa vatúmwa va mweeneisi mukúulu.

⁶⁷ ^Akamoone Peéteri yookoota mooto, akamutuuirya miiso, kuu yoosea, “Baa weewe ni hamwi waari na uhu Yéesu wa Nasaréeti!”

⁶⁸ Peéteri akasiita, yoosea, “Si manyire na si nootaanga ^cheene woolúusa tuku.” Maa akiinuka, akitoókima mutiryaangwii. Hara nkukulume ikaviika.

⁶⁹ Ura mutúmwa ^akamoone Peéteri, akavasea kei vara vaantu ^vajáa viímire ne aho, “Uhu ne ni umwi waavol!”

⁷⁰ Peéteri akasiita kei gigiri. Mpíndi kiduudi ^ikalooke, vara vaantu ^vajáa viímire ne aho, vakamúsea Peéteri, “Kimaari, weewe uri umwi waavo, sa uri Múgaliláaya weewe hamwi na ava!”

⁷¹ Peéteri akaanda kiijuma no kiilaha yoosea, “Si namumányire uhu muntu ^moolúusa tuku.”

⁷² Hahara, maa nkukulume ikaviika lwa kaviri. Maa Peéteri akakumbukira rira isáare ^aari awyíirirwe ni Yéesu, “Nkukulume si inaviika lwa kaviri, sea uri si waamányire tuku katatu.” Aho, akaanda kiita miisoori ni usungu.

15

Yéesu Yookiimiwa Mbere ya Gávana Piláato

(Matáayo 27:1-2, 11-14; Lúka 23:1-5; Yooháani 18:28-38)

§ 14:58 **Kaaya Njija:** Kaaya Njija ^ng’eene Yéesu alúúsáa aha ni muviri waachwe. Kubomola no kijeenga kei kwa siku itatu yonekya kukwya no fufuka kwaachwe. ☆ 14:62 Laanga Danyéli 7:13.

¹ Maa reeru, kukamwaa. Vakúúlu va veeneisi va Ijva, vawosi, na vakiindya va Miiró na Balása Nkúulu yoosi ya Vayahúudi, vakiirumira ^vyeene vari mubweeyya Yéesu. Vakamuchuunga píngu, maa vakamutwaala na mbere ya gávana Piláato.

² Piláato ^akateere masáare yaavo, maa akamuurya Yéesu, “Weewe uri matemí wa Vayahúudi wuu?” Ne akuuyirya, yoosea, “Weewe ulúusire.”

³ Vakúúlu va veeneisi va Ijva vakamusitaakya Yéesu masáare ^yari foo.

⁴ Aho, Piláato akamuurya kei, “Sa che si wookuuyirya? Laanga ni masáare yangai vookusitaakya!”

⁵ Maa kaa, Yéesu akakirinya sawu, baa kuuyirya tuku. Sa jeyyo, Piláato akatulvala.

Yéesu Yooheewa Irya ro Kúulawa

(Matáayo 27:15-26; Lúka 23:13-25; Yooháani 18:28-40)

⁶ Na mpiindi ja ngovi ya Paásika, Piláato ajáa iijavira kumuchungurira mufúungwa umwi, ^mweene vaantu vari loomba arekerwe.

⁷ Kwajáa kwatite muuntu umwi ^asewáa Baráaba, ^ajáa achuungwa manyololwii na vavarinduki va wiimiriri wa Kirúumi vingi. Na mpiindi ja vavarinduki, yeeye na vavarinduki vajáa vula vaantu.

⁸ Aho, vaantu ^vari foo vakadoma kuri Piláato, vakamuloomba amuchungurire mufúungwa umwi ja ^vyeene iijavira mpiindi ja Paásika.

⁹ Piláato akavuurya, “Saaka mwiise nimuchungurire matemí wa Vayahúudi wuu?”

¹⁰ Avuurya jei, sa ajáa ataanga vakúúlu va veeneisi va Ijva vajáa vamureeta Yéesu na kwaachwe, sa vamooneráa kivina.

¹¹ Kiri vyoova jeyyo, vakúúlu va veeneisi va Ijva vakavasonka vaantu, vamuloombe Piláato amuchungurire Baráaba.

¹² Piláato akavuurya kei, “Ha de che moosaaka nimubweeyye uhu muuntu nyuunyu ^mumuséaa, ^matemí wa Vayahúudi?”

¹³ Vaantu vakatula isóso, voosea, “Aning’iniwe musalábii fuuru akwye!”

¹⁴ Piláato akavuurya, “Sa che? Uvi che abweeyiirye?”

Maa voovo vakatulatula isóso, voosea, “Aning’iniwe musalábii fuuru akwye!”

¹⁵ Sa viintu Piláato asaakáa veerya mitima Vayahúudi, akavafumirya Baráaba manyololwii. Akavakwaatya valwi nkoondo vamavae Yéesu mijeléedi na vamuning’in’ye musalábii fuuru akwye.

Valwi Nkoondo Voomuhena Yéesu

(Matáayo 27:27-31; Yooháani 19:2-3)

¹⁶ Hara, valwi nkoondo vakamutwaala Yéesu na balásii ya ijuumbii ra kitemi ra gávana Piláato ^riséwaa “Puratoria.” Vakasaankan’ya mpuka yoosi ya valwi nkoondo.

¹⁷ Vakamuvikira Yéesu ingo ya kitemi ^iri gyaa. Vakafota kisasaavo cha miíwa, vakamuvikira mutwii. ¹⁸ Maa vakaanda muluumbya na heenchu, “Lamukyaade ee aai, matemí wa Vayahúudi.”

¹⁹ Vakatuuba mavaa na isaanga mutwii no muchwira mati. Vakamuhena voochwaama ja vaantu ^voomunyemya matemí.

²⁰ ^Vakahumule muhena, vakamufumya ira ingo ^iri gyaa, maa vakamuvikira ingo jaachwe. Aho, vakamufumya na weerwii sa vakamuning’in’ye musalábii fuuru akwye.

Yéesu Yooning’iniwa Musalábii Fuuru Akwye

(Matáayo 27:32-44; Lúka 23:26-43; Yooháani 19:17-27)

²¹ Mpíindi ijo, valwi nkoondo vakalámana na muntú amwi njiríi ^asewáa Simóoni fuma Kiréene,* taáta waala Alekiséanda na Rufási. Ingiráa na Yerusaléemu, maa vakamúdoomererya avaale musaláaba wa Yéesu.

²² Vakamutwaala Yéesu fúuru haantu ^kuséwaa Goligóota, noo kusea, “Kiséáya cha Mutwe.”

²³ Vakamúheera diváai ^yasaangiwa na mooda ^uséwaa manemáane,† anywe, maa kaa, yeeye akasiita.

²⁴ Vakamuning'in'ya musalábii. Maa vakiigavira ingo jaachwe ko jivaira mbare sa vataange ani aheewe irikwi.☆

²⁵ Mpíindi ^vamuning'in'yáa musalábii, ijáa ni namutóondo mpíindi jo yúurira ng'oombe.

²⁶ Mweeri ya mutwe waachwe vakavairira ibambari ^raandikwa kiloongi chaachwe, “MUTEMI WA VAYAHÚUDI.”

²⁷ Viívi vaviri vakaning'iniwa musalábii ne, kira muntú musalábii waachwe, amwi ivaru ra kulame na wiingi ivaru ra kumooso. [

²⁸ Masáare ^Yari Mpeho yakakiimana ja ^vyeeene yalúusa, “Avalwa hamwi na ^vawúnaa miiro.”☆]

²⁹ Vakeri njira vara ^valookáa na aho, vakamutukira no singisya mitwe na heenchú voosea, “Aai, si újáa usea ati útiite ngururu jo girimula Kaaya Njija ya Ijáva, maa kei wiimye kwa siku itatu?☆

³⁰ Hooni haaha kiima aho musalábii, wiilamurirye!”

³¹ Viivyo vakúulu va veeneisi va Ijáva na vakiindya va Miiro vakamúhenchúla, voosea, “Avalamuriryáa viingi, amwi yoosiindwa kiilamurirya yeemweene?

³² Ati, yeeye ni Masía, mutemi wa Isiraeéli, ni akiime sa tulaange, de turume.” Baa vara ^vajáa vaturikiriwa misalábii ne, vakamutukira.

Yéesu Yookwya Musalábii

(Matáayo 27:45-56; Lúka 23:44-49; Yooháani 19:28-30)

³³ Na kwaandira mpíindi ja mpoloonge fúuru mpíindi ja cháámuusi, kilwiirya kikakunikirira isi yoosi.

³⁴ ^kafike mpíindi ja cháámuusi, Yéesu akaanirira na ngururu, yoolúusika na ndúusika ya kimeevo ya Kiaráamu, “Elóoi, Elóoi, láama sabakitáni?”☆ noo kusea, “Ee Muluungu, ee Muluungu, amwi waandékire?”

³⁵ Vamwi va vaantu vara ^vajáa hara ^vakateere ayo masáare, maa vakasea, “Teeri, yoomukemera Elía.”

³⁶ Muntú amwi akakúurika, akafarimbirira kiintú ^kiri monyomonyo isaangii, akiita tukya diváaii ^yasasuka, maa akamúheera Yéesu afiye, kuntu yoosea, “Mureki, hooni tulaange kooni Elía ari kúja ji amukiimye aho musalábii.”

³⁷ Hara, maa Yéesu akaana na ngururu, akawulala.

³⁸ Hahara ipasía ra Kaaya Njija☆ rikaatuka kati na kati fuma mweeri fúuru isi.

³⁹ Mukúulu wa valwi nkoondo ^ajáa íimire mbere ya musaláaba, ^akoone ^vyeeene Yéesu awúliire, maa akasea, “Kimaari, uhú muntú ni Mwaana wa Muluungu aari.”

⁴⁰ Hara kuli kuli, kwajáa kwatiite vaantu vaki ^valaangáa ayo masáare. Aho jei, vajáa vamwaari vala Mariía Makidaléena, Salóome na Mariía íyo waala Yóose mwaanaavo na Yaakúupu muduudi.

* **15:21 Kiréene:** Uhu ni múuji ^ujáa kura Afirika kaskasíini, siku iji iséwaa isi ya Líbia. Uko Vayahúudi ^vari foo viikaláa, baa Simóoni ni amwi wa Vayahúudi ^veene vujáa na Yerusaléemu na ngovii ya Paásika. † **15:23 manemáane:** Ni mooda ^usáangiwa na diváai so seyya makuundi. ☆ **15:24** Laanga Sabúuri 22:18. ☆ **15:28** Laanga Isáaya 53:12. ☆ **15:29** Laanga Sabúuri 22:7. ☆ **15:34** Laanga Sabúuri 22:1. ☆ **15:38** Laanga Ufumo 26:31-33; Vaeburanía 6:19; 10:19-22.

⁴¹ Avo noo ^vamutuubáa Yéesu mpíndi ^ajáa Galiláaya noo mutumamira. Baa kei, vajáa vamwaari vaantu vaki viingi ^vari foo, ^vajáa vuuja ne na Yerusaléemu.

Yéesu Yootaahwa

(Matáayo 27:57-61; Lúka 23:50-56; Yooháani 19:38-42)

⁴² Sikú Yéesu ^awulala ni sikú yo virisha Sabáato ijáa, sikú imwi de ive Sabáato na kyúulwa.

⁴³ Kwajáa kwatíite muntu umwi ^asewáa Yooséefu fuma múuji wa Arimatáaya. Yooséefu ni umwi wa Balása Nkúulu ya Vayahúudi ajáa. Anyemiwáa maatuku vii, baa kei, awoojáa kuuja kwa Utemi wa Mulungu. Akiitema, akadoma kwa Piláato, akitooolomba aheewe maviri wa Yéesu sa akutaahe.

⁴⁴ Piláato ^akapate mulomo Yéesu akwíire chaangu vii, maa akatululala. Akamwaanirira mukúulu wa valwi nkoondo, maa akamuurya kooni ni kimáári Yéesu akwíire.

⁴⁵ Piláato ^akawyyirwe ni ura mukúulu wa valwi nkoondo ni kimáári Yéesu akwíire, maa akamuheera rúusa Yooséefu asumule maviri wa Yéesu.

⁴⁶ Yooséefu akítowula sáanda ya kitáni. Akuukiimya maviri wa Yéesu, akufarimbirira na ira sáanda, maa akiita kutaaha mbirírii ya mpaanga ^ng'eene ijáa yabokwa lukaandii lwa iwe. Akafingiritiya iwe ikúulu yoorifintamya maryaangwii wa mbiríra.

⁴⁷ Vala Maríia Makidaléena na Maríia íyo waala Yóose, vakahoona hara haantu Yéesu ^atáahirwe.

16

Kufufuka kwa Yéesu

(Matáayo 28:1-8; Lúka 24:1-12; Yooháani 20:1-10)

¹ Lomutóondo yaachwe mwaasu ^ukakutumire, sikú ya Sabáato ikalooka. Hahara, Maríia Makidaléena, Salóome na Maríia íyo waala Yaakúupu vakiita wula makuta ^yanyukira, sa vakahake maviri wa Yéesu.

² ^Kukamwaae vii sikú ya Jumapíri na mwaasu ^ukatule, vakadoma na mbirírii ya mpaanga ^yabokwa mwaalaliwyii haantu Yéesu ^ataahirwé.

³ Mpíndi ^vajáa vakaari njirii, vakaanda kiiyurya, “Ni ani de ari ko tufingiritiya rira iwe hara maryaangwii wa mbiríra?”

⁴ Valúusa jeyyo, sa rira iwe ni ikúulu maatuku vii rijáa. ^Vakafike vii, vakoona rira iwe rafingiritiwe, risiina tuku hara maryaangwii.

⁵ ^Vakíngire hara mbirírii, vakamoona mutavana umwi iivíkiire nkáancho njeru chwee, ikyíire mukono wa kulume wa mbiríra, maa vakiivanduka maatuku vii.

⁶ Ura mutavana akavasea, “Koofi tuku! Si musakira mwiise Yéesu fuma Nasaréeti ura ^aning'iniwé musalábii fúuru akakwya? Afúfukire! Asiina aha tuku. Laangi baa haantu ^alaariwé.

⁷ Haaha domi kwa vapooji vaachwe baa na Peéteru mukavasee, ‘Yéesu valongorera iise na Galiláaya, úko moona muri ja ^vyeene ajáa avasea.’ ”☆

⁸ Vara vaantu vaki kúnu vootetema ni woowa, vakafuma hara mbirírii itíjo, kúnu vatúlaviire. Si valúusa isáare roroosi kwa muntu tuku sa voofáa maatuku vii.

[Masáare aya 9-20 yasiina nakáalii jíngi ja kalikaali tuku.]

Yéesu Yoomufumira Maríia Makidaléena

(Matáayo 28:9-10; Yooháani 20:11-18)

⁹ Yéesu ^akafufuke Jumapíri namutóondo uchiku, muntu wa ncholo ^amufumira ni Maríia Makidaléena. Uhu Maríia, Yéesu ajáa amuseyya mirimu mivi mufungati.

¹⁰ Maa Maríia akadoma, akavawyyira vara vaantu ^vayeendan'yáa na Yéesu. Avo vaantu vajáa vakaari voorira no myaa.

¹¹ ^Vakateere Yéesu afúfukire, baa Mariía Makidaléena amwííne, si varuma ayo masáare tukú.

Yéesu Yoovafumira Vapooji Vaachwe Vaviri
(Lúka 24:13-35)

¹² Mpííndi kiduudi íkalooke, Yéesu akavafumira vapooji vaachwe vaviri ^vadamáa na maturii, ari na buuwo ^yiisimire.

¹³ Avo vaantú vakahinduka na Yerusaléemu, vakavawyíira viivaavo, baa avo si vavaruma vii tukú.

Yéesu Yoovatuma Vapooji Vaachwe Ikimi na Umwi

(Matáayo 28:16-20; Lúka 24:36-49; Yooháani 20:19-23; Mirimo ya Vatumwi 1:6-8)

¹⁴ Lo mwiisho, Yéesu akavafumira vapooji vaachwe ikimi na umwi mpííndi ^varijáa chákurya. Akavadalavya, sa viintú si ^vavaruma vara ^veene vajáa vamoona afúfukire na ufafu wa mitima yaavo.

¹⁵ Maa akavasea, “Domi kúri weerú yoosi, mukavawyíire no vavariyurira vaantú voosi Masáare Maaja.

¹⁶ Ura ^ari ruma no batisiwa, hona ari. Maa kaa, ^mweene ari siita ruma, heewa ari irya ni Muluungú.

¹⁷ Na iji noo isháara ^vari kúva nojo vara ^veene vari ruma. Kwa irina raani vaseyya vari vaantú mirimú mivi, kei lúusika vari ndúusika ifya si ^vanajiteera baa síkú imwi.

¹⁸ Baa vakwaate njoka na mikono, na vanywe kinyéruumbe, si vari kúva kíintú vii kaa tukú. Kei, vavikira vari mikono valwíri, novo hongera vari.”

Yéesu Yoosumulwa na Kurumwii

(Lúka 24:50-53; Mirimo ya Vatumwi 1:6-11)

¹⁹ Maa reerú, Yéesu Mweenevyoosi ^akahumale vawyíira ayo masáare, akasumulwa na kurumwii. Kára mweeri akiikala mukono wa kulume wa Muluungú.

²⁰ Vapooji vaachwe, vakadoma, vakavawyíira no vavariyurira Masáare Maaja haantú hoosi. Yéesu Mweenevyoosi ne akatúmama novo no roonekya isáare raachwe ko bweeyya isháara ^jidóman’yaa na isáare iro.

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Lúka Mulongooryo

Kitáabu iki chaandikwa ni Lúka. Uhu Lúka ^vyeene vyoónekanaa, ni Mugiríki ajáa. Kei, ni dakitáari ajáa (Vakolosáai 4:14) na ni muuntu ^ajáa na manyi wo kaasakanula masáare ya kali (1:1-4). Lúka aandika kitáabu iki na kitáabu cha Mirimo ya Vatumwi. Vitáabu ivi viviri, Lúka ajáa amwaandikira kijeengi chaachwe ^aséwaa Toofíli. Lúka atamamáa murimo wo variyula Masáare Maaja hamwi na Paúli (2 Timotéeo 4:11; Filemóoni 24).

^Vyeene vyoónekanaa, Lúka aandika kitáabu iki kati ya myaaka ya 57-64 keende Kirisitu ^avyaalwa. ^Cheene chabweeya aandike kitáabu iki, ni kuvoonekya vaantu kikomi cha Masáare Maaja ya Yéesu kwa vaantu voosi, noo kusea, kwa Vayahúudi na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi (1:4; 4:24-26; 17:11-19). Iki noo ^chooreka aandika ufumo wa lukolo lwa Yéesu fura kwa Adáamu (3:23-38). Kei, oonekya ^vyeene Yéesu ajáa hehi na vaantu ^vachwíwaa mati, baa ja Vasamaría (10:23-37) na vasaankan'yi kóodi (5:27-32). Avanyemyáa vakiva, na alumiriryáa vasúngaati vandoovaambirirya vakiva (12:33; 14:13; 18:22; 19:8).

Lúka aandika masáare ^yari foo ^meene yoonekya Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu, ni sa vaantu voosi. Na ivi vyoónekanaa sa ^vyeene aandika masáare ^yari foo ^meene yasiina kwa vaandiki viingi va Masáare Maaja, noo kusea, Matáayo, Maáriki na Yooháani. Masáare aya ni, muuntu muki muhéngeti ^amuhaka Yéesu makuta (7:36-50), lusímo lwa Musamaría muja (10:30-37), lusímo lwa taáta ^ajáa na mbavariri kwa mwaana waachwe ^arimira (15:11-32), lusímo lwa musúngaati na Lasáaro mukiva (16:19-31) na masáare ya Sakáayo musaankan'yi kóodi (19:1-10).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Mulongooryo, kuvyaalwa kwa Yéesu na usinga waachwe 1:1-2:52

Murimo wa Yooháani Mubatisáaji 3:1-20

Yéesu yoobatisiwa na yooyerwa 3:21-4:13

Murimo wa Yéesu isi ya Galiláaya 4:14-9:50

Murimo wa Yéesu mpiindi ^atamanyáa na Yerusaléemu 9:51-19:27

Murimo wa Yéesu múujii wa Yerusaléemu 19:28-21:38

Inkwyá ya Yéesu 22:1-23:56

Kufufuka kwa Yéesu 24:1-53

Lúka Yoomwaandikira Toofíli Masáare ya Yéesu

¹ Kwaako Toofíli kijeengi,

Vaantu ^vari foo vaandika masáare aya ^yakiimana aha miitu.

² Avo vaandika aya, ja ^vyeene tavairwa mbuwo ni vara ^voona na miiso yaavo keende aho ncholo, na vara ^vajáa vatumami va Masáare Maaja.

³ Naani, ^nkayasimbale neeja aya masáare keende ncholo, noona nikwaandikire neejaneeja weewe Toofíli kijeengi ^nikunyemyaa.

⁴ Jeyyo taanga uri kikomi cha masáare yoosi ^vvariurirwa.

Eláli na Mutwe wa Kuvyaalwa kwa Yooháani Mubatisáaji

⁵ Mpiindi ja Heróode Mukúlu mutemi wa Yudeea, kujáa kwatite mweeneisi wa Ijva umwi ^asewáa Sakaríá. Uhu Sakaríá ni wa mpuka ya veeneisi va Ijva va Abíya ajáa.

Muki waachwe noo Elisabéeti asewáa. Na yeeye woosi ni wa ufumo wa lukolo lwa Harúuni ajáa.

⁶ Vala Sakaríá na Elisabéeti ni vawoloki vajáa mbere ya Muluungu. Voovo vatuubáa miiro yoosi ya Ijéva na ndairiri jaachwe baa mang'uulo tuku.

⁷ Maa kaa, voovo vajáa vasiina vaana tuku, Elisabéeti ni muumba ajáa na voosi vajáa vavíre magarugeeda.

⁸ Haaha siku imwi, Sakaríá atumamáa murimo wa veeneisi va Ijéva mbere ya Muluungu. Mpíindi ijo ni nkalo ya mpuka yaachwe kutumama Kaayii Njija ya Ijéva ijáa.

⁹ Sakaríá ajáa asáawirwe ko vairwa mbare iingire na Kaayii Njija ya Ijéva noo kookuusyá ng'óono ^jinyúkíraa, ja viintu tava ja veeneisi va Ijéva ^jijáa jasea.

¹⁰ Na mpíindi Sakaríá ^akuusyáa ng'óono ^jinyúkíraa uko, mpuka ya vaantu ijáa yijíingire kura waámii yoomuloomba Muluungu.

¹¹ Aho, murimu muja wa Ijéva ukamufumira Sakaríá, ukima ivaru ra kulame ra masabáahu yo kuusirirya ng'óono ^jinyúkíraa.

¹² Sakaríá ^akamoone ura murimu muja, mutima waachwe ukafirira na akoofa maatuku vii.

¹³ Maa kaa, murimu muja ukamusea, “Sakaríá, koofa tuku! Muluungu atéire kuloomba kwaako. Muki waako Elisabéeti kuvyaarira ari mwaana mulame. Irina raachwe umkemere Yooháni.

¹⁴ Weewe kuvyeenda uri, na kuva uri na cheeru. Baa vaantu ^vari foo vaa vari siriri siku yo vyaalwa kwaachwe.

¹⁵ Sa yeeye kuva ari mukúulu mbere ya Ijéva, si akanywíre diváai au kíntu chochoosi ^kiréevyaa vii kaa tuku. Yeeye kamuhokera ari Mutima Muja keende indii ya íyo waavo.

¹⁶ Vahindula ari Viisiraéli ^vari foo na kwa Ijéva Muluungu waavo.

¹⁷ Uwo, longoola ari mbere ya Ijéva, kwa ngururu na mutima wa Elía. Vahindula ari vala baaba na kwa vaana waavo. Jeyyo, vahindula ari vara ^vasiina matu na kari tooti ya uwoloki na kuviimya ari neeja kamuhokera Ijéva.”

¹⁸ Aho, Sakaríá akuuyurya uwo murimu muja, “Níni nadálahire, baa mudala waani woosi adálahire. Jooli ndiri taanga isáare iri ni ra kimáari?”

¹⁹ Aho, maa murimu muja ukamuwyíra woosea, “Níni ndiri Gaburiéli, nímaa mbere ya Muluungu, na yeeye aantúmire nikawyíre aya masáare maaja.

²⁰ Haaha sa viintu si urúmire aya ^nakuwyíriire, dunga uri mulomo furu siku ira mwaana ^ari vyaalwa. Kikomi masáare yaani kiimikiririwa yari mpíindi ^jiri fika!”

²¹ Mpíindi ijo, vaantu vamwoojeráa Sakaríá kura waámii kunu vahwáaliire, sa ajáa achérevire kufuma Kaayii Njija.

²² ^Akafume, akava si yoodaha kulusika novo tuku. Aho vakataanga íne njori mura Kaayii Njija, sa ni avalairáa na mikono vii, si yoodaha lusika tuku.

²³ Mpíindi jaachwe jo tumama Kaayii Njija ^jikasire, maa akahinduka na kaayii.

²⁴ Siku ingai vii ^jikalooke, Elisabéeti muki waachwe akava mawulu maruto, akiivisa kaayii kwaachwe kwa myeeri isaano kunu yoosea,

²⁵ “Ijéva noo ^mweene aantumamíre iki, yeeye aanaanga siku jira sa aanséyyiirye soni yo díra kuva na vaana mbere ja vaantu.”

Eláli na Mutwe wa Kuvyaalwa kwa Yésu

²⁶ ^Ukafike mweeri wa sasatu keende Elisabéeti ^akave muruto, Muluungu akatuma murimu muja Gaburiéli utamanye furu ituri ra Nasaréeti ^riri isi ya Galiláaya.

²⁷ Uko, ukatamanya furu kwa muhínja umwi ^ajáa munjala. Uhu ajáa atumirwa ni muuntu umwi ^asewáa Yooséfu wa lukolo lwa matemí Daúdi. Na irina ra uwo muhínja noo Maríia asewáa.

²⁸ Murimu muja ^ukafike kwa Maríia, maa ukamusea, “Lumbi niijo weewe ^uheewa nduwo, Ijéva ni na weewe ari!”

²⁹ Maríia ^akateere jeyyo, akahwaalala maatuku vii, akiyurya yoosea, “Ihi lumbi ni ya che?”

³⁰ Aho, maa murimu muija ukamusea, “Maríia, koofa tuku! Wapátire wuija miiswii ya Mulungu.

³¹ Teera! Kwa uri muruto, na kwa uri na mwaana mulume. Irina raachwe mukemera uri Yéesu.

³² Yeeye kwa ari mukúlu, na kaanirirwa eende Mwaana wa ^Ari Mweerimweeri. Ijwa Mulungu kumheera ari ichuumbi ra kitemi ra baaba waavo Daúdi.

³³ Kwimirira ari kaaya ya Yaakúpu kwa siku ^jisiina uhero, na Utemi waachwe kwa uri usiina uhero.”

³⁴ Maríia akuuyurya ura murimu muija, “Iri isáare jooli riri dahika, na niini nkaari si ninaseesererwa ni muntu mulume?”

³⁵ Aho, murimu muija ukamusea, “Mutima Muija kujira ari, na ngururu ja ^Ari Mweerimweeri kukunikirira jiri. Sa mwaana ^ari vyaalwa, kwa ari muija na kaanirirwa eende Mwaana wa Mulungu.

³⁶ Laanga, baa mnduu waako Elisabéeti atite uruto wa mwaana mulume mpiindi iji ja udala waachwe. Ura ^vamwaaniriraa muumba, uha ni mweeri wa sasatu wa uruto waachwe.

³⁷ Sa kwa Mulungu kisiina si ^kidáhikaa tuku!”

³⁸ Aho, Maríia akasea, “Laanga, niini ndiri mutamami wa Ijwa, vive kwaani ja ^vyeeene ulúsire.” Aho, maa re ura murimu muija ukalooka.

Maríia Yoodoma noo Muluumbya Elisabéeti

³⁹ Siku ingai vii ^jikalooke, Maríia akakwaata njira, akafweenga na múuji umwi ^uri isi ya viduunda vya Yúda.

⁴⁰ Uko akiingira kaayii kwa Sakaríia, akamulumbya Elisabéeti. ⁴¹ Elisabéeti ^akateere lumbi ya Maríia, mwaana ^ari indii yaachwe akabwita. Aho, ngururu ja Mutima Muija jikamuijira Elisabéeti.

⁴² Akalusu na ngururu yoosea, “Weewe watalariwa kulookya vaantu vaki voosi, na mavyaalwa wa inda yaako atalariwa.

⁴³ Niini ndiri ani mpaka iyo wa Mweenevyoosi waani uje noo kuunaanga?

⁴⁴ Laanga, ^nkateere vii lumbi yaako, mwaana indii yaani, afiire na cheeru.

⁴⁵ Utalariwa weewe, sa uruma Ijwa tumama ari yara ^akuwyira.”

Lwimbo lo Mndumba Ijwa lwa Maríia

⁴⁶ Aho, maa Maríia akasea,

“Mutima waani wambwéeyirya Ijwa nkongojima,

⁴⁷ kei mutima waani wavyeéndire,

kwa Mulungu Mulamuriri waani,

⁴⁸ sa akwíne kusova ngururu kwa mutamami waachwe.

Kikomi, kwaandira haaha, nkolo joosi ja weeru kunyanirira veende natalariwa,

⁴⁹ sa Mulungu Mweenengururu,

aantumamire masáare makulu.

Irina raachwe ni riija.

⁵⁰ Kulaanga na riiso ra wuija kwaachwe kwatámanyaa na kwa vaantu ^vamunyemyaa, kufuma mbyaala imwi furu yingi.

⁵¹ Yeeye atumamire masáare makulu kwa mukono waachwe, avapásirepasire vara ^viivaa kipeembe mitimii yaavo.

⁵² Avakíimiriye vakúlu fuma machuumbii yaavo ya kitemi, na vara ^vari isi aviínwiire.

⁵³ Vara ^vari na njala aviikutya viintu ^vyabooha,

maa kaa, vasúngaati avakibirya na mikono mitúhu.

- ⁵⁴ Amwaámбириrye Isiráéeli mutumami waachwe,
kukumbukira kulaha kwaachwe kúvalaanga ari na riiso ra wúja,
⁵⁵ ja ^vyeene avalaha vala baaba wiitú,
Aburaháamu na mbyaala yaachwe kwa siku ^jisiina úhero.”

⁵⁶ Úko Maríia akiikala na Elisabéeti ja myeeri itatú jei, maa de akahinduka na kaayii kwaachwe.

Kúvyaalwa kwa Yooháani Múbatisáaji

- ⁵⁷ Mpíindi jo kiichungula Elisabéeti ^jikafike, akiichungula mwaana mulume.
⁵⁸ Vakaaya na vandúú vaachwe ^vakateere ^vyeene Ijéva amuláangire na riiso ra wúja munumúnu, vakava voovyeenda hamwi ne.
⁵⁹ Siku ya naani keende mwaana ^avyaalwa ^ikafike, vakúja noo mutwaala mwaana na kibawii. ☆ Vakasaaka vamukemere úra mwaana Sakaríia irina ra taáta waavo.
⁶⁰ Maa kaa, iyo waavo akasiita yoosea, “Túku! Irina ^ari kaanirirwa ni Yooháani.”
⁶¹ Novo vakamúsea, “Amwi lukolwii lwaanyu kusiina múntú ^ari ni irina ja iro túku?”
⁶² Aho, maa kei vakamuurya taáta waavo ko moonekya na mikono sa vataange ni irina che ^ari mukemera.
⁶³ Sa jeyyo, Sakaríia akaloomba kabambari ko kaandikira, maa akaandika jei, “Irina raachwe noo Yooháani.” Aho, maa vaantú voosi vakahwaalala.
⁶⁴ Hahara, lurimi lwaachwe lukachunguluka, akaanda lúusika yoomudúmba Mulúngu.
⁶⁵ Vakaaya voosi va Sakaríia vakakwaatwa ni woowa. Masáare aya yakeenera isi yoosi ya viduunda vya Yudéea.
⁶⁶ Vaantú voosi ^vateera aya masáare, vakahwaalala na vakatuuba kwiiririkana mitimii yaavo kúnu vookiisea, “Úhu musinga ni ari jooli ari kúva?” Viiririkanáa jeyyo, sa vajáa vataanga mukono wa Ijéva ni ne újáa.

Lwímbo lwa Sakaríia

- ⁶⁷ Aho, Sakaríia taáta waala úra musinga akapata ngururu ja Mutima Múja, akaanda lúusa uláali na mutwe yoosea,
⁶⁸ “Adúmbwe Ijéva Mulúngu wa Isiráéeli,
sa újire vaambirirya no vanunuula vaantú vaachwe.
⁶⁹ Atúhíre Mulamuriri ^ari na ngururu,
kufuma ichina ra Daúdi mutumami waachwe,
⁷⁰ ja ^vyeene Mulúngu alúusa ko tweera valáali na mutwe vaachwe keende aho kali,
⁷¹ kutulamurirya iise fuma mikonwii ya vavi viitú,
na kufuma mikonwii ya voosi ^vatusúla.
⁷² Abwéeyiirye jei koonekya riiso ra wúja kwa vala baaba wiitú,
ko kumbukira múháko waachwe múja.
⁷³ Múhákwii úwo, amulaha Aburaháamu baaba wiitú,
⁷⁴ kutulamurirya ari fuma mikonwii ya vavi viitú,
haaha tumutumamire yeeye baa woowa túku,
⁷⁵ kwa wúja na úwoloki mbere yaachwe,
siku joosi ja nkaasu jiitú.
⁷⁶ Naawe mwaana waani, kaanirirwa weende muláali na mutwe wa ^Ari
Mweerimweeri,
sa mulongorera úri Ijéva,
umúwólorire njira yaachwe,
⁷⁷ na vawyiira úri vaantú vaachwe miryúngu ya kulamuririwa kwaavo,

☆ 1:59 Laanga Ncholo 17:12-14.

ko sewa uvi waavo wasírire.
⁷⁸ Kwa njira ya kulaanga kwaachwe na riiso ra wuuja kukuuu,
 kiweeru chaachwe kutujira kiri fuma mweeri,
⁷⁹ sa kivamurikire voosi vara ^viikalaa kilwiiryii cha murimirimii wa inkwya,
 na kilongoole majeo yiitu na njirii ya mwiikalo muja.”

⁸⁰ Yooháani akula, akatuuba kuva na ngururu ja Mutima Muja. Akita kiikala isi ya ibalángu, mpaka siku ^aanda murimo mbere ja vaantu va Isiraéli.

2

Kavyaalwa kwa Yésu

(Matáyo 1:18-25)

¹ Siku ijo, Kaisári Agúusto mutawála wa weeru ya Róoma, ajáa alairirya vaantu voosi va isi ja utemi waachwe vavalwe.

² Kavalwa uku noo kujáa kwa ncholo mpiindi Kireníio ^ajáa gávana wa isi ya Síria.

³ Sa jeyyo, vaantu voosi vajáa vadoma noo valwa, kira muuntu múujii kuuntu lukolo lwaachwe ^lwafuma.

⁴ Na sa viintu Yooséefu ajáa ni wa ichina ra Daúdi, ne akaambuka fuma múujii wa Nasaréeti, ^uri isi ya Galiláaya, furu múuji ^uséwaa Betelehéemu, ^uri isi ya Yudeea.

⁵ Ne ajáa atamany na uko noo valwa hamwi na Maríia muhíinja ^ajáa amatamira. Mpindi ijo, Maríia ni mawulu maruto ajáa.

⁶ Na mpiindi ^vajáa uko Betelehéemu, siku ja Maríia jo kiichungula jikava jafikire.

⁷ Maríia akiichungula mwaana wa ndaambere wa kiintu kilame. Akamukunikirira na ingo ja kisinga, maa akamulaarya mulaambwii wo riishirya ng'oombe, sa vajáa vasóvire nkalo nyuumbii ya vayeni.

Varíisi na Mirimu Miija

⁸ Haaha, heehi na aho kuuntu ^vajáa uchiku uwo, kujáa kwatiite varíisi ^valaangiriryáa makukikuki ya muundi na mburi uko mawundii mpiindi ja uchiku.

⁹ Koonka, murimu muja wa Ijva ukavafumira, kiweeru cha nkongojima ya Ijva kikavariringirira mavaru yoosi. Aho, vakoofa mpaka vakoololokera.

¹⁰ Maa kaa, murimu muja ukavasea, “Koofi tuku! Laangi, navarétiire masáare maaja ^yari kuva cheeru kikulu kwa vaantu voosi.

¹¹ Sa isiku aha múujii wa mutemi Daúdi, avyírwwe Mulamuriri, noo Masía na Mweenevyoosi.

¹² Na ihi noo ishára ^iri bweeyya mumutaange: La, kumashaana muri mwaana awíkirwe ingo ja kisinga, aláariiwe mulaambwii wo riishirya ng'oombe.”

¹³ Koonka, mpuka nkulu ya mirimu miija ya kurumwii ikasaangira na ura murimu muja, ikaanda mudumba Mluungu yoosea,

¹⁴ “Nkongojima kwa Mluungu ^Ari Mweerimweeri,
 na kuri weeru kve na mwiikalo muja kwa vaantu ^aveenda!”

¹⁵ Mirimu miija ^ikahindake na kurumwii, maa vara varíisi vakiwiyira voovo kwa voovo, “Arumi, hendi na Betelehéemu tukoone iki ^chafúmiire Ijva ^atuláire.”

¹⁶ Jeyyo, vakatamany chaangu na Betelehéemu. Kura vakamashaana Maríia na Yooséefu na mwaana aláariiwe mulaambwii.

¹⁷ ^Vakamoone mwaana, maa vakalusa masáare ^meene vajáa vawyíriirwe ni murimu muja ya uwo mwaana kwa vaantu.

¹⁸ Na voosi ^vajáa vateera ayo, vakahwaalala kwa ayo masáare ^vajáa vawyíriirwe ni avo varíisi.

¹⁹ Maa kaa, Maríia akayakwaatya na andookiiririkana ayo masáare yoosi mutimii waachwe.

²⁰ Vara varíisi vakahinduka kuu voomubweeyirya Mulungu nkongojima, sa ayo masáare yoosi ^vajáa vatéire na ^vajáa viine fuma kwa mirimu miija.

²¹ Sikú inaani ^jikafike, vakamuwyiirya kibawii mwaana na vakamuheera irina Yéesu. Iri irina noo rira ^ajáa aheewa ni murimu muja de íyo waavo ave muruto.

Yéesu Yootwaalwa na Kaayii Njija ya Ijva

²² Sikú jo kiiirula vala Yooséefu na Mariia ja ^vyeene Miiró ya Músa ✧ yalairirya, jikafika. Vakamutwaala mwaana na Yerusaleému sa vamuvike muháko kwa Ijva,

²³ ja ^vyeene vyaandika Miirwii ya Ijva, “Kira mwaana wa kiintu kilume wa ndambere vikwa ari muháko kwa Ijva.” ✧

²⁴ Kei, vajáa vadoma noo toola mpóryo ja ^vyeene Miiró ya Ijva yalusa, “Mutoole haramu iviri au makinda yaviri ya nkunde.”

Eláli na Mutwe wa Simeóni

²⁵ Haaha, aho Yerusaleému kujáa kwatite muuntú umwi ^asewáa Simeóni. Uhu, ni muwoloki ajáa na amutuubáa Mulungu. Yeeye, amuloombáa Mulungu kira siiku, na kei iilaangyáa Masía kuuja ari na tuurya ari mutima Isiraeli. Simeóni alongoolwáa ni Mutima Muija.

²⁶ Mutima Muija ajáa amutunukurira si ari kukwya tuku, mpaka amoone Masía wa Ijva.

²⁷ Kuu yoolongoolwa ni Mutima Muija, Simeóni ajáa atamanyá na waámii wa Kaaya Njija ya Ijva. Uko Yooséefu na Mariia vajáa vamutwáarire mwaana waavo Yéesu na Kaayii Njija ja ^vyeene Miiró yalusa.

²⁸ Aho, Simeóni akamuhokera mwaana mikonwii yaachwe, maa akamudumba Mulungu yoosea,

²⁹ “Haaha ee Ijva Mweeneevyo weemweene, rekera mutámwa waako, asuukye na wuija, ja ^vyeene ulusa.

³⁰ Sa miiso yaani yine ulamuriri waako.

³¹ Ulamuriri wuvika mbere ya vaantu voosi.

³² Uhu kuu ari kiweeru ^kiri koonekya Mulungu kwa vaantu si ^vari Vayahúdi, kei yeeye ni nkongojima kwa vaantu vaako Viisiraeli.”

³³ Masáare ^yajáa yalúsirwe ni Simeóni kari musinga, yakavahwaalarya vala taata na íyo waavo.

³⁴ Aho, Simeóni akavatalarya, maa akamusea Mariia, “Laanga, mwaana uhu bweeyya ari vaantu ^vari foo va Isiraeli vawye na ^vari foo viinuke. Yeeye kuu ari ishára ^iri siitwa.

³⁵ Jeyyo, miiririkano ya vaantu ^vari foo yivariyale. Naawe mweeneevyo, nyaasuka tunga iri mutima waako.”

Eláli na Mutwe wa Áana

³⁶ Haaha, kujáa kwatite muláli na mutwe wa kiintu kiki ^asewáa Áana, mwaana wa Fanéeli wa lukolo lwa Ashéri. Yeeye ajáa avire ibaasuka. Áana ajáa aloolwa na ajáa iikala na mulume waachwe kwa myaaka mufungati, maa mulume waachwe akawulala.

³⁷ Keende aho, akava mulala na ajáa afikiirye myaaka makumi yanaani na ine (84). Kwa mpiindi joosi kuu ^avijáa, ni Kaayii Njija uchiku na muusi yoomwiinamira Mulungu, no maloomba Mulungu, kuu iirékiirye kurya.

³⁸ Na mpiindi jiijo kati Simeóni ^alusikáa na Yooséefu na Mariia, Áana akuija, akaanda mudumba Mulungu na akaanda lusa masáare ya uwo mwaana kwa vaantu voosi vara ^vawoojeráa kununuulwa kwa Yerusaleému.

✧ 2:22 Laanga Valáawi 12:2-8. ✧ 2:23 Laanga Ufumo 13:2, 12, 15.

Yooséfu na Maríia Voohinduka na Nasaréeti

³⁹ Yooséfu na Maríia ^vakamarikirye masáare yoosi ^yasaakwa ni Miíro ya Ijáva, maa vakahinduka na isi ya Galiláaya fúuru meevo múujii wa Nasaréeti.

⁴⁰ Musinga ne akakula, akava na ngururu, akakungika tooti na nduwo ya Mulungu ni na yeeye ijáa.

Yéesu Kaayii Njija ya Ijáva

⁴¹ Kira mwaaka, Yooséfu na Maríia vadamáa na Yerusaléemu na ngovii ya Paásika.

⁴² Yéesu ^akafikye myaaka ikimi na iviri, vakaambukan'ya ne na ngovii ja ^vyeene viijuvira.

⁴³ Ngovi ya Paásika ^ikasire, maa Yooséfu na Maríia vakakwaata njira voohinduka na kaayii, Yéesu akachaala Yerusaléemu baa voovo taanga tuku.

⁴⁴ Maa kaa, sa viintu voovo viiseáa Yéesu amwaari aho ikukikukii, vakayeenda luyeendo lwa siku imwi. Aho, vakaanda kumusaakira kwa vanduu vaavo na kwa vijeengi vyaavo.

⁴⁵ ^Vakamsove, vakalamula vahinduke na Yerusaléemu kunu voomusaakira.

⁴⁶ Siku itatu ^jikalooke, vakamushaana Kaayii Njija, kunu iikyire kati na kati ya vakiindya va Miíro yoovateerera na yoovuurya viintu ^valuúsáa.

⁴⁷ Vaantu voosi ^vateeráa ^vyeene Yéesu uyirya na muryungu ^ajáa nowo, vakahwaalala.

⁴⁸ Yooséfu na Maríia ^vakamoone, maa vakahwaalala. Íyo waavo akamusea, “Mwanawaani, sa che kutubweyyirya jei? Laanga, niini na taata waanyu tatirikire maatuku vii tookusaakira.”

⁴⁹ Yeeye akavasea, “Sa che mwakunsaakira? Si mootaanga nasaakwa mbeere nyuumbii ya Taata tuku wuu?”

⁵⁰ Maa kaa, si vataanga ^cheene avawyiraa tuku.

⁵¹ Aho, akahindukan'ya novo na Nasaréeti na akava matu siku joosi. Maa kaa, íyo waavo akayakwaatya ayo yoosi mutimii waachwe.

⁵² Yéesu akatuuba kula na akava na tooti, kunu yoomweerya mutima Mulungu na vaantu.

3

Yooháani Mubatisáaji Yoomwiimirya Njira Yéesu (Matáayo 3:1-12; Maáriki 1:1-8; Yooháani 1:19-28)

¹ Haaha, ujáa wafikire mwaaka wa ikimi na isaano (15) wa utemi wa Kaisári Tiberío. Mpindi ijo, Poontío Piláato noo ajáa gávana wa isi ya Yudeea, Heróode Antípaasi noo imiriraa isi ya Galiláaya na Filípi mwaanaavo na Heróode noo imiriraa isi ya Ituréea na isi ya Tirakoníti na Lisanía noo imiriraa isi ya Abiléene.

² Kei mpindi ijo, Anáasi na Kayáafa noo vajáa veeneisi vakulu. Isáare ra Mulungu rikamujira Yooháani mwaana wa Sakaríia uko isi ya ibaláangwii.

³ Yooháani adomáa na nkaande joosi ja luji lwa Yorodáani, yoovariyula ubatíiso wa vaantu kavalanduka fuma uvii waavo, sa Mulungu asee, uvi waavo wasirire.

⁴ Ja ^vyeene Ijáva alusa kitáabwii cha Isáaya maláli na mutwe waachwe, “Muuntu yookaanirira vikulukulu isi ya ibaláangwii, Imyi neeja njira sa Ijáva.

Wololi njira ^ng'eene ari tweera.

⁵ Kira nkuruwo fukirwa iri,
kira lulu na kiduunda yaaniririwa viri.

Njira ^jawoda wololwa jiri,
na jira ^jabonkoka yaaniririwa jiri.

⁶ Na vaantu voosi kooni vari

alamuriri wa Mulungu.’ ”✠

⁷ Haaha vaantu vari foo vujaa na kari Yoohani sa avabatise. Yoohani avawuyira yoosea, “Eri, nyuunyu mbyaala ya nyororooda! Ni ani avalumire kutu mutiije nkalaria ya Mulungu yookujja?”

⁸ Tumami mirimo iri koonekya kikomi mwavalandukire fuma uvii waanyu. Reki kwiiririkana mitimii yaanyu, ‘Aburahamu ni taata wiitu!’ Ni kuvawuyira niise, Mulungu ifaanaa avalandule mawye aya yave vaana va Aburahamu!

⁹ Baa haaha, chaarya chavikirwe miririi ya kira muti. Kira muti si utungaa ndiwa jabooha, temwa uri na fweirwa uri iviivii ra mooto.”

¹⁰ Aho, ira mpuka ya vaantu ikamuurya, “Haaha ni che turi bweyya?”

¹¹ Yoohani akavasea, “Ari na kaaicho iviri, amuheere imwi ura asiina, na ura ari na chorya abweyye viivyo.”

¹² Vasaankan’yi koodi novo vakujja sa vabatisiwe, maa vakamuurya Yoohani, “Mukiindya na suusu tasaakwa tubweyye jooli?”

¹³ Ne akavasea, “Kari musumula kulookya vira vyeene Miira yaruma tuka.”

¹⁴ Valwi nkoondo novo vakamuurya yoosea, “Ha suusu ni che turi bweyya?” Yoohani akavasea, “Kari muvulaa muti viintu vyaachwe tuka, na kari mukovererya sa mpate mpia ja mahonyo tuka, maa kaa, ikinkimi na misala yaanyu.”

¹⁵ Vaantu vara vaawoojera kuuja kwa Masia mpindi ijo, voosi viisea mitimii yaavo ifaanaa ikava Yoohani noo Masia.

¹⁶ Aho, maa Yoohani akavasea vaantu voosi, “Niini vabatisa niise na maaji. Maa kaa, amwaari yookujja nyuma yaani ari na ngururu kulookya niini, niini si ndiri daha baa tumama murimo wa mutumwa, wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tuka. Yeeye vabatisa ari na Mutima Muija na mooto.

¹⁷ Saama yaachwe yo keerera akwaatire mikonwii yaachwe. Imire neeja kufyaahira luma lwaachwe, ajiinge ngano kyoombi maa kaa, mukunku achimike mootwii si urima.”

¹⁸ Kwa masare ayo na yingi yari foo, Yoohani avalumaa kutu vaantu, mpindi avavariyirira Masare Maaja.

¹⁹ Maa kaa, Yoohani akamudalavye mutemi Herode Antipaasi sa viintu ajaa amsumula Herodia muki wa mwaanaavo, na sa mavi yingi atumamaa,

²⁰ Herode akoongererya vi wingi ko muchuunga manyololwii Yoohani.

Yesu Yoobatisiwa

(Matayo 3:13-17; Marki 1:9-11)

²¹ Siku imwi mpindi Yoohani ajaa akaari yeekerwa, vaantu voosi vakahumale batisiwa, Yesu ne akabatisiwa. Mpindi Yesu aloombaa, kurumu kukaataka dwee.

²² Mutima Muija wa Mulungu akakiima mweeri yaachwe ari ja nkunde. Aho, sawuti ikafuma kurumwii, yoosea, “Weewe uri Mwaana waani. Nakweenda, neeriwa mutima munumunu ni weewe.”

Lukolo lwa Yesu

(Matayo 1:1-17)

²³ Yesu ajaa afikiirye myaaka makumi yatatu (30) de akaanda murimo waachwe. Na vaantu viirikanaa yeeye ni mwaana wa Yooséfu.

Yooséfu ni mwaana wa Eli ajaa.

²⁴ Eli ni mwaana wa Matati ajaa.

Matati ni mwaana wa Lawi ajaa.

Lawi ni mwaana wa Meliki ajaa.

Meliki ni mwaana wa Yanai ajaa.

Yanáí ni mwaana wa Yooséefu ajáa.
²⁵ Yooséefu ni mwaana wa Matatía ajáa.
Matatía ni mwaana wa Amóosi ajáa.
Amóosi ni mwaana wa Nahúumu ajáa.
Nahúumu ni mwaana wa Ésili ajáa.
Ésili ni mwaana wa Nagáai ajáa.
²⁶ Nagáai ni mwaana wa Máati ajáa.
Máati ni mwaana wa Matatía ajáa.
Matatía ni mwaana wa Semeíini ajáa.
Semeíini ni mwaana wa Yoséeki ajáa.
Yoséeki ni mwaana wa Yóoda ajáa.
²⁷ Yóoda ni mwaana wa Yoanáani ajáa.
Yoanáani ni mwaana wa Réesa ajáa.
Réesa ni mwaana wa Serubabéeli ajáa.
Serubabéeli ni mwaana wa Searitiéeli ajáa.
Searitiéeli ni mwaana wa Néeri ajáa.
²⁸ Néeri ni mwaana wa Méliki ajáa.
Méliki ni mwaana wa Áadi ajáa.
Áadi ni mwaana wa Kosáamu ajáa.
Kosáamu ni mwaana wa Elimadáamu ajáa.
Elimadáamu ni mwaana wa Éeri ajáa.
²⁹ Éeri ni mwaana wa Yooshúa ajáa.
Yooshúa ni mwaana wa Elieséeri ajáa.
Elieséeri ni mwaana wa Yoríimu ajáa.
Yoríimu ni mwaana wa Matáati ajáa.
Matáati ni mwaana wa Láawi ajáa.
³⁰ Láawi ni mwaana wa Simeóoni ajáa.
Simeóoni ni mwaana wa Yúda ajáa.
Yúda ni mwaana wa Yooséefu ajáa.
Yooséefu ni mwaana wa Yonáamu ajáa.
Yonáamu ni mwaana wa Eliakíimu ajáa.
³¹ Eliakíimu ni mwaana wa Meléa ajáa.
Meléa ni mwaana wa Méena ajáa.
Méena ni mwaana wa Matáasa ajáa.
Matáasa ni mwaana wa Nasáani ajáa.
Nasáani ni mwaana wa Daúdi ajáa.
³² Daúdi ni mwaana wa Yéese ajáa.
Yéese ni mwaana wa Obéedi ajáa.
Obéedi ni mwaana wa Boási ajáa.
Boási ni mwaana wa Salimóoni ajáa.
Salimóoni ni mwaana wa Nashóoni ajáa.
³³ Nashóoni ni mwaana wa Aminadáabu ajáa.
Aminadáabu ni mwaana wa Adimíini ajáa.
Adimíini ni mwaana wa Aráamu ajáa.
Aráamu ni mwaana wa Hesiróoni ajáa.
Hesiróoni ni mwaana wa Peréesi ajáa.
Peréesi ni mwaana wa Yúda ajáa.
³⁴ Yúda ni mwaana wa Yaakúupu ajáa.
Yaakúupu ni mwaana wa Isaka ajáa.

Isaka ni mwaana wa Aburaháamu ajáa.
 Aburaháamu ni mwaana wa Téera ajáa.
 Téera ni mwaana wa Nahóori ajáa.
 35 Nahóori ni mwaana wa Serúugi ajáa.
 Serúugi ni mwaana wa Réeu ajáa.
 Réeu ni mwaana wa Peléegi ajáa.
 Peléegi ni mwaana wa Ebéeri ajáa.
 Ebéeri ni mwaana wa Sáala ajáa.
 36 Sáala ni mwaana wa Kenáani ajáa.
 Kenáani ni mwaana wa Arifakisáadi ajáa.
 Arifakisáadi ni mwaana wa Shéemu ajáa.
 Shéemu ni mwaana wa Núhu ajáa.
 Núhu ni mwaana wa Lámeki ajáa.
 37 Lámeki ni mwaana wa Mesuséela ajáa.
 Mesuséela ni mwaana wa Enóoki ajáa.
 Enóoki ni mwaana wa Jeráadi ajáa.
 Jeráadi ni mwaana wa Mahalaléeli ajáa.
 Mahalaléeli ni mwaana wa Kenáani ajáa.
 38 Kenáani ni mwaana wa Enóoshi ajáa.
 Enóoshi ni mwaana wa Séeti ajáa.
 Séeti ni mwaana wa Adáamu ajáa,
 na Adáamu ni mwaana wa Mulungu ajáa.

4

Yéesu Yooyerwa ni Irimu

(Matáayo 4:1-11; Maárikí 1:12-13)

¹ Yéesu kunu ahókúire Mutima Múja, akahinduka fuma luujii lwa Yorodáani. Mutima Múja akamutwaala furu isi ya ibalángwii.

² Uko Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamuyera Yéesu kwa siku makumi yani (40). Na kwa siku joosi ijo si arijáa kintu chochoosi tuku, aho akiiteera njala.

³ Aho, Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamusea, “Kooni uri Mwaana wa Mulungu, lairirya iwe iri rive mukáate.”

⁴ Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalusa jei, ‘Muuntu si ari kuva nkaasu kwa vyóorya vii tuku.’”

⁵ Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamutwaala Yéesu na haantu ^hiinuka hari ncholwii. Uko, rikamulaira kwa mpindi nduudi ntemi ja weeru yoosi.

⁶ Ikúlu ra Mirimu Mivi rikamusea, “Kaheera ndiri nkongojima ya ntemi jaavo joosi na wiimiriri waavo, sa nkongojima na wiimiriri wa ntemi iji joosi naheewa nini na ifaanaa nkamuheera yoyoosi ^noosaaka.

⁷ Haaha kooni wuunyinafire, ivi vyoosi kuva viri vyaako.”

⁸ Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalusa jei, ‘Mwiinamire Ijéva Mulungu waako vii, na umutumamire yeemweene vii.’”

⁹ Rikamutwaala Yéesu furu múujii wa Yerusaleemu, ncholwiinchoolwii ya munára wa Kaaya Njija ya Ijéva, maa rikamusea, “Kooni weewe uri Mwaana wa Mulungu, ifweite na isi fuma aha.

¹⁰ Sa Masáare ^Yari Mpeho yalusa, ‘Mulungu tuma ari mirimu yaachwe miija ikulamurirye,

¹¹ yooyo kukwaatirira iri mikonwii yaavo,

sa kari ijeo raako ji riikunguvale iwyii tuku. ☆”

12 Yéesu akuuyirya, yoosea, “Masáare ^Yari Mpeho yalúusa jei, ‘Kari umuyéeraa Ijéva Mulungu waako tuku.’ ☆”

13 Ikúlu ra Mirimu Mivi ^rikahumule kumayera Yéesu kwa njira joosi ijo, maa rikamureka kwa mpiindi.

Yéesu Yookaanda Mrimo Waachwe

(Matáyo 4:12-17; 13:52-58; Maáriki 1:14-15; 6:1-6)

14 Aho, Yéesu akahinduka na isi ya Galiláaya ahókire luviro lwa Mutima Muija. Noyo masáare yaachwe yakeenera isi joosi ^jariingirira.

15 Ne akiindyáa vaantu sinagógii jaavo na kira muantu amudumbaáa.

16 Siku imwi, Yéesu akadoma na mújii wa Nasaréeti kuntu ^akurira. Na siku ya Sabáato akiingira na sinagógii ja ^vyeene ijévira. Akima sa asome Masáare ^Yari Mpeho.

17 Akaheewa kitáabu cha Isáaya muláli na mutwe. Akakifotolola na akashaana haantu ^haandikwa,

18 “Mutima wa Ijéva ni mweeri yaani uri,
sa aampaka makuta,
nvariyele Masáare Maaja kwa vakiva.
Aantuma nivawyyire vaantu ^vari munyololwii,
kuchungurirwa kwaavo,
vahoku kooná kwaavo kei,
kvalamurirya vaantu ^vakénderirwaa,

19 kei, noo vavariyurira vaantu mwaaka wa Ijéva yookuija noo vatalarya vaantu vaachwe.” ☆

20 Yéesu ^akamarikirye soma, akakifota kira kitáabu, akamheera mutumami wa sinagógi, maa akiikala. Vaantu voosi ^vajáa aho, vakamutuurirya miiso.

21 Aho, akaanda lusika novo akavasea, “Isiku, aya Masáare ^Yari Mpeho ^mutéire, yakimiiine.”

22 Vaantu voosi ^vajáa aho, vakamudumba kunu vahwáliire sa masáare ya nduwo ^meene alusáa. Viyuryáa voosea, “Uhu si ari mwaana wa Yooséefu tuku wuu?”

23 Ne akavasea, “Namányire kuungwyira muri mpíri ihi, ‘Mwaanga ihorye mweeneevyo!’ Kei kumsema muri, ‘Masáare ^tateera watumama kura iturii ra Kaperenáumu, yatamame aha iturii kuntu ^wakurira.’ ”

24 Kei akavasea, “Kimaari noovawyyira, kusiina muláli na mutwe wa Ijéva ^arúmwaa kaayii kwaachwe tuku.

25 Kimaari kaa noovawyyira, mpiindi ja Elía muláli na mutwe, mbula ijáa yiima kwa myaaka itatu na myeeri musasatu, isi yoosi ikava na njala ya imalo. Mpindi ijo, isi ya Isiráeli ijáa yatiite valala ^vamema maatuku vii.

26 Maa kaa, Elía si atumwa baa kwa umwi wa valala avo tuku. Yeeye atumwa kwa mulala umwi wa mújii wa Seréputa ^uri isi ya Sidóoni. ☆

27 Kei, mpiindi ja Elísha muláli na mutwe isi ya Isiráeli ijáa yatiite vaantu ^vari foo ^vari na ulóonda. Baa jeyyo, kusiina baa umwi waavo ajirulwa tuku, maa kaa, Naamáani vii fuma isi ya Síria.” ☆

28 Vaantu voosi ^vajáa aho sinagógii ^vakateere jeyyo, vakakorera ni nkalari.

29 Hahara, vakiinuka, vakamufumya Yéesu na weerwii ya ituri raavo, vakamutwaala fura nemwiinewwii ya lulu ^lweene ituri raavo rijáa rajeengwa sa vamukundurire.

30 Maa kaa, yeeye akalooka na katikati yaavo, akiilookera.

☆ 4:11 Laanga Sabúuri 91:11-12. ☆ 4:12 Laanga Nkumbukira ya Miiro 6:16. ☆ 4:19 Laanga Isáaya 61:1-2; maa de Isáaya 58:6. ☆ 4:26 Laanga 1 Vatemu 17:1-24. ☆ 4:27 Laanga 2 Vatemu 5:1-14.

*Yéesu Yookibirya Murimú Muví
(Maárikí 1:21-28)*

³¹ Aho, Yéesu akagirita na múujii wa Kaperenáumu ^uri isi ya Galiláaya. Uko, siku ya Sabáato avakiindyáa.

³² Vaantu vakahwaalala uvariyuli waachwe, sa ujáa watite wiimiriri.

³³ Aho sinagógii, kujáa kwatite muuntu ^ajáa na murimú muvi. Uwo muuntu akatulatula isóso yoosea,

³⁴ “Haaka! Weewe Yéesu wa Nasaréeti, che woosaaka kuri suusu? Wuújire tumala wuu? Nakumányire uri ani weewe! Weewe uri Múja wa Mulungu.”

³⁵ Yéesu akudalavya ura murimú muvi yoosea, “Kirinya sawu! Fuma kuri uhu muuntu!” Ura murimú muvi ukamuvayya ura muuntu mbere yaavo baa mutamikya tuku.

³⁶ Vaantu voosi vakahwaalariwa maatuku vii, maa vakaanda kiiyurya voovo kwa voovo yoosea, “Aya ni masáare che? Kwa wiimiriri na ngururu yoolairirya mirimú mivi ifume noyo yoofuma!”

³⁷ Jeyyo, masáare ya Yéesu yakeenera kira haantu isi ira.

*Yéesu Yoohorya Valwúri ^Vari Foo
(Matáayo 8:14-17; Maárikí 1:32-34)*

³⁸ Yéesu akafuma aho sinagógii, maa akadoma fúru kaayii kwa Simóoni. ^Vakafike, vakamushaana mukwi wa Simóoni ajáa nchiirii aváirwe ni ndwáala, maa vakamuloomba Yéesu amuhorye.

³⁹ Yéesu akamuseeserera, maa akiidalya ira ndwáala. Hahara akahola ira ndwáala yaachwe, maa akaanda vatamamira.

⁴⁰ Mpindi mwaasu ^wakutumiráa, vaantu voosi ^vajáa na valwúri ^vajáa na ndwáala ^jisisimiresimire, vakavareeta na kwa Yéesu. Akavika mikono yaachwe mweeri yaavo voosi na voosi vakahola.

⁴¹ Mirimú mivi yafumáa kwa vaantu ^vari foo, noyo yatuláa isóso yoosea, “Weewe uri Mwaana wa Mulungu!” Maa kaa, Yéesu idalavyáa ireke lusa isáare roroosi sa ijáa yamányire yeeye noo Masía.

*Yéesu Yoovariyula Masáare ^Yari Mpeho Mijii Yüngi
(Maárikí 1:35-39)*

⁴² Lomutóondo yaachwe ^kukeere, Yéesu akatamanyá na haantu ^hari kijiraawa. Mpuka nkulu ya vaantu ^vakataange asiina, maa vakaanda msaakira. ^Vakamoone vakaanda kumukitira sa achaaale uko meevo.

⁴³ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Nasaakwa nvariyele Masáare Maaja ya Utemi wa Mulungu mijii yüngi sa iki noo ^cheene natumwa ji ntumame.”

⁴⁴ Jeyyo, Yéesu akatuuba variyula Masáare ^Yari Mpeho masinagógii ya Vayahúudi.

5

*Yéesu Yoovaanirira Vapooji va Ncholo
(Matáayo 4:18-22; Maárikí 1:16-20)*

¹ Siku imwi, Yéesu ajáa ima mbarimbari ya iriva ra Genesaréeti, kunu yoovariyula isáare ra Mulungu. Vaantu ^vari foo vakamuringirira mpaka vakaanda kumufenyenkererya.

² Aho, akoona mashúwa iviri ^jiri mbarimbari ya iriva. Ijo mashúwa, vavúuvi vaachwe vajáa vakimire noo kooyya njwaavu jaavo.

³ Yéesu akiingira mashúwii imwi. Iyo mashúwa ni ya Simóoni ijáa. Yéesu akamuloomba Simóoni ikundule kiduudi na luujii. Aho, Yéesu akiikala mashúwii, maa de indookiindya mpuka ya vaantu.

⁴ ^Akahumale kukiindya, maa akamusea Simóoni, “Hende, twaala mashúwa na maajii malíhi, aho, maa de mukiimye njwaavu jaanyu mukwaate soompa.”

⁵ Simóoni akamusea, “Aka Aai, tatámamire chiriri baa turya kiintu tuku. Maa kaa, kwa isáare raako kiimya ndiri njwaavu.”

⁶ Simóoni na viivaachwe ^vakakiimye njwaavu, vakakwaata soompa ^jamema maatuku vii mpaka njwaavu jikaanda dumuka.

⁷ Sa jeyyo, vakavaanirira viivaavo ^vajáa na mashúwa yíngi, vuuje ji vavaambire. Vakuuja, vakamemya soompa mashúwa joosi iviri mpaka jikasengerera nyimira.

⁸ Simóoni Peéterí ^akoone masáare ayo, akachwaama mbere ya Yéesu maa akasea, “Aai Mukúlu, looka kwaani, niini ndiri muvi.”

⁹ Simóoni na viivaachwe vajáa vahwáalariwe maatuku ni soompa ^ng’eene vajáa vakwáatire.

¹⁰ Víngi ^vajáa vahwaalala ni vala Yaakúupu na Yooháani vaana va Sebedáayo. Ava vatumaman’yaa na Simóoni.

Aho, Yéesu akamusea Simóoni, “Simóoni, koofa tuku, kwaandira haaha kuva uri muvúuvi wa vaantu.”

¹¹ ^Vakajitwaale mashúwa na mbarimbari ya iriva, vakareka kira kiintu, vakamutuuba Yéesu.

*Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Ari na Ulóonda
(Matáayo 8:1-4; Maárikí 1:40-45)*

¹² Sikú imwi, Yéesu ajáa atamanya na múujii umwi. Uko, muntu umwi ^ahaambwa ni ulóonda muviri woosi akuuja na kari Yéesu, akachwaama mbere yaachwe akiinamya kisho chaachwe furu isi. Akiiloombererya yoosea, “Aai, kooni woosaaka, ifanaa ukaaanjirula ndwála yaani.”

¹³ Yéesu akiinurirya mukono waachwe, akamusaasya, kuu yoosea, “Noosaaka, ujirulwe!” Hahara, ulóonda ukafuma muvirii waachwe, akahola.

¹⁴ Aho, Yéesu akamulairirya yoosea, “Kari umuwyíraa muntu yoyoosi isáare iri tuku, maa kaa, tamanya ukiiyónekye kwa mweeneisi wa Ijéva, utole na mpóryo yo jirulwa, ja ^vyeene Músa alairirya, sa vataange kimaari uhórire.”✠

¹⁵ Baa jeyyo, masáare ya Yéesu yakaariwa kira haantu. Mpuka nkulu ja vaantu jijiingáa kumuteerera na vahoriwáa ndwála jaavo.

¹⁶ Maa kaa, Yéesu avarekáa na adomáa na kijiraawii noo muloomba Muluungu.

*Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Aakwya Iyandiyandi
(Matáayo 9:1-8; Maárikí 2:1-12)*

¹⁷ Sikú imwi, Yéesu avavariyeriráa vaantu Masáare ^Yari Mpeho. Vamwi va vaantu vamuteereráa, ni Mafarisáayo na vakiindya va Miiróo vajáa. Avo Mafarisáayo na vakiindya vajáa vafuma kira ituri ra Galiláaya, Yudeea na múujii wa Yerusaleému. Laviro lwa Ijéva ni na Yéesu lujáa sa ahorye vaantu.

¹⁸ Vaantu vamwi vakuuja viinwíre mulwíri umwi na ndiri yaachwe. Uhu mulwíri ajáa aakwya iyandiyandi. Vakasaaka vamwiingirye na nyuumbii kuntu ^ajáa Yéesu.

¹⁹ Maa kaa, vakasiindwa kumwiingirya sa vaantu vajáa vamémire munamunu. Aho, vakaambuka ni ikekeerii, vakabontola ikekeera hara kuntu Yéesu ^ajáa, vakamukiimirya ura mulwíri na ndiri yaachwe, maa vakamvika heehi na Yéesu.

²⁰ Yéesu ^akoone kuruma kwaavo, akamusea ura mulwíri, “Aai, uvi waako wasírire.”

²¹ Aho, vakiindya va Miiróo na Mafarisáayo vakaanda kiiryura yoosea, “Ni ani uhu yoolusa masáare yo muhíntikira Muluungu? Kusiina wíngi ^adáhaa sea uvi wasírire tuku, ni Muluungu yeemweene vii.”

²² Yéesu akataanga kwiiririkana kwaavo. Aho akavasea, “Ni sa che mookiiririkana ayo mitimii yaanyu?”

✠ 5:14 Laanga Valáawi 14:1-32.

²³ Eri, ni kirikwi noo chaangu kulookya myeewe, kumusea uhu mulwiri, ‘Uvi waako wasirire,’ baka kumusea, ‘Inuka, ulooke?’

²⁴ Haaha noosaaka mtaange, Mwaana wa Muntu atiite wiimiriri wo sea vaantu aha weerwii, ‘Uvi waavo wasirire.’ ” Aho, akamusea ura muntu ^aakwa iyandiyandi, “Nokusea, inuka, toola ndiri yaako, udome na kaayii kwaako.”

²⁵ Hahara, ura muntu akiima mbere ya vaantu voosi, akatoola ndiri yaachwe, maa akadoma na kaayii kwaachwe kunu yoomudumba Mlungu.

²⁶ Vaantu voosi vakahwaalala maatuku vii na vakakwaatwa ni woowa kunu voomudumba Mlungu vakasea, “Isiku tine masaa ^yahwaaalarya!”

*Yésu Uja jo Kaanirira Vavi
(Matáyo 9:9-13; Máriki 2:13-17)*

²⁷ Ayo ^yakalooke, Yésu akafuma na weerwii ya múji. Uko akamoona msaankan’yi kóodi umwi ^asewaa Láawi iikyire kivaandii cho rihira kóodi, yoosaankan’ya kóodi. Aho, akamusea, “Ntuuba!” ²⁸ Ne Láawi akiinuka, akareka kira kiintu, maa akamutuuba Yésu.

²⁹ Na Láawi akamubweyyirya Yésu ngovi nkulu aho kaayii kwaachwe. Mpuka nkulu ya vasaankan’yi kóodi na vaantu viingi vakiikala kurya ne chákurya.

³⁰ Maa kaa, Mafarisáyo na vakiindya va Miiri vakavang’urira vapooji vaachwe voosea, “Sa che moorya no nywa hamwi na masaankan’yi kóodi na maduwalo?”

³¹ Yésu ^akayateere ayo masaa, maa akavasea, “Vaantu ^vari nkaasu si vasáakaa mwaanga tuku, maa kaa, valwiri noo vasáakaa mwaanga.

³² Si nuja joo kaanirira vaantu ^viyónaa ni vawoloki tuku, nuja joo kaanirira vavi sa vamavalandukire Mlungu.”

*Yésu Yookuuriwa Kwiirekya Kurya
(Matáyo 9:14-17; Máriki 2:18-22)*

³³ Aho, vakamuurya Yésu voosea, “Vapooji va Yooháani na va Mafarisáyo viirékya kurya so muloomba Mlungu. Maa kaa, amwi vapooji vaako ni varijaa no nywa vii kira siiku?”

³⁴ Yésu akavasea, “Eri, ifaanaa mukavabweyya vaantu ^valáarikirwe na ngovi ya ilóola na mweenengovi nti ^ari novo viirekya kurya wu?”

³⁵ Maa kaa, mpiindi luu kuja jiri, mweenengovi luu samulwa ari, aho noo vakiirekiirye kurya.”

³⁶ Aho, maa Yésu akavavaira lusímo uhu, “Kusiina muntu ^akéaa kiráka fuma ingo ifya sa achumire isaamu tuku. Kooni abweyyiirye jeyyo, kuva ari amwíre ingo ifya na ikyo kiráka kifya si kiri kiifwaanirira na iro isaamu tuku.

³⁷ Kei, kusiina muntu ^avíkiraa diváai ifya viríibii* vya kali tuku. Kooni abweyyiirye jeyyo, iyo diváai pasula iri ivyo viríiba, diváai kitika iri na viríiba saambuka viri.

³⁸ Diváai ifya ni viríibii vifya ivíkirwaa.

³⁹ Baa kusiina muntu ^asáakaa kunywa diváai ifya kooni anywíre ira ya kali tuku, sa aséaa, ‘Ira ya kali noo yabooha kulookya.’ ”

6

*Yésu ni Mweeneevyo wa Sabáato
(Matáyo 12:1-8; Máriki 2:23-28)*

¹ Siku ya Sabáato imwi, Yésu na vapooji vaachwe vajaa vakwaatira na mawundii ya ngáano. MPIindi ^valookaa, vapooji vaachwe vakava voohunga maangala ya ngáano, vakayafiisa de vandoorya.

* **5:37 viríibii:** Viríiba ni saama ^javíkiraa diváai. Jaténgeneshiwaa na ndiri.

² Vamwi va Mafarisáayo vakasea, “Eri, sa che moowuna Miiro siku ya Sabáato?”*

³ Aho, maa Yéesu akavasea, “Si munasoma ^cheene atumama mutemi Daúdi mpiindi ^ajáa áávirwe ni njala na vaantu vaachwe tuku wuu?”

⁴ Daúdi iingira na nyuumbii ya Mulungu, akatoola ira mikáate ^ivikwaa mbere ya Mulungu, akarya. Mikáate iyo, veeneisi va Iyova vii noo vajáa varekerwa vindoorya. Vaantu viingi Miiro ijáa yakaan’ya kurya. Ne akavaheera vaantu vaachwe, vakarya.”☆

⁵ Aho, Yéesu akavasea, “Mwaana wa Muntu ni Mweeneevyo wa Sabáato.”

Yéesu Yoomhorya Muntu Siku ya Sabáato
(Matáayo 12:9-14; Maáriki 3:1-6)

⁶ Siku ya Sabáato yingi, Yéesu ajáa iingira na sinagógii, maa akaanda kiindya. Aho, kujáa kwatite muntu ^ajáa na mukono wa kulame ^waakwya iyandiyandi.

⁷ Vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakava voomulaanga neeja sa voone kooni ari mughorya siku ya Sabáato. Vabweeyáa jeyyo sa vapate nkalo yo mutwaala na balásii.

⁸ Maa kaa, Yéesu ajáa atáangire miiririkano yaavo, aho akamusea ura muntu ^ajáa na mukono ^waakwya iyandiyandi, “Seesa, ima aha mbere ya vaantu.” Ura muntu akiinaka, maa akiima mbere ya vaantu voosi.

⁹ Aho, maa Yéesu akavasea, “Ni kuvuurya niise, ni ririkwi noo Miiro ^yaruma kutumama siku ya Sabáato? Kutumama kiintu kiija baku kivi? Kulamurirya nkaasu au kumala?”

¹⁰ Aho, akavalaanga vaantu voosi, maa akamusea ura muntu, “Wolola mukono waako!” Ura muntu akabweeyáa jeyyo, hahara mukono waachwe ukava nkaasu kei!

¹¹ Maa kaa, vara vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakakalala maatuku vii, vakaanda kiiheera miryungu voovo kwa voovo ^cheene vari mabweeyáa Yéesu.

Yéesu Yoovasaawula Vapooji Ikimi na Vaviri
(Matáayo 10:1-4; Maáriki 3:13-19)

¹² Siku imwi, Yéesu ajáa aambuka na luulwii noo muloomba Mulungu. Uko akamuloomba Mulungu chiriri.

¹³ ^Kukeere, maa akavaanirira vapooji vaachwe. Aho, akavasaawula ikimi na vaviri, avo akavakemera vatumwi.

¹⁴ Ava noo vatumwi ^asaawula, Simóoni, yeeye amukemera Peéteru, na Anderéa mwaanaavo, Yaakúupu na Yooháani, Filiipi na Batolomáayo,

¹⁵ Matáayo na Tomási, Yaakúupu sha Alufáayo na Simóoni ^mweene aanirirwaa Selóte,†

¹⁶ Yúda sha Yaakúupu, na Yúda Isikarióti ^amvarinduka Yéesu.

Yéesu Yookiindya no Horya Valwiri ^Vari Foo
(Matáayo 4:23-25)

¹⁷ Yéesu akakiima fuma luulwii hamwi na vatumwi vaachwe. Na ^akafike haantu ^hari na iriisi, akiima. Aho, kujáa kwatite mpuka nkulu ya vapooji vaachwe na vaantu ^vajáa vafúmire isi yoosi ya Yudeea, múujii wa Yerusaleemu, na mbarimbari ya mayiya ya míji ya Tíiro na Sidóoni. Ava, vajáa vuújire noo mteerera Yéesu na vahoriwe ndwála jaavo.

¹⁸ Na vara ^vaturikiriwaa ni mirimu mivi, avahoryaa.

¹⁹ Vaantu voosi vasaakaa kumasaasya sa ngururu ^jafumaa kwaachwe na avahoryaa vaantu voosi.

* **6:2 moowuna Miiro siku ya Sabáato:** Kwa Miiro ya Vayahúudi kuwuna maangala yaviri yatatu iwundii kwa muntu si vijáa vyakaaniwa tuku. Laanga Nkambukira ya Miiro 23:25. Mafarisáayo si vamuryáa Yéesu sa che vapooji vaachwe vookiiva tuku, kiintu ^vamuseáa ni sa che vapooji vaachwe vootumama murimo wo chwa siku ya Sabáato. Na Miiro ya Músa yasea kusiina muntu kutumama siku ya Sabáato tuku. Laanga Ufumo 20:8-11. ☆ **6:4** Laanga 1 Samwéli 21:1-6. † **6:15 Selóte:** Noo kusea, mulwiri wa isi.

Ntálarya na Njumo
(Matáayo 5:1-12)

²⁰ Yéesu akavalaanga vapooji vaachwe akasea,
“Mwatalariwa nyuunyu ^muri vakiva,
sa Utemi wa Muluungu ni waanyu.

²¹ Mwatalariwa nyuunyu ^muri na njala haaha,
sa kiikutiwa muri.
Mwatalariwa nyuunyu ^moorira haaha,
sa seka muri.

²² Mwatalariwa nyuunyu mpindi vaantu ^vari vaswala,
^vari vakera lutaami na kuvatukira,
na ^vari vasea muri vavi,
sa mwamuruma Mwaana wa Muntu.

²³ Siku masáare aya ^yari fumira, eryi mitima na mendoofirira sa kúnáálo yaanyu ni nkúlu kurumwii, sa baa vala baaba waavo vavabweeyirirya viivyo valáli na mutwe va Ijva.

²⁴ Maa kaa, mpolai nyuunyu ^muri vasúngaati,
sa kutuurya mitima kwaanyu mwahumula kukuhokera.

²⁵ Mpolai nyuunyu ^mwiikutire haaha,
sa kwaavwa muri ni njala.

Mpolai nyuunyu ^mooseka na cheeru haaha,
sa rira muri na rira muri no myaa.

²⁶ Mpolai nyuunyu vaantu voosi ^vakavadúmbiriraa,
sa baa vala baaba vaavo viivyo vavadúmbiriraa,
valáli na mutwe va ulongo.

Kuveenda Vavi
(Matáayo 5:38-48; 7:12)

²⁷ Maa kaa, ni vawyira niise nyuunyu vara ^mookunteerera, veendi vavi vaanyu.
Vabweeyiriyi wuwa vara ^vavaswala.

²⁸ Vatalaryi vara ^vavajúmaa, na vara ^vavabwéeyiriyaa mavi valoomberi kwa Muluungu.

²⁹ Kooni muntu akaváire lusayya lwa ivaru rimwi, mavarindurire na lwa ivaru riingi.
Kooni muntu akuhókire ikóoti raako, kumasiitira isháati raako tuku.

³⁰ Muntu yoyoosi ura ^yookuloomba kiintu, muheere. Kei, kooni muntu akuhókire máari jaako, kari udáayyaa akuhindurire tuku.

³¹ Mendoovabweeyirya viingi ja ^vyeene nyuunyu moosaaka vandoovabweeyirya.

³² Kooni maveéndire vii vara ^vaveenda nyuunyu, ni kúnáálo che muri turya? Amwi baa vaduwalo vaveenda vara ^vaveenda voovo vii!

³³ Kei, kooni mavabwéeyiriye maaja vara ^vavabwéeyiriyaa wuwa vii, ni kúnáálo che mooturya? Amwi baa vaduwalo vabweeyya viivyo!

³⁴ Kooni moovakopesha vara ^mookiilaangya riha vari, ni kúnáálo che moopata? Baa vaduwalo vavakópeshaa vaduwalo viivaavo kuu vookiilaangya hindurirwa vari vyoosi ^vakopesha.

³⁵ Maa kaa, nyuunyu maveende vavi vaanyu, na mendoovabweeyirya wuwa. Kei, mendoovakopesha baa kiilaangya hindurirwa muri tuku. Kooni mbwéeyiye jeyyo, ^Ari Mweerimweeri variha ari mariho makulu. Kei, kuva muri vaana vaachwe sa yeeye aboohya kwa vara si ^vadúmbaa na vavi.

³⁶ Sa jeyyo, mave na mbavariri ja Taáta waanyu ^vyeene ari na mbavariri.

*Kulamurira Viingi
(Matáyo 7:1-5)*

³⁷ Kari mulámuriraa tukú, de baa nyuunyú mudiire kundoolamurirwa. Kari mulúusaa irya tukú, de baa nyuunyú mudiire kundooluusirwa irya. Múndoovasea viivaanyú yasírire, sa baa nyuunyú múndoosewa yasírire.

³⁸ Muboohe inda, aho naanyú heewa mweende. Kikomi, heewa mweende vipímo ^vyamema, vikasungusirwa mpaka vindookitikirira. Sa kipímo kikira ^moopiimira vaantu viingi, noo ^muri piimirwa!”

³⁹ Yéesu akavavaira lusímo ulú, akavasea, “Eri, muboku ifaanaa amulongoole mwiiwaachwe wuu? Kikomi voosi burukira vari na iduundwii.

⁴⁰ Mupooji si ari mulookerera mukiindya waachwe tukú. Maa kaa, mupooji ura ^ahumula kiindiwa yoosi ifaanaa akadaha kuva ja mukiindya waachwe.

⁴¹ Amwi woolaanga kajula kari riiswii ra mwaanaanyú na uli si wookoona mpóngoola ^iri riiswii raako?

⁴² Jooli uri musea mwaanaanyú, ‘Mwanawiitu, tula nikuseyye kajula riiswii raako,’ kunu weewe si wookoona mpóngoola ^iri riiswii raako? Weewe mukweembi! Seyya ta mpóngoola riiswii raako, de woone neeja na udahe seyya kajula riiswii ra mwaanaanyú.

*Muti Watángikanaa kwa Ndiwa Jaachwe
(Matáyo 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Kusiina muti ^wabooha ^watungaa ndiwa ^javiha tukú, na kusiina muti ^waviha ^watungaa ndiwa ^jabooha tukú.

⁴⁴ Vaantu vutángaa muti kwa ndiwa jaachwe. Vaantu si vatúndaa saambu mihuungii tukú na si vatúndaa sabíbu mbiirii tukú.

⁴⁵ Noo jeyyo viri, muuntu muja afúmyaa maaja fuma máari jaachwe ja kikomi ja mberii ja mutimii waachwe muja. Na muuntu mavi afúmyaa mavi fuma mutimii waachwe mavi. Sa viintu ^vyamema mutimii wa muuntu, noo mulomo waachwe ulúusaa.

*Mujeengi Ari na Tooti na Mujeengi Muboho
(Matáyo 7:24-27)*

⁴⁶ Sa che mookanyanirira, ‘Mukulu, Mukulu!’ amwi si mootamama yara ^noovawyiira?

⁴⁷ Muuntu yoyoosi ^ujaa na kari niini na ^atéereraa no yakwaatya masáare yaani, iifwíne na lusímo ulú,

⁴⁸ yeeye ni ja muuntu ^ajeengaa nyumba, maa kaa, de aande jeenga, ajáa aviika mwaariryo isii ya iduundu ^rijáa rasiimbwa furu mwaalaliwyii. Mbula ^ikavae na luji lukulu ^lukiike mpaka lukamoola ikiko ra iboote, maaji yakakung’antika na nyuumbii kwaachwe. Maa kaa, sa viintu nyumba ira ijáa yajeengwa vyabooha, ayo maaji si yadaha baa kwiisingisya tukú.

⁴⁹ Maa kaa, ura ^atéeraa masáare yaani baa yakwaatya tukú, ni ja muuntu ^ajeenga nyumba yaachwe ichuúkii baa siimba no víika mwaariryo tukú. Na maaji ^yakabomole ikiko ra maaji na maaji ^yakakung’antike na nyuumbii yaachwe, hahara nyumba yaachwe yaawya, na ikabomoka vuu!”

7

*Yéesu Yoomuhorya Mutumami wa Mulukaluka si Ari Muyahúudi
(Matáyo 8:5-13; Yoháni 4:43-54)*

¹ Yéesu ^akahumule lusa masáare ayo yoosi kunu vaantu voomateerera, maa akadoma na múujii wa Kaperenáumu.

² Aho múujii, kwajáa kwatiite mukúúlu umwi wa valwi nkoondo. Uhu mukúúlu ajáa atiite mutumami waachwe ^ajáa amweendamweenda. Haaha uhu mutumami ajáa alwaala sengerera akwye.

³ Uwo mukúúlu wa valukaluka ^akateere masáare ya Yéesu, akatuma vawosi va Kiyahúudi vadome na kwa Yéesu, vakamuloombe uje ji amuhorye mutumami waachwe.

⁴ Novo ^vakafike kwa Yéesu, vakamukalaamya munumunna voosea, “Kooni kuri na muuntu ^avalwa iima neeja kwaambiririwa, ni uhu.

⁵ Yeeye eenda isi yiitu, baa kei noo atujeengera sinagóogi.”

⁶ Aho, maa Yéesu akadoman'ya novo. Maa kaa, viintu ^ajáa akaari kuli kuli na nyumba ya ura mukúúlu wa valwi nkoondo, ura mukúúlu akatuma vijeengi vyaachwe vakamusee Yéesu, “Aai mukúlu, kari ujuuwike tuku, niini si navalwa niima neeja kukuteengya weewe wiingire nyuumbii kwaani tuku.

⁷ Iki noo ^chooreka, niyiine si navalwa niima neeja kuja na kwaako tuku. Maa kaa, lusa isáare vii na mutumami waani ahole.

⁸ Sa niini ni muuntu ^naviikwa isi ya wiimiriri, baa kei natiite valwi nkoondo isi yaani. Kooni namuséire uhu ‘Doma,’ adómaa na wiingi ‘Uja,’ ne ujaa. Kooni namuséire mutumami waani ‘Bweyya iki,’ yeeye abwéeyaa.”

⁹ Yéesu ^akateere ayo masáare, akahwaalala munumunna, akiilorera akiilaanga ira mpuka ^yamutuubáa, maa akavasea, “Noovawyiira, si ninoona kuruma ja uku baa kuri isi yoosi ya Isiraéli tuku.”

¹⁰ Na vara vaantu ^vajáa vatúmirwe noo mwaanirira Yéesu ^vakahinduke na kaayii kwa mukúúlu wa valukaluka, vakamushaana ura mutumami ahórire.

Yéesu Yoomufufula Musinga wa Mulala

¹¹ Mpindi kiduudi, Yéesu akadoma na múujii umwi, ^uséwaa Náini. Uko ajáa adoman'ya na vapooji vaachwe na mpuka nkulu ya vaantu.

¹² ^Akasengerere mutiryaangwii wa múuji, akalumana na mpuka ya vaantu viinwiire maviri wa mutavana ^ajáa awúliire vootwaala noo taaha. Uhu mutavana noo mwaana umwi vii wa mulala umwi ajáa. Vaantu ^vari foo fuma múuji uwo ni hamwi vajáa na uwo muuntu muki.

¹³ Yéesu Mweenevyoosi ^akamoone uwo maáma mulala, akamoonera mbavariri, maa akamusea, “Rira tuku.”

¹⁴ Yéesu akaseesa na heehi ya kitáanda, akakisaasya, maa vara vaantu ^vajáa viinwiire vakiima. Aho, akasea, “Mutavana, nakuséire inuka!”

¹⁵ Uwo mutavana ^ajáa awúliire, akiinuka, akaanda lusika. Aho, Yéesu akamukwaatya íyo waavo.

¹⁶ Vaantu voosi ^vajáa aho, vakakwaatwa ni woowa, vakaanda mudumba Mulungu voosea, “Muláli na mutwe mukulu uújire na kuri suusu! Mulungu uújire noo vaambirirya vaantu vaachwe.”

¹⁷ Masáare aya ya Yéesu yakeenera isi yoosi ya Yudeea na isi joosi ^jiri mukaaya.

Yéesu na Yooháani Mubatisáaji (Matáayo 11:2-19)

¹⁸ Vapooji va Yooháani Mubatisáaji vakamuwyiira masáare yoosi ^yatumamwáa ni Yéesu. Yooháani akavaanirira vapooji vaachwe vaviri,

¹⁹ akavatuma kwa Yéesu Mweenevyoosi vakamuurye jei, “Eri, weewe noo ura ^aluswa ni valáli na mutwe ^yookujja baka tawoojere wiingi?”

²⁰ Vara vapooji ^vakafike kuri Yéesu, maa vakasea, “Yooháani Mubatisáaji atutámire tukuurye, ‘Eri, weewe noo ura ^aluswa ni valáli na mutwe ^wookujja baka tawoojere wiingi?’ ”

²¹ Mpíindi i'ira Yéesu ajáa ahorya vaantu ndwáala, na ulwíri waavo. Vara ^vájáa na mirimu mivi akavahorya, na vahoku ^vari foo akavabweeyya voone.

²² Aho, maa Yéesu akavasea vara ^vájáa vatúmírwé, "Tamanyi mukamawýíre Yooháani yoosi ^mwíyóníre na ^muyatéíre. Vahoku vookoona, vivete vooyeenda, ^vari na ulóonda voojirulwa, vimatu vooteera, vaantu ^vaakwya voofufulwa na kei vakiva voovariyurirwa Masáare Maaja.*

²³ Atalariwa ura si ^ari hitwahitwa sa niini."

²⁴ Vara vapooji va Yooháani ^vakalooke, maa Yéesu akaanda kuvawýíra vara vaantu masáare ya Yooháani yoosea, "Ni che mwítáa laanga kura isi ya ibalángwii? Isaanga ^rooringiwaringiwa ni mpeho wuu?

²⁵ Kooni si jeyyo, ni che mwítáa laanga? Muuntu ^iirwíikire ingo ja iyoombe ikuuu wuu? Aka tuku, vaantu ^viirwíikaa ingo ja iyoombe ikuuu na ^vari na kira kiintu ^chabooha ni nyuumbii ja kitemi víikalaa.

²⁶ Haaha ni che mwítáa koo laanga? Ni muláali na mutwe mwítáa ko laanga wuu? Kikomi, noovawýíra ni kulookya muláali na mutwe mwítáa ko laanga.

²⁷ Uhu noo masáare yaachwe ^yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, 'Laanga, mutuma ndiri mutumwi waani akulongorire, yeeye kutengenesherya ari njira yaako.'☆"

²⁸ Kei Yéesu akasea, "Ni vawýíra niise, kwa vaantu voosi kusiina ^ari mukuuu kulookya Yooháani tuku. Maa kaa, ura ^ari muduudiduudi Utemii wa Mulungu, noo mukuuu kulookya Yooháani."

²⁹ Vaantu voosi, hamwi na vasaankan'yi kóodi vajáa vateera ayo masáare ya Yéesu. Vakaruma muryungu ^ímyaa Mulungu ni mawoloki na avo noo vara ^vájáa vabatisiwa ni Yooháani.

³⁰ Maa kaa, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro si vajáa vabatisiwa ni Yooháani tuku. Voovo vajáa vasiita muryungu Mulungu ^ajáa aviimírya.

³¹ Aho, Yéesu akavasea, "Na che ndiri kifwaanirirya mbyaala ihi? Ni na che yiifwíne mbyaala ihi?

³² Mbyaala ihi yiifwíne na vasinga vííkyíre isóokwii de vandookiisea, 'Tavaváíre firímbi, nyuunyu baa bwíta tuku! Taviímbíre nyímbo ja usungu, nyuunyu baa rira tuku!'

³³ Sa Yooháani Mubatisáaji uja, si arijáa mukáate baa kei si anywijáa diváai tuku, nyuunyu mukasea, 'Atiite murimu muvi!'

³⁴ Maa kaa, Mwaana wa Muuntu uja, yoorya no nywa, nyuunyu mukasea, 'Mulaangi uhu, mwaafu na mureevi, mare ya vasaankan'yi kóodi na vaduwalo.'

³⁵ Baa neembe ni jeyyo, tooti ya Mulungu yiýónekiirye kikomi ni ya uwoloki kwa vaana vaachwe voosi."

Muuntu Muki Muvi Yoomhaka Yéesu Makuta

³⁶ Siku imwi, Mafarisáayo umwi ^asewáa Simóoni ajáa amuteengya Yéesu noo rya chákurya kaayii kwaachwe. Yéesu akatamanya na kaayii kwa uwo Mafarisáayo, maa akiikala kurya chákurya. ³⁷ Haaha, aho múujii kujáa kwatiite muuntu muki umwi ^ajáa muvi. Uwo muuntu muki ^akataange Yéesu amwaari yoorya chákurya kwa Mafarisáayo, akatoola chápa ya iwe ^iri na makuta ^yanyúkíraa ya iyoombe ikari.

³⁸ ^Akafike, akiima nyuma heehi na majeo ya Yéesu. Akaanda rira na miísoori yaachwe yandoowyíra majewii ya Yéesu, de indoomahonola Yéesu na njwíri jaachwe. Akatuuba sandira majeo ya Yéesu na akayahaka yara makuta.

* **7:22** Mirimo ^myeene yooluusa aha, noo ira ^yaluusa ni Isáaya muláali na mutwe. Mirimo iyo noo Masía ^ari tumama mpíindi ^ari kuja. Laanga Isáaya 26:19; 29:18-19; 35:5-6; 61:1. ☆ **7:27** Laanga Maláaki 3:1.

³⁹ Ura Mufarisáayo ^ajáa amutéengiirye Yéesu ^akoone jeyyo, akaanda kiiririkana mutimii waachwe yoosea, “Ngaari uhú muntu ni muláali na mutwe wa Ijéva, ngaari amányire uhú muntu muki yoomukwaata ni jooli ^ari, na ngaari amányire ni mavi.”

⁴⁰ Aho, maa Yéesu akamusea ura Mufarisáayo, “Simóoni, natite isáare ^noosaaka nikwyyire.” Ne akasea, “Mukiindya ngwyyira.”

⁴¹ Yéesu akasea, “Kwajáa kwatite vaantu vaviri ^vadaayiwáa noongwa ni muntu umwi. Umwi adaayiwáa mpía ja dinári magana yasaano (500) na wiingi mpía ja dinári makumi yasaano (50).

⁴² Vaantu ava vajáa vasiindwa riha. Uwo ^ajáa avakopesha akavasea noongwa jaavo jasírire. Haaha ni ariki kati ya ava vaviri ^ari mweenda kulookya mwiiwaachwe?”

⁴³ Simóoni akasea, “Ni ura ^asewa noongwa yaachwe nkulu kulookya yasírire.” Yéesu akamusea, “Walámwire kwa uwoloki.”

⁴⁴ Aho, Yéesu akamulaanga ura muntu muki, maa akamusea Simóoni, “Wamwíne uhú muntu muki? Níngire aha nyuumbii kwaako baa si wumpíre maaji nooye majeo yaani tuku, maa kaa, uhú muntu muki oóyyiirye majeo yaani na miisoori yaachwe na aampónwíre majeo yaani na njwiri jaachwe.

⁴⁵ Weewe si waansúndire mpiindi ^wakuunuumbya tuku. Maa kaa, uhú keende ^níngire aha si anareka kunsundira majeo yaani tuku.

⁴⁶ Weewe si waampákire makuta mutwii tuku, maa kaa, yeeye aampákire makuta ^yanyukiraa majewii yaani.

⁴⁷ Haaha ni kuwyyira niise, kweenda kwaachwe ni kukúlu sa uvi waachwe ^uri foo wasírire. Maa kaa, ura uvi kiduudi ^wasírire, eenda kiduudi.”

⁴⁸ Aho, maa Yéesu akamusea ura muntu muki, “Uvi waako wasírire!”

⁴⁹ Maa kaa, vara ^varijáa ne aho, vakaanda kiiryura voovo kwa voovo voosea, “Uhu ni ani ^ari sea uvi wa muntu wasírire?”

⁵⁰ Aho, Yéesu akamusea ura muntu muki, “Kuruma kwaako kwakuhóniirye, tamanya na mwiikalo muja.”

8

Vaantu Vaki ^Veene Vayeendan'yáa na Yéesu

¹ Aya ^yakalooke, Yéesu ajáa akera njira na atweeráa na míjii na maturii ^yisimiresimire kunu yooariyula Masáare Maaja ya Utemi wa Muluungu. Na mpiindi ijo ni na vapooji vaachwe ikimi na vaviri ajáa.

² Kei, ni hamwi ajáa na vaantu vaki viingi ^veene ajáa avaseyya mirimu mivi na viingi ^ajáa avahorya ndwála jaavo. Na umwi wa vaantu vaki avo ni María Makidaléena, ^ajáa aseyyiwa mirimu mivi mufungati,

³ Yooána muki wa Kúusa mwiimiriri wa máari ja mutemi Heróode. Wiingi ni Susána na viingi ^vari foo. Vaantu vaki ava vatooláa máari jaavo kumwaambirirya Yéesu na vapooji vaachwe.

Lusímo lwa Múhaandi Mbeyu (Matáayo 13:1-9; Maáriki 4:1-9)

⁴ Mpindi mpuka nkulu ya vaantu ^yiijiingáa fuma kira múuji, Yéesu akavavaira lusímo ulu,

⁵ “Múhaandi umwi ajáa adoma noo haanda mbeyu jaachwe. Mpindi ^amyaaháa, mbeyu jimwi jikawyyira njirii, jikalwaatwa na ndee jikuuja jikajirya.

⁶ Mbeyu jimwi jikawyyira mwaalaliwyyi. ^Jikamere, jikuma sa viintu kujáa kusiina maaji.

⁷ Jimwi jikawyyira haantu ^hajáa na miíwa. Miíwa ikakulan'ya hamwi na jira mbeyu, miíwa ikajivaa, maa jikadundumala.

⁸ Maa kaa, jimwi jikawyiira salwii ^jiri na seve, jikamera, jikakula, jikavyaala maatuku vii, jimwi jikavyaala mara makumi ikimi (100).” ^Akahumule kuvawyiira jeyyo, maa akasea na ngururu, “^Ari na matu yo teerera, ni ateere!”

Yéesu Yoovariyula Símo Jaachwe
(Matáayo 13:10-17; Maáriki 4:10-12)

⁹ Mpindi kiduudi vapooji vaachwe vakamuurya, “Lusímo lwaako ni che loovariyula?”

¹⁰ Ne akavasea, “Nyuunyu mwaheewa nkalo yo taanga viintu vya Utemi wa Mulungu, ivyo ni fuumbo. Maa kaa, vara si ^vari Utemii wa Mulungu, noovawyiira kwa símo, sa,

‘Kulaanga, valaange, baa koona tuku.

Na kuteera, vateere, baa taanga tuku.”✠

Yéesu Yoovariyula Lusímo lwa Múhaandi
(Matáayo 13:18-23; Maáriki 4:13-20)

¹¹ Lusímo ulu uvariyuli waachwe ni uhú, mbeyu ni isáare ra Mulungu.

¹² Mbeyu jira ^jawyira njirii ni vara vaantu ^varitéeraa isáare ra Mulungu. Aho, Ikúlu ra Mirimu Mivi rikuuja, rikariseyya mitimii yaavo sa kari ji varume na valamuririwe tuku.

¹³ Mbeyu jira ^jawyira mwaalaliwyii, ni vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Mulungu, maa vakarihokera na cheeru. Maa kaa, si riviingíraa mitimii tuku, sa viintu vasiina miriri yo rikwaata, kiikala vari noro kiduudi vii, na uturikiri ^uri kuuja sa rira isáare, varékaa kura kuruma kwaavo.

¹⁴ Mbeyu jira ^jawyira miíwii, ni ja vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Mulungu. Maa kaa, ^vari tuuba kwiikala noro, raváwaa ni uhangaiki wa weeru, kukunguula máari na uláku wa viintu vya weeru, jeyyo, si vakálaa tuku.

¹⁵ Na mbeyu jira ^jawyira sevii, noo vaantu vara ^varitéeraa isáare ra Mulungu. Vakariteengya na wuuja mitimii yaavo, vakarikwaatya, na kwa uyimiriryi mukuuu, vavyaalaa ndiwa.

Lusímo lwa Kimuri
(Maáriki 4:21-25)

¹⁶ Kusiina muuntu ^akórereryaa kimuri, maa akavisa nyiingwii tuku, au akakiviika iruungwii ra kitáanda tuku. Kimuri ni kyaángwii kivúkwaa sa vaantu voosi ^vookiingira voone kiweeru.

¹⁷ Sa kira kiintu ^chaviswa, viikwa kiri kiweerwii, na kira ^chakunikirirwa, taangwa kiri.

¹⁸ Haaha teereri neeja masáare ayo ^noovawyiira. Ura ^ari na kiintu, koongereriwa ari kulookya, na ura ^asiina kiintu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^iiséaa ni nocho ari.”

Vanduu va Yéesu na Íyo Waavo
(Matáayo 12:46-50; Maáriki 3:31-35)

¹⁹ Aho, nduu ya Yéesu na íyo waavo vakuuja noo mulaanga Yéesu, maa kaa, si vadaha seesa na haantu ^ajaa tuku, sa vaantu vajaa ^vamema maatuku vii.

²⁰ Aho, muuntu umwi akamusea Yéesu, “Íyo waanyu na vaanaanyu vamwaari weerwii, voosaaka vakoone.”

²¹ Maa kaa, Yéesu akamusea, “Íyo wiitu na vanduu vaani ni vara voosi ^varitéeraa isáare ra Mulungu no rituuba.”

Yéesu Yootuurya Ihúmbuuto Irivii
(Matáayo 8:23-27; Maáriki 4:35-41)

²² Sikú imwi, Yéesu ajáa aambuka mashúwa na vapooji vaachwe, maa akavasea, “Hendi tufirire na nyambuko ya iriva.” Aho, vakakwaata lyeendo.

²³ Na mpiindi ^vafiriraa, Yéesu akakwaatwa ni tulo, maa akanyeyya. Aho, ihumbuuto ^radalavadalaava rikaanda wuva, maa mashúwa ikaanda mema maaji, vakava vingingire iremii.

²⁴ Vapooji vaachwe vakiita noo mwiinukya, vakatula isóso voosea, “Aai mukúlu! Aai mukúlu! Sira tiise!” Hara Yéesu akiinuka, akaridalavya rira ihumbuuto na yara mapúunta. Hara, ihumbuuto rikakirinya sawu, na maaji yakatula tu.

²⁵ Aho, akavuurya vapooji vaachwe, “Kuruma kwaanyu hai kuri?” Vapooji vaachwe vakahwaalala na vakakwaatwa ni woowa munumunu, vaakiyurya voosea, “De uhu ni ani, ^mweene baa ihumbuuto na maaji vyoomuteera?”

Yéesu Yoomuhorya Muntu ^Ari na Murimu Mwi
(Matáyo 8:28-34; Madiriki 5:1-20)

²⁶ Yéesu na vapooji vaachwe vakafirira na nyambuko ya iriva ra Galiláaya, vakafika isi ya Vageráasi ^iri mbarimbari ya iriva.

²⁷ Yéesu ^akakiime vii hara mashúwii, maa akalumana na muntu umwi ^ari na mirimu mivi. Kwa mpiindi nkulu uhu muntu si iivikiraa ingo tuku, baa kei si iikalaa kaayii tuku ni mbiririi vii iikalaa.

²⁸ Uwo muntu ^akamoone Yéesu, akachwaama mbere yaachwe, akatulatula isóso, voosea, “Che woosaaka kuri nini, weewe Yéesu, Mwaana wa Mlungu ^Ari Mweerimweeri? Nookuloomba, kuunturikirya tuku.”

²⁹ Alusa jeyyo, sa Yéesu ajáa iséire iyo mirimu mivi yiisunke kuri uwo muntu. Iyo mirimu mivi, ijáa yamuturikirya maatuku vii. Vaantu vamyeekeeráa nyuumbii na vamuchuungáa na minyololo mikonwii na mawulwii, maa kaa, yeeye adumuladamulaa, na iyo mirimu mivi yamutwaalaa na isi ya ibalángwii.

³⁰ Haaha, maa Yéesu akuuyurya, “Irina raako noo ani?” Ukasea, “Irina raani ni Mayana na Mayana ya Valwi Nkoondo,” sa ni mirimu mivi ^iri foo ijáa yamwungira.

³¹ Aho ira mirimu mivi ikiilomboola maatuku vii kuri Yéesu, kari iikibirye na Ntarii tuku.

³² Haaha mpiindi ijo, heehi na aho haantu kujáa kwatite ufya wa nkaamba ^jooriisha mbarimbari ya lulu. Ira mirimu mivi ikiilomboola kuri Yéesu, voosea, “Kalaama turekere, tukajingire jira nkaamba.” Ne akiirekera.

³³ Ira mirimu mivi ikafuma kwa ura muntu, maa iita kiringira jira nkaamba. Ufya woosi wa nkaamba ukagirira na kiwoongwii, maa jikaburukira na irivii na nkaamba joosi vuu jikakwya.

³⁴ Variisi va jira nkaamba ^vakoone jeyyo, vakakurika itijo, vakatwaala mulomo kwa vaantu ^vajáa mawundii na múujii.

³⁵ Vaantu vakadoma noo laanga masáare ^meene yajáa yafumire. ^Vakafike kuri Yéesu, vakamoona ura muntu ^ajáa aséyyiwe mirimu mivi, iikyire mawulwii ya Yéesu, iivikire ingo, ari na miryungu yaachwe! Vakoofo maatuku vii.

³⁶ Na vara ^vajáa voona, vakavawyiira vaantu vingi ^vyeene ura muntu ^ajáa na mirimu mivi ahoriwa ni Yéesu.

³⁷ Vaantu voosi va isi ya Vageráasi na isi ^jaringirira, vakakwaatwa ni woowa munumunu, maa voosi vakamuloomba Yéesu alooke aho meevo. Aho, maa Yéesu akaambuka mashúwa, akahinduka.

³⁸ Haaha de Yéesu alooke, ura muntu ^ajáa aséyyiwe mirimu mivi akiiloombererya atamanyan’ye na Yéesu. Maa kaa, Yéesu akamusiitira, voosea,

³⁹ “Hinduka na meenyu, ukavawyiire vaantu ^vyeene Mlungu akutumamire masáare makulu.” Aho, ura muntu akiitamanyirya, akitookaarya múujii waachwe woosi masáare makulu ^meene Yéesu ajáa amutumamire.

*Yéesu Yoomuhorya Mũuntũ Muki na Yoomufũla Muhíinja
(Matáayo 9:18-26; Maárikĩ 5:21-43)*

⁴⁰ Haaha Yéesu ^akahinduke na nyambũko ya iriva ra Galiláaya, akateengiwa ni mpuka nkũũũ ya vaantũ ^vamũwoojeráa.

⁴¹ Aho, akũũja mũuntũ umwĩ irina raachwe Yáíiro. Uũ ni mũlongooli wa sinagóogi ajáa. Akawya majewii ya Yéesu yoomũloomba atamanye na kaayii kwaachwe.

⁴² Uko kaayii kwaachwe muhíinja waachwe wa mpeke wa myaaka ikimi na iviri ajáa aséngeriire kukwya.

Kati ^adomáa na kwa Yáíiro, mpuka nkũũũ ya vaantũ ikava yoomufiinda.

⁴³ Aho, kujáa kwatiite mũuntũ muki ^ajáa na ndwáala yo fuma sakami kwa myaaka ikimi na iviri. [Yeeye ajáa amala máari jaachwe joosi vũũ kwa vaanga,] baa kusiina yoyoosi ^adaha muhorya tũkũ.

⁴⁴ Ura mũuntũ muki akamutuuba Yéesu kũũ nyuma, maa akasaasya mukáwo wa nkáancho yaachwe. Hahara, sakami ikadeen'ya.

⁴⁵ Aho, Yéesu akuurya, "Ni ani aansáasiirye?" Vaantũ voosi ^vakasiite, maa Peéterĩ akamũsea, "Aai mukũũ, ihĩ mpuka ya vaantũ yoosi yookufiinda na vookiifenyengererya!"

⁴⁶ Maa kaa, Yéesu akasea, "Kwatiite mũuntũ ^aansáasiirye, sa kwatiite ngururu jo horya mũuntũ ^jaanfũmire."

⁴⁷ Ura mũuntũ muki ^akataange si ari daha kwiivisa tũkũ, akiiturirya, kũũ yootetema* ni woowa, maa akachwaama mbere ya Yéesu. Aho, akalũusa mbere ja vaantũ voosi ^cheene kimũbwéeyiirye amũsaasye Yéesu na ^vyeeene ahóriiwe hahara.

⁴⁸ Aho, maa re Yéesu akamũsea, "Muhíinja waani, kuruma kwaako kwakuhóriirye. Tamanya na mwiikalo mũũja!"

⁴⁹ Mpĩĩndĩ Yéesu ^ajáa akaari yoolũusika, akũũja mũuntũ fuma kaayii kwa Yáíiro, maa akamũsea, "Muhíinja waako awáliire. Aai reka tuuba kumujuuwa Mukiindya."

⁵⁰ Maa kaa, Yéesu ^akateere jeyyo, akamũsea Yáíiro, "Kwiitweetya tũkũ, ruma vii, muhíinja waako hola ari."

⁵¹ Yéesu ^akafike kaayii kwa Yáíiro, akavakaan'ya vaantũ viĩngĩ kwiĩngira hamwĩ ne na nyuumbii, maa kaa, ^veene iĩngira novo ni vala Peéterĩ, Yooháani, Yaakúupu, na taáta na íyo waala ura muhíinja.

⁵² Mpĩĩndĩ ijo vaantũ voosi variráa no myaa sa ura muhíinja. Maa kaa, Yéesu akavasea, "Reki kũrĩra! Muhíinja si awáliire tũkũ, ni anyéyyiirye vii."

⁵³ Vaantũ ^vajáa aho, vakaanda kũmũseka na heenchũ, sa vajáa vatáangire ura muhíinja akwĩire.

⁵⁴ Aho, Yéesu akamũkwaata mukono ura muhíinja, maa akamũsea na ngururu, "Musinga, inũka!"

⁵⁵ Hahara, mũtima waachwe ukamũhindũkĩra, ne akiinũka chaangũ. Yéesu akavasea vara vaantũ vamũheere chóorya ura muhíinja arye.

⁵⁶ Taáta na íyo waala ura muhíinja vakahwaalala maatũkũ vii. Maa kaa, Yéesu akavakaan'ya kari valũuse kũrĩ mũuntũ yoyoosi yara ^yajáa yafũmĩire tũkũ.

9

*Yéesu Yoovatũma Vatumwi Vaachwe Ikimi na Vavĩri
(Matáayo 10:5-15; Maárikĩ 6:7-13)*

¹ Yéesu akavajiinga vatumwi vaachwe ikimi na vavĩri. Akavaheera ngururu na wiimiriri wo kibirya mirimũ mivĩ no horya ndwáala.

* **8:47 yootetema:** Uũ mũuntũ muki atetemáa, sa iiseáa amũbwéeyiirye Yéesu ave na njeo baa kei ajáa awúnire Miĩro ya Vayahúudi. Sa kwa Vayahúudi mũuntũ muki kufuma sakami, kwabweeyáa ave na njeo. Na si yasaakwáa asaangire na vaantũ viĩngĩ tũkũ.

² Aho, akavatuma vakavavariyurire vaantu Utemi wa Mulungu na vavahorye valwiri.

³ Akavasea, “Kati umookera njira, sumuli muriwa tuku, baa nkome tuku, mufuko tuku, chóorya tuku, mpia tuku baa na nkáancho iviri tuku.

⁴ Kaaya ng'eene muri teengiwa, ikali haaho furu siku umuri looka muuji uwo.

⁵ Kooni kaaya yoyoosi vasitire kuvateengya, mpindi umoolooka, ikonkomi maruri majewii yaanyu, koonekya uri waavo.”

⁶ Aho, vara vatumwi vaachwe vakadoma, vakava vootweera ituri iri furu rira kunu voovavariyurira vaantu Masáare Maaja no vahorya valwiri kira haantu.

Inkwyia ya Yooháni Mubatisáji
(Matáyo 14:1-12; Maárikí 6:14-29)

⁷ Haaha, mutemi Heróode Antípaasi ajáa ateera masáare yoosi yatamamwáa ni Yéesu, akoololokera sa vamwi va vaantu vaseáa ni Yooháni Mubatisáji afúfukire fuma inkwyii.

⁸ Kei, vaantu vamwi vaseáa ni Elíamuláli na mutwe wa Ijéva afúmiire na vamwi vaseáa ni umwi wa valáli na mutwe wa kali afúfukire.

⁹ Maa kaa, Heróode akasea, “Yooháni namudumula mutwe. Ha uhu nooteera masáare yaachwe ni ani?”* Heróode akava na mpima yo moona Yéesu.

Yéesu Yooriisha Vaantu Valume Mayana Yasaano
(Matáyo 14:13-21; Maárikí 6:30-44; Yooháni 6:1-14)

¹⁰ Vatumwi va Yéesu vakahinduke, vakamuwyira viintu vyoosi vatamamire. Aho, akadoman'ya novo, maa vakiinuka vooveene furu iturii rimwi raséwaa Besáida.

¹¹ Maa kaa, mpuka ya vaantu vakataange na haantu Yéesu ajáa atámiinye, maa vakamutuuba. Yéesu akavateengya, maa akaanda vakiindya masáare ya Utemi wa Mulungu no vahorya valwiri veene vasaakaa horiwa.

¹² Mpindi ja kyulwa jikafike, vatumwi vaachwe ikimi na vaviri vakiita kuri Yéesu, maa vakamusea, “Aai, varekere vaantu vakiwurire vyóorya na vakiisaakire viláalo uko mawundii na maturii sa aha haantu turi ni kuli na kaaya ja vaantu.”

¹³ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Vaheeri nyuunyu chóorya.” Maa vakamusea, “Tusiina chóorya tuku. Aha imwaari mikáate isaano na soompa iviri vii. Ni saaka wiise tukavawurire vaantu voosi ava chóorya wuu?”

¹⁴ Aho, kujáa kwatite vaantu valume* ja mayana yasaano (5,000).

Yéesu akavasea vapooji, “Viikaryi vaantu vitoonge vya vaantu makumi yasaanosaano (50).”

¹⁵ Novo vakabweeyya ja vyeene vajáa vaséirwe, vakaviikarya vaantu voosi.

¹⁶ Aho, Yéesu akatoola ira mikáate isaano na jira soompa iviri. Akiinurirya miiso yaachwe na kurumwii yoomudumba Mulungu. Akabendulabendula, maa akavaheera vapooji vaachwe novo vakavaheera vaantu.

¹⁷ Vaantu voosi vakarya, vakiikuta. Vapooji vakatoorera mabéendu ya mikáate, vakamemya vikapu ikimi na viviri.

Peéterí Yooruma Yéesu noo Masía
(Matáyo 16:13-19; Maárikí 8:27-29)

¹⁸ Siku imwi, Yéesu na vapooji vaachwe vajáa viikera kijiraawa. Yéesu amuloombáa Mulungu. Uko Yéesu akavuurya vapooji vaachwe, “Eri, vaantu vaseáa nini ndiri ani?”

¹⁹ Novo vakamusea, “Vamwi vaseáa weewe uri Yooháni Mubatisáji, vingi vaseáa uri Elía muláli na mutwe wa Ijéva, na vingi vaseáa uri umwi wa valáli na mutwe wa Ijéva va kali afúfukire.”

* 9:9 Laanga Maárikí 6:14-29. * 9:14 **vaantu valume**: Vayahúudi vavaláa vaantu valume vii, maa kaa, kwajáa kwatite vaantu vaki na vasinga vaarya iyo mikáate na soompa.

²⁰ Aho, maa akavuurya, “Ha nyuunyu, mwaséaa niini ndiri ani?” Peéteru akamúsea, “Weewe noo Masía wa Múluungu!”

²¹ Maa Yéesu akavakaan’ya yoosea, “Kari muwyyira muntu yoyoosi isáare iri tuku.”

Yéesu Yooluusikira Inkwyana Kufufuka Kwaachwe
(Matáayo 16:20-28; Maárikí 8:31-9:1)

²² Kei akavasea, “Mwaana wa Muntu, ni mpaka aturikiriwe munumuntu, kei asiitwe ni vawosi, vakúlu va veeneisi va Ijiva na vakiindya va Miuro, na ulawe. Maa kaa, siku ya katatu fufulwa ari.”

Lukemero lo Kwa Mpooji wa Yéesu

²³ Kei akavawyyira voosi yovasea, “Kooni muntu yoyoosi yoosaaka aantube ni mpaka iisiite yeemweene, avaale musaláaba waachwe^{*} kira siiku, aantube.

²⁴ Sa muntu yoyoosi ^yoosaaka hon’ya nkaasu yaachwe, kiitaaha ari, maa kaa, muntu yoyoosi ^yookiitaaha nkaasu yaachwe sa niini uwo kihon’ya ari.

²⁵ Kwatiite kunáalo che muntu kuturya weeru yoosi, maa kaa, ataahe nkaasu yaachwe?

²⁶ Kooni muntu yoyoosi aanyóniire soni niini na masáare yaani, baa Mwaana wa Muntu moonera ari soni, mpiindi ^akuújire na nkongojima ya Taata na mirimu miija.

²⁷ Kimaari noovawyyira, vamwaari viingi víimire aha, si vari kukwya tuku mpaka vuyone Utemi wa Múluungu!”

Yéesu Yoovalanduka Buuwo
(Matáayo 17:1-8; Maárikí 9:2-8)

²⁸ Ja siku inaani jei ^jikalooke keende Yéesu ^alusaa ayo masáare, Yéesu akaambukan’ya na vala Peéteru, Yaakúupu na Yooháani na luulwii noo maloomba Múluungu.

²⁹ Mpindi Yéesu ^amalombáa Múluungu, buuwo yaachwe ikavalanduka, ingo jaachwe jikava njeru chwee, mpaka jindoolavalava.

³⁰ Koonka, vaantu valume vaviri vakafumira maa vakaanda luusika ne. Novo ni vala Músa na Elía vajáa.

³¹ Vajáa voonekana na nkongojima ya kurumwii na valuusikáa na Yéesu ^vyeene ari kiiman’ya murimo wa Múluungu kwa inkwya yaachwe uko Yerusaléemu.

³² Mpindi ijo, Peéteru na vara vatumwi viivaachwe vajáa vanyéyyiirye fúti. ^Vakiinake, vakamoona Yéesu na nkongojima yaachwe. Na kei vakoona vaantu vaviri vajáa víimire ne.

³³ Na kati vara vaantu vaviri ^viinukáa fuma kuri Yéesu, maa Peéteru akamúsea Yéesu, “Aai mukúlu, vyabooha tveere haaha aha. Tujenge vivaanda vitatu, kimwi chaako, kimwi cha Músa na kimwi cha Elía.” Peéteru alusaa jeyyo maa kaa, si ataangáa kira ^yoolusaa tuku.

³⁴ Na viintu Peéteru ^ajáa akaari yooluusika jeyyo, ichu rikafumira, maa rikavawyyikira. Aho, vakoofa maatuku vii.

³⁵ Sawúti ikafuma aho ichwii, yoosea, “Uhu ni Mwaana waani. Yeeye namusaawula. Muteereri yeeye.”

³⁶ Na iyo sawúti ^ikalooke, Yéesu akoónekana ari yeemweene. Vapooji vaachwe si vamuwyyira muntu yoyoosi masáare aya ^vajáa víine siku ijo tuku.

Yéesu Yoomuhorya Mutavana Ari na Murimu Mui
(Matáayo 17:14-18; Maárikí 9:14-27)

³⁷ Lomutóondo yaachwe mpiindi ^vagiritáa fuma luulwii, vakalumana na mpuka nkulu ya vaantu.

^{*} 9:23 Laanga Lúka 14:27.

³⁸ Aho, umwi wa vaantu va iyo mpuka akaluuusika na ngururu yoosea, “Mukiindya, nookuloomba umulaange mutavana waani, yeeye noo mwaana waani wa mpeke.

³⁹ Yeeye atiite murimu mavi ^wamutáavityaa akaanda tula isóso munumunuu. Kei, wamusíngisyasingiisyya akawya na isi ja ari na kiinkwiisha, maa de indootuumpa ifulo malomwii. Uhu murimu mavi wamutúrikiryaa munumunuu, wamurékaa kiduudi vii.

⁴⁰ Navalóombire vapooji vaako vuukibiryé uhu murimu mavi, maa kaa, vasíindirwe.”

⁴¹ Yéesu akavasea, “Aka! Ihi mbyaala si ^irúmaa, na ^yakiikana. Niikale na nyuunyu mpaka naadi? Na nivayimirirye mpaka naadi? Hooni mureete mutavana waako na aha!”

⁴² Kati ura mutavana ^asesáa na kwa Yéesu, murimu mavi ukamavayya na isi, maa ukamukwaatya kiinkwiisha. Aho, Yéesu akuyamirirya ura murimu mavi, akamuhorya ura mutavana, maa akamuhindula na kari taata waavo.

⁴³ Vaantu voosi vakatulavala maatuku vii kooni ukúulu wa Mulungu.

Yéesu Yooluusikira Kei Inkwy na Ufufúko Waachwe
(Matáayo 17:22-23; Maáriki 9:30-32)

Mpíindi vaantu ^vajáa vakaari vahwáaliire sa yoosi Yéesu ^ajáa abwéeyiirye, maa akavasea vapooji vaachwe,

⁴⁴ “Teereri neeja aya ^noosaaka nivawyiire. Mwaana wa Munu valandukwa ari na viikwa ari mikonwii ya vaantu.”

⁴⁵ Maa kaa, vapooji vaachwe si vataanga uvariyuli wa masáare yara tuku. Masáare aya yajáa yiivisa kwaavo sa vadiire taanga. Kei voofáa kumuurya.

Ani ni Mukúulu
(Matáayo 18:1-5; Maáriki 9:33-37)

⁴⁶ Haaha kukava na nkaani kwa vapooji va Yéesu ni ani aruwa mukúulu kati yaavo voosi.

⁴⁷ Maa kaa, Yéesu ^akataange miiririkano yaavo, akamwaanirira musinga muduudi, maa akamwiimya heehi ne.

⁴⁸ Aho, maa akavasea, “Munuu yoyoosi ^ari munteengya musinga ja uhu sa irina raani, kuva ari aantéengiirye niini. Kei, yoyoosi ^ari kunteengya niini, kuva ari amutéengiirye Mulungu, na yeeye aantuma. Sa ura ^ari mudúúdi kufuma kari nyuunyu noo mukúulu kulookya voosi.”

Kutumia Irina ra Yéesu
(Maáriki 9:38-40)

⁴⁹ Yooháani akamusea Yéesu, “Mukúlu, tamwiíne munuu yookibirya mirimu mivi kwa irina raako, maa tukamukaan’ya sa viintu si ari hamwi na suusu.”

⁵⁰ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Kari mumukáan’yaa tuku, sa ^mweene si yoovakiikana nyuunyu, ni hamwi ari na nyuunyu.”

Vasamaría Voosiita Kumuteengya Yéesu

⁵¹ Siku ja Yéesu jo sumulwa na kurumwii ^jikasengerere, maa yeeye akawolola kisho chaachwe yoodoma na Yerusaléemu.

⁵² Yeeye akatuma vaantu valongoole na iturii rimwi ra isi ya Samaría sa vakiimye neeja haantu ^ari fikira.

⁵³ Maa kaa, vaantu va iro ituri vakasiita kumuteengya sa viintu aleáa na Yerusaléemu.

⁵⁴ Vapooji vaachwe, noo kusea vala Yaakúupu na Yooháani, ^vakoone jeyyo, maa vakamusea, “Aai mukúlu, tuloombe mooto ukiime fuma kurumwii sa uvamale wuu [ja ^vyeene Elía abweeyya]?”☆

⁵⁵ Maa kaa, Yéesu akavavalandukira, akavadalavya

☆ 9:54 Laanga 2 Vatemí 1:10, 12, 14.

⁵⁶ [yoosea, nyuunyu si mumányire ni vaantu ^vari jooli muri tuku]. Aho, maa vakatamanyana na iturii riingi.

Kooni Muntu Yoosaaka Kumutuuba Yésu Kikomi
(Matáyo 8:19-22)

⁵⁷ Kati Yésu na vapooji vaachwe ^vajáa lyeendwii, maa muntu umwi akamusea, “Kukutuuba ndiri na haantu hohoosi ^uri doma.”

⁵⁸ Yésu akamusea, “Munja jatiite viláalo mpáángii, na ndee jatiite vivururu, maa kaa, Mwaana wa Muntu asiina baa ho laarya matwe waachwe vii tuku.”

⁵⁹ Aho, Yésu akamusea muntu wiingi ^ajáa aho, “Ntuuba.” Maa kaa, ura muntu akamusea, “Aai mukúlu, reka ta nkataahe taata wiitu.”

⁶⁰ Yésu akamusea, “Reka vaantu ^vaakwya vataahe vaantu ^vaakwya viivaavo, maa kaa, weewe doma ukavariyule Utemi wa Mulungu.”

⁶¹ Muntu wiingi akamusea Yésu, “Aai mukúlu, kukutuuba ndiri, maa kaa, reka ta nkavasee vaantu va kaayii kwaanani nasúukiirye.”

⁶² Maa kaa, Yésu akamusea, “Kooni muntu yoyoosi aándire rima, maa kei indoolaanga kiri nyuma, uwo si asaakwa Utemi wa Mulungu tuku.”

10

Yésu Yoovatama Vapooji Makumi Mufungati na Vaviri

¹ Ayo ^yakalooke, Yésu Mweenevyoosi akavasaawula vapooji viingi makumi mufungati na vaviri (72), maa akavatama vaviriviri. Voovo vakalongoola na kira múuji na kira haantu ^asaakaa tamanya yeeye mweenevyo.

² Yésu akavasea, “Viintu vyo chwa ni foo viri, maa kaa, vachwi ni vake. Sa jeyyo, maloombi Mweenevyoosi wo chwa, atame vachwi, na iwundii raachwe ro chwa.

³ Haaha tamanyi, na mataange ni vatama niise nyuunyu ja vaana va muundi kati na kati ya mbuji.

⁴ Sumuli mpia tuku, mufuko wo kinjira tuku, baa viráatu vya kaviri tuku. Mpindi ^muri njirii, kari mndoololoosha ko luumbya vaantu tuku.

⁵ Nyuumba yoyoosi ^muri kingira, valuumbyi jei, ‘Mwiikalo muba uve nyuumbii ih!’

⁶ Kooni mwiikalo muba uri na mweenenyumba, mwiikalo waanyu muba kiikala uri ne. Maa kaa, kooni mweenenyumba si yoovahokera na mwiikalo muba, mwiikalo waanyu muba hinduka uri na kari nyuunyu.

⁷ Ikali nyuumba yyo imwi, kunu moorya no nywa kira ^cheene mooheewa. Sa mutamami ima neeja karihwa mariho yaachwe. Kusaamasaama fuma nyuumba ih fura ira tuku.

⁸ Kooni mwiingire múuji umwi na vaantu va múuji uwo vavateengiirye na cheeru, iryi vyóorya ^viri viikwa mbere yaanyu.

⁹ Valwiri ^vari múujii uwo vahoryi na mavasee, ‘Utemi wa Mulungu wafikire kari nyuunyu.’

¹⁰ Maa kaa, múuji wowoosi ^muri kingira maa vasiite kuvateengya, looki, na mutamanye na njirii ja uwo múuji masee jei,

¹¹ ‘Baa maruri ya múuji waanyu ^meene yanamatiire majewii yiiswi, tayakónkomire,* kavaluma kutu uvi waanyu. Maa kaa, taangi Utemi wa Mulungu wafikire kari nyuunyu.’

¹² Ni vawyira niise, siku iyo, kava viri pwee kwa múuji wa Sodóoma kulookya múuji uwo.*

Marema kwa Miji Iri Siita Valanduka
(Matáyo 11:20-24)

* **10:11 tayakónkomire:** Laanga **konkoma maruri** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. ✧ **10:12** Laanga Ncholo 19:1-29.

¹³ Mpolai múuji wa Korasíini! Mpolai ituri ra Besáida! Sa ngaari myuujíisa ^yatámamirwe kwaanyu, ngaari yatámamwa míji ya Tíiro na Sidóoni, ngaari vamavalandukira Mulungu kali vii, ko kiivikira magunía no kiihaka mavu.

¹⁴ Maa kaa, siku ira yo lamurirwa vaantu voosi, kuva iri pwee kwa vaantu va míji ya Tíiro na Sidóoni kulookya nyuunyu.

¹⁵ Naanyu vaantu va múuji wa Kaperenáumu, eri, kiinulwa muri furu kurumwii wuu? Aka tuku! Kiimiriwa muri furu Ntarii.

¹⁶ Muuntu ^avatéereraa nyuunyu, aantéereraa niini. Na ^avasítaa nyuunyu, aansítaa niini. Kei muuntu ^aansítaa niini, amusítaa Mulungu na yeeye aantama.”

Vapooji Makumi Mufungati na Vaviri Vohinduka

¹⁷ Vara vapooji makumi mufungati na vaviri (72) ^vakahinduke, vakamuwyiira Yéesu na cheeru voosea, “Aai mukulu, baa mirimu mivi tookikibirya kwa irina raako na yootuteera!”

¹⁸ Yéesu akavasea, “Nijaa naroonaa Irimu roohangalamuka fuma kurumwii ja lulávo.

¹⁹ Laangi, navahire wiimiriri mweeri ya ura mavi kwa kira kiintu. Kwa ngururu ijo, lwaata mweende njoka na ingi, kei kusiina kiintu ^kiri vatamikya tuku.

²⁰ Baa neembe ni jeyyo, kavyeendi sa viintu mirimu mivi yoovateera tuku, maa kaa, vyeendi sa viintu marina yaanyu yaándikirwe kurumwii.”

Yéesu Yoova na Cheeru

(Matáyo 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Mpindi i'ira, Yéesu kunu avyeéndire manumunu kwa ngururu ja Mutima Muija, maa akasea, “Nookudumba ee Taata, Mweenevyoosi wa kurumu na isi, sa masáare aya uvavisa vara ^vari na tooti na miryungu, maa kaa, ukavakunukurira vadúúdi. Kikomi Taata, ivyo noo vyakweerya mutima.”

²² Kei akasea, “Taata waani aankwáatiirye viintu vyoosi. ^Mweene amumányire Mwaana ni Taata vii. Kusiina wiingi tuku. Kei ^mweene amumányire Taata ni Mwaana vii, na muuntu yoyoosi ^mweene Mwaana ari saaka kumukunukurira.”

²³ Aho, Yéesu akavavalandukira vapooji vaachwe, akalusika na vooveene vii kijiraawii, akavasea, “Yatalariwa miiso aya ^yookoona masáare aya!

²⁴ Ni vawyiira niise, valáli na mutwe ^vari foo na vatemi vajaa vatiite mpiima yo koonu aya ^mookoona nyuunyu, maa kaa, si vayoona tuku. Kei, vajaa vatiite mpiima yo teera ^meene mooteera nyuunyu, maa kaa, si vayateera tuku.”

Lusimo lwa Musamaría Muija

²⁵ Mpindi ijo, mukiindya wa Miiro ya Mulungu akiima, maa akamuurya Yéesu ko mayera, akasea, “Mukiindya, che ndiri bweerya sa mpokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero?”

²⁶ Yéesu akamusea, “Miiro ya Mulungu jooli yalusa? Che usómaa weewe aho?”

²⁷ Ura mukiindya wa Miiro akamusea Yéesu, “Vyaandikwa jei, ‘Mweende Ijova Mulungu waako, na mutima waako woosi, na nkaasu yaako yoosi, na ngururu jaako joosi, na miryungu waako woosi.’☆ Kei, ‘Umweende mwiiwaako ja ^vyeene wiyyenda mweeneevyo.’☆”

²⁸ Yéesu akamusea, “Wuúyiirye vyoovyo, bweerya jeyyo, naawe turya uri nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

²⁹ Ura mukiindya wa Miiro asaakaa kiiyonekya kikomi yeeye ni mawoloki. Sa jeyyo akamuurya Yéesu kei yoosea, “Ha mwiiwaani ni ani?”

³⁰ Yéesu akamusea, “Muuntu umwi agiritaa fuma Yerusaleemu yoodoma na múujii wa Yeriko. Njirii akakimirirwa ni viivi. Vakamufumya ingo jaachwe, vakamuvaa mpaka vakamutamikya, vakamureka aséngerire kukwya.

☆ 10:27 Laanga Nkambukira ya Miiro 6:5. ☆ 10:27 Laanga Valáawi 19:18.

³¹ Haaha ikava ja baháati, mweeneisi umwi wa Ijáva alookáa na ira njira. ^Akamoone, akakengeeja na ivarwii, maa akiilookera.

³² Viivyo, Muláawi umwi ne alookáa na aho. ^Akamoone ura muuntu ^ajáa atámikiiwe, ne akakengeeja ni ivarwii, maa akiilookera.

³³ Maa kaa, Musamaría umwi ne akeráa njira, akatweera na ira njira. ^Akamoone ura muuntu ^ajáa atámikiiwe, maa akamoonera mbavariri.

³⁴ Akamuseeserera, akamooyya njuma jaachwe na diváai, maa akamuhaka makuta. Akajichuunga njuma jaachwe na ntaami, maa akamwaambukya ndákwi yaachwe. Aho, akamutwaala furu nyuumbii ya vayeni na akava yoomulaangirirya.

³⁵ Siku ya kaviri yaachwe, akatoola mpía ja dinári iviri, akamuheera mweenenyumba ya vayeni, maa akamusea, ‘Mulaangirirye uhu muuntu. Kooni iji jasíire na woongerirye mpía jingi so mulawurya, ^ndiri hinduka kariha ndiri.’ ”

³⁶ Aho, maa Yésu akamuurya ura mukiindya wa Miiro, “Kati ya ava vatatu ni ani noo mwiiwaachwe† wa ura muuntu ^ajáa akiimirirwa akatamikiwa ni viivi?”

³⁷ Ura mukiindya wa Miiro akasea, “Ni ura ^amulaanga na riiso ra wuuja.” Aho, maa Yésu akamusea, “Doma, naawe ukabweeyye viivyo.”

Yésu Kaayii Kwaala Maárita na María

³⁸ Yésu na vapooji vaachwe vakakwaata njira, maa vakiingira iturii rimwi. Aho, maa muuntu muki umwi ^asewáa Maárita akamuteengya na kaayii kwaachwe.

³⁹ Maárita ajáa atiite mudúúdi waachwe ^asewáa María. Yeeye ajáa iikala mawulwii ya Yésu Mweenevyoosi kunu yoomuteerera.

⁴⁰ Maa kaa, Maárita ajuwikáa na mirimo ^iri foo yo muteengya mayeni. Sa jeyyo, akadoma na kari Yésu, maa akamusea, “Mweenevyoosi, si wookoona ni vyaviha viintu uhu mudúúdi waani ^yookundejera mirimo yoosi nimweene tuku wuu? Haaha mawyiire aanyambire.”

⁴¹ Maa kaa, Yésu Mweenevyoosi akamusea, “Maárita, Maárita, sa che woojuwika na wookoofa sa viintu ^viri foo?”

⁴² Kintu ^choosaakwa ni kimudu vii. María asáawiire kintu ^chabooha, na kusiina muuntu ^ari daha kukiseyya kari yeeye tuku.”

11

Yésu Yookiindya Kumuloomba Mulungu (Matáyo 6:9-13; 7:7-11)

¹ Siku imwi, Yésu ajáa haantu hamwi yoomuloomba Mulungu. ^Akahumale, maa umwi wa vatumwi vaachwe akamusea, “Aai mukálu, tukiindye baa suusu kamuloomba Mulungu ja viintu Yooháani Mubatisáaji ^avakiindya vatumwi vaachwe.”

² Yésu akavasea, “Mpindi ^moomuloomba Mulungu, muluse jei, ‘Taáta [wiitu wa kurumwii,] irina raako ribweeyiriwe nkongojima, utemi waako wuje.

[^Meene woosaaka yatamamwe aha weerwii, yatamamwe ja ^vyene yatamamwaa uko kurumwii.]

³ Utheere chóorya chiitu cha kira siiku.

⁴ Utusee uvi wiitu wasíire, ja ^vyene suusu tavaséaa vara ^vatuhonerya uvi waavo wasíire. Kuturekera twiingire na mtehwii tuku, [maa kaa, utulamurirye na ura Mavi.]’ ”

† **10:36 mwiiwaachwe:** Aha Yésu si alusa isáare mwiiwaako ja muuntu ^iikalaa heehi ne tuku. Kiri vyoova jeyyo, Yésu asea mwiiwaachwe, isáare iwariwari. Sa jeyyo, mustáarii uhu, **mwiiwaachweni** baa Musamaría, muuntu wa nkolo ^yasulwasulwa ni Vayahúdi.

⁵ Aho, maa Yéesu akavasea, “Hooni iririkani, kooni umwi waanyu adómire na kwa kijeengi chaachwe nuuchiku kati, maa amusee kijeengi chaachwe, ‘Aai kijeengi, hooni nkopesha mikáate itatu.

⁶ Amwaari kijeengi chaani yookera njira alúumbiirye uchiku uhu, na niini nsiina kiintu cho muheera tuku.’

⁷ Maa kaa, ura ^ari nyuumbii amusee, ‘Reka kunjuuwa, nachúungire maryaango! Kei, niini na vaana vaani tahúmwire laala. Si ndiri kiinaka nikuheere chórya tuku.’

⁸ Ni vawyira niise, kooni muuntu uwo atúubire loomba, kijeengi chaachwe kiinaka ari na amuheere kira ^yoosaaka. Si ari bweyya jeyyo sa viintu ni kijeengi chaachwe tuku, maa kaa, sa viintu atúubire loomba.

⁹ Sa jeyyo, ni vawyira niise, loombi, naanyu heewa mari, saakiri, naanyu turya mari, lumbyi maryaangwii, naanyu yuurirwa mari.

¹⁰ Sa kira ^alóombaa, ahéewaa na ura ^asákiraa, atúryaa na ura ^alúumbyaa maryaangwii, ayuurirwaa.

¹¹ Eri, kwatiite umwi waanyu nyuunyu vala taata mwaana waachwe ^ari muloomba soompa, amuheere njoka wuu?

¹² Baku kei kooni amulóombire ii, amuheere ingi wuu?

¹³ Haaha kooni nyuunyu baa neembe mari vavi mumányire kuvaheera vaana vaanyu viintu ^vyabooha, ha Taata waanyu wa kurumwii si ari bweyya vyabooha kulookya ivyo vyaanyu ko vaheera Matima Muija vara ^vooloomba tuku wuu?”

Yéesu na Belisebúuri

(Matáyo 12:22-30; Maárikí 3:22-27)

¹⁴ Sikú imwi, Yéesu akibiryáa murimu mavi fuma kwa kimumu umwi. Uwo murimu ^ukakibiriwe, maa ura muuntu akaanda lausika. Aho, ira mpuka ya vaantu vajáa hara vakahwaalala.

¹⁵ Maa kaa, vamwi va vaantu ^vajáa aho vakasea, “Yookibirya mirimu mivi kwa ngururu ja Belisebúuri, noo kusea Irimu.”

¹⁶ Vaantu viingi novo vamayeráa ko muloomba avalaire ishára fuma kurumwii.

¹⁷ Maa kaa, Yéesu kunu yootaanga miiririkano yaavo, akavasea, “Utemi wowoosi kooni wiigávire haviri kwiilwa woowo kwa woowo, utemi uwo, si uri luunga tuku. Kei, kooni vaantu va lukolo lumwi viigávire, lukolo ulo, si luri luunga tuku.

¹⁸ Haaha kooni Irimu riigávire haviri, utemi waachwe jooli uri luunga? Ni luusa niise jeyyo sa nyuunyu moosea, nooseyya mirimu mivi kwa ngururu ja Belisebúuri.

¹⁹ Ha de haaha kooni nookibirya mirimu mivi kwa laviro lwa Belisebúuri, ha vaantu waanyu ni kwa laviro lwa ani vakibiryaa mirimu mivi? Sa jeyyo, avo kavalamarira vari nyuunyu.

²⁰ Maa kaa, kooni niini nookibirya mirimu mivi kwa laviro lwa Muluungu, taangi haaha Utemi wa Muluungu wafikire kari nyuunyu.

²¹ Mpindi muuntu ^ari na ngururu iichúungirire mata yaachwe kulaangirirya nyumba yaachwe, máari jaachwe ni nkaasu jiri.

²² Maa kaa, muuntu wiingi ^ari na ngururu kulookya yeeye kooni amukímiriire na amusiindire, muhoka ari mata yaachwe yoosi yara ^iláangyaa na nyahira ari máari joosi, maa asumule.

²³ Muuntu yoyoosi ura si ^ari ivarwii raani, uwo ni mavi waani. Kei, ura si ^ajíingaa hamwi na niini, apálaa.

Lusímo lwa Muuntu ^Ari na Murimu Mavi *(Matáyo 12:43-45)*

²⁴ Mpindi murimu mavi ^uri fuma kwa muuntu, wadómaa na isi ya ibaláangwii kura ^kusiina maaji noo saakira haantu ho humulukira. Na ^uri siindwa kuhona aho haantu ho humulukira, sea uri, ‘Hinduka ndiri na nyuumbii kwaani haantu ^nafuma.’

²⁵ Òrì hìndùka, washáanaa ira nyuumba yafyáahírwe no haambwa vyabooha.

²⁶ Jeyyo, ùwo murimù mùvì wadómaa noo sùmulà viivaachwe mufungati, vavì kùlookya woowo. Aho, iyo mirimù yíngíraa kwa ùwo mùuntù na yíkalaa aho. Òwo mùuntù asáambukírwaa kùlookya vya ncholo.”

Kùvyeenda kwa Kímáári

²⁷ Mpíindi Yéesu áalusáa ayo masáare, mùuntù muki ùmwi ájáa aho mpukii ya vaantù, akatùla isóso yoosea, “Yatalariwa inda áyakuvyaaala na masùsù áwoonka!”

²⁸ Maa kaa, Yéesu akamùsea, “Vatalariwa múnámùnnù vara ávaritéeraa no rituuba isáare ra Mùlùngù.”

Vaantù Voosaaka Valairwe Isháara (Matáayo 12:38-42; Máárikì 8:12)

²⁹ Mpíindi mpuka ya vaantù áyatuubáa kíngika, maa Yéesu akatuuba kíindya yoosea, “Ihì mbyaala nì mbi, yoosaaka yoonekiwe isháara, sì irì heewa isháara yoyoosi tuku, maa kaa, ira ya Yóona mùlálali na matwe.

³⁰ Sa ja viintù Yóona áava isháara kwa Vanináawi, noo ávyeene Mwaana wa Mùuntù arùva kwa mbyaala ihì.

³¹ Sikù ya ùlamu matemi muki wa isi ya saame kíima ari na vaantù va mbyaala ihì, ne lùusa ari irya. Sa yeeye ájáa avaa njira fuma isi ya kùlì múnámùnnù, akùja joo teerera tooti ja matemi Solomóoni.✠ Haaha aha amwaari mukúúlù kùlookya Solomóoni.

³² Kei, sikù ya ùlamu vaantù va Nináawi kíima vari na vaantù va ihì mbyaala, novo lùusa vari irya. Sa Vanináawi ávakateere ùvari yuli wa Yóona, vavalandùka fuma uvii waavo, na aha amwaari mukúúlù kùlookya Yóona!✠

Kiweerù cha Mùviri (Matáayo 5:15; 6:22-23)

³³ Kusiina mùuntù ákórereryaa kimurì, maa akakivíika haantù áhiivisa tuku au akakikunikirira na nyiingu ya kweenga tuku. Kiri vyoova jeyyo, kimurì nì kyaángwii chavíkwa, sa vara ávookíngira voone kiweerù.

³⁴ Riiso nì kimurì cha mùviri waako. Kooni riiso riri nkaasù, mùviri waako woosi wamema kiweerù. Maa kaa, kooni riiso raako rasaambuka, mùviri waako wamema kilwiirya.

³⁵ Haaha ùlaange neeja, kiweerù áurì nocho kari jì kive kilwiirya tuku.

³⁶ Haaha kooni mùviri waako woosi urì na kiweerù baa kusiina haantù áhari na kilwiirya tuku, mùviri waako woosi watiite kiweerù ja viintù kimurì áchakumárikíraa na kiweerù chaachwe.”

Yéesu Yoovadalavya Mafarisáayo na Vakiindya va Miiri (Matáayo 23:1-36; Máárikì 12:38-40)

³⁷ Yéesu ákamarikirye lùusa ayo masáare, maa Mufarisáayo ùmwi akamuteengya noo rya chákurya kaayii kwaachwe. Yéesu akatamanya, ákíngira maa ákiikala méesii kurya chákurya.

³⁸ Òwo Mufarisáayo ákamoono Yéesu yoorya baa kooyya mikono ja ávyeene tùva jasea tuku, akahwaalala maatuku vii.

³⁹ Aho, maa Yéesu Mweenevyoosi akamùsea, “Nyuunyu Mafarisáayo musúuntaa ndùvo na saháani kwa weerwii vii, maa kaa, mitimii yaanyu mwamema kanyahira máari na ùvì.

⁴⁰ Nyuunyu murì vahoho! Eri, sì mootaanga ura áùmba weerwii sì noo áùmba isii tuku wùù?

⁴¹ Vaambiriryi vakiva ko mitima yaanyu yoosi, na viintù vyíngi vyoosi booha viri kwaanyu.

✠ 11:31 Laanga 1 Vatemì 10:1-13; 2 Masáare ya Mpíindi 9:1-12. ✠ 11:32 Laanga Yóona 3:5.

⁴² Ni mpolai nyuunyu Mafarisáayo! Nyuunyu mutóolaa iluundu rimwi ra maluundu ikimi baa vira viintu viduudi, baa ja mbowa ja masaambi na viintu ^vibwéeyaa chóorya kinyukire. Maa kaa, si mukwáatyaa uwoloki na kweenda kwa Muluungu tuku. Mwasaakwa mutumame aya na baa kei, kari mareke aya yingi tuku.

⁴³ Ni mpolai kari nyuunyu Mafarisáayo, sa mweenda kiikala machuumbii ya mbere masinagóogii na kuluumbiwa kwa nyemi sóokwii!

⁴⁴ Ni mpolai kwaanyu sa mwiifwíne na mbiríra ^jisiina aláama, na vaantu vayéendaa mweeri yaachwe baa taanga tuku!”

⁴⁵ Aho, maa umwi wa vakiindya va Miiro akamusea Yéesu, “Mukiindya, ayo ulúusire ni kituki. Baa suusu vakiindya va Miiro ututákire.”

⁴⁶ Yéesu akamusea, “Mpolai kari nyuunyu vakiindya va Miiro! Nyuunyu mwiitíkyaa vaantu miriwa ^yarutaha si ^vari daha kwiitika, maa kaa, kumba nyuunyu veeneevyo si mavaámbiriryaa baa ni imaamba vii tuku.

⁴⁷ Mpolai kari nyuunyu, sa mwajéengereraa mbiríra ja valáali na mutwe, vara ^vulawa ni vala baaba waanyu!

⁴⁸ Jeyyo, nyuunyu moónekyaa mwaruma yara vala baaba waanyu ^vatumama. Voovo vavuláa valáali na mutwe, na nyuunyu moovajeengera mbiríra avo valáali na mutwe.

⁴⁹ Iki noo kira Muluungu ^alusaa kwa tooti yaachwe, ‘Laanga, vatuma ndiri valáali na mutwe na vatumwi na kwaavo, maa kaa, vamwi kuvulaa vari na vingi kuvaturikirya vari.’

⁵⁰ Haaha, vaantu va mbyaala ihi lamurirwa vari sa sakami ya valáali na mutwe voosi, ira ^yiitwa keende weeru ^yumbwa,

⁵¹ kwaandira sakami ya Abéli, mpaka sakami ya Sakarí, ura ^ulairwa kati na kati ya masabáahu na Haantu Haaja. Kikomi noovawyíra vaantu va mbyaala ihi lamurirwa vari kwa ayo yoosi.

⁵² Mpolai nyuunyu vakiindya va Miiro! Nyuunyu mutúnikaa njira ya vaantu yo mataanga Muluungu. Nyuunyu si mwiipata tuku, kei vara ^voosaaka kwiipata nyuunyu mavakítiraa.”

⁵³ Yéesu ^akafume kaayii kwa ura Mafarisáayo, maa vakiindya va Miiro na Mafarisáayo vakaanda humba na vakaanda kumuurya masáare ^yari foo.

⁵⁴ Vasaakáa vamutee kwa masáare yaachwe sa vapate kimwi cho musitakirya.

12

Ukweembi

(Matáayo 10:26-27)

¹ Mpindi ijo, iyimbi ra vaantu mayana na mayana vajáa viijiinga furu vandookiilwaatirira, kuu voomuteerera Yéesu. Yéesu akaanda ta lusika na vapooji vaachwe yoovasea, “Laangi neeja, munehe usasi wa Mafarisáayo, noo kusea ukweembi.

² Kusiina isáare ^rakunikirirwa si ^riri kunukulwa tuku, na kusiina isáare ^raviswa, si ^riri taangwa tuku.

³ Sa jeyyo, roroosi ^mwarivariyula kilwiiryii, teerwa riri kiweerwii, na roroosi ^mwarihweeha mberii, variyulwa riri italii.

Muluungu vii noo wo Koofa

(Matáayo 10:28-31)

⁴ Ni vawyíra niise nyuunyu vijeengi vyaani, koofi vara ^vulaa maviri vii tuku, na ivyo viri looka si vari daha tumama chochoosi ^kiri lookya ivyo tuku.

⁵ Maa kaa, niini kuvawyíra ndiri wo moofa. Ofi Muluungu. Yeeye ^ari humula kusumula mutima wa muuntu, atite wiimiriri wo mufweitira na mootwii wa Jehénamu. Hii, noovawyíra moofi uhu.

⁶ Eri, seese isaano si jiváwaa iyoombe magwáare yaviri tuku wuu? Baa neembe ni ndee nduudi, kwa Mulungu si iri rimiriwa baa imwi vii tuku.

⁷ Kikomi, njwiri jiri mitwii yaanyu javalwa joosi. Sa jeyyo koofi tuku, nyuunyu mari va iyoombe ikulu kulookya seese jiri foo.

Kumvariya Yéesu Mbere ja Vaantu
(Matáyo 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Ni vawyira niise, yoyoosi ari kuunduma, noo kusea, kuundusikira niini mbere ja vaantu, Mwaana wa Muuntu ne muruma ari mbere ja Mulungu na mirimu yaachwe miija.

⁹ Maa kaa, ari sea si aamanyire mbere ja vaantu tuku, Mwaana wa Muuntu ne sea ari si amamanyire tuku mbere ya mirimu miija ya Mulungu.

¹⁰ Na kira muuntu ari mukikana Mwaana wa Muuntu, uvi waachwe sewa uri wasirire, maa kaa, ari mhiintikira Mutima Muja si ari sewa uvi waachwe wasirire tuku.

¹¹ Mpindi vari vatwaala na masinagógii, mbere ja vakulu na mbere ja viimiriri, kari mwiitweetya jooli mari lusa au jooli mari kuuyirya tuku,

¹² sa Mutima Muja mpindi jiijo vakiindya ari kira mwasaakwa muluse.”

Lusimo lwa Musungaati Muhoho

¹³ Muuntu umwi fuma aho mpukii ya vaantu vara vamuteereráa, akamusea Yéesu, “Mukiindya, musee mundu waani aangavire viintu vya upaari tarekerwa ni taata wiitu.”

¹⁴ Yéesu akamusea, “Aai, ni ani anvikire niini nive malamuli au mugavi wa upaari waanyu?”

¹⁵ Aho, maa Yéesu akavasea, “Laangi neeja! Mwime kuli na kadiira kwiikinkima koosi, sa nkaasu ya muuntu si ifumaa kuri viintu vyaachwe viri foo atiite tuku.”

¹⁶ Maa Yéesu akavavaira lusimo uku, “Kwajaa kwatiite musungaati umwi ajaa na iwunda. Aho iwundii kwaachwe, viintu vyakwaataa manumundu.

¹⁷ Sa jeyyo, uwo musungaati akiyurya mutimii waachwe, ‘Jooli ndiri bweeyya? Ha de amwi nsina haantu ho vivika viintu vyaani naachwa tuku?’

¹⁸ Aho, maa uwo musungaati akasea, ‘Jei noo viintu ndiri bweeyya, vaa ndiri madong’a yaani yoosi, maa njeenge yingi makuluku. Aho, noo kuntu ndiri vika viintu vyoosi ndiri kuchwa na viintu vyingi vyoosi.’

¹⁹ Aho, noo ndiri sea, ‘Ee mutima waani, watiite viintu vyabooha viri foo wiivikira kwa myaaka iri foo. Humuka, urye, unywe, na uvyende.’

²⁰ Maa kaa, Mulungu akamusea, ‘Weewe uri muhoho! Uchiku wa isiku nkaasu yaako yoosaakwa. Ha ivi viintu wiivikira ni vya ani viri kava?’

²¹ Jeyyo, noo vyeene viri kwa vaantu vara vakunguula maaari ja weeru, vakareka kunga kwa Mulungu.”

Kumwiilaangya Mulungu
(Matáyo 6:25-34)

²² Aho, maa Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Sa jeyyo reki koofa sa nkaasu ya miviri yaanyu, che mari kurya, au sa miviri yaanyu, che mari kiivikira.

²³ Sa nkaasu ni mweeri iri ya chorya na miviri ni kulookya ingo.

²⁴ Laangi makungulu! Yooyo si yahandaa tuku baa kei si ya chwijaa tuku, yasiina madong’a tuku. Maa kaa, Mulungu ayarishaa. Kwa Mulungu, nyuunyu ni mweeri ya ndee mari.

²⁵ Ni ani kuri nyuunyu so manyika kwaachwe ifaanaa oongererye nkaasu yaachwe kwa saa baa imwi vii?

²⁶ Ha de haaha kooni si mari daha kutumama baa isare iduudi ja iri, sa che mookoofa sa aya yingi?

²⁷ Laangi malúva ^vyeene yakúlaa. Yooyo si yatúmamaa baa kei si yachúmaa ingo jaavo tuku. Kikomi noovawyiira, baa mutemi Solomóoni na nkongojima yaachwe yoosi, si arwiikwa vyabooaha ja rimwi ra malúva ayo tuku.

²⁸ Ha de kooni Muluungu ayarwika masaambi ya iwundii aya ^yavíjaa isiku na lomutóondo yakafweitirwa na iviivii, si ari varwika nyuunyu kulookya ayo tuku wuu? Eri, sa che mumurúmaa kiduudi jei?

²⁹ Haaha reki kwiitweetya, che mari kurya au che mari kanywa. Koofi tuku sa viintu ivi.

³⁰ Vaantu si ^vamamányire Muluungu noo viitwéetyaa sa viintu ivi vyoosi. Maa kaa, kuri nyuunyu Taata waanyu amányire visaaka mwiise.

³¹ Haaha, saakiri Utemi wa Muluungu na ivyo vyoosi heewa mari ko koongereriwa.

Usúngaati wa Kurumwii (Matáayo 6:19-21)

³² Reki kwiitweetya nyuunyu mpuka nduudi, sa Taata waanyu oona ni kiintu ^chabooaha kuvahaera nyuunyu Utemi waachwe.

³³ Vai iyoombe máari jaanyu mukavaheere vakiva. Ibweeyiriyi mifuko ya mpía si ^isákahalaa, noo kusea, kuvika máari ya kikomi ya mberii kurumwii. Uko kusiina mwiívi ^aséngereraa tuku na mbuuvu ^jiríjaa ingo tuku.

³⁴ Sa kuuntu ^kuri máari yaako ya kikomi ya mberii, noo kuuntu mutima waako ^uri.

Kwíima Neeja

³⁵ Kira siiku mundoolaarira ndiri kutumama marimo, na vimari vyaanyu vive vikóriire.

³⁶ Mave ja vatumami vara ^vooomwoojera mweenenyuumba waavo atámiinye na ngovii ya ilóola, sa mpiindi ^ari fika vii vamayurire.

³⁷ Vatalariwa vara vatumami ^veene vari shaanwa ni mweenenyuumba waavo vookeesha mpiindi ^ari kuja. Kimaari noovawyiira, kwiivikira ari sa avatumamire, yeeye vaseeserya ari chákurya varye.

³⁸ Vatalariwa vatumami avo, mweenenyuumba waavo kooni avashíhíne vari miiso vooomwoojera, baa kooni uújire nuuchiku kati, au namuyiingu.

³⁹ Taangi neeja masáare aya, mweenenyuumba ngaari ajáa ataanga mpiindi ^ng'eene mwiívi ari kuja, ngaari si areka nyuumba yaachwe ibokwe tuku.

⁴⁰ Baa nyuunyu moosaakwa mave mwiimire neeja mpiindi joosi, sa Mwaana wa Muuntu kuja ari mpiindi si ^mookoona kuja ari."

Mutumami Muja na Mutumami Mui (Matáayo 24:45-51)

⁴¹ Aho, maa Peéteru akamuurya, "Mukúlu, lusímo ulu ni suusu vii wootuwyiira baka vaantu voosi?"

⁴² Mweenevyoosi akamusea, "Ni mwiimiriri arikiwi noo ^ari wo kiilaangiwa na ^ari na tooti? Kei, ni mutumami arikiwi ari rekwa ni mweenenyuumba waachwe avimiriire viivaachwe na avahaere chóorya mpiindi ^jasaakwa, maa mweenenyuumba akere njira?"

⁴³ Atalariwa mutumami ura mweenenyuumba waachwe ^ari mashaana yoobweeyya jeyyo, mpiindi ^ari hinduka.

⁴⁴ Kimaari noovawyiira, mweenenyuumba waachwe maviika ari uwo mwiimiriri imiriire viintu vyaachwe vyoosi vuu.

⁴⁵ Maa kaa, kooni uwo mwiimiriri iiririkíne, 'Mweenenyuumba waani achérevire,' na aande kuvavaa vara vatumami va kiintu kilume na va kiintu kiki, kanu yoorya, no nywa, no reeva,

⁴⁶ mweenenyuumba waachwe kuuja ari siku ^ng'eene si yookoona ari kuuja, na sáa si ^himányire. Aho, Mweenenyuumba waachwe matematemata ari na maviika ari hamwi na vara si ^vari vookiilaangya.

⁴⁷ Mutumami ura ^amányire ^cheene mweenenyuumba waachwe asáakaa, maa kaa, akareka kwiima neeja baa kei akareka tumama ja ^vyeene uwo mweenenyuumba waachwe eenda, lairwa ari ^kiri mooto.

⁴⁸ Maa kaa, mwiimiriri ura si ^amányire, ^atámamire yara ^yiima neeja kuvawa, vawa ari kiduudi. Mwantu ura ^aheewa ^viri foo, uwo atiite noongwa ya ^viri foo na ura ^akwaatiwa mirimo ^iri foo, saakwa iri, ^iri foo.

Yéesu Areeta Vaantu Kwiikera Ndutu (Matáayo 10:34-36)

⁴⁹ Nuuja na kuri weeru, sa nkorererye mooto. Ni vyaangu ngaari waándire korera.

⁵⁰ Maa kaa, natite uturikiri, ^noosaaka nturikiriwe na tuuba ndiri turikira munumuntu mutimii waani furu uturikiri uwo ^uri hamula.

⁵¹ Mukiisea nuuja na aha weerwii kureeta mwiikalo muuja? Aka tuku, nareeta kwiikera!

⁵² Kwaandira haaha, nyuumba ^iri na vaantu vasaano, kwiikera veende vatatu kwiiruta ndihi na vaviri na vaviri kwiiruta ndihi na vatatu.

⁵³ Taata kwiitoola eende na mwaana waachwe na mwaana kwiitoola eende na taata waavo. Iyo kwiitoola eende na muhiinja waachwe, na muhiinja kwiitoola eende na iyo waavo. Iyo mukwi kwiitoola eende na muki wa mwaana waachwe, na muki wa mwaana kwiitoola eende na mukwi waachwe."

Kutaanga Mpindi (Matáayo 16:2-3)

⁵⁴ Kei Yéesu akiisea ira mpuka, "Kooni mwiine ichu raándukire ivaru ra usweero hahara muséaa, 'Mbula vaa iri,' noyo yaváa.

⁵⁵ Na kooni mwiine mpeho yoowuva fuma saame, mwaséaa, 'Kuva kuri na irutira,' na kikomi vyavijaa jeyyo.

⁵⁶ Nyuunyvu vakweembi, mwamányire taanga viintu vya kurumu na vya weeru kwa ^vyeene ko koonekana! Sa che moosiindwa taanga masáare aya ^yootumamwa haaha?

Kwiiteerwa na Mavi Waako (Matáayo 5:25-26)

⁵⁷ Sa che si moolamula veeneevyo kiintu cha uwoloki?

⁵⁸ Mpindi ^muri njirii moodoma na balásii na mavi waako, muloombe iivae na mpulo chaangu mpindi ^mukaari njirii. Kooni si ubwéeyiirye jeyyo, kutwaala ari na balásii na uko malamuli kukwaatya ari mikonwii ya mulukaluka, ne kutwaala ari na manyololwii na ngururu.

⁵⁹ Kimaari nookuwyira, si uri rekerwa uko tuku, mpaka urihe mpoocho yo marikirirya."

13

Kvalanduka au Kmalwa

¹ Mpindi yiyo, vaantu vamwi vajáa vamuwyira Yéesu masáare ya Vagaliláaya vamwi ^veene Piláato ajáa avuulaa mpindi ^vamatooreráa Mulungu mpóryo.

² Aho, maa Yéesu akavuurya, "Eri, mukiisea ava Vagaliláaya ^vaakwa inkwya ihi, ni vavi vajáa kulookya Vagaliláaya viingi voosi vuu wuu?

³ Aka tuku! Noovawyiira, kooni si maválandukire fuma uvii waanyu, voosi sira muri jeyyo!

⁴ Au vara ikimi na vanaani (18) ^veene valaarirwa ni munáara vakakwya kura Siloáamu, ni kiisea mwiise ni vavi vajáa kalookya vaantu viingi voosi ^veene viikaláa múujii wa Yerusaléemu wuu?

⁵ Aka tuku! Noovawyiira nyuunyu, kooni si maválandukire fuma uvii waanyu, baa nyuunyu sira mari viivyo!”

Lusímo lwa Músaambu si ^Uvjáa na Ndúwa

⁶ Aho, maa Yéesu akavawyiira lusímo ulu, “Múuntu umwi ajáa atiite msaambu ^wahaandwa iwundii raachwe ra sabíibu. Sikú imwi akatamanyá noo tunda saambu aho msaambwii, maa kaa, si ashaana saambu baa imwi tuku.

⁷ Sa jeyyo akamúsea mutumami wa iwundii raachwe, ‘Laanga, kwa myaaka itatu nuja noo tunda saambu ja muti uhu, maa kaa, si ninapata baa saambu imwi vii tuku! Ukanye! Sa ni woosaambula iwunda vii!’

⁸ Ura mutumami wa iwundii akamúsea, ‘Mukúlu, ureke uhu mwaaka kei, nini kurimira ndiri na kuvikira ndiri nchuúkuru.

⁹ Kooni uri tanga saambu mwaaka ^wookúja, booha viri, kooni si jeyyo wukanye.”

Yéesu Yoomúhorya Múntu Muki Sikú ya Sabáato

¹⁰ Sikú imwi ya Sabáato, Yéesu akiindyáa sinagógii imwi.

¹¹ Aho sinagógii, kujáa kwatiite múntu muki umwi, ^ajáa na murimu mavi. Uwo murimu mavi ujáa wamukukumarya na si adaháa woloka tuku kwa myaaka ikimi na inaani (18).

¹² Yéesu ^akamoone, maa akamwaanirira yoosea, “Íyo, urékirwe ni ndwála yaako!”

¹³ Aho, Yéesu akamúvikira mikono yaachwe, na hahara akawoloka na akaanda kumubweeyirya Múlungu nkongojima.

¹⁴ Maa kaa, mukúlu wa sinagógi akakalala sa viintu Yéesu ^ajáa amuhóirye ura múntu muki siku ya Sabáato. Sa jeyyo, ura mukúlu akavasea vaantu, “Júma yatiite siku masatu jo tumama. Moosaakwa mndookúja noo horiwa siku ijo na si siku ya Sabáato tuku!”

¹⁵ Maa kaa, Mweenevyoosi akamúsea, “Aka, nyuunyu vakweembi! Eri, ni ani si ayuriraa ng’oombe jaachwe na ndákwi fuma waámii noo jitwaala noo nyweesha siku ya Sabáato?”

¹⁶ Uhu múntu muki ni mwaana wa Aburaháamu. Irimu ramuchuunga kwa myaaka ikimi na inaani. Eri, si asaakwa arekerwe fuma manyololwii siku ya Sabáato tuku wuu?”

¹⁷ Yéesu ^akalúse aya, vavi vaachwe vakakwaatwa ni soni, maa kaa, vaantu vakavyeenda sa masáare ^yoohwaalarya ^atamamáa.

Lusímo lwa Mpeke ya Haradáali

(Matáyo 13:31-32; Maáriki 4:30-32)

¹⁸ Aho, maa Yéesu akavuurya, “Utemi wa Múlungu wiifwíne na che? Nufwaanirirye na che?”

¹⁹ Wiifwíne na mpeke nduudi ya haradáali ^ng’eene múntu atoola akahaanda iwundii raachwe. Iyo mbeyu ikamera, ikava muti na ndee jikajeenga vivururu matáampii yaachwe.”

Lusímo lwa Usasi

(Matáyo 13:33)

²⁰ Yéesu akavuurya kei, “Na che ndiri kufwaanirirya Utemi wa Múlungu?”

²¹ Wiifwíne na usasi ^mweene múntu muki atoola, akakaandira muchu wa ngáano viháari vitatu vya saimu. Ura usasi, ukasuuwya muchu woosi.”

Maryaango ^Wafinya

(Matáyo 7:13-14, 21-23)

²² Yéesu akatuuba njira yaachwe ira ^adomáa na Yerusaléemu. Na njirii akiindyáa vaantu míjii na maturii kuntu ^atweeráa.

²³ Siku imwi, muntu umwi akamuurya, “Makúla, ni vake vii noo Mulungu ari lamurirya wu?”

Yéesu akamusea,

²⁴ “Ifafiriryi mwingire na maryaango ^wafinya. Kikomi noovawyira, ^vari foo saaka vari kwingira maa kaa, si vari daha tuku.

²⁵ Mpindi kuuja jiise, mweenenyumba kiinka ari na chuunga ari maryaango, aho kiima mari weerwii de mwaande lumbya kana moosea, ‘Ee makúla, tuyurire!’ Maa kaa, yeeye vasea ari, ‘Si nivamanyire na si nootaanga kuntu ^mufumire tuku!’

²⁶ Naanyu sea mari, ‘Suusu noo vara ^tarijaa no nywa hamwi na weewe! Kei, weewe utukiindyaa maturii ya miita.’

²⁷ Ne vasea ari, ‘Navawyirire, si nivamanyire tuku, na si manyire kuntu ^mufumire tuku! Isunki kwaani nyuunyuvavi!’

²⁸ Uko rira mweende no sha mayeo, mpindi ^mari moona Aburahamu, Isaka na Yaakupu na valaali na mutwe Utemii wa Mulungu na kana nyuunyuvafwétirwe na weerwii.

²⁹ Vaantu kuuja vari, fuma itumba na usweero, uturuko na saame, novo kiikala vari haantu ^viimiriwa neeja ngovii uko Utemii wa Mulungu.

³⁰ Laanga, vamwari va mukirii ^vari kuva va ncholo, na va ncholo vari kuva mukirii.”

*Yéesu Yookavwa Mutima sa Múji wa Yerusalemu
(Matáyo 23:37-39)*

³¹ Mpindi jii, Mafarisáayo vamwi vakiita na kari Yéesu, maa vakamusea, “Looka aha, tamanya na kwingi sa Heróode saaka iise kukulaa.”

³² Yéesu akavasea, “Tamanyi mukisee ira munju ^iri kinchankula, ‘Laanga, mwari nookibirya mirimu mivi, no horya vaantu isiku na lomotoondo. Na siku ya katatu marikirirya ndiri marimo waani.’

³³ Baa neembe ni jeyyo, tuuba niise na njira yaani isiku, lomotoondo na kukiire fika ndiri. Bweyya niise jeyyo, sa si vyasaakwa máláali na mutwe akwye haantu hingi tuku, maa kaa, ni Yerusalemu vii.

³⁴ Aka Yerusalemu, aka Yerusalemu, weewe ^wulaa valaali na mutwe no vavaa na mawye vara ^vatamwaa kwaako! Ni kangai nasáaka kuvajiinga vaana vaako ja nkuku viintu ^ijingaa nchuru jaachwe mbavii? Baa jei si wuunduma tuku!

³⁵ Laangi! Mulungu avarékire nyumba jaanyu nyuuveene! Ni kuvawyira niise, si mari kunyona kei tuku, furu mpindi ^makaséire, ‘Atalariwa yeeye ^yookuwa kwa irina ra IJVA.*”

14

Yéesu Yoomhorya Mulwiri Siku ya Sabáato

¹ Siku imwi ya Sabáato, Yéesu ajaa adoma noo rya chákurya kaayii kwa makúla umwi wa Mafarisáayo. Mpindi ^ajaa aho, vaantu vamaangishaa sa voone ni che ari tamama siku ya Sabáato.

² Aho, kujaa kwatiite muntu umwi ^ajaa na ndwála yo suuwa mawulu na mikono.

³ Hara, maa Yéesu akavuurya Mafarisáayo na vakiindya va Miiro, “Eri, Miiro yaruma kumhorya muntu siku ya Sabáato, baka tuku?”

⁴ Novo vakakirinya sawu. Jeyyo Yéesu akamusaasya ura mulwiri, akamhorya, maa akamusea itamanyire.

* 13:35 Laanga Sabúuri 118:26.

⁵ Aho, maa akavuurya, “Ivi kooni umwi waanyu mwaana waachwe au ng’oombe yaachwe yawyĩĩre isimii si ari doma no museyya chaangu baa neembe ni siku ya Sabáato tuku wuu?”

⁶ Voovo, vakasova cho muuyirya.

Kwiikiimya na Isi

⁷ Yéesu akoona vara ^vajáa valáarikirwe ^vyeene viisaawuriráa machuumbi ya nyemi mpiindi ja chákurya. Aho, akavawyĩira lusímo ulu,

⁸ “Kooni uláarikirwe na ngovii ya ilóola, kari wiikalaa ichuumbii ra mbere tuku, sa ifaanaa ikava amwaari wiingi ^aláarikirwe ^anyémiwaa kulookya weewe.

⁹ Na mpiindi ^ari kuuja mweenengovi ura ^avaláarikire, weewe na yeeye kusea ari, ‘Sosoloka uhu iikale.’ Aho, saama uri na ichuumbii ra nyuma kunu ukwáatirwe ni soni.

¹⁰ Kiri vyoobweeyya jeyyo, weewe kooni uláarikirwe, ikala ichuumbii ra nyuma sa ^ari kuuja mweenengovi ya ilóola akusee, ‘Aai yeenda jiwiikale aha mbere.’ Aho, noo nkongojima yaako iri koonekana mbere ja vaantu voosi ^valáarikirwe.

¹¹ Sa kira muuntu ^iiyámbukya na mweeri, kiimiwa ari na isi, na ura ^iikiimya na isi, kaambukiwa ari.”

¹² Aho, maa Yéesu akamusea ura ^ajáa avaláarikire, “Mpiindi ^wookiimya neeja ngovi ya cháamuusi au kiiwulo, kari uláarikaa vijeengi vyaako, au vanduu vaako, au vaantu va lukolo lwaako, au vakaaya vaako vara ^vari vasúngaati vii tuku. Kooni ubwéeyiirye jeyyo, baa voovo ifaanaa vakulaarike weewe na kwaavo, maa uve uríhirwe.

¹³ Maa kaa, weewe kooni woobweeyya ngovi, laarika vakiva, vivete na vahoku.

¹⁴ Aho, talariwa uri, sa avo vasiina laviro lo kuriha tuku. Weewe rihwa uri ni Mulungu mpiindi jo fufulwa vara vawoloki.”

Lusímo lwa Ngovi Nkuulu (Matáayo 22:1-14)

¹⁵ Umwi ^ajáa iikyĩre aho chákuryii na Yéesu ^akateere masáare ayo, maa akasea, “Atalariwa muuntu ^ari kurya ngovi Utemii wa Mulungu.”

¹⁶ Aho, Yéesu akamusea, “Muuntu umwi ajáa iimya neeja ngovi nkuulu, maa akavalaarika vaantu ^vari foo.

¹⁷ Mpiindi ja ngovi ^jikafike, akamutuma mutumami waachwe kwa vaantu vara ^ajáa avalaarika sa akavasee, ‘Teengi, viintu vyoosi vyahúmwĩre!’

¹⁸ Maa kaa, voosi ^vajáa valaarikwa vakaanda ukoooveri wo lusa vadiire kuuja. Wa ncholo ko koovera akasea, ‘Nawúrire iwunda noosaakwa nkarilaange. Kalaama si ndiri kuuja tuku.’

¹⁹ Wa kaviri ne akasea, ‘Nawúrire ng’oombe ikimi jo rima, jei ni tamanya niise noo jiyera, kalaama si ndiri kuuja tuku.’

²⁰ Wa katatu ko koovera ne akasea, ‘Nasúmwĩre muki, sa jeyyo si ndiri daha kuuja tuku.’

²¹ Ura mutumami akahinduka, akiita muwyĩira mweenenyuumba waachwe kira ^vaséire. Aho, ura mweenenyuumba akakalala, maa akamulairirya mutumami waachwe yoomusea, ‘Tamanya chaangu na balíbalii na njirii joosi ja uhu múuji, ukavareete na aha vakiva, vivete na vahoku.’

²² Ura mutumami ^akahinduke, maa akamusea mweenenyuumba waachwe, ‘Mukulu, yoosi ^meene waandáiriirye nayatámamire, maa kaa, nkalo imwaari ichíĩre.’

²³ Sa jeyyo, mweenenyuumba waachwe akamusea mutumami, ‘Tamanya na balíbalii jira ^jiri weerwii ya múuji, ukavadoomererye vaantu sa nyuumba yaani imeme.

²⁴ Sa kikomi noovawyĩira, kusiina muuntu baa umwi wa vara ^navalaarika ari saira ngovi yaani tuku.’ ”

Kumutuuba Yéesu si Vyoolo Tuku (Matáayo 10:37-38)

²⁵ Haaha mpuka nkũũũ yamutuubáa Yéesu. Yéesu akiilorera, maa akavasea,

²⁶ “Mũũũũ yoyoosi ^yoosaaka kuuntuuba, asaakwa aanyende niini kulookya ^vyeene amweenda taáta waavo, íyo waavo, muki waachwe, vaana vaachwe, marũũũũ yaachwe, vandũũũ vaachwe na baa kulookya ^vyeene eenda nkaasũ yaachwe. Kooni si jeyyo, si ari kũva mpooji waani tukũ.

²⁷ Mũũũũ yoyoosi kooni si avérekire mũsaláaba waachwe[☆] ko turikira na baa kooni ni kukwya sa niini na aantuube, si ari kũva mpooji waani tukũ.

²⁸ Ni ani mũwĩ waanyu, kooni yoosaaka jeenga si íkalaa isi ta kũlaanga viintũ vyoosi ^yoosaakwa ave novyo, sa ataange kooni ari na mpía jo marikirya ijeengo raachwe?

²⁹ Kooni si abwéeyiirye jeyyo, ifaanaa akajeenga mwaariryo wa nyuumba vii, maa asiindwe marikirirya ijeengo roosi. Na voosi ^vari kooni ijeengo raachwe, masekerera vari,

³⁰ voosea, ‘Mũũũũ mũũũ aanda jeenga, maa akasiindwa ngururu jo marikirirya.’

³¹ Haaha iririkani mũtemi mũũũũ ^yoosaaka atamanye na nkoondwii noo lwa na mũtemi wĩngi. Ni mũtemi arikwi si ^ari kiikala ta iiririkane neeja, kooni ari daha kulwa na mũtemi ^ari na vaantũ va nkoondo mayana makumi yaviri (20,000), na kũũũ yeyeye ari na vaantũ va nkoondo mayana ikimi rimwi (10,000) vii?

³² Kooni íne siindwa ari, tũma ari vaantũ vaachwe, vatamanye na kwa mũtemi wĩngi nti ^akaari kulĩ, sa viiteerwe.

³³ Noo jeyyo viri kũri nyuunyũ, kusiina mũwĩ waanyu ^ari kũva mpooji waani kooni si arékire vira vyoosi ^ari novyo tukũ.

Sangása ^Isiina Mwerere (Matáayo 5:13; Maárikĩ 9:50)

³⁴ Sangása ni kũintũ ^chabooha kũterekera, maa kaa, kooni yasúukire ni che iri vikirwa sa mwerere waachwe mũhindũkire kei?

³⁵ Sangása ^iri jeyyo, si yabooha baa kwiita iwundii tukũ, baa nchuúkurwii tukũ, íyo ni ifwéitwaa vii. ^Ari na matu yo teerera, ni ateere!”

15

Lusímo lwa Muundi ^Yataahika (Matáayo 18:12-14)

¹ Haaha, vasaankan’yi kóodi na vaduwalo vodomáa na kũri Yéesu noo mũteerera.

² Maa kaa, Mafarisáayo na vakiindya va Miiro vakaanda ng’uula voosea, “Sa che mũũũũ íkalaa na maduwalo baa kei indoorya chóorya noyo?”

³ Aho, maa Yéesu akavasimira lusímo mũũũũ,

⁴ “Kooni mũwĩ waanyu ari na muundi igana rimwi (100), na kooni muundi imwi yarĩmĩre, che ari bweeyya? Jireka ari jira muundi makumi keenda na keenda (99) ibaláángwii adome akasaake ira ^yataahikire mpaka ipate.

⁵ Na ^ari kũpata, kũvaala ari mavei kũũũ ari na cheerũ.

⁶ ^Ari fika kaayii, kũvaanirira ari vijeengi vyaachwe na vakaaya vaachwe kũũũ yooovasea, ‘Eryi mitima hamwi na niini, sa muundi yaani ^ng’eene yaari yarĩmĩre, niyĩne!’

⁷ Viivyo noovawyiira, kũva kũri na cheerũ mũũũũũũũ kurumwii, haantũ mũũũũũ mũwĩ mũvi ^ari mũvalandũkira Mũũũũũũ. Cheerũ ikyo kũva kũri ni kikũũũũ kulookya vaantũ makumi keenda na keenda (99) vara ^viyónaa voovo ni vawoloki, ^vasiina kũintũ cho vabweeyya vamuvalandũkire Mũũũũũũ tukũ.”

Lusímo lwa Mpía ^Yataahika

[☆] 14:27 Laanga Lúka 9:23.

⁸ Yéesu akavawyyira lusímo lwiingi, “Tusee baa ja kooni muuntu muki ari na mpía ikimi na kooni imwi yarímire che ari bweeyya? Korererya ari kimari na fyaahira ari nyuumba yoosi vuu, yoosaakira ira mpía mpaka ipate.

⁹ Na ^ari kípata, vaanirira ari vijeengi vyaachwe na vakaaya vaachwe na vasea ari, ‘Eryi mitima hamwi na niini, sa mpía yaani ^ng’eene yaari yarímire, niyine.’

¹⁰ Viivyo, noovawyyira, kwatiite cheeru kikulu kwa mirimu mija ya Mulungu, mpiindi mwi umwi ^ari mvalandukira Mulungu.”

Lusímo lwa Mwaana ^Arimira

¹¹ Yéesu kei akavawyyira lusímo lwiingi yoovasea, “Muuntu umwi ajáa atiite vaana valume vaviri.

¹² Mwaana waachwe muduudi, akamusea taáta waavo, ‘Taáta nooloomba upaari waani.’ Jeyyo, akavagavira vaana vaachwe upaari waavo.

¹³ Mpindi kiduudi ^jikalooke, ura mudúúdi akasaankan’ya máari jaachwe joosi vuu, maa akatamanyana na isi ya kuli. Uko akiita takuna máari yoosi vuu.

¹⁴ ^Akamarikirye kira kintu ^ajáa nocho, ira isi yoosi ikava na njala ya imalo, ne akava asiina chochoosi tuku.

¹⁵ Aho, akatamanyana na kwa muuntu umwi wa isi ira, akitooolomba murimo. Ura muuntu akamatwaala na iwundii kwaachwe indookooriisha nkaamba jaachwe.

¹⁶ Uwo mutavana akava yoomererya mati mafaala ^meene nkaamba jarijáa. Na kusiina muuntu ^amuheraa chákurya chochoosi tuku.

¹⁷ Maa kaa, ^akiiririkane mutimii waachwe, maa akasea, ‘Amwi vatamami va taáta wiitu varijáa mpaka vandoocheerya? Niini mwaari nookwya na njala aha!

¹⁸ Haaha hinduka niise na kwa taáta nkamusee, “Taáta, nabweeyya uvi kwa Mulungu na kuri weewe.

¹⁹ Niini si niima neeja kwaanirirwa mwaana waako kei tuku, mbiika nive ja umwi wa vatamami vaako.”

²⁰ Aho, akiinuka, akakwaata njira na kaayii kwa taáta waavo. ^Akasengerere kaayii, taáta waavo akamoono kura kuli, maa akamoonera mbavariri. Akamukibirira, akamukwaatirira, maa akamusundira mwaana waachwe.

²¹ Aho, mwaana waachwe akamusea, ‘Taáta, nabweeyya uvi kuri kurumu na kuri weewe. Niini si niima neeja kwaanirirwa mwaana waako kei tuku.’

²² Maa kaa, taáta waavo akavasea vatamami vaachwe, ‘Reeti chaangu ingo ^yaboohabooha mumuvikire, muvikiri ipoo mukonwii waachwe na viráatu majewii.

²³ Reeti njiiku ^yaneneha, musinje, turye ngovi.

²⁴ Sa uhú mwaana waani ajáa aakwya haaha afúfukire, ajáa ataahika haaha oónekiine.’ Aho, vakaanda bweeyya ngovi.

²⁵ Mpindi ijo, ura mwaana mukulu ni iwundii ajáa. Mpindi ^ahindikaa ^akasengerere kaayii, akateera chimbo na vina.

²⁶ Aho, akamwaanirira mutamami umwi, maa akamuurya, ‘Ni che kwatiite?’

²⁷ Ura mutamami akamusea, ‘Mudúúdi waako uújire na taáta waanyu amusinjiire ira njiiku ^yanona sa taáta waanyu amuhókire ari nkaasunkaasu.’

²⁸ Ura mwaana mukulu akavisuala, maa akasiita kwingira na nyuumbii. Aho, taáta waavo akafuma na weerwii noo mukalaamya iingire.

²⁹ Maa kaa, yeeye akamusea taáta waavo, ‘Laanga, myaaka yoosi ihi niini natumama aha kaayii, baa si ninawaayya kuchwa mati ulairiri waako wowoosi baa siku imwi tuku! Maa kaa, niini si unawaayya kumpeera baa kaburi vii, nkárye nivyeende na viivaani tuku.

³⁰ Haaha uhú mwaana waako ^mweene atakuna máari jaako na vaantu vaki ^vayéendaa na valume va vaantu, uújire na kaayii amusinjiire njiiku ira ^yanona.’

³¹ Taáta waavo akamusea, ‘Mwanawaani, weewe ni na niini uri siku joosi, viintu vyoosi ^ndiri novyo ni vyaako.

³² Haaha ni vyabooha kubweeyya ngovi tuvyeende, sa mwaanaanyu ajáa aakwya, haaha ni nkaasu ari. Yeeye ajáa arimira, haaha oónekiine.”

16

Lusímo lwa Mwiimiriri Mweere

¹ Kei Yéesu akavawyyira lusímo ulu vapooji vaachwe, yoovasea, “Kujáa kwatiite musúngaati umwi na mwiimiriri wa máari jaachwe. Uwo musúngaati akateera mwiimiriri wa máari jaachwe yoosaambula máari.

² Sa jeyyo uwo musúngaati akamwaanirira mwiimiriri akamusea, ‘Natéire kira ^woobweeyya na máari jaani! Laira kira ^ubweeyyirya máari jaani, sa si uri kuva mwiimiriri wa máari jaani tuku.’

³ Ura mwiimiriri akiiririkana mutimii waachwe, ‘Musúngaati waani ni kumunseyya iise murimwii waani. Haaha ni che ndiri bweeyya? Nini nsiina ngururu jo rima tuku, na nookoona soni yo loombaloomba.

⁴ Natángire ^cheene ndiri bweeyya, sa ^ndiri rekiwa murimo waani vaantu vaanteengye na nyuumbii jaavo.’

⁵ Jeyyo, akavaanirira vaantu voosi vara ^vadaayiwáa noongwa ni musúngaati waachwe. Wa ncholo akamuurya, ‘Noongwa yaako kwa musúngaati waani ni viintu vingai?’

⁶ Ne akasea, ‘Noongwa yaani ndáayiwaa ni líita mayana yatatu na magana mufungati (3,700) ya makuta ya saitúuni.’ Aho, mwiimiriri akamusea, ‘Toola karatási ihi ^ng’eene yaandikwa noongwa yaako chaangu, andika noongwa yaako ni líita iyana rimwi, magana yanaani na makumi yasaano (1,850).’

⁷ Aho, akamuurya wa kaviri akamusea, ‘Weewe viintu vingai udáayiwaa?’ Ura akamusea, ‘Magunía magana yatatu na makumi yatatu (330) ya ngáano.’ Mwiimiriri akamusea, ‘Toola karatási ihi ^ng’eene yaandikwa noongwa yaako, andika magana yaviri na makumi masasatu (260).’

⁸ Ura musúngaati akamudumbirira ura mwiimiriri si ^ari wo kiilaangiwa, sa viintu ^ajáa abwéeyiirye uweere. Sa kari vaantu va mbyaala ihi, vara si ^vamura Muluungu ni vaweere munumunu kwa masáare ya ihi weeru, kulookya vaantu vara ^vamura Muluungu.

⁹ Ni kuvawyyira niise, vaambiriryi viivaanyu na máari jaanyu ja aha weerwii, sa ^jiri sira mateengiwe na kiikalwii cha siku ^jisiina uhero.

¹⁰ Muuntu ^iláangiwa kwa masáare maduudi, kiilaangiwa eende kwa masáare makulu. Noo jeyyo, muuntu ura ^asova uwoloki kwa viintu viduudi, kuva ari muuntu ^asova uwoloki kwa viintu ^viri foo.

¹¹ Na kooni si muri vo kiilaangiwa kwa máari ja ihi weeru, ni ani ^ari viilaangya kwa máari ya kikomi?

¹² Kei kooni si muri kiilaangiwa kwa máari ya muuntu wíngi, ni ani ^ari kuvaheera máari yaanyu veeneevyo?

¹³ Kusiina mutumami ^adáhaa tumamira vasúngaati vaviri tuku. Sa musuula ari umwi na amweende wíngi, au munyemya eende umwi na kumuchwa eende mati wíngi. Si muri daha kumutumamira Muluungu na máari tuku.”

¹⁴ Mafarisáayo ^vakateere masáare yoosi Yéesu alusáa, maa vakamuseka ko muchwa mati, sa vajáa veenda mpía maatuku vii.

¹⁵ Yéesu akavawyyira yoovasea, “Nyuunyú mwiiyónekyaa kikomi mbere ja vaantu muri vawoloki. Maa kaa, Muluungu amányire mitima yaanyu. Sa vira viintu vaantu ^vavyoónaa ni vya kikomi, Muluungu avisuula.

Miir na Utemi wa Muluungu

(Matáayo 11:12-13; 5:31-32; Maáriki 10:11-12)

¹⁶ Miiro na masáare ya valáali na mutwe, yavariyulwa fúuru mpiindi ja Yooháani Mubatisáaji. Fuma mpiindi ijo, Masáare Maaja ya Utemi wa Muluungu yavariyulwaa na kira muuntu iiyingiryáa utemii uwo na ngururu.

¹⁷ Maa kaa, ni vyoolo kwa kurumu na weeru kulooka, kulookya lutalo baa lumwi kurimira fuma Miirwii ya Muluungu.

¹⁸ Muuntu mulume ^amusítaa muki waachwe, maa akaloola muki wiingi, uwo ayéendaa na muki wa muuntu. Kei, muuntu mulume ura ^amulóolaa muuntu muki ^arekwa ni mulume waachwe, uwo ayéendaa na muki wa muuntu.

Lusímo lwa Musúngaati na Lasáaro

¹⁹ Haaha, kujáa kwatiite musúngaati umwi, ^iivikiráa ingo ja kitáani ^jiri gyaa ja kisúngaati, ^jalukwa na mputi ja kikomi. Na siku joosi yeeye arijáa chóorya cha kibuya.

²⁰ Kei, kujáa kwatiite mukiva umwi ^asewáa Lasáaro. Areetwáa, maa akavikwa maryaangwii kwaachwe. Uhu ajáa atiite viloonda maviri vuu.

²¹ Yeeye iikaláa maryaangwii na ajáa atiite mpíima yo rya mang'enyeng'enze ^yawíire isi ya méesa kwa uhu musúngaati. Kei, kúri juhjáa noo manaampa viloonda vyaachwe.

²² Siku ^jikalooke, ura mukiva akakwya. Mirimu miija ikuuja noo masumula, ikamatwaala fúuru kipeembii cha Aburaháamu. Ura musúngaati ne akijoowulala na akataahwa.

²³ Yeeye akatamanyana na ntarii. Uko uturikirii, akiinurirya miiso yaachwe na mweeri, maa akamoona Aburaháamu kwa kuli ari na Lasáaro.

²⁴ Aho, ura musúngaati akamwaanirira Aburaháamu, 'Taáta Aburaháamu, naanga na riiso ra wuuja. Nooloomba umutume Lasáaro atukye imaamba raachwe luujii, maa atoonerye lurimii lwaani sa luhole. Kikomi ni turikira niise munumunuu mootwii uhu.'

²⁵ Aho, Aburaháamu akamusea, 'Mwanawaani, kumbukira, weewe mpiindi ^ujáa mooyo, ujáa utiite viintu vyoosi ^vyabooha ^usaakáa. Maa kaa, Lasáaro ni uturikiri vii apatáa. Haaha yeeye atúuriwe mutima aha na weewe umwaari wooturikira munumunuu.

²⁶ Si jeyyo vii tuku, katikati yiswi na nyuunyu kwatiite iduundu ikulu munumunuu. Iduundu iro, ravikwa sa vaantu va kunu ^vari saaka kuuja nooko kwaanyu, vasiindwe firira na vaantu va uko vasiindwe kuuja na kunu.'

²⁷ Aho, ura musúngaati akasea, 'Haaha nookuloomba ee taáta umutume Lasáaro atamanye na kaayii kwa taáta wiitu.

²⁸ Uko natiite vaaniitu vasaano. Lasáaro akavalume kutu sa kari luu vuuje na kunu kuuntu kwa uturikiri tuku.'

²⁹ Maa kaa, Aburaháamu akamusea, 'Vaanaanyu vatiite utali wa Músa na valáali na mutwe va Ijva, vayateere ayo!'

³⁰ Ura musúngaati akamusea, 'Taáta Aburaháamu tuku! Kooni muuntu afúfukire na adome akavawiyire, aho, valanduka vari fuma uvii waavo.'

³¹ Aburaháamu akamusea, 'Kooni si vatéeriire yara ^yaandikwa ni Músa na valáali na mutwe, si vari ruma baa ya muuntu afúfukire tuku.' "

17

Kusea Yasíire

(Matáayo 18:6-7, 21-22; Maáriki 9:42)

¹ Yéesu akavasea vapooji vaachwe, "Masáare ^yabwéeyaa vaantu viikunguvale, mpaka vuuje vii. Maa kaa, mpolai kwa ura yoyoosi ^yooyareeta.

² Ni pwee viri kwa muuntu uwo kuchungirwa lwaala nkiingwii, maa afweitirwe na mayiyii, kulookya uturikiri ^ari turya ko mahaanda umwi wa ava vadúúdi atamame uvi!

³ Sa jeyyo, imi neeja.

Kooni mwaanaanyu abwéeyiirye ~~uv~~i, mudalavye. Kooni aválandukire fuma uvii waachwe, musee yasírire.

⁴ Kooni ahóniirye kwa siku imwi mara mufungati na uújire na kwaako yoosea, ‘Hai, naválandukire fuma uvii waani,’ weewe woosaakwa ~~um~~musee yasírire.”

Ngururu yo Muruma M~~ul~~ungu

⁵ Aho, vatumwi va Yéesu vakamusea Mweenevyoosi, “Toongererye kukuruma.”

⁶ Mweenevyoosi akavasea, “Ngaari m~~ur~~i na kuruma baa kuduudi ja mpeke nduudi ya haradáli, ngaari mudáhire k~~u~~usea ~~uh~~u muk~~u~~y~~u~~, ‘Ng’ooka, ukakondiwe mayiyii!’ Nowo ngaari wavíire matu kwa kira ^muuwyíirire.

M~~ur~~imo wa M~~ut~~mami

⁷ Baa ja tusee, kooni ~~um~~wi waanyu ari na mutumami waachwe ^afúmire rima iwundii au kuriisha muundi, ni ani ~~um~~wi waanyu ifaanaa amusee, ‘Yeenda chaangu, ikala, urye chóorya?’

⁸ Si jeyyo tuku. Kiri vyool~~u~~usa jei sea ari, ‘Nyimirya neeja chóorya, na w~~u~~untumamire f~~u~~uru mp~~u~~mule kurya no nywa. ^Ndiri hamala de weewe urye no nywa.’

⁹ Eri, mud~~u~~umba ~~ur~~i mutumami ko bweyya kira ^cheene ~~um~~wyíirire abweyye w~~u~~u? Aka tuku!

¹⁰ Viivyo, baa nyuunyu ^m~~ur~~i hamala tumama yoosi ^mwalaiririwa, sei, ‘Suusu t~~ur~~i vatumami vii, tat~~u~~mamire yara ^meene tasaakwa tutumame vii.’ ”

Yéesu Yoovahorya Vaantu Ikimi ^Vari na Ulóonda

¹¹ Mpíindi Yéesu ^adomáa na Yerusaléemu, ajáa atweera na m~~u~~hakii wa isi ya Samaría na Galiláaya.

¹² Mpíindi Yéesu ^ingiráa iturii rimwi, ajáa alamana na vaantu ikimi ^vari na ulóonda. Avo vaantu vakiima kuli, maa

¹³ vakaanirira voosea, “Yéesu, Mweenevyoosi, tulaange na riiso ra w~~u~~ja!”

¹⁴ Yéesu ^akavoone akavasea, “Tamanyi, mukiiyonekye kwa veeneisi va Ij~~u~~va.”[☆] Na mpíindi ^vajáa njirii vootamanya, maa vakajirulwa ulóonda waavo.

¹⁵ ~~U~~mwi waavo ^akoone ahórire, maa akahinduka na kwa Yéesu k~~u~~na yoom~~u~~d~~u~~mba M~~u~~lungu na sawúti nk~~u~~lu.

¹⁶ Akalaala majewii ya Yéesu na inda k~~u~~na yoom~~u~~d~~u~~mba. ~~U~~wo m~~u~~untu ni M~~u~~samaría ajáa.

¹⁷ Yéesu akamuurya, “Voosi ikimi si vajírwiilwe tuku w~~u~~u? Hai vari vara viingi keenda?

¹⁸ Kusiina baa ~~um~~wi ^ahíndukire joo mud~~u~~mba M~~u~~lungu tuku, maa kaa, ~~uh~~u m~~u~~yeni vii?”

¹⁹ Yéesu akamusea, “Inuka, utamanye, kuruma kwaako kwak~~u~~hóniirye.”

K~~u~~ja kwa ~~U~~temi wa M~~u~~lungu (Matáayo 24:23-28, 37-41)

²⁰ Siku imwi, Mafarisáayo vajáa vamuurya Yéesu voosea, “~~U~~temi wa M~~u~~lungu naadi ~~ur~~i k~~u~~ja?” Yéesu akavasea, “~~U~~temi wa M~~u~~lungu, si w~~u~~ja ko k~~u~~laangishalaangisha tuku.

²¹ Kusiina m~~u~~untu ^ari daha sea, ‘La n~~u~~ aha!’ au ‘La haura k~~u~~ra,’ tuku. Sa ~~U~~temi wa M~~u~~lungu ni nowo m~~ur~~i.”

²² Aho, akavasea vapooji vaachwe, “Mpíindi k~~u~~ja jiise, k~~u~~va m~~ur~~i na mpíima jo va na Mwaana wa M~~u~~untu baa kwa siku imwi vii, maa kaa, si m~~ur~~i k~~u~~nyona tuku.

²³ Vaantu kundoovasea veende, ‘La haura hara,’ au ‘Ha~~u~~h~~u~~ aha!’ Kari mudómaa na kari m~~u~~varúmaa tuku.

²⁴ Sa Mwaana wa M~~u~~untu siku ^ari k~~u~~ja, k~~u~~ja ari ja lulávo ^vyeene lújaa loomurika mavaru yoosi ya kurumu.

☆ 17:14 Laanga 5:14.

²⁵ Maa kaa, saakwa ari aturikiriwe kwa masáare ^yari foo na siitwa ari ni mbyaala ihi.

²⁶ Ja viintu ^vijáa siku ja Núhu, noo ^vyeene iri kuva siku yo hinduka Mwaana wa Muntu.

²⁷ Mpiindi ja Núhu, vaantu varijáa no nywa, valoolwáa no loola furu siku ira Núhu ^akiingire na safinii. Aho, ira mbula ya imalo ikujja, maa ikavamala voosi vu.

²⁸ Baa mpiindi ja Lúutu ni ja jeyyo vijáa. Vaantu varijáa no nywa, vaváa iyoombe no wala, varimáa no jeenga.

²⁹ Maa kaa, siku ira Lúutu ^akiinuke Sodóoma, mooto na sálufa* ujáa wakiima fuma kurumwii, ukavamala voosi vu.

³⁰ Noo jeyyo ^viri kuva siku ira Mwaana wa Muntu ^ari variyulwa.

³¹ Siku iyo, muntu ^ari ikekeerii kari akiime sa atoole viintu vyaachwe nyuumbii tuku. Na ura ^ari iwundii kari ahindukaa na kaayii noo toola chochoosi tuku.

³² Kumbukiri kira alumana nocho muki wa Lúutu!*

³³ Muntu yoyoosi ura ^yooyera kulumurirya nkaasu yaachwe, uwo kiitaaha ari. Maa kaa, muntu yoyoosi ura ^yookiitaaha nkaasu yaachwe, uwo kilamurirya ari.

³⁴ Ni kuvawyiira niise, siku iyo, vaantu vaviri ^valíre kitáanda kimwi, umwi samulwa ari, na wiingi rekwa ari.

³⁵ Vaantu vaki vaviri ^voosha hamwi, umwi samulwa ari na wiingi rekwa ari. [

³⁶ Vaantu valame vaviri kuva vari vootumama iwundii, umwi samulwa ari na wiingi rekwa ari.]”

³⁷ Aho, vapooji vaachwe vakamuurya, “Mweenevyoosi, aya ni hai ^yari fumira?” Ne akavasea, “Hara kuntu ^kuri na maka ^ikwiire, aho noo kuntu nkuumba jilumaniraa.”

18

Lusímo lwa Mulala si ^Akéeraa Mpiima

¹ Yéesu akavavaira vapooji vaachwe lusímo ula yoovakiindya vatuube kundooloomba bila yookatala.

² Akavasea, “Múujii umwi, kujáa kwatiite mulamuli umwi. Uhu mulamuli, si amoofáa Mulungu tuku, baa kei, si avanyemyáa vaantu tuku.

³ Na múujii uwo, kujáa kwatiite mulala umwi ^atamanyáa na kwaachwe yoomuloomba, ‘Kalaama nooloomba ulamule kiloongi chaani na mavi waani sa mpate kira Miira ^yaruma.’

⁴ Kwa siku ^jiri foo ura mulamuli ajáa asiita kumwaambirirya. Maa kaa, siku imwi akiisea yeemweene, ‘Baa neembe si nimoófaa Mulungu na baa neembe si nivanyemyaa vaantu,

⁵ sa viintu uhu mulala yookuunjuuwa munumunu, lamula ndiri kiloongi chaachwe, apate kira ^kimatéire sa areke kunkatarya.’ ”

⁶ Aho, Mweenevyoosi akavasea, “Ikiindyi fuma kwa uhu mulamuli si ^ari mawoloki.

⁷ Eri, Mulungu si ari vaheera vira ^vivatéire vaantu ^avasaawula vara ^vooloomba uchiku na muusi tuku wu?

⁸ Ni kuvawyiira niise, Mulungu kuvaheera ari chaangu kira ^kivatéire. Maa kaa, Mwaana wa Muntu ^ari hinduka na aha weerwii, shaana ari vaantu ^vaturuma wu?”

Lusímo lwa Mufarisáayo na Msaankan’yi Kóodi

⁹ Yéesu akavawyiira kwa lusímo vaantu ^veene viiyonáa voovo ni vawoloki na vavachwijáa mati vaantu viingi.

¹⁰ Akavasea, “Siku imwi, vaantu vaviri vajáa vatamanya na Kaayii Njija ya Ijva noo muloomba Mulungu. Umwi ni Mufarisáayo ajáa na wiingi, msaankan’yi kóodi.

* **17:29 sálufa:** Ni kemikáli ^iri ja iwe au muchu ^ari lubúusi. Sálufa yakórreraa mooto ja wa ng’aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isáarii ra Mulungu sálufa yoónekyaa nkali ya Mulungu. ☆ **17:32** Laanga Ncholo 19:26.

¹¹ Ura Mufarisáayo akiima yeemweene, maa akaanda muloomba Muluungu yoosea, 'Ee Muluungu, nakadúmbaa sa niini si ndiri ja vaantu viingi tuku, vakumuriryi, si ^vari vawoloki tuku, ^vayéendaa na vaki va vaantu, baa kei si ndiri ja uhu musaankan'yi kóodi tuku.

¹² Niini kwa júma imwi niirékyaa kurya kaviri. Kei, natóolaa ilundu rimwi ra kira malundu ikimi ra viintu vyaani.'

¹³ Maa kaa, ura musaankan'yi kóodi akiima kuli, si asaaka baa kwiinula miiso yaachwe na kurumwii tuku. Yeeye, akiivaavaa kipeembe kunu yookaavwa ni mutima yoosea, 'Ee Muluungu nookuloomba wuonyonere mbavariri, niini ndiri mavi!'

¹⁴ Ni kuvawyiira niise, uhu musaankan'yi kóodi, ahinduka na kaayii kwaachwe kunu avárirwe ni mawoloki, maa kaa, kwa ura Mufarisáayo si jeyyo tuku. Sa kira muuntu ^iiyámbukyaa na mweeri, kiimiwa ari, na ura ^iikíimyyaa na isi, kaambukiwa ari."

Yéesu Yoovatalarya Vasinga

(Matáayo 19:13-15; Maárikí 10:13-16)

¹⁵ Haaha vaantu vamureteráa Yéesu vasinga vaduudi sa avavikire mikono. Vapooji vaachwe ^vakoone jeyyo, maa vakavaamirirya.

¹⁶ Maa kaa, Yéesu akavaanirira vara vasinga, akavasea, "Vareki vasinga vaduudi vuje na kari niini, kari mavakitire tuku! Sa Utemi wa Muluungu ni sa vaantu ^vari ja vasinga ava.

¹⁷ Kimaari noovawyiira, yoyoosi ura si ^ari kuhokera Utemi wa Muluungu ja musinga muduudi, si ari kuuyingira vii kaa tuku."

Kuheewa Nkaasu ya Siku Jisiina Uhero

(Matáayo 19:16-30; Maárikí 10:17-31)

¹⁸ Aho, malongooli umwi akamuurya Yéesu, "Mukiindya muja, che ndiri bweeyya mpokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero?"

¹⁹ Yéesu akamusea, "Sa che wookuanyanirira muja? Kusiina muja tuku, muja ni Muluungu yeemweene vii.

²⁰ Umányire ndairiri ja Muluungu wuu? 'Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku, kari wúlaa tuku, kari wiivaa tuku, kari ulóngowereryaa muuntu tuku, na uvanyemye vala iyo na taáta waanyu. ☆"

²¹ Ne akasea, "Ayo yoosi nayakwaatya keende usinga waani."

²² Yéesu ^akateere jei, akamusea, "Kimwaari kiintu kimudu vii si ^unabweeyya. Tamanya, ukavae iyoombe máari joosi ^ari nojo, na mpía ^ari turya, uvaheere vakiva. Jeyyo, turya uri máari ya kikomi ya mberii kurumwii. Aho, yeenda, wuuntuube."

²³ Ura muuntu ^akateere ayo, akiirya mutima maatuku vii, sa yeeye ni musúngaati maatuku vii ajáa.

²⁴ Yéesu akamoona ura muuntu iiriirye mutima, maa akasea, "Kuva viri vyafafa maatuku vii kwa musúngaati kwiingira Utemii wa Muluungu!

²⁵ Kikomi, ni vyaangu ngamia kutweera na ihengerii ra sinkeni, kulookya musúngaati kwiingira na Utemii wa Muluungu!"

²⁶ Vaantu vara ^vateera masáare aya vakasea, "Ni ani de ari daha lamuririwa?"

²⁷ Yéesu akavasea, "Yara si ^yadáhikaa kwa vaantu, kwa Muluungu yadáhikaa."

²⁸ Peéteru akamusea, "Laanga! Suusu tareka vyoosi ^tujáa novyo tukakutuuba weewe!"

²⁹ Yéesu akamusea, "Kimaari noovawyiira, muuntu yoyoosi ura ^areka nyuumba yaachwe, au mudala waachwe, au vanduu vaachwe, au vala iyo na taáta, au vaana vaachwe sa Utemi wa Muluungu,

³⁰Uwo hokera ari ^viri foo mpiindi iji kulookya vira ^areka. Na weeru ^yookuwa, hokera ari nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

Yésu Yooluusa Inkwyana Kufufuka Kwaachwe lwa Katatu
(Matáayo 20:17-19; Maárikí 10:32-34)

³¹Aho, Yésu akavasumula vapooji vaachwe ikimi na vaviri na ivarwii, maa akavasea, “Haaha ni kwaambuka tiise na Yerusaleemu. Masáare yoosi ^meene yaandikwa ni valáli na mutwe sa Mwaana wa Muuntu, kiimana yari.

³²Yeeye viikwa ari mikonwii ya vaantu si ^vari Vayahúudi. Aho, muchwa vari mati, mutukira vari na kumuchwira vari mati.

³³Kei kumuvaa vari na mijeléedi na kumulaa vari na siku ya katatu fufuka ari.”

³⁴Maa kaa, vapooji vaachwe si vataanga uvariyuli wa masáare aya tuku, sa uvariyuli waachwe ujáa wiivisa kuri voovo. Si vataanga ni che alusáa tuku.

Yésu Yoomuhorya Muhoku
(Matáayo 20:29-34; Maárikí 10:46-52)

³⁵Yésu ^akasengerere múuji wa Yerúko, kujáa kwatiite muhoku umwi ^aloombáa iikyire heehi na njira.

³⁶Uwo muhoku ^akateere mpuka ya vaantu voolooka, akuurya, “Ni che kwatiite?”

³⁷Vakamusea, “Yésu wa Nasaréeti yoolooka.”

³⁸Aho, akatula isóso yoosea, “Ee Yésu, Sha Daúdi, naanga na riiso ra wuwa!”

³⁹Vaantu vara ^vajáa valóngwiire mbere ya Yésu vakaanda kumudalavya akirinye. Maa kaa, yeeye akadoomererya kumwaanirira, “Ee Sha Daúdi, naanga na riiso ra wuwa Aai!”

⁴⁰Yésu akiima, maa akavalairirya vamareete na kwaachwe. Ura muhoku ^akaseese, maa Yésu akamuurya,

⁴¹“Che woosaaka nikubweyyiirye?” Ne akasea, “Ee Mweenevyoosi, noosaaka noone!”

⁴²Aho, Yésu akamusea, “Haaha ona kaa! Kuruma kwaako kwakuhóniirye.”

⁴³Hahara akaanda kooni kei. Akamutuuba Yésu kunu yoomudumba Mulungu. Na vaantu voosi ^vakoone ayo, vakamudumba Mulungu.

19

Yésu Yooluuma na Sakáayo

¹Yésu ^akiingire na múuji wa Yerúko, akakwaatira na katikati ya uwo múuji.

²Uko, kujáa kwatiite muuntu umwi mukulu wa vasaankan’yi kóodi. Uhu muuntu ni musúngaati ajáa na irina raachwe noo Sakáayo asewáa.

³Sakáayo akava yoosaaka kumooni Yésu. Maa kaa, sa viintu ajáa mukufi, akasiindwa kumooni Yésu sa kujáa kwatiite mpuka nkulu ya vaantu.

⁴Sa jeyyo, akakurika itíjo, akalongorera na mbere. Akaambuka musaambwii sa amoone Yésu kati ^yoolooka.

⁵Yésu ^akafike hara musaambwii, akalaanga mweeri, maa akamusea Sakáayo, “Sakáayo, kiima chaangu! Isiku ni kwaako ndiri kumba!”

⁶Aho, Sakáayo akakiima chaangu na isi, maa akamuteengya Yésu na kaayii kwaachwe na cheeru.

⁷Vaantu voosi ^vakoone, vakaanda ng’uula voosea, “Sa che yookiingira noo va mayeni kwa iduwalo?”

⁸Maa kaa, Sakáayo akiima, ma akamusea Mweenevyoosi, “Aai laanga, haaha jei kera niise máari yaani haviri. Ivaru rimwi vaheera ndiri vakiva na kooni nasumula kiintu cha muuntu kwa ulongo, uwo muhindarira ndiri mara kani ya ikyo kiintu ^nasumula.”

⁹ Aho, Yéesu akamusea, “Ulamuriri wiingiire kuri kaaya iyi, sa baa weewe umurumire Mulungu ja taata wiitu Aburahamu.

¹⁰ Sa Mwaana wa Muntu uja joo saakira no lamurirya vara ^varimira.”

Lusimo lwa Vatamami ^Vaheewa Mpía

(Matáyo 25:14-30)

¹¹ Vaantu vara ^vamuteereráa Yéesu yoovavaira símo viiseáa Utemi wa Mulungu fika wiise, sa viintu vajáa vasengeriire fika múji wa Yerusalemu.

¹² Aho, Yéesu akavasea, “Kujáa kwatiite muntu umwi wa lukolo lwa kitemi. Yeeye ajáa akera njira na isi ya kuli. Uko ajáa atamanya noo heewa utemi de ahinduke na isi yaachwe kuntu ^ari kuva mutemi.

¹³ De alooke, ajáa avaanirira vatamami vaachwe ikimi, akavaheera kira muntu mpía ^jiri foo akavasea, ‘Saakiri kunáalo na mpía iyi furu siku ^ndiri hinduka!’

¹⁴ Maa kaa, vaantu va isi yaachwe vajáa vamusula, sa jeyyo vakatuma vaantu nyuma yaachwe voosea, ‘Si toosaaka muntu uha ave mutemi wiitu tuka.’

¹⁵ Baa neembe vajáa valusa jeyyo, yeeye ajáa aheewa utemi. ^Akahinduke, akavaanirira vara vatamami ^ajáa avaveera mpía sa ataange kunáalo ^ng’eene vaturya.

¹⁶ Mutamami wa ncholo ^akuje, maa akasea, ‘Ee mutemi, mpía ^ng’eene waampeera, nasaakirira kunáalo nkapata malundu ikimi yingi.’

¹⁷ Ura mutemi akamusea, ‘Wabweeya vyabooha mutamami mwa! Sa viintu waava wo kiilaangiwa kwa viintu viduudi, kuheera ndiri wiimirire miji ikimi.’

¹⁸ Mutamami wa kaviri ne akuje akasea, ‘Ee mutemi, mpía ^ng’eene waampeera nasaakirira kunáalo nkapata malundu yingi yasaano.’

¹⁹ Mutemi akamusea uha muntu, ‘Baa weewe nakuhire wiimirire miji isaano.’

²⁰ Maa re, akuje ura mutamami yingi akasea, ‘Ee mutemi, mpía jaako ni iyi aha. Najichungirira kitabari sa jidire rimira.

²¹ Nijáa nakoofa sa weewe uri muntu mafafu. Usumulaa viintu haantu si ^wavika, na wachwíja kuntu si ^haanda.’

²² Mutemi akamusea, ‘Mutumwa mwa weewe! Kwa masáare ^yafumire mulomwii waako kukulamirira niise! Weewe ujáa umanyire niini ndiri muntu mafafu, nasumulaa kuntu si ^navika kuntu, baa kei nachwíja kuntu si ^nahaanda.

²³ Ha de haaha, sa che si ujivika mpía jaani kwa vaantu ^vachurushaa sa niini ^ndiri hinduka nsamule mpía jaani na kunáalo yaachwe?’

²⁴ Aho, mutemi akavasea vara vaantu ^vajáa viimire aho, ‘Muhóki ilundu raachwe mukamheere ura ^ari na ikimi.’

²⁵ Maa kaa, voovo vakamusea, ‘Mukulu, amwi ura atiite malundu ikimi!’

²⁶ Ne akavasea, ‘Ni kuvawiyira niise, kira ^ari na kuntu, kongereriwa ari kulookya, maa kaa, ura ^asiina kuntu, vuulwa ari baa kira kidúúdi ^ari nocho.

²⁷ Na kwa vara vavi vaani, vara si ^vasaakaa nive mutemi mweeri yaavo, vareeti na aha, mvulae mbere yaani.’ ”

Yéesu Yoteengiwa Yerusalemu na Siriri

(Matáyo 21:1-11; Máriki 11:1-11; Yoháni 12:12-19)

²⁸ Yéesu ^akahumale kulusa ayo, akavalongorera mbere yookaambuka na Yerusalemu.

²⁹ ^Vakasengerere maturii ya Besifáage na Besanía ^yari luulwii ^lwaséwaa Luulu lwa Miseitúuni, akavatuma vapooji vaachwe vaviri,

³⁰ akavasea, “Tamanyi na ituri ^riri mbere yaanyu, na kati ^mookingira kooni mwa mwaana wa ndákwí si ^anavereka muntu, achungirwe aho. Muchunguriri, mwareete na aha.

³¹ Kooni muntu avúuriye, ‘Sa che moomuchungurira mwaana wa ndákwí?’ musei, ‘Mweenevyoosi yoomusaaka.’ ”

³² Vara vapooji vakadoma, maa vakashaana kira kiintu ja ^vyeene Yéesu ajáa avawyiire.

³³ Kati ^vamuchunguriraa ura mwaana wa ndakwi, veene ndakwi vakavuurya, “Amwi moomuchungurira mwaana wa ndakwi?”

³⁴ Vara vapooji vakavasea, “Mweenevyoosi yoomusaaka.”

³⁵ Vakamutwaarira Yéesu. ^Vakahumule kwaala ingo jaavo mweeri ya uwo mwaana wa ndakwi, vapooji vaachwe vakamwaambukya ndakwi.

³⁶ Mpindi Yéesu ^atamanyaa, vaantu vakaala ingo jaavo njirii.

³⁷ Yéesu ^akafike mugiritwii wa Lulu lwa Miseituni, mpuka yoosi na vapooji vaachwe vakaanda vaa siriri kana voomudumba Mulungu na sawuti nkulu, sa myuujisa yoosi ^vajaa voona Yéesu yoobweeya.

³⁸ Vaseaa jei,

“Atalariwa Mutemi ^yookujja kwa irina ra Ijva!

Mwiikalo muja kurumwii na nkongojima kwa Mulungu ^Ari Mweerimweeri.”✠

³⁹ Vamwi va Mafarisáayo ^vajaa vamwaari mura mpukii, maa vakamusea Yéesu, “Mukiindya, valairirye vapooji vaako vakirinye.”

⁴⁰ Yéesu akavasea, “Ni kuvawyira niise, kooni ava vakiriinye, mawye tula yari isoso.”

Yéesu Yookuririra Múji wa Yerusalemu

⁴¹ Yéesu akasengerera múji wa Yerusalemu. ^Akuyone múji, maa akuririra,

⁴² yoosea, “Ngaari wataanga siku iki yara ^yari kuretera mwiikalo muja, haaha yaviswa miiswii yaako.

⁴³ Kikomi, siku kuuja jiise, vavi vaako kukereesa vari, na kuringirira vari nkaande joosi na kukitira vari isii.

⁴⁴ Kukukanya vari weewe na vaantu vaako voosi. Kei si vari reka iweye baa rimwi mweeri ya riingi tuku, sa si utaanga mpindi Mulungu uja na kwaako tuku.”

Yéesu Kaayii Njija ya Ijva

(Matáayo 21:12-17; Maárikí 11:15-19; Yooháani 2:13-22)

⁴⁵ Aho, Yéesu akingira Kaayii Njija ya Ijva akaanda vakibirya vaantu ^vaváa iyoombe viintu aho.

⁴⁶ Akavasea, “Yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, ‘Nyuumba yaani kuva iri nyuumba yo muloomba Mulungu.’✠ Maa kaa, nyuunyu mwiválandwiire ikava ‘mpaanga ya viivi.’✠”

⁴⁷ Kira siiku akiindyaa Kaayii Njija. Maa kaa, vakulu va veeneisi va Ijva na vakiindya va Miir na valongooli va vaantu vasaakiraa njira yo mulaa Yéesu.

⁴⁸ Maa kaa, vakasova njira sa vaantu voosi vateereráa masáare yaachwe na vamuteeráa matu kamwi.

20

Yéesu Yoofoorimwa Luviro Lwaachwe

(Matáayo 21:23-27; Maárikí 11:27-33)

¹ Siku imwi, Yéesu avavariyuriraa Masáare Maaja vaantu waámii wa Kaaya Njija ya Ijva. Vakulu va veeneisi va Ijva, vakiindya va Miir na vawosi vakamujira.

² Aho, vakamuurya yoosea, “Tuwiiire ni kwa wiimiriri wa ani wootamama masáare aya? Ni ani akuheera wiimiriri hu?”

³ Ne akavasea, “Naani kuvuurya ndiri, muungwyiire,

⁴ eri, ubatiso wa Yooháani ni kurumwii wafuma, baka kwa vaantu?”

⁵ Aho, vakalusikan'ya voovo kwa voovo, “Kooni taséire ‘Wafuma kwa Mulungu,’ sea ari, ‘Haaha amwi si mwamuruma?’

⁶ Maa kaa, kooni taséire, ‘Wafuma kwa vaantu,’ vaantu voosi kutuvaa vari na mawye tukwye sa vaantu voosi vamuruma Yooháni ni muláli na mutwe wa Mulungu.”

⁷ Aho, maa re vakamusea, “Si tamányire kuntu wiimiriri waachwe wafuma tuku.”

⁸ Yésu ne akavasea, “Naani si ndiri vawyira ni kwa wiimiriri urikwi nootumama aya tuku.”

Yésu Yoovafwaanirirya Vakúlu va Vayahúdi na

Varimi Vavi

(Matáyo 21:33-46; Maárikí 12:1-12)

⁹ Aho, maa Yésu akaanda kuvavaira vaantu lusímo ulu, “Muntu umwi ajáa ahaanda misabíbu iwundii kwaachwe. Iro iwunda akarikojya kwa varimi. Maa yeeye akakera njira na isi ya kuli. Uko akiita kiikala kwa siku jiri foo.

¹⁰ Mpindi jo chwa jikafike, akamutuma mutumami waachwe kwa vara vaantu sa vumheere haantu haachwe ha sabíbu vachwíre. Maa kaa, vara varimi ajáa avakojya vakamuvaa ura mutumami, maa vakamukibirya na mikono mituhu.

¹¹ Akamutuma mutumami wingi, uhu ne vakamuvaa, vakamubweeyirya masáare ya soni, maa vakamukibirya na mikono mituhu.

¹² Kei akamutuma wa katatu, uhu ne vakamutamikya, maa vakamufweitira na weerwii ya iwunda.

¹³ Maa re mweeneiwunda ra misabíbu akiyurya, ‘Che ndiri bweeyya? Haaha kamutuma niise mwaana waani. Uhu namweenda maatuku! Uhu ifanaa vamunyemye.’

¹⁴ Maa kaa, vara vakojiwa iwunda vakamoone vii, maa vakiiwyira voovo kwa voovo vosea, ‘Uhu noo mupaari wa iri iwunda. Tumulae haaha sa mpaari waachwe uve wiiswi.’

¹⁵ Vakamufweitira na weerwii ya iwunda ra misabíbu, maa vakamulaa.”

Aho, Yésu akavuurya, “Haaha mweeneiwunda che ari vabweeyya vaantu vara?

¹⁶ Kuja ari na kuvulaa ari avo vaantu avakojya iwunda na kuvakojya ari vaantu vingi iri iwunda ra misabíbu.” Vaantu vakateere ayo masáare, maa vakasea, “Aka tuku! Kari baa luu vifumire vii tuku!”

¹⁷ Yésu akavalaanga, maa akavasea, “Masáare aya Yari Mpeho ni che yalusa? Twye rasiitwa ni vajeengi, ravire iweye ikulu ra kichurii.”✧

¹⁸ Kira muntu awíjaa mweeri ya iweye iri, ng’enyekang’enyeka ari, na ura riri muwyira, chinika ari kamwi.”

¹⁹ Vakiindya va Miiro, na vakúlu va veeneisi va Ijva, vakasaakira njira yo mukwaata chaangu sa vajáa vatáangire lusímo ulu ni voovo lujáa lwalúusire. Maa kaa, vakavoofa vaantu.

Kuriha Kóodi kwa Kaisári

(Matáyo 22:15-22; Maárikí 12:13-17)

²⁰ Aho, vakúlu va Vayahúdi vakava voomuriira iyeo. Vakatuma vaantu viibweeyye vawoloki sa vandomusola. Vabweeyya jei sa vapate kiintu cho mukwaatira, vavivike isi ya ngururu na wiimiriri wa gavana.

²¹ Avo vuurikiriri vakamuurya, “Mukiindya, tamányire weewe ulúsaa na uváryulaa ya kimári. Weewe si woófaa ukulu wa vaantu tuku, weewe wakiindyaa kimári ja vyeene Mulungu asáakaa.

²² Eri, ndairiri jaruma tandooríha kóodi kwa Kaisári baka tuku?”

²³ Maa kaa, Yésu akataanga ukwaata waavo, maa akavasea,

²⁴ “Ndairi mpía ya dináari. Buuwo ihí na irina iri ní vya ani?” Vakuuyirya voosea, “Ní vya Kaisári.”

²⁵ Aho, Yéesu akavasea, “Vya Kaisári, muheeri Kaisári. Na vya Mulungu, muheeri Mulungu.”

²⁶ Vakasiindwa kumukwaata kwa yara ^alusáa mbere ja vaantu. Vakahwaalala maatu vii kwa vira ^vyeene uuyirya, vakakirinya sawu.

Kufufuka

(Matáyo 22:23-33; Maárikí 12:18-27)

²⁷ Mpíndi ^jikalooke, Masadukáayo, noo kusea vaantu vara ^vaséaa kusiina kufufuka tuu, vajáa vamujira Yéesu,

²⁸ maa vakamuurya, “Mukiindya, Músa ajáa atwaandikira, ‘Kooni muuntu akwíire baa kuva na vaana tuu, mwaanaavo yoosaakwa amupaale uwo mulala sa amuvyaarire vaana mwaanaavo ura ^aakwa.’”

²⁹ Haaha, kujáa kwatite vaana valume mufungati va muuntu umwi. Ndaambere yaachwe ajáa aloola, maa akawulala baa kuva na mwaana tuu.

³⁰ Wa kaviri [akamupaala uwo mulala, ne akawulala baa reka mwaana tuu.]

³¹ Wa katatu ne akamupaala uwo mulaala, ne akakwa baa reka mwaana tuu. Ikava viivyo kwa vaana voosi mufungati ^vamuloola ura muuntu muki, na kusiina ^areka mwaana tuu.

³² Maa reeru ura mwaana muki akawulala.

³³ Haaha, siku ya ufufuko ní muki wa ani ari kuva? Sa ajáa aloolwa ní voosi mufungati.”

³⁴ Yéesu akavasea, “Aha weerwii vaantu valóolaa no loolwa.

³⁵ Maa kaa, vara ^vari valwa ní Mulungu, vafufulwe fuma inkwyii na vaturye nkalo weerwii ifya, avo si vari loola no loolwa tuu.

³⁶ Ava si vari kukwya kei tuu, sa avo kuva vari ja mirimu miija. Voovo ní vaana va Mulungu sa voovo ní vaana ^vafufulwa.

³⁷ Maa kaa, kwa isáare ra vara ^vaakwa kufufuka, baa Músa alúsa vaantu ^vaakwa fufuka vari. Alúsa aya masárii ya rira itundu ^rakoreraa mooto. Alúsa ^akamwaanirire Ijva ní Mulungu wa Aburaháamu, Mulungu wa Isaka na wa Yaakúpu.*

³⁸ Yeeye si Mulungu wa vaantu ^vaakwa tuu. Yeeye ní Mulungu wa vaantu ^vari nkaasu, na kwaachwe voosi ní nkaasu vari.”

³⁹ Vamwi va vakiindya va Miiró vakamusea, “Mukiindya, ulúsire kikomi kamwi!”

⁴⁰ Kwaandira aho, kusiina ^ayera kumuurya tuu.

Masía ní Mwaana wa Daúdi na Mweenevyoosi

(Matáyo 22:41-46; Maárikí 12:35-37)

⁴¹ Aho, maa Yéesu akavuurya, “Eri, ní jooli vyaava vaantu vandoomwaanirira Masía Mwaana wa mutemi Daúdi?”

⁴² Daúdi mweeneevyo alúsa jei kitáabwii cha Sabúuri, ‘Ijva amuyiira Mweenevyoosi waani,

“Ikala mukono waani wa kulume,

⁴³ fúru nivavíike vavi vaako,

vave kabambari ko vikira majeo yaako.”

⁴⁴ Kooni Daúdi yoomwaanirira ‘Mweenevyoosi’ waachwe, haaha jooli Masía ari kuva Mwaana wa Daúdi?”

☆ 20:28 Laanga Nkumbukira ya Miiró 25:5-6. * 20:37 Kitáabwii cha Ufumo 3:6, Mulungu ajáa amuyiira Músa masáare aya. Maa kaa, mpíndi ijo, Aburaháamu, Isaka na Yaakúpu vajáa vawulala aho kali vii. ☆ 20:43 Laanga Sabúuri 110:1.

*Kwiivaa Kipeembe**(Matáayo 23:1-36; Maárikí 12:38-40)*⁴⁵ Na mpíindi vaantu voosi ^vamuteereráa, Yéesu akavasea vapooji vaachwe,⁴⁶ “Muválaange neeja vakiindya va Miíro. Voovo veenda kwiivikira nkáancho ndíhi na veenda luumbiwa kwa nyemi masóokwii. Kei, veenda kwiikala machuumbii ya mbere masinagógii, na na haantu ha nyemi ngovii.⁴⁷ Vanyáhiraa nyuumba ja valala. Na ukweembi vamulóombaa Mulungu vilíhíhíhi. Vaantu ja ava, heewa vari irya ikulu fuma kwa Mulungu.”**21***Mpóryo ya Mulala**(Maárikí 12:41-44)*¹ Mpíindi Yéesu ^ajáa Kaayii Njija ya Ijéva, ajáa avoona vasúngaati voovikira mpóryo jaavo isandúkwii ro vikira mpóryo.² Aho, akamooná mulala umwi mukiva yoovikira fipócho fiviri fya mpía.³ Aho, Yéesu akavasea, “Kíkomi noovawýíra, uhú mulala mukiva atwíre munumunu kulookya voosi.⁴ Sa ava viingi voosi, vatwíre mpóryo kwa Mulungu sa ukúlu wa usúngaati waavo. Maa kaa, uhú mulala na ukiva waachwe, atwíre vyoosi ^ari novyo vyoomabweeyya ave nkaasu.”*Siku ja Uhero**(Matáayo 24:1-2; Maárikí 13:1-2)*⁵ Vamwi va vapooji va Yéesu vakava voomulaira ^vyeene Kaaya Njija yajeengwa na mawye ^yabooaha, baa na viintu vyíngi vya iyoombe ikulu ^vyeene vaantu vatoola ja mpóryo kwa Mulungu. Maa kaa, Yéesu akavasea,⁶ “Viintu vyoosi ivi ^moovyoona, siku kúja jiri, kusiina iwye ^riri chaala mweeri ya iwye riingi tuku. Yoosi vawa yari na isi!”*Uturikiri Wookúja**(Matáayo 24:3-14; Maárikí 13:3-13)*⁷ Vapooji vaachwe vakamuurya, “Mukiindya, masáare ayo ni naadi ^yari fumira? Na ishára che jiri laira yaséngérire fumira?”⁸ Yéesu akavasea, “Laangi neeja, kari mukóoverwaa tuku. Vaantu ^vari foo kúja vari kwa irina raani voosea, ‘Níni noo yeeye!’ Na viingi sea veende, ‘Mpíindi jo herererya ni aha miiswii jiri!’ Kari mavatúubaa tuku!⁹ Mpíindi ^muri teera mbuwo ja nkoondo na masáare ya ntiribuka, kari moófaa tuku. Ayo voosi ni mpaka yafumire ta, maa kaa, ura uherereryo wa voosi ukaari.”¹⁰ Kei akavasea, “Isi kiinula iri nkoondo na isi yíngi, na utemi umwi kiinula uri nkoondo na utemi wíngi.¹¹ Kúva kuri na vitiíntima vikulu, njala ya imalo na ndwála jo kiihokererya haantu haantu. Kei kúva kuri na viintu ^vyookoofya na ishára ^jiri foo fuma kurumwii.¹² Maa kaa, ayo de yafumire, vaantu kuvakwaata veende na kuvaturikirya veende. Vatwaala veende mukalamurirwe masinagógii na kuvachuunga veende manyololwii. Kei, twaalwa mweende na kwa vatemi na kwa gávana sa mulamurirwe. Ivi vyoosi ni sa irina raani.¹³ Ihi kuvahaera iri nkalo nyuunyu yo vabweeyya vataange kimaari.¹⁴ Maa kaa, mulamule kureka kwiitweetya mitimii yaanyu ni che muri lúusa mbere ya balása tuku.¹⁵ Sa níni kuvahaera neende masáare ya tooti ^meene mwíndoolúusa. Na masáare ayo, kusiina mavi waanyu ^ari daha kuyuuyirya au kuyasiita tuku.

¹⁶ Varindukwa mweende baa ni vavyiiri vaanyu, vaanaanyu, vanduu vaanyu na vijeengi vyaanyu. Kei vamwi vaanyu, vaantu kuvuulaa veende.

¹⁷ Suvulwa muri ni vaantu voosi sa mwaanduma niini.

¹⁸ Maa kaa, baa lujwiri lumwi vii lwaanyu si luri rimira tuku.

¹⁹ Ko yimirirya, lamurirya muri nkaasu yaanyu.

Kusaambulwa kwa Yerusaleemu (Matáayo 24:15-21; Maárikí 13:14-19)

²⁰ Mpindi ^muri kooná múuji wa Yerusaleemu waríngirirwe ni valukaluka va vavi vaanyu, mutaange kusaambulwa kwaachwe kwasengeriire.

²¹ Mpindi ijo, vara ^vari Yudeea vatijire njuulwii. Vara ^vari kati na kati ya múuji vafume na weerwii ya múuji. Na vara ^vari mawundii kari viingire na múujii tuku.

²² Sa siku ijo, kuva jiri siku ja irya, sa yara ^yaandikwa yakiimane.

²³ Ni mpolai kwa vara ^vari kuva varuto, na vara ^vindikoonkya siku ijo! Mpindi ijo, kuva kuri na imalo ikulu kuri weeru yoosi, na nkalarí ya Mulungu veera iri mweeri ya vaantu va mbyaala íhi.

²⁴ Vaantu ^vari foo kulawa vari na nyaasuka, na viingi twaalwa vari na utumwii isi jingi. Na múuji wa Yerusaleemu kindairirwa uri ni vaantu si ^vari Vayahúudi, furu mpindi jaavo jo kuyimirira jisire.

Kuja kwa Mwaana wa Muntu (Matáayo 24:29-31; Maárikí 13:24-27)

²⁵ Mwaasu, mweeri na nyenyeeri koonekya viri ishára. Na kuri weeru, isi kuva jiri na uturikiri, mayiya kuva yari na vidandárika na mapúunta makulu ^yari na mukindo.

²⁶ Vaantu kindooyirika veende sa woowa. Kiisea veende irya ikulu kuja riise sa ngururu ja kurumwii singisika jeende.

²⁷ Aho, kumooná vari Mwaana wa Muntu yookuja machwii na ngururu na nkongojima nkulu.

²⁸ Mpindi aya ^yari kaanda fumira, mwime neeja na mave na cheeru sa ununuuli waanyu wasengeriire.”

Lusímo lwa Msaambu (Matáayo 24:32-35; Maárikí 13:28-31)

²⁹ Aho, akavavaira lusímo ulu, “Iirikani msaambu na miti yingi yoosi.

³⁰ Mpindi ^muri kooná yaándire turika, mwatángaa mpindi ja irutira jasengeriire.

³¹ Noo jeyyo, ^muri kooná viintu ivi vyoofumira, taangi Utemi wa Mulungu wasengeriire.

³² Kimaari noovawyira, mbyaala íhi si iri looka tuku keende masáare aya yoosi si yanafumira.

³³ Kurumu na weeru looka jiri, maa kaa, masáare yaani si yari looka vii kaa tuku.

Mulaange Neeja

³⁴ Mulaange neeja, kari mitima yaanyu iremeerwe ni ureevi, uláku na uturikiri wa nkaasu íhi tuku. Bweeyi jeyyo, sa siku ya Mwaana wa Muntu kuja iri koonka na koonka.

³⁵ Siku iyo, kuja iri ja mutoo kwa vaantu voosi va weeru.

³⁶ Haaha mave miiso. Mundoomuloomba Mulungu sa avaheere ngururu jo nehera aya yoosi ^yari fumira. Aho, madahe kwima mbere ya Mwaana wa Muntu.”

³⁷ Kwa siku joosi ijo, Yéesu akiindyáa vaantu Kaayii Njija. Na kuvulwa ^kikiingire atamanyáa noo laala Luulwii lwa Miseitúuni.

³⁸ Na kira siiku vaantu valaaváa namutóondo noo mteerera Kaayii Njija.

22

Yúda Yoolamula Kumuvalanduka Yéesu

(Matáyo 26:1-5, 14-16; Maáriki 14:1-2, 10-11; Yooháani 11:45-53)

¹ Haaha mpiindi ja ngovi ya mikáate si [^]ivíkirwaa usasi noo kusea Paásika ijáa yaséngerire.

² Na mpiindi ijo, vakúulu va veeneisi va Ijáva na vakiindya va Miiró vasaakiráa njira yo muulaa Yéesu. Vabweeyya jeyyo sa vavoofáa vaantu.✠

³ Irimu rikamwíngira Yúda [^]aséwaa Isikarióti, umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu.

⁴ Aho, Yúda akatamanyá na kwa vakúulu va veeneisi va Ijáva na vakúulu va valukaluka va Kaayii Njija ya Ijáva. Akiirumira novo [^]vyeene ari mavarinduka sa vamukwaate.

⁵ Isáare iro rikaveerya mitima na vakiirumira kumuriha mpía.

⁶ Yúda akaruma na akaanda saakira njira yo mavarinduka Yéesu mpiindi kusiina mpuka ya vaantu.

Kwiimya Neeja Paásika

(Matáyo 26:17-25; Maáriki 14:12-21; Yooháani 13:21-30)

⁷ Sikú ya ngovi ya mikáate si [^]ivíkirwaa usasi ikafika. Sikú iyo noo muundi [^]iri mpeho sa Paásika yasinjwáa.✠

⁸ Aho, maa Yéesu akavatuma vala Peéterí na Yooháani akavasea, “Tamanyi, makatwiimiryee neeja chóorya cha Paásika, twiirye hamwi.”

⁹ Novo vakamuurya, “Hai woosaaka tukwiimiryee neeja chóorya cha Paásika?”

¹⁰ Yéesu akavasea, “Mpiindi [^]muri kíngira múujii, lumana muri na muuntu mulume umwi iitiikire saviya ya maaji. Mutuubi uwo muuntu mulume fúuru nyuumba [^]ari kíngira.

¹¹ [^]Muri kíngira, musei mweenenyuumba, ‘Mukiindya yookuurya, hai kiri chúumba cha vayeni kuuntu [^]ndiri riira chóorya cha Paásika na vapooji vaani?’

¹² Na yeeye kuvonekya ari, baanka nkulu [^]iri gorófii kwavikwa viintu vyoosi neeja. Iyimyí neeja Paásika haaho.”

¹³ Aho, vakatamanyá, [^]vakafike ako, vakashaana kira kintu ja [^]vyeene ajáa avawyiire. Maa vakiimya neeja chóorya cha Paásika.

Chóorya cha Mweeneyoosi

(Matáyo 26:26-30; Maáriki 14:22-26; 1 Vakorínto 11:23-25)

¹⁴ Mpiindi [^]jikafike, Yéesu akiikala méesii hamwi na vatumwi vaachwe, kurya chóorya.

¹⁵ Aho, akavasea, “Namériirye mati maatuku vii, niryee chóorya cha Paásika na nyuunyu, de kuturikiriwa kwaani kufike.

¹⁶ Ni kuvawyiira niise, si [^]ndiri kurya Paásika kei tuku, fúuru siku [^]iri kiimana Utemii wa Muluungu.”

¹⁷ Aho, akatoola ndavo, akamudumba Muluungu, yoosea, “Toolí ndavo ihi voosi munywe!

¹⁸ Ni kuvawyiira niise, kwaandira haaha si [^]ndiri kunywa kei diváai tuku fúuru Utemi wa Muluungu [^]uri kuja.”

¹⁹ Aho, akatoola mukáate, akamudumba Muluungu, akubendulabendula akavaheera yoosea, “Uhu ni maviri waani [^]wootoolwa sa nyuunyu. Bweeyi jei sa nkumbukira yaani!”

²⁰ Viivyo [^]vakahumale kurya, akatoola ndavo, akasea, “Ndavo ihi ni muháko mufya wa Muluungu wa sakami yaani [^]yookitika sa nyuunyu.

²¹ Maa kaa, taangi, muuntu [^]yookunvarinduka amwaari yoorya na niini.

²² Kíkomi Mwaana wa Mũntũ tamanya iise noo kũlawa ja ^vyeene Mũlungũ asaaka vive. Maa kaa, ni mpolai kwa mũntũ ^ari mavarinduka.”

²³ Aho, vakaanda kiiryura voovo kwa voovo, “Ni ani kari suusu ^ari daha tumama isáare iri?”

Ni Ani noo Mukúúlu?

²⁴ Vapooji va Yéesu vakaanda kwiiruta ndihi, ni ani kati na kati yaavo ^ari mukúúlu.

²⁵ Aho, Yéesu akavasea, “Vatemi va vaantũ si ^vari Vayahúudi na vakúúlu vaavo, vavĩmirĩraa vaantũ vaavo na ngururu. Na kei, vara ^valaĩraa vatĩite wiimiriri mweeri yaavo, viiyánĩraa ni vaambiriryi va vaantũ.

²⁶ Maa kaa, nyuunyu kari mwiifwaane novo tũkũ. Kiri vyoova jeyyo, mũntũ mukũlu waanyu ave ja muduudi kũlookya voosi. Kei, ura ^ari mũlongooli wa vaantũ, ave ja mũtamami waanyu.

²⁷ Iririkani! Mukúúlu ni arikwi? Ni ura ^iĩkalaa méesii kurya au ni ura ^atámamĩraa vaantũ méesii? Eri, si ura ^iĩkalaa kurya tũkũ wũ? Haaha niĩni ndiri umwi waanyu ja ura ^avatámamĩraa vaantũ.✠

²⁸ Nyuunyu mwachaala na niĩni siku joosi ^nayerwáa.

²⁹ Haaha, ja ^vyeene niĩni naheewa Ůtemi ni Taáta waani, baa niĩni ni kũvaheera niise Ůtemi.

³⁰ Jeyyo, kurya mweende no nywa méesii ya Ůtemi waani. Kei, kiĩkala mweende machuumbii ya kitemi na lamũrĩra mweende nkolo ikimi na iviri ja Isiraéeli.”

*Yéesu Yoolũsa Peéterĩ Sea Ari si Amamányire Tũkũ
(Matáayo 26:31-35; Maárikĩ 14:27-31; Yooháani 13:36-38)*

³¹ Yéesu akasea, “Simóoni, Simóoni, Irimũ ralóombire sa riveere nyuunyu ja viintũ murimi ^eeraa ngáano.

³² Maa kaa, nakũlóombĩre weewe Simóoni kuruma kwaako kũdiire keheka. Na ^urĩ kũnhĩndũkĩra, ũvaheere mũtima vaanaanyu.”

³³ Peéterĩ akamũsea, “Ee Mweenevyoosi, niĩni niĩmĩre neeja kũtwaalwa na mũnyololwii hamwi na weewe, baa kukwya hamwi na weewe!”

³⁴ Yéesu akamũsea, “Peéterĩ, nookuwyĩra de nkũkulũme ivĩike uchikũ wa isikũ, kuunsiita urĩ katatũ woosea si wũamányire tũkũ!”

Kuyimirĩya Ůfafu

³⁵ Aho, maa Yéesu akavuurya vapooji vaachwe, “^Nkavatũme bila mpía, bila mufuko wo kiĩnjĩra na bila viráatũ, mũjáa mwasĩrĩrwa ni kiĩntũ wũ?”✠ Novo vakuuyĩrya vakasea, “Tũkũ, si tasĩrĩrwa ni kiĩntũ chochoosi tũkũ!”

³⁶ Aho, akavasea, “Haaha kooni mũntũ ari na mufuko wa mpía mũsumũle, na ura ^ari na mufuko wo kiĩnjĩra mũsumũle. Na ura ^asiina nyaasũka, avae iyoombe nkáancho yaachwe awũle nyaasũka.

³⁷ Sa ni kũvawyyĩra niise, Masáare ^Yari Mpeho ni mpaka yakiĩmane kari niĩni, ‘Avalwa hamwi na ^vawũnaa miĩro.’✠ Kíkomi yara ^yaandikwa sa niĩni ni kiĩmana yiise.”

³⁸ Vapooji vaachwe vakamũsea, “Mukúlu, laanga kwatĩite nyaasũka iviri aha.” Ne akavasea, “Yatóoshiĩrye.”

*Yéesu Yoomũloomba Mũlungũ Luulwii lwa Miseitũuni
(Matáayo 26:36-46; Maárikĩ 14:32-42)*

³⁹ Hara, maa Yéesu akadoma na Luulwii lwa Miseitũuni ja viintũ ^iijvĩra na vapooji vaachwe vajáa vamutũubire.

⁴⁰ ^Vakafike aho, maa akavasea vapooji vaachwe, “Mũloombi Mũlungũ sa mũdiire kwiĩngĩra mũtehwi!”

✠ 22:27 Laanga Yooháani 13:1-20. ✠ 22:35 Laanga Lúka 10:4. ✠ 22:37 Laanga Isáaya 53:12.

⁴¹ Aho, akavareka kuli kuli ja iwúmo ra iwye. Akachwaama akaanda kumuloomba Mulungu

⁴² yoosea, “Taáta! Kooni viri kweerya matima, nooloomba wunseyyirye nduvo iyi ya uturikiri. Maa kaa, kari vive ja ^veene noosaaka tuku, vive ja ^vyeene woosaaka weewe.” [

⁴³ Murimu muma fuma kurumwii ukamufumira, maa ukamuheera ngururu.

⁴⁴ Yésu akatuuba loomba munamumu na ajáa atiite uturikiri na alunguriraa ni usungu. Na mpiindi ^aloombáa, irutira raachwe rikava ja matóonti ya sakami yoowya na isi.]

⁴⁵ Aho, akiinuka hara kuntu ^amuloombáa Ijva, akahinduka na kwa vapooji vaachwe. Kura akavashaana valire, sa vajaa vakatiire sa viintu vajaa vaviswíre.

⁴⁶ Akavuurya akavasea, “Sa che manyéyyirye? Inuki, muloombi Mulungu, kari ji mwíngire mtehwii tuku.”

*Yésu Yoovarinduka na Yookwaatwa
(Matáayo 26:47-56; Maárikí 14:43-50; Yooháani 18:3-11)*

⁴⁷ Mpíindi Yésu ^ajaa akaari yoolusika na vapooji vaachwe, mpuka ya vaantu ^valóngwíirwe ni Yúda, umwi wa vapooji vaachwe ikimi na vaviri, ikafika. Yúda akamuseeserera Yésu sa amusundire.

⁴⁸ Maa kaa, Yésu akamusea, “Aka Yúda! Eri, ni kamavarinduka wiise Mwaana wa Muntu ko munsundira wuu?”

⁴⁹ Vapooji va Yésu ^vakoone yara ^yari fumira, maa vakamuurya Yésu, “Mukúlu, tavatemeteme na nyaasuka wuu?”

⁵⁰ Hahara, umwi waavo akamutema na nyaasuka mutamami wa mweeneisi mukulu, kutu kwa kulume dúú.

⁵¹ Maa kaa, Yésu akasea, “Reki!” Aho, akamusaasya kura kutu na ura muntu akahola.

⁵² Aho, maa Yésu akavuurya vakúlu va veeneisi va Ijva, vakúlu va valukaluka va Kaayii Njija ya Ijva na vawosi ^vajaa vuújire, “Niini ndiri mahoóki vaantu viintu muújire na nyaasuka na nkusi wuu?”

⁵³ Siku joosi nijaa na nyuunyu waámii wa Kaaya Njija, maa kaa, kura si mwaankwaatáa tuku. Haaha vyavíre mpiindi jaanyu, mpiindi matemí wa kilwiirya ^yookimíirira!”

*Peéterí Yoosea si Amumányire Yésu Tuku
(Matáayo 26:57-58, 69-75; Maárikí 14:53-54, 66-72; Yooháani 18:12-18, 25-27)*

⁵⁴ Aho, vakamukwaata Yésu, maa vakamutwaala furu kaayii kwa mweeneisi mukulu. Peéterí ne akatuuba nyuma kwa kuli.

⁵⁵ ^Vakakorye mooto katikati ya waama, maa vakiikala hamwi vookoota mooto. Peéterí ne akiikala hamwi novo.

⁵⁶ Mutamami umwi wa kiintu kiki akamoona Peéterí iíkyire hara mootwii. Akamulaanga neeja, maa akasea, “Baa muntu uhu ni hamwi aari na Yésu.”

⁵⁷ Maa kaa, Peéterí akasiita yoosea, “Aka, muntu muki, si namumányire tuku!”

⁵⁸ Mpíindi kiduudi muntu umwi akamoona Peéterí, maa akamusea, “Baa weewe uri umwi waavo!” Maa kaa, Peéterí akasea, “We muntu we, niini tuku!”

⁵⁹ Ja isaa rimwi jei ^rikalooke, muntu wíngi akuumirirya yoosea, “Kikomi muntu uhu ni hamwi aari ne sa baa yeeye woosi ni Mugaliláaya.”

⁶⁰ Aho, Peéterí akamusea, “We muntu we, si nootaanga kira ^woolusa tuku!”

Hahara viintu ^alusáa masáare ayo, nkukulume ikavíika.

⁶¹ Aho, Mweenevyoosi akiilorera, akamulaanga Peéterí. Peéterí akakumbukira masáare ^meene aari awyíirirwe ni Mweenevyoosi, “Isiku nkukulume si inavíika, sea uri si waamányire tuku katatu.”

⁶² Peéteru akafuma na weerwii, maa akiita koorira maatuku vii.

*Valukaluka Voomuhenchula Yéesu
(Matáayo 26:67-68; Maárikí 14:65)*

⁶³ Vara vaantu ^vamulaangiririyáa Yéesu vakaanda kumuhenchula no mavaa.

⁶⁴ Vakamuchuunga ntaami miiswii, maa de vandomuhenchula voosea, “Hooni taanga ni ani ^akuváire?”

⁶⁵ Vakatuuba kamutukira munumununu.

*Yéesu Yootwaalwa na Mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi
(Matáayo 26:59-66; Maárikí 14:55-64; Yooháani 18:19-24)*

⁶⁶ ^Kukamwaae, Balása Nkulu ya vawosi, hamwi na vakúulu va veeneisi va Ijéva, na vakúulu va vakiindya va Miíro vakalumana. Yéesu ne akareetwa na mbere yaavo.

⁶⁷ Aho, vakamuurya voosea, “Tuwýíire! Weewe noo Masía wuu?” Yéesu akavasea, “Baa kooni navawýííire si muri ruma vii tuku.

⁶⁸ Kei baa kooni navuúriirye, si muri kuuyirya vii tuku.

⁶⁹ Maa kaa, kwaandira haaha Mwaana wa Muuntu úkyíire mukono wa kulume wa Mulungu Mweenengururu.”

⁷⁰ Aho, voosi vakamuurya, “Eri, weewe noo Mwaana wa Mulungu wuu?” Yeeye akavasea, “Nyuunyu mulúusire níni ndiri!”

⁷¹ Aho, maa vakasea, “Ushahíidi wíngi urikwi kei toosaaka kulookya uu? Suusu veeneevyo tatéire fuma mulomwii waachwe.”

23

*Yéesu Yootwaalwa na kwa Gávana Piláato
(Matáayo 27:1-2, 11-14; Maárikí 15:1-5; Yooháani 18:28-38)*

¹ Aho, Balása Nkulu yoosi ya Vayahúudi ikiinaka, maa vakamutwaala Yéesu na kwa Piláato.

² Vakaanda kumusitaakya voosea, “Tamuteera uu muuntu yookiindya vaantu vave vasaambu kuri isi yiitu. Avakáan’yaa vaantu vareke kuriha kóodi kwa Kaisári, kei aséaa yeeye noo Masía, na ni Mutemi.”

³ Jeyyo Piláato akamuurya Yéesu, “Weewe noo mutemi wa Vayahúudi wuu?” Yéesu akasea, “Weewe ulúusire.”

⁴ Aho, Piláato akavasea vakúulu va veeneisi va Ijéva na mpuka ya vaantu, “Si nookoona uvi wa uu muuntu tuku!”

⁵ Maa kaa, voovo vakuumirirya voosea, “Uu muuntu yoosoonka vaantu kwa ukiindya waachwe kwa isi yoosi ya Vayahúudi. Aandira uko Galiláaya mpaka afikire kunu Yerusaléemu.”

Yéesu Mbere ya Heróode

⁶ Piláato ^akateere ayo, maa akuurya, “Uu muuntu ni Mugaliláaya wuu?”

⁷ ^Akataange Yéesu ni muuntu wa Galiláaya, maa akamutwaala na kwa Heróode. Heróode noo ajáa mutemi wa Galiláaya na mpíindi ijo ni Yerusaléemu ajáa.

⁸ Heróode ^akamoone Yéesu, akavyeenda maatuku vii sa ajáa ateera masáare Yéesu ^atamamáa, sa jeyyo, asaakáa kumoonka Yéesu kwa siku ^jiri foo. Kei, ajáa atúite mpiima yo moona Yéesu yootumama ishára na myuujíisa ^yísimiresimire.

⁹ Aho, akamuurya Yéesu masáare ^yari foo, maa kaa, Yéesu si uyirya kíntu chochoosi tuku.

¹⁰ Vakúulu va veeneisi va Ijéva na vakiindya va Miíro vajáa víímire voomusitaakya Yéesu na ngururu.

¹¹ Heróode na valwi nkoondo vaachwe vakaanda kumuhenchula Yéesu no mabwítira. Vakamuvíkira ingo ja kitemi, maa vakamuhindula na kwa Piláato.

¹² Keende siku iyo, Heróode na Piláato vakava vijeengi. De ayo yafamire Piláato na Heróode ni ja kúri na nyaáu vajáa.

Yéesu Mbere ya Piláato

(Matáayo 27:15-26; Maáriki 15:6-15; Yooháani 18:38-19:16)

¹³ Mpíindi kiduudi, Piláato akavaanirira vakúulu va veeneisi va Ijáva, vakúulu va Vayahúudi na vaantu viingi.

¹⁴ Aho, akavasea, “Nyuunyu mumuréetire uhu muuntu na kwaani na muséire yoovakiindya vaantu vave vasaambu. Haaha nini namuchúkurumire mbere yaanyu, maa kaa, nime asiina uvi tuku.

¹⁵ Baa Heróode si ime isáare roroosi tuku ro mulamurira muuntu uhu, na noo ^chooreka amuhíndwíire na kúri suusu. Ja ^vyeene mookoona kusiina kintu chochoosi ^cheene muuntu uhu atámamire ^choobweeya ime neeja kukwya tuku.

¹⁶ Haaha ni lairirya niise avawe mijeléedi, maa de nimerekere.” [

¹⁷ Piláato ajáa atite tava yo muchungurira muuntu umwi ^achuungwa mpíindi ja ngovi ya Paásika.]

¹⁸ Aho, vaantu voosi vakatula isóso na ngururu voosea, “Muuntu uwo ulawe, tuchungurire Baráaba!”

¹⁹ Uhu Baráaba ajáa achuungwa sa ntiribuka ^ng’eene ajáa abweeyya múujii na so kulaa muuntu.

²⁰ Piláato asaakaa kumerekera Yéesu, sa jeyyo, akalusika kei na vaantu.

²¹ Maa kaa, voovo vakatuuba tula isóso voosea, “Muning’in’ye musalábii furu akwye, muning’in’ye musalábii furu akwye!”

²² Lwa katatu Piláato akavuurya, “Sa che? Ni uvi urikwi uhu muuntu ^abwéeyiirye? Nini si nime uvi wowoosi wo bweeyya ulawe tuku. Sa jeyyo, lairirya niise avawe mijeléedi, maa de nimerekere.”

²³ Maa kaa, vaantu vakatuuba tula isóso munumunu, voosaaka Yéesu aning’iniwe musalábii furu akwye. Jeyyo, isóso raavo rikasiinda.

²⁴ Aho, Piláato akalamula kubweeyya ja ^vyeene vasaakaa.

²⁵ Piláato akamuchungurira ura muuntu ^vamsaakaa, ^ajáa achuungwa so reeta ntiribuka na so kulaa. Akamukwaatya Yéesu mikonwii ya valwi nkoondo vaachwe va Kirúumi, sa vambweeyiirye ja ^vyeene Vayahúudi vasaakaa.

Yéesu Yooning’iniwa Musalábii

(Matáayo 27:32-44; Maáriki 15:21-32; Yooháani 19:17-27)

²⁶ Njirii, mpíindi ^vamtwaaláa Yéesu noo muning’in’ya, vakalumana na muuntu umwi ^aséwaa Simóoni, muuntu wa múuji wa Kiréene.* Yeeye ni iwundii afumáa. Valwi nkoondo vakamukwaata, vakamadoomererya avereke musaláaba nyuma ya Yéesu.

²⁷ Vaantu ^vari foo vamutuubáa Yéesu. Vamwi va vaantu avo, ni vaantu vaki ^veene vameririráa no myaaha.

²⁸ Yéesu akiilorera, akavasea, “Nyuunyu vahíinja va Yerusaléemu, kuundiriri nini tuku! Iririri nyuunyu na vaana vaanyu!

²⁹ Laangi, fika jiri mpíindi vaantu lusa vari, ^Vatalariwa ^vawuumba, vara si ^vavyaala na vara masusu yaavo si ^yoonkwa.’

³⁰ Aho, ^Kujisea vari njulu “Tuwyiiri!”

Na viduunda “Tukunikiriri!” ☆

³¹ Sa kooni vookubweeyiirya jei muti ^uri icho, ni jooli viri kava kwa muti ^wuma?”

³² Mpíindi ijo, kujáa kwatite viivi vaviri ^vatwaalwáa sa kaulawe hamwi na Yéesu.

* **23:26 Kiréene:** Uhu ni múuji ^ujáa kura Afirika kaskasini. Uko Vayahúudi ^vari foo viikaláa, baa Simóoni ni umwi wa Vayahúudi ^veene vujáa na Yerusaléemu na ngovii ya Paásika. ☆ **23:30** Laanga Hósea 10:8.

³³ ^Vakafike haantu ^haséwaa Kisááya cha Mutwe, vakamuning'in'ya Yéesu musalábii hamwi na viivi vaviri, umwi mukono wa kulume na wiingi mukono wa kumooso, kira muuntu musalábii waachwe. ³⁴ Yéesu akasea, "Taáta, vasee uvi waavo wasirire sa si vootaanga kira ^vootumama tuku." Vakiigavira ingo jaachwe ko jivaira mbare.

³⁵ Vaantu vakiima aho, kunu voomulaanga. Vakúulu va Vayahúudi vakaanda muhenchula voosea, "Avalamuriryaáa viingi, kooni yeeye ni Masía ^asaawulwa ni Mulungu ni ilamurirye yeemweene!"

³⁶ Valwi nkoondo novo vakujja, vakamuhenchula, maa vakamuretera diváai ^yasasuka sa anywe.

³⁷ Vakamusea, "Kooni kikomi weewe noo mutemi wa Vayahúudi, ilamurirye weemweene!"

³⁸ Mweeri yaachwe masáare aya yajáa yaandikwa ibambarii, "UHU NOO MÜTEMI WA VAYAHÚUDI."

³⁹ Umwi wa vara viivi ^vajáa vaning'iniiwe ne akamutukira yoosea, "Weewe si noo Masía? Ilamurirye sa utalamurirye na suusu."

⁴⁰ Maa kaa, ura mwiivi wiingi akamudalavya yoosea, "Eri, weewe si umoófaa Mulungu tuku wuu? Amwi voosi tahíwe irya riho?"

⁴¹ Suusu, tahókire iri irya ja ^vyeene Miiró yalusaa sa vira ^vyeene tabwéeyya. Maa kaa, uhu muuntu si abwéeyiirye uvi wowoosi tuku."

⁴² Aho akasea, "Ee Yéesu, nkumbukira mpiindi ^uri kiingira Utemii waako!"

⁴³ Yéesu akamusea, "Kikomi nookuwyira, isiku kuva uri hamwi na niini ntindikii njija."

Yéesu Yookwya Musalábii

(Matáayo 27:45-56; Maáriki 15:33-41; Yooháani 19:28-30)

⁴⁴ Mpindi ijo, ni ja mpindi ja mpoloonge jijáa, mwaasu ukarima fuuru mpiindi ja cháamuusi, kilwiirya kikakunikirira isi yoosi.

⁴⁵ Mwaasu ukareka korera. Ipasia ra Kaaya Njija ya Ijva rikaatuka kati na kati haviri.

⁴⁶ Yéesu akalusika na ngururu, yoosea, "Taáta, mikonwii yaako mutima waani nuuviikire." ^Akaluse ayo, akawulala.

⁴⁷ Mukúulu wa valwi nkoondo ^akoone ayo ^yafumire, akamudumba Mulungu yoosea, "Kikomi muuntu uhu ni mawoloki aari."

⁴⁸ Na vaantu voosi ^vajáa viijingire hara kulaanga masáare aya ^vakoone ayo ^meene yajáa yafumire, vakahinduka na kaayii kwaavo kunu vookiivaavaa kipeembe ni usungu.

⁴⁹ Maa kaa, vara ^vajáa vamamanyire neeja na vara vaantu vaki ^veene ajáa ujan'ya novo fuma Galiláaya, vajáa viima kuli, kunu voolaanga ayo masáare.

Yéesu Yootaahwa

(Matáayo 27:57-61; Maáriki 15:42-47; Yooháani 19:38-42)

⁵⁰ Haaha kujáa kwatiite muuntu umwi ^ajáa muja na mawoloki ^asewaa Yooséefu. Yeeye ni umwi wa Balása Nkuulu ya Vayahúudi ajáa.

⁵¹ Uhu Yooséefu, meevo ni múujii wa Arimatáaya ^uri isi ya Yudeea kujáa. Yeeye awojeráa kuja kwa Utemi wa Mulungu. Siku iyo, yeeye si ajáa arumire alamuli wa viivaachwe wo mulaa Yéesu tuku.

⁵² Yooséefu akatamanyia na kwa Piláato, akitooolomba aheewe muviri wa Yéesu sa akutaaha.

⁵³ Akuukiimya muviri wa Yéesu, akufarimbirira na sáanda ya kitáani, maa akiita kutaaha mbiriiri jáa si ^inataahwa muuntu. Ihi mbirira ni ja mpaanga jáa na jáa yabokwa mwaalaliwii.

⁵⁴ Siku iyo, ni siku yo kiimya neeja siku ya Sabáato jáa na Sabáato jáa yasengerire kwaanda.

⁵⁵ Vaantu vaki vara ^vajáa vuujan'ya na Yéesu fuma Galiláaya, vajáa vamutuuba Yooséfu na mbiríríi. Sa jeyyo, vakiiyona ira mbiríra na maviri wa Yéesu haantu ^ujáa uláariiwe.

⁵⁶ Aho, vakahinduka na kaayii, vakiita kiimya neeja makuta na mooda wo haka maviri. Siku ya Sabáato vakahumuka ja ^vyeene ulairiri wa Ijua walusa.✠

24

Kufufuka kwa Yéesu

(Matáayo 28:1-10; Maárikí 16:1-8; Yooháani 20:1-10)

¹ Haaha siku ya Jumapíri namutóondo dwii, vara vaantu vaki vajáa vatoola makuta yara ^vajáa viimiiryé neeja, maa vakadoma na mbiríríi ya mpaanga ^ng'eene ijáa yabokwa mwaalaliwyii.

² ^Vakafike kura, vakashaana rira iwe rafingiritiwe fuma mbiríríi.

³ Maa kaa, ^vakiingire na mbiríríi, si vashaana maviri wa Yéesu Mweenevyoosi tuku.

⁴ Nti ^vakaari vahwáliire, koonka vaantu valume vaviri viivikiire ingo njeru ^jilavalava munumunu ja lulávo vakafumira, maa vakiima heehi novo.

⁵ Avo vaantu vaki vakoofa munumunu, vakiinamya mitwe yaavo furu isi. Aho, vara vaantu vakavasea, "Sa che moomusaakira ^ari mooyo kwa vaantu ^vaakwya?

⁶ Asiina aha tuku, afufukire! Kumbukiri vira ^vyeene avawyiira mpiindi ^ajáa hamwi na nyuunyu kura Galiláaya.

⁷ Ajáa avasea, 'Vyasaakwa Mwaana wa Muntu avikwe mikonwii ya vaantu vavi, aning'iniwe msalábii furu akweye, na siku ya katatu afufuke.' ✠

⁸ Aho, vakayakumbukira yara masáare Yéesu ^ajáa avawyiira.

⁹ Avo vaantu vaki vakahinduka fuma mbiríríi. Vakiita koo vawyiira isimwi iri vara vatumwi ikimi na umwi baa na vapooji viingi voosi va Yéesu.

¹⁰ Avo vaantu vaki marina yaavo noo vala Maríia Makidáléena, Yooána na Maríia íyo waala Yaakúupu. Kei kujáa kwatiite vaantu vaki viingi ^vajáa hamwi novo, na ava noo vavawyiira vatumwi masáare aya.

¹¹ Maa kaa, si varuma ayo masáare tuku, vakoona ni ya kihoho vii.

¹² Baa neembe ni jeyyo, Peéterí akiinuka, akatamanyá itájo furu mbiríríi. ^Akasungirire akoona ingo ja kitáni joong'eene vii. Akahinduka na kaayii kunu yookiiyurya kira ^kifumire.

Vapooji Vaviri Voodoma na Emáau

(Maárikí 16:12-13)

¹³ Haaha siku iyo, kujáa kwatiite vapooji vaviri va Yéesu ^vatamanyáa na iturii rimwi ^raséwaa Emáau. Kufuma Yerusaléemu furu Emáau ni ja luyeendo lwa masaa yaviri.

¹⁴ Na mpiindi ^vajáa njirii, vakava vookiivaira mbuwo ja masáare ^meene yafumiré.

¹⁵ Mpíindi ^vajáa vakaari voolusika ayo, Yéesu mweeneevyo akavakwaata, maa akaanda yeendan'ya novo.

¹⁶ Maa kaa, miiso yaavo yakakunikirirwa vadiire kamutaanga.

¹⁷ Yeeye akavuurya, "Ni mbuwo che makitookiivaira mpiindi ^mooyeenda?" Avo vamaka vakiima kunu vaviswíre.

¹⁸ Umwi waavo ^asewáa Kileóopa akamuurya, "Weewe vii noo mayeni si ^umányire masáare ^yafumiré aha Yerusaléemu siku iji wuu?"

¹⁹ Maa Yéesu akavuurya, "Ni masáare yarikwi ayo?" Novo vakamusea, "Masáare ya Yéesu wa Nasaréeti. Yeeye ni muláli na mutwe ajáa, kei ajáa atiite laviro lukulu mirimwii yaachwe na masárii yaachwe mbere ya Mulungu na vaantu voosi.

✠ 23:56 Laanga Ufumo 20:8-11; Nkumbukira ya Miiri 5:12-15. ✠ 24:7 Laanga Lúka 9:22.

²⁰ Vakúúlu va veeneisi va Ijüva na vakúúlu va aha miitu, vamukwaatya mikonwii ya Piláato sa aheewe irya ro kwya, maa akaning'iniwa musaláabii fúuru akakwya.

²¹ Maa kaa, ühu noo tiilaangyáa tununuula ari suusu Viisiraéli fuma kwa vavi viitu. Kulookya ayo, isiku ni siku ya katatu keende ayo ^yafumira.

²² Kei kwatite vaantu vaki va mpuka yiiswi ^vathwáliirye isiku. Voovo vaari valáavire na mbiríirii.

²³ Üko mbiríirii, si vuuushíhíne müviri wa Yéesu tuku. ^Vakahinduke, vatuséire, vafúmíirwe ni mirimu miija na yavaséire, 'Yéesu ni mooyo ari.'

²⁴ Aho, vamwi va vaantu valume va mpuka yiiswi vadómire itíjo na mbiríirii na vashíhíne ja ^vyeene vawyíirwe ni vara vaantu vaki. Maa kaa, voovo si vamwíne Yéesu tuku."

²⁵ Yéesu akavasea, "Aka re nyuunyu müri vahoho! Sa che mitima yaanyu yafafa jei kuruma masáare yoosi ^yaluuswa ni valáli na matwe va Ijüva?

²⁶ Eri, si vijáa vyasaakwa Masía aturikiriwe kwa njira iyo, maa de üngire nkongojimii yaachwe tuku wuu?"

²⁷ Akavavariyüri masáare yoosi ^yari Masáarii ^Yari Mpeho ^meene yaluuswa küri yeeye. Akalüsa kwaandira masáarii ya Músa fúuru masáarii yoosi ya valáli na matwe.

²⁸ ^Vakasengerere kufika rira ituri küntu ^vadamáa, Yéesu akabweeyya ja yoolookanirya na mbere.

²⁹ Maa kaa, voovo vakamüheemba voosea, "Laala aha miitu, amwi iwulo riüngire nuuchiku wafíkire?" Jeyyo Yéesu akatamanyan'ya novo.

³⁰ Yéesu ^akiikale novo méesi kurya chákurya, akatoola mukáate, akamudümba Mulüngu, akubendulabendula, maa akavaheera.

³¹ Hahara, miiso yaavo yakakunukulwa, maa vakamutaanga ni Yéesu. Ne hahara akarimira mbere yaavo.

³² Aho, vakiiyurya voosea, "Mitima yiiswi si yaari ikóriire mpíndi ^aatavariyüri no tulaira Masáare ^Yari Mpeho küra njirii tuku wuu?"

³³ Mpíndi jijira vakahinduka na Yerusaléemu. Küra, vakavashaana vapooji vaachwe ikimi na ümwi viijíngire hamwi baa na viüngi.

³⁴ Novo vaseáa, "Mweenevyoosi afúfikire kikomi! Amufümüire Simóoni!"

³⁵ Aho, vara vapooji vaviri novo vakalüsa masáare ^yavafümüire njirii, na ^vyeene vamutángire Yéesu ^akabendulebendule mukáate, de akavaheera.

Yéesu Yoovafumira Vapooji Vaachwe

(Matáayo 28:16-20; Maáriki 16:14-18; Yooháni 20:19-23)

³⁶ Mpíndi ^vajáa vakaari vooluusika ayo, Yéesu mweeneevyo akiima katikati yaavo akavasea, "Mwiikalo müja üve na nyuunyu!"

³⁷ Vakiivünduka na vakoofa münumünu sa viiseáa viíne murimu.

³⁸ Maa kaa, Yéesu akavuurya, "Sa che mookoofa? Sa che müri na kivundu mitimii yaanyu?"

³⁹ Laangi mayaanja yaani na majeo yaani, sa mataange kooni kikomi ni nini. Nsaasyi moone, sa murimu usiina müviri tuku na makúfa tuku ja ^vyeene mookünyona natite."

⁴⁰ ^Akahümüle küvawyüri masáare ayo, akavalaira mayaanja yaachwe na majeo yaachwe.

⁴¹ Vapooji vaachwe vakavyeenda maatuku vii mpaka vakasiindwa baa kuruma yara ^voonáa. Aho, akavuurya, "Mwatite chóorya chochoosi aha wuu?"

⁴² Voovo vakamüheera ibéendu ra soompa ^yookiwa.

⁴³ Yeeye akahokera, maa akarya mbere yaavo.

⁴⁴ Aho, akavasea, "Aya noo masáare ^navawyüiráa mpíndi ^nijáa na nyuunyu. Nijáa navasea, kira küntu ^chaandikwa küri nini Miirwii ya Músa, vitáabwii vya valáli na matwe na Sabúurii ni mpaka kiikiimane."

⁴⁵ Aho, akachungula miryungu yaavo sa vadahe kutaanga Masáare ^Yari Mpeho.

⁴⁶ Akavasea, “Ayo noo yaandikwa, Masía turikiriwa ari na siku ya katatu fufuka ari fuma inkwyii.

⁴⁷ Kei kwa irina raachwe, vaantu va isi joosi kwaandira Yerusaleému variyerirwa vari vavalanduke fuma uvii waavo, na vasewe uvi waavo wasirire.

⁴⁸ Nyuunyu noo mashahidi va aya masáare.

⁴⁹ Laangi! Niini mutuma ndiri kari nyuunyu Mutima Muija Taáta waani ^ajaa iichuunga kuvaretera ari. Haaha, ikali aha Yerusaleému fura mpindi ^mari heewa ngururu fuma kurumwii.”

Yésu Yoosumulwa na Kurumwii

(Maárikí 16:19-20; Mirimo ya Vatumwi 1:9-11)

⁵⁰ Mpindi kiduudi, Yésu akavasumula na weerwii ya múuji fura iturii ra Besanía. Akiinurirya mikono yaachwe, akavatalarya.

⁵¹ Mpindi ^avatalaryaa, akavareka, maa akasumulwa na kurumwii.

⁵² Aho, vakamwiinamira, maa vakahinduka na Yerusaleému kunu vavyeéndire munamunu.

⁵³ Siku joosi vakiikala Kaayii Njija ya Ijava, kunu voomudumba Mulungu.

Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ja ^vyeene yaandikwa ni Yooháani Mulongooryo

Kitáabu iki chaandikwa ni Yooháani umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu. Yooháani aandika kitáabu iki, Kitáabu cha Wiivariyuli na baráwa itatu, 1 Yooháani, 2 Yooháani, na 3 Yooháani. ^Vyeene vyoónekanaa, Yooháani aandika kitáabu iki mwaaka 90 keende Kirisitu ^avyaalwa. Kitáabwii iki, Yooháani aluuswa ja mupooji ^ajáa eendwa ni Yéesu (13:23; 19:26; 21:20).

Kiintu kikuuu ^chabweeya Yooháani aandike kitáabu iki, ni kuuusa masáare makuuu ^yari foo Yéesu ^atamama na ukiindya ^avaheera. Aya yoonekya kimuviri, Yéesu ni muuntu kikomi ajáa, na kei yeeye ni Mulungu kikomi.

Kitáabwii iki, Yooháani aanda ko lumirirya, Yéesu noo Isáare ra Mulungu (1:1) na ni muumbi wa viintu vyoosi hamwi na Mulungu (1:3). Kei asea, yeeye ni Murísi Muija ^atoola nkaasu yaachwe sa muundi jaachwe (10:14-15). Na yeeye Yéesu noo Masía valáali na mutwe ^valaaláa na mutwe (6:14; 7:40-41).

Súurii ya 13-17, Yéesu aluuswa kweenda kwaachwe kwa vapooji vaachwe, na kwa vaantu voosi ^vamuruma mpiindi joosi, na avawyira masáare yo vafafya mitima. Yooháani amarikirirya kitáabu iki, ko vaa isimwi ra Yéesu kuheewa irya ro ning'iniwa masaláabii fura akwye, kufufuka kwa Yéesu, na ^vyeene Yéesu avafumira vapooji vaachwe.

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Yéesu ni Mulungu 1:1-14

Murimo wa Yéesu de atamanye na Galiláaya 1:15-4:54

Murimo wa Yéesu uko Galiláaya na ukikani ^alumana nowo uko Yerusaleému 5:1-10:42

Kufufulwa kwa Lasáaro 11:1-57

Kukimikiririwa kwa Murimo wa Yéesu 12:1-13:38

Ukiindya wo kiimikirirya wa Yéesu 14:1-17:26

Kukwya na kufufuka kwa Yéesu 18:1-20:10

Kuvafumira vaantu Yéesu ^akafufuke 20:11-21:25

Isáare Aava Muuntu

¹ Aho ncholo, kujáa kwatiite Isáare. Ne Isáare ni na Mulungu ajáa, na yeeye Isáare ni Mulungu.

² Keende ncholo, Isáare ni hamwi ajáa na Mulungu.

³ Viintu vyoosi vijáa vyumbwa kwa njira ya uwo Isáare. Kusiina kiintu chochoosi ^chumbwa baa tweera kwa Isáare tuku.

⁴ Kuri yeeye uwo Isáare, noo kuri ufumo wa nkaasu yoosi, na iyo nkaasu noo yaava kiweeru cha vaantu.

⁵ Ikyo kiweeru, chiireryaa kilwiiriyi, na kilwiirya si chadáhaa kusiinda tuku.

⁶ Muuntu umwi ajáa uija. Uwo muuntu ajáa atumwa ni Mulungu. Irina raachwe noo Yooháani aséwaa.

⁷ Yooháani ajáa uija jo koonekya ikyo kiweeru, na ko tweera koonekya kwaachwe, vaantu voosi vadahe ruma.

⁸ Yooháani si ajáa ikyo kiweeru tuku, maa kaa, yeeye uija jo voonekya vaantu ^vyeene ikyo kiweeru kiri.

⁹ Ikyo kiweeru cha kikomi, ^kimarikiraa kira muuntu, chavijáa chookuja na kuri weeru.

¹⁰ ʘhũ Isáare ajáa amwaari kuri ihi weerũ. Na baa neembe weerũ yũmbwa ni Mũlungu ko tweera yeeye, weerũ si yamutaanga tũkũ.

¹¹ Yeeye uja kwa vaantu vaachwe, novo si vamuhokera tũkũ.

¹² Maa kaa, vara voosi ^vamuhokera na ^vamwiilaangya, avabweeyya vave vaana va Mũlungu.

¹³ Ava si vaana va Mũlungu ^vavyaalwa kwa ufumo wa wũntũ tũkũ, au si ko kiiseeserera kwa mũntũ mũlũme na mũntũ muki tũkũ, au kwa kusaaka kwa mũntũ tũkũ, maa kaa, kwa uvyalo ^ufũmaa kwa Mũlungu.

¹⁴ Haaha uwo Isáare aava mũntũ, na iikala na suusu. Na suusu toona nkongojima yaachwe, nkongojima ya Mwaana wa mpeke ^afuma kwa Taáta, amema nduwo na kimáári.

¹⁵ Yooháani oonekya kimáári cha masáare ya uwo. Alũsa kwa sawúti nkũlũ yoosea, “ʘhũ noo Ƴra ^navawyiira nkavasea, ‘Amwaari yookũja nyuma yaani, yeeye ni mukũlũ kũndookya, yeeye ajáa amwaari niini si ninavyaalwa.’ ”

¹⁶ Na sa kukiimana kwaachwe, suusu voosi tahokera nduwo ^jiri foo mũnũmũnũ.

¹⁷ Mũlungu atoola Miiro kwa mukono wa Mũsa, maa kaa, nduwo na kimáári vyũja ko tweera YéesuKirisitu.

¹⁸ Kusiina mũntũ yoyoosi ^amoona Mũlungu mpiindi yoyoosi tũkũ. Maa kaa, Mwaana waachwe wa mpeke, yeeye ni Mũlungu, na yeeye ni hamwi ari na Taáta, yeeye noo atũkunũkũrira Mũlungu.

Koonekya Kikomi kwa Yooháani Mũbatisáaji (Matáayo 3:1-12; Maáriki 1:1-8; Lũka 3:1-18)

¹⁹ Sikũ imwi, vakũlũ va Vayahúdi vajáa vatuma veeneisi va Ijũva na Valáawi fuma Yerusaléemu, vadome na kwa Yooháani vamuurye oonekya yeeye ni ani. Na uku noo kwiiyoonekya kwaachwe.

²⁰ Yooháani alũsa baa siita tũkũ, yoosea, “Niini si ndiri Masía tũkũ.”

²¹ Vakamuurya voosea, “Ha weewe Ƴri ani? Eri, weewe Ƴri Elíamuláali na mũtwe wũ?” ☆ Yooháani akavasea, “Tũkũ, niini si ndiri Elía tũkũ.” Vakamuurya kei, “Weewe noo Ƴra muláali na mũtwe wũ?” Yooháani akavasea, “Tũkũ.”

²² Aho, maa vakamũsea, “Haaha tũwyiire weewe Ƴri ani, sa tũvatwaarire mũlomo vara ^vatutũmire. Ha weewe ni jooli wiiséaa?”

²³ Maa Yooháani akavasea, “Niini noo Ƴra ^alũswa ni Isáaya muláali na mũtwe yoosea, ‘Niini ni sawúti ya mũntũ ^yookaanĩrira vikulũkũlũ isi ya ibaláangwii, “Wololi njira ya Ijũva.” ’ ” ☆

²⁴ Na avo vaantu vajáa vatũmirwe fuma kwa Mafarisáayo.

²⁵ Aho, vakamuurya, “Kooni weewe si Ƴri Masía, au Elía au Ƴra muláali na mũtwe, haaha sa che woobatisa?”

²⁶ Yooháani akavasea, “Niini noobatisa na maaji, maa kaa, kati na kati yaanyu amwaari si mũmũmányire.

²⁷ ʘwo noo Ƴra ^yookũja nyuma yaani. ʘwo niini si niima neeja kutamama mũrimo wa mũtũmwa wo reherya nkova ja mirunkumo yaachwe tũkũ.”

²⁸ Masáare aya yoosi yafũmira uko mũujii wa Besanía, firiro ya lũji lwa Yorodáani, kũntũ Yooháani ^abatisáa.

Yéesu noo Mpóryo ya Mwaana wa Muundi ya Mũlungu

²⁹ Lomutóondo yaachwe, Yooháani akamoona Yéesu yookũja na kwaachwe. Aho, akavasea vaantu, “ʘhũ noo mpóryo ya Mwaana wa Muundi wa Mũlungu. Yeeye noo ^yooseyya Ƴvi wa weerũ! ☆

☆ 1:21 Laanga Nkũmbũkira ya Miiro 18:15-22. ☆ 1:23 Laanga Isáaya 40:3. ☆ 1:29 Laanga Ufumo 12:21-28.

³⁰ Uhu noo ura ^navawyiira masáare yaachwe ^nkavasee, ‘Amwaari ^yookuuja nyuma yaani, yeeye ni mukuuu kuumdookya, yeeye ajáa amwaari niini si ninavyaalwa.’

³¹ Niini mweeneevyo si nijáa namumányire tuku, maa kaa, nuja noobatisa vaantu na maaji sa vaantu va Isiraéli vamutaange.”

³² Aho, maa Yooháani akoonekya masáare ya iki kikomi yoosea, “Namoonu Mutima Muja yookiima fuma kurumwii ja nkúnde, akiikala mweeri yaachwe.

³³ Niini si namutaanga tuku. Maa kaa, Mulungu yeeye ^aantuma mbatise na maaji, yeeye aansea, ‘Muuntu ura ^uri koona Mutima Muja yookiima fuma kurumwii noo kiikala mweeri yaachwe, uwo noo ^iindoobatisa kwa Mutima Muja.’

³⁴ Niini mweeneevyo noona isáare iri, na ni luusa niise kikomi, uhu noo Mwaana wa Mulungu.”

Vapooji va Ncholo va Yésu

³⁵ Lomutóondo yaachwe, Yooháani Mubatisáaji ajáa amwaari aho haantu, hamwi na vaviri va vapooji vaachwe kei.

³⁶ ^Akamoone Yésu yoolooka na aho, maa akasea, “Laangi, mpóryo ya Mwaana wa Muundi ya Mulungu!”

³⁷ Vara vapooji vaviri ^vakateere Yooháani Mubatisáaji yoosea jeyyo, vakamutuuba Yésu.

³⁸ Yésu akiilorera, ^akavoone voomutuuba, maa akavuurya, “Ni che moosaakira?” Maa vakamusea, “Ráabi,” noo kusea, Mukiindya, “Ni hai ^wiikalaa?”

³⁹ Yésu akavasea, “Yeendi, na nyuunyu kuhona mari.” Jeyyo, avo vapooji vakamutuuba Yésu, vakoona haantu ^iikaláa. Sikuri vakava ne. Jijáa ni mpiindi ja kyulwa.

⁴⁰ Anderéa mwaanaavo na Simóoni Peéteru, ni umwi wa vara vaviri ^vajáa vateera vira Yooháani ^ajáa alúusire, ne akamutuuba Yésu.

⁴¹ Kintu cha ncholo ^atamama Anderéa, ni kumuloonda Simóoni mwaanaavo, akamusea, “Tamwine Masía,” noo kusea Kirisitu.

⁴² Aho, Anderéa akamutwaala Simóoni na kwa Yésu. Yésu akamulaanga Simóoni, maa akamusea, “Weewe Simóoni mwaana wa Yooháani, maa kaa, kwaandira haaha ni Kéefa* ukaánirirwaa.” Irina iri na Kigiriki ni Peéteru.

Yésu Yoovaanirira Vala Filípi na Nasaniéli

⁴³ Lomutóondo yaachwe, Yésu akalamula kudoma na isi ya Galiláaya. Akamushaana Filípi, maa akamusea, “Ntuuba.”

⁴⁴ Filípi ni muuntu fuma múuji wa Besáida ajáa, múuji haantu Anderéa na Peéteru ^vafuma.

⁴⁵ Filípi ne akamushaana Nasaniéli, na akamusea, “Tamwine ura Músa ^aandika masáare yaachwe Kitáabwii cha Miiró, na uwo baa valáali na mutwe ^vaandika masáare yaachwe noo kusea, Yésu wa Nasaréeti, mwaana wa Yooséefu.”

⁴⁶ Aho, maa Nasaniéli akamuurya, “Eri, kwatite kintu kiija ^kiri fuma iturii ra Nasaréeti wuu?” Filípi akamusea, “Yeenda ji woone.”

⁴⁷ Kamusaambo, Yésu ^akamoone Nasaniéli yookuuja, maa akalusa sáare ja Nasaniéli yoosea, “Laangi, uhu ni Mwisiraéli wa kikomi, asiina uvaangu isii yaachwe tuku.”

⁴⁸ Nasaniéli akamuurya Yésu, “Jooli wuuntángire?” Yésu akamusea, “Baa Filípi viintu ^aari akaari kwaanirira, niini naari nakwine wiikyire nchinii ya musaambu.”

⁴⁹ Nasaniéli akamusea, “Mukiindya, weewe ni Mwaana wa Mulungu! Weewe ni Mutemi wa Isiraéli!”

* **1:42 Kéefa:** Ni irina riingi ra Kieburania ra Simóoni Peéteru. Laanga **Peéteru** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

⁵⁰ Yéesu akamusea, “Weewe warúmire sa viintu ^nakuséire, nakwiíne viintu ^waari ukaarí wiikyíre nchinii ya musaambu. Kooná uri masáare makulu kulookya ayo.”

⁵¹ Yéesu akasea, “Kimaari kaa noovawyíra, kooná muri kurumu koochunguluka, na mirimu ya Mulungu yookaambuka no kiima mweeri ya Mwaana wa Muntú.”

2

Ngovi ya Ilóola Múujii wa Káana

¹ Sikú ya katatu, kujáa kwatíite ngovi ya ilóola múujii wa Káana ^uri isi ya Galiláaya. Aho ngovii, íyo waala Yéesu ajáa amwaari.

² Yéesu na vapooji vaachwe novo vajáa valáarikirwe aho ngovii.

³ Diváai ^ikasire, íyo waavo akamusea Yéesu, “Vasíríirwe ní diváai.”

⁴ Yéesu akamusea íyo waavo, “Íyo, sa che wookuungwyíra ayo? Mpiíndi yaani yo tumama si inafika tuku.”

⁵ Aho, maa íyo waavo akavasea vara vatumami va aho ngovii, “Chochoosi ^ari vasea, kitumami.”

⁶ Aho, kujáa kwatíite saviya musasatu ja mawye ^yasongolwa. Ijo saviya, jingiraa ja madúumu yasaano au musasatu. Jijáa javíikirwe aho, so vikira maaji yo seyyírya njeo, ja ^vyeeene tava ja Vayahúudi jalusa.

⁷ Yéesu akavasea vara vatumami, “Memyi ijo saviya maaji.” Avo vatumami vakamemya ijo saviya furu ukeenii.

⁸ Aho, Yéesu akavasea, “Haaha, tahi ayo maaji kiduudi, mumutwaarire mwiimiriri wa íhi ngovi.” Vatumami vakataha, maa vakamutwaarira.

⁹ Mwiimiriri ^akasure yara maaji, kumba yaválandukire yakava diváai. Uwo mwiimiriri si ataanga iyo diváai ní hai ^ijáa ifúmire tuku. Maa kaa, vara vatumami ^vajáa vatáire, vajáa vatángire. Aho, ura mwiimiriri akamwaanirira mweenengovi,

¹⁰ maa akamusea, “Kira muntú alóongoryaa ta ira diváai ^yaboohabooha, na vaantu ^vari kiikuta de akareeta ira iri ferefere. Maa kaa, weewe wachíhiirye diváai ^yabooha furu haaha.”

¹¹ Íhi noo ishára ya ncholo Yéesu ^abweeyya uko múujii wa Káana ^uri isi ya Galiláaya. Jeyyo, Yéesu akoonekya nkongojima yaachwe, na vapooji vaachwe vakamuruma.

Yéesu Kaayii Njija ya Ijiva

(Matáayo 21:12-13; Maárikí 11:15-17; Lúka 19:45-46)

¹² Ayo ^yakalooke, Yéesu, íyo waavo, vanduu vaachwe na vapooji vaachwe vakagirita na múujii wa Kaperenáumu. Uko vakiikala sikú inke.

¹³ Ngovi ya Paásika ya Vayahúudi ijáa yaséngerire, Yéesu akaambuka na múujii wa Yerusaléemu.

¹⁴ Uko, akiingira waámii ya Kaaya Njija ya Ijiva, akavashaana vaantu voovaa iyoombe ng’oombe, muundi na njiva. Na viingi vajáa viikyíre méesii, vookaasakan’ya mpía.

¹⁵ Yéesu akaluka muréesa wa ludihi, akavakibirya voosi fuma waámii ya Kaaya Njija, hamwi na muundi na ng’oombe jaavo. Akakundula méesa ja vara ^vaasakan’yaa mpía na akamyaaaha mpía jaavo.

¹⁶ Aho, Yéesu akavasea vara ^vaváa iyoombe njiva, “Seyyi njiva jaanyu aha! Kibweeyyi nyuumba ya Taáta waani ja haantu ho vaira iyoombe viintu tuku.”

¹⁷ Vapooji vaachwe vakakumbukira Masáare ^Yari Mpeho ja ^vyeeene yalusa, “Kweenda kwaani nyuumba yaako, kunnjula kúri.”☆

¹⁸ Vamwi va Vayahúudi vakamuurya, “Ní ishára che uri tulaira sa woonekye kikomi utíite wiimiriri wo tumama aya?”

¹⁹ Yéesu akavasea, “Vai íhi Kaaya Njija, na níini kíijeenga ndiri kwa sikú itatu.”

²⁰ Aho, Vayahúdi vakamusea, “Ihi Kaaya Njija yajeengwa kwa myaaka makumi yani na musasatu (46). Ati, weewe kijeenga uri kwa siku itatu?”

²¹ Maa kaa, kaaya Yésu alusáa ni maviiri waachwe.

²² Akafufuke, vapooji vaachwe vakakumbukira yara ajáa alusa. Aho, vakaruma Masáare Yari Mpeho na yara masáare ajáa alusa Yésu.

Yésu Amányire Yari Mitimii ya Vaantu

²³ Mpindi Yésu ajáa Yerusalemu ngovii ya Paásika, vaantu vari foo vakoone ishára na myuujisa abweyyáa, maa vakamuruma.

²⁴ Maa kaa, Yésu si iivikya kwa vaantu tuku, sa amányire yoosi yari mutimii wa muntu.

²⁵ Yeeye si ajáa mpaka oonekiwe vira vyeene vaantu vari tuku, sa yeeye ajáa amányire yoosi yari mutimii wa muntu.

3

Yésu na Nikodému

¹ Kujáa kwatiite muntu umwi wa mpuka ya Mafarisáayo, irina raachwe Nikodému. Yeeye ni umwi wa vakulu va Vayahúdi ajáa.

² Siku imwi nuuchiku, Nikodému akadoma na kari Yésu, maa akamusea, “Mukiindya, tamányire weewe watumwa ni Mulungu, sa kusiina muntu ari daha tumama ishára na myuujisa ihi wootumama tuku, kooni Mulungu si ari ne.”

³ Yésu akamusea, “Kimaari kaa nookuwira, kusiina muntu ari kooni utemi wa Mulungu tuku kooni si avyirwe lwa kaviri.”✠

⁴ Nikodému akamuurya, “Jooli muntu ari daha vyaalwa lwa kaviri na kunu avire moosi? Si viri dahika tuku ahinduke na indii ya iyo waavo, sa avyaalwe kei.”

⁵ Yésu akamusea, “Kimaari kaa nookuwira, kusiina muntu ari kingira utemii wa Mulungu tuku, kooni si avyirwe kwa maaji na kwa Mutima Muija.

⁶ Muntu avyáalwaa kimaviiri kwa taata na iyo waavo, maa kaa, mutima mufya wavyaalwaa kwa Mutima Muija.

⁷ Hwaalala tuku sa viintu nookusea, ni mpaka uvyaalwe lwa kaviri.

⁸ Mpeho yafwira na kuntu yoosaaka. Teera uri viintu yoofwira, maa kaa, si uri taanga kuntu yoofuma na kuntu yoodoma tuku. Noo vyeene viri kwa kira muntu avyaalwa ni Mutima Muija.”

⁹ Aho, Nikodému akamuurya Yésu, “Aya masáare jooli yari dahika?”

¹⁰ Yésu akamusea, “Weewe uri mukiindya unyemiwaa maatuku vii kari ihi isi ya Isiraeli, jooli si amányire masáare aya?

¹¹ Kimaari kaa nookuwira, suusu toolusa yara tuyamányire na tookoonekya kimaari cha yara toona. Maa kaa, nyuunyu si mooruma kira tookoonekya tuku.

¹² Navawyirire viintu vitámamwaa aha weerwii, maa kaa, nyuunyu si mooruma tuku. Haaha jooli mui kuunduma kooni navawyirire viintu vitámamwaa kurumwii?

¹³ Kusiina muntu aambuka na kurumwii tuku. Ni Mwaana wa Muntu vii, yeeye akiima fuma kurumwii.

¹⁴ Ja vyeene Músa ajáa iinurirya ira njoka ya chuma cha sháaba kara isi ya ibalángwii,✠ viivyo ni mpaka Mwaana wa Muntu iinuririwe na mweeri,

¹⁵ sa kira muntu ari muruma, ave na nkaasu ya siku jisiina uhero.

¹⁶ Sa viintu Mulungu enda weeru munumunu, amutoola Mwaana waachwe wa mpeke Yésu, na kira muntu ari muruma Yésu si ari malwa tuku, maa kaa, kava ari na nkaasu ya siku jisiina uhero.

¹⁷ Mulungu si amutuma Mwaana waachwe sa ji aluse irya kwa weeru tuku, maa kaa, ko tweera yeeye weeru ilamuririwe.

✠ 3:3 Laanga Yoháani 1:13. ✠ 3:14 Laanga Uvalo 21:4-9.

18 Yoyoosi ^amuruma Mwaana si ari heewa irya tuku. Maa kaa, ura si ^amuruma ahumula heewa irya, sa asiita kumuruma Mwaana wa mpeke wa Mulungu.

19 Na uhu noo ulamu, kiweeru chuujja kuri weeru, kiri vyoova jeyyo,* vaantu veenda kilwiirya, kulookya kiweeru, sa nteendo jaavo ni mbi.

20 Kira muuntu ^atamamaa uvi, asula kiweeru. Si asakaa kuja na kiweerwii tuku, sa nteendo jaachwe mbi jo taangwa jiri.

21 Maa kaa, ura ^akwatyaa kimaari, uja na kiweerwii, sa masare yaachwe yataangikane ^yatamwamwaa kwa ngururu ja Mulungu.”

Masare ya Yooháani Mubatisaji Kuri Yésu

22 Aya ^yakalooke, Yésu na vapooji vaachwe vakatamanyaa furu isi ya Yudeea. Novo vakiikala uko kwa mpindi sa vabatisaa vaantu.

23 Yooháani ne abatisaa vaantu uko iturii ra Ainoni, ^riri heehi na muuji wa Saléemu, sa uko kujaa kwatite maaji ^yari foo. Vaantu vujaa na kwaachwe, sa avabatisa.

24 Mpindi ijo, Yooháani ajaa akaari si anavikwa manyololwii tuku.

25 Siku imwi, vapooji va Yooháani vajaa vaanda kiiruta ndihi na Mayahúudi umwi. Kintu ^viirutiraa ndihi, ni tava jo kiijirula.

26 Vakatamanyaa na kwa Yooháani, maa vakamusea, “Mukiindya, mukumbukira wiise ura muuntu ^ajaa hamwi na weewe firiro ya luji lwa Yorodani, ura ^watoonekya masare yaachwe ya kikomi. Haaha yoobatisa, na kira muuntu yoodoma na kwaachwe.”

27 Yooháani akavasea, “Kusiina muuntu ari ^turya kintu chochoosi tuku, kooni Mulungu si amuhire kurumwii.

28 Nyuunyu veenevvo daha mari koonekya kimaari, niini navawyira, ‘Niini si ndiri Masia tuku, maa kaa, natamwa sa nimulongorere.’

29 Muuntu muki ^aloorirwe, ni wa mulume waachwe. Maa kaa, muuntu mulume kijeengi ura ^imaa ivarwii ra muloli de indooteera kira muloli ^yoolusa, avyeenda maatuku vii ^ari teera sawuti ya muloli. Sa iki, kavyeenda kwaani kwakimine.

30 Yoosaakwa yeeye ave mukulu kulookya, na niini nive muduudidudi.”

31 Yeeye ^afuma mweeri, ni mweeri ari ya vaantu voosi. Muuntu yoyoosi ^afuma kuri weeru, ni wa weeru, na masare ^alusaa ni ya weeru. Maa kaa, ura ^afuma kurumwii, ni mweeri ya vaantu voosi ari.

32 Yeeye oonekyaa yara ^oona na ^ayateera, maa kaa, kusiina muuntu ^yooruma kira ^yookoonekya tuku.

33 Ura ^yooruma ayo masare ^yoolusa, koonekya iise kiweerwii Mulungu ni kikomi.

34 Yeeye atamwa ni Mulungu. Alusaa masare ya Mulungu, sa Mulungu amheera Mutima Muja baa yeren’ya tuku.

35 Taata amweenda Mwaana, na avika viintu vyoosi mikonwii yaachwe.

36 Muuntu yoyoosi ^amuruma Mwaana wa Mulungu, atite nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Maa kaa, muuntu yoyoosi ura ^amusitaa Mwaana, uwo asiina nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku, kuri yeeye nkalari ya Mulungu chaala iri ne.

4

Yésu na Muuntu Muki Musamaría

1 Haaha, Mafarisáayo vajaa vateera Yésu yooturya no batisa vapooji ^vari foo kulookya va Yooháani.

2 Maa kaa, kimaari Yésu si abatisaa tuku, vapooji vaachwe noo vabatisaa.

3 Yésu ^akateere masare aya, akiinuka fuma Yudeea, akahinduka na Galiláaya.

4 Haaha, ikava ni mpaka atweere na isi ya Samaría.

* 3:19 Laanga Yooháani 1:4-5.

⁵ Ŭko, akafika múuji umwi wa Samaría [^]uséwaa Sikáari. Ŭwo múuji ni heehi ujáa na iwunda Yaakúupu [^]ajáa amuheera Yooséfu mwaana waachwe.✱

⁶ Aho, kujáa kwatite isima Yaakúupu [^]ajáa asiimba. Yéesu akiikala mbarimbari ya rira isima, sa ajáa akátire sa lyeendo lilihi. Mpindi ijo, ni mpindi ja mpoloonge jijáa.

⁷ Aho, akujja muuntu muki umwi Musamaría noo taha maaji. Yéesu akamusea, “Nooloomba maaji yo nywa.”

⁸ Mpindi ijo, vapooji vaachwe vajáa vatámiinye na múujii no wula chóorya.

⁹ Ŭra muuntu muki Musamaría akamusea Yéesu, “Weewe uri Mvayahúudi na nini ndiri Musamaría. Haaha jooli uri kunoomba nini maaji yo nywa?” Ŭwo muuntu muki alusa jeyyo, sa Vayahúudi na Vasamaría si vasaangiríraa tuku.

¹⁰ Yéesu akamusea, “Ngaari wootaanga kilungulungu cha Mlungu, na ni ani [^]yookuloomba maaji yo nywa, ngaari wunóombire, naani ngaari nakuhire maaji ya nkaasu.”

¹¹ Ŭra muuntu muki akamusea Yéesu, “Aai, weewe usiina kintu cho tahirira maaji tuku na iri isima ni ilíhi. Ayo maaji ya nkaasu hai uri yaturirya?”

¹² Eri, weewe uri mukulu kulookya baaba wiitu Yaakúupu wuu? Yeeye atuheera isima iri. Isima iri noo [^]anywijáa maaji yaachwe, yeeye, vaana vaachwe na nchúwo jaachwe.”

¹³ Yéesu akamusea, “Kira muuntu [^]anywijáa maaji ya isima iri, oónaa nyóota kei.

¹⁴ Maa kaa, yoyoosi [^]ari kunywa maaji [^]ndiri muheera nini, si ari koona nyóota kei vii kaa tuku. Maaji [^]ndiri muheera, kuri yeeye kuva yari nchóonko si [^]yúmaa ya maaji ya nkaasu ya siku [^]jisiina uhero.”✱

¹⁵ Ŭra muuntu muki akamusea Yéesu, “Aai taáta, kalaama mpeera ayo maaji ndire koona nyóota kei, na ndeke kuja noo taha maaji aha isimii!”

¹⁶ Yéesu akamusea, “Tamanya ukamwanirire mulume waako wuje ne na aha.”

¹⁷ Ŭra muuntu muki akamusea, “Nsiina mulume tuku.” Yéesu akamusea, “Ulúsire kimári, usiina mulume tuku!”

¹⁸ Sa waava na valume vasaano na hu [^]uri ne haaha, si mulume waako tuku. Ulúsire kimári.”

¹⁹ Ŭra muuntu muki akamusea, “Aai, nookona weewe uri mláali na mutwe!”

²⁰ Vala baaba wiitu vamwiinamiraa Mlungu ncholwii ya ulu lulu. Maa kaa, nyuunyu Vayahúudi mundoosea, ni uko Yerusaleemu vii noo haantu ho mwiinamira Mlungu.”✱

²¹ Aho, Yéesu akamusea ura muuntu muki, “Maáma, nduma nini. Mpindi kuja jiri, si mukamwiinamiraa Mlungu Taáta mweeri ya ulu lulu tuku, baa kara Yerusaleemu tuku.

²² Nyuunyu Vasamaría mwamwiinamiraa ura si [^]mwammanyire. Suusu Vayahúudi tamwiinamiraa Mlungu [^]tammanyire, sa ulamuriri ni kwa Vayahúudi woofuma.✱

²³ Maa kaa, mpindi kuja jiise, na kikomi jafikire. Vaantu [^]vasákaa mwiinamira Mlungu Taáta kimaari, mwiinamira vari Taáta kwa kimári na kwa mutima. Vaantu [^]vamwiinamiraa jeyyo noo Taáta yoosaaka.

²⁴ Mlungu ni Mutima, na voosi [^]vamwiinamiraa, ni mpaka vamwiinamire kwa mutima na kikomi.”

²⁵ Ŭra muuntu muki akamusea Yéesu, “Namanyire kuja iise Masía [^]aséwaa Kirisitu. Na [^]ari kuja, tvariurira ari masáare yoosi.”

²⁶ Yéesu akamusea ura muuntu muki, “Nini noolusika na weewe, noo yeeye.”

²⁷ Aho, vapooji vaachwe vakahinduka. Vakahwaalala maatuku kushaana Yéesu yoolusika na muuntu muki. Maa kaa, kusiina muuntu [^]uurya, “Che woosaaka kwaachwe?” tuku, au “Sa che woolusika ne?” tuku.

✱ 4:5 Laanga Ncholo 48:21-22. ✱ 4:14 Laanga Isáaya 58:11. ✱ 4:20 Laanga Nkumbukira ya Miiri 11:29; 2 Masáare ya Mpindi 6:6. ✱ 4:22 Laanga Ncholo 12:3.

²⁸ Ura muuntu muki akareka saviya yaachwe hara isimii, akahinduka na múujii. Uko akavasea vaantu,

²⁹ “Hendi mukamoone muuntu ^aangwyíriire masáare yoosi ^nawaayya tumama! Eri, ifaanaa ikava uhu noo Masía wuu?”

³⁰ Vaantu vakafuma múujii mayimbi na mayimbi, vakava voodoma na kuuntu Yéesu ^ajaa.

³¹ De vaantu vafike, vapooji vaachwe vajaa vamuloomba voosea, “Mukiindya, hooni irya chóorya.”

³² Maa kaa, yeeye akavasea, “Niini natiite chóorya ^cheene nyuunyu si mukimányire.”

³³ Aho, vapooji vaachwe vakaanda kiiyurya, “Eri, kwatiite muuntu ^amaréetire chóorya viintu ^twaari tusiina wuu?”

³⁴ Yéesu akavasea, “Chóorya chaani ni kutumama kira Mulungu ^eenda, yeeye aantuma nkiimikirirye murimo waachwe.

³⁵ Eri, nyuunyu si moosea, ‘Ikaari myeeri ine vii, kuchwa turi!’ Maa kaa, niini ni kuvawyira niise, laangi ^vyeene mawanda yari. Viintu vyo chwa vyahumwíre, ni vyo chwa vii!

³⁶ Muchwi ahumwíre hokera masála waachwe, na ni saankan’ya iise viryo, sa nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Aho, ura ^ahaanda na ura ^aachwa vyeenda vari.

³⁷ Jeyyo ira mpíri ^yasea, ‘Umwi aháandaa na wiingi achwíjaa,’ ni ya kikomi.

³⁸ Navatuma mukachwe viintu si ^mwafumira irutira. Vaantu viingi vatumama murimo woosi muruto, maa kaa, nyuunyu mooturya kanáalo ya uturikiri waavo.”

Vasamaría ^Vari Foo Voomuruma Yéesu

³⁹ Vasamaría ^vari foo va uwo múuji wa Sikáari, vakamuruma Yéesu, sa vajaa vateera ^vyeene ura muuntu muki ajaa oonekya kikomi yoosea, “Muuntu uhu aangwyíriire yoosi ^meene nawaayya tumama.”

⁴⁰ Aho, vara Vasamaría ^vakafike kuri Yéesu, vakamukalaamya achaale aho meevo, ne akiikala novo kwa siku iviri.

⁴¹ Vasamaría ^vari foo vakamuruma sa yara ^meene alusáa.

⁴² Vara vaantu vakamusea ura muuntu muki, “Tamurúmire muuntu uhu, si sa masáare yaako vii ^utwyíriire tuku, suusu veeneevyo tatéire ^cheene yoolusa. Kei tatángire kikomi muuntu uhu ni Mulamuriri wa weeru.”

Yéesu Yoomuhorya Mwaana wa Mukúulu (Matáayo 8:5-13; Lúka 7:1-10)

⁴³ Siku iviri ^jikalooke, Yéesu akiinuka fuma Sikáari akatamanya na isi ya Galiláaya.

⁴⁴ Na Yéesu ajaa avaséire vapooji vaachwe, “Muláli na mutwe wa Ijava si anyémiwaa ni vaantu va isi ya yaachwe tuku.”

⁴⁵ ^Akafike Galiláaya, vaantu va Galiláaya vakamuteengya vyabooha. Vamuteengya sa mpiindi ^vajaa uko ngovi ya Paásika kura Yerusalemu, vajaa voona yoosi ^meene Yéesu atumamáa.

⁴⁶ Yéesu akatamanya kei na múujii wa Káana ^uri isi ya Galiláaya. Aho múujii, noo haantu ^ajaa abweeyya maaji yakava diváai. Uko Kaperenáumu, kujaa kwatiite mukúulu umwi wa isi. Uwo ajaa na mutavana waachwe mulwíri.

⁴⁷ Haaha uwo mukúulu ^akateere Yéesu uújire na Galiláaya fuma Yudéa, akatamanya na kuri Yéesu, maa akamukalaamya vatamanyan’ye na Kaperenáumu, sa akamuhorye musinga waachwe ^ajaa alwíre sengerera kukwya.

⁴⁸ Aho, Yéesu akamusea, “Eri, si muri kuunduma vii tuku kooni si mwíne ishára na viintu ^vihwáalarya wuu?”

⁴⁹ Ura mukúulu akamusea Yéesu, “Aai kalaama, hende tugiritan’ye musinga waani viintu ^akaari si anaakwya.”

⁵⁰ Aho, Yéesu akamusea, “Tamanya na kaayii, mwaana waako ahórire.” Ūra mukúúlu akaruma masáare ya Yéesu, maa akahinduka na kaayii kwaachwe.

⁵¹ Viintu ajáa akaari njirii, akalumana na vatamami vaachwe vakamusea, “Musinga ahoriré ndwála yaachwe.”

⁵² Jeyyo, akavuurya mpiindi ndwála yaándire marekera. Vakamusea, “Niijo, mpiindi ja mpoloonge.”

⁵³ Aho, taáta waala ūra musinga akataanga ni mpiindi jijira Yéesu aari amuseiré, “Mwaana waako ahórire.” Aho, yeeye na kaaya yaachwe vakamuruma Yéesu.

⁵⁴ Ihi ni ishára ya kaviri ng'eene Yéesu atumama, akahinduke na Galiláaya fuma Yudeea.✠

5

Yéesu Yoomuhorya Muuntu Aakwya Iyandiyandi Siku ya Sabáato

¹ Ayo yakalooke, kujáa kwatiite ngovi ya Vayahúudi. Yéesu ne akaambuka na Yerusaléemu.

² Ūko Yerusaléemu, kujáa kwatiite mutiryaango uséwaa “Mutiryaango wa Muundi.”✠ Heehi na ūwo mutiryaango, kujáa kwatiite isima na Kieburanía raséwaa Betisáata. Iro isima, rijáa raringirirwa ni balása isaano. ³ Aho balásii, valaaláa valwiri vari foo, baa ja vahoku, vivete, na vaantu vaakwya iyandiyandi. [Vawojeráa maaji yatikulwe.

⁴ Sa kwatiite mpiindi jimwi murimu muja wa Ijva wakiimáa, ukatukula maaji. Na muuntu ajáa wa ncholo kungira na luujii maaji yakatikulwe, aholáa ulwiri waachwe wowoosi ajáa nowo.]

⁵ Haaha, kujáa kwatiite muuntu umwi ajáa mulwiri kwa myaaka makumi yatatu na inaani (38).

⁶ Yéesu akamoone alire aho, na kunu yootaanga ni aho ajáa kwa siku jiri foo, maa akamuurya, “Eri, saaka wiise uhole wuu?”

⁷ Ūra mulwiri akamusea, “Aai, niini nsiina muuntu wo kuumburukirya luujii mpiindi maaji yatikwirwe tuku. Kira ndiri saaka kungira, muuntu wiingi ingiraa mbere yaani.”

⁸ Yéesu akamusea, “Inuka, toola ndiri yaako, utamanye.”

⁹ Hahara, ūra muuntu akahola. Akatoola ndiri yaachwe, maa akaanda yeenda. Ayo yafumira siku ya Sabáato.

¹⁰ Sa jeyyo, vakúlu va Vayahúudi vakamoone ūra muuntu ahóriiwe, maa vakamusea, “Isiku ni Sabáato, ndairiri jasiita muuntu kutumama murimo wo kwiitika ndiri yaachwe.”

¹¹ Maa kaa, ūra muuntu akavasea, “Ūra aampóriirye noo aanséire, ‘Inuka, toola ndiri yaako uyeende.’”

¹² Vayahúudi vakamusea, “Ūwo muuntu akuséire toola ndiri yaako udome, ni ani?”

¹³ Maa kaa, ūra muuntu si ajáa atángire mweene amuhóriirye tuku, sa Yéesu ajáa alóokire kimi, asángiriire mpukii ya vaantu.

¹⁴ Kamusaambo, Yéesu akamushaana ūra muuntu Kaayii Njija ya Ijva, maa akamusea, “Laanga, uhóriiwe, kari ubweyye ūvi kei tuku, sa luu udiire lumana na irema ikuulu kulookya iri.”

¹⁵ Aho, akatamanya noo vawyira Vayahúudi, ni Yéesu noo amuhóriirye.

Nkaasu ya Mwaana wa Mulungu

¹⁶ Aho, Vayahúudi vakaanda saakira njira yoomulaa Yéesu, sa viintu ajáa atámamire masáare ayo siku ya Sabáato.

¹⁷ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Taáta waani atámamaa murimo siku joosi baa reka tuku. Baa niini nootumama viivyo.”

✠ 4:54 Laanga Yooháani 2:11. ✠ 5:2 Laanga Nehemía 3:1; 12:39.

¹⁸ Sa jeyyo, Vayahúudi vakoongererya saakira njira yo m̄uulaa Yéesu. Vabweeyya jeyyo, si sa viintu ajáa awúnire miiro ya Sabáato vii tuku, maa kaa, sa viintu ajáa aséire M̄luungu ni Taáta waachwe. Kwa njira iyo, ajáa iibwéeyiirye ni ja M̄luungu mweeneevyo.*

Wiimiriri wa Mwaana wa M̄luungu

¹⁹ Aho, Yéesu akavasea valongooli va Vayahúudi, “Kimaari kaa noovawyiira, Mwaana si ari tumama isáare roroosi kwa ngururu jaachwe tuku. Noo ^chooreka, yeeye atámamaa kira vii ^oona Taáta yootumama. Sa kira ^atámamaa Taáta, noo Mwaana ^atámamaa.

²⁰ Taáta amweenda Mwaana, na noo ^chooreka amoónekya yara ^atámamaa yeeye mweeneevyo. Kei, moonekya ari masáare makulu kulookya aya, na nyuunyu hwaalala m̄uri.

²¹ Ja ^vyeene Taáta avafúfulaa vaantu no vaheera nkaasu ya siku ^jisiina uhero, viivyo Mwaana avahéeraa nkaasu vara ^eendire kuvahera.

²² Kei, Taáta si amulámuriraa m̄untu yoyoosi tuku, maa kaa, m̄rimo woosi wo lamurira, amuheera Mwaana.

²³ Abweeyya jeyyo, sa vaantu voosi vamunyemye Mwaana ja ^vyeene vamunyemyaa Taáta. M̄untu yoyoosi si ^amunyemyaa Mwaana, uwo si amunyemyaa Taáta tuku. Na Taáta noo amutuma Mwaana.

²⁴ Kimaari kaa noovawyiira, Taáta aantuma. Yoyoosi ^atéeraa masáare yaani na ^amurúmaa Taáta, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Uwo si ari heewa irya tuku, yeeye afirira inkwya, aküngira na nkaaswii.

²⁵ Kimaari kaa noovawyiira, mpiindi kuuja yiise, na mpiindi iyo yafíkire, vaantu ^vaakwya teera vari Mwaana wa M̄luungu yooluusa. Na vara ^vooteera, kuva vari nkaasu.

²⁶ Ja ^vyeene Taáta atiite nkaasu yeeye mweeneevyo, viivyo amuheera Mwaana nkaasu isii yaachwe.

²⁷ Kei, amuheera Mwaana wiimiriri wo lamurira vaantu, sa yeeye ni Mwaana wa M̄untu.

²⁸ Kari muhwaalale tuku. Mp̄indi kuuja jiri, voosi ^vari mbirírrii teera vari sawúti yaachwe,

²⁹ na fuma vari mbirírrii. Yoyoosi ^atámamáa maaja, heewa ari nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Maa kaa, vara ^vabweeyyaa uvi, heewa vari irya.

Yéesu Oónekiwaa Yeeye ni Ani

³⁰ Niini si ndiri daha tumama isáare roroosi kwa luviro lwaani tuku. Noolamurira vaantu ja ^vyeene Taáta aangwyiira. Na ulamuli waani ni wa uwooloki, sa si nootumama yara ^noosaaka niini tuku, kiri vyoova jeyyo, nootumama yara ^yoosaaka Taáta, yeeye aantuma.

³¹ Kooni nookiyyonekerya masáare yaani niimweene, kira ^nookiyyonekerya si cha kimáári tuku.

³² Maa kaa, amwaari wiingi ^oónekya kikomi chaani, na ni kuvawyiira niise, kira ^yookoonekya chaani ni cha kimáári.

³³ Nyuunyu mwatuma vatumwi na kwa Yooháani Mubatisáaji, ne avoonekya kira kimáári.

³⁴ Si nookiilaangya koonekya kwa vaantu tuku, maa kaa, ni kuvawyiira niise masáare aya, sa mulamuririwe.

³⁵ Yooháani Mubatisáaji ajáa ni ja kimuri ^kimárikaa kilwiiryii. Nyuunyu mujáa mwacheenda ikyo kimuri, kwa mpiindi nduudi.

³⁶ Maa kaa, natiite masáare makulu nookoonekya kulookya ya Yooháani. Sa mirimo ^nootumama, koonekya yiise M̄luungu Taáta noo aantuma.

* 5:18 Laanga Vafilipi 2:6.

³⁷ Taáta yeeye mweeneevyo aantuma, oónekiirye kikomi chaani. Maa kaa, nyuunyu si munateera sawúti yaachwe vii tuku, baa kei, si munamoona mpula na miiso tuku.

³⁸ Kei, isáare raachwe si riikalaa isii yaanyu tuku, sa si mwaandúmaa niini tuku. Niini, natumwa ni Muluungu.

³⁹ Nyuunyu mwasímbulaa Masáare ^Yari Mpeho, sa mwiiséaa isii yaachwe turya mari nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Kamba kaa, Masáare ^Yari Mpeho yoónekyaa kikomi mweeri yaani.

⁴⁰ Nyuunyu moosiita kuja na kari niini, sa mahokere nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

⁴¹ Niini si nooruma kudumbirirwa ni vaantu tuku.

⁴² Maa kaa, niini navamányire nyuunyu. Nyuunyu si mwamweenda Muluungu mitimii yaanyu tuku.

⁴³ Niini nuja kwa irina ra Taáta waani, na nyuunyu mwasítire kumpokera. Maa kaa, muuntu wiingi kooni uújire kwa irina raachwe kumuhokera mari.

⁴⁴ Nyuunyu, mweenda dambirirwa ni viivaanyu, na si mweenda saakira dambi ^ifúmaa kwa Muluungu mweeneevyo tuku. Haaha jooli mari kuunduma?

⁴⁵ Maa kaa, kari mwiisee niini vasitaakya ndiri kwa Taáta tuku, ^ari vasitaakya, ni Músa nyuunyu ^mumwiilángyaa.

⁴⁶ Ngaari mwamuruma Músa, ngaari mwaanduma baa niini, sa Músa aandika masáare yaani.

⁴⁷ Maa kaa, kooni si mooruma ^meene aandika Músa, jooli mari ruma ^cheene noolúusa?”

6

*Yéesu Yooriisha Vaantu Valume Mayana Yasaano
(Matáayo 14:13-21; Maárikí 6:33-44; Lúka 9:12-17)*

¹ Ayo ^yakalooke, Yéesu akatamanya na firiro ya iriva ra Galiláaya, irina riingi riséwaa iriva ra Tibéria.

² Mpuka nkulu ya vaantu ikava yoomutuuba, sa vajáa víne myuujíisa ^myeene abweeyáa kwa valwíri.

³ Aho, Yéesu na vapooji vaachwe vakaambuka na luulwii. Uko vakiikala voosi hamwi.

⁴ Ngovi ya Vayahúudi ^iséwaa Paásika, ijáa yaséngerire.

⁵ Yéesu akalaanga, maa akoona yara mayiimbi ya vaantu ^yookuja na kwaachwe. Aho, akamuurya Filípi, “Hai turi wurira mikáate sa ava vaantu voosi varye?”

⁶ Yéesu alúsa jeyyo yoomayera Filípi, sa ajáa amányire ^cheene ari tumama.

⁷ Filípi akamúsea, “Aai baa na tawale mikáate ya mpía ja dinári magana yaviri (200), ava vaantu si vari keenera kwa kira muuntu kupata kiduudi tuku.”

⁸ Aho, umwi wa vapooji vaachwe ^aséwaa Anderéa, mwaanaavo na Simóoni Peéterí, akamúsea Yéesu,

⁹ “Mukúlu, aha kwatiite mutavana umwi ^ari na mikáate isaano ya shayíiri* na fisoompa fiviri. Ha de ivi ni kiintu che kwa iri iyimbi ra vaantu?”

¹⁰ Yéesu akasea, “Vasei vaantu viikale isi.” Aho haantu, kujáa kwatiite masaambi ^yari foo, maa vaantu vakiikala. Aho mpukii, kujáa kwatiite vaantu valume† mayana yasaano (5,000).

¹¹ Yéesu akatoola ira mikáate, akamudumba Muluungu, maa akavaheera vaantu ^vajáa aho. Kei akabweeyya vivira kwa fira fisoompa. Kira muuntu apata ja ^vyeene asaakáa.

* **6:9 shayíiri:** Shayíiri ni mpeke ^jijáa jifwíne na ngáano. Mikáate ya shayíiri na ngáano noo kijáa chóorya kikulu cha Viisiráéli. Shayíiri noo kijáa chóorya kikulu cha vakiva. Kei shayíiri noo vakoloweráa irasu. Shayíiri ijáa ni chóorya cha nchúwo, baa ja ng’oombe na faráasi. † **6:10 vaantu valume:** Vayahúudi vavaláa vaantu valume vii, maa kaa, kwajáa kwatiite vaantu vaki na vasinga ^veene vaarya iyo mikáate na soompa.

¹² Vaantu ^vakarye no kiikuta, Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Tooreri mabéendu ya mikáate yoosi ^ichíhíire, sa yadíire chaala ja kosu.”

¹³ Aho, vakatoorera mabéendu ya mikáate ya shayíiri ^yachíhíire, vakamemya vikápu ikimi na viviri.

¹⁴ Vaantu ^vakoone ira ishára na muujíisa ^ajáa abwéeyiirye, maa vakasea, “Kimaari, uhu noo ura muláali na mutwe ^tawóojeraa, ^yookuuja na kuri weeru.”✠

¹⁵ Yéesu kunu yootaanga vaantu voosaaka vamudoomererye ave matembi waavo, yeeye akalooka, akaambuka na luulwii, akava yeemweene.

Yéesu Yooyeendera Mweeri ya Maaji (Matáayo 14:22-33; Maárika 6:45-52)

¹⁶ Na kyuuulwa, vapooji vaachwe vakagirita na irivii ra Galiláaya.

¹⁷ Vakiingira mashúwii, maa vakaanda firira iriva voodoma na iturii ra Kaperenáumu. Mpíindi ijo, kilwiirya kijáa chíngíire, na Yéesu si ajáa anafika ave novo tuku.

¹⁸ Aho, iriva rikatikulwa ni ihúmbuuto ikari ^rawuváa.

¹⁹ Vapooji vaachwe vajáa vayéendire ja layeendo lwa kilomíta isaano au musasatu, maa vakamoona Yéesu yooyeenda luujii mweeri aséngerire mashúwa yaavo. Aho, vakakwaatwa ni woowa munumununu.

²⁰ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Ni níini, koofi tuku.”

²¹ Aho, vari na cheeru vakasaaka aambuke na mashúwii, na hahara mashúwa ikafika haantu ^vadamáa.

Vaantu Voomusaakira Yéesu

²² Lomutóondo yaachwe, mpuka ya vaantu ^vajáa vachíhíire nyambuko ya iriva, vajáa vataanga kujáa kwatite mashúwa imudu vii ichíhíire hara. Kei vajáa vatáangire Yéesu si ajáa adómiin’ye na vapooji vaachwe na ira mashúwa tuku, ni vooveene vajáa vadómire.

²³ Maa kaa, mashúwa jingi fuma múuji wa Tibéria, jikuja na heehi na haantu vaantu ^vaari variire mikáate Mweenevyoosi ^akamuduumbe Mulungu.

²⁴ Aho, vara vaantu ^vakataange Yéesu na vapooji vaachwe valóokire, maa vakaambuka ijo mashúwa, vakadoma na múujii wa Kaperenáumu noo musaakira Yéesu.

Yéesu ni Chóorya cha Nkaasu

²⁵ Avo vaantu ^vamusaakiraa Yéesu, vakamushaana nyambuko ya iriva, maa vakamuurya voosea, “Mukiindya, naadi wuújire na kunu?”

²⁶ Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyíira, si mookuunsaakira sa mwatáangire ishára na myuujíisa mwíne tuku, kiri vyoova jeyyo, mookuunsaakira sa viintu mwariiré ira mikáate mukiikuta.

²⁷ Kari mundootumama sa muturye chóorya ^kisáambukaa tuku, kiri vyoova jeyyo, mundootumama sa muturye chóorya si ^kisaambuka kwa siku ^jisiina uhero. Ikyo chóorya, Mwaana wa Muntu noo ari vaheera. Yeeye noo avikirwa matooso mweeri yaachwe ni Mulungu Taáta.”

²⁸ Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Eri, tubweeyye che sa tutumame murimo wa Mulungu ^mweene yoosaaka?”

²⁹ Yéesu akavasea, “Murimo wa Mulungu ^yoosaaka mutumame noo uhu, ndumi níini ^natumwa ni yeeye.”

³⁰ Aho, maa vakamusea, “Eri, ni ishára na muujíisa urikwi ^uri tumama tuuyoone, maa de tukurume? Ni kiintu che uri bweeyya?”

³¹ Vala baaba wiitu vaarya máana† isi ya ibaláángwii ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, ‘Avaheera mukáate fuma kurumwii, sa varye.’ ”✠

✠ 6:14 Laanga Nkumbukira ya Miiro 18:15-19. † 6:31 máana: Ni chákurya ^cheene Viisiraéli varijáa mpíindi ^vajáa isi ya ibaláángwii. Laanga Ufumo 16. ✠ 6:31 Laanga Ufumo 16:4-36; Sabúuri 78:24-25.

³² Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyiira, si Músa ^avaheera mikáate fuma kurumwii tuku, kiri vyoova jeyyo, ni Taáta waani, yeeye noo ^yoovaheera chóorya cha kikomi fuma kurumwii.

³³ Sa mukáate wa Mulungu, ni ura ^yookiima fuma kurumwii na yookuheera weeru nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

³⁴ Aho, vakamusea, “Mukulu, undootuheera uwo mukáate siku joosi.”

³⁵ Yéesu akavasea, “Niini noo chóorya cha nkaasu, yoyoosi ^ujaa na kuri niini, na ^aandúmaa si ari kwaavwa ni njala kei vii kaa tuku, na yoyoosi ^aandúmaa niini, si ari kooni nyóota kei tuku.

³⁶ Maa kaa, ja ^vyeeene navawyiire, baa neembe munyine, mukaari si mookuunduma tuku.

³⁷ Voosi ^aampeera Taáta, kuja vari na kwaani, na kikomi niini si ndiri musiita baa umwi vii tuku ^ari kuja na kwaani.

³⁸ Niini nakiima fuma kurumwii, sa ji ntumame vira Taáta ^yoosaaka ntumame. Si nuja jo tumama vira ^noosaaka tuku.

³⁹ Na kira Taáta ^asákaa noo iki, kari nimutahe baa umwi vii tuku wa vara ^aampeera. Kiri vyoova jeyyo, yoosaaka nivafufule siku ya uhero wa weeru.

⁴⁰ Sa kira Taáta waani ^asákaa ni iki, kira muntu ^amulángaa Mwaana na ^amurume, ave na nkaasu ya siku ^jisiina uhero, na niini mufufula ndiri siku ya uhero wa weeru.”

⁴¹ Aho, Vayahúdi vakaanda ng'uula sa viintu Yéesu ^ajaa aséire, “Niini ni chóorya ^chakiima fuma kurumwii.”

⁴² Vaakaanda kiiyurya, “Uhu si Yéesu, mwaana wa Yooséfu tuku wuu? Taáta waavo na iyo waavo si ava tavamányire tuku wuu? Haaha jooli yoosea, ‘Nakiima fuma kurumwii?’”

⁴³ Yéesu akavasea, “Reki kwiing'urira nyuunyu kwa nyuunyu.

⁴⁴ Taáta aantuma. Kusiina muntu ^ari daha kuja na kwaani tuku, kooni Taáta si amulóngwiire. Na niini mufufula ndiri siku ya uhero wa weeru.

⁴⁵ Ja ^vyeeene vyaandikwa masáarii ya valáli na mutwe, ‘Mulungu vakiindya ari vaantu voosi.’[☆] Yoyoosi ^amutéeraa na ^iikiindyaa fuma kwa Taáta, ujaa na kwaani.

⁴⁶ Kusiina muntu yoyoosi ^anamoona Taáta tuku, ni ura vii ^afuma kwa Mulungu, yeeye noo amoona Taáta.

⁴⁷ Kimaari kaa noovawyiira, ura ^yookuunduma niini, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

⁴⁸ Niini ni chóorya cha nkaasu.

⁴⁹ Vala baaba waanyu vaarya máana kura isi ya ibalángwii, vakakwya.

⁵⁰ Maa kaa, aha kwatiite chóorya ^chafuma kurumwii, na muntu yoyoosi ^ari kurya, si ari kukwya tuku.

⁵¹ Niini ni chóorya cha nkaasu kira ^chafuma kurumwii. Muntu yoyoosi ^ari kurya chóorya iki, kava ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero. Chóorya iki, ni muviri waani ^nookutoola sa nkaasu ya vaantu voosi va weeru.”

⁵² Vayahúdi vakaanda kiiyurya voovo kwa voovo voosea, “Uhu muntu, jooli ari tuheera muviri waachwe turye?”

⁵³ Sa jeyyo, Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyiira, kooni si muríire muviri wa Mwaana wa Muntu na kooni si munywíire sakami yaachwe, si muri na nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku.

⁵⁴ Muntu yoyoosi ^aríjaa muviri waani na ^anywíjaa sakami yaani, atiite nkaasu ya siku ^jisiina uhero, naani mufufula ndiri siku ya uhero wa weeru.

⁵⁵ Muviri waani noo chóorya cha kikomi, na sakami yaani ni choonywa cha kikomi.

⁵⁶ Muntu yoyoosi ^aríjaa muviri waani na ^anywíjaa sakami yaani, yeeye na niini, kei niini na yeeye, tavíjaa kiintu kimwi.

⁵⁷ Taáta ni nkaasu ari. Ja ^vyeene yeeye aantuma, na niini napátaa nkaasu fuma kwaachwe, jeyyo, ^mweene ari kurya maviri waani, turya ari nkaasu fuma kwaani.✱

⁵⁸ Iki noo chóorya ^chafuma kurumwii. Iki chóorya si chiifwíne na chóorya ^vaarya vala baaba waanyu tuku. Voovo vaarya vakakwya. Maa kaa, muntu yoyoosi ^arijaa chóorya iki, kuva ari na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.”

⁵⁹ Yéesu alúusa masáare aya, mpiindi ^akiindyáa sinagóogii uko Kaperenáumu.

Vapooji va Yéesu ^Vari Foo Voomureka Yéesu

⁶⁰ Vapooji vaachwe ^vari foo ^vakateere jeyyo, maa vakasea, “Ukiindya uhu wakaangaala maatuku vii. Ani ari daha kuuruma?”

⁶¹ Yéesu akataanga vapooji vaachwe ni ng'uula viise sa iri isáare, aho, akavuurya, “Eri, iri isáare ravatíkwíire wuu?”

⁶² Haaha jooli viri kuva, muri moona Mwaana wa Muntu yookaambuka na kuntu ^ajáa aho ncholo?

⁶³ Mutima wa Mulungu noo uvahéeraa vaantu nkaasu. Maviri usiina kiintu chochoosi tuku. Masáare ^navawýííire ni Mutima na ni nkaasu.

⁶⁴ Maa kaa, vamwaari kuri nyuunyu si ^vookuunduma tuku.” Yéesu alúusa jeyyo, sa ajáa ataanga fuma ncholo ni vala ani si ^vari muruma, na ni ani ^ari mvarinduka.

⁶⁵ Kei akasea, “Noo ^chooreka noovasea, kusiina muntu ^ari daha kuuja na kwaani tuku, ni mpaka Taáta vii amulongoole.”

⁶⁶ ^Vakateere masáare ayo, vapooji ^vari foo vakamureka na vakareka mutuuba.

⁶⁷ Aho, Yéesu akavuurya vapooji vaachwe ikimi na vaviri, “Eri, baa nyuunyu saaka mwiise mwaandeke wuu?”

⁶⁸ Simóoni Peéterí akamusea, “Mukulu, tudome na kwa ani? Weewe utiite masáare ya nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

⁶⁹ Suusu taruma, tataanga weewe noo ura ^Ari Muija wa Mulungu.”

⁷⁰ Aho, Yéesu akavasea, “Eri, si navasaawula nyuunyu ikimi na vaviri tuku wuu? Maa kaa, umwi waanyu ni ja Ikulu ra Mirimu Mivi.”

⁷¹ Aha Yéesu amulusikiráa Yúda mwaana wa Simóoni Isikarióoti. Uwo uija jo mvarinduka Yéesu, baa neembe ajáa umwi wa vapooji ikimi na vaviri.

7

Nduu ya Yéesu si Yamuruma Tuku

¹ Aya ^yakalooke, Yéesu akatamanyana na míji ^iri foo uko isi ya Galiláaya. Si ariingirira isi ya Yudeea tuku, sa viintu vakulu va Vayahúudi vasaakaa muulaa.

² Haaha ngovi ya Vayahúudi ya matibu* ijáa yasengeriire.

³ Jeyyo, vanduu vaachwe vakamusea, “Inuka aha, utamanye na Yudeea sa vapooji vaako voone myuujíisa ^wootumama.

⁴ Kooni muntu yoosaaka ataangikane kwa vaantu, mirimo yaachwe ^yootumama si ari kitumama kimbiso tuku. Weewe tumama wiise aya masáare, iyonekye kwa weeru.”

⁵ Baa vaanaavo na Yéesu si vamuruma tuku.

⁶ Yéesu akavasea, “Mpiindi jaani si jinafika tuku, maa kaa, nyuunyu tamanya muri mpiindi jojoosi ^masákire.

⁷ Weeru si iri vasula nyuunyu tuku, maa kaa, yaansula niini sa nookiyyonekya kikomi yootumama uvi.

✱ 6:57 Laanga Yooháani 5:21. * 7:2 ngovi ya Vayahúudi ya matibu: Ni ngovi Vayahúudi ^vabweeyáa kwa siku mufungati ^vakahamale kuchwa sabíibu na seitúuni. Ngovi ihi vabweeyáa ko kiikala matibwii ^meene vajeengáa na matáampi ya miti ja nkambukira ya vala baaba waavo kuyeenda isi ya ibaláángwii kwa myaaka makumi yani (40). Laanga Valáawi 23:33-36, 39-43; Nkambukira ya Miiro 16:13-17.

⁸ Nyuunyu ambuki na Yerusaléemu ngovii. Niini si nookaambuka tuku, sa mpindi jaani jikaari fika.”

⁹ ^Akavawiyire jeyyo, maa akachaala uko isi ya Galiláaya.

Yéesu Ngovii ya Matibu

¹⁰ Vanduu va Yéesu ^vakalooke na ngovii, Yéesu ne akaambuka na Yerusaléemu, maa kaa, kwa kimbiso si iiyonekya tuku.

¹¹ Mpindi ja ngovi, vakúlu va Vayahúudi vamusaakiraa Yéesu aho ngovii. Vakavuurya vaantu voosea, “Hai ari ura mumaka?”

¹² Vaantu ^vari foo vang'uuláa sa Yéesu voosea, “Ni muuntu muja.” Na viingi vaseáa, “Yoovakoovera vaantu.”

¹³ Maa kaa, kusiina muuntu ^amulusáa Yéesu mbere ja vaantu tuku, sa voofaa vakúlu va Vayahúudi.

Yéesu Yoovakiindya Vaantu Kaayii Njija ya Ijva

¹⁴ Mpindi ja siku ja ngovi ^jikafike katikati, Yéesu akiingira na waámii ya Kaaya Njija ya Ijva, maa akaanda kiindya.

¹⁵ Vayahúudi vakahwaalariwa ni ukiindya waachwe, vakasea, “Eri, uhu muuntu ni hai ^afumya umanyi uhu na yeeye si anakiindiwa tuku?”

¹⁶ Aho, Yéesu akavasea, “Uhu ukiindya si waani tuku, ni wa ura ^aantuma.

¹⁷ Muuntu yoyoosi ura ^asáawulaa kutumama vira ^vyoosaakwa ni Mulungu, amányire ukiindya uhu wafuma kwa Mulungu, na si masáare yaani tuku.

¹⁸ Vara ^valúsikaa sa voovo, vasáakaa nkongojima jaavo vooveene, maa kaa, muuntu ura ^asáakaa kumanyemya ura ^amutuma, alúsikaa kimári vii, si ulongo tuku.

¹⁹ Eri, Músa si avaheera Miiró? Baa jeyyo, kusiina baa umwi waanyu ^akwáatyaa iyo Miiró tuku. Haaha sa che moosaaka kunjulaa?”

²⁰ Ira mpuka ya vaantu ikamusea, “Weewe watite murimu mvi. Ani yoosaaka kukulaa?”

²¹ Yéesu akavasea, “Nabweyya muujíisa umwi vii siku ya Sabáato, na nyuunyu voosi mwahwaalala.*

²² Músa avalairirya kuvatwaala na kibawii vasinga voosi va kiintu kilume, baa neembe ihi tuva si yafuma kwa Músa, maa kaa, kwa vala baaba waanyu. Kiri vyoova jeyyo, nyuunyu mwatwáalaa vasinga na kibawii baa siku ya Sabáato.

²³ Kooni musinga atwáalwaa na kibawii baa siku ya Sabáato sa Miiró ya Músa idiire wunwa, jooli de mookunkalarira niini so horya muuntu siku ya Sabáato?

²⁴ Reki lamurira muuntu kwa kira ^mookoona weerwii, kiri vyoova jeyyo, lamuriri kwa uwoloki.”

Yéesu noo Masía wuu?

²⁵ Haaha, vamwi va vaantu va Yerusaléemu vakaanda sea, “Eri, uhu si noo ura muuntu ^voosaaka mulaa tuku wuu?”

²⁶ Hooni laangi, amwi yoolúsika novo kiweerwii na baa si voomuwyira kiintu chochoosi tuku? Ifaanaa vikava vakúlu vatáangire uhu noo Masía wuu?

²⁷ Suusu tamányire uhu muuntu kuuntu ^afuma. Maa kaa, Masía ^ari kuja si turi taanga kuuntu ^ari fuma tuku.”

²⁸ Yéesu akatuuba kiindya waámii wa Kaaya Njija, akalúsika na sawúti nkulu yoosea, “Nyuunyu mwaamányire niini, na mwamányire kuuntu ^nafuma. Niini si muja kwa ngururu jaani tuku. Maa kaa, ura ^aantuma ni wa kikomi na nyuunyu si mwamamányire tuku.

²⁹ Niini namamányire, sa nafuma kwaachwe, na yeeye noo aantuma.”

³⁰ Aho, vakayera mukwaata, maa kaa, kusiina muuntu yoyoosi ^adaha mukwaata tuku, sa mpindi yaachwe ijaa ikaari fika.

* 7:21 Laanga Yooháani 5:1-15.

31 Vaantu ^vari foo vajáa aho, vakamuruma, na vakasea, “Eri, Masía ^ari kuuja, tumama ari ishára na myuujísa mikulu kulookya ihi ^yootumama uhu muuntu wuu?”

Valukaluka Vootumwa no Mukwaata Yésu

32 Mafarisáayo vakateera vaantu vookiihweehera ayo masáare ya Yésu. Aho, Mafarisáayo na vakúlu va veeneisi va Ijva vakatuma valukaluka va Kaayii Njija, vakamukwaate Yésu.

33 Yésu akavasea, “Niini mwaari na nyuunyu kwa mpiindi nduudi vii, aho, hinduka ndiri kwa ura ^aantuma.

34 Kuunsaakira muri, maa kaa, si muri kunyona tuku, na haantu ^ndiri veera, nyuunyu si muri daha kuuja tuku.”

35 Aho, Vayahúudi vakiiyurya voovo kwa voovo voosea, “Uhu muuntu ni na hai ^yoodoma haantu si ^turi daha kumoono? Baku saaka iise adome na kwa Vayahúudi vara ^viipasa mijii ya Vagiriki, sa avakiindye Vagiriki wuu?”

36 Ni kiuntu che iki ^yoolusa, ‘Kuunsaakira muri, maa kaa, si muri kunyona tuku, na haantu ^ndiri veera, nyuunyu si muri daha kuuja tuku?’ ”

Maboote ^Yiika Maaji ^Yari Nkaasu

37 Siku yo herererya ngovi ya matibu, ni siku nkulu ijáa. Yésu akiima kati na kati ya waama wa Kaaya Njija, akalusa kwa sawúti nkulu yoosea, “Kooni uri na nyóota yeenda na kwaani ji unywe.

38 Masáare ^Yari Mpeho yalusa, ‘Ura ^aanduma niini, maboote ^yiika maaji ya nkaasu fuma yari isii yaachwe.’ ”☆

39 Yésu alusikira Mutima Muja. Uhu Mutima Muja, vaantu voosi ^vamuraama Yésu lo muhokera vari. Mpindi ijo, Mulungu ajáa akaari mutuma Mutima Muja na kwa vaantu ^vamura Yésu, sa Mulungu ajáa akaari laira nkongojima kwa Yésu.

Vaantu Vookiigava sa Yésu

40 Vamwi va vaantu va ira mpuka ^vakateere ayo masáare, maa vakasea, “Kikomi, uhu noo ura málali na mutwe ^tawójeráa fuma kwa Mulungu.”☆

41 Vamwi vakasea, “Uhu noo Masía!” Maa kaa, viingi vakasea, “Tuku, Masía si ari fuma Galiláaya tuku.

42 Masáare ^Yari Mpeho yasea, Masía fuma ari ichinii ra mutemi Daúdi, vyaarirwa ari múujii wa Betelehéemu, múuji haantu mutemi Daúdi ^iikala.”☆

43 Sa jeyyo, vaantu vakiigava sa Yésu.

44 Vamwi vaavo vakasaaka kumukwaata, maa kaa, kusiina ^ayera kumukwaata tuku.

Vakulu va Vayahúudi si Vamura Yésu Tuku

45 Valukaluka ^vakahinduke na kwa vakulu va veeneisi va Ijva na Mafarisáayo, ^veene vajáa vavatúmire vakamukwaate Yésu, maa vakuuriwa, “Sa che si mumaréetire?”

46 Valukaluka vakavasea, “Kusiina muuntu wiingi ^analusa ja uhu muuntu tuku.”

47 Mafarisáayo vakavasea, “Arumi, baa nyuunyu mwakóovirwe wuu?”

48 Eri, kwatite mukulu umwi au Mafarisáayo umwi ^amura wuu?

49 Tuku! Maa kaa, ihi mpuka ya vaantu ^vorumuma, si vamányire Miiró tuku. Ava, vajumwa.”

50 Aho, Nikodéemu, ura ^ajáa umwi waavo siku imwi ajáa adoma na kwa Yésu nuuchiku, akuurya,

51 “Eri, Miiró yitá yaruma kuheera muuntu irya baa muteerera no taanga kira ^atámamaa tuku wuu?”

☆ 7:38 Laanga Isáaya 44:3; 55:1; 58:11. ☆ 7:40 Laanga Nkumbukira ya Miiró 18:15-22. ☆ 7:42 Laanga 2 Samwéli 7:12-16; Míika 5:2; Matáayo 2:5-6.

⁵² Novo vakamusea, “Baku baa weewe ni Galiláaya wafuma wuu? Doma kasole neeja Masáare ^Yari Mpeho, aho, taanga uri kusiina muláali na mutwe wa Ijéva ^afúmaa Galiláaya tuku!”

[Masáare aya 7:53-8:11 yasiina nakáalii jüngi ja kalikaali tuku.]

⁵³ Aho, kira muntu akatamany na kaayii kwaachwe.

8

¹ Yéesu ^akahumale kukiindya, maa akatamany na Luulwii lwa Miseitúuni.

Muntu Muki ^Akwáatirwe Yooyeenda na Mulumé wa Muntu

² Lomutóondo yaachwe namutóondo dwii, Yéesu akatamany kei na waámi wa Kaaya Njija ya Ijéva. Vaantu voosi vakatamany na kuri yeeye, akiikala isi, maa akaanda vakiindya.

³ Aho, vakiindya va Miir na Mafarisáayo vakamureeta muntu muki umwi ^ajáa akwáatirwe yooyeenda na mulume wa muntu. Vakamwiimya kati na kati ya mpuka ya vaantu.

⁴ Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Mukiindya, uhu muntu muki asháanirirwe yooyeenda na mulume wa muntu.

⁵ Miirwii yiitu, Músa atulairiya tumvave na mawye furu akwye muntu muki ja uhu. ☆ Haaha weewe jooli woosea?”

⁶ Valúsa jeyyo ja muto sa vapate kiintu cho musitakirya. Maa kaa, Yéesu akiinama, maa akaanda tala isi na imaamba raachwe.

⁷ ^Vakatuube kumuurya, akiinula mutwe, maa akavasea, “Umwi waanyu ura ^asiina uvi kati yaanyu, uwo ave wa ncholo kumavaa na iweye uhu muntu muki.”

⁸ Aho, akiinama kei, maa akatala isi na imaamba raachwe.

⁹ ^Vakateere jeyyo, vakaanda looka umwi umwi, vakaanda vawosi. Yéesu akachaala yeemweene na ura muntu muki ^ajáa iimire mbere yaachwe.

¹⁰ Yéesu akiinula mutwe waachwe, akamuurya ura muntu muki, “Maáma, hai vari vara vaantu ^vaalúsa irya raako?”

¹¹ Ura muntu muki akasea, “Taáta, kusiina baa umwi tuku.” Yéesu ne akamusea, “Baa niini si noolúsa irya raako tuku. Doma, maa kaa, kwaandira isiku kari utámamaa uvi tuku.”

Yéesu ni Kiweerú cha Weerú

¹² Aho, Yéesu akatuuba lúusika na ira mpuka ya vaantu akavasea, “Niini noo kiweerú cha weerú. Muntu yoyoosi ^aantúubaa, si ari yeendera kilwiiryii vii kaa tuku, yeeye kúva ari na kiweerú cha nkaasu.”

¹³ Jeyyo, Mafarisáayo vakamusea, “Wootoola ushahíidi waako mweeneevyo, sa jeyyo, ushahíidi uwo si uri rumika tuku.”

¹⁴ Yéesu akavasea, “Baa kooni nootoola ushahíidi waani mweeneevyo, iki ^noolúsa ni cha kimáári, sa namányire kuntu ^nafuma na kuntu ^noodoma. Maa kaa, nyuunyu si mumányire kuntu ^nafuma na kuntu ^noodoma tuku.

¹⁵ Nyuunyu mookundamurira kwa miiririkano ya vaantu. Maa kaa, niini si noolamurira muntu yoyoosi tuku.

¹⁶ Baa kooni noolamurira muntu, ulamuli waani ni wa kikomi. Niini si nalámuriraa muntu niimweene tuku, maa kaa, ni hamwi navijaa na Taáta. Taáta noo aantuma.

¹⁷ Miirwii yaanyu vyaandikwa, ushahíidi wa vaantu vaviri ni wa kimáári. ☆

¹⁸ Niini nootoola ushahíidi waani mweeneevyo, na Taáta atóolaa ushahíidi mweeri yaani. Yeeye noo aantuma.”

☆ 8:5 Laanga Valáawi 20:10; Nkumbukira ya Miir 22:22-24. ☆ 8:17 Laanga Nkumbukira ya Miir 17:6; 19:15.

19 Aho, maa vakamuurya, “Taáta waanyu hai ari?” Yéesu akavasea, “Nyuunyu si mwaamányire niini tuku. Na baa kei si mwamamányire Taáta waani tuku. Ngaari mwaamányire niini, ngaari mwamamányire Taáta waani.”

20 Yéesu alúusa masáare aya, mpíindi ^akiindyáa chúumbii cha kúuntu ^vavikáa isandúku ra mpía ja Kaaya Njija. Maa kaa, kusiina múuntu ^amukwaata tuku, sa mpíindi jaachwe jijáa jikaari fika.

Yéesu Yoolúusikira Inkwya Yaachwe

21 Aho, Yéesu akavasea kei vara Mafarisáayo, “Niini kiitamanyirya niise, naanyu kúunsaakira muri, maa kaa, kukwya muri na úvi waanyu. Kúuntu ^nootamanya, nyuunyu si muri daha fika tuku.”

22 Aho, vara Vayahúudi vakaanda kiiyurya, “Eri, ni kookiiyulaa iise wuu? Iki noo ^chooreka yoosea, ‘Kúuntu ^nootamanya, nyuunyu si muri daha fika tuku wuu?’”

23 Yéesu akavasea, “Nyuunyu mwafuma kuri ihi isi, na niini nafuma mweeri. Nyuunyu muri va ihi weeru, niini si ndiri wa ihi weeru tuku.

24 Iki noo ^chooreka noovawyiira, kukwya muri na úvi waanyu. Kooni si mookuunduma, ‘Niini Mwaari,’* kukwya muri na úvi waanyu.”

25 Aho, vakamuurya Yéesu voosea, “Weewe uri ani?” Ne akavasea, “Keende naanda vakiindya, navawyiira niini ndiri ani.

26 Natite masáare ^yari foo yo vawyiira nyuunyu na yo valamurira. Maa kaa, lúusa ndiri yara ura ^aantuma ^yookuungwyiira ndúuse. Yeeye ni wa kimáári, na niini niiwyiiraa weeru kira ^nateera fuma kwaachwe.”

27 Avo vaantu si vataanga tuku kiintu Yéesu ^avawyiiraa, ni masáare ya Taáta waachwe wa kurumwii.

28 Aho, Yéesu akavasea, “Muri hamula kumwiinula na mweeri Mwaana wa Múuntu, aho, noo muri taanga kumba ‘Niini Mwaari,’ na yoosi ^natúmamaa si kwa wiimiriri waani tuku, maa kaa, nalúusa yara vii Taáta waani ^aankiindya.

29 Yeeye aantuma, kei ni hamwi ari na niini. Yeeye si aandeka niimweene tuku, sa siku joosi natúmamaa yara ^yamweéryaa mutima.”

30 Mpíindi Yéesu alúusaa ayo masáare, vaantu ^vari foo vakamuruma.

Vaana va Kikomi va Aburaháamu

31 Aho, Yéesu akavasea Vayahúudi vara ^vajáa vamurúmire, “Kooni mukwáatiirye masáare yaani, kikomi nyuunyu muri vapooji vaani.

32 Taanga muri kimáári, na kimáári vabweeyya kiri mwiiyanjaale.”

33 Novo vakamúsea, “Suusu turi vaana va Aburaháamu, na si tanaava vatúmwa va múuntu yoyoosi tuku. Haaha jooli woosea kwiiyanjaala turi?”

34 Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyiira, múuntu yoyoosi ^atúmamaa úvi, úwo ni mutúmwa wa úvi.*

35 Mutúmwa si ari úmwi wa vaantu va kaaya ya mweenenyumba waachwe siku joosi tuku, maa kaa, mwaana ni úmwi wa vaantu va kaaya yaavo kwa siku ^jisiina úhero.

36 Sa jeyyo, kooni Mwaana wa Mulúungu avachúnguriire, nyuunyu si muri kava vatúmwa kei tuku, kwiiyanjaala muri kikomi.

37 Namányire nyuunyu muri vaana va Aburaháamu, maa kaa, moosaakira nkalo yo kúunjulaa sa moosiita ruma ukiindya waani.

38 Niini noovawyiira yara ^noona kwa Taáta waani. Viivyo, naanyu mootumama yara ^avawyiira taáta waanyu.”

39 Novo Vayahúudi vakamúsea, “Aburaháamu ni taáta wiitu.” Yéesu akavasea, “Ngaari muri vaana va Aburaháamu, ngaari tumama mwiise mirimo ya Aburaháamu.

* **8:24 Niini Mwaari:** Aha, Yéesu iilúusa ja ^vyeeene Mulúungu iilúusa Muhákwi wa Ncholo. Laanga Ufumo 3:14; Isáaya 3:14. ☆ **8:34** Laanga Varúumi 6:12-23.

⁴⁰ Maa kaa, nyuunyu moosaakira nkalo yo kũnjũlaa, baa neembe navawyiira kimáári kira ^nateera fuma kwa Mũlũngũ. Aburaháamu si abweeyya jeyyo tũkũ.

⁴¹ Nyuunyu mootũmama yara ^atũmamaa taáta waanyu.” Voovo vakamũsea, “Suusu si vaana va hũlũri tũkũ, tatĩite Taáta umwi vii, noo Mũlũngũ.”

⁴² Yéesu akavasea, “Ngaari Mũlũngũ ni Taáta waanyu, ngaari mwaanyenda, sa nafuma kwa Mũlũngũ. Niini si nũũja kwa luviro lwaani tũkũ, maa kaa, ni yeeye noo aantũma.

⁴³ Sa che si mootaanga ^cheene noovawyiira? Si mootaanga tũkũ, sa viintũ musiina luviro lo teerera masáare yaani.

⁴⁴ Nyuunyu taáta waanyu ni Ikũũlũ ra Mirimũ Mivi, na nyuunyu moosaaka tũmama kira rataáta waanyu ^reenda tũmama. Rooro ni rũlũlai keende ncholo, na si risáakaa kimáári tũkũ, sa kimáári kisiina mutimii waachwe tũkũ. Kati ^roolũusa uloongo, ni lũusa riise vira ^vyeeene riri, sa rooro ni iloongo na ncholo ya uloongo.

⁴⁵ Maa kaa, sa viintũ niini noovawyiira kimáári, nyuunyu si mookuunduma tũkũ.

⁴⁶ Ni ani kati na kati yaanyu kikomi ari koonekya niini natiite uvi? Kooni aya ^noovawyiira ni ya kikomi, sa che si mookuunduma?

⁴⁷ Mũuntũ wa Mũlũngũ atéeraa masáare ya Mũlũngũ. Kiintũ choobweeyya musiindwe teera kira Mũlũngũ ^alũusa, ni sa viintũ si muri va Mũlũngũ.”

Yéesu ni Mũkũũlũ Kũlookya Aburaháamu

⁴⁸ Aho, Vayahúudi vakamũsea Yéesu, “Eri, kati ^toosea uri Mũsamaría na watiite murimũ mũvi, si talũsaa kimáári tũkũ wũũ?”

⁴⁹ Yéesu akavasea, “Niini nsiina murimũ mũvi tũkũ. Niini namũnyémyaa Taáta waani, maa kaa, nyuunyu si mwaanyémyaa tũkũ.

⁵⁰ Niini si noosaakira nkongojima yaani tũkũ, maa kaa, amwaari ^mweene yoosaaka niini nyemiwe, na yeeye noo mũlamuli.

⁵¹ Kimaari kaa noovawyiira, mũuntũ yoyoosi ura ^ari kwaatya masáare yaani, uwo si ari kukwya vii kaa tũkũ.”

⁵² Aho, Vayahúudi vakamũsea, “Haaha tatáangire watiite murimũ mũvi. Aburaháamu aakwya, viivyo baa valáali na matwe va Ijũva, ati weewe woosea, ‘Mũuntũ ^ari teera masáare yaani si ari kukwya tũkũ?’

⁵³ Eri, weewe uri mũkũũlũ kũlookya taáta wiitũ Aburaháamu wũũ? Yeeye aakwya, baa valáali na matwe novo vaakwya. Ivi weewe wookiisea uri ani?”

⁵⁴ Yéesu akavasea, “Kooni nookiibweeyyirya nkongojima niini mweeneevyo, nkongojima yaani isiina kiintũ tũkũ. Maa kaa, ^aanyínũlaa niini, ni Taáta waani, nyuunyu ^moosea ni Mũlũngũ waanyu.

⁵⁵ Baa haaha, nyuunyu si mũnamũtaanga Mũlũngũ tũkũ, maa kaa, niini namũmányire. Kooni naséire si namũmányire tũkũ, kũva ndiri mũloongo ja nyuunyu. Maa kaa, niini namũmányire na isáare raachwe narikwaatya.

⁵⁶ Taáta waanyu Aburaháamu ajáa avyeenda maatũkũ kũtaanga niini kũũja ndiri. Iyo siku iyyĩne, maa akavyeenda.”

⁵⁷ Aho, Vayahúudi vakamũsea, “Weewe baa si unafikya myaaka makumi yasaano (50) tũkũ, jooli de wamoona Aburaháamu?”

⁵⁸ Yéesu akavasea, “Kimaari kaa noovawyiira, Aburaháamu si anavyaalwa, ‘Niini Mwaari.’ ”

⁵⁹ Vayahúudi ^vakateere jeyyo, maa vakatoola mawye voosaaka vamũvae Yéesu. Yéesu akiivisa, maa akafuma aho Kaayii Njija.

¹ Sikú imwi mpiindi Yéesu ^alookáa, akamoona muntu umwi ^ajáa mähoku keende kavyaalwa kwaachwe.

² Vapooji vaachwe vakamuurya, “Mukiindya, ni ani ^atumama uvi fura uhu avyaalwe mähoku? Ni yeeye baki vavyiri vaachwe?”

³ Yéesu akavasea, “Si yeeye tuku na si vavyiri vaachwe ^atumama uvi tuku. Avyaalwa mähoku sa mirimo ya Mlungu ivariyulwe mwiikalwii waachwe aha weerwii.

⁴ Mlungu aantama. Viintu ^kakaari namuusi, ni mpaka tutumame mirimo yaachwe. Uchiku kuuja wiise, mpiindi ijo, si tiri daha tumama tuku.

⁵ Mpiindi ^nkaari aha weerwii, niini ni kiweer cha weeru.”

⁶ Yéesu ^akaluse jeyyo, akachwa mati isi, akabweyya fitoe na yara mati, maa akamuhaka ura mähoku miiswii.

⁷ Aho, akamusea, “Tamanya ukoowe iduundwii ra Siloáamu.” Siloáamu noo kusea “vaantu ^atumwa.” Aho, ura mähoku akatamanya noo koowa, akahindaka kuu yookoona.

⁸ Vakaaya vaachwe na vaantu ^vajáa vamoona aho ncholo yooloomba, vakaanda kiiyurya voosea, “Eri, uhu si ura muntu ^ikaláa aha no loomba tuku wuu?”

⁹ Vamwi vaavo vakasea, “Ni yeeye.” Vingi vakasea, “Si yeeye tuku ni iifwíne vii.” Maa kaa, uwo muntu akavasea, “Ni niini.”

¹⁰ Maa kaa, voovo vakaanda muurya, “Jooli vyavíre amwi miiso yaako yookoona?”

¹¹ Ne akavasea, “Muntu ^aséwaa Yéesu, abweyyiye fitoe na mati yaachwe, akaampaka miiswii, maa akaansea, ‘Tamanya na Siloáamu ukooye kisho chaako.’ Na ^nkooye kisho, maa nkaanda koonu.”

¹² Avo vaantu vakamuurya, “Uwo muntu hai ari?” Ura mähoku akavasea, “Iya.”

Mafarisáayo Vookuurikirirya Kuhoriwa Mähoku

¹³ Aho, avo vaantu vakamutwaala uwo muntu ^ajáa mähoku aho ncholo na kwa Mafarisáayo.

¹⁴ Sikú Yéesu ^ajáa abweyya fitoe na akamuhorya ura mähoku, ni siku ya Sabáato ijáa.

¹⁵ Jeyyo, Mafarisáayo vakaanda muurya kei ^veene ajáa ahóriiwe. Ne akavasea, “Aampákire fitoe miiswii, nkooye kisho, na haaha nookoona.”

¹⁶ Vamwi va Mafarisáayo vakasea, “Uhu muntu si afuma kwa Mlungu tuku, sa si yookinyemya Sabáato tuku.” Maa kaa, vingi vakasea, “Jooli muntu muvi ari daha bweyya ishára na myuujísa ja ihi?” Aho, maa vakiigava voovo kwa voovo.

¹⁷ Jeyyo, Mafarisáayo vakamuurya kei ura mähoku voosea, “Weewe noo ^uhóriiwe miiso ni ura muntu, jooli woosea kwa uwo muntu?” Yeeye akasea, “Ura ni maláli na matwe wa Ijéva.”

¹⁸ Vara Vayahúdi si varuma kooni uwo muntu aho ncholo ajáa mähoku tuku. Kukiimikirirya, vakavaanirira vavyiri va ura mähoku.

¹⁹ Vakavuurya, “Eri, uhu ni mwaana waanyu nyuunyu ^moosea ajáa avyaalwa mähoku wuu? Kooni moosea jeyyo, jooli haaha yookoona?”

²⁰ Vavyiri vaachwe vakavasea, “Ni kimári uhu ni mwaana wiiswi na ni kimári ajáa avyaalwa mähoku.

²¹ Maa kaa, si tootaanga ni jooli aándire koonu tuku, na baa si tootaanga ni ani ^amahóriiye tuku. Muuryi mweeneevyo, si musinga tuku, lusa ari mweeneevyo.”

²² Vavyiri vaachwe vajáa valusa jeyyo, sa voofaa Vayahúdi. Vayahúdi vajáa vasea, kooni muntu amurúmi Yéesu noo Masía, kibiriwa ari fuma sinagógii.

²³ Noo ^chooreka vavyiri vaachwe vajáa vasea, “Muuryi mweeneevyo, si musinga tuku.”

²⁴ Aho, vakúlu va Vayahúdi vakamwaanirira lwa kaviri ura ^ajáa mähoku vakamusea, “Muheere Mlungu nkongojima kooni ni kimári woolusa! Suusu tamányire uhu muntu ^akahóriiye ni muvi.”

²⁵ Maa yeeye akavasea, “Niini si namányire kooni ni mavi tuku. Kiintu kimudu ^namányire ni iki, niini ni muhoku nijáa, na haaha nookona.”

²⁶ Maa vakamuurya, “Che uwo muuntu akubwéeyiriire? Jooli akutúunukwiire miiso yaako?”

²⁷ Ura ^ajáa muhoku akavasea, “Nahúmwiire vawyiira, naanyu si mookuunteerera tuku. Sa che moosaaka nivawyiire kei? Eri, saaka mwiise mave vapooji vaachwe wuu?”

²⁸ Aho, vakamutukira voomusea, “Weewe noo mapooji waachwe, suusu turi vapooji va Músa.

²⁹ Tamányire Mulungu alusika na Músa, maa kaa, si tamányire uhu muuntu kuuntu ^afuma tuku.”

³⁰ Ura ^ajáa muhoku akavasea, “Iki ni kiintu cho hwaalarya! Ati si mumányire kuuntu ^afuma tuku, maa kaa, aantúunukwiire miiso yaani.

³¹ Tamányire Mulungu si atéeraa kuloomba kwa vavi tuku, yeeye atéeraa kuloomba kwa voosi ^vamanyemyaa na ^vatámamaa kira ^asáakaa.✠

³² Keende weeru yumbwa, si tunateera muuntu amuhóriire muuntu ^avyaalwa muhoku tuku.

³³ Ngaari uhu muuntu si afuma kwa Mulungu, ngaari si adáhire tumama chochoosi tuku.”

³⁴ Novo vakamusea, “Weewe wavyaalwa na warerwa uvii. Eri, watiite laviro lo tukiindya suusu wuu?” Aho, maa vakamukibirya na weerwii.

Uhoku wa Mutimii

³⁵ Yéesu akateera vajáa vamukibiire ura muuntu fuma sinagógii. Yéesu akamushaana maa akamuurya, “Eri, muruma wiise Mwaana wa Muuntu wuu?”

³⁶ Ura muuntu akamuurya Yéesu, “Mukulu, uhu muuntu ni ani? Ngwyyiira sa niini nimurume.”

³⁷ Yéesu akamusea, “Wamwiine, noo uhu ^yoolusika na weewe.”

³⁸ Ura muuntu akasea, “Mukulu, narúmire.” Aho, maa akamwiinamira Yéesu.

³⁹ Yéesu akamusea, “Niini nuja na aha weerwii jo lamarira, sa vahoku voone na vara ^voónaa vave vahoku.”

⁴⁰ Kujáa kwatiite Mafarisáayo vamwi ^vajáa heehi na Yéesu ^vakateere jeyyo, maa vakamusea, “Ati, baa suusu turi vahoku wuu?”

⁴¹ Yéesu akavasea, “Ngaari muri vahoku, ngaari musiina uvi tuku, maa kaa, sa viintu moosea kooni mwiise, mukaari muri na uvi.”

10

Lusímo lwa Murísi Muja

¹ “Kimaari kaa noovawyiira, muuntu yoyoosi kooni si íngiire na waámii ya muundi ko tweera na mutiryaangwii, maa kaa, íngiire ko tweera na haantu híngi, uwo ni mwiívi na muhóki.

² Muuntu íngiraa ko tweera na mutiryaangwii, uwo noo murísi wa muundi.

³ Mulaangiriryi wa mutiryaango amayáuriraa, na muundi jatéeraa sawúti yaachwe. Aániriraa muundi jaachwe kwa marina yaavo, na ajifúmyaa na weerwii.

⁴ ^Ari hamula kujifumya muundi jaachwe na weerwii, ajilóngoreraa na muundi jaachwe jamutúbua sa jamányire sawúti yaachwe.

⁵ Ijo muundi, si jiri mutuuba mayeni tuku, maa kaa, mutiija jiri sa si jamányire sawúti yaachwe tuku.”

⁶ Yéesu avawyiira lusímo uhu, maa kaa, si vataanga tuku ^cheene alusáa.

⁷ Aho, Yéesu akavasea kei, “Kimaari kaa noovawyiira, niini noo mutiryaango wa muundi.

✠ 9:31 Laanga Sabúuri 34:15-16; Mpíri 15:29.

⁸ Voosi vara ^valongoola kuva varíisi va muundi mpiindi nîni ^nijáa nkaari kuuja, avo ni viívi na vahóki, muundi si ja vateera tuku.

⁹ Nîni noo mutiryaango. Muntu yoyoosi ^ari kîngira na waámii ko tweera kari nîni, lamuririwa ari, kîngira ari na fuma ari, na turya ari uríisi ^wabooha.

¹⁰ Mwiívi uuja sa iive, ulae au asaambule. Maa kaa, nîni nuja sa muundi jive nkaasu na jive na iyo nkaasu ^yakiimana.

¹¹ Nîni ndiri muríisi mûja. Muríisi mûja atóolaa nkaasu yaachwe sa muundi jaachwe.

¹² Mutamami ura si ^ari muríisi wa muundi, na kei muundi si ^jiri jaachwe, uwo ari koon mbûji yookûja, tîja ari na jireka ari muundi. Mbûji yakîmiriraa ikukikuki ra muundi na jîngi jîipasaa.

¹³ Mutamami atîjaa, sa si iitwéetyaa sa muundi tuku.

¹⁴ Nîni ndiri muríisi mûja. Na namányire muundi jaani na muundi jaani jaamányire nîni,

¹⁵ ja ^vyee Taáta aamányire nîni, na nîni namamányire Taáta. Kei, nîni nootoola nkaasu yaani sa muundi jaani.

¹⁶ Natîte muundi jîngi si ^jiri ja íhi waama. Ni mpaka nijireete, nojo jiteere sawúti yaani. Jeyyo, jive ufya umwi na muríisi umwi.

¹⁷ Taáta waani aanyenda nîni sa nootoola nkaasu yaani sa nîpate kei.

¹⁸ Kusiina muntu ^ari daha kûmpoka nkaasu yaani tuku, maa kaa, nîni noo nookîtoola nkaasu yaani ko keenda. Nîni natîte wiimiriri wo toola nkaasu yaani, na kei natîte wiimiriri wo va nkaasu kei. Ni Taáta waani mweeneevyo noo ^aandairirya mbweeyye jeyyo.”

¹⁹ Sa ayo masáare, Vayahúudi vakiigava.

²⁰ ^Vari foo vaavo vakasea, “Uhu muntu atîte murimu mavi na ni masari. Sa che toomateerera?”

²¹ Vîngi vakasea, “Aya si masáare ya muntu ^ari na murimu mavi tuku. Eri, murimu mavi daha uri tûnukula miiso ya vahoku wuu?”

Yéesu Yoosiitwa ni Vayahúudi

²² Haaha, uko Yerusaleému kujáa kwatîte ngovi yo talarya Kaaya Njija ya Ijuva, na ni mpiindi ja mpeho jîjaa.

²³ Yéesu ni Kaayii Njija ajáa, na akava yooyeenda waámii ^uséwaa Waama wa Solomóoni.

²⁴ Vayahúudi vajáa aho, vakamuringirira, maa vakamuurya Yéesu voosea, “Furu naadi uri tuuba kutulumya mitima? Twuyire ilarii, kooni weewe noo Masía.”

²⁵ Yéesu akavasea, “Nahamala vawuyira, na nyuunyu si mooruma tuku. Masáare ^meene noobweeyya kwa irina ra Taáta yookoonekya nîni ndiri ani.

²⁶ Maa kaa, si mooruma tuku, sa si mari va ikukikuki ra muundi jaani tuku.

²⁷ Muundi jaani jatéeraa sawúti yaani. Nîni najimányire na jaantúubaa.

²⁸ Nîni najihéeraa nkaasu ya siku ^jisiina uhero, na si jiri rimira vii kaa tuku. Kei kusiina muntu ^ari daha kûmpoka fuma mikonwii yaani tuku.

²⁹ Taáta waani yeeye aampeera iji muundi, ni mukulu kulookya voosi, na kusiina ^ari daha kumuhoka fuma mikonwii yaachwe tuku.

³⁰ Nîni na Taáta, ni umwi!”

³¹ Aho, maa Vayahúudi vakatoorera mawye kei voosaaka vamavae furu akwye.

³² Maa kaa, Yéesu akavasea, “Navoónekiirye mirimo mîja ^iri foo fuma kwa Taáta. Ni sa kirikwi moosaaka kunvaa na mawye munjulae?”

³³ Vayahúudi vakamusea, “Si tookavaa na mawye sa mirimo mîja ^wootumama tuku, maa kaa, ni sa uhiintiki waako kwa Mulungu. Weewe uri muntu vii, wookiibweeyya uri Mulungu.”

³⁴ Yéesu akavasea, “Eri, si vyaandikwa Miirwii yaanyu, ‘Niini nasea, nyuunyu ni miluungu’ tuku wuu?”

³⁵ Kooni avaanirira miluungu vara ^vahokera isáare raachwe, na isáare ra Mulungu ni ra kikomi siku joosi,

³⁶ eri, sa che moosea noomuhintikira Mulungu kati noosea, ‘Niini ndiri Mwaana wa Mulungu?’ Taáta noo ^aantalarya na ^aantuma kuri weeru.

³⁷ Kooni si nootumama mirimo ya Taáta waani, reki kuunduma.

³⁸ Maa kaa, kooni nootumama mirimo ya Taáta, baa kooni si mookuunduma niini, rumi iyo mirimo. Kwa njira iyo, taanga mari na tuuba mari taanga, Taáta na niini, kei niini na Taáta, ni kiintu kimwi.”

³⁹ Vayahúudi ^vakateere ayo, maa vakayera kumukwaata kei, maa kaa, akavahonyoka mikonwii yaavo.

⁴⁰ Yéesu akadoma na firiro ya luuji lwa Yorodáani, furu hara haantu Yooháani Mubatisáaji ^abatisiryáa vaantu hara mbere, maa akiikala uko.

⁴¹ Vaantu ^vari foo vakuuja na kwa Yéesu, maa vandoosea, “Yooháani si abweeyya ishára tuku, maa kaa, kira isáare ^alusáa kwa uhu muuntu ni ra kimáari.”

⁴² Aho, vaantu ^vari foo vajáa aho, vakamuruma Yéesu.

11

Inkwyá ya Lasáaro

¹ Kujáa kwatiite muuntu umwi ^aséwaa Lasáaro, muuntu wa iturii ra Besanía. Uhu Lasáaro ajáa alwaala. Marumbu yaachwe Mariia na Maárita novo viikaláa iturii ra Besanía.

² Uhu Mariia noo ^ajáa amuhaka Yéesu makuta ^yanyukira, na akamuhonola majeo na njwiri jaachwe.

³ Jeyyo, Mariia na Maárita marumbu ya Lasáaro, vakatuma mulomo na kuri Yéesu voomusea, “Mukulu, kijeengi chaako ^wamweenda ni mulwiri.”

⁴ Maa kaa, Yéesu ^akateere ayo, akasea, “Ulwiri uhu si uri reeta inkwyá tuku, ni so maretera Mulungu nkongojima, na kwa njira iyo, Mwaana wa Mulungu abweeyiriwe nkongojima.”

⁵ Yéesu ajáa aveenda maatuku vii vala Maárita, Mariia na irumbu raavo Lasáaro.

⁶ Jeyyo, ^akateere Lasáaro ni mulwiri, akiikala aho haantu ^ajáa kwa siku iviri.

⁷ Siku iviri ^jikalooke, maa akavasea vapooji vaachwe, “Hendi tuhinduke na Yudéa.”

⁸ Vapooji vaachwe vakamusea, “Mukiindya, amwi ni ira siku vii Vayahúudi vasaakáa kukuvaa na mawye ukwe. Na haaha woosaaka hinduka nooko kei?”

⁹ Yéesu akavasea, “Eri, siku si itite masaa ikimi na yaviri ya muusi tuku wuu? Muuntu kooni yooyeenda namuusi si ari kiikunguvarya kulu kwaachwe tuku, sa koona iise kiweeru cha ihi weeru.

¹⁰ Maa kaa, kooni muuntu yooyeenda nuuchiku, kunguvala ari, sa asiina kiweeru isii yaachwe tuku.”

¹¹ ^Akahumule lusa aya, Yéesu akavasea, “Kijeengi chiiswi Lasáaro alire, maa kaa, ni tamanya niise nkamwiinukye.”

¹² Vapooji vaachwe vakamusea, “Mukulu, kooni alire tulo, hola ari.”

¹³ Kiintu Yéesu ^alusáa aha ni inkwyá ya Lasáaro, maa kaa, vapooji si vataangáa tuku, viiseáa kira ^yoolusa kuri Lasáaro ni alire tulo vii.

¹⁴ Sa jeyyo, Yéesu akavawyira pusu, “Lasáaro akwíire.

¹⁵ Baa neembe ni jeyyo, navyeéndire sa nyuunyu, sa viintu naari nsiina kura mpindi Lasáaro ^aakukwya, sa mundahe kuunduma. Haaha hendi na kwaachwe.”

¹⁶ Aho, mupooji waachwe umwi ^asewáa Tomáasi, irina riingi vamwaaniriráa Maása, akavasea viivaachwe, “Hendi baa suusu, tukakwye hamwi ne.”

Yéesu ni Ufufúko na Nkaasu

¹⁷ Yéesu ^akafike uko Besanía, akashaana Lasáaro avéerire mbiríríi kwa siku ine.

¹⁸ Ituri ra Besanía ni heehi rijáa na múuji wa Yerusaléemu, ja ulíhi wa kilomíta itatu.

¹⁹ Vayahúudi ^vari foo vajáa vuújire noo vafita vala Maárita na Maríia, sa viintu vajáa vawúlariirwe ni irumbu raavo Lasáaro.

²⁰ Maárita ^akateere Yéesu amwaari yookuwa, akatamanya noo musingirirya. Maa kaa, Maríia akachaala kaayii.

²¹ Maárita akamusea Yéesu, “Mweenevyoosi, ngaari waari umwaari aha, ngaari irumbu raani si akwiire tuku.

²² Maa kaa, taanga niise baa haaha kiintu chochoosi ^uri mulumba Mulungu, kuheera ari.”

²³ Yéesu akamusea, “Irumbu raako fufuka ari.”

²⁴ Maárita akamusea, “Namanyire siku ya uhero wa weeru fufuka ari.”

²⁵ Yéesu akamusea, “Nini noo uwo ufufuko na nkaasu. Yoyoosi ^aandúmaa nini baa neembe ari kukwya, kava ari nkaasu.

²⁶ Na yoyoosi ^ari mooyo na ^aandúmaa nini si ari kukwya vii kaa tuku. Eri, yaruma wiise aya wuu?”

²⁷ Maárita akamusea, “Mweenevyoosi naruma weewe noo Masía Mwaana wa Mulungu, ura ^yookuwa na kuri weeru.”

Yéesu Yoomuririra Lasáaro

²⁸ Maárita ^akahumule lusa ayo, akatamanya noo mwaanirira mwaanaavo Maríia na ivarwii, akamusea, “Mukiindya amwaari aha yookwaanirira.”

²⁹ Maríia ^akateere jeyyo, akiinuka chaangu, maa akatamanya na kwa Yéesu.

³⁰ Yéesu ajáa akaari kingira na iturii, ajáa akaari hara haantu Maárita ^ajáa amushihine.

³¹ Vara Vayahúudi ^vajáa na Maríia kaayii vuújire noo mufita, ^vakoone iinukire chaangu, maa akafuma na weerwii, vakamutuuba sa viisea ni tamanya iise na mbiríríi noo rira.

³² Maríia ^akafike hara haantu ^ajáa Yéesu na ^akamoone Yéesu, akachwaama majewii yaachwe kunu yoosea, “Mweenevyoosi, ngaari waari aha, ngaari irumbu raani si akwiire tuku.”

³³ Yéesu ^akamoone Maríia yoorira, na ^akoone na vara Vayahúudi ^vajáa vmutubire novo voorira, akiiteera usungu mutimii, maa akavisula.

³⁴ Aho, akavuurya, “Hai mumutaahiré?” Vakamusea, “Mweenevyoosi, yeenda tukonekye.”

³⁵ Aho, Yéesu akaanda rira.

³⁶ Vayahúudi vakasea, “Laangi ta viintu ^ajáa amweenda Lasáaro!”

³⁷ Maa kaa, viingi vakasea, “Eri, uhu si noo ura ^amuhorya muhoku, sa che si adaha kitira Lasáaro adiire kukwya?”

Yéesu Yomufula Lasáaro

³⁸ Yéesu kunu aviswire mutimii, akafika mbiríríi. Iyo mbiríra ni ya mpaanga ijáa, na ijáa yakunikirirwa na iwe ikulu muryaangwii.

³⁹ Yéesu akavasea, “Seyyi iwe muryaangwii.” Maárita, irumbu ra uhu ^ajáa awaliire, akasea, “Aai aandire nyuka, sa avéerire mbiríríi kwa siku ine.”

⁴⁰ Yéesu akamusea Maárita, “Si nakuséire kooni wooruma koonu uri nkongojima ya Mulungu tuku wuu?”

⁴¹ Aho, vakariseyya rira iwe. Yéesu akalaanga kurumwii, maa akasea, “Taáta, kuusa sa waantéire.

⁴² Namányire weewe waantéeraa mpiindi joosi, maa kaa, ni lúusa niise aya, sa ihi mpuka ya vaantu ^iri aha irume weewe noo ^waantama.”

⁴³ ^Akaluuse jeyyo, akaanirira na sawúti nkulu yoosea, “Lasáaro, fuma na weerwii!”

⁴⁴ Lasáaro akafuma kunu mikono yaachwe na mawulu yaachwe yafárimbirirwe ntaami ja sáanda ya kitáni. Kei da kisho chaachwe kijáa chafárimbirirwe na ntaami njeru. Yéesu akavasea, “Muchunguli, na mureki itamanyirye.”

Nchuungo yo Múlaa Yéesu

(Matáayo 26:1-5; Maáriki 14:1-2; Lúka 22:1-2)

⁴⁵ Jeyyo, Vayahúudi ^vari foo vara ^vajáa vuújire noo mufiita María, na ^vajáa voona yara Yéesu ^ajáa abwéeyiirye, maa vakamuruma.

⁴⁶ Maa kaa, vamwi vaavo vakatamanyana na kwa Mafarisáayo noo vawyira yara Yéesu ^ajáa atámamire.

⁴⁷ Sa jeyyo, vakúlu va veeneisi va Ijuva na Mafarisáayo vakaanirira Balása Nkulu ya Vayahúudi, maa vakasea, “Jooli turi bweeyya? Uhu muuntu yoobweeyya ishára na myuujisa ^iri foo.

⁴⁸ Kooni tamarékiire atuube bweeyya jei, vaantu voosi muruma vari, na Varúumi kuuja vari, na saambula vari isi yiitu na Kaaya yiitu Njija.”

⁴⁹ Umwi waavo ^asewáa Kayáafa ^ajáa mweeneisi mukulu mwaaka uwo, akavasea, “Nyuunyu si mamányire kiintu tuku!

⁵⁰ Eri, si mookoona ni vyabooha muuntu umwi kukwya sa vaantu, kulookya vaantu va isi yoosi kusira imalo tuku wuu?”

⁵¹ Kayáafa si alúusa masáare aya ko keenda kwaachwe tuku. Maa kaa, yeeye noo ajáa mweeneisi mukulu mwaaka uwo, sa jeyyo, ni laala alaaláa na mutwe Yéesu kukwya ari sa isi ya Vayahúudi.

⁵² Na si sa isi ya Vayahúudi veene vii tuku, maa kaa, sa avajiinge vaana voosi va Mulungu ^viipasa, vave hamwi.

⁵³ Kwaandira siku iyo, vakarya nchuungo yo múlaa Yéesu.

⁵⁴ Sa jeyyo, Yéesu akareka yeenda ko kiiyonekya kwa Vayahúudi. Akiinuka aho, akatamanyana na ituri ^raséwaa Efuraímu, ^riri heehi na isi ya ibalángu. Akiikala uko hamwi na vapooji vaachwe.

⁵⁵ Ngovi ya Vayahúudi iséwaa Paásika, ijáa yaséngerire, vaantu ^vari foo vakaambuka na Yerusaleému fuma maturii, vakatamanyana noo kiijirula ngovi iyo si inafika.✱

⁵⁶ Vaantu vakava voomusaakira Yéesu. Novo ^vakiijiinge hamwi Kaayii Njija, vakaanda kiiyurya, “Jooli mookiisea? Uhu muuntu si ari kuuja vii kaa tuku na ngovii wuu?”

⁵⁷ Vakúlu va veeneisi va Ijuva na Mafarisáayo, vajáa valairirya voosea, kooni muuntu yoyoosi atáangire kuuntu Yéesu ^ari, avatwaarire mulomo sa vakamukwaate.

12

María Yoomuhaka Yéesu Makuta ^Yanyukira

(Maáriki 14:3-9; Matáayo 26:6-13; Lúka 7:36-50)

¹ Siku musasatu de ifike ngovi ya Paásika, Yéesu akatamanyana na Besanía, múujii haantu ^iikaláa Lasáaro, ura ^ajáa amufufula.

² Uko, vaantu vakamwiimirya neeja kiiwulo ja nyemi kwa Yéesu. Maárita akava yoovatamamira vayeni. Lasáaro ne ni umwi wa vara ^vajáa viíkyire méesii hamwi na Yéesu.

✱ 11:55 Laanga 2 Masáare ya Mpiindi 30:17-19; Uvalo 9:10.

³ Mariia akatoola chúpa ya núusu líita ya makuta ^yanyúkíraa* ya iyoombe ikulukuulu. Aho, akamuhaka Yéesu makuta majewii, maa de indoomuhonola na njwiri jaachwe. Nyuumba yoosi ikanyukira makuta.

⁴ Maa kaa, Yúda Isikarióti, umwi wa vapooji ikimi na vaviri, ura ^ari mavarinduka Yéesu, akasea,

⁵ “Sa che aya makuta ^yanyúkíra si yaváirwe iyoombe ra mpía ja dinári magana yatatu (300), na mpía ijo vaheewe vakiva?”

⁶ Yúda alúusa jei, si sa avooneráa mbavariri vakiva tuku, maa kaa, ni sa viintu ajáa mwiivi. Yeeye noo iikaláa na mufuko wa mpía, na kweene iváa mpía fuma aho mufukwii.

⁷ Aho, Yéesu akasea, “Mureki. Awula makuta aya ^yanyúkíra, akayaviika, sa siku yaani yo taahwa.

⁸ Vakiva novo muri siku joosi, maa kaa, si muri kuva na niini siku joosi tuku.”

Nchuungo yo Múlaa Lasáaro

⁹ Mpuka nkulu ya Vayahúdi vakateera Yéesu amwaari uko Besanía, maa vakuuja si so jo moona Yéesu vii tuku, maa kaa, baa so moona Lasáaro. Uhu Lasáaro Yéesu ajáa amufufula.

¹⁰ Jeyyo, vakúulu va veeneisi va Ijva vakarya nchuungo yo múlaa Lasáaro.

¹¹ Sa Lasáaro, Vayahúdi ^vari foo vajáa vareka kutuuba vakúulu vaavo, maa vakamuruma Yéesu.

Yéesu Yooteengiwa Yerusaléemu na Siriri

(Matáayo 21:1-11; Maáriki 11:1-11; Lúka 19:28-40)

¹² Lomutóondo yaachwe, mpuka nkulu ya vaantu ^ng'eene ijáa yuújire na ngovii, ikateera Yéesu amwaari njirii yookuuja na Yerusaléemu.

¹³ Aho, vakawuna mataampi ya mitéende, maa vakatamanya noo musingirirya, kunu vootula isóso voosea,

“Adumbwe Mweenevyoosi!

Atalariwa yeeye ^yookuuja kwa irina ra Ijva.☆

Atalariwa Mutemi wa Isiraéli.”

¹⁴ Aho, Yéesu akashaana mwaana wa ndákwi, akiiverekya ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa,

¹⁵ “Nyuunyu vaantu va múuji wa Sayúuni, koofi tuku,

laangi, Mutemi waanyu yookuuja,

iivérekiirye mwaana wa ndákwi.”☆

¹⁶ Mpindi ijo, vapooji va Yéesu si vataanga aya masáare tuku. Maa kaa, Yéesu ^akahinduke na kurumwii, aho de vakakumbukira aya masáare yajáa yaandikwa sa yeeye, na yajáa yatamamwa kwaachwe.

¹⁷ Mpuka ya vaantu ira ^ijáa ne mpindi ^amwaaniriráa Lasáaro fuma mbirírii, akamufufula, vakatuuba koonekya ko kwaarya aya masáare.

¹⁸ Sa jeyyo, mpuka ya vaantu ikadoma noo musingirirya, sa voosi vajáa vatéire uwo muujíisa Yéesu ^ajáa abwéeyiirye.

¹⁹ Maa kaa, Mafarisáayo vakiisea voovo kwa voovo, “Kooni mwiise wuu? Si turi tamama kiintu chochoosi tuku, weeru yoosi yoomutuuba yeeye vii.”

Vagiríki Vamwi Voosaaka Moona Yéesu

²⁰ Haaha, vamwi va vaantu ^vajáa vatamanya noo mwiinamira Mulungu mpindi ja ngovi ya Paásika, ni Vagiríki vajáa.

* **12:3 makuta ^yanyúkíraa:** Na Kigiríki ni nándo, noo kusea, makuta ^yanyúkíraa. ☆ **12:13** Laanga Sabúuri 118:25-26. ☆ **12:15** Laanga Isáaya 40:9; Sefanía 3:16.

²¹ Ava vaantú vakatamanya na kwa Filípi. Úhú Filípi meevo ni iturii ra Besáida ^riri isi ya Galiláaya kujáa. Vakamuloomba voosea, “Mukúlu, tooloomba tulúusike na Yéesu.”

²² Filípi akiita muwyíra Anderéa, maa voosi vaviri vakatamanya noo muwyíra Yéesu.

²³ Yéesu akavasea, “Mpíindi ja Mwaana wa Múuntú kubweeyiriwa nkongojima jafíkire.

²⁴ Kimaari kaa noovawyíra, kooni mpeke ya ngáano si iwíire isi ikakwya, chaala iri viintú iri mpeke imwi vii. Maa kaa, kooni yakwíire, yavyáalaa mpeke ^jiri foo.

²⁵ Múuntú yoyoosi ^eenda nkaasú yaachwe, kítaaha ari, maa kaa, múuntú yoyoosi ^íisúula nkaasú yaachwe aha weerwii, kilamurirya ari kwa síkú ^jisiina úhero.

²⁶ Múuntú yoyoosi ^aantúmamíraa níini, ni mpaka aantuube. Na haantú ^ndiri veera baa yeeye veera ari. Taáta waani manyemya ari yoyoosi ^aantúmamíraa.

Yéesu Yoolúusikira Inkwya Yaachwe

²⁷ Haaha mutima waani woólolokiire maatukú vii. Che kaa ndiri lúusa? Nduuse, “Taáta, ndamurirya fuma mpiindii íhi ya uturikiri wúu?” Tukú, si ndiri loomba jeyyo tukú, sa núuja ji nturikire mpiindi jii.

²⁸ Taáta, bweeyirya irina raako nkongojima.” Aho, sawúti fuma kurumwii ikasea, “Naribwéeyiriye nkongojima na kei, ribweeyirya ndiri nkongojima.”

²⁹ Mpuka ya vaantú ^ijáa hara ^ikateere iyo sawúti, maa ikasea, “Kwakírimire.” Vamwi vakasea, “Murimú múuja walúusikire ne.”

³⁰ Yéesu akavasea, “Sawúti íhi ^mwatéire si sa níini tukú, maa kaa, ni sa nyuunyu.

³¹ Haaha, mpíindi ja íhi weerú kulamurirwa, jafíkire. Irimú noo kúsea mukúulu wa íhi weerú kibiriwa riise ni Múlungu.

³² Maa kaa, níini ^ndiri kiinulwa na mweeri, varuta ndiri vaantú voosi vúuje na kwaani.”

³³ Yéesu alúusa jei, koonekya ni inkwya iri jooli ^ari kukwya.

³⁴ Ira mpuka ya vaantú ikamúsea, “Suusu tateera fuma Miirwii yiitú yasea, Masía kúva ari amwaari kwa síkú ^jisiina úhero.✠ Haaha sa che woosea vaantú mwiinurirya vari Mwaana wa Múuntú? Eri, Mwaana wa Múuntú ni ani?”

³⁵ Yéesu akavasea, “Kíweerú kikaari na nyuunyu kwa mpíindi vii. Sa jeyyo, yeendi viintú ^múkaari na ikyo kíweerú, sa múdiire remeerwa ni kilwiirya. Kooni múuntú yooyeenda kilwiiryii, si amányire na kúuntú ^yootamanya tukú.

³⁶ Mpíindi mári na iki kíweerú, kirumi kíweerú, sa múve vaantú va kíweerú.” ^Akahumúle lúusa ayo, Yéesu akavareka vaantú, maa akiita kiivisa.

Vayahúudi ^Vari Foo Voodíra Ruma

³⁷ Baa neembe Yéesu abweeyya isháara na myuujíisa ^iri foo mbere yaavo, si vamuruma tukú.

³⁸ Vyaava jeyyo, sa yakiimane masáare ya máláali na mutwe Isáaya viintú ^yasea, “Ee IJHVA, ni ani aruma masáare yiswi?

Kei, ani oonekiwa ngururu jaachwe ni IJHVA?”✠

³⁹ Jeyyo, si vamuruma tukú ja ^vyeene Isáaya alúusa haantú híngi,

⁴⁰ “Múlungu avahokurya miiso yaavo,

na mitima yaavo abweeyya ifafe,

sa vasiindwe koona kwa miiso yaavo,

na vasiindwe taanga na mitima yaavo,

kari luu vavalanduke, nívahon’ye tukú.”✠

⁴¹ Isáaya alúusa aya, sa ajáa oona nkongojima ya Yéesu, na akalúusa masáare yaachwe.

✠ 12:34 Laanga Sabúuri 110:4. ✠ 12:38 Laanga Isáaya 53:1. ✠ 12:40 Laanga Isáaya 6:10.

⁴² Baa neembe ni jeyyo, ^vari foo kati na kati ya vakúúlu va Vayahúudi vakamuruma. Maa kaa, sa Mafarisáayo, si valúusa italii tuku, sa voofáa kibiriwa vari masinagóogii.

⁴³ Avo vakúúlu vajáa veenda nkongojima ja vaantu, kulookya nkongojima ^jifúmaa kwa Muluungu.

Masáare ya Yéesu Lúusa Yari Irya kwa Vaantu

⁴⁴ Aho, Yéesu akavasea jei na sawúti nkulu, “Muntu ^aandúmaa niini, si aandúmaa niini vii tuku, maa kaa, amurúmaa ura ^aantuma.

⁴⁵ Yoyoosi ^aanyona niini, amoonu ura ^aantuma.

⁴⁶ Niini nuja nive kiweeru cha iki weeru, sa muntu yoyoosi ^ari kuunduma adire chaala kilwiiryi.

⁴⁷ Muntu ^ayatéeraa masáare yaani baa yakwaatya tuku, niini si nkaluusire irya raachwe tuku. Sa si nuja jo lamurira weeru tuku, kiri vyoova jeyyo, nuja jo lamurirya weeru.

⁴⁸ Ura ^aansítaa na si ^ahókeraa masáare yaani, uwo atite mulamuli. Masáare ayo ^noolúusa noo ^yakaluusire irya siku ya uhero wa weeru.

⁴⁹ Niini si noolúusika kwa lúviro lwaani tuku, maa kaa, kwa lúviro lwa Taáta ^aantuma, yeeye aandairirya ndúuse, na ^vyeeene nasaakwa ndúuse.

⁵⁰ Niini namányire ulairiri waachwe ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero. Haaha iki ^noolúusa ni kira vii Taáta ^aandairirya ndúuse.”

13

Yéesu Yookooyya Vapooji Vaachwe Mawulu

¹ Siku ya ngovi ya Paásika ijáa yaséngerire. Yéesu akataanga mpindi jaachwe jo kiinaka fuma kuri weeru no tamanya na kwa Taáta waavo, jijáa jafikire. Yéesu ajáa aveenda vaantu vaachwe ^vajáa aha weerwii maatuku vii, akavalaira kaveenda furu uhero.

² Mpindi ja iwulo, Yéesu na vapooji vaachwe vakiikala kurya kiiwulo. Ikúulu ra Mirimu Mivi rijáa rahúmwire kumwiringira mutimii Yúda mwaana wa Simóoni Isikarióoti amavalanduke Yéesu.

³ Yéesu ajáa amányire Taáta ajáa amuheera viintu vyoosi mikonwii yaachwe. Kei ajáa amányire yeeye afuma kwa Muluungu na hinduka ari na kwa Muluungu.

⁴ Aho, Yéesu akareka kurya, akiinaka, akafumya nkáancho yaachwe, akatoola táwulo, maa akiichuunga mukiiswii.

⁵ Akakurira maaji ibésenii, maa akaanda vooyya majeo vapooji vaachwe, maa de indoovahonola na ira táwulo ^ajáa iimútiire mukiiswii.

⁶ ^Akafike kwa Simóoni Peéteru, maa Peéteru akamuurya, “Mukúlu, ati weewe wunjoyye majeo niini?”

⁷ Yéesu akamusea, “Weewe si wootaanga kira ^nootumama haaha tuku. Maa kaa, mpindi ^jooku ja taanga uri.”

⁸ Peéteru akamusea Yéesu, “Baa siku imwi, si uri kunjoyya majeo yaani vii kaa tuku.” Aho, Yéesu akamusea, “Kooni si nakoóyyiiry majeo, usiina lataami na niini tuku.”

⁹ Aho, Simóoni Peéteru akamusea, “Mukúlu, kunjoyya majeo vii tuku, njoyya mikono baa na mutwe waani.”

¹⁰ Yéesu akamusea, “Muntu ^ahúmwire koowa, si asaakwa oowe kei tuku, maa kaa, kooyya majeo vii. Nyuunyu mweéire, maa kaa, si kira muntu tuku.”

¹¹ Yéesu ajáa amamányire ^mweene ari mavarinduka, noo ^chooreka asea, “Mweéire, maa kaa, si voosi tuku.”

¹² Yéesu ^akahumule kuvoooyya vapooji vaachwe majeo, akatoola nkáancho yaachwe, akiivikira, maa akiikala kei kurya. Aho, akavasea vapooji vaachwe, “Eri, mwatángire kira ^navabwéeyiiry wu?”

¹³ Nyuunyu mwaanyániriraa niini ‘Mukiindya’ na ‘Mweenevyoosi,’ ikyo ^mulúusa ni kimáari na noo ^vyeene ndiri.

¹⁴ Sa jeyyo, kooni niini ^ndiri Mweenevyoosi na Mukiindya waanyu navoóyyiirye majeo, viivyo baa nyuunyu mündookiibweeyirya majeo nyuunyu kwa nyuunyu.

¹⁵ Navoónekiirye jei sa mündookiibweeyirya ja ^vyeene niini navabwéeyiriirye.

¹⁶ Kimaari kaa noovawyiira, mutumami si mukulu kulookya mweenenyumba waachwe tuku. Kei, ura ^atumwa si mukulu kulookya ura ^amatuma tuku.

¹⁷ Kooni muyatángire aya, Mulungu vatalarya ari kooni mooyatamama.

¹⁸ Si noolúusa aya kari nyuunyu voosi tuku. Navamányire vara ^navasaawula. Maa kaa, ni lúusa niise aya sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane ja ^vyeene yalúusa, ‘Ura ^aríjaa na niini, noo ^aankíkiine.’☆

¹⁹ Ni kuvawyiira niise aya haaha, viintu ^yakaari fumira, sa ^yari fumira, murume, ‘Niini Mwaari.’☆

²⁰ Kimaari kaa noovawyiira, muntu yoyoosi ura ^amuhókeraa ura ^namatuma, aampókeraa niini. Na niini Taata aantuma. Jeyyo, ura ^aampókeraa niini, amuhókeraa Taata.”

*Yéesu Yoovawyiira Vapooji Vaachwe Varindukwa Ari
(Matáayo 26:20-25; Maáriki 14:17-21; Lúka 22:21-23)*

²¹ Yéesu ^akahumule lúusa aya masáare, mutima waachwe ukaava, maa akoonekya ko sea, “Kimaari kaa noovawyiira, umwi waanyu kunvarinduka ari.”

²² Vapooji vaachwe vakiilaanga voovo kwa voovo, sa si vataangáa ni ani ^yoomulúusa tuku.

²³ Kujáa kwatiite mpooji waachwe umwi Yéesu ^ajáa amweenda. Yeeye ajáa iisíkiriirye kipeembii cha Yéesu.

²⁴ Simóoni Peéteru akamukonyera sa amuurye Yéesu ni ani ^yoomulúusa.

²⁵ Ura mpooji kuu iisíkiriirye kwa Yéesu akuurya yoosea, “Mweenevyoosi, ni ani?”

²⁶ Yéesu akamúsea, “Ni ura ^ndiri muheera iri ibéendu ra mukáate ^ndiri tukya aha lumbwii.” Sa jeyyo, ^akatukye rira ibéendu ra mukáate lumbwii, akamuheera Yúda mwaana wa Simóoni Isikarióti.

²⁷ Yúda ^akahokere rira ibéendu ra mukáate, Irimu rikamwiingira. Aho, Yéesu akamúsea Yúda, “^Cheene woosaaka tumama, tumama chaangu.”

²⁸ Maa kaa, kusiina baa umwi aho méesii ^ataanga sa che Yéesu alúusire jeyyo tuku.

²⁹ Sa viintu Yúda noo ^akwaatáa mufuko wa mpía, viingi vakiisea Yéesu amúséire akawule viintu ^vyoosaakwa sa ngovi ya Paásika, au avaheere vakiva mpía kiduudi.

³⁰ Jeyyo, ^akahokere rira ibéendu ra mukáate, haaho akafuma na weerwii. Na mpindi ijo ni uchiku ujáa.

Ulairiri Mufya

³¹ Yúda ^akafume na weerwii, Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Haaha Mwaana wa Muntu ahumwíre bweeyiriwa nkongojima, ne Mulungu abwéeyiriwe nkongojima kari yeeye.

³² Kooni Mulungu abwéeyiriwe nkongojima kwa njira ya Mwaana, Mulungu ne mubweeyirya ari nkongojima kari yeeye mweenevyo, na bweyya ari jeyyo haaha vii.

³³ Vanavaani vaduudi, nkaari na nyuunyu kwa mpindi nduudi vii. Kuunsaakira mari, maa kaa, ja ^vyeene navawyiira vakúlu va Vayahúudi, viivyo baa nyuunyu ni kuvawyiira niise haaha, kuntu ^nootamanya, nyuunyu si mari daha fika tuku.

³⁴ Haaha ni kuvahera niise ulairiri mufya, ‘Mwiiyende, ja ^vyeene niini naveenda nyuunyu, viivyo naanyu mwiiyende.’

³⁵ Kooni mwiiyéndire nyuunyu kwa nyuunyu, vaantu voosi taanga vari nyuunyu muri vapooji vaani.”

Yésu Yooluusa Peéteri Sea Ari si Amamányire Tuku
(Matáyo 26:31-35; Maárikí 14:27-31; Lúka 22:31-34)

³⁶ Aho, Simóoni Peéteri akamuurya Yésu, “Mweenevyoosi, na hai wootamanya?” Yésu akamusea, “Na kuntu ^nootamanya si uri daha kuuntuuba haaha tuku, maa kaa, kuuntuuba uri siku ^jooku.”

³⁷ Peéteri akamuurya, “Mweenevyoosi, sa che si ndiri kutuuba haaha? Nini nimire neeja kutoola nkaasu yaani sa weewe.”

³⁸ Yésu akamuurya, “Peéteri, eri, kimaari toola uri nkaasu yaako sa nini? Kimaari kaa nookuwiyira, lomutóondo namutóondo nkukulume si inaviika, luusa uri katatu si waamányire tuku.”

14

Yésu noo Njira yo Tamanya na kwa Taáta

¹ Yésu akavasea vapooji vaachwe, “Kari marékeraa mitima yaanyu indooturikira tuku, murumi Mulungu na kei ndumi nini.

² Kaayii kwa Taáta waani, kwatite haantu ho kiikala ^hari foo. Ngaari si viri jeyyo, ngaari navawiyira. Haaha, ni tamanya niise noo viimiry neeja haantu ho kiikala.

³ Na ^ndiri tamanya no kooviimiry neeja haantu ho kiikala, kuuja ndiri kei no vasumula na kwaani, sa haantu ^ndiri veera nini, baa nyuunyu mavere haaho.

⁴ Nyuunyu mwimányire njira ^yatamanya na haantu ^noodoma.”

⁵ Aho, Tomásí akamusea, “Mweenevyoosi, suusu si tamányire na haantu ^wootamanya tuku, jooli turi kwitaanga njira?”

⁶ Yésu akavasea, “Nini noo njira, kimaari na nkaasu. Kusiina muntu yoyoosi ^ari kuuja na kwa Taáta tuku, ni mpaka atweere na kwaani vii.

⁷ Ngaari mwaamányire nini, ngaari mwamamányire baa Taáta. Kwaandira haaha mwamamányire Taáta waani, baa kei mwamwíne.”

⁸ Filípi akamusea Yésu, “Mukulu, toonekye Taáta waanyu, naasu twiikinkime.”

⁹ Yésu akamusea, “Filípi niikala na nyuunyu mpindi joosi iji, ati si waamányire tuku? Muntu yoyoosi ^aanyona nini, amona Taáta. Haaha jooli wookunsea, “Toonekye Taáta?”

¹⁰ Eri, si wooruma nini na Taáta, kei Taáta na nini ni kintu kimwi tuku wuu? Masáare ^noovawiyira si miiririkano yaani tuku, kiri vyoova jeyyo, Taáta, yeeye na nini turi kintu kimwi, noo atámamaa mirimo ko tweera nini.

¹¹ Rumi yara ^noovawiyira, nini na Taáta, kei Taáta na nini ni kintu kimwi. Maa kaa, kooni si mooruma aya ^nooluusa, ndumi nini sa mirimo ^nootamama.

¹² Kimaari kaa noovawiyira, yoyoosi ^aandúmaa nini, tamama ari mirimo ^natámamaa. Na kikomi tamama ari mikulu kulookya ihi, sa nini ni tamanya niise na kwa Taáta.

¹³ Kintu chochoosi ^muri loomba kwa irina raani, nini tamama ndiri. Kwa njira iyo Taáta abweyyiriwe nkongojima ko tweera Mwaana.

¹⁴ Kintu chochoosi ^muri loomba kwa irina raani, nini tamama ndiri.”

Kuuja kwa Mitima Muija

¹⁵ “Kooni mwaanyenda, kwaatya muri ndairiri jaani.

¹⁶ Nini maloomba ndiri Taáta, yeeye vaheera ari Mwaambiriryi, ne kiikala ari na nyuunyu kwa siku ^jisiina uhoro.

¹⁷ Uhu Mwaambiriryi noo Mutima wa kimaári. Vaantu va weeru si vari daha kumuhokera tuku, sa si vamoónaa tuku na si vamumányire tuku. Maa kaa, nyuunyu mwamumányire sa ni hamwi ari na nyuunyu na kiikala ari mitimii yaanyu.

¹⁸ Si ndiri vareka nyuuveene ja varekwa tuku, maa kaa, kuuja ndiri kei na kwaanyu.

¹⁹ Mpindi kiduudi, weeru si iri kuumyona kei tuku, maa kaa, nyuunyu kuumyona mari. Sa viintu niini ndiri nkaasu, baa nyuunyu kuva mari nkaasu.

²⁰ Siku iyo taanga mari niini na Taata waani ni kiintu kimwi, na nyuunyu na niini, kei niini na nyuunyu ni kiintu kimwi turi.

²¹ Muuntu yoyoosi amányire na akwátyaa ndairiri jaani, uwo noo aanyenda. Na ura aanyenda niini, Taata waani mweenda ari na niini mweenda ndiri na kwiiyonekya ndiri kwaachwe.”

²² Aho, mpooji waachwe umwi aséwaa Yúda, si Yúda Isikarióoti tuku, akamuurya Yéesu, “Mukulu, jooli vyavire woosaaka wiiyonekya kwiiswi vii na si kwa weeru yoosi tuku?”

²³ Yéesu akamusea, “Muuntu yoyoosi aanyenda, kwaatya ari isáare raani, Taata waani mweenda ari, na suusu kuuja turi na kwaachwe noo kiikala hamwi ne.

²⁴ Maa kaa, muuntu si aanyenda, si ari kwaatya masáare yaani tuku. Aya masáare mooteera si yaani tuku, ni ya Taata yeeye aantuma.

²⁵ Navawyíire masáare aya yoosi, viintu nkaari hamwi na nyuunyu.

²⁶ Maa kaa, Taata waani varetera ari Mwaambiriryi, noo kusea Mutima Muja, uwo Taata mutuma ari kari nyuunyu kwa irina raani, yeeye vakiindya ari masáare yoosi na kuvakumbusikya ari yoosi navawyíira.

²⁷ Varekera niise mwiikalo muja, mwiikalo waani muja kuvaheera niise. Si noovaheera mwiikalo waani muja ja vyeene weeru itóolaa tuku. Kari mundoojuu wika mitimii yaanyu tuku na kari mundookoofa chochoosi tuku.

²⁸ Mwateera noosea, ‘Kiitamanyirya niise, maa kaa, kuuja ndiri kei.’ Ngaari kimaari mwaanyenda, ngaari mwavyeéndire kuteera nootamany na kwa Taata, sa Taata ni mukulu kulookya niini.

²⁹ Niini noovawyíira aya mpiindi yakaari fumira, sa yari fumira, muundume.

³⁰ Si ndiri tuuba lusika masáare yari foo kari nyuunyu tuku, sa ura mukulu wa weeru, noo kusea Irimu, rimwaari rookuuja. Roro risiina laviro kari niini tuku.

³¹ Niini nootumama yara Taata aandairirya ntumame, sa vaantu voosi vataange niini namweenda Taata waani. Haaha inuki, hendi tulooke fuma aha.

15

Yéesu ni Musabíbu wa Kikomi

¹ Niini ndiri musabíbu wa kikomi, na Taata waani ni murimi.

² Kira itáampi raani rira si ritúungaa ndiwa, Taata aritémaa akariseyya. Na kira itáampi ratúungaa ndiwa, Taata aripútiraa sa rituungetunge.

³ Nyuunyu mwahumula pútirwa no jirulwa ko tweera ukiindya waani navawyíira.

⁴ Muve kiintu kimwi na niini, naani kuva ndiri kiintu kimwi na nyuunyu. Itáampi si riri tunga ndiwa rooreene tuku, kooni si rakwaatana na musabíbu. Viivyo baa nyuunyu si mari daha kuva na ndiwa tuku, kooni si mavíre kiintu kimwi na niini.

⁵ Niini ni musabíbu, na nyuunyu ni matáampi. Ura atúubaa kuva kiintu kimwi na niini, na niini kuva kiintu kimwi ne, uwo atúungaa ndiwa munamunyu. Sa nyuunyu veene vii si mari daha tumama chochoosi tuku.

⁶ Muuntu yoyoosi ura si ari kiintu kimwi na niini, ni ja itáampi rakerwa, rikuma. Matáampi ja ayo, yúmaa, yakajiingwa mavívi, yakafweitirwa mootwii, maa yakamalwa.

⁷ Nyuunyu kooni mwavíre kiintu kimwi na niini, na masáare yaani yiikyíre isii yaanyu, loombi chochoosi moosaaka, na heewa mari.

⁸ Vapooji vaani va kikomi, vatúungaa ndíwa ^jiri foo. Sa jeyyo, voónekyaa ukúlu wa nkongojima ya Taáta.

⁹ Naveenda nyuunyu ja ^vyeene Taáta aanyenda níni. Sa jeyyo, ikali kúri kweenda kwaani.

¹⁰ Kooni mwakwáatiirye ndairiri jaani, kiikala mweende kúri kweenda kwaani, ja ^vyeene níni nakwaatya ndairiri ja Taáta, jo kiikala kúri kweenda kwaachwe.

¹¹ Navawyíriire aya, sa kuvyeenda kwaani kúve isii yaanyu na kuvyeenda kwaanyu kukiimane.

¹² Ulairiri waani ni uhú, iyendi nyuunyu kwa nyuunyu, ja ^vyeene níni naveenda nyuunyu.

¹³ Kusiina muntu ^ari na kweenda kúkuu ja úku tuku, muntu kutoola nkaasu yaachwe sa vijeengi vyaachwe.

¹⁴ Nyuunyu ni vijeengi vyaani, kooni mootumama yara ^navalairiya.

¹⁵ Si ndiri vaanirira kei vatumami tuku, sa mutumami si amányire kira mweenenyumba waachwe ^yootumama tuku. Kiri vyoova jeyyo, níni noovaanirira nyuunyu vijeengi, sa navawyíra yoosi ^nateera fuma kwa Taáta waani.

¹⁶ Si nyuunyu mwaansaawula níni tuku, kiri vyoova jeyyo, ni níni navasaawula mave vapooji vaani. Navasaawula mave na ndíwa si ^jisíraa. Sa jeyyo, chochoosi ^muri muloomba Taáta kwa irina raani, vaheera ari.

¹⁷ Haaha, ulairiri waani noo uhú, iyendi.

Weeru Yamusúla Yéesu na Vapooji Vaachwe

¹⁸ Kooni weeru yavaswíre nyuunyu, taangi ijáa yaansúla níni ta.

¹⁹ Ngaari muri va íhi weeru, ngaari weeru yaveenda ja ^vyeene yeenda vaantu vaachwe. Maa kaa, nyuunyu si muri va íhi weeru tuku, na níni navasaawula fuma kúri íhi weeru. Noo ^chooreka weeru yavasúla.

²⁰ Kumbukiri rira isáare ^navawyíra, 'Mutumami si ari mukúlu kúlookya mweenenyumba waachwe tuku.' Kooni vaanturikirya níni, vaturikirya vari baa nyuunyu. Maa kaa, kooni vakwáatiirye isáare raani, kwaatya vari baa isáare raanyu.

²¹ Ayo yoosi vabweyyirya vari sa irina raani, sa voovo si vamumányire úra ^aantama tuku.

²² Ngaari si núja no lusika novo, ngaari vasiina irya ra úvi tuku. Maa kaa, haaha vasiina cho lusa cho seyya úvi waavo tuku.

²³ Muntu yoyoosi úra ^aansúla níni, amusúla baa Taáta waani.

²⁴ Ngaari si nabweyya myuujísa íhwáalarya kwaavo kusiina muntu ^anabweyya, ngaari vatíte kíntu cho kitirirya úvi waavo. Maa kaa, haaha víyona myuujísa yoosi, na baa neembe ni jeyyo, vaansúla níni na Taáta waani.

²⁵ Aya yafumira, sa yara masáare ^yaandikwa Miirwii yaavo yakiimane, 'Vaansúla bweete.'☆

²⁶ Níni mutuma ndiri Mwaambiriryi na kúri nyuunyu fuma kwa Taáta, noo kúsea Mutima Múja. Yeeye ^ari kúja, kúnkúnkúla ari kwa vaantu koonekya kikomi níni ni ani.

²⁷ Nyuunyu naanyu saakwa muri moonekya kikomi masáare yaani, sa ni hamwi mujáa na níni keende ncholo.

16

¹ Navawyíriire yoosi aya, sa kari ji mureke kuunduma tuku.

² Vakibirya veende fuma masinagógii. Na fika jiri mpíndi ^vúlaa veende vookiisea ni tumama viise murimo wa Múlungu.

³ Tumama veende ayo, sa si vamumányire Taáta tuku, na si vaamányire baa níni tuku.

☆ 15:25 Laanga Sabúuri 35:19; 69:4.

⁴ Maa kaa, navawyyíire masáare aya, sa ira mpíindi íri fika, mukumbukire nijáa navawyyíra. Si navawyyíra ayo hara ncholo tuku, sa viintu nijáa hamwi na nyuunyu.

Mirimo ya Mutima Muja

⁵ Haaha niini ni tamanya niise na kwa Taáta yeeye aantuma. Maa kaa, kusiina baa umwi ^yookuunjura tuku, 'Na hai woodoma?'

⁶ Sa viintu navawyyíire masáare aya, mitima yaanyu yaviswíre maatuku vii.

⁷ Maa kaa, ni kimáári noovawyyíra, ni vyabooaha kwaanyu nootamanya na kwa Taáta. Sa kooni si natámiinye, uwo Mwaambiriryi si ari kuuja na kari nyuunyu tuku. Maa kaa, kooni natámiinye, mutuma ndiri na kari nyuunyu.

⁸ Yeeye ^ari kuuja, koonekya ari kikomi weeru ni mbi, laira ari uwoloki na ulamuli.

⁹ Kwa uvi, kuvallaira eende kikomi vaantu ni vavi sa vasiita kuunduma.

¹⁰ Kwa uwoloki, kuvoonekya eende kikomi niini ni mawoloki, sa tamanya niise na kwa Taáta, na si mukunyine kei tuku.

¹¹ Kwa ulamuli, kuvoonekya eende kikomi Mulungu valamurira ari, sa alusa irya ra Irimu, rooro noo Ikúlu ra ^vatámamaa uvi.

¹² Nkaari na masáare ^yari foo yo vawyyíra, maa kaa, haaha si muri daha kuyahokera tuku.

¹³ Mutima uwo wa kimáári ^ari kuuja, valongoola ari mataange kimáári choosi. Si ari lusa masáare yaachwe tuku, maa kaa, lusa ari yara yoosi ^ari teera na vawyyíra ari masáare ^yari kuuja.

¹⁴ Yeeye kuvoonekya eende nkongojima yaani, sa masáare ^indoovawyyíra ni yara ^yari kwaani.

¹⁵ Viintu vyoosi ^ari novyo Taáta, ni vyaani. Noo ^chooreka noovasea, masáare ^indoovawyyíra ni yara ^yari kwaani.

Kuyeeenda na Kuvisula

¹⁶ Jachíhire mpíindi kiduudi vii si muri kunyona tuku, na jachíhire mpíindi kiduudi vii kunyona muri."

¹⁷ Aho, vamwi va vapooji vaachwe vakiiyura, "Ni che ^yoolusa kati ^yoosea, 'Jachíhire mpíindi kiduudi vii si muri kunyona tuku, na jachíhire mpíindi kiduudi vii kunyona muri?' Na ni che yoolusa kati ^yoosea, 'Tamanya niise na kwa Taáta?'"

¹⁸ Vakatuuba kiiyura, "Ni che yoolusa kati ^yoosea, 'Mpíindi kiduudi?' Si tootaanga ^cheene yoolusa tuku."

¹⁹ Yésu akataanga kira ^voosaaka muurya, maa akavasea, "Ni kiiyura mwiise ni che ^noolusa kati ^noosea, 'Jachíhire mpíindi kiduudi vii si muri kunyona tuku, na jachíhire mpíindi kiduudi vii kunyona muri wuu?'"

²⁰ Kimaari kaa noovawyyíra, nyuunyu rira muri no myaa, maa kaa, vaantu va weeru vyeenda vari. Kuvisula muri, maa kaa, kuvisula kwaanyu kuva kari kuyeeenda.

²¹ Muuntu muki ^yootamanya no kiichungula avisulaa sa mpíindi yo turikira yafikire. Maa kaa, ^ari humula kiichungula, si akumbukiraa usungu tuku sa avijaa na cheeru sa arétire mwaana na aha weerwii.

²² Viivyo, nyuunyu mwatite usungu haaha, maa kaa, ^ndiri kuuja kei na kwaanyu, kuva muri na cheeru mitimii. Aho, kusiina ^ari daha seyya ikyo cheeru mitimii yaanyu tuku.

²³ Siku iyo ^iri fika, si mukaanoombire kiintu chochoosi tuku. Kimaari kaa noovawyyíra, chochoosi ^muri loomba Taáta waani kwa irina raani, vaheera ari.

²⁴ Furu haaha si manaloomba chochoosi kwa Taáta kwa irina raani tuku. Loombi, naanyu heewa muri, sa kuyeeenda kwaanyu kukiimane.

Yésu Iisiinda Weeru

²⁵ Noovawyyíra aya masáare kwa símo. Mpíindi kuuja yiise, si ndiri lusika na nyuunyu kwa símo tuku, vapusurira ndiri pwaa ^vyeeene Taáta waani ari.

²⁶ Sikú iyo, muloomba muri Taáta kwa irina raani. Si noosea valoombera ndiri kwa Taáta kipaango chaanyu tukú.

²⁷ Taáta mweeneevyo aveenda nyuunyu, sa nyuunyu mwaanyenda niini, na mwaanduma nafuma kwa Taáta.

²⁸ Nafuma kwa Taáta nkúja na kuri weerú, maa kaa, haaha looka niise fuma kuri weerú, na hinduka niise na kwa Taáta.”

²⁹ Aho, vapooji vaachwe vakamúsea, “Haaha woolúusika pusu, si wootumia símo tukú.

³⁰ Haaha tatáangire weewe wamányire kira kiintú, na baa kusiina ^choobweeyya muntú yoyoosi akuurye chochoosi tukú. Ayo, noo yabwéeyiirye turume weewe wafuma kwa Mulúungu.”

³¹ Yéesu akavasea, “Haaha mwarúmire wúú?

³² Mpíindi yaséngerire, kei yahúmwiire fika. Paswa muri, kira muntú na kaayii kwaachwe, na kúndeka muri níimweene. Maa kaa, si ndiri níimweene tukú, sa Taáta waani ni hamwi ari na niini.

³³ Navawýíirire masáare aya, sa mave na mwiikalo múja mitimii yaanyu, sa viintú muri kiintú kimwi na niini. Kuri weerú turikiriwa muri, maa kaa, koofi tukú, sa niini níisiinda weerú.”

17

Yéesu Yoovaloombera Vapooji Vaachwe

¹ Yéesu ^akahumule lúsa aya, akalaanga kurumwii, akasea, “Taáta, ira mpíindi yaani yafíkire. Mubweeyiirye nkongojima Mwaana waako, sa Mwaana waako ne akubweeyiirye nkongojima.

² Weewe waampeera wiimiriri wo longoola vaantú voosi va weerú, sa nivaheere nkaasú ya sikú ^jisiina úhero vara voosi ^waampeera.

³ Iyo nkaasú ya sikú ^jisiina úhero noo íhi, vakútaange Mulúungu weemweene wa kikomi, na vamútaange Yéesu Kirisitú, ^umutuma kuri weerú.

⁴ Niini nakubweeyiirya nkongojima ko kiimikirirya úra murimo ^waampeera ntumame.

⁵ Ee Taáta, haaha nookuloomba mbweeyiirya nkongojima mbere yaako, nkongojima ira ^nijáa noyo mpíindi ^tújáa hamwi na weewe, mpíindi si ^újáa unúumba weerú.

⁶ Taáta nakuvariyula ^vyeene úri kwa vaantú vara ^waampeera fuma kuri weerú. Ava vaantú ni vaako vajáa, na úkaampeera niini vakava vaani. Voovo vakwaatya isáare raako.

⁷ Haaha vatáangire viintú vyoosi ^waampeera ni kwaako vyafuma,

⁸ sa niini navaheera isáare rira ^waampeera, novo varihokera. Voovo vataanga kikomi niini nafuma kwaako, na kei varuma ni weewe waantuma.

⁹ Noovaloombera avo, sa ni vaantú vaako. Si nooloombera vaantú voosi va weerú tukú, kiri vyoova jeyyo, noovaloombera avo ^waampeera.

¹⁰ Vaantú voosi ^ndiri novo, ni vaako, na voosi ^uri novo ni vaani. Novo vookúmbweeyiirya nkongojima.

¹¹ Haaha niini kiinúka niise aha weerwii núje na kwaako, maa kaa, ava vaantú vaako vakaari aha weerwii. Taáta Múja, nookuloomba uvíimirire kwa ngururu ja irina raako ^waampeera, sa vave kiintú kimwi ja niini na weewe viintú turi kiintú kimwi.

¹² Mpíindi ^nijáa novo, navíimiriráa kwa iro irina ^waampeera. Navíimirira vyabooaha. Kusiina ^arimira tukú, ni úra umudu vii, yeeye ajáa ni wo malwa sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane.✧

¹³ Taáta haaha ni na kwaako nookúja. Maa kaa, ni lúsa niise masáare aya, viintú ^nkaari aha weerwii, sa vave na cheerú ^chakiimana mitimii yaavo.

¹⁴ Níini navawyyíra vapooji vaani isáare raako, maa kaa, weeru yavasúla sa viintu voovo si va weeru, ja níini viintu si ndiri wa ihi weeru.

¹⁵ Níini si nooloomba uvaseyye aha weerwii tuku, maa kaa, nooloomba uvíimíire fuma kwa ura Múvi.

¹⁶ Voovo si vari va ihi weeru tuku, ja níini viintu si ndiri wa ihi weeru.

¹⁷ Taáta, isáare raako ni kikomi, jeyyo, vatalarye vaantu vaako kwa kikomi ikyo.

¹⁸ Ja viintu ^waantuma níini kúri weeru, viivyo baa níini navatuma kúri weeru.

¹⁹ Haaha ni kwiitalarya niise sa voovo, sa voovo novo vatalariwe kikomi.

Yéesu Yoovaloombera Voosi ^Vamuruma

²⁰ Taáta si nooloomba sa ava vapooji vaani vii tuku, maa kaa, noovaloombera baa vara ^vari kuunduma, so teera ukiindya waavo.

²¹ Taáta nooloomba voosi vave kíntu kimwi, ja viintu níini ^ndiri kíntu kimwi na weewe, na weewe ^uri kíntu kimwi na níini. Kei nooloomba vave kíntu kimwi na suusu, sa weeru itaange ni weewe ^waantuma níini.

²² Nkongojima ira ^waampeera, naani navahíre, sa vave kíntu kimwi, ja viintu suusu ^turi kíntu kimwi.

²³ Níini ni kíntu kimwi ndiri novo, na weewe ni kíntu kimwi uri na níini. Nooloomba vave vakiimana hamwi, sa kwa njira ihi, weeru yoosi itaange weewe waantuma, na waveenda ja ^vyeene waanyenda níini.

²⁴ Taáta, ni mpíima yaani ava ^waampeera vave hamwi na níini hara haantu ^ndiri. Sa voone nkongojima yaani ira ^waampeera, sa waanyenda, baa mwaariryo wa weeru si unavíikwa.

²⁵ Taáta Múwoloki, baa neembe weeru si ikumányire, níini nakumányire, na ava vamányire weewe waantuma.

²⁶ Níini navakiindya ^vyeene uri, na kei tuuba ndiri kubweeyya jeyyo, sa vaveende vaanaavo ja ^vyeene waanyenda, kei níini nive kíntu kimwi novo.”

18

Yéesu Yoovarindukwa na Yookwaatwa (Matáyo 26:47-56; Maáriki 14:43-50; Lúka 22:47-53)

¹ Yéesu ^akahumale kulúsa masáare ayo, akiinuka na vapooji vaachwe, maa vakadoma na firiro ya ilolo ra Kediróoni. Uko kujáa kwatíite iwanda ra miseitúuni. Yéesu na vapooji vaachwe vakiingira aho iwundii.

² Yúda ura ^amúvarinduka Yéesu, ajáa ahamányire aho haantu, sa Yéesu na vapooji vaachwe vadamáa kweene na aho.

³ Yúda akúja na aho iwundii alóngoríire mpuka ya valwi nkoondo va Kirúumi, na vamwi va vatamami fuma kwa vakúlu va veeneisi va Ijva na Mafarisáayo. Vara valwi nkoondo na vatamami vajáa vakwátiríire vimuri, masasaanku na mata.

⁴ Yéesu ajáa amányire yoosi ^yari mufumira. Akiiturirya mbere yaavo, maa akavasea, “Ani moomúsaakira?”

⁵ Voovo vakamúsea, “Yéesu wa Nasaréeti.” Yéesu akavasea, “Noo níini.” Aho, Yúda ura ^amúvalanduka, ajáa íimire hamwi na vara vavi.

⁶ Yéesu ^akavasee “Noo níini,” vakahinduka na nyuma, maa vakawya na isi.

⁷ Akavuurya kei, “Ani moomúsaakira?” Novo vakamúsea, “Yéesu wa Nasaréeti.”

⁸ Yéesu akavasea, “Nahúmwiire kuvawyyíra noo níini. Kooni mookúnsaakira níini, vareki ava viilookere.”

⁹ Masáare aya ^yafumira sa isáare rira ^alúsa rikiimane, “Vara ^waampeera si namútaaha baa umwi vii tuku.”✠

✠ 18:9 Laanga Yooháani 6:39; 17:12.

¹⁰ Simóoni Peéteru ajáa atíite nyaasuka njatwii. Akakúula, maa akamutema kutu kwa kulame mutámwa wa mweeneisi mukúulu, kukadumuka dúú. Uwo mutámwa irina raachwe noo Maáliko asewáa.

¹¹ Aho, Yéesu akamusea Peéteru, “Fyurira nyaasuka yaako na njatwii. Eri, si wootaanga nasaakwa ninywe ndavo ya uturikiri, ja ^vyeeene Taáta aampeera nturikiriwe tuku wuu?”

Yéesu Mbere ya Mweeneisi Mukúulu

(Matáayo 26:57-58; Maárikí 14:53-54; Lúka 22:54)

¹² Aho, mpuka ya valwi nkoondo na mukúulu wa vakúulu vaavo, na vatamami va vakúulu va Vayahúudi, vakamukwaata Yéesu, maa vakamuchuunga.

¹³ Vakamutwaala ta na kwa Anáasi. Uhu Anáasi ni mukúulu wa Kayáafa ajáa. Na Kayáafa noo ajáa mweeneisi mukúulu mwaaka uwo.

¹⁴ Kayáafa uko nyuma ajáa avasea vakúulu va Vayahúudi, ni vyabooha muuntu umwi akwye sa vaantu.*

Peéteru Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku

(Matáayo 26:58, 69-70; Maárikí 14:54, 66-68; Lúka 22:55-57)

¹⁵ Haaha, Simóoni Peéteru na mpooji wiingi vamutuubáa Yéesu. Uhu mpooji wiingi ajáa amányirwe ni mweeneisi mukúulu. Sa jeyyo, akiingira na Yéesu furu balási ya nyumba ya mweeneisi mukúulu.

¹⁶ Maa kaa, Peéteru ajáa íimire weerwii, mbarimbari ya maryaango. Aho, ura mpooji wiingi ^ajáa amányirwe ni mweeneisi mukúulu, akafuma na weerwii, akalusika na muuntu muki umwi ^imirira aho maryaangwii, maa akamurekera Peéteru ingire na nyumbii.

¹⁷ Ura muuntu muki akamuurya Peéteru, “Eri, weewe naawe si umwi wa vapooji va uhu muuntu tuku wuu?” Peéteru akamusea, “Tuku, aka niini tuku.”

¹⁸ Sa viintu kújáa na mpeho, vara vatamami na valukaluka va mweeneisi mukúulu vajáa vakóirrye mooto wa makala, víimire vookoota. Peéteru ne ajáa íimire hamwi novo, yookoota mooto.

Mweeneisi Mukúulu Yoomuurya Yéesu

(Matáayo 26:59-66; Maárikí 14:55-64; Lúka 22:66-71)

¹⁹ Mpíindi jiijo, mweeneisi mukúulu akamuurya Yéesu masáare ya vapooji vaachwe, na masáare ya ukiindya waachwe.

²⁰ Yéesu akamusea, “Niini nalúsaa masáare yaani kiweerwii kwa kira muuntu. Siku joosi nakíindyaa sinagógii na Kaayii Njija ya Ijáva, haantu Vayahúudi ^vari foo ^viijíingaa. Niini si nalúsaa kíntu chochoosi kimbiso tuku.

²¹ Sa che wookuunjura niini? Vuurye vara ^vateera kira ^nakíindyaa. Voovo vamányire kira ^nalúsaa.”

²² Yéesu ^akalusse jei, umwi wa valukaluka ^ajáa íimire heehi ne, akamuvaa ikóofi, maa akamusea, “Eri, jei noo ^vyeeene wuúyirya mweeneisi mukúulu wuu?”

²³ Yéesu akamusea, “Kooni nalúsire kíntu ^chavíha, hooni toola ushahídi wa avi waani. Maa kaa, kooni nalúsire kímáári, sa che waanváire?”

²⁴ Aho, Anáasi akamutwaala Yéesu na kwa Kayáafa mweeneisi mukúulu, kunu akaari achúungirwe.

Peéteru Yoosea si Amumányire Yéesu Tuku lwa Kaviri

(Matáayo 26:71-75; Maárikí 14:69-72; Lúka 22:58-62)

²⁵ Mpíindi Simóoni Peéteru ^ajáa íimire yookoota mooto, vamwi va vara ^vajáa aho, vakamuurya voosea, “Eri, weewe si umwi wa vapooji vaachwe tuku wuu?” Yeeye akasiita yoosea, “Aka, niini tuku.”

* 18:14 Laanga Yooháani 11:50.

²⁶ Umwi wa vatamami va mweeneisi mukuuu, munduu na ura ^ajaa adumulwa kutu ni Peéterí, akamusea, “Eri, si nakwiíne kura iwundii uri hamwi na Yéesu tuku wuu?”

²⁷ Peéterí akasiita kei, haaho nkukulume ikaviika.

*Yéesu Yootwaalwa na kwa Gávana Piláato
(Matáayo 27:1-2; Maárikí 15:1-5; Lúka 23:1-5)*

²⁸ Aho, vakamusumula Yéesu fuma kwa Kayáafa, maa vakamutwaala fuuru ijuumbii ra kitemi ra gávana Piláato. Mpiindi ijo, ni namutóondo uchiku kujáa. Vayahúudi si viingiráa na nyuumbii tuku, sa vadiire kuva na njeo, aho, vadahe kurya chóorya cha Paásika.

²⁹ Sa jeyyo, Piláato akafuma na weerwii haantu ^vajáa, maa akavuurya, “Eri, uhu muuntu che abwéeyiirye moomusitaakya kwaani?”

³⁰ Voovo vakamusea, “Ngaari uhu muuntu si abwéeyiirye kiintu kivi, ngaari si tamareetire na kwaako tuku.”

³¹ Aho, maa Piláato akavasea, “Musumuli nyuunyu, mukamulamurire kwa Miiro yaanyu.” Maa kaa, Vayahúudi vakamusea, “Suusu tusiina wiimiriri wo kuulaa muuntu yoyoosi tuku.”

³² Ayo yabweeyiwa jeyyo, sa rira isáare ^alúusa Yéesu ni inkwya iri jooli ari kukwya, rikiimane.

³³ Aho, Piláato akiingira na ijuumbii raachwe, akamwaanirira Yéesu, maa akamuurya, “Eri, weewe uri mutemi wa Vayahúudi wuu?”

³⁴ Yéesu akamusea, “Aya ^woolúusa ni masáare yaako mweeneevyo baka vaantu viingi vakuwyiirire masáare yaani?”

³⁵ Piláato akamusea, “Eri, niini ndiri Mvayahúudi wuu? Vaantu va isi yaako na vakúulu va veeneisi va Ijua noo vakurétire na kwaani. Ni che abwéeyiirye?”

³⁶ Yéesu akamusea, “Utemi waani si wa ihi weeru tuku. Ngaari viri jeyyo, ngaari vapooji vaani valwíre nkoondo ndiire veera mikonwii ya Vayahúudi. Maa kaa, Utemi waani si wafuma kuri ihi weeru tuku.”

³⁷ Piláato akamuurya yoosea, “Haaha, weewe uri mutemi wuu?” Yéesu akamusea, “Weewe waséire, niini ndiri mutemi. Sa jeyyo, niini navyaalwa, na nuuja aha weerwii sa nivoonekye vaantu kimáári. Muuntu yoyoosi ^atúubaa ikyo kimáári, akwátyaa masáare yaani.”

³⁸ Piláato akamusea Yéesu, “Kimáári noo che?”

Aho, Piláato ^akalúuse jeyyo, akafuma na weerwii, maa akiita noo vasea valongooli va Vayahúudi, “Niini si nookoona avi wowoosi kwa uhu muuntu tuku.

³⁹ Maa kaa, nyuunyu mwatite tuva yo loomba nimurekere muuntu umwi ^moosaaka fuma mnyololwii, mpiindi ja ihi ngovi ya Paásika. Eri, saaka mwiise nimuchungurire mutemi wa Vayahúudi wuu?”

⁴⁰ Maa kaa, voovo vakatulatula isóso voosea, “Uhu tuku, tuchungurire Baráaba.” Uhu Baráaba ni mavarinduki wa wiimiriri wa Kirúumi ajáa.

19

Irya ra Yéesu Kukulawa Musalábii Roolúuswa

¹ Aho, Piláato akalairirya Yéesu anuswe mijeléedi, maa valukaluka vakamuvaa.

² Valwi nkoondo vakaluka kisasaavo cha miíwa, vakamuvikira mutwii na kei vakamurwika ingo ya kitemi ^iri gyaa.

³ Vakava vootamanya na mbere ya Yéesu, maa de vandomuluumbya ko muhenchula voosea, “Lumbi niijo ee mutemi wa Vayahúudi,” kuu voomulatula makóofi.

⁴ Piláato akafuma kei na weerwii, akavasea vara vaantu ^vajáa viijingire aho, “Laangi, namurétire Yéesu na kuu weerwii kei, sa mutaange niini si nookoona avi wowoosi kwaachwe tuku.”

⁵ Aho, Yéesu akafuma na weerwii kuu iivikiire kisasaavo cha miíwa, na ira ingo ^iri gyaa. Piláato akavasea, “Laangi, muuntu mweeneevyo ni uhu!”

⁶ Vakúúlu va veeneisi va Ijva na valukaluka ^vakamoone Yéesu, vakatulatula isóso voosea, “Muning’in’ye musaláabii fúuru akwye! Muning’in’ye musaláabii fúuru akwye!” Piláato akavasea, “Musumuli nyuunyu mukamuning’in’ye, nini si nookooni uvi wowoosi kwaachwe tuku.”

⁷ Vayahúudi vakamusea Piláato, “Suusu tatiite Mwiiri, uwo Mwiiri wasea, yoosaakwa akwye sa yoosea yeeye ni Mwaana wa Muluungu.”[☆]

⁸ Piláato ^akateere jeyyo, akoofa munumunú kulookya.

⁹ Akiingira kei na ijuumbii raachwe ra kitemi, maa akamuurya Yéesu, “Hai wafuma?” Maa kaa, Yéesu akakirinya sawu, si alúusa isáare roroosi tuku.

¹⁰ Piláato akamusea, “Si woosaaka kuuyirya tuku wuu? Si wootaanga natiite wiimiriri wo kurekera, na wiimiriri wo kuning’in’ya musaláabii fúuru ukwye tuku wuu?”

¹¹ Yéesu akamusea, “Weewe ngaari usiina wiimiriri wowoosi mweeri yaani tuku, ngaari si wooheewa ni Muluungu. Sa jeyyo, ura ^aanvíikire mikonwii yaako, atiite uvi kulookya.”

¹² Piláato ^akateere jeyyo, akaanda saakira njira yo mukereka Yéesu. Maa kaa, Vayahúudi vakatulatula isóso voosea, “Kooni wamurekire muntu uhú, weewe si uri kijeengi cha Kaisári tuku. Muntu yoyoosi ^iibwéeyaa mutemi, amusítaa Kaisári mutemi wa Rúumi.”

¹³ Piláato ^akateere aya masáare, akamureeta kei Yéesu na weerwii. Akiikala ichuumbii raachwe ro lamurira ^riri haantu ^haséwaa Mutambalala wa Iwye, na Kieburanía Gabáata.

¹⁴ Haaha siku iyo, ni siku yo kiimya neeja ngovi ya Paásika ijáa, na ijáa yafíkire mpiindi ja mpoloonge. Piláato akavasea Vayahúudi, “Mutemi waanyu nu aha.”

¹⁵ Maa kaa, voovo vakatulatula isóso voosea, “Mhseyye! Mhseyye! Muning’in’ye musaláabii fúuru akwye.” Piláato akavuurya, “Eri, moosaaka nimuning’in’ye musaláabii mutemi waanyu wuu?” Vakúúlu va veeneisi va Ijva vakamusea, “Suusu tusiina mutemi wiingi tuku, tatiite Kaisári vii.”

¹⁶ Aho, Piláato akamukwaatya Yéesu mikonwii ya Vayahúudi, sa ^vakamuning’in’ye musaláabii fúuru akwye.

*Yéesu Yooning’iniwa Musaláabii Fúuru Akwye
(Matáayo 27:32-44; Maárikí 15:21-32; Lúka 23:26-43)*

Aho, valwi nkoondo vakamusumula Yéesu.

¹⁷ Yéesu akavereka musaláaba waachwe, akakwaata njira yo doma na haantu ^haánirirwaa Goligóota na Kieburanía, noo kusea Kisáaya cha Mutwe.

¹⁸ Aho, noo haantu ^vamuning’in’ya musaláabii fúuru akakwya. Vaantu vaviri vajáa vaning’iniwa hamwi ne, kira muntu musaláabii waachwe, amwi mukono wa kulame, na wiingi mukono wa kumooso, ne Yéesu katikati.

¹⁹ Piláato akalairiya yaandikwe masáare na yavíikwe mweeri ya musaláaba. Masáare ayo ni jei yajáa yasea, “YÉESU WA NASARÉETI, MŪTEMI WA VAYAHÚUDI.”

²⁰ Masáare aya, yajáa yaandikwa kwa ndusika ya Kieburanía, Kirúumi na Kigiríki. Vayahúudi ^vari foo vasomáa ayo, sa haantu ^vajáa vamuning’in’ya musaláabii fúuru akakwya ni heehi kujáa na múuji wa Yerusaléemu.

²¹ Vakúúlu va veeneisi va Ijva va Vayahúudi vakamusea Piláato, “Kaandika, ‘Mutemi wa Vayahúudi’ tuku, andika jei, ‘Muntu uhú asea, nini ndiri mutemi wa Vayahúudi.’”

²² Piláato akavasea, “^Cheene nini naándikire, naándikire!”

²³ Valwi nkoondo ^vakahumule kumuning’in’ya Yéesu musaláabii, vakatoola ingo jaachwe, maa vakajigava malundu yani. Kira mulwi nkoondo akasumula ilundu rimwi. Nkáancho yaachwe ijáa yachamirirwa ko domerera fuma mweeri fúuru isi, na ijáa isiina muláwo tuku. Noyo vakitoola.

[☆] 19:7 Laanga Valáawi 24:16.

²⁴ Vakiiwyyira voosea, “Kari twiimoole ihi nkáancho tuku, hendi tavae mbare sa tutaange ni ani ari kúsumula.” Aya yafumira sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane ja ^vyeene yasea,

Viigavira ingo jaani,

na nkáancho yaani vakiivaira mbare.✧

Jeyyo, noo ^vyeene valwi nkoondo vabweeYYa.

²⁵ Heehi na musaláabii wa Yéesu, kujáa kwatiite Mariía íyo waavo, mwaanaavo na íyo waavo, Mariía muki wa Kiléeopa na Mariía Makidaléena.

²⁶ Yéesu akamooná íyo waavo íimire aho, hamwi na mupooji waachwe umwi. Uhu mupooji Yéesu ajáa amweenda. Jeyyo, akamusea íyo waavo, “Íyo, laanga, uwo haaha ni mwaana waako.”

²⁷ Aho, akamusea ura mupooji, “Laanga, uwo haaha ni íyo waanyu.” Keende mpiindi ira, ura mupooji akamúsumula íyo waala Yéesu, akiita kiikala kwaachwe.

Yéesu Yookwya Musaláabii

(Matáayo 27:45-56; Maáriki 15:33-41; Lúka 23:44-49)

²⁸ Ayo ^yakalooke, na kunu Yéesu yootaanga ahúmwire tumama murimo waachwe, akasea, “Nakálukirwe,” sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane.✧

²⁹ Aho, kujáa kwatiite bakúuri ^imémire diváai ^yasasuka. Vakasukya kiintu kiri monyomonyo diváai ^yasasuka, vakatuungirirya nkomii ya faai, maa vakamúheera Yéesu mulomwii.

³⁰ Yéesu ^akasaire ira diváai ^yasasuka, maa akasea, “Yakíimíne.” Aho, akiinamya mutwe waachwe, maa akawulala.

Yéesu Yootungwa na Ichimu Lavarwii

³¹ Siku ira, ni siku yo kiimya neeja ngovi ya Paásika ijáa, na Sabáato ira ni nkúulu ijáa. Vayahúudi si vasaakáa miviri ichaale misaláabii siku ya Sabáato tuku. Sa jeyyo, vakamuloomba Piláato, vaantu vara ^vajáa vaníng’iniwe misaláabii, mawulu yaavo yawunwe, na miviri yaavo iseyyiwe misaláabii.

³² Valwi nkoondo vakatamanya, vakawuna mawulu ya muuntu wa ncholo na wa kaviri wa vara ^vajáa vaníng’iniwe furu vakwye hamwi na Yéesu.

³³ Maa kaa, ^vakafike kwa Yéesu, vakashaana awúlire. Sa jeyyo, si vamawuna mawulu yaachwe tuku.

³⁴ Kiri vyoova jeyyo, umwi wa valwi nkoondo akamutunga na ichimu lavarwii, aho, sakami na maaji vikafuma.

³⁵ Muuntu ^oona masáare aya noo ^mweene ayalusa, na kira ^oonekya ni cha kimáari. Uhu ayalusa masáare aya, amányire masáare aya ni ya kimáari, na yoovonekya nyuunyu sa murume.

³⁶ Aya yafumira sa Masáare ^Yari Mpeho yakiimane ja ^vyeene yalusa, “Kusiina ikúfa raachwe ^riri wunwa tuku.”✧

³⁷ Kei Masáare ^Yari Mpeho haantu híngi yasea,

“Moona vari ura ^vamutunga.”✧

Yéesu Yootaahwa

(Matáayo 27:57-61; Maáriki 15:42-47; Lúka 23:50-56)

³⁸ Kujáa kwatiite muuntu umwi ^aséwaa Yooséefu fuma múuji wa Arimatáaya. Yeeye ni mupooji wa Yéesu ajáa wa kimbiso, sa avoofáa Vayahúudi. Yeeye akatamanya na kwa Piláato akitoooloomba miviri wa Yéesu sa akutaahe. Piláato akamurumira, maa Yooséefu akiita kúsumula miviri wa Yéesu.

✧ 19:24 Laanga Sabúuri 22:18. ✧ 19:28 Laanga Sabúuri 69:21. ✧ 19:36 Laanga Sabúuri 34:20; Ufumo 12:46; Uvalo 9:12. ✧ 19:37 Laanga Sakaríia 12:10.

³⁹ Nikodéemu ura aho ncholo ^ajáa adoma na kwa Yéesu nuuchiku, ☆ akareeta makuta ya idumbaasi ^yasaangiwa na manemáane* ja kilo makumi yatatu (30).

⁴⁰ Vakasumula maviri wa Yéesu, vakufarimbirira na sáanda ya kitáani, kunu voohaka yara makuta ^yanyakira, ja viintu tuuva ja Vayahúudi jo taaha ^jiri.

⁴¹ Heehi na aho haantu Yéesu ^ajáa aning'iniwe musalábii furu akakwya, kujáa kwatite iwunda. Aho iwundii, kujáa kwatite mbiríra ya mpaanga ifya ^yabokwa mwaalaliwyii si ^inataahwa muuntu.

⁴² Sa viintu siku iyo ni siku ya Kiyahúudi yo kiimya neeja Sabáato ijáa, na sa viintu iyo mbiríra ijáa heehi, vakamutaaha Yéesu aho.

20

Kufufuka kwa Yéesu

(Matáayo 28:1-8; Maáriki 16:1-8; Lúka 24:1-12)

¹ Namatóondo uchiku wa siku ya Jumapíri, viintu kukaari chi chi, Maríia Makidaléena akatamanya na mbiríríi ya mpaanga ^yabokwa mwaalaliwyii kunu Yéesu ^ataahwa. Kura, akashaana rira iwe ^rakunikirira mbiríra, raséyyiwe fuma maryaangwii wa mbiríra.

² Jeyyo, akafuma itíjo furu kuri Simóoni Peéterí, na kwa ura mpooji wíngi Yéesu ^ajáa amweenda. Aho, maa akavasea, “Vamuséyyiirye Mweenevyoosi mbiríríi, na si tootaanga haantu ^vamuvíkire tuku!”

³ Jeyyo, Peéterí na ura mpooji wíngi vakafuma itíjo voodoma na mbiríríi.

⁴ Voosi vaviri vatíjía, maa kaa, ura mpooji akamulooka Peéterí, na akava wa ncholo kufika mbiríríi.

⁵ ^Akafike, akasungirira mbiríríi, akoona ntaami ja sáanda ya kitáani ivarwii, maa kaa, si íngira na mbiríríi tuku.

⁶ Aho, Simóoni Peéterí akauja nyuma, akahululuka na mbiríríi. Ne akoona jira ntaami ja sáanda ya kitáani jiri ivarwii.

⁷ Kei, akoona ira ntaami ^ijáa yachuungwa mutwii wa Yéesu, iri kisima na jira ntaami jingi, yaáirwe na ivarwii.

⁸ Aho, ura mpooji ^ajáa afíkire wa ncholo akiíngira na mbiríríi, akoona na akaruma.

⁹ Mpíndi ijo, vapooji vajáa vakaari taanga Masáare ^Yari Mpeho ^vyeene yalusa, Yéesu ni mpaka afufuke fuma inkwyii.

¹⁰ Aho, avo vapooji vakahinduka na kaayii.

Yéesu Yoomufumira Maríia Makidaléena

(Matáayo 28:9-10; Maáriki 16:9-11)

¹¹ Maa kaa, Maríia Makidaléena akachaala ímire weerwii ya mbiríra yoorira. Mpíndi ^ariráa, akiinama, maa akasungirira na isii ya mbiríra.

¹² Akoona mirimu miija iviri ^yiivíkire ingo njeru chwee, yíkyire haantu maviri wa Yéesu ^ujáa ulaariwé, umwi mitwii na wa kaviri majewii.

¹³ Ira mirimu miija ikamuurya Maríia yoosea, “Íyo, sa che woorira?” Ne akavasea, “Sa vamutwíre Mweenevyoosi waani, na si nootaanga ni hai ^vamuvíkire tuku.”

¹⁴ ^Akahumule lusa ayo, akiilorera, akamoona Yéesu ímire, maa kaa, si ataanga kooni ni Yéesu ajáa tuku.

¹⁵ Yéesu akamuurya, “Íyo, sa che woorira? Ni ani woomusaakira?” Maríia akiisea ura ^yoolusika ne ni mulaangiriryi wa iwunda. Sa jeyyo, akamusea, “Taáta, kooni ni weewe umutwíre, kalaama ndaira haantu ^umuvíkire, naani musumula ndiri.”

☆ 19:39 Laanga Yooháani 3:1-2.

* 19:39 *manemáane*: Ni mooda ^vahákaa maviri wa muuntu de ataahwe. Mooda uhú ujáa ni wa iyoombe ikuuu.

¹⁶ Aho, Yéesu akamwaanirira, “Maríia!” Maríia akavarinduka, maa akasea na Kieburanía, “Rabóoni!” noo kusea, “Mukiindya!”

¹⁷ Yéesu akamusea, “Kunsaasya tuku, sa nkaari kaambuka na kwa Taáta waani. Kiri vyoova jeyyo, tamanya na kwa vanduu vaani ukavasee, ‘Kaambuka niise na kwa Taáta waani, ne ni Taáta waanyu, na kwa Muluungu waani, ne ni Muluungu waanyu.’ ”

¹⁸ Jeyyo, Maríia Makidaléena akatamanya na kwa vapooji va Yéesu, akavawyiira masáare aya, yoosea, “Namwiine Mweenevyoosi!” Ne akavawyiira yoosi Yéesu ajáa amawyiire.

Yéesu Yoovafumira Vapooji Vaachwe

(Matáayo 28:16-20; Maáriki 16:14-18; Lúka 24:36-49)

¹⁹ Nakyuulwa ya siku iira ya Jumapiri, vapooji va Yéesu vajáa viisaanga hamwi nyumbii imwi. Vajáa vachuunga miryaango sa voofa vakúlu va Vayahúudi. Aho, Yéesu akavafumira, akiima kati na kati yaavo akavasea, “Mwiikalo muja uve na nyuuny!”

²⁰ Akahumule kulusa ayo, akavoonekya mikono yaachwe na lvaru lwaachwe. Vapooji vaachwe vakavyeenda maatuku kumooni Mweenevyoosi.

²¹ Yéesu akavasea kei, “Mwiikalo muja uve na nyuuny! Ja vyeene Taáta aantama nini, naani ni kvatuma niise nyuuny.”

²² Akahumule kulusa ayo, akavafwiriira nkeho, maa akavasea, “Hokeri Mutima Muja.

²³ Kooni mumséire muuntu uvi waachwe wasíre, Muluungu sea ari uvi waachwe wasíre. Kooni si mumséire muuntu uvi waachwe wasíre, Muluungu ne si ari sea uvi waachwe wasíre tuku.”

Yéesu Yoomufumira Tomási

²⁴ Umwi wa vapooji ikimi na vaviri va Yéesu asewáa Tomásí, irina riingi Maása, yeeye si ajáa na viivaachwe mpiindi Yéesu avafumiraa tuku.

²⁵ Jeyyo, vara vapooji viivaachwe vakamusea, “Tamwiine Mweenevyoosi.” Maa kaa, Tomásí akavasea, “Kooni si niine nkoru ja misumári mikonwii yaachwe, na nkwaate ijo nkoru na imaamba raani, na nviike mukono waani lvarwii lwaachwe, si ndiri ruma tuku.”

²⁶ Siku inaani jikalooke, vapooji va Yéesu kei vajáa hamwi nyumbii. Siku iyo, Tomásí ne ni hamwi ajáa novo. Aho, Yéesu akujia kuu miryaango ichúungirwe. Akiima kati na kati yaavo, maa akasea, “Mwiikalo muja uve na nyuuny!”

²⁷ Aho, akamusea Tomásí, “Viika imaamba mikonwii yaani, woone mikono yaani. Wolola mukono waako ukwaate lvaru lwaani. Kari uve na wiikoveriri kei tuku, maa kaa, urume.”

²⁸ Tomásí akamusea, “Mweenevyoosi waani, na Muluungu waani!”

²⁹ Yéesu akamusea Tomásí, “Urúmire sa viintu wanyine wuu? Vatalariwa vara si vaanyona, maa kaa vaanduma.”

Sa che iki Kitáabu Chaandikwa

³⁰ Yéesu abweeyya ishára na myuujísa iri foo miiswii ya vapooji vaachwe, myeene si yaandikwa aha kitáabwii.

³¹ Maa kaa, ihi yaandikwa sa murume Yéesu noo Masía, Mwaana wa Muluungu, na sa kwa njira yo muruma, muve nkaasu kwa irina raachwe.

21

Yéesu Yoovafumira Vapooji Mufungati

¹ Ayo yakalooke, Yéesu akavafumira vapooji vaachwe mbarimbari ya iriva ra Tibéria, noo kusea iriva ra Galiláaya. Jei noo vyeene iiyonekya kwaavo,

² Simóoni Peéteri, Tomáasi ^aséwaa Maása, Nasaniéeli muntu wa Káana ya Galiláaya, vaana vaviri va Sebedáayo,✧ na vapooji viingi vaviri ni hamwi vajáa.

³ Simóoni Peéteri akavasea viivaachwe, “Niini tamanya niise no kwaata soompa.” Novo vakamusea, “Tamanya tiise hamwi na weewe.” Vakataamanya na mashúwii, maa kaa, uchiku ura si vaamburira kintu tuku.

⁴ ^Kukaande mwaa, Yéesu akiima mbarimbari ya iriva, maa kaa, vapooji si vataanga kooni ni Yéesu tuku.

⁵ Yéesu akavuurya, “Vanavaani, mwakwáatire soompa yoyoosi wuu?” Vakamusea, “Tuku.”

⁶ Yéesu akavasea, “Haaha kiimyi njwaavu na ivaru ra kulume ra mashúwa yaanyu, naanyu kwaata muri soompa.” Aho, vakakiimya njwaavu, laanga, vakasiindwa ruta njwaavu, sa jijáa jakwáatire soompa ^jamema maatuku vii.

⁷ Maa mapooji Yéesu ^ajáa amweenda, akamusea Peéteri, “Uhu ni Mweenevyoosi.” Simóoni Peéteri ^akateere jei, akiichuunga ingo yaachwe, ^ng’eene ajáa iifúmiirye mpiindi ^aandaa murimo, aho, akiifweitira na irivii.

⁸ Vara vapooji viingi vakujja na mashúwa kunu vooruta njwaavu ^jimémire soompa. Si vajáa kuli na mbarimbari tuku, ni ja mawulu igana rimwi (100) vii vajáa.

⁹ ^Vakafike mbarimbari ya iriva haantu ^huma, vakoona mooto wa makala na soompa na mikáate ^yoókiwe mweeri yaachwe.

¹⁰ Yéesu akavasea, “Reeti jimwi ja soompa ^mukwáatire haaha vii.”

¹¹ Simóoni Peéteri akaambuka na mashúwii, akaruta lura lwaavu furu mbarimbari haantu ^huma. Lujáa lwamémire soompa nkulu igana rimwi, makumi yasaano na itatu (153). Baa neembe soompa jijáa jamema jeyyo, lwaavu si lwaatuka tuku.

¹² Yéesu akavasea vapooji vaachwe, “Yeendi murye cha mutóondo!” Kusiina baa umwi ^adaha kumuurya kusea, “Weewe uri ani?” tuku. Ava vajáa vataanga ni Mweenevyoosi.

¹³ Yéesu akaseesa, akatoola ura mukáate, maa akavaheera. Akabweyya vivira baa na jira soompa.

¹⁴ Uhu ni lwa katatu Yéesu avafumira vapooji vaachwe, keende ^akafufulwe.

Yéesu Yoomuurya Peéteri Kooni Amweenda

¹⁵ ^Vakahumale kurya, Yéesu akamuurya Simóoni Peéteri, “Eri, Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda kulookya ava viivaako wuu?” Simóoni akasea, “Hi Múkulu, weewe wamányire nakweenda.” Yéesu akamusea, “Riisha muundi jaani.”

¹⁶ Yéesu akamuurya kei, “Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda wuu?” Peéteri akasea, “Hi Múkulu, weewe wamányire nakweenda.” Yéesu akamusea, “Laanga muundi jaani.”

¹⁷ Yéesu akamuurya Peéteri lwa katatu, “Simóoni mwaana wa Yooháani, waanyenda wuu?” Peéteri akiirya kisho, akavisula sa viintu Yéesu ajáa amuíriirye lwa katatu, “Waanyenda wuu?” Peéteri akamusea Yéesu, “Múkulu, weewe wamányire yoosi, wamányire niini nakweenda.”

Yéesu akamusea, “Riisha muundi jaani.

¹⁸ Kimaari kaa nookuwyira, mpiindi ^ujáa mutavana, wiichuungáa ingo jaako na watamanyáa na haantu ^woosaaka. Maa kaa, ^uri kava moosi, wolola uri mikono yaako, na muntu wiingi kukavikira ari ingo jaako, na kutwaala ari haantu si ^woosaaka.”

¹⁹ Yéesu alusa aya, koonekya inkwya ^ari kukwya Peéteri, na mabweyyirya ari Mulungu nkongojima. Aho, Yéesu akamusea Peéteri, “Ntuuba!”

Yéesu na Ura Mapooji ^Ajáa Amweenda

²⁰ Aho, Peéteri akiilorera, akamoona mapooji yoovatuuba. Uhu mapooji Yéesu ajáa amweenda. Uhu noo ura ^ajáa iisikirirya kipeembii cha Yéesu mpiindi ^varijáa kiiwulo na akuurya, “Múkulu, ni ani ^ari kavarinduka?”

²¹ Peéterì ^akamoone ɛwo mɛpooji, akamuurya Yéesu, “Mukúlu, na ɛhu ne jooli?”

²² Yéesu akamúsea, “Kooni noosaaka achaale ari nkaasu fúuru siku ^ndiri hinduka, chaako che? Weewe ntuuba niini.”

²³ Sa jeyyo, fwefwe ikeenera kwa vapooji ^vari foo, kusea ɛhu mɛpooji si ari kukwya tuku. Maa kaa, Yéesu si alúusa ɛwo mɛpooji si ari kukwya tuku, kiintu ^alúusa ni iki, “Kooni noosaaka ave nkaasu fúuru siku ^ndiri hinduka, chaako che?”

²⁴ Mɛpooji ɛhu, noo ayoonekya kikomi masáare aya na ayaandika. Na suusu tamányire aya ^oonekya ni ya kimáári.

Masáare yo Kiimikirirya

²⁵ Kwatiite masáare yíingi ^yari foo ^atamama Yéesu. Ngaari yoosi yaandikwa, ngaari weeru yoosi si yatoosha kavikira vitáabu ^viri kaandikwa tuku.

Mirimo ya Vatumwi va Yéesu Mulongooryo

Muuntu ^aandika kitáabu iki cha Mirimo ya Vatumwi va Yéesu, ni Lúka. Lúka si ajáa Múyahúudi tukú (Vakolosáai 4:7-14). Yeeye ayeendan'yáa na Paúli haantu ^hari foo, na ni mutumwi wa Paúli ajáa (2 Timotéeo 4:11). Kei Paúli alúsa Lúka ni umwi wa vatumami viivaachwe (Filemóoni 24). Uhu Lúka ajáa eendwa, na ni dakitári ajáa (Vakolosáai 4:14).

Lúka aandika kitáabu cha Mirimo ya Vatumwi kati ya myaaka ya 62-63 keende Kirisitu ^avyaalwa. Kei, aandika kitáabu cha Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu. Vitáabu ivi viviri Lúka aandika kwa muuntú umwi ^asewáa Toofiili. Uhu Toofiili ajáa ni muuntú ^anyemiwáa (Lúka 1:3). Vamanyi ^vari foo va Masáare ^Yari Mpeho, vaséaa, Toofiili si ajáa Múyahúudi tukú na ajáa amvalandukira Yéesu.

Kitáabu cha Mirimo ya Vatumwi, ni mwiitubiriro wa Kitáabu cha Masáare Maaja ja ^vyeene yaandikwa ni Lúka (1:1-2). Kiintu kikulu Lúka ^alúsa aha, ni ^vyeene Mulungu aarya Masáare Maaja ya Yéesu lwa ncholo, na ^vyeene atalaryaá vaantu ^vumuruma Yéesu kwa njira ya nteendo ja Mutima Múja (laanga baa ja 2:2-4; 8:14-17; 10:44-48). Kei mirimo ^yalúswa ^iri foo aha, ni ya vala Peéteru (baa ja 2:14-41; 4:1-12) na Paúli (baa ja 9:1-19; 28:3-8) vatumwi. Na kiintu chiingi ^chalúswa ni ^vyeene vaantu ^vumuruma Yéesu vakungikáa no keenera lwa ncholo (baa ja 2:41, 47; 5:14).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Vaantu ^vumuruma Yéesu va ncholo 1:1-5:42

Uturikiri na kweenera kwa Masáare Maaja ya Yéesu 6:1-9:31

Mirimo ya Peéteru 9:32-12:25

Paúli yookera njira noo variyula Masáare Maaja lwa ncholo 13:1-14:28

Itaka ra Yerusaleému 15:1-41

Paúli yookera njira noo variyula Masáare Maaja lwa kaviri 16:1-18:22

Paúli yookera njira noo variyula Masáare Maaja lwa katatu 18:23-21:14

Paúli yookera njira lwa kani, yookwaatwa no twaalwa na Rúumi 21:15-28:31

Mutima Múja ^Mweene Mulungu Alaha

¹ Toofiili mwanawitu, kura kitáabwii ^chalongoola,* nakwaandikira masáare yoosi Yéesu ^aanda tumama no variyula

² Furu siku ira ^akasumulwe na kurumwii. Ajáa de asumulwe na kurumwii, avalairiya vatumwi vaachwe ^avasaawula kwa njira ya Mutima Múja.*

³ Kwa siku makumi yani (40) keende ^akafufuke, avafumira vatumwi vaachwe ^vari foo kwa njira ^joonekya kikomi yeeye ni mooyo ajáa. Kei avakiindyáa masáare ya Utemi wa Mulungu.

⁴ Mpindi imwi kati ^ajáa novo, ajáa avalairiya yoovasea, “Kari mufúmaa múujii wa Yerusaleému tukú, mumwooje mumanu Mutima Múja ura Taáta waani ^ajáa iichuunga kuvaretera ari, ura ^mwateera fuma kwaani.

⁵ Yooháni Mubatisáaji abatisáa vaantu na maaji,* maa kaa, siku ingai vii ^jookúja, nyuunyu batisiwa muri na Mutima Múja.”

Yéesu Yoosumulwa na Kurumwii

⁶ Mpindi vatumwi ^vajáa viijingire hamwi na Yéesu, vakamuurya voosea, “Eri, Mukúla, mpindi iji noo uri tuhindirira suusu Viisiraéli utemi wuu?”

* 1:1 kitáabwii ^chalongoola: Iki ni kitáabu cha Masáare Maaja ^yaandikwa ni Lúka. * 1:2 Laanga Matáayo 28:19-20; Maáriki 16:15; Lúka 24:44-49. * 1:5 Laanga Matáayo 3:1; Maáriki 1:4-8; Lúka 3:16.

⁷ Maa kaa, Yéesu akavasea, “Siku na mpiindi si marimo waanyu kutaanga tuku, iro ni ra Taáta [†]ari viika kwa wiimiriri waachwe.

⁸ Maa kaa, mari hokera ngururu mpiindi Mutima Muija [†]ari kuuja na kari nyuunyu, kuva mari vara [†]voónekya kikomi chaani múujii Yerusaléemu, kwa isi yoosi ya Yudéa na Samaría na furi utulo waasi.”

⁹ [†]Akahumale kulusika ayo, hahara akasumulwa na kurumwii, vatumwi voosi nti [†]voomona. Aho, ichu rikamukunikirira, si vamoona kei tuku. ¹⁰ Nti [†]vajaa vakaari voolaanga kurumwii koonka ja [†]vyeene yootamany na kurumwii, koonka vaantu valume vaviri viivikire ingo njeru vakiima mbarimbari yaavo!

¹¹ Avo vaantu vakavasea, “Ee vaantu va Galiláaya, sa che mwiimire aha no laanga kurumwii? Yéesu asumwirwe kudoma na kurumwii fuma kari nyuunyu, hinduka ari jeyyo ja [†]vyeene mumiine yootamany na kurumwii.”

Matíasi Yoosaawulwa hime Nkalwii ya Yúda

¹² Hara, vatumwi va Yéesu vakahinduka na Yerusaléemu fuma Luulwii lwa Miseitúuni. Fuma luulwii furi Yerusaléemu, ni layeendo lwa siku ya Sabáato[†] lajaa.

¹³ [†]Vakingire múujii, vakaambuka na gorófii kuntu [†]viikalaa. Ava noo vajaa aho, Peéteru, Yooháani, Yaakúupu, Anderéa na Filípi, Tomásia, Batolomáayo na Matáayo, Yaakúupu sha Alufáayo, Simóoni Selóote[‡] na Yúda sha Yaakúupu.

¹⁴ Avo voosi viijiangaa kumuloomba Mulungu na muryungu umwi. Baa kei, vajaa vamwaari vaantu vaki vingi baa na Mariia iyo waala Yéesu na vanduu vaachwe.

¹⁵ Siku imwi vaantu igana rimwi na makumi yaviri (120) vajaa viijiangire, aho, Peéteru akiima kati na kati ya vaantu [†]vamuruma Yéesu. Akavasea,

¹⁶ “Vanaviitu, Masáare [†]Yari Mpeho yakiimana, kwa kira Mutima Muija [†]alusasa ko tweera mutemi Daúdi mweeri ya ayo masáare ya Yúda [†]mweene avalongoola vara [†]vamukwaata Yéesu.[☆]

¹⁷ Yúda ni umwi wiiswi ajaa, na suusu tatamama ne marimo uhu wa Mulungu hamwi ne.

¹⁸ Yúda awula iwanda na jira mpia [†]apata kwa nteendo mbi. Na mpiindi [†]ajaa uko aawya na inda, na inda yaachwe yaatuka mpaka matuumbu yakitika na weerwii.

¹⁹ Masáare aya, yajaa yeenera Yerusaléemu yoosi. Sa jeyyo, vakaraanirira iro iwanda Akelidáama, noo kusea, ‘Iwanda ra Sakami.’[☆]

²⁰ Kitáabu cha Sabúuri chalusasa,

‘Nyuumba yaachwe ichaale ntuhu,

kari kave na muntu [†]ari chaala aho tuku.’[☆]

Kei kwaandikwa,

‘Haantu haachwe hasumulwe ni muntu wiingi.’[☆]

²¹ Sa jeyyo, toosaakwa tusaawule muntu wiingi [†]iituubaa na suusu mpiindi joosi Yéesu Mweenevyoosi [†]ajaa na suusu.

²² Uwo asaakwa ave ura [†]avijaa na suusu keende Yéesu [†]akabatisiwe ni Yooháani Mubatisáaji furi siku asumulwa na kurumwii. Ura [†]ari saawulwa, yoosaakwa ave ura [†]oona hamwi na suusu kufufuka kwa Yéesu.”

²³ Hara vakalusasa marina ya vaantu vaviri. Yooséfu [†]asewaa Barisába irina riingi noo Yústo akemerwaa na wa kaviri Matíasi.

²⁴ Aho, vakalusika na Mweenevyoosi voosea, “Mweenevyoosi, weewe umányire mutima wa kira muntu. Tulaire kati ya ava vaviri ni ani [†]umusáawiire,

²⁵ sa asumule marimo wa utumi [†]mweene warekirwé ni Yúda. Yeeye [†]akakwye atamany na kuntu yeeye [†]asaakwa adome.”

[†] 1:12 layeendo lwa siku ya Sabáato: Ulu ni layeendo [†]lweene vajaa varekerwa Viisiraéli vayeende siku ya Sabáato. Uluhi waachwe ni ja kilomita imwi. [‡] 1:13 Selóote: Noo kusea mulwiiri wa isi. [☆] 1:16 Laanga Matáayo 26:47-49.

[☆] 1:19 Laanga Matáayo 27:3-10. [☆] 1:20 Laanga Sabúuri 69:25. [☆] 1:20 Laanga Sabúuri 109:8.

²⁶ Vakasaawula ko vaa mbare, § na mbare ikamuwyiira Matiaasi. Jeyyo Matiaasi akasaangira na vatumwi vara viingi ikimi na umwi.

2

Kuja kwa Mutima Muija

¹ Siku ya ngovi ya Pentekoste* ikafike, vaantu voosi vamura Yesu vajaa viijiinga haantu hamudu.

² Koonka, ikateereka sawuti fuma kurumwii ja ya ihumbuuto ikalukulu yooruma. Iyo sawuti ikamema nyumba ng'eene viikalaa.

³ Hahara, vakoona viintu viri ja luri jo lwa mooto. Ulo luri jo lukiikerakera na lukiikala mweeri ya kira muntu.

⁴ Vaantu voosi vajaa aho, vakahokera Mutima Muija, vakaanda luisika nduisika jingi, ja vyeene Mutima Muija ajaa аваheera ngururu jo luisika.

⁵ Haaha aho Yerusalemu, kujaa kwatiite Vayahudi vamuubaa Muluungu. Avo vajaa vafumire isi joosi vuu ja weeru.

⁶ Vakateere iyo sawuti, vakadoma itijo, vakijiinga na vaantu vingi vari foo. Vakahwaalala maatu sa kira umwi waavo avateera avo vaantu vamura Yesu voluisika nduisika jaavo.

⁷ Vakahwaalala na vakiivunduka. Vakaanda kiiyura voosea, "Eri, ava vaantu voluisika jei si Vagalilaya tuu wuu?"

⁸ Ha de jooli kira umwi wiitu yovateera voluisika nduisika jiitu tavyaalwa nojo?

⁹ Vamwi wiitu tafumire isi ya Vapaa, Vameedi, na Vaelami, vingi tafumire isi ya Mesopotamia, Yudea, Kapadokia, Ponto na Asia,

¹⁰ vamwi Firigia na Pamufilia, Misiri na Libia sengerera na Kireene na vingi tafumire Roma.

¹¹ Vamwi wiitu ni Vayahudi na vaantu vingi vatubaa dini ya Kiyahudi. Vamwi vafumire Kireete na vingi Arabia. Suusu voosi toovateera voluisika nduisika jiitu, voomuumba Muluungu kwa masaa makulu Muluungu abweyyaa."

¹² Vaantu voosi vakahwaalala maatu no koofa. Vaakiiyura voosea, "Uvari yuli wa masaa aya ni kiintu che?"

¹³ Maa kaa, vamwi waavo vakaanda kuvahenchula voosea, "Varéviwe ni divai ifya!"

Peeteri Yoovavariyira Vaantu

¹⁴ Aho, Peeteri akiima hamwi na vara vatumwi ikimi na umwi, akaanda vawyiira vaantu na sawuti nkuu, "Nyuunyu vaantu va Yudea na vingi voosi mwikalaa Yerusalemu, nteereri neja nivawyiire masaa yafumire.

¹⁵ Nyuunyu mookiisea vaantu ava varéevire, amwi iji noo mpindi jo yurira ng'oombe vii?

¹⁶ Kikomi masaa aya yafumire, noo yara yaluswa ni Muluungu kwa njira ya malali na mutwe waachwe Yoeli. Yeeye asea,

¹⁷ Siku ja uhero, Muluungu yoolusa,

makung'antira ndiri kira muntu Mutima waani Muija.

Vaana vaanyu va kiintu kilume na va kiintu kiki laala veende na mutwe,

§ 1:26 **vaa mbare:** Vayahudi vavaa mbare ko kaandika marina ya vaantu mawyii madu madu, vakavikira kiintwii kiri ja ndavo, maa vakaanda sukya mpaka iwe riri na irina ra muntu umwi rikafuma. Iwe iro roonekya uwo muntu asawirwe ni Muluungu. Viisiraéli varumaa Muluungu noo alóngwii kusaawula uwo muntu. Laanga Mpiri 16:33. * 2:1 **Pentekoste:** Muhakwii wa Kali, Pentekoste ni ngovi Vayahudi vabweyyaa mpindi vari humala kuchwa na vari humala seyya viintu vyoosi mawundii. Ngovi iyo yabweyyiwa siku ya makumi yasaano (50) keende Paasika yalooka. Laanga Nkumbukira ya Miir 16:9-12. Muhakwii Mufya, ngovi ya Pentekoste ni ngovi ya siku Mutima Muija ujaja na kari weeru na myuujisa. Siku iyo, Mutima Muija na vaantu vamura Yesu vaava kiintu kimwi.

- vatavana koonā veende njori,
na vawosi looterā veende.
- 18 Mpiindi ijo, vakung'antira ndiri vatamami vaani va kiintu kilame na va kiintu kiki
Matima waani,
novo lausa veende ulali na matwe.
- 19 Bweeyya neende viintu ^vihwáalarya kurumwii na ishára isi.
Kuva kuri na sakami, mooto na nkungúula ya muuki.
- 20 Mwaasu valanduka uri ave kilwiirya,
na mweeri kuva uri nkundū ja sakami.
- Ayo yoosi koonekana yari,
de ira siku nkulu ya Ijva yuje.
- 21 Na yoyoosi ^ari loomba nyambirirya,
fuma kwa Ijva lamuririwa ari.*

22 Ee vaantu va Isiraeeli teeri masáare aya! Yésu wa Nasaréeti ajáa oonekiwa kikomi
kwaanyu ni Mulungu kwa myuujisa, viintu ^vihwáalarya, na ishára ^jisiimiresimire
kwaanyu. Mulungu abweeyya ayo yoosi mbere yaanyu ko tweera Yésu ja ^vyeene
nyuunyu veeneevyo mwamanyire.

23 Uhu Yésu ajáa areetwa kwaanyu, kwa ^vyeene Mulungu ajáa aviika muryungu
waachwe na kwa kutaanga kwaachwe keende aho kali. Nyuunyu mukamulaa
masalábii kwa mikono ya vaantu vavi si ^vari Vayahúdi.

24 Maa kaa, Mulungu akamuchungurira fuma makatii ya inkwya, sa inkwya si
yadaha kumunamatira Yésu tuku.

25 Mutemi Daúdi alusa ivi kuri Yésu,
'Namoonā Ijva mbere yaani kwa siku ^jisiina uhero,
na sa viintu ^ari ivarwii raani ra kulame,
si ndiri singisiwa tuku.

26 Sa jeyyo, matima waani watiite cheeru,
na lurimi lwaani loovaa lusiriri na cheeru,
na maviri waani kiikala uri ko kiilaangya.

27 Sa si uri kureka matima waani Ntarii tuku,
baa maviri wa Muija waako,
si uri kureka woole tuku.

28 Wundaira njira jo kumbweeyya nive mooyo,
kuva ndiri na cheeru munamunu sa weewe umwaari na niini.*

29 Vanaviitu ni kuvawiyira niise baa kuvavisa tuku, Daúdi baaba wiitu aakwya,
akataahwa, na mbirira yaachwe imwaari baa isiku.

30 Haaha tataangire Daúdi ni muláli na matwe ajáa. Yeeye ajáa ataanga Mulungu ajáa
amwiilaha, mupaarya ari mavyaalwa wa ichina ra lukolo lwaachwe utemi.*

31 Daúdi ajáa oona ^yari fumira, noo ^chooreka akalusa kufufuka kwa Masía.
Mulungu si amureka Yésu Ntarii tuku na baa si aruma maviri waachwe woole tuku.*

32 Mulungu amufufula Yésu Kirisitu na suusu voosi turi vara ^voona masáare aya.

33 Uhu Yésu, Mulungu amwiinula, akamaviika ivarwii raachwe ra kulame, na
akahokera Matima Muija kufuma kwa Taáta. Uhu Matima Muija, Taáta iichuunga
kuturetera ari, yeeye atukung'antire na noo aya ^meene mooyoona no yateera.

34 Daúdi mweeneevyo si aambuka na kurumwii tuku, maa kaa, yeeye alusa,
'Ijva amuyiira Mweenevoyoosi waani,

"Ikala mukono waani wa kulame,

35 furu nivaviike vavi vaako,

* 2:21 Laanga Yoéli 2:28-32. * 2:28 Laanga Sabúuri 16:8-11. * 2:30 Laanga 2 Samwéli 7:12-13. * 2:31 Laanga
Sabúuri 16:10.

vave kabambari ko vikira majeo yaako.” ☆

³⁶ Sa jeyyo, vaantu voosi va Isiraeli moosaakwa mutaange kikomi, Yeesu ^mumuning'in'ya masalaabii furu akakwya, Muluungu amuvika ave Mweenevyoosi na Masia.”

³⁷ Vara Vayahudi ^vakateere ayo masaa, vakaavwa ni mitima. Aho, vakamuurya Peeteri na vara vatumwi vingi voosea, “Vanaviitu, jooli turi bweezya haaha?”

³⁸ Peeteri akavasea, “Valanduki fuma uvii waanyu, na kira muuntu abatisiwe kwa irina ra Yeesu Kirisitu, sa Muluungu asee uvi waanyu wasirire. Aho, hokera muri kilungungu cha Mutima Muija.

³⁹ Sa kwiichuunga reterwa turi Mutima Muija, ni sa nyuuny na vaana vaanyu, na vaantu voosi ^vari kuli na kira muuntu ^ari kaanirirwa ni Ijva Muluungu.”

⁴⁰ Peeteri akatuuba voonekya kwa masaa yingi ^yari foo na akavuluma kutu yoosea, “Muloombi Muluungu avalamurirye fuma mbyaala iki ^yareka njira.”

⁴¹ Vaantu ^vari foo vakayaruma yara masaa, vakabatisiwa na vakasaangira na vaantu ^vamuruma Yeesu. Vaantu avo ni ja mayana yatatu (3,000) jei vajaa.

⁴² Vaantu ava ^vamuruma Yeesu vakatuuba teerera ukiindya wa vatumwi va Yeesu, vakava kiintu kimwi kimtima na kubendulabendula mukate ja nkumbukira ya inkwya yaachwe no muloomba Muluungu.

Mwiikalo wa Vaantu ^Vamuruma Yeesu

⁴³ Vatumwi va Yeesu vabweezya viintu ^vihwaaalarya ^vyamema maatuku vii na ishara. Sa jeyyo, vaantu va Yerusalemu vajaa vakwaatwa ni woowa na vamanyemya Muluungu maatuku vii.

⁴⁴ Vaantu voosi ^vajaa vamuruma Yeesu vajaa vaava kiintu kimwi, na viiheera voosi viintu vyoosi ^vajaa novyo.

⁴⁵ Vaantu vavaa iyoombi viintu vyaavo na mpia ^ng'eene vapataa, vajigava kwa kira muuntu ^vyeene asaaka.

⁴⁶ Kira siiku valumanaa waamii wa Kaaya Njija ya Ijva. Kei, valumanaa nyuumbii jaavo kubendula mukate no rya chakurya chaavo hamwi kunu vari na mitima myeeru na vari na cheeru.

⁴⁷ Vamubweezyirya Muluungu nkongojima na vajaa veendwa ni vaantu voosi. Na kira siiku Yeesu Mweenevyoosi oongererya vaantu vingi ko valamurirya, vakava hamwi na viivaavo vara ^vamuruma.

3

Peeteri Yoomuhorya Kivete

¹ Sikumwi mpiindi ja chaamuusi, Peeteri na Yoohani vajaa vatamany na Kaayii Njija ya Ijva. Mpiindi ijo, noo vaantu vatamanyirya noo muloomba Muluungu.

² Uko Kaayii Njija, kujaa kwatite vaantu ^vajaa vamuverekire muuntu umwi kivete keende kuvyaalwa kwaachwe. Avo vaantu vamuvikaa uwo kivete maryaangwii wa waama ya Kaaya Njija ^usewa Muryaango ^Wabooha, sa andoolomba chochoosi fuma kwa vara vaantu ^vingiraa na Kaayii Njija.

³ Uwo muuntu ^akavoone Peeteri na Yoohani vookingira na Kaayii Njija, akavaloomba vamuheere mpia.

⁴ Peeteri na Yoohani vakamutuurirya miiso, maa Peeteri akamusea, “Tulaange!”

⁵ Ura kivete akavalaanga kunu yookiilaangya heewa ari kiintu chochoosi.

⁶ Aho, Peeteri akamusea, “Nini nsiina mpia baa na sahabu tuku, maa kaa, kira ^ndiri nocho kucheera ndiri. Kwa irina ra Yeesu Kirisitu wa Nasareti, inuka, na waande yeenda!”

⁷ Hara, Peéteru akamukwaata mukono wa kulume, akamwiinula. Hahara, majeo na mpúunchi jaachwe jikapata ngururu.

⁸ Akafirira, akiima, maa akaanda yeenda. Akiingira hamwi novo na waámii ya Kaaya Njija, yooyeenda no firirafirira kunu yoomudumba Muluungu.

⁹ Vaantu voosi ^vajaa aho, vakamoona yooyeenda kunu yoomudumba Muluungu.

¹⁰ Vaantu ^vakataange unu noo ura muntu ^aloombalombaa hechi na Maryaango ^Wabooha wa Kaaya Njija, vakahwaalala munumunu koon masáare ^yamupátire.

¹¹ Kunu vahwáaliire, vaantu voosi vakakurika na kuntu ^kuséwaa Waama wa Solomóoni, kuntu uwo muntu ^ajaa avumiriire vala Peéteru na Yooháani.

Peéteru Yoovariyula Masáare Maaja Kaayii Njija ya Ijva

¹² Peéteru ^akavoone avo vaantu, maa akavasea, “Ee Viisiraéli, sa che aya masáare yoovahwaalarya? Sa che mootutuurirya miiso? Ni kiisea mwiise tamuhóiriye unu muntu kwa ngururu jiiwi, au ni sa mwiikalo wiiswi ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa wuu?”

¹³ Muluungu wa Aburaháamu, Isaka na Yaakúupu, Muluungu wa vala baaba wiitu amubwéeyiriye nkongojima Mutamami waachwe Yéesu. Unu noo ura ^mumutwaala na balásii kwa vakúlu sa ulawe, na mukamheera moongo mpindi Piláato ^asaakaa amuchungurire.

¹⁴ Mumheera moongo Yéesu, Muija na Mwoloki. Na nyuunyu mwamuloomba Piláato amerekere mulai kipaango chaachwe.✧

¹⁵ Jeyyo, mwamulaa yeeye ^ari ncholo ya nkaasu! Maa kaa, Muluungu amufufula! Na suusu voosi turi vara ^voona ayo!

¹⁶ Irina ra Yéesu na kuriruma irina iro, noo ^vimuhíre ngururu unu muntu ^moomoona. Ja viintu voosi ^moomoona, ahóire sa kuruma Yéesu.

¹⁷ Vanaviitu, mamányire nyuunyu na vakúlu vaanyu mwatamama aya sa si mujáa mamányire tuku.

¹⁸ Ayo yatamamwa sa Muluungu akiimikirirye masáare yara ^alusa kutweera kwa valáli na mutwe vaachwe voosi, Masía waachwe turikiriwa ari.

¹⁹ Sa jeyyo, mvalandukiri Muluungu sa yeeye aseyye uvi waanyu, yeeye aveerye mitima kwa kura kava amwaari na nyuunyu,

²⁰ na avatamire Masía, yeeye ni Kirisitu ^avasaawula keende aho kali.

²¹ Yéesu yasaakwa achaale uko kurumwii, mpaka jifike mpindi Muluungu ^ari bweyya kira kintu kive kifya, ja ^vyeeene alusa keende aho kali kwa njira ya valáli na mutwe vaachwe.

²² Muláli na mutwe Músa alusa, ‘Kari nyuunyu, Ijva Muluungu vasaawurira ari muláli na mutwe ^mweene ari kiifwaana na niini. Masáare yoosi muláli na mutwe waachwe ^ari vawyira, mayateerere neeja.✧

²³ Muntu yoyoosi si ^ari mateerera uwo muláli na mutwe, Muluungu maseyya ari kwa siku ^jisiina uhero fuma kwa vaantu vaachwe.’✧

²⁴ Masáare ya siku iji, yaluswa ni valáli na mutwe voosi, kwaandira mpindi ja Samwéli na voosi ^vamutubirira vayalusa na vayavariyula.

²⁵ Masáare yara Muluungu ^alusa ko tweera kwa valáli na mutwe vaachwe, nyuunyu noo mooyahokera. Kei, muháko ura ^mweene abweyya na vala baaba waanyu nyuunyu noo mookuhokera. Muluungu aviika muháko na baaba waanyu Aburaháamu kunu yoosea, ‘Kwa njira ya vaana vaako, luu vatalarya neende vaantu voosi va weeru.’✧

²⁶ Haaha Muluungu amufufula Mutamami waachwe sa nyuunyu mpate kunáalo va ncholo, mutalariwe fuma uvii waanyu.”

✧ 3:14 Laanga Lúka 23:18-25. ✧ 3:22 Laanga Nkumbukira ya Miiri 18:15-19. ✧ 3:23 Laanga Nkumbukira ya Miiri 8:19. ✧ 3:25 Laanga Ncholo 22:18; 26:4.

4

Peéteru na Yooháani Vootwaalwa na Balásii

¹ Viintu Peéteru na Yooháani ^vájáa vakaari vooluusika na vara vaantu, maa veeneisi va Ijüva, Masadukáayo na mukúulu wa valakalaka va Kaayii Njija ya Ijüva vakafika.

² Avo vájáa vakáliire maatuku vii sa avo vatumwi va Yéesu vakiindyáa na vavariyaláa Yéesu afufuka, isáare iri roónekyya kiweeriwi, vaantu ^vaakwya fufuka vari.

³ Aho, vakavakwaata, na sa viintu uchiku ujáa wiingiire, vakavaviika manyololwii fúuru lomutóondo yaachwe.

⁴ Maa kaa, vaantu ^vari foo va vara ^vateereráa isáare, vakamuruma Muluungu. Na ^vamuruma Yéesu vakafika vaantu valume mayana yasaano (5,000).

⁵ ^Kukeere, vakúulu va vaantu, vawosi na vakiindya va Miiro vakalumana uko Yerusaléemu.

⁶ Aho kiikalwii, ajáa amwaari Anáasi mweeneisi mukulu, Kayáafa, Yooháani, Alekiséanda na vaantu viingi va lukolo lwa mukúulu wa veeneisi va Ijüva.

⁷ Vakaviimya vala Peéteru na Yooháani, vakavuurya voosea, “Kivete ^mumuhoriiryé ni kwa ngururu na kwa irina ra ani?”

⁸ Aho, Peéteru kuu amémire Mutima Muija, akavasea, “Arumi, nyuunyu vakúulu va vaantu na vawosi!

⁹ Kooni isiku mootuchukuruma sa iri isáare ^reene abweeyiriwé uhu kivete na ^vyene ahoriiwé,

¹⁰ nyuunyu na vaantu voosi va Isiraéli moosaakwa mutaange, muuntu uhu ^mweene iimire mbere yaanyu ahóire na avíre nkaasu, kwa ngururu ya irina ra Yéesu Kirisitu wa Nasaréeti. Uhu Yéesu nyuunyu mwamuning'in'ya musalábii fúuru akakwya, maa kaa, Muluungu akamufufula fuma inkwyyi.

¹¹ Ni uhu Yéesu noo ^aluswa jei, Iwye ^rasiitwa ni nyuunyu vajeengi, ravíre iwye ikulu ra kichurii.*

¹² Kusiina muuntu wiingi yoyoosi ^ari daha kutalamurirya tuku, sa kusiina irina riingi vaantu ^vaheewa aha weerwii ^reene riri daha kutalamurirya fuma uvii tuku.”

¹³ Vara vakúulu ^vakoone ^vyene vala Peéteru na Yooháani vájáa viitema, vakahwaalala maatuku vii sa vájáa vamányire si vakiindiwa isáare ra Muluungu tuku. Vakataanga vala Peéteru na Yooháani ni hamwi vájáa na Yéesu.

¹⁴ Maa kaa, ^vakamoone ura muuntu ^ajáa ahóire iimire hamwi na vala Peéteru ya Yooháani, si vaava na isáare ro luusa tuku.

¹⁵ Aho, vakavalairirya vafume hara Balásii Nkulu ya Vayahúudi, maa vakachaala vooveene, vooluma sáare.

¹⁶ Vakaanda kiiyurya, “Che turi vabweyya vaantu ava? Si turi daha siita uhu muujiisa mukulu ^mweene vabwéeyiirye tuku, sa ni kiweeriwi uri kwa kira muuntu wa aha Yerusaléemu.

¹⁷ Sa jeyyo, tuvakaan'ye ko vavumba, vareke luusika na muuntu yoyoosi kwa irina ra Yéesu, sa iri irina ridiire kweenera.”

¹⁸ Aho, vakavaanirira vala Peéteru na Yooháani kei, vakavakaan'ya vareke luusika ayo masáare mbere ja vaantu, baa kari vandookiindya vaantu kwa irina ra Yéesu vii kaa tuku.

¹⁹ Maa kaa, vala Peéteru na Yooháani vakavasea, “Lamuli veeneevyo kooni ni uwoloki mbere ya Muluungu kuvanyemya nyuunyu kulookya Muluungu.

²⁰ Suusu si turi reka kulusa masáare ^toona no teera tuku.”

²¹ Maa re, Balása Nkulu ya Vayahúudi ikavakaan'ya na nkalari, maa ikavareka. Vasiindwa kvaheera irya sa vaantu voosi vamubweeyiryáa nkongojima Muluungu maatuku vii sa iro isáare ^rijáa rafámire.

* 4:11 Laanga Sabúuri 118:22.

²² Ʋwo mũntũ ^ahoriwa kwa muujĩisa ni kivete ajáa keende ^avyaalwa, na ajáa atĩite myaaka makumi yani (40) na kiĩntũ.

Vaantũ ^Vamuruma Yéesu Voomũloomba Mũlungũ

²³ Vala Peéterĩ na Yooháani ^vakarekerwe, vakahinduka na kwa viivaavo, vakavawyyĩra yara yoosi ^vajáa vawyyĩrĩrwe ni vakúũlũ va veeneisi va Ijũva na vawosi.

²⁴ Novo ^vakateere jeyyo, voosi hamwi vakamũloomba Mũlungũ voosea, “Weewe Ijũva Mweeneevyo weemweene, urĩ mukúũlũ wa kira kiĩntũ. Weewe noo wũmba kurumu na weerũ, mayi ya na viĩntũ vyoosi ^viri mũmo.

²⁵ Weewe mũbweeyya baaba wiitũ Daúdi mũtumami waako alũse jei kwa njira ya Mũtima Mũja,

‘Sa che vaantũ va weerũ vakáliire?

Na sa che nkolo ja vaantũ joobweeyya miryũngũ ya kihoho?

²⁶ Vatemĩ va ihĩ weerũ viĩmire neeja kulwa nkoondo,

kei vakúũlũ va Viisiraéeli viijĩngire hamwi,

sa vamusiite Ijũva wiitũ na Masía waachwe.’[☆]

²⁷ Masáare aya yafũmĩre aha múujii, Heróode Antĩpaasi na Poontío Piláato valũmĩne na vaantũ si ^vari Vayahúudi na Viisiraéeli sa vamukĩkane Yéesu Mũtumami waako mũja ^wamũhaka makuta.

²⁸ Ayo masáare vabwéeyiirye noo ^ujáa ulamũla keende aho kalĩ yatũmamwe, kwa ngururu jaako na kweenda kwaako.

²⁹ Haaha ee Ijũva, laanga ^vyeene vootuvuumba! Ʋtũheere ngururu suusu vatũmami vaako tweenerye isáare raako ko kiitema.

³⁰ Onekya ngururu jaako jo horya valwĩri. Kei utwaambirirye tũdoobweeyya ishára na viĩntũ ^vihwáalarya kwa irina ra Yéesu Mũtumami waako mũja.”

³¹ ^Vakahũmũle kuloomba, aho haantũ ^vajáa viijĩngire, hakasingisika. Mũtima Mũja akavalongoola voosi vakaanda kweenerya isáare ra Mũlungũ kũnũ viitémire.

Mwiikalo wa Vaantũ ^Vamuruma Yéesu

³² Vaantũ voosi ^veene vajáa vamuruma Yéesu vajáa vaava mũtima mũwi, na miryũngũ yaavo ijáa yaava hamwi. Kusiina mũntũ ^aséaa viĩntũ ^arĩ novyo ni vyaachwe yeemweene tukũ, viĩntũ vyaavo vyoosi vijáa vyasaangiwa hamwi.

³³ Vatumwi va Yéesu vavawyyĩráa vaantũ ko kiitema, kimáari cha kufufuka kwa Yéesu Mweenevyoosi. Na nduwo ya Mũlungũ ^irĩ foo ni mweeri ya voosi ijáa.

³⁴ Kusiina mũwi waavo si ^eenereryáa kiĩntũ tukũ, sa vara ^veene vajáa na mawũnda baa na nyuumba, vaváa iyoombe.

³⁵ Mpía ^ng’eene vapatáa, vavaheeráa vatumwi va Yéesu, novo vajigaváa kwa vaantũ ^vamuruma Yéesu ja ^vyeene kira mũntũ asaakáa.

³⁶ Kujáa kwatĩite Mũláawi mũwi fuma isi ya Kúpuro. Irina raachwe noo Yooséefu asewáa. Ʋhũ, vatumwi va Yéesu vajáa vamukemera irina ra Barinába, noo kũsea, “Mwaana ^ahéeraa mũtima.”

³⁷ Ʋhũ ne ajáa avaa iyoombe iwũnda raachwe. Na mpía ^ng’eene ajáa apata, akajitwaala kwa vatumwi va Yéesu.

5

Ʋloongo wa Ananía na Safĩra

¹ Kujáa kwatĩite mũntũ mũwi ^asewáa Ananía na muki waachwe ^asewáa Safĩra. Ava novo vajáa vavaa iyoombe iwũnda raavo.

² Na mpía ^ng’eene vajáa vapatĩre, Ananía akakeehya, na jira ^ng’eene jijáa jachĩhĩre akajitwaala na kwa vatumwi va Yéesu. Iki kiĩntũ vajáa valũsikan’ya na mũdala waachwe.

[☆] 4:26 Laanga Sabúuri 2:1-2.

³ Uko, Peéteru akamusea, “Ananía, sa che Irimu ríngíre mutimii waako na woomalongowera Mutima Múja ko lúsa urétire mpía joosi ^ng'eene upátire ko vaa iyoombe rira iwunda raako?

⁴ De uri vae iyoombe, iri iwunda ni raako raari. Baa ^ukarivae iyoombe, mpía ^ng'eene upátire vyaari ujibweeyirye viintu vyaako ja ^vyeene woosaaka weewe mweeneevyo. Ha de haaha ni sa che utúmamire isáare ja iri mutimii waako? Weewe si utalóngowíre suusu vii tuku, maa kaa, umulóngowíre Mulungu!”

⁵ Ananía ^akateere vii ayo masáare, akawya, maa akakwya. Vaantu voosi ^vateera ayo ^yajáa yafúmíre, maa vakakwaatwa ni woowa.

⁶ Aho, vakúja vatavana, vakufarimbirira muviri waachwe na sáanda, vakamufumya na weerwii, maa vakiita noo mtaaha.

⁷ Masaa yatatu ^yakalooke, muki waachwe akiingira. Yeeye si ajáa anataanga yara ^yajáa yafúmíre tuku.

⁸ Aho, Peéteru akamuurya, “Hooni ngwíra, iji noo mpía joosi ^mapátire ko vaa iyoombe iwunda wuu?” Maa akasea, “Hii, noo iji.”

⁹ Aho, maa Peéteru akamusea, “Sa che mwiirúmíre kumayera Mutima wa Ijéva? Teera! Vara vatavana ^vadómire noo mtaaha mulume waako, naava aha maryaangwii, baa weewe kukutwaala viise noo kutaaha!”

¹⁰ Hahara Safíra akawya majewii ya Peéteru, maa akakwya. Vara vatavana vakiingira, vakashaana akwíre, vakamutwaala na weerwii maa vakiita noo mtaaha hechi na mulume waachwe.

¹¹ Mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu, na vaantu voosi ^yajáa vateera, vakiingirwa ni woowa mukulu, sa ayo ^yajáa yafúmíre.

Vatumwi Voobweyya Myuujísa ^ri Foo

¹² Kwa luviro lwa Mulungu, vatumwi va Yéesu vabweyyáa ishára na viintu ^vyamema maatuku vii ^vihwáalarya kwa vaantu. Na vaantu vara ^yajáa varuma, valumanáa voosi haantu ^kuséwaa Waama wa Solomóoni.

¹³ Kusiina muntu yoyoosi si ^ajáa amuruma Yéesu ^iisaangiriryáa novo tuku. Baa neembe ni jeyyo, vaantu vara si ^yajáa vamura Yéesu vavadumbáa no vanyemya munumunu.

¹⁴ Vaantu ^vamura Yéesu Mweenevyoosi vakakiingika munumunu, vaantu valume na vaantu vaki, vakatuuba kiingika.

¹⁵ Sa jeyyo, vaantu vavavíkáa valwíri ndirii na virágwii njirii, sa Peéteru ^ari looka, baa murimírimu waachwe ^vatweerere novo vahole.

¹⁶ Vaantu ^vari foo vujáa fuma miji ^iri mbarimbari ya Yerusaléemu, na vavareetáa valwíri vaavo na vara ^yajáa na mirimu mivi, na avo voosi vahoriwáa.

Vapooji Vooturikiriwa

¹⁷ Haaha, mweeneisi mukulu, na viivaachwe ^yajáa va mpuka ya Masadukáayo, vakaanda voonera kivina vatumwi.

¹⁸ Sa jeyyo, vakavakwaata vatumwi, maa vakavatwaala na manyololwii.

¹⁹ Maa kaa, kati na kati ya uchiku murimu muja wa Ijéva ukúja. Ukachungula miryaango ya aho manyololwii, ukavafumya na weerwii, maa ukavasea,

²⁰ “Tamanyi na waámii ya Kaaya Njija ya Ijéva mukavawíre vaantu masáare yoosi ya ihi nkaasu ifya.”

²¹ Vatumwi vakakwaatya isáare iro, vakatamanyama namutóondo dwii na waámii ya Kaaya Njija, maa vakaanda vavariyerira vaantu Masáare Maaja.

Mweeneisi mukulu na vara ^yajáa ne ^vakafike, vakaanirira Balása Nkulu ya Vayahúdi, noo kusea, itaka ra valume voosi va Isiraéli. Vakavatuma vaantu vavafumye vatumwi fuma manyololwii.

²² Maa kaa, valukaluka va Kaayii Njija ^vakafike aho manyololwii, si vavashaana vatumwi tuku. Sa jeyyo, vakahindula mulomo voosea,

²³ “Tashihine miryaango ya manyololwii yachuungwa vivira, na valukaluka va manyololwii viimire miryaangwii, maa kaa, ^tukayule miryaango si tashihine muntu yoyoosi nyuumbii tuku.”

²⁴ Aho, mukulu wa valukaluka va Kaayii Njija na vakulu va veeneisi va Ijva ^vakateere ayo masare, vakoololokera na vakahwaalala munumunu kunu vookiiryura ni kintu che chafumire.

²⁵ Aho, akaja muntu umwi, akavasea, “Vara vaantu ^mavachuungiré manyololwii, vamwaari waamii ya Kaaya Njija voovakiindya vaantu.”

²⁶ Aho, mukulu wa valukaluka va Kaayii Njija na valukaluka vaachwe vakadoma na Kaayii Njija, maa vakitoovareeta vatumwi. Maa kaa, si vavakwaata na ngururu tuku, sa voofaa kuvawa na mawye ni vaantu.

²⁷ ^Vakavareete, maa vakaviimya mbere ya Balasa Nkulu ya Vayahudi. Aho, mweeneisi mukulu akavasea,

²⁸ “Eri, si tavakaaniiryé na ngururu mreke kukiindya vaantu kwa irina ra Yésu tuku wu? Haaha sa che moodoomererya kweenerya uvariyuli waanyu Yerusalemu yoosi na moosaaka kutaverekya irya ra inkwya ya uhu muntu?”

²⁹ Aho, Peéteri na vatumwi viivaachwe vakasea, “Suusu ni Mlungu turi mutuuba kulookya kuteera vaantu!

³⁰ Mlungu wa vala baaba wiitu amufufula Yésu, ura nyuunyu ^mwamulaa ko muning'in'ya masalabii.

³¹ Maa Mlungu akamubweeyirya nkongojima ko mviika mukono waachwe wa kulume, ave Mukulu na Mulamuriri sa Mlungu atubweeye suusu Viisiraéli tudahe kavalanduka fuma uvii wiitu na asee uvi wiitu wasirire.

³² Suusu turi vara ^voona aya masare hamwi na Mutima Maja Mlungu ^avaheera vara ^vamutéeraa matu.”

³³ Avo vakulu ^vakateere ayo, vakakalala maatuku vii, vakasaaka kuvulaa vatumwi va Yésu.

³⁴ Maa kaa, umwi wa valume ajaa atite miiririkano ^yisimire. Uwo ni Mfarisáayo ajaa na irina raachwe noo Gamaliéli asewaa. Yeeye ni mukiindya wa kikomi wa Miiriro ya Mlungu na anyemiwaa maatuku vii ni vaantu voosi. Akima mbere ya Balasa Nkulu ya Vayahudi, maa akalairirya vatumwi vafumiwe na weerwii kiduudi.

³⁵ Aho, akavasea vara valume ^vajaa vachihire hara Balási, “Nyuunyu vaantu valume va Isiraéli, laangi neeja iki kintu ^moosaaka bweyya kwa ava vaantu.

³⁶ Siku si ^jiri baa foo tuku, Teúda, ajaa iibweyya ni muntu wa kikomi na ajaa avalanduka serekáli, baa kei ajaa aava na vapooji magana yani (400). Maa kaa, ^akulawe, vapooji vaachwe viipasa na mirimo yaavo ikarimira.

³⁷ Siku ^jikaseese, mpiindi vaantu ^avalwaa, Yúda Mugaliláaya ajaa afumira. Uhu ne ajaa apata vaantu iituubaa novo, baa yeeye ajaa avalanduka serekáli, ne ^akulawe vaantu voosi vara ^vamutuubaa viipasa.

³⁸ Haaha ni kuvawyiira niise. Kari mavabweyye kintu chochoosi ava vaantu tuku! Vareki! Kooni vookiibweeyirya masare yaavo vii, uhu mirimo waavo si uri chaala tuku.

³⁹ Maa kaa, kooni woofuma kwa Mlungu si muri daha kuvakitira tuku, sa kuva muri moomukikana Mlungu.”

Maa re, vakaruma masare ya Gamaliéli.

⁴⁰ Sa jeyyo, vakavaanirira vatumwi, maa vakavataandikataandika. Aho, maa vakasea, kari luu valuse kei irina ra Yésu tuku. Vakavarekera vadome na meevo.

⁴¹ Vatumwi vakafuma Balási Nkulu ya Vayahudi vari na cheeru, sa viintu Mlungu ^ajaa avavarire viima neeja kuchwiiwa mati sa irina ra Yésu.

⁴² Vakatuuba variyula Masáare Maaja kira siiku waámii ya Kaaya Njija na nyuumbii ja vaantu, Yéesu ni Masía.

6

Vaambiriryi Mufungati va Vapooji Voosaawulwa

¹ Sikú ^jikaseese, vaantu ^vamura Yéesu vakiingikáa munumunú. Mang'uulo ya Vayahúudi ^valúusikáa Kigiriki na vara ^valúusikáa Kieburanía yakaanda. Vara ^valúusikáa Kigiriki, vang'uuláa vandoosea, valala vaavo, si vagavirwáa chóorya cha kira siiku tuku.

² Sa jeyyo, vatumwi ikimi na vaviri vakaanirira itaka ra vaantu voosi ^vamura Yéesu vakavasea, “Si vyabooha suusu kureka murimo wo variyula isáare ra Muluungu sa tundoovagavira valala chóorya tuku.

³ Haaha vanaviitu, saawuli vaantu mufungati fuma kuri nyuunyu. Ava vaantu vave ^valúuswaa ni vaaja, vara ^valóngoolwaa ni Mutima Múja. Kei, vave vari na tooti. Ava, vavika turi vandootumama murimo wo gava vyóorya,

⁴ sa suusu tutube muloomba Muluungu no variyula isáare raachwe.”

⁵ Isáare iri, rikaveerya mutima vaantu voosi. Hara, vakaanda saawula, vakamusaawula Sitefáni. Uhu ni muantu ^amura Yéesu kikomi ajáa na alongoolwáa ni Mutima Múja. Kei, vakamusaawula Filipi, Purokóoro, Nikanóori, Timóona, Pariméena na Nikoláo fuma múuji wa Antiókia ^atuubáa díini ya Kiyahúudi.

⁶ Aho, vakavavika avo ^vasaawirwe mbere ya vatumwi va Yéesu, novo vakavaloombera ko vavikira mikono yaavo.

⁷ Isáare ra Muluungu rikatuuba kweenera, na vaantu ^vamura Yéesu vakatuuba kikingika munumunú uko Yerusaleemu. Mpuka nkulu ya veeneisi va Ijáva ikamura.

Sitefáni Yookwaatwa

⁸ Haaha, Sitefáni ajáa aheewa nduwo ni Muluungu maatuku vii. Muluungu ajáa amuheera ngururu nkulu jo bweeya viintu ^vihwáalarya na ishára nkulu kwa vaantu.

⁹ Maa kaa, Vayahúudi vamwi vakasaaka kwiiruta ndihi ne. Ava vajáa vafúmire sinagógii ^iséwaa Vatúmwa ^Varekerwa. Vamwi vaavo vajáa vafúmire múuji wa Kiréene na Alekisándiria, na isi ja Kilikía na Ásia.

¹⁰ Sitefáni akava yooluma sáare novo kwa tooti kwa laviro lwa Mutima, novo vakasiindwa kwiiruta ndihi ne.

¹¹ Aho, vakavaheemba vaantu kimbiso, maa vakaanda sea, “Tamuteera Sitefáni yoomuhiintikira Músa na Muluungu.”

¹² ^Vakaluse jeyyo, vakavatikula vaantu, vawosi na vakiindya va Miiró. Aho, vakamukwaata Sitefáni, maa vakamatwaala na mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi.

¹³ Uko Balásii, vakamuvikira mashahidi va ulongo ^vamulongowereryáa vandoosea, “Kimaari uhu muantu si arékaa lusa masáare yo kiihiintikira Kaaya Njija ya Ijáva na Miiró vii kaa tuku.

¹⁴ Tamuteera yoosea ati uhu Yéesu wa Nasaréeti vaa ari ihi Kaaya Njija na valandula ari tuuva ^ng'eene talaiririwa ni Músa.”

¹⁵ Vaantu voosi ^vajáa Balásii iyo, vakamutuurirya miiso Sitefáni, vakoona kisho chaachwe choolavalava ja kisho cha murimu múja.

7

Sitefáni Mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi

¹ Aho, maa mweeneisi mukulu akamuurya Sitefáni, “Eri, masáare ^vookusitaakya ni ya kimári wuu?”

² Sitefáani akamusea, “Vanaviitu na vala taáta wiitu, nteereri! Muluungu wa Nkongojima amufumira baaba wiitu Aburaháamu mpindi ajáa Mesopotámia, mpindi si anasaama na Haráni.

³ Na ajáa amusea, ‘Inuka fuma isi yaako, vareke vaantu va lukolo lwaako, doma na isi ng’eene ndiri koonekya!’☆

⁴ Aburaháamu akasaama fuma isi yaachwe ya Vakalidáayo, akiita kiikala Haráni. Taáta waavo akawulale, Muluungu akamusaanya, akamureeta akujia joo kiikala isi ng’eene mookiikala haaha.

⁵ Baa neembe ni jeyyo, Muluungu si amuheera upaari wowoosi tuku, baa ijeo rimwi ra kadawo tuku. Maa kaa, Muluungu ajáa iichuunga kwaachwe kumuheera ari isi ihi ive yaachwe na vaana vaachwe, baa neembe mpindi ijo ajáa asiina mwaana.

⁶ Muluungu ajáa amusea, ‘Vaana vaako kuva vari vayeni isi ya vaantu viingi. Uko bweeyiwa vari vatúmwana na turikiriwa vari kwa myaaka magana yani (400).

⁷ Maa kaa, niini vaheera ndiri irya vaantu va isi ng’eene iri vabweyya vatúmwana. Aya yari looka, vafumya ndiri fuma isi iyo sa ji vaanyinamire aha.’☆

⁸ Ayo yakalooke, Muluungu akamuheera Aburaháamu muháko, wo twaala vaantu valume na kibawii. Jeyyo, Aburaháamu akamuvyaala Isaka, akamutwala na kibawii siku ya naani keende avyaalwa. Isaka ne akamuvyaala Yaakúupu, ne akavavyaala vala baaba wiitu ikimi na vaviri.

⁹ Ava vala baaba wiitu ikimi na umwi vamoonea kiviina mwaanaavo Yooséfu, sa jeyyo, vakamvua iyoombe ja mutúmwana uko Mísiri. Maa kaa, Muluungu ni hamwi ajáa na Yooséfu.

¹⁰ Yeeye akamulamuririrya fuma uturikirii waachwe woosi. Akamuheera tooti na Faráo mutemi wa Mísiri akamweenda, akamviika ave mukúulu wa isi ya Mísiri na wa nyumba yaachwe yoosi ya kitemi.

¹¹ Siku jikaseese, isi yoosi ya Mísiri na Kanáni ikava na njala ya imalo ng’eene ijáa yareeta uturikiri mukúulu. Chóorya kikavasirira vala baaba wiitu.

¹² Yaakúupu akateere Mísiri kwatite viryo, akavatumama vaana vaachwe, noo kusea, vala baaba wiitu vadome. Ulo noo lujáa lwa ncholo voovo kutamanyana na uko.

¹³ Vakatamanyana lwa kaviri, Yooséfu akiilusa kwa vaanaavo, novo vakataangikana kwa Faráo mutemi wa Mísiri mweeneevyo.

¹⁴ Yooséfu akatuma mulomo kwa taáta waavo Yaakúupu, adome na Mísiri hamwi na nyumba yaachwe yoosi, novo ni vaantu makumi mufungati na vasaano (75) vajáa.

¹⁵ Aho, Yaakúupu akatamanyana na Mísiri, akawularira kuko, baa na vala baaba wiitu vakawularira kuko.

¹⁶ Miviri yaavo ikareetwa furu Shekéemu, ikataahwa mbiririi ng’eene Aburaháamu ajáa awala na mpia fuma kwa vaana va Hamóri.

¹⁷ Mpindi jikasengerere ja kura kwiichuunga Muluungu ajáa iichuunga kwa Aburaháamu, mbyaala ya vala baaba wiitu ijáa yoongereriwa, vakava foo mnamamamu uko Mísiri.

¹⁸ Maa reeru, mutemi wiingi akaanda temerera isi ya Mísiri, uwo si ajáa amányire kintu chochoosi cha Yooséfu tuku.

¹⁹ Uwo mutemi akaanda kavaturikirya vala baaba wiitu, furu akavadoomererya vandoofweita vasinga vaduudi sa vakweye.

²⁰ Mpindi iyo, Músa ajáa avyaalwa. Músa ni musinga abooha maatuku vii ajáa mbere ya Muluungu. Akarerwa kaayii kwa taáta waavo kwa myeeri itatu.

²¹ Maa kaa, vakasiindwe kumuvisa, vakiita koomufweita luujii na muhinja wa Faráo akamushaana, maa akamsumula, akaanda murerera ja mwaana waachwe.

²² Músa akakiindiwa masáare yoosi ya tooti ja Vamísiri, akava nkabaako kwa masáare na mirimo yaachwe.

☆ 7:3 Laanga Ncholo 12:1. ☆ 7:7 Laanga Ncholo 15:13-14; Ufumo 3:12.

²³ Músa ^akafikye myaaka makumi yani (40), akapata mpíima yo koovalaanga Viisiraéeli viivaachwe.

²⁴ Uko akamushaana Mwiiisiraéeli umwi yooturikiriwa vyavúha ni Mumísiri, akadoma noo mulamurirya, akamulaa uwó Mumísiri.

²⁵ Músa ajáa iisea, Viisiraéeli viivaachwe taanga vari Mulungu valamurirya ari ko tweera yeeye, baa jeyyo vandú vaachwe si vataanga ayo tuku.

²⁶ Lomutóondo yaachwe akavoona Viisiraéeli vaviri vookiivaa, akaanda valamula yoosea, ‘Arumi, nyuunyu muri vaantu va muntu umwi! Sa che mookiitamikya?’

²⁷ Maa kaa, ura ^amuturikiryáa mwiiwaachwe akamukundula Músa na ivarwii kunu yoomusea, ‘Ni ani akuvíikire uve mutemereri wiitu na mulamuli wiitu?’

²⁸ Ni saaka wiise wunjulae ja ^vyeene umulairé ura Mumísiri niijo wuu?*

²⁹ Músa ^akateere ayo, akatija na isi ya Midiáni, akita kiikala uko ja mayeni. Uko, akava na vaana vaviri va kiitu kilume.

³⁰ Myaaka makumi yani (40) ^ikalooke, murimu muija ukamufamira Músa ituundwii ^rokorera mooto, uko isi ya ibalángwii hehi na Luulu lwa Sinái.

³¹ Músa akahwaalala maatuku vii kooni iro isáare, akaseesa na hehi sa alaange neeja. Hahara akateera sawúti ya Ijéva yoomusea,

³² ‘Niini ndiri Mulungu wa vala baaba waanyu, Aburaháamu, Isaka, na Yaakúupu.’* ^Akateere ayo, akaanda tetema, akoofa baa kulaanga.

³³ Hara Ijéva akamusea, ‘Fumya mirunkumo majewii yaako, aha haantu ^wiímire ni haantu haaja.

³⁴ Niini níne viitu vaantu vaani ^vooturikira uko isi ya Mísiri, natéire kiriro chaavo, nakimire nivalamurirye fuma utúmwii. Haaha nikutame udome na uko Mísiri.’*

³⁵ Uhu Músa noo yeeye u’ura vala baaba wiitu ^vajáa vamusiita yoosea, ‘Ni ani ^akuvíikire uve mutemereri wiitu na mulamuli wiitu?’* Kwa njira ya ura murimu muija ^mweene wamufamira hara ituundwii ^rakoreráa mooto, Mulungu amutuma ave mutemereri waavo na mulamuriri waavo.

³⁶ Yeeye noo avalongoola vaantu va Isiraéeli fuma Mísiri kwa ishára na viitu ^vihwáalarya uko Mísiri, mayiyii ya Sháamu, na isi ya ibalángu kwa myaaka makumi yani (40).

³⁷ Uhu Músa noo ^mweene avawiiira Viisiraéeli yoosea, ‘Fuma kuri lukolo lwaanyu Mulungu vasaawurira ari muláli na mutwe fuma kuri vaanaanyu ^iifwíne na niini.’*

³⁸ Yeeye noo ajáa hamwi na Viisiraéeli uko isi ya ibalángwii. Murimu muija alusa ne na vala baaba wiitu uko Luulwii lwa Sinái, akahokera masáare ya nkaasu sa atuheere suusu.

³⁹ Kiri vyoova jeyyo, vala baaba wiitu vajáa vamusiita Músa vakamuvika ivarwii, vakoona mpíima mitimii yaavo vahinduke na Mísiri.

⁴⁰ Músa ^akachereve kuhinduka fuma luulwii, vakamusea Harúuni mwaanaavo, ‘Tutengenesherye kidabalaíyo ^cheene kiri tulongoola njirii, sa Músa ^atulongoola fuma uko Mísiri si tootaanga ^cheene alúmine nocho tuku!’*

⁴¹ Siku ijo, Viisiraéeli vakatengenesha kidabalaíyo ^chiifwíne na ndama ya ng’oombe. Baa neembe kijáa ni kiitu cho tengenesha na mikono yaavo, voovo vakakitoorera mpóryo jo chimika na vakakibweyyira ngovi.

⁴² Aho, Mulungu akaleyya miiso na kwiingi, akavareka viinamire mwaasu, mweeri na nyéyeeri. Ja ^vyeene yaandikwa kitáabwii cha valáli na mutwe, ‘Ee Nyuumba ya Isiraéeli! Mpíindi ^mwiikaláa isi ya ibalángu kwa myaaka makumi yani,

eri, munsinjiráa nchúwo jaanyu sa muntoorere mpóryo wuu? Aka tuku!

⁴³ Laangi mwaverekáa itibu ro kiinamira kidabalaíyo cha Molóoki,

* 7:28 Laanga Ufumo 2:14. * 7:32 Laanga Ufumo 3:6. * 7:34 Laanga Ufumo 3:5, 7, 8, 10. * 7:35 Laanga Ufumo 2:14. * 7:37 Nkumbukira ya Miiri 18:15. * 7:40 Laanga Ufumo 32:1.

na kidabalaíyo cha nyényeeeri ya mulungu waanyu Refáani.

Vidabalaíyo ivyo, mujáa mwavitengenesha sa mendooviinamira.

Sa jeyyo, vatwaala ndiri na nyinikiro ya Babéli.*

⁴⁴ Kura isi ya ibalángwii, vala baaba wiitu vajáa vatiite rira itibu ro kiinamira, ^ralairáa Mulungu novo ari. Iro rijáa ratengeneshiwa viviraviviira ja ^vyeene Mulungu ajáa amoonekya Músa.

⁴⁵ Vala baaba wiitu viiheereryáa mpiindi Yoosháa ^avalongooláa. Novo ^vakiisumale ira isi fuma kwa vaantu va isi ijo, Mulungu ^akavakibirye mbere yaavo, vakarireeta na uko. Iro itibu rikava rimwaari furu mpiindi ja mutemi Daúdi.

⁴⁶ Daúdi ajáa apata wuuja mbere ya Ijéva, akamuloomba yoosea, 'Ee Ijéva, Mulungu wa Yaakúupu nooloomba nikajeengere Kaaya Njija.'

⁴⁷ Maa kaa, ura ^ajeenga iyo Kaaya Njija ni mutemi Solomóoni.

⁴⁸ Baa neembe ni jeyyo, yeeye ^Ari Mweerimweeri si iikalaa nyuumbii ^ng'eene yajeengwa ni vaantu tuku. Ja ^vyeene maláali na mutwe alúsa,

⁴⁹ 'Ijéva alúsa, "Kurumu ni ichuumbi raani ra kitemi, na weeru ni ibambari raani ro vikira majeo.

Haaha ni nyuumba iri jooli ^muri kunjeengera?

Ni hai ^ndiri hamuluka?

⁵⁰ Eri, ivyo vyoosi si niini navyumba tuku wuu?" *"

⁵¹ Sitefáani akavasea, "Eri, nyuunyu ^mwahiingya nkiingo! Mitima yaanyu na matu yaanyu si yanatwaalwa kibawii tuku. Siku joosi nyuunyu mandomukitira Mutima Muija ja ^vyeene vala baaba waanyu vabweeyya.

⁵² Eri, kwatiite maláali na mutwe ^mweene vala baaba waanyu si vamuturikirya wuu? Laangi, vavuláa valáali na mutwe ^valúsa kuuja kwa Yéesu Mwoloki! Na uwo noo nyuunyu ^mwamutwaala na kwa vavi mukamulaa.

⁵³ Nyuunyu wahokera Miiri ya Mulungu kwa njira ya murimu muija, maa kaa, mukasiita kwiteera."

Sitefáani Yookulawa

⁵⁴ Vara vakúlu va Vayahúdi ^vakateere ayo masáare ya Sitefáani, maa vakakalala maatuku vii kuu viilumire mayeo.

⁵⁵ Maa kaa, Mutima Muija akamuheera ngururu Sitefáani, akalaanga kurumwii, akoona nkongojima ya Mulungu na Yéesu iimire mukono wa kulume wa Mulungu.

⁵⁶ Hara akavasea, "Laangi! Niine kurumu kwayúurikire na Mwaana wa Muuntu iimire mukono wa kulume wa Mulungu!"

⁵⁷ Hahara vakúlu va Vayahúdi vakasiita kumuteerera, vakatunika matu yaavo kuu vootula isóso, maa voosi vakamukimira Sitefáani hamwi.

⁵⁸ Hara, vakamufumya na mbarimbari ya múuji, maa vakaanda mavaa na mawye. Mashahidi vajáa vafumya nyweenda jaavo, maa vakajivika mawulwii ya mutavana amwi ^aséwaa Saúli ajilaange.

⁵⁹ Mpindi ^vamaváa Sitefáani na mawye, yeeye amuloombáa Mulungu yoosea, "Yéesu Mweenevyoosi, hokera mutima waani!"

⁶⁰ Aho, akachwaama isi, akarira vikulakulu yoosea, "Mweenevyoosi, kari uvalamurire sa uvi uhu tuku." ^Akaluuse jeyyo, mutima waachwe ukareka maviri.

8

¹ Na Saúli ajáa amwaari aho, akeeriwa mutima sa kulawa kwa Sitefáani.

Vaantu ^Vamuruma Yéesu Vookaanda Turikiriwa

* 7:43 Laanga Amóosi 5:25-27. * 7:50 Laanga Isáaya 66:1-2.

Siku iyo, mpuka ya vaantu ^vamura Yeesu vakaanda turikiriwa munumunni uko Yerusalemu. Novo vakiipasa na isi ya Yudea, na Samaria. Vatumwi vii noo vajaa vachaala uko Yerusalemu.

² Sitefani ^akulawe, vaantu vmutubaa Mulungu, vakiita noo mutaaha, vakarira noo myaaha munumunni sa Sitefani.

³ Mpindi ijo, Sauli akaanda kuturikira mpuka ya vaantu ^vamura Yeesu. Yeeye ayeenda nyumbii ja vaantu, indoovarutirira vaantu valume na vaantu vaki no vachuunga manyololwii.

Filipi Yoovariya Masare Maaja Isi ja Yudea na Samaria

⁴ Vaantu ^vamura Yeesu ^vajaa vapasirwe, vakaanda variya Masare Maaja kira haantu ^vdomaa.

⁵ Filipi ne akadoma na mujii umwi wa isi ya Samaria. Uko akaanda kuvariyirira vaantu Masare ya Masia.

⁶ Vaantu ^vakateere masare Filipi ^alusaa na myujisa na ishara ^abweeya, vakateya matu yaavo.

⁷ Filipi akibirya mirimu mivi fuma kwa vaantu ^vari foo, na mirimu mivi yarira kati ^yafumaa. Avahorya vaantu ^vari foo ^vajaa vaakwa iyandiyandi na vivete.

⁸ Sa jeyo, vaantu va iyo miji vajaa veeriwa mitima matuku vii.

Peeteri Yoomdalavya Simoni Musavi

⁹ Haaha aho mujii uwo wa isi ya Samaria, kujaa kwatiite muntu umwi ^mweene abweeya usavi. Uhu muntu irina raachwe noo Simoni asewaa. Yeeye avahwaalarya vaantu voosi va isi ya Samaria kwa usavi ^mweene abweeya. Kei, iyonaa yeeye ni nkabaako.

¹⁰ Vaantu voosi, vasinga na vaantu vakulu vateera matu neejaneeja voosea, “Muntu uhu noo ira ngururu ya Mulungu ^isewaa Ngururu Nkulu.”

¹¹ Vaantu avo vateera matu, sa avahwaalarya kwa siku ^jiri foo na usavi waachwe.

¹² Maa kaa, Filipi ^kavariyule Masare Maaja ya Utemi wa Mulungu na irina ra Yeesu Kiritu, vaantu vakaruma na vaantu valume na vaantu vaki vakabatisiwa.

¹³ Simoni ne akamura Yeesu, akabatisiwa, maa akaanda mutuuba Filipi na kira haantu ^adomaa. ^Akoone ishara na myujisa mikulu Filipi ^abweeya, akahwaalariwa matuku vii.

¹⁴ Vatumwi va Yeesu ^vajaa vachaala Yerusalemu ^vakateere vaantu va Samaria novo varirumire isare ra Mulungu, maa vakavuma vala Peeteri na Yoohani vadome na uko.

¹⁵ Novo ^vakafike uko, vakavaloomba vaantu vumhokere Mutima Muija.

¹⁶ Sa avo vaantu vajaa vabatisiwa kwa irina ra Yeesu Mweenevyoosi vii na Mutima Muija vajaa vakaari si vanamhokera tuku.

¹⁷ Peeteri na Yoohani vakavavikira avo vaantu mikono yaavo, novo vakamhokera Mutima Muija.

¹⁸ Simoni ^akoone vaantu vumhokere Mutima Muija kwa njira yo vikirwa mikono ni vatumwi, yeeye akayera kvaheera mpia vala Peeteri na Yoohani

¹⁹ yoovasea, “Mpeeri baa nini laviro uhu, sa kira muntu ^nkamavikira mikono, amhokere Mutima Muija.”

²⁰ Peeteri akamusea, “Isunke aha na mpia jaako! Ni kiisea wiise kilungulungu cha Mulungu chawulwaa na mpia!

²¹ Weewe si uri hamwi na suusu murimwii uhu baa kiduudi vii tuku, sa mutima waako si uri mwoloki miiswii ya Mulungu tuku.

²² Valanduka fuma uhu avi waako, na umalombe Mweenevyoosi akoonere mbavariri. Yeeye ifaana asee yasire aya mavi ^waakiiririkana mutimii waako.

²³ Nakwíne mutima waako wamema kivina, na waava murerwa wa *uvi*.”

²⁴ Simóoni akamusea, “Nooloomba munnombere kwa Mweenevyoosi, sa ayo *mulúusire* baa rimwi ridiire kumpata.”

²⁵ Vala Peéteru na Yooháani vakoonekya kikomi na vakeenerya Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi. Fuma uko vakahinduka na Yerusaléemu. Kuna njirii vavariyulaa Masáare Maaja maturii yingi *yari* foo ya Samaría.

Filípi na Mukúulu wa Esiópia

²⁶ Sikú imwi, murimu muija wa Ijua ujáa wamusea Filípi, “Inuka, udome na ivaru ra saame furu ira njira *yafuma* Yerusaléemu *yatamanya* na Gáasa.” Njira *ihí* ijáa yatweera na *isi* ya ibalángwii.

²⁷ Aho, maa Filípi akakwaata njira. Njirii akalumana na mukúulu umwi fuma Esiópia, uwo muntu ni mukulukuulu wa *isi* ajáa na ajáa achulwa asiina mbyaala tuku. Uwo noo imiriraa mpia joosi ja Kandáake, noo kusea, mutemi muki wa *isi* ya Esiópia. Uhu mukúulu ajáa adómire na Yerusaléemu noo mwiinamira Mlungu.

²⁸ Mpindi ijo, ni hinduka ahindikaa na kaayii. Yeeye ajáa *ikyire* gárii yaachwe *irútwaa* ni farási kuna yoosoma kitáabu cha Isáaya *muláli* na mutwe.

²⁹ Aho, Mutima Muija akamusea Filípi, “Tamanya furu *wikwaate* ira gárii.”

³⁰ Akikibirira mpaka akikwaata. Uko gárii akateera muntu yoosoma kitáabu cha Isáaya *muláli* na mutwe. Filípi akamuurya, “Taanga wiise ayo *woosoma* wu?”

³¹ Ne akamusea, “Jooli ndiri taanga na *nini* nsiina muntu wo kunvariurira masáare aya?” Hara, akamuloomba Filípi *ingire* na gárii novo vakiikala hamwi.

³² Masáare *Yari* Mpeho *meene* asomaa uwo Mweesiópia ni aya, “Ajáa alongoriwa ja muundi *yootwaala* noo *sinjwa*.

Ne ajáa akirinya sawu ja *vyene* mwaana wa muundi akirinyaa kati *yookerwa* mabaáhira.

Yeeye si *iinula* mulomo waachwe tuku.

³³ Vakamuchwa mati na vakamusea ni *uvi*, maa kaa, yeeye si abweyya *uvi* wowoosi tuku.

Kusiina muntu *ari* daha lusikira masáare ya mbyaala yaachwe tuku.

Sa kava mooyo kwaachwe,

kwaseyyiwa aha weerwii.”✠

³⁴ Ura Mweesiópia akamuurya Filípi, “Nooloomba *wungyire* masáare aya *muláli* na mutwe *alusa* sa ani? Ni sa yeeye mweeneevyo au sa muntu *wingi*?”

³⁵ Hahara Filípi akaanda na yayara Masáare *Yari* Mpeho, akamvariurira Masáare Maaja ya Yéesu.

³⁶ Mpindi *vayeendaa*, vakafika haantu *kujáa* na maaji. Ura Mweesiópia akamusea Filípi, “Laanga! Maaji naaya aha. Che *kiri* *kunkitira* ndiire batisiwa?” [

³⁷ Filípi akamusea, “Kooni wooruma kwa mutima waako woosi daha *uri* batisiwa.” Akamusea, “Narúmire, Yéesu Kirisitu ni Mwaana wa Mlungu.”]

³⁸ Hara *ura* Mweesiópia akalairiya gári yaachwe yiimiwe, vakakiima, vakiingira luujii, maa Filípi akamubatisa.

³⁹ Vakafume vii luujii, hahara, Mutima wa Ijua *akamusumula* Filípi, na *ura* Mweesiópia si amooni kei tuku. Akatuuba *lyeendo* lwaachwe kuna *ari* na cheeru.

⁴⁰ Filípi ne akiishaana *ari* *mujii* wa Asóoto. Akatweera *miji* yoosi *iri* njirii kuna *yoovariyula* Masáare Maaja mpaka akafika *mujii* wa Kaisarí.

¹ Mpindi ijo, Saúli ajáa atuuba kuvavuumba vaantu ^vamura Yéesu Mweenevyoosi. Yeeye asaakaa avamale imalo. Aho, akadoma na kwa mweeneisi mukulu,

² noo loomba barúwa sa akataangwe uko masinagógii ya Damésiki. Barúwa ijo, jamuheeráa ngururu yo vakwaata no vachuunga vaantu valume na vaantu vaki vara ^varuma Njira ya Yéesu Mweenevyoosi sa avatwaale na Yerusaleému.

³ Aho, akakwaata njira yo doma na Damésiki. ^Akasengerere Damésiki, koonka kiweeru kikulu fuma kurumwii kikamumirika fuma kira ivaru.

⁴ Haaho akawya na isi na akateera sawúti yookaanirira, “Saúli, Saúli sa che wookuunturikirya?”

⁵ Saúli akasea, “Aai Mukulu, uri ani weewe?” Na ira sawúti ikamusea, “Niini ndiri Yéesu. Weewe wookuunturikirya.

⁶ Ima, utamanye na múujii, uko wyirwa uri ni muntu umwi ^cheene woosaakwa ubweeye.”

⁷ Vaantu ^ayeendan’yaa novo vajaa viimire kimi kunu vahwáaliire, sa baa voovo vajaa vatéire iyo sawúti, maa kaa, si vamoona muntu yoyoosi tuku.

⁸ Hara, Saúli akiinuka, akasaaka kunukula miiso baa koonka kintu tuku. Vara viivaachwe vakamukwaata mukono vakamutwaala furu Damésiki.

⁹ Saúli iikala uko kwa siku itatu baa koonka tuku. Mpindi ijo, si arijaa baa noo nywa kintu tuku.

¹⁰ Uko Damésiki kujaa kwatiite muntu umwi ^amura Yéesu ^asewaa Ananía. Yéesu Mweenevyoosi ajaa amwáanirire Ananía njorii akamusea, “Ananía!” Ne akamusea, “Mweenevyoosi, niini nu aha!”

¹¹ Mweenevyoosi akamusea, “Tamanya furu njira ira ^yaséwaa Njira ^Yawoloka. Aho, nyuumbii ya Yúda, wuurikirirye muntu umwi fuma Társo irina raachwe Saúli. Haaha ni muloomba iise Mlungu,

¹² na ine njori. Uko njorii amwine muntu ^asewaa Ananía yookingira na nyuumbii na amvikire mikono sa oone kei.”

¹³ Maa kaa, Ananía akamusea, “Ee Mweenevyoosi, nateera kwa vaantu ^vari foo ^vyeene uhu Saúli avatamamira viintu vii vaantu vaako vaaja uko Yerusaleému.

¹⁴ Haaha amwaari aha ari na wiimiriri fuma kwa vakulu va veeneisi va Ijawa wo kwaata vaantu voosi ^variruma irina raako.”

¹⁵ Maa kaa, Mweenevyoosi akamusea Ananía, “Weewe doma! Uhu muntu niini namúsáawiire ave matamami waani. Yeeye kweenerya ari irina raani kwa vaantu si ^vari Vayahúdi, kwa vatemi, baa na kwa Viisiraéli.

¹⁶ Niini mweenevyo kumlaira ndiri ^vyeene ari turikiriwa maatuku vii sa irina raani.”

¹⁷ Hara Ananía akadoma, akisingira nyuumba kunu ^ajaa Saúli. Akamvikira mikono akamusea, “Saúli mwanawiitu, Yéesu Mweenevyoosi aantumire kwaako, waande koonka, umhokere Matima Muija. Uhu Yéesu noo akafumira kara njirii kati ^wujaa na aha.”

¹⁸ Koonka, viintu ^viri ja majula vikawya fuma miiswii ya Saúli, akaanda koonka. Aho, akiinuka, akabatisiwa.

¹⁹ ^Akahumale kurya chákurya, maa akava na ngururu kei.

Saúli Yoovariyula Masáare ^Yari Mpeho uko Damésiki

Saúli iikalakala uko Damésiki, na mpindi ijo ni na vaantu ^amura Yéesu ajaa.

²⁰ Hahara, akaanda doma na masinagógii, na akaanda variyula Yéesu ni Mwaana wa Mlungu.

²¹ Vaantu voosi ^vateereráa ^vari yuli waachwe uwo, vahwaalalaa maatuku vii. Viyuryaa voosea, “Eri, uhu si noo ura muntu ^avaturikiryaa munamunu vaantu ^amura Yéesu uko Yerusaleému tuku wuu? Eri, ^chamureeta na aha si joo kwaata

vaantu ^vamura Yeesu aha Damésiki sa avatwaale na kwa vakúúla va veeneisi va Ijiva tuku wuu?”

²² Maa kaa, Saúli akava yookiitema munumunu, yeeye avavariyuriraa Vayahúudi ^viikaláa Damésiki, ko tweera Masáare ^Yari Mpeho Yeesu noo Masía na si vadaháa siita tuku.

²³ Mpíindi ^jikalooke, Vayahúudi vakatunga muryungu wo maula Saúli.

²⁴ Vakaanda kumugiida miryaangwii ya ura múuji uchiku na muusi sa vamaulae. Maa kaa, muryungu waavo wo maula ukamufikira Saúli.

²⁵ Sa jeyyo, nuuchiku vapooji vaachwe vakamavikira kikápwii kikulu, vakamukiimya na isi na ludihi ko tweera na chooririi ^cheene kijáa lukaandii lwa múuji, maa akalooka.

Saúli Yoohinduka na Yerusalemu

²⁶ Saúli ^akafike Yerusalemu, akiisompyasompya kusaangira na vaantu ^vamura Yeesu. Vaantu voosi ^vamura Yeesu vakamoofa, sa si varumáa kooni ajáa amurú mire Yeesu tuku.

²⁷ Maa kaa, Barinába akamutwaala Saúli na kwa vatumwi va Yeesu. Akavawyyira ^vyeene Saúli ajáa amooná Mweenevyoosi njirii yoodoma na Damésiki na ^vyeene Mweenevyoosi amuwyyira. Kei, akavawyyira ^vyeene Saúli avavariyuriraa vaantu Masáare ^Yari Mpeho ko kiitema uko Damésiki.

²⁸ Sa jeyyo, Saúli akiikala hamwi novo. Indooriingirira novo uko Yerusalemu, kunu yovavariyurira vaantu kwa irina ra Yeesu Mweenevyoosi baa woowa tuku.

²⁹ Aluusikáa no kwiiruta ndihi na Vayahúudi ^veene valuusikáa Kigiriki, maa kaa, voovo vasaakáa vamaulae.

³⁰ Maa kaa, vaaniitu ^vakataange ayo, vakamusumula, vakamutwaala na múujii wa Kaisarí, maa vakamutuma atamanye na kwaavo uko múujii wa Társó.

³¹ Mpíindi ijo, mpuka ya vaantu ^vamura Yeesu vajáa viikala mwiikalo muja isi yoosi ya Yudeea, Galiláaya, na Samaría. Vajáa vakiingika, vajáa vadoma na mbere, na Mutima Muja ajáa avaheera mutima. Kei vamunyemyáa Mweenevyoosi.

Ainéa Yoochoriwa

³² Mpíindi ijo, Peéterí ariingiriraa uko nooko, akadoma furu múuji wa Lída sa avaluumbye vaantu va Mulungu ^viikaláa uko.

³³ Uko Lída akamushaana muuntu umwi ^asewáa Ainéa. Uhu ajáa aakwya iyandiyandi kwa myaaka inaani na alaala ndirii vii.

³⁴ Peéterí akamusea, “Ainéa, Yeesu Kirisitu akuhóriirye. Inuka! Fota ndiri yaako.” Koonka, Ainéa akiinuka.

³⁵ Vaantu voosi ^viikaláa uko múuji wa Lída na nyika yoosi ya Sharóoni ^vakamoone Ainéa, vakamura Yeesu Mweenevyoosi.

Peéterí Yoomufufula Dorikáasi

³⁶ Uko múuji wa Yóopa, kujáa kwatiite mwaana muki umwi ^ajáa amuruma Yeesu irina raachwe noo Tabíita asewáa, noo kusea Dorikáasi na Kigiriki. Dorikáasi avaambiriryáa vakiva na avabweyyiryáa vaantu viingi vaaja.

³⁷ Mpíindi ijo Peéterí ^ajáa uko, Dorikáasi ajáa alwaala, maa akawulala. Vaantu vakamooyya, vakamulaarya, maa vakamuvika chúumba cha gorófii.

³⁸ Na sa viintu múuji wa Lída ujáa heehi na Yóopa, vaantu ^vamura Yeesu vakateera Peéterí amwaari Lída. Sa jeyyo, vakavatuma vaantu vaviri vakamwaanirire. Vakavasea, vakamusee jei, “Tooloomba wuje chaangu na miitu, kari uchérevaa tuku.”

³⁹ Aho, maa Peéterí akatamanyan’ya novo. ^Vakafike Yóopa, vakamutwaala Peéterí na kura chúumba cha gorófii. Uko, valala ^vari foo vakaanda kumaringirira Peéterí kunu voomiririra no mulaira Peéterí ingo ^ng’eene Dorikáasi avachamira kati ^ajáa ari mooyo.

⁴⁰ Peéteru akavaseyya voosi na weerwii, akachwaama, akamuloomba Mulungu. Hara akulaanga ura muviri, maa akasea, “Tabíita, inaka!” Tabíita akakunukula miiso yaachwe, na akamoone Peéteru, akiikala.

⁴¹ Peéteru akamukwaata mukono, maa akamwaambirirya kwima. Akavaanirira vara valala, na vaantu vingi vamuruma Yésu, maa akavalaira Tabíita ari mooyo.

⁴² Masáare aya yakeenera mújii woosi wa Yóopa, vaantu vari foo vakamuruma Yésu Mweenevyoosi.

⁴³ Peéteru akiikala uko Yóopa kwa siku jiri foo na kuntu ikalaa ni kwa muntu aséwaa Simóoni mweene aténgeshaa mimbere.

10

Kornéli Yoomwaanirira Peéteru

¹ Uko mújii wa Kaisaria, kujaa kwatite mukulu wa valwi nkoondo umwi asewaa Kornéli. Uhu imiriraa valukaluka fuma mpuka nkulu ya valukaluka yasewaa Mpuka ya Kiitalia.

² Kornéli ni muntu muja ajaa, na amunyemyaa Mulungu hamwi na vaantu voosi va kaaya yaachwe. Yeeye amuloombaa Mulungu mpiindi joosi na avaambirirya vakiva.

³ Siku imwi mpiindi ja cháamuusi, akoona njori. Aho njorii akoona murimu muja wa Mulungu woomwaanirira kwa irina raachwe, “Kornéli!”

⁴ Kornéli akulaanga ura murimu muja na woowa, maa akuurya, “Ee aai ni che?” Murimu muja ukamusea, “Mulungu atéire kulumba kwaako na ine vyeene uvaambiraa vakiva. Ivyo vyoosi vyafikire kwa Mulungu na vikumbukira iise.

⁵ Haaha, tuma vaantu vatamanye na mújii wa Yóopa, sa vakamareete muntu umwi aséwaa Simóoni irina riingi Peéteru.

⁶ Kuntu yookiikala ni kwa Simóoni mutengeshi wa ndiri. Nyumba yaachwe ni mbarimbari ya mayi ya iri.”

⁷ Murimu muja ukahumale kumuwyira Kornéli ayo masáare, maa ukalooka. Aho, maa akavaanirira vatamami vaachwe vaviri na mulwi nkoondo umwi mweene ajaa muja.

⁸ Akavawyiira yoosi yajaa yamufamire, maa akavatama vadome na Yóopa.

Njori ya Peéteru

⁹ Siku ya kaviri mpiindi ja mpoloonge, vaantu veene Kornéli ajaa avatama vakava vasengerire Yóopa. Mpiindi yoyi, Peéteru ne akaambuka na ikekeerii noo muloomba Mulungu.

¹⁰ Mpiindi asaaryaa, njala ikamwaava munumunu. Maa kaa, mpiindi chóorya chiimiwaa neeja, akoona njori.

¹¹ Aho njorii, akoona kurumu kwayúurikire, na kuntu ja lweenda lukuluku lu lwakwáatirwe makondowa yoosi lukakiima furu isi.

¹² Isii ya ulu lweenda, kujaa kwatite maka ja kira ivala. Kujaa kwatite maka jiri na mawulu yani, viintu vitambaalaa na ndee.

¹³ Aho, akateera sawúti yomusea, “Peéteru, inaka, usinje, urye.”

¹⁴ Maa kaa, Peéteru akamusea, “Ee Mweenevyoosi, tuku! Nini si ninaarya baa kamudu vii tuku kuntu chochoosi kiri na njeo.”*

¹⁵ Kei iyo sawúti ikamusea lwa kaviri, “Kuvisea viintu avijirula Mulungu viri na njeo tuku.”

¹⁶ Ivi vijaa vyafumira katatu, maa lura lweenda lukahindulwa na kurumwii.

¹⁷ Mpiindi Peéteru ajaa akaari ahwáliire, vaantu vara vajaa vatúmirwe ni Kornéli vakuurikirirya ira nyumba ya Simóoni, maa vakitaanga. Aho, maa vakima maryaangwii.

* 10:14 Laanga Valáawi 11.

¹⁸ Vakalumbya, maa vakuurya, “Eri, aha kwatite mweni aséwaa Simóoni, na irina riingi Peéteri wuu?”

¹⁹ Na mpindi Peéteri iiririkanáa ira njori, Mutima Muija akamusea, “Simóoni, uko isi vamwaari vaantu vatatu vookusaakira.

²⁰ Kiima na isi na udoman’ye novo. Kwa na kivundu tuku, ni nini mweeneevyo nivatú mire kwaako.”

²¹ Aho, Peéteri akakiima na isi, maa akavasea, “Nini noo mweene mookunsaakira. Che kivarétire?”

²² Vakamusea, “Mukúlu umwi wa valwi nkoondo atutú mire. Irina raachwe noo Kornéli aséwaa. Yeeye ni mawoloki na amunyemyaa Muiungu na Vayahúudi voosi vamuumbaa. Haaha murimu muija wamusea, akuteengye na kaayii kwaachwe na aterere masáare uri muwyira.”

²³ Aho, maa Peéteri akavateengya na nyumbii, vave vayeni vaachwe.

Peéteri Kaayii kwa Kornéli

Lomutóondo yaachwe, Peéteri akiinukan’ya na vara vayeni na vamwi va vaaniitu fuma Yóopa.

²⁴ Kukiire yaachwe, vakafika Kaisaria. Kwa vakamushaana Kornéli avajingire vanduu vaachwe na vijeengi vyaachwe, yovawoojera.

²⁵ Peéteri akiingire vii kaayii kwa Kornéli, maa Kornéli akita noo musingirirya, akachwaama mbere yaachwe, maa akamwiinamira. ²⁶ Maa kaa, Peéteri akamwiimya, kunu yomusea, “Ima, nini ndiri muuntu ja weewe.”

²⁷ Aho, Kornéli akiima, vakaanda lusika hamwi, maa vakiingira na nyumbii, vakashaana vaantu viijingire.

²⁸ Aho, Peéteri akavasea, “Nyuunyu veeneevyo mwamanyire, suusu Vayahúudi Miiri yiswi yakan’ya ko valuumbya vaantu si vari Vayahúudi baa kusaangirira novo. Maa kaa, Muiungu aankaniirye ndeke kumulaanga muuntu wingi yoyoosi ja ari na njeo.

²⁹ Noo chooreka si nasiitire kuuja mpindi ukavatame vaantu na kwaani ji vaandeete na aha. Haaha ni kuvuurya niise, sa che muanyanirire?”

³⁰ Kornéli akamusea, “Jalóokire siku ine keende mpindi ira namulóombaa Muiungu aha nyumbii, mpindi ja iji ja cháamuusi. Koonka, noona muuntu imire mbere yaani iivikire ingo jilavalaváa.

³¹ Uhu muuntu aansea, ‘Kornéli! Kulusika kwaako Muiungu akutéire na kuvambirirya kwaako vakiva, Muiungu akwíne.

³² Haaha, tuma vaantu vadome vakamwaanirire Simóoni vamuséaa Peéteri. Uhu iikalaa Yóopa kwa muuntu umwi irina raachwe Simóoni mweene aténgeshaa ndiri. Nyumba ya uhu Simóoni ni mbarimbari ya mayiya iri.’

³³ Aya noo yaambweeyiirye ntume chaangu vaantu ji vakwaanirire, na weewe wabwéeyiirye vyabooha viintu wuújire. Haaha suusu voosi ni mbere ya Muiungu turi, toowoojera kuteera masáare Mweenevyoosi akuláiriirye utuwyire.”

Vaantu si Vari Vayahúudi Vooteera Masáare Maaja

³⁴ Aho, maa Peéteri akavasea, “Haaha natáangire, ni kikomi Muiungu si asínanalaa vaantu tuku.

³⁵ Yeeye avarúmaa vaantu va kira isi veene vamonunyemyaa na vabwéeyaa uwoloki mbere jaachwe.

³⁶ Nyuunyu mwamanyire, Muiungu atuma vaantu vaachwe kuvavariyerira Viisiraéli Masáare Maaja, vapate mwiikalo muija kwa njira ya Yésu Kirisitu, Mweenevyoosi wa vaantu voosi.

³⁷ Mwamanyire yara yafámiire Yudeea yoosi, kwaandira Galiláaya mpindi Yooháni avavariyeriraa vaantu vabatisiwe.

³⁸ Mwamányire ^vyeene Muluungu amuhaka makuta Yéesu wa Nasaréeti ko muheera Mutima Muija na hiviro. Yéesu adomaa uko na uko, yoobweyya maaja no horya vaantu voosi ^veene vaturikiriwaa ni ngururu ya Ikúulu ra Mirimu Mivi, sa Muluungu ni hamwi ajaa ne.

³⁹ Ayo yoosi Yéesu ayatumamaa uko isi ya Vayahúudi na Yerusaleému múujii, na suusu tui vara ^voona. Mpiindi ^jikalooke, vakamulaa ko muning'in'ya musaláabii.

⁴⁰ Maa kaa, siku ya katatu Muluungu akamufufula na akamoonekya kwa vaantu.

⁴¹ Si oonekana kwa kira muantu tuku, maa kaa, kuni suusu Muluungu ^ajaa atusaawula tave vara ^voona. Suusu twaarya, no nywa ne ^akafufuke.

⁴² Akatulairirya tavavariyuri vaantu Masáare Maaja, na toonekye kikomi yeeye noo aviikwa ni Muluungu avalamuri vaantu ^vari mooyo na ^vaakwa.

⁴³ Uhu Yéesu valaali na matwe voosi voonekya ukúulu waachwe, vakasea, muantu yoyoosi ^ari kumuruma hvi waachwe sira uri kwa irina raachwe."

Vaantu si ^Vari Vayahúudi Vohokera Mutima Muija

⁴⁴ Kati Peéteru ^avijaa akaari yoolusika ayo, vaantu voosi ^vajaa aho vooyateerera ayo masáare, Mutima Muija akavakiimira.

⁴⁵ Vayahúudi ^vajaa vamuruma Yéesu vara ^vajaa vuijan'ya na Peéteru, vakahwaalala kooni vaantu si ^vari Vayahúudi novo vookiimira ni Mutima Muija.

⁴⁶ Voovo vajaa vavatéire yoolusika kwa ndusika ^jiisimiresimire voomadumba Muluungu. Aho, Peéteru akasea,

⁴⁷ "Vaantu ava, novo vamuhókire Mutima Muija ja ^vyeene suusu tamuhokera. Ni ani ^ari daha siita vadiire batiwa na maaji?"

⁴⁸ Haaho Peéteru akalairirya Kornéli na viivaachwe vabatiwe kwa irina ra Yéesu Kirisitu. Maa reeru, vakamulomba iikale novo kwa siku nke.

11

Peéteru Yoolusa kira ^Chafumira kwa Vaantu si ^Vari Vayahúudi

¹ Haaha, vatumwi na vaaniitu vara ^viikalaa Yudeea, vakateera vaantu si ^vari Vayahúudi novo varirumire isáare ra Muluungu.

² Peéteru ^akahinduke na Yerusaleému, maa vara Vayahúudi vakaanda mung'urira Peéteru

³ voomusea, "Weewe wingiire nyumbii ya vaantu si ^vanatwaalwa na kibawii na ukarya novo!"

⁴ Aho, Peéteru akavawyira pusu masáare yoosi ^yafumira, yoovasea,

⁵ "Siku imwi kati ^nijaa múujii Yóopa noomulomba Muluungu, nijaa noona kiintu ja lweenda lukulu, lookiimiwa na isi fuma kurumwii lwakwáatirwe makondowa yoosi, maa lukaviikwa mbarimbari yaani.

⁶ ^Nkalaange kura isii, nkoona kuni na maka ja isaka, maka ^jiri na mawulu yani, viintu ^vitambaalaa na ndee ^jiwulakaa.

⁷ Aho, nkateera sawúti yookunsea, 'Peéteru, inuka, usinje, urye!'

⁸ Maa kaa, niini nkasea, 'Ee Mweenevyoosi tuku! Laanga si ninaarya kiintu ^kiri na njeo tuku!'

⁹ Maa kaa, ira sawúti fuma kurumwii ikaanse kei, 'Kiintu chochoosi ^akijirala Muluungu, kuchaanirira kiri na njeo tuku.'

¹⁰ Masáare aya yafumira katatu, aho, maa ivyo viintu vikahindulwa na kurumwii.

¹¹ Hahara, vaantu vatatu ^vajaa vatúmirwe Kaisaría, vakafika nyumba haantu ^niikalaa.

¹² Na Mutima Muija akaangwyira ndoman'ye novo baa kivundu tuku. Ava vaaniitu vasasatu nadoman'ya novo, na twingira kaayii kwa Kornéli.

13 Ne Kornéeli atuwyíra ^vyeene murimu muija wamufumira aho kaayii kwaachwe. Uwo murimu muija wamusea, 'Vatame vaantu vadome na Yóopa, vakamwaanirire Simóoni ^aséwaa Peéteru.

14 Yeeye kuretera ari masáare ^yari kulamurirya weewe na vaantu voosi va nyuumba yaako.'

15 Naani ^nkaande lusika novo, Mutima Muija akakiima mweeri yaavo ja ^vyeene atukimira suusu aho ncholo.

16 Naani nkakumbukira rira isáare Yéesu Mweenevyoosi ^atuwyíra, 'Yooháani avabatisáa vaantu na maaji, maa kaa, nyuuny batisiwa mari na Mutima Muija.'✧

17 Haaha kooni Muluungu avahera vaantu ava wuiya wa Mutima Muija ura ^atuhera suusu ^tamuruma Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi, niini ndiri ani mpaka niiririkane daha ndiri kumusiita Muluungu?"

18 Vayahúudi ^vakateere ayo, maa vakareka kwiiruta ndihi. Vakamubweeyirya Muluungu nkongojima voosea, "Kumba Muluungu avahera baa vaantu si ^vari Vayahúudi njira ^iri vabweeyya vadahe kavalanduka fuma uvii waavo, na vapate nkaasu ya siku ^jisiina uhero!"

Vaantu ^Vamuruma Yéesu uko Antiókia

19 Vaantu ^vamuruma Yéesu ^vajáa viimyaaha sa uturikiri Sitefáni ^akulawe, vakatamany na isi ja Foiníke, Kúpuro na múuji wa Antiókia. Uko koosi vavariyaláa Masáare ya Yéesu Mweenevyoosi kwa Vayahúudi vooveene vii.

20 Maa kaa, uko Antiókia, vamwi va vaantu ^vajáa vadoma na uko ni vaantu va isi ya Kúpuro, na va múuji wa Kiréene. Voovo vakaanda kuvariyula Masáare Maaja ya Yéesu Mweenevyoosi baa kwa Vagiríki.

21 Na laviro lwa Mweenevyoosi ni hamwi novo lujáa. Uko, vaantu ^vari foo maatuku vii vakamuruma Yéesu Mweenevyoosi na vakamutuuba.

22 Mpuka ya vaantu ^vamuruma Yéesu uko Yerusaleému ^vakateere aya masáare, maa vakamutuma Barinába atamanye na Antiókia.

23 ^Akafike uko, akoona viintu Muluungu ^avahera nduwo vaantu avo. Akavyeenda maatuku vii, akavakalaamya voosi vatuube kumukwaatirira Yéesu Mweenevyoosi kwa mitima yaavo yoosi.

24 Barinába ni muuntu muija ajáa na ajáa amema Mutima Muija na kuruma kwa kimáári. Na vaantu ^vamuruma Yéesu Mweenevyoosi vakakiingika munamunyu.

25 Siku ^jikaseese, Barinába akadoma na múuji wa Társo koo musaakira Saúli.

26 ^Akamupate akamureeta na Antiókia. Uko kwa mwaaka vu, vakalumana na mpuka ya vaantu ^vamuruma Yéesu, kuu vookiindya vaantu ^vari foo. Uko Antiókia vaantu vakaanda vaanirira vaantu ^vamuruma Yéesu, Vakirisitu.

27 Siku ijo, valáli na mutwe fuma Yerusaleému vajáa vadoma na Antiókia.

28 Umwi waavo noo Agáabo asewáa. Yeeye kutweera kwa Mutima Muija, ajáa iima, akalusa uláli na mutwe, "Njala nkulu ya imalo fumira iri isi jingi joosi." Njala iyo noo ira ijáa yafumira mpiindi ja Kaisári Kilaáudi mutemi mukulu ^himiriráa.

29 Sa jeyyo, vaantu ^vamuruma Yéesu uko Antiókia, vakalamula kira muuntu asaange viintu vyo vaambirirya vaaniitu vara ^viikaláa uko isi ya Yudéa.

30 Vakasaanga na vakavaheera vala Barinába na Saúli vatwaale na kwa vawosi va vaantu ^vamuruma Yéesu uko Yerusaleému.

12

Yaakúupu Yookulawa na Peéteru Yoolamuririwa Fuma Mnyololwii

1 Siku ijo, mutemi Heróode Agirípa ajáa anda kuvaturikirya vaantu vamwi va mpuka ya vaantu ^vamuruma Yéesu.

✧ 11:16 Laanga Mirimo ya Vatumwi 1:5.

² Akalairirya Yaakúupu mwaanaavo na Yooháani uulawe na nyaasuka.

³ ^Akoone masáare ayo yaveériirye mitima Vayahúudi, maa akalairirya Peéteru ne akwaatwe. Aya yajáa yafumira mpiindi ja ngovi ya mikáate si ^ivíkirwaa usasi.

⁴ Peéteru ^akavíikwe mikonwii yaavo, akachuungwa manyololwii. Uko akatwaalwa na haantu ho laangiririwa ni valwi nkoondo vani vani va mpuka ine sa vamulaangirirye neejaneeja. Heróode akiiririkana Paásika iri looka de amulamurire Peéteru mbere ja vaantu.

⁵ Na siku ijo, mpiindi Peéteru ^ajáa achúungirwe manyololwii, maa kaa, mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu vajáa viitoola munumunu kumuloomba Mulungu sa Peéteru.

⁶ Uchiku wa siku ^ng'eene Heróode ajáa iiririkana kumulamurira Peéteru, Peéteru ajáa alaala uko manyololwii. Yeeye ni kati na kati ya valwi nkoondo vaviri ajáa na vajáa vamuchunga mikono yaachwe na manyololo iviri. Na maryaangwii wa gerésa kujáa kwatiite valukaluka viingi vaurindiraa.

⁷ Koonka, ukafumira murimu muija wa Ijva aho kuntu ^ajáa Peéteru. Kiweeru kikamurika hara haantu. Ura murimu muija ukamusingisya Peéteru mbarwii, ukamusea, "Inuka chaangu!" Hara, manyololo ^vajáa vamuchúungire Peéteru ikawya na isi!

⁸ Aho, ura murimu muija ukamusea, "Imutire lukova lwaako, wiivikire na viráatu." Peéteru ^akamarikirye kubweyya jeyyo, ura murimu muija ukamusea, "Ivikire ikóoti raako, wuuntuube!"

⁹ Peéteru akuutuuba ura murimu muija. Si ataangáa ^yafumira kooni ni kimáari tuku, yeeye iiseáa ni njori.

¹⁰ Peéteru na murimu muija vakavalooka valukaluka va ncholo, na va kaviri, na vakafika maryaangwii mukulu wa chuma ^woofuma manyololwii ^wadoma na muiji. Maryaango uwo ukayurika wooweene, vakafuma na weerwii.

^Vakayeendeyeende furu njirii imwi, hahara, ura murimu muija ukamureka Peéteru.

¹¹ Aho, Peéteru akataanga ayo ^yafumire, maa akasea, "Haaha natáangire, ni kimáari! Ijva aantumire murimu muija ji wunamurirye fuma mikonwii ya Heróode na kwa yara yoosi Vayahúudi ^vaawoojera mbweyyiriwe."

¹² Peéteru ^akataange ayo, akadomerera na kaayii kwa Mariia iyo waala Yooháani ^mweene aanirirwaa Maáriki. Aho nyuumbii, vaantu ^vamura Yéesu vajáa viijingire, voomuloomba Mulungu.

¹³ Peéteru akalumbya maryaangwii wa weerwii wa iyo nyumba. Muhinja umwi, mutumami ^asewaa Róoda, akita ko teerera ni ani.

¹⁴ ^Akateere ni Peéteru, akavyeenda munumunu, akahinduka na nyuumbii baa kumuyurira maryaango tuku. Akavawyyira viivaachwe yoovasea, "Peéteru amwaari maryaangwii!"

¹⁵ Novo vakamusea ura muhinja, "Utite kisari!" Maa kaa, yeeye akadoomererya kuvasea, atéire sawúti ya Peéteru. Voovo vakatuuba sea, "Ni murimu muija waachwe."

¹⁶ Ne Peéteru ajáa adoomererya kulumbya kura maryaangwii. ^Vakayule, vakamooni Peéteru, vakahwaalala maatuku vii.

¹⁷ Peéteru akavalaira na makono vakirinye, maa akavawyyira ^vyeene Mweenevyoosi amiséyyirye manyololwii. Kei akavasea, "Muwyiri ^meene yafumire Yaakúupu na vaaniitu." Aho, maa Peéteru akalooka na kuntu kwiingi.

¹⁸ ^Kukeere, vara valwi nkoondo va manyololwii vakoololokera sa si vajáa vatáangire ^kimupátire Peéteru tuku.

¹⁹ Heróode akalairirya Peéteru asaakwe kikomi. Maa kaa, ^vakasiindwe kumupata, maa akavaanirira vara valukaluka ^vamulaangirirya Peéteru. Heróode akavachukuruma, aho, maa akalairirya uulawe.

Heróode Yookwya

Mpindi jikalooke, Heróode akakiima fuma Yudeea akatamanyana na múuji wa Kaisaría, akiikala uko kwa mpindi.

²⁰ Heróode ajáa avasula maatuku vii vaantu va miji ya Tiro na Sidóoni. Maa kaa, vaantu va iyo miji vakava kiitu kimudu sa vadome noo kiiyona na Heróode. Vakamheemba Bulásto, ne akava hamwi novo. Uhu Bulásto, noo imiriraa nyumba ya mutemi. Aho, vakatamanyana kwa mutemi ko loomba kave na mwiikalo muija, sa miji iyo yiilaangyaa chóorya fuma isi ya mutemi.

²¹ Haaha siku iyo ng'eene vajaa vasaawula valumane, Heróode akiivikira ingo jaachwe ja kitemi. Aho, maa akiikala ichuumbii raachwe ro lamurira akaanda lusika novo.

²² Aho, vaantu vakaanda kuvavira siriri noo tula isoso voosea, "Ihi isiri sawuti ya muuntu tuku, ihi ni sawuti ya umwi wa milungu."

²³ Na mpindi vamburiraa jeyyo, Heróode si amheera Mlungu nkongojima tuku. Haaho, murimu muija wa Ijva ukamvava na ndwála yo riwa ni vinyulu, maa akakwya.

²⁴ Isáare ra Mlungu rikatuuba kweenera kwa vaantu, na vaantu vamura Yésu vakatuuba kiingika munamunamu.

²⁵ Barinába na Saúli vakahumile murimo waavo, vakiinuka fuma Yerusalemu,✱ vakadoma na Antiókia. Na vajaa vatamanyan'ya na Yooháni irina riingi aanirirwaa Maáriki.

13

Barinába na Saúli Vootumwa

¹ Uko Antiókia, mpukii ya vaantu vamura Yésu, kujaa kwatiite valáli na mutwe na vakiindya ava, Barinába, Simeóni ura vamaaniriraa Nigéri, Lukío fuma Kiréene, Saúli na Maanaéeni ura ajaa arerwa hamwi na mutemi Heróode Antípaasi.

² Mpindi vamlombaa Mweenevyoosi ko kiirekya kurya, Mutima Muija akavasea, "Vakeri na ivarwii vala Barinába na Saúli sa murimo mweene navaanirira."

³ Vakahumile kumlomba Mlungu no kiirekya kurya, vakavavikira mikono vala Barinába na Saúli, maa vakavutuma vatamanye.

Barinába na Saúli Voovariyula Masáare Maaja uko Kúpuro

⁴ Vala Barinába na Saúli vakatumwe ni Mutima Muija, vakagirita furu múuji wa Seleúkia na aho vakaambuka méeli furu isi yaringirirwa ni maaji iséwaa Kúpuro.

⁵ Vakafike múuji wa Salámisi, vakavariyula Masáare ya Mlungu masinagógii ya Vayahúudi. Novo ni hamwi vajaa na Yooháni Maáriki mwaambiriryi waavo.

⁶ Barinába na Saúli vayeenda isi yoosi yaringirirwa ni maaji ya Kúpuro mpaka vakafika múuji umwi uséwaa Páafo. Uko vakalumana na Mayahúudi umwi musavi na muláli na mutwe wa ulongo. Uwo muuntu irina raachwe noo Baari-Yésu aséwaa.

⁷ Uhu muuntu ni hamwi ajaa na Sárijo Paúli, mukúulu wa isi ya Kúpuro, yeeye ajaa atiite tooti maatuku vii. Uhu mukúulu akavateengya vala Barinába na Saúli, vatamanye na kwaachwe sa akateerere isáare ra Mlungu.

⁸ Maa kaa, Baari-Yésu musavi (irina raachwe ra Kigiriki noo Elíma aséwaa) akiiruta ndihi na vala Barinába na Saúli. Akayera kubweyya mutima wa ura mukúulu ufafe adiire muruma Yésu.

⁹ Aho, maa Saúli ura irina riingi aanirirwaa Paúli, kunu yoolongoolwa ni Mutima Muija, akamutuurirya miiso Elíma, maa akamusea,

¹⁰ "Weewe uri mwaana wa Ikúlu ra Mirimu Mivi! Weewe uri muvi wa uwoloki woosi! Wamema kira uvangu na ukerema! Sa che si wooreka kuvalandula kikomi cha Mweenevyoosi no kibweyya kive ulongo?"

✱ 12:25 Laanga Mirimo ya Vatumwi 11:29-30.

11 Haaha Mweenevyoosi kũheera ari irya. Kũva uri muhoku! Si uri kooni kiweera cha mwaasa tũkũ, miiso dunga yari du kwa mpiĩndi.”

Hahara, nkũngũ na kilwiirya kikamũkunikirira Eliima miiswii, akareka kooni, akaanda riĩngirira kũsaakira mũuntũ wo mukwaata mukono amulongoole.

12 Ura mukũũũũ ^akoone yara ^meene yajaa yafũmĩre, akamuruma Mweenevyoosi. Akahwaalala mũnũmũnũ sa ura ukiindya ^ajaa atẽĩre wa Mweenevyoosi.

Paũli Yoovariyũla Masáare Maaja ũko Antiókia ya Pisidia

13 Paũli na viivaachwe vakiinũka Páafo, vakatamanyũ fũũũ mũũũũ wa Périge ^uri isi ya Pamufilía. Maa kaa, Yooháani Maáriki akavareka ũko, akahindũka fũũũ Yerusaléemu.

14 Novo vala Paũli na Barinába vakiinũka Périge, vakatamanyũ fũũũ mũũũũ wa Antiókia ^uri isi ya Pisidia. Sikũ ya Sabáato ^ikafike, vakĩngĩra sinagógii, maa vakiikala.

15 Mũuntũ mũmwĩ akasoma kitáabwii cha Miĩro na masáarii ya valáali na mũtwe. Aho, vakũũũũ va sinagógii vakatama mũuntũ avasee vala Paũli na Barinába, “Arumi, kooni mũri na isáare roroosi ro vawyĩra vaantũ sa mũtima yaavo ive na ngururu, teengi mũũũũũ.”

16 Paũli akiinũka, maa akiinurirya mukono sa vamũteerere akasea, “Nyuunyu vaantũ valũme va Isiraéli na nyuunyu vaantũ voosi si ^mũri Vayahúudi ^mũmũnyemyaa Mũũũũũ, teereri!

17 Mũũũũũ wiitũ suusu Viisiraéli noo avasaawũla vala baaba wiitũ, mpiĩndi ^viikaláa isi ya nyenii ũko Mísiri, akavabweeyya vave lukolo lukũũũ mũnũmũnũ. Sikũ ^jikaloole, akavalongoola, akavaseyya fuma Mísiri kwa ngururu jaachwe nkũũũũ.

18 Kwa myaaka makumi yani (40) akavayimirirya ũko isi ya ibaláángũ.

19 Akamala isi mufungati ũko isi ya Kanáani, maa akavaheera vala baaba wiitũ iyo isi ive yaavo.

20 Masáare aya yoosi yatũmamwa kwa myaaka magana yani na makumi yasaano (450).

Sikũ ^jikaseese, Mũũũũũ akavaheera vala baaba wiitũ valamuli vo valongoola fũũũũ mpiĩndi ja Samwéeli mũláali na mũtwe avĩĩmiriraa.

21 Aho, maa vakaloomba vave na mũtemi. Mũũũũũ akavaheera Saũli mwaana wa Kĩisi wa lukolo lwa Bėnjamini ave mũtemi kwa myaaka makumi yani (40).

22 Mũũũũũ ^akamũseyye Saũli mũtemii, akamũhaka makuta Daũdi sha Yéese ave mũtemi. Mũũũũũ amoonekyũ kikomi Daũdi yoosea, ‘Namwiĩne Daũdi sha Yéese, eėriirye mũtima waani, kei noo ^mweene ari mũmama yoosi ^noosaaka yatũmamwe.’✧

23 Kufuma lukolwii lwa Daũdi noo kũuntũ Mũũũũũ ^avaretera Viisiraéli Mũlamuriri Yéesu, ja ^vyeeene ajaa iichuunga kũvaretera ari.

24 Mpĩĩndi Yéesu ^ajaa akaari kwaanda mũrimo waachwe, Yooháani avavariyũriraa Viisiraéli vavalandũke fuma uvii waavo na vabatisiwe.

25 Mpĩĩndi Yooháani ^amarikirirya mirimo yaachwe, akavasea, ‘Mookisea niĩni ndiri ani? Niĩni si ndiri ura Masía ^mweene moomũwojera tũkũ. Teereri! Uwo ^mweene ari kũũũũ nyuma yaani, niĩni si niĩma neeja kutũmama mũrimo wa mũtũmwa wo reherya nkoorisa ja mirunkumo majewii yaachwe tũkũ!’

26 Arumi, nyuunyu vanaviitũ vaantũ va lukolo lwa Aburaháamu, na nyuunyu vaantũ si ^mũri Vayahúudi ^veene mũmũnyemyaa Mũũũũũ, suusu noo masáare aya ya mũlamuriri ^yatũũũũ fuma kwa Mũũũũũ.

27 Sa viitũ vaantũ va Yerusaléemu na vakũũũũũ vaavo si vataanga Yéesu tũkũ, vakabweeyya aheewe irya ro kũũũũũ. Baa neembe vasomaa masáare yaachwe ^yaandikwa vitáabwii vya valáali na mũtwe kira sikũ ya Sabáato, voovo vayakiimikirirya ko mũbweeyirya jeyyo.

✧ 13:22 Laanga Sabũuri 89:20; 1 Samwéeli 13:14.

²⁸ Baa neembe vajáa vasiina isáare roroosi ra kimáári ^roonekyáa Yéesu alamurirwe inkwya, voovo vamuloomba Piláato alairirye ulawe.

²⁹ ^Vakahumule kira kiintu ^chaluswa ni valáli na mutwe kuri Yéesu, vakamukiimya fuma musalábii, maa vakamuvika mbiririi.

³⁰ Maa kaa, Mulungu akamufula.

³¹ Yeeye avafumiraa vaantu vara ^vayeendan'yáa ne kufuma Galiláaya furu Yerusaléemu. Ava noo vara vaantu vaachwe ^voona, kwa vaantu va Isiraéli.

³² Suusu tuújire na aha, kjoovavariyirira Masáare Maaja Mulungu ^iichuunga kwa vala baaba wiitu.

³³ Yeeye ayakiimikirirya kuri suusu vajukulu vaavo kwa njira yo mufula Yéesu, ja ^vyeene vyaandikwa Sabúurii ya kaviri, 'Weewe ni Mwaana waani,

isiku niini navire Taata waako.'☆

³⁴ Mulungu amufula Yéesu sa adire kukwya vii kaa kei. Sa aya Mulungu alusa jei, 'Namwiilaha Daúdi ntálarya ja kikomi.

Ntálarya ijo, noo ^ng'eene ndiri vaheera nyuunyu.'☆

³⁵ Isáare iri ralusaa haantu hingi,

'Si uri mureka tuku Muija waako oole.'☆

³⁶ Haaha Daúdi ajáa akiiman'ya kira Mulungu ^asaakaa kwa mpindi ja mbyaala yaachwe, akakwya, akataahwa heehi na vala baaba waavo na mviri waachwe ukoola.

³⁷ Maa kaa, ura ^mweene Mulungu amufula, yeeye si oola tuku.

³⁸ Vanaviitu, teereri neeja aya ^meene toovawyira! Ni kuvawyira tiise kwa njira ya Yéesu, mwavariyirirwa kusira kwa vii.

³⁹ Kwa Yéesu vii, kira muuntu ^amuruma, avalwa ni mwoloki mbere ya Mulungu, isáare iri si muri daha tuku ko tuuba Miuro ya Músa.

⁴⁰ Mulaange neeja, kari lo mukwaatwe ni aya masáare ^yaandikwa vitáabwii vya valáli na mutwe tuku,

⁴¹ 'Nyuunyu ^muchwijaa mati, laangi!

Muhwaalale, mumalwe imalo.

Sa kiintu ^noobweeya mpindi jaanyu,

ni kiintu si ^muri kiruma,

baa mawyirwe ni muuntu.'☆

⁴² Mpindi Paúli na Barinába ^vafumaa hara sinagógii, vaantu vakavakalaamya vahinduke kei siku ya Sabáato ^itubiriire na valuse kei yara masáare.

⁴³ Mwijiingo wa sinagógii ^ukasire, Vayahúudi ^vari foo na vaantu vingi vara ^vatuubaa díni ya Kiyahúudi kumwiinamira Mulungu, vakavatuuba vala Paúli na Barinába, novo vakalusika novo na vakavaheera mitima vatuube kukwaatirira nduwo ya Mulungu.

⁴⁴ Sabáato ^itubiriire, sengerera vaantu voosi va ura múuji vajáa vuija noo teerera isáare ra Mweenevyoosi.

⁴⁵ Maa kaa, Vayahúudi ^vakoone vaantu ^vari foo munamunu vavijjigiriire vala Paúli na Barinába, vakaanda kooni kiviina munamunu. Aho, vakaanda kwiiruta ndihi na vala Paúli na vakavatikira.

⁴⁶ Hahara, vala Paúli na Barinába vakalusika ko kiitema munamunu, voosea, "Vijaa vyabooha, isáare ra Mulungu rivariyulwe ta kuri nyuunyu Vayahúudi. Maa kaa, sa viintu mwarisiitire iro isáare, kei mwiilamuriire si mwima neeja muturye nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku, haaha suusu tavarékire na domerera turi na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

⁴⁷ Sa Yéesu Mweenevyoosi atulairirya jei,

☆ 13:33 Laanga Sabúuri 2:7. ☆ 13:34 Laanga Isáaya 55:3. ☆ 13:35 Laanga Sabúuri 16:10. ☆ 13:41 Laanga Habakúki 1:5.

‘Nakuvika weewe uve kiweeru kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, sa ureete ulamuriri kwa vaantu furu utulo waasi.’[✠]”

⁴⁸ Vaantu si ^vari Vayahúudi ^vakateere ayo masáare, maa vakavyeenda maatuku vii, vakaribweeyirya nkongojima isáare ra Mweenevyoosi. Na voosi ^vajáa vasaawulwa kuva na nkaasu ya siku ^jisiina uhero, vakamuruma Yéesu Mweenevyoosi.

⁴⁹ Jeyyo, isáare ra Mweenevyoosi Yéesu rikeenera isi iyo yoosi.

⁵⁰ Maa kaa, Vayahúudi vakavasonka vaantu vaki ^vamwiinamiraa Mulungu na ^vanyemiwáa ni vaantu, na vaantu valume vakulu va uwo múuji. Vakavasonka vaantu vaande kuvaturikirya vala Paúli na Barinába, maa vakavakibirya fuma isi yaavo.

⁵¹ Aho, vala Paúli na Barinába vakiikonkoma maruri* majewii yaavo koonekya kusiita kwa vara vaantu, maa vakadoma na múuji wa Ikonío.

⁵² Maa kaa, vaantu ^vamura Yéesu uko vakeerya mitima na vakatuuba kulongoolwa ni Mutima Muija.

14

Paúli na Barinába uko Ikonío

¹ Uko múujii wa Ikonío, Paúli na Barinába vakiingira sinagóogi ja ^vyeene viijuvira. Vakavariyula Masáare Maaja ya YéesuKirisitu. Vayahúudi na vaantu si ^vari Vayahúudi ^vari foo munamununu vakamuruma Yéesu.

² Maa kaa, Vayahúudi ^veene si vajáa vamura Yéesu, vakavasonka na vakavakalarya vaantu si ^vari Vayahúudi vaviihye mitima kwa vaaniitu.

³ Baa neembe ni jeyyo, Paúli na Barinába vakiikala siku ^jiri foo uko Ikonío, vandoovoonekya kikomi vaantu Masáare ya nduwo ya Mweenevyoosi ko kiitema. Ne Mweenevyoosi abweeyya jeyyo, ko bweeyya vadahe tumama ishára na viintu ^vihwáalarya.

⁴ Vaantu va ura múuji vakiikera. Viingi vakavatuuba Vayahúudi na viingi vakavatuuba vatumwi va Yéesu.

⁵ Maa reeru, Vayahúudi, hamwi na vaantu si ^vari Vayahúudi na vakúlu vaavo vakiiramira kuvabweeyirya uvi no vavaa na mawye vala Paúli na Barinába.

⁶ Maa kaa, vala Paúli na Barinába vakataanga iyo miryungu, vakatijira na isi ya Lukonía, uko vakadoma na míji ya Lísitra na Déribé na míji yingi ^iri mukaaya.

⁷ Na uko, vavavariyuriraa vaantu Masáare Maaja.

Paúli na Barinába Vari uko Lísitra na Déribé

⁸ Uko Lísitra, kwajáa kwatiite muntu umwi ^ajáa kivete keende kuvyaalwa kwaachwe. Majeo yaachwe si yajáa yanalwaatya baa siku imwi vii tuku.

⁹ Mpiindi Paúli ^alusikáa, uwo muntu akava yoomuteerera. Paúli akamutuurirya miiso ura muntu, maa akoona kuruma kwaachwe ni ko mahorya.

¹⁰ Paúli akalusa na ngururu, “Inuka! Wiime na majeo yaako!” Hara, maa ura muntu akiima chaangu, akaanda yeenda yeemweene.

¹¹ Vaantu ^vakoone kira Paúli ^ajáa abweeyiirye kwa ura muntu, maa vakaanda tula isoso kwa ndusika ya kimeevo ya Kilukonía voosea, “Milungu yakimire na kuri suusu iri ja vaantu.”

¹² Barinába vakamwaanirira irina ra mulungu waavo ^aséwaa Séeu. Na sa viintu Paúli noo ^alusikáa, vakamwaanirira Hérime.*

¹³ Weerwii ya uwo múuji kujáa kwatiite kaaya yo muloomba Séeu. Mweeneisi wa Séeu wa iyo kaaya, akareeta makabaako ya ng’oombe na matáaji na mutiryaangwii wa

✠ 13:47 Laanga Isáaya 49:6.

* 13:51 **vakiikonkoma maruri:** Laanga **konkoma maruri** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. * 14:12 Vagiriki vajáa vatiite milungu ^iri foo, **Séeu** noo ajáa mulungu mukulu wa Vagiriki, na **Hérime** noo ajáa mutumwi wa Séeu.

múuji. Uwo mweeneisi hamwi na vaantu viingi vasaakaa kuvasinjira ng'oombe ja mpóryo vala Paúli na Barinába.

¹⁴ Maa kaa, vatumwi Paúli na Barinába ^vakateere ayo, vakamoola ingo jaavo kwa usungu. Vakatiija, maa vakiita koo saangirira na vaantu, aho, vakalusika na ngururu voosea,

¹⁵ “Ee arumi, sa che moobweeyya jei? Arumi, suusu ni vaantu vii ja nyuunyu! Tuújire na aha jo vavariyirira Masáare Maaja, mureke kwiinamira milungu ^isiina kintu, mave vaantu va Mulungu ^Ari Nkaasu. Yeeye umba kurumu na weeru, mayiya, na viintu vyoosi ^viri mumo.

¹⁶ Aho mbere, ajáa avareka nyuunyu vaantu va isi joosi mwiikale ja ^vyeene moosaaka veeneevyo.

¹⁷ Baa neembe ni jeyyo, Mulungu si areka kuvallira ni novo ari tuku. Yeeye atuuba kuvabweeyirya waja, kwa njira yo vaheera nyuunyu mbula, sa muchwe kwa mpiindi joojo na mave na chákurya cho keenererya na mitima yaanyu ive na cheeru.”

¹⁸ Baa neembe vala Paúli na Barinába vajáa valusa ayo masáare, vijáa vyafafa kuvakaan'ya vareke toola mpóryo yo chimika kwaavo.

¹⁹ Mpiindi kiduudi, vaju Vayahúdi fuma múuji wa Antiókia na Ikonío. Vakavaheemba vaantu vave ivarwii raavo, vakamvava Paúli na mawye, maa vakamurutya na weerwii ya múuji sa viisea akwíire.

²⁰ Maa kaa, vaantu ^vamura Yésu ^vakamuringirire, akiinuka, akahinduka na múujii. ^Kukeere, akiinuka aho, akadoman'ya na Barinába furu múuji wa Déribé.

Paúli na Barinába Vohinduka na Antiókia ya Síria

²¹ Uko Déribé, Paúli na Barinába vavariyiriraa vaantu Masáare Maaja, vaantu ^vari foo vakamura Yésu. Siku ^jikaseese, vakahinduka na Lísitra, Ikonío na Antiókia.

²² Na kira haantu ^vodomaa, vavakalaamyaa vaantu ^vamura Yésu vabweeyye mitima yaavo ive na ngururu yo muruma Yésu. Vavasea, “Kwiingira Utemii wa Mulungu, ni mpaka tupate uturikiri ^uri foo.”

²³ Na uko kuntu ^vatweeráa, vasaawulaa vawosi viimiriri va mpuka ya vaantu ^vamura Yésu kira haantu. Na vabweeyya jeyyo ko vavika kwa Mweenevyoosi hu ^vamura, ko loomba no kwiirekya kurya.

²⁴ Aho, vakatweera na isi ya Pisidia, vakiita furu isi ya Pamufilia.

²⁵ Uko, vakavariyula isáare ra Mulungu múujii wa Périge, maa vakatamanya na múuji wa Atalía.

²⁶ Fuma Atalía vakaambuka méeli vakatamanya furu Antiókia ya Síria. Aho, noo kuntu vaantu ^vamura Yésu vajáa vavakwaatya vala Paúli na Barinába kari nduwo ya Mulungu, sa murimo ^vajáa vamarikiirye.

²⁷ ^Vakafike uko Antiókia, vakajiinga mpuka ya vaantu ^vamura Yésu. Aho, vakavawirira yoosi ^meene Mulungu ajáa atumama ko tweera kari voovo, ^vyeene Mulungu ajáa avayirira muryaango vara si ^vari Vayahúdi kumuruma Yésu.

²⁸ Aho, vakiikala siku ^jiri foo hamwi na vaantu ^vamura Yésu.

15

Itaka ra Yerusalemu

¹ Haaha, vaantu vamwi fuma Yudeea, vakatamanya na Antiókia. Uko vakaanda vavariyirira vaaniita voovasea, “Kooni muntu si atwáarirwe na kibawii ja ^vyeene tuva ja Músa jalusa, si ari lamuririwa tuku.”

² Paúli na Barinába vakavasiitira ng'ang'ala vvariuli waavo. Jeyyo, vaantu ^vamura Yésu vakavasaawula Paúli na Barinába na vaantu viingi fuma avo ^vamura Yésu, sa vaambuke na Yerusalemu vakalumane na vatumwi va Yésu na vawosi, sa vakamarikirye iri isáare.

³ Jeyyo, vakatumwa ni mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu, vadome na Yerusalemu. Njirii, vakatweera na isi ja Foiníke na Samaría. Uko vakavawyiira vaantu ^vamura Yéesu masáare ya vaantu si ^vari Vayahúudi kavalanduka na kari Yéesu. Ayo masáare yakaveerya mitima maatuku vii vaaniitu voosi.

⁴ Paúli na viivaachwe ^vakafike Yerusalemu, vakateengiwa vyabooha ni vatumwi va Yéesu, vawosi na mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu. Aho, vala Paúli vakavawyiira yoosi Muluungu ^ajáa atumama ko tweera kari voovo.

⁵ Aho, maa mpuka imwi ya Mafarisáayo ^veene vajáa vamura Yéesu vakiima, vakasea, “Vaantu voosi si ^vari Vayahúudi, voosaakwa vatwaalwe na kibawii na vatube Miiro ya Músa.”

⁶ Sa jeyyo, vatumwi na vawosi, vakalumana hamwi sa vatamanule iri isáare.

⁷ ^Vakalume sáare kwa mpiindi nkulu, Peéteru akiima, maa akavasea, “Vanaviitu, mamányire Muluungu aansaawula fuma kari nyuunyu sa nkavariyule Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, vateere ko tweera niini na vamura Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi.

⁸ Muluungu amányire yoosi ^meene yari mitimii ya vaantu. Yeeye oónekiirye avahokera vaantu si ^vari Vayahúudi kwa njira yo vaheera Mutima Múja ja ^veene atuheera suusu.

⁹ Sa viintu kusiina usinanali wowoosi Muluungu ^abweeyya kari suusu na kwaavo, yeeye ajirula mitima yaavo ko muruma Yéesu Mweenevyoosi.

¹⁰ Haaha sa che moosaaka kumuyera Muluungu ko vaverekya vaantu ^vamura Yéesu muriwa uhu wo tuuba Miiro vala baaba wiitu na suusu ^tasiindwa kwiituuba?

¹¹ Maa kaa, suusu taruma ni kwa nduwo ya Yéesu Mweenevyoosi turi lamuririwa, na baa voovo ni viivyo.”

¹² ^Akalusse jeyyo, maa vaantu voosi vakakirinya sawu, voovateerera Paúli na Barinába viintu ^valusáa masáare makulu ya ishára, na viintu ^vihwáalarya Muluungu ^abweeyya ko tweera kari voovo kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

¹³ ^Vakahumule kulusika, maa Yaakúupu akavasea, “Vanaviitu nteereri!

¹⁴ Simóoni alúusire kari suusu, ^veene Muluungu iisaawurira lwa ncholo vaantu vamwi si ^vari Vayahúudi, sa vave vaantu vaachwe.

¹⁵ Masáare ya valáli na mutwe, yadóman’yaa na isáare iri ja ^veene vyaandikwa,

¹⁶ ‘Aya ^yari looka, hinduka ndiri,

jeenga ndiri kei nyumba ya mutemi Daúdi ^ng’eene yaawya.

Jeenga ndiri ihaama raachwe na kuriimya ndiri.

¹⁷ Sa jeyyo, vaantu vingi voosi vara ^vari chaala vadahe kumusaakira Ijova, baa na vaantu si ^vari Vayahúudi, navaániriire kwa irina raani,’ alúusire Ijova.

Yeeye abweeyya

¹⁸ aya yoosi yataangikane keende aho kali.☆

¹⁹ Sa jeyyo, kiintu ^nalámwiire ni iki, tureke kuvahinisha vaantu si ^vari Vayahúudi ^veene vavalandukire Muluungu.

²⁰ Kiri vyoova jeyyo, tavaandikire baráwa tavasee, kari varijaa nyama ^iri na njeo ^itwirwe kwa vidabalaíyo tuku, kari vahángutaa tuku, kari varijaa nyama ^yakuvwa tuku na kari varijaa sakami tuku.

²¹ Sa keende aho kali, voovo vavariyaláa Miiro ya Músa míjii yoosi, sa visomáa masinagógii siku joosi ja Sabáato.”

Baráwa kwa Vaantu ^Vamura Yéesu vara si ^Vari Vayahúudi

²² Aho, maa vatumwi, vawosi na mpuka yoosi ya vaantu ^vamura Yéesu uko Yerusaleému vakalamula hamwi, vakavasaawula vamwi va vaantu vaavo ^veene vari doman'ya na Paúli na Barinába na uko Antiókia. Vakavasaawula valongooli vaviri, umwi Yúda irina raachwe riingi ni Barisába, na wiingi Síla, fuma kuri vaaniitu.

²³ Vakavatumu na barúwa ihi,

“Kufuma kwa vatumwi na vawosi, noo kusea suusu vanduu vaanyu ^tamuruma Yéesu, toovaluumbya nyuunyu vanaviitu ^musiri Vayahúdi, ^mwiikalaa múuji wa Antiókia, isi ja Síria na Kilikía.

²⁴ Tatéire vamwaari vamwi viiswi ^vafuma aha, vakuuja nooko noo jo vawyiira masáare yo vaturikirya, baa mitima yaanyu yasóvire mpiima, maa kaa, si suusu tavatuma tuku.

²⁵ Sa teériwe mitima, twiirúmiire na tavasáawiire vaantu ^turi vatuma kwaanyu, vuuje hamwi na ava vijeengi viiswi ^taveenda vala Paúli na Barinába.

²⁶ Ava vatoola nkaasu yaavo so mutamamira Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu.

²⁷ Haaha tavatúmiire vala Yúda na Síla, sa vavawyiire masáare aya ^tavaándikiire.

²⁸ Sa vyamweériire Mutima Muja na suusu, tareke kuvaverekya miriwa mikuuu, maa kaa, mutuube viintu ivi,

²⁹ mareke kurya chórya ^kitwírwe ntambiko kwa vidabalaíyo, mareke kurya sakami, au nyama ^ikúvirwe na kei mareke khanguta. Kooni murékire aya, bweeyya muri vyabooha. Mukiikala nkaasu.”

³⁰ Avo vaantu vani ^vakasuukye, maa vakakwaata njira na Antiókia. Uko vakavaanirira vaantu voosi ^vamura Yéesu, maa vakavaheera ira barúwa.

³¹ ^Vakúsome ira barúwa, vakavyeenda maatuku vii sa ijáa yavaheera mitima.

³² Yúda na Síla ni valáli na mutwe va Ijéva vajáa, vakaluuu masáare ^yari foo yo vaheera mitima no vabweeyya viime neeja avo vaaniitu.

³³ ^Vakiikale kwa mpiindi, vaaniitu vakavarekera vahindake voovasea, “Hinduki na mwiikalo muja kwa vara ^vavatuma.” [

³⁴ Maa kaa, Síla akoona vyabooha achaale kukura.]

³⁵ Paúli na Barinába vakachaala uko Antiókia, vookiindya no variyula isáare ra Mweenevyoosi na vaantu viingi ^vari foo.

Paúli na Barinába Vookiireka

³⁶ Sikú ^jikaseese, Paúli akamusea Barinába, “Tahindake na míjii yoosi kuuntu ^tavariyula isáare ra Mweenevyoosi, sa tulaange vaaniitu na toone ^vyeene voodomerera na kura kumuruma Yéesu.”

³⁷ Barinába asaakáa vatamanyan'ye na Yooháani ^aséwaa Maáriki.

³⁸ Maa kaa, Paúli akasea, “Si iima neeja kutamanyan'ya na suusu tuku,” sa viintu Yooháani Maáriki ajáa avatiija kura Pamufilía, na akasiita tuuba tamaman'ya novo.

³⁹ Aho, Paúli na Barinába vakiiruta ndihi kwa ukari maatuku vii fuuru vakiitamanula. Barinába akamúsumula Maáriki, vakaambuka méeli, maa vakadoman'ya na Kúpuro.

⁴⁰ Paúli akamusaawula Síla. Vaaniitu vakamuloomba Yéesu Mweenevyoosi avaheere nduwo, maa Paúli na Síla vakakwaata njira.

⁴¹ Vakakwaata na isi ya Síria na Kilikía na uko vavaheeráa mitima mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu.

16

Paúli Yookaanda Yeendan'ya na Timotéeo

¹ Paúli na Síla vakayeenda fuuru múuji wa Déribé na Lísitra. Uko Lísitra, kujáa kwatiite muuntu ^iikaláa uko, ^asewáa Timotéeo. Timotéeo ajáa amuruma Yéesu. Iyo waala Timotéeo ni Myahúdi ajáa na ajáa amuruma Yéesu, maa kaa, taáta waavo ni Mugiríki ajáa.

² Vaaniitu uko Lísitra na Ikonío vamudumbáa Timotéeo sa miryungu yaachwe miija.

³ Paúli asaakáa andooyeendan'ya na Timotéeo, sa jeyyo, akamutwaala Timotéeo na kibawii* sa Vayahúudi ^veene viikaláa uko kuntu vajáa vamamányire taáta waavo ni Mugiríki.

⁴ Na mpiindi ^vatweereráa na kira múuji, vavaheeráa vaaniitu ulamuli ^ujáa wavuikwa ni vatumwi va Yéesu na vawosi ^vamura Yéesu va Yerusaleému. Na vavaseáa vatuube uwo ulamuli.

⁵ Jeyyo, mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu vakava na ngururu ya kuruma kwaavo na vakiingikáa kira siiku.

Njori ya Paúli ya Muntu wa Makedonía

⁶ Paúli na viivaachwe vakakwaata luyeendo furu isi ja Firigía na Galatía sa Mutima Muija ajáa avakániirye vareke variyula Masáare ^Yari Mpeho isi ya Ásia siku ijo.

⁷ ^Vakafike muhakii wa isi ya Mísia, vasaakáa viingire na isi ya Bisínia, baa uko Mutima wa Yéesu akavakaan'ya.

⁸ Sa jeyyo, vakakwaata na isi ya Mísia, vakadoma na múuji wa Turóoa.

⁹ Uchiku uwo, Paúli akoona njori. Aho njorii, akoona muntu fuma isi ya Makedonía iimire nyambuko yookiloombererya yoosea, "Mentuka na kuu Makedonía ji utwaambirirye."

¹⁰ Paúli ^akoone iyo njori, hahara tukiimya neeja† luyeendo lo doma na Makedonía, sa tujáa twataanga Mlungu atwaánirire tukavavariyurire vara vaantu Masáare Maaja.

Lidia Yoonunuulwa

¹¹ Kufuma Turóoa tukaambuka méeli, tukiinuka, maa tukadomerera furu isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Samosiráake. Lomutóondo yaachwe tukafika múuji wa Neopóoli.

¹² Aho, tukiireka méeli, maa tukakwaata njira furu Filípi, múuji mukulu wa isi ya Makedonía. Ihi isi yimirirwaa ni Varúumi. Aho, tukiikala kwa siku nke.

¹³ Siku ya Sabáato, tukafuma na weerwii ya múuji, maa tukadoma na mbarimbari ya iboote ^riikaa maaji. Tujáa twiisíire turya turi haantu vaantu ^vamwiinamiraa Mlungu. Uko, tukiikala, maa tukaanda lusika na vaantu vaki ^vajáa viijingire aho.

¹⁴ Na umwi wa vara ^vatuteereráa ni muntu muki umwi fuma múuji wa Siatíira, irina raachwe noo Lidia asewáa. Yeeye amwiinamiraa Mlungu. Na murimo waachwe ^atamamáa ni wo vaa iyoombe ingo ^jiri gyaa. Paúli ^akaande variyula Masáare Maaja, Yéesu Mweenevyoosi akakundukula mutima wa Lidia, maa akamura Yéesu.

¹⁵ Lidia na nyumba yaachwe ^vakabatisiwe, akatuloomba maatuku vii tudome na kwaachwe yoosea, "Kooni mwíne namurúmire Mweenevyoosi, hendi na kaayii kwaani." Akiloombererya mpaka tukaruma.

Paúli na Síla Voochuungwa Mnyololwii

¹⁶ Siku imwi mpiindi ^tadomáa na kuntu vaantu ^valámaniraa so mwiinamira Mlungu, akuija muhinja umwi mutamwa. Uwo muhinja ajáa atiite murimu muvi. Murimu muvi uwo, wamaheeráa laviro lo vaa mbare ya masáare ^yari fumira siku ^jookuija. Kutweera kwa uwo muhinja, veenenyumba vaachwe vapatáa mpía ^jiri foo.

¹⁷ Uwo muhinja, atutuubáa suusu na Paúli kuu yootula isóso yoosea, "Vaantu ava ni vatumami va Mlungu ^Ari Mweerimweeri, ni kuvavariyurira viise njira ya ulamuriri."

* **16:3 akamutwaala Timotéeo na kibawii:** Vagiriki si vatwaalwáa na kibawii tuku. Maa kaa, kwa Vayahúudi ijáa ni mpaka muntu mulume atwaalwe na kibawii. Na kooni si atwáarirwe vamoona atite njeo. † **16:10 tukiimya neeja:** Aha mavai mbuwo, noo kusea Láka, ni hamwi ajáa na Paúli, Síla na Timotéeo aho luyeendwii.

¹⁸ Uwo muhíinja atuuba bweeyya jeyyo kwa siku ^jiri foo. Maa kaa, siku imwi, Paúli ajáa akalala maatuku vii akusea ura murimu mavi, “Nakuláiriye kwa irina ra Yéesu Kirisitu, fuma kari uhu muhíinja!” Hahara, ura murimu mavi ukafuma.

¹⁹ Veenenyumba va ura muhíinja ^vakataange njira yaavo yo patira mpía yasáambukire, maa vakavakwaata vala Paúli na Síila, vakavakumuririrya furu isóokwii, mbere ya vakúulu.

²⁰ Vakavasitaakya balásii voosea, “Vaantu ava ni Vayahúudi, voovo varétire lusoso lukulu aha múujii miitu.

²¹ Voovo vakiindyaa tuva ja meevo, ^ng’eene ndairiri jiitu ja Kirúumi jasiita suusu Varúumi kujirama no jituuba.”

²² Mpuka ya vaantu vakiima, maa vakavakimirira vala Paúli na Síila. Aho, vara valamuli vakavafumya ingo vala Paúli na Síila, maa vakalairirya vavawe nkome.

²³ ^Vakahumule rindamwa ni valukaluka, maa vakavachungira manyololwii na vakamulairirya mukúulu wa gerésa avalaangirirye neeja.

²⁴ ^Akalaiririwe jeyyo, akavatwaala vala Paúli na Síila na vyúumba vya isi’iisii ya gerésa, akavachuunga mawulu yaavo mapongoolii makulu.

²⁵ Uchiku kati, Paúli na Síila vamuloombáa Muluungu no kimba nyimbo jo mudumba, na viivaavo ^vajáa vachuungwa vavateereráa.

²⁶ Koonka, kitiintima kikulu kikalooka na kikasingisya mwaariryo wa nkaande ja gerésa. Miryaango yoosi ikayurika yoomyeene na minyololo ^myeene vajáa vachungirwe ikachunguluka.

²⁷ Mukúulu wa gerésa ^akiinuke na ^akoone miryaango iri mwaarya, akakula nyaasuka yaachwe yoosaaka kwiiyulaa, sa ajáa iiséire vaantu voosi ^vachuungwa vatijire.

²⁸ Koonka, Paúli akamwaanirira na ngururu yoosea, “Kari wiiyulae tuku! Suusu voosi tumwaari aha.”

²⁹ Ura mukúulu wa gerésa akalairirya vimuri vireetwe, akiingira kurudu na chúumbii, maa akalaala na inda mbere ya Paúli na Síila kuu yootetema ni woowa.

³⁰ Aho, maa akavafumya na weerwii na akavuurya, “Arumi! Che ndiri bweeyya sa ndahe kulamuririwa?”

³¹ Novo vakamusea, “Murume Yéesu Mweenevyoosi, yeeye kukulamurirya ari weewe na vaantu va nyuumba yaako.”

³² Aho, vakamvariyrira isáare ra Mweenevyoosi, yeeye na vaantu va nyuumba yaachwe.

³³ Mpindi jijira akavasumula, maa akavooyya viloonda vyaavo. Hahara, maa yeeye na vaantu va kaaya yaachwe vakabatisiwa.

³⁴ Mukúulu wa gerésa akavasumula vala Paúli na Síila na kaayii kwaachwe, akaviimirya neeja chóorya. Akeerya matima maatuku vii, yeeye na nyuumba yaachwe sa kumuruma Muluungu.

³⁵ Lomutóondo ^kukeere, vara valamuli vakavatumu valukaluka kwa mukúulu wa gerésa vakamusea, “Vachungurire vara vaantu viilookere.”

³⁶ Ura mukúulu wa gerésa akamusea Paúli, “Valamuli vaandairirye, nivachungurire, haaha, fumi, mwiitamanyirye na mwiikalo muja.”

³⁷ Maa kaa, Paúli akamusea mukúulu wa gerésa, “Valamuli vatuvairé maatuku vii mbere ja vaantu na vakatuchuunga manyololwii baa kutusitaakya tuku au baa kutuurya tuku baa neembe turi vaantu va Róoma. Haaha sa che voosaaka kutuchungurira kimbiso? Si viri kuva jeyyo tuku! Vuje voovo veenevyo de ji vatufumye.”

³⁸ Valukaluka vakavawyira ayo masáare valamuli. ^Vakateere vala Paúli na Síila ni Varúumi, maa vakakwaata ni woowa.

³⁹ Sa jeyyo, vakuuja noo valoomba vasee yasírire, maa vakavafumya hara manyololwii na vajáa vavaloomba valooke fuma ura múuji.

⁴⁰ Paúli na Síila ^vakafume manyololwii, vakadoma na kaayii kwa Lída. Uko vakalumana na vaaniitu, vakavaheera mitima, maa vakiinuka.

17

Uvari yuli wa Paúli uko Tesaloníike

¹ Paúli na Síila vakakwaata njira, vakakwaatira na múuji wa Amufipóoli na Apolonía, vakafika múuji wa Tesaloníike. Uko kwajáa kwatitite sinagógogi ya Kiyahúudi.

² Paúli akiingira na sinagógogi kira siku ya Sabáato kwa majuma yatatu ja ^vyeene ajáa iijuvira. Uko, akava yootamanula novo Masáare ^Yari Mpeho.

³ Akavavariyurira uláli na mutwe na akoonekya kimaari, Masía ni mpaka aturikiriwe na afufake fuma inkwyii. Akavasea, “Uhu Yéesu ^noovavariyurira, noo Masía.”

⁴ Vamwi va Vayahúudi vakayaruma masáare ya Paúli, baa na Vagiríki ^vari foo munumunuu vara ^vamwiinamiráa Muluungu, na vaantu vaki ^vanyémiwaa ^vari foo, voosi vakasaangira na vala Paúli na Síila.

⁵ Maa kaa, Vayahúudi vara si ^vajáa varuma, vakakwaatwa ni kivina. Vakata manya na sóokwii, maa vakiita vaanirira vaantu vavi, novo vakasaankan'ya vaantu ^vari foo, maa vakaanda lusoso lukulu múujii woosi. Aho, vakadoma na kaayii kwa Yasóoni, maa vakiingira na ngururu sa vavakwaate vala Paúli na Síila na vavatwaale na kiweerwii mbere ja vaantu.

⁶ Maa kaa, ^vakavasove, vakamukumurirya Yasóoni na vamwi va vaaniitu fuuru kwa vakúulu va múuji kunu vootula isoso voosea, “Vaantu ava noo vara ^vakányiirye weeru yoosi vuu, haaha vuújire baa na kunu.

⁷ Uhu Yasóoni, avahokera na kaayii kwaachwe. Ava voosi vavalanduka tuuva ja Kaisári na vaséaa, ati kwatitite mutemi wiingi ^aséwaa Yéesu.”

⁸ Vaantu va ura múuji na vakúulu vaavo ^vakateere jeyyo, mitima yaavo ikavaava.

⁹ Aho, vakúulu va múuji vakavasea vala Yasóoni na viivaachwe vatoole mpia jo kiinunuula. ^Vakatoole, maa vakavarekera.

Paúli na Síila uko Beróoya

¹⁰ Uchiku ^ukiingire, vaaniitu vakavasea vala Paúli na Síila vatamanye chaangu na múujii wa Beróoya. ^Vakafike uko, vakiingira sinagógogi ya Kiyahúudi.

¹¹ Vayahúudi va aho Beróoya ni vaantu ^vateereráa kulookya vaantu va Tesaloníike. Mpindi Paúli ^avariyulaa Masáare Maaja, voovo vakayahokera na mitima yaavo yoosi. Vakatuuba chukuruma Masáare ^Yari Mpeho siku joosi, sa viiyonere yara Paúli ^yoovariyula ni ya kimári.

¹² Sa jeyyo, Vayahúudi ^vari foo vakamuruma Yéesu, hamwi na vakúulu va Kigiríki va kiintu kilume na va kiintu kiki.

¹³ Maa kaa, Vayahúudi va Tesaloníike ^vakataange Paúli amwaari yoovariyula isáare ra Muluungu uko Beróoya, vakadoma na uko. Vakasoonka mpuka ja vaantu na vakareeta lusoso.

¹⁴ Aho, vaaniitu va Beróoya vakamusindikirirya Paúli na isi ya mbarimbari ya mayiya. Maa kaa, Síila na Timotéeo vakachaala uko Beróoya.

¹⁵ Vara vaantu ^vajáa vamusindikire Paúli, ^vakamufikye múuji wa Aséene, maa vakahinduka na Beróoya. De valooke Paúli akavasea, vavasee vala Timotéeo na Síila vamutuube chaangu.

Paúli Yoovariyula Uko Aséene

¹⁶ Mpindi Paúli ^avawoojeráa vala Timotéeo na Síila uko Aséene, mutima waachwe ujáa wasukiwasukiwa sa ajáa oona múuji woosi ujáa wamema vidabalaíyo.

17 Sa jeyyo, ñngiráa masinagóogii. Uko andooluma sáare na Vayahúudi na kei Vagiríki ^veene vamwiinamiráa Muluungu. Kei, siku joosi alumáa sáare na vaantu ^alamanáa novo sóokwii.

18 Paúli ajáa alumana na vaantu ^vatuubáa ulwiiri wa miryungu ya Vaepukuréo na Vasitoíki* na andooluma sáare novo. Vamwi vaavo vaseáa, “Ni che kaa yoosaaka alúuse uhú mahaanchi?” Na viingi vaseáa, “^Vyeene yookoonekana ni lúusikira iise masáare ya milungu ya kiyeni.” Vajáa valúusa aya, sa viintu ^avariyuláa Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu na kufufuka kwaachwe.

19 Avo vaantu vakamúsumula, maa vakamutwaala na itakii ra vamanyi ^raséwaa Areopáago, uko vakamúsea, “Túwyiire hooni masáare ayo mafya ^woolúusa.

20 Tatéiire yiisimire, toosaaka ututamanurire ayo masáare.”

21 Vajáa valúusa jeyyo, sa vaantu va Aséene na vayeni fuma kuli ^viikaláa uko, vajáa veenda teerera masáare mafya noo yavariyula.

22 Aho, Paúli akiima kati na kati ya Areopáago, maa akavasea, “Arumi, nyuunyu vaantu va Aséene! Niíne nyuunyu ni vaantu ^mutúubaa masáare yoosi ya díini.

23 Mpíindi ^naalooka aha múujii, níne ^vyeene mwíinamiraa milungu. Niíne masabáahu ^mutóoreraa mpóryo ^ng’eene yaandikwa, ‘KWA MÚLÚUNGÚ SÍ ^TAMÚMÁNYIRE.’ Haaha iki kíntu ^navariyuláa noo noosaaka nínavariyurire, noo cha úwo ^mweene mumwiinamiraa si ^mumumányire.

24 Muluungu umba weeru na vyoosi ^viri múumo. Yeeye noo Mweenevyoosi wa kurumu na isi, si íikalaa nyuumbii ^ng’eene jajeengwa kwa mikono ya vaantu tuku.

25 Yeeye si atámamirwaa na mikono ya vaantu ja yoosaaka kíntu chaayo fuma kúri voovo tuku. Yeeye noo avahéeraa vaantu voosi nkaasu na nkeeho na viintu vyoosi.

26 Yeeye umba múntu úmwi* na úwo akava ichina ra vaantu va isi joosi viipasa aha weerwii koosi. Yeeye avíika mpíindi ja naadi na hai ^vari kwiikala.

27 Muluungu abweyya jei, sa vaantu vamúsaakire, baa kooni ni ko halaasha vamoone. Baa neembe ni jeyyo, yeeye si ari kuli na kira úmwi wiitú asiindwe kumúfikira tuku.

28 Sa ‘Ni kúri yeeye suusu twiikalaa na tavíjaa nkaasu.’ Ja ^vyeene mpíri yaanyu yalúusa, ‘Suusu túri vaana vaachwe.’

29 Sa viintu suusu túri vaana va Muluungu, si tasaakwa túndookiiririkana ulungu waachwe wiifwíne na vidabalaíyo ^viténgeneshiwa na saháabu, au chúuma cha mpía, au mawye kwa wúuya na tooti ja vaantu tuku.

30 Aho kali, mpíindi vaantu ^vatamamáa ayo kihoho, Muluungu ajáa iibweyya ja si yookoona. Maa kaa, haaha ni vawyiira iise vaantu voosi va kira haantu vavalandúke fuma uvii waavo.

31 Yeeye avíika siku ^ari valamurira vaantu va weeru yoosi kwa úwoloki kwa njira ya múntu ^mweene amúsaawula. Muluungu alaira kwa vaantu voosi ayo kikomi kwa njira yo mufufula.”

32 Vara vaantu ^vakateere Paúli yoolúusikira kufufuka kwa vaantu ^vaakwya, vamwi vakava voomuchwa mati, maa kaa, viingi vakamúsea, “Toosaaka túteere woovariyula aya masáare kei.”

33 Aho, Paúli akafuma, maa akavareka itakii raavo.

34 Vaantu vamwi vakamuruma Yéesu, maa vakaanda kumutuuba Paúli. Úmwi wa avo vaantu ni Deoníisi wa itakii ra Areopáago, na múntu muki úmwi ^akemerwáa Damáli, hamwi baa na viingi.

* **17:18 Vaepukuréo na Vasitoíki:** Ava ni valwiira vajáa. Vajáa vasoma masáare yo kiikala na vaantu. Vaepukuréo si varumáa kooni kúri na Muluungu tuku, voovo kíntu ^vaseáa ni iki, vaantu vamwaari so keenda na nkalaria. Vasitoíki novo varumáa kwatiite milungu, maa kaa, vaseáa kooni múntu akwíire mutima waachwe wakwijaa. ☆ **17:26** Laanga Ncholo 1:27.

18

Paúli uko Korínto

¹ Aya ^yakalooke, Paúli akafuma Aséene, maa akadoma na múuji wa Korínto.

² Uko, akamushaana Múyahúudi umwi ^asewáa Akíila. Yeeye ni muntu wa Póonto ajáa na ajáa afíkire fuma Itália hamwi na Pirisíila muki waachwe. Ajáa abweyya jeyyo, sa siku ijo Kaisári Kilaáudi ajáa alairiya yoosea, “Vayahúudi voosi vuu viisunke múujii wa Róoma.” Maa Paúli akadoma noo valuumbya.

³ Na sa viintu vajáa ni vachumi va mnyana yo tengenesherya vivaanda, Paúli akiikala novo, na akatamama novo sa baa yeeye ni muchumi ajáa.

⁴ Na kira siku ya Sabáato, Paúli ingiráa na sinagógii na aluusikaa na Vayahúudi na Vagiriki sa yoosaaka vamurume Yéesu.

⁵ Síila na Timotéeo ^vakuuje fuma Makedonía, Paúli akaanda variyula Masáare ^Yari Mpeho kwa mpindi joosi kwa Vayahúudi. Oonekyaa kikomi yoovasea, Yéesu noo Masía.

⁶ Maa kaa, Vayahúudi vakamusiita na vakamutukira. Aho, Paúli akiikonkoma maruri* ingwii jaachwe kunu yoovasea, “Sakami ya marema yaanyu ive mweeri ya mitwe yaanyu! Nini nsiina lutaami na uvi waanyu tuku. Kwaandira haaha doma niise na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.”

⁷ Aho, maa akafuma aho sinagógii, akadoma na kwa muntu umwi ^asewáa Tíito Yústo. Uhu si ajáa Múyahúudi tuku na amwiinamiraa Muluungu na nyumba yaachwe ijáa yiyandama na sinagógi.

⁸ Kirísipo mukúlu wa iyo sinagógi akamuruma Yéesu Mweenevyoosi baa na vaantu va kaaya yaachwe yoosi. Na Vakorínto ^vari foo ^vakateere masáare ya Paúli, vakayaruma, maa vakabatisiwa.

⁹ Siku imwi nuuchiku, Mweenevyoosi akaluuika na Paúli njoriri yoosea, “Koofa tuku, tuuba variyula, kari uhindule mutima waako na nyuma tuku.

¹⁰ Nini ni na weewe ndiri, na kusiina muntu ^ari kukiimirira akutamikye tuku. Nini natite vaantu vaani ^vari foo aha múujii.”

¹¹ Jeyyo, Paúli akiikala uko mwaaka umwi na myeeri masasatu, kunu yoovavariyurira vaantu isáare ra Muluungu.

¹² Haaha mpindi Gálio ^ajáa mukúlu wa isi ya Akáaya, Vayahúudi vajáa viisaanka, vakamukukira Paúli, vakamukwaata, maa vakamutwaala na balásii.

¹³ Uko, vakamusitaakya voosea, “Uhu muntu yoovaheemba vaantu vamwiinamire Muluungu kwa njira ^ikikanaa Miiro yiti.”

¹⁴ Paúli ^akiinuke sa aluusike, maa Gálio akavasea Vayahúudi, “Nyuunyu Vayahúudi teeri, ngaari mamaréetire na balásii sa abweyyiirye uvi au usaambu, nini ngaari navatéerire.

¹⁵ Maa kaa, sa viintu mookiiruta ndihi sa masáare, marina na Miiro yaanyu, lamuli nyuunyu veenevyo. Nini si noosaaka kuva mlamuli wa aya masáare tuku.”

¹⁶ Aho, maa akavakibirya aho balásii.

¹⁷ Avo vaantu vakamukwaata Sositénesi. Uhu noo ajáa mukúlu wa sinagógi. Haaho, balásii vakamuvaa. Baa jeyyo, Gálio akiikwaatira vyaachwe, si oona ni kiintu tuku.

Paúli Yoohinduka na Antiókia

¹⁸ Paúli akiikala uko Korínto siku ^jiri foo. Siku ^jikalooke, Paúli akavasea vaaniitu, asúukiirye, aho, maa akadoma na múujii wa Kenkiréa.† ^Akafike Kenkiréa, Paúli akakerwa njwiri jaachwe, ja ^vyeeene ajáa alaha. Aho, maa akaambuka méeli ^yoodoma na isi ya Síria na akadoman’ya na vala Pirisíila na Akíila.

* **18:6 akiikonkoma maruri:** Laanga **konkoma maruri** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi. † **18:18 Kenkiréa:** Ni ituri ^rijáa mbarimbari ya mayiya, heehi na múuji wa Korínto. Laanga raamáni ya lyeendo lwa kaviri lwa Paúli kitáabwii cha Mirimo ya Vatumwi 15:36.

¹⁰ Paúli akatuuba kuvakiindya kwa myaaka iviri, sa jeyyo, Vayahúudi na Vagiríki voosi ^viikaláa isi ja Ásia, vakariteera isáare ra Mweenevyoosi.

Vaana va Sikéwa Vookibiriwa ni Mirimu Mivi

¹¹ Mulungu abweeyya myuujisa ^ihwáalarya ko tweera kwa Paúli.

¹² Vaantu vatooláa baa nchiifu na ingo jingi ^ng'eene jijáa jasásiirye maviri wa Paúli, novo ^vakajivike kwa valwiri, vaholáa ndwála jaavo baa mirimu mivi yavafumáa.

¹³ Vayahúudi vamwi ^veene vayeenda uko na uko kuseyya mirimu mivi kari vaantu, vakayera seyya mirimu mivi kwa irina ra Yésu Mweenevyoosi voosea jei, “Nakulairiye kwa irina ra Yésu, ura ^avariyulwáa ni Paúli, fuma kari uhu muntu.”

¹⁴ Kujáa kwatite vaana mufungati va Mayahúudi umwi ^asewáa Sikéwa. Yeeye ni mukúlu wa veeneisi va Ijva ajáa. Avo vaana vaachwe vandoobweyya jeyyo.

¹⁵ Siku imwi, murimu mivi ukavasea, “Yésu namumányire, baa Paúli namumányire, ha nyuunyu mari vala ani?”

¹⁶ Aho, ura muntu ^ajáa akwaatwa ni murimu mivi akavakiimirira voosi na ngururu, akavahuma ngururu. Akavavaa maatuku vii mpaka vakafuma aho nyuumbii vari na tulu na vari na maloonda.

¹⁷ Aya masáare yakeenera kwa vaantu voosi ^viikaláa Eféeso noo kusea Vayahúudi na Vagiríki. Voosi vakakwaatwa ni woowa, na irina ra Yésu Mweenevyoosi rikava roonyemiwa maatuku vii.

¹⁸ Vaantu ^vari foo vara ^vamura Yésu, vujáa kunu voolusa uvi waavo ^vajáa vabweyya. Vabweyyáa jei mbere ja vaantu.

¹⁹ Vaantu ^vari foo vara ^vabweyyáa usavi, vajiingáa vitáabu* vyaavo na vavichimikáa mbere ya vaantu voosi. Vakavala iyoombe ra vitáabu vyoosi, rikafika mbwiru ja chuma cha mpía mayana makumi yasaano (50,000).

²⁰ Jeyyo, isáare ra Ijva reeneráa na ravijáa na ngururu munumunu.

Ntiribuka uko Eféeso

²¹ Masáare ayo ^yakalooke, Paúli akalamula akiisea adome na Yerusalemu ko tweera isi ya Makedonía na Akáaya. Akasea, “^Ndiri fika uko, yoosaakwa ndome na Róoma.”

²² Aho, akavatumba vaambiriyi vaachwe vaviri, Timotéo na Erásto, valongoole na Makedonía, yeeye akachaala kiduudi uko Ásia.

²³ Mpindi jiji, aho Eféeso kwajáa kwafumira ntiribuka nkulu, sa uwo ukiindya wa Njira ya Yésu Mweenevyoosi.

²⁴ Haaha aho múujii, kujáa kwatite muntu umwi ^asewáa Demetirío. Yeeye ni mucháani wa fividabalaíyo fya mpía ajáa, na ifyo fividabalaíyo fijáa fiifwine na kaaya ya mulungu waavo wa kintu kiki ^aséwaa Aritéemi. Na murimo uhu wavareteráa vacháani vaachwe kunáalo nkulu.

²⁵ Demetirío akavajiinga vacháani viivaachwe na vaantu vingi ^vatúmamaa murimo ^wiifwine na uwo, maa akavasea, “Arumi, mumányire tapáta mpía ^jamema maatuku vii fuma kari uhu murimo wiiswi.

²⁶ Nookoona kiiteerera mwiise na kwiiyonera mwiise ^vyeene Paúli yoovavalandala vaantu na ^vyeene voomuruma. Yeeye atúbire lusa vidabalaíyo ^viténgeshiwaa ni vaantu si mulungu ya kimári tuku. Avasóonkire vaantu ^vari foo si aha Eféeso vii tuku, baa na isi joosi ja uko Ásia.

²⁷ Haaha ^vyeene nookoona uhu murimo wiiswi koonwa uri ni kosu vii, na si jeyyo vii tuku, baa na iki kaaya ya Aritéemi, mulungu wa kintu kiki chwiwa iri mati. Aritéemi, mulungu ^iinamirwaa isi joosi ja Ásia na weeru yoosi, nyemi yaachwe sira iri.”

* **19:19 vitáabu:** Laanga pícha ya kitáabu cha ndiri Lúka 4:17.

²⁸ ^Vakateere ayo masáare, vakakalala maatuku vii, maa vakaanda tula isóso voosea, “Aritéemi wa Vaeféeso noo mukúúlu!”

²⁹ Haaho, múuji woosi ukiinula ntiribuka. Vakavakwaata vaantu vaviri va Makedonía ^vayeendan’yáa na Paúli, vala Gáayo na Aristáriko, maa vakavatwaala fúuru haantu ^vabwéeyirya bwíto.

³⁰ Paúli asaakáa doma na uko mwijiingwii wa vaantu maa kaa, vaantu ^vamura Yéesu vakamukaan’ya.

³¹ Baa vakúúlu va isi ja Ásia vara ^vajáa vijeengi vya Paúli, vakatuma vaantu na kwaachwe vamaloombe adiire kingira aho nyuumbii kuantu ^vabweeyirya bwíto.

³² Na vaantu ^vajáa viijingire hara si viiteerwáa tuku, viingi variráa jei, na viingi jira. Vaantu ^vari foo si vatáangaa baa ni che kivajingire aho tuku.

³³ Vayahúudi vakamwiimya muantu umwi ^asewáa Alekisáanda mbere ya vara vaantu. Vaantu vamwi vakamuhwehera kira ^ari lúusa. Akiinurirya mukono kuvasea vakirinye sa asaakáa kiitetera.

³⁴ Maa kaa, ^vakataange Alekisáanda ni Mvayahúudi, voosi vakatuuba tula isóso kwa masaa yaviri voosea, “Aritéemi wa Eféeso noo mukúúlu!”

³⁵ Aho, mwaandiki mukúulu wa múuji akavakaan’ya vaantu vareke isóso, akavasea, “Arumi, nyuunyu vaantu va Eféeso, ni ani si ^amányire múuji wa Eféeso noo wímiriraa kaaya ya Aritéemi mukúulu, na iri iwe ra kidabalaíyo chaachwe ^raawya fuma kurumwii?

³⁶ Kusiina muantu ^ari daha siita iri tuku. Haaha nyuunyu kirinyi, kari mabweeyye kiintu chochoosi chaangu chaangu tuku.

³⁷ Ava vaantu ^mavarétire na aha, si viivire kiintu tuku fuma kaayii ya Aritéemi wiitu na si vamuhántikiire muluungu muki wiitu tuku.

³⁸ Kooni Demetirío na vacháani viivaachwe vari na isáare na vaantu ava, vatwaali na balásii, amwi jimwaari na vakúulu vamwaari, ni vakaloongerwe uko.

³⁹ Maa kaa, kooni muri na masáare yoyoosi yingi, yatwaali na balásii ^ng’eene yarumwa ni ndairiri ja Kirúumi, yakaloongwe uko.

⁴⁰ ^Vyeene tabwéeyiirye isiku ifaanaa ikatubweeyya tutwaalwe na balásii sa tabwéeyiirye ntiribuka nkulu. Kooni vatusítakiirye sa ntiribuka iki, tusiina cho kuuyirya tuku. Iki ntiribuka ni ya bweete vii.”

⁴¹ ^Akaluuse jeyyo, maa akavasea vaantu viimyahe.

20

Paúli Yoodoma na Makedonía na Ugiríki

¹ Ira ntiribuka ^ikasire, Paúli akavaanirira vaantu ^vamura Yéesu, akavaheera mitima, maa akavasea, asúukiirye. Aho, akakwaata njira na Makedonía.

² Akatweera na isi iyo, na njirii avaheeráa vaantu ^vamura Yéesu masáare yo bweeyya mitima yaavo ive na ngururu. Maa re, akafika Ugiríki.

³ Uko akiikala myeeri itatu. Mpiindi ^asaakáa firira na mashúwa adome na Síria, Vayahúudi vakabweeyya nchuungo, sa vamabweeyirye avi. Jeyyo, maa akalamula kuhinduka kwa njira ya Makedonía.

⁴ Mpiindi ijo, Paúli ayeendan’yáa na vala Sopatíro mwaana wa Píiro fuma múuji wa Beróoya, Aristáriko na Séekuundo fuma múuji wa Tesaloníike, Gáayo fuma múuji wa Déribé, Timotéeo fuma Lísitra, na Tíkiko na Tirofiimo fuma isi ya Ásia.

⁵ Ava voosi vakalongoola na Turóoa, maa vakiita kootuwoojera* kura.

⁶ Maa kaa, ngovi ya mikáate si ^ivikirwaa usasi ^ikalooke, tukaambuka méeli fuma Filípi na siku isaano ^jikalooke, tafika Turóoa, aho, tukiikala kwa siku mufungati.

* **20:5 kootuwoojera:** Aha muvai mbuwu Lúka ni hamwi ajáa na Paúli na viivaachwe.

Paúli Yoomufufula Eutíko

⁷ Sikú ya ncholo ya júma nakyúulwa, tujáa twalamana hamwi so bendula mukáate. Paúli akaanda kuvavariyurira vaantu fúuru nuuchikú kati, sa ajáa aláariire ndiri kulooka lomutóondo yaachwe.

⁸ Na aho gorófii haantu ^tujáa talámanire, kujáa kwatite vimuri ^viri foo.

⁹ Mutavana umwi ^asewáa Eutíko, akiikala chooririi mpíndi Paúli ^alusikáa, maa akakwaatwa ni tulo. Sa jeyyo, akanyeyya fúti, maa akawya na isi fuma gorófa ya katatu. ^Vakakiime, vakiita shaana akwíire.

¹⁰ Paúli ne akakiima na isi, akamulaarira ura mutavana, akamuvatira, maa akavasea, “Koofi tukú, akaari ari nkaasu!”

¹¹ Aho, Paúli akaambuka na gorófii, vakabendulabendula mukáate, maa vakarya. ^Vakahumule, akatuuba kulúsika novo fúuru kukeera. ^Kukeere, maa akalooka.

¹² Vara vaantu vakamuhindula ura mutavana na kaayii ari nkaasu, vakatuuriwa mitima maatukú vii.

Paúli Yoodoma na Miléeto

¹³ Aho, suusu tukaambuka méeli, tukalongoola doma na Asóosi, sa Paúli ajáa alámwiire kukerya na mawulu. Uko Asóosi noo kuntu ^tujáa twiiramira kamutweerera.

¹⁴ ^Tukalumane kura Asóosi, tukaambukan'ya méeli fúuru múuji wa Mituléene.

¹⁵ Lomutóondo yaachwe tukakwaata njira, tukayeenda na méeli fúuru isi ya Kíio ^ng'eene ijáa yariingirirwa ni maaji. Sikú ya katatu tukayeenda na méeli fúuru isi ya Sáamo ^ng'eene ijáa yariingirirwa ni maaji, na sikú ya kani tukafika múuji wa Miléeto.

¹⁶ Mpíndi ijo, Paúli ajáa alámwiire atuube luyeendo lwaachwe na méeli baa tweera na múujii wa Eféeso tukú, sa adire chereva uko isi ya Ásia.† Asaakáa kooni viri dahika, afike Yerusaléemu sikú ya ngovi ya Pentekóste‡ si inafika.

Paúli Yoovasea Asúukiirye Vawosi va Eféeso

¹⁷ Mpíndi Paúli ^ajáa Miléeto, akatuma vaantu vadome na Eféeso, vakavaanirire vawosi va mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu.

¹⁸ ^Vakuje, maa akavasea, “Nyuunyu mumányire ^vyeene niikala na nyuunyu fuma sikú ira ya ncholo ^nalwaatya kulu kwaani aha Ásia.

¹⁹ Namatumamira Yéesu Mweenevyoosi kwa uholi woosi na nafumwáa ni miísoori. Nayimirira uturikiri ura ^wafumáa kwa Vayahúudi.

²⁰ Mumányire si navavisa isáare baa rimwi ^riri na kunáalo kwaanyu tukú. Na kei nijáa niitoola kuvakiindya mbere ja mpuka ja vaantu na nyuumbii jaanyu.

²¹ Kíntu ^noonekyáa kikomi ni kimwi kwa Vayahúudi na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, voosi vareke uvi waavo vamuvalandukire Mulungu na vamura Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu.

²² Haaha teeri, doma niise na Yerusalemu ja ^vyeene Mutima Muija yookunkulusirirya ndome. Na si nootaanga viintu ^viri kunfumira uko tukú.

²³ ^Cheene nootaanga vii niini ni kira ^noolamwa kutu ni Mutima Muija kira múuji ^mweene nootweera, kuchuungwa manyololwii na uturikiri vimwaari vyookungoojera.

²⁴ Maa kaa, kava nkaasu kwaani si kíntu tukú. Kíntu kikulu kwaani ni kumarikirya murimo ^mweene naheewa ni Yéesu Mweenevyoosi, noo kusea, noonekye kikomi Masáare Maaja ya nduwo ya Mulungu.

† **20:16** Laanga raamáani ya luyeendo lwa katatu lwa Paúli uko isi ya Ásia (18:23–21:17). ‡ **20:16 Pentekóste:** Muhákwi wa Kali, Pentekóste ni ngovi Vayahúudi ^vabweeyiwa mpíndi ^vari humula kuchwa na ^vari humula seyya viintu vyoosi mawundii. Ngovi iyo yabweeyiwa sikú ya makumi yasaano (50) keende Paásika yalooka. Laanga Nkambukira ya Miiri 16:9-12. Muhákwi Mufya, ngovi ya Pentekóste ni ngovi ya sikú Mutima Muija ^uija na kari weeru na myuujisa. Sikú iyo, Mutima Muija na vaantu ^vamura Yéesu vaava kíntu kimwi. Laanga 2:2-4.

²⁵ Nĩni nalookáa kira haantu noovavariyurira Utemi wa Mulungu. Maa kaa, haaha natangire, kusiina baa umwi waanyu nyuuny ^akaanyine mpula na mulomo kei tuku.

²⁶ Sa jeyyo, ni kuvawyira niise isiku, kooni umwi waanyu arimire, sakami yaachwe si iri kuva mweeri yaani tuku.

²⁷ Nĩni si nanaha na si navisa kuvavariyurira vyoosi Mulungu ^asaakaa tuku.

²⁸ Mwiiyimirire nyuuny veeneevyo, na mwimirire mpuka yoosi Mutima Muija ^avavika nyuuny mave viimiriri vaavo. Imiriri mpuka ya vaantu ^vamura Mulungu. Yeeye avanunuula kwa sakami ya mwaana waachwe.

²⁹ Taanga niise, vakiindya va ulongo vara ^vari ja mbui nkari, kuuja vari niini ^ndiri looka. Avo si vari voonera mbavariri vaantu ^vamura Yesu tuku.

³⁰ Na vamwi waanyu nyuuny veeneevyo, fura vari vaantu ^vakaluusire masaa ya ulongo, sa vavabweeye vaantu ^vamura Yesu varimire na vavatuube voovo.

³¹ Haaha, mūdoolaanga neeja! Noosaaka mūdookambukira kwa myaaka itatu si nareka kavaluma kutu vii kaa tuku, kira muntu kwa miisoori uchiku na muusi.

³² Haaha, ni kuvavika niise mbere ya wiimiriri wa Mulungu, na wa isaa ra nduwo yaachwe rira ^riri na ngururu yo vajeenga, na ^riri vaheera upaari ^avavikira nyuuny hamwi na vara voosi viingi ^vaava vaaja mbere ya Mulungu.

³³ Nĩni si namerirya mati mpia, sahaabu, na baa ingo ja muntu tuku.

³⁴ Nyuuny veeneevyo mamanyire ^veene natumama na mikono yaani sa mpate viintu ^nasaakaa na viivaani ^vasaakaa.

³⁵ Na kwa viintu vyoosi nasaakaa kavalaira tasaakwa tundoofuma irutira ko tumama mirimo sa tundoopata viintu vyo vaambirirya vaantu vara ^vasiina ngururu. Kei tūdookambukira masaa ya Yesu Mweenevyoosi yara ^alusa yeeye mweeneevyo, yoosea, 'Ura ^atoolaa atalariwaa kulookya ura ^ahókeraa.' "

³⁶ Pauli ^akahumule kulusa ayo, maa reeru, akachwaama hamwi na avo vaantu voosi akamuloomba Mulungu.

³⁷ Aho, voosi vakarira maatuku vii ko mukwaatirira no masundira no kiiheera mikono yo kiiteengula na Pauli.

³⁸ Voosi mitima yaavo ikavaluma, sa yara masaa ^ajaa aluusire si vari moona kei vii kaa tuku. Aho, vakamusindikira furu méeli.

21

Pauli Yoodoma na Yerusalemu

¹ ^Tukahumule kwiiteengula novo, tukaambuka méeli, maa tukatamany furu isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Kóosi. Lomatóondo yaachwe ^kukeere, tukayeenda na méeli furu isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Róodo. Kufuma aho, tukatamany furu múuji wa Patáara.

² Uko, tukashaana méeli yingi yoofirira na isi ya Foiníike, maa tukaambuka.

³ ^Tukafike sengerera na isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Kúpuro na ^tukaande kiyona, tukaambalakana na ivaru ra saame furu isi ya Síria. Uko tukima múujii wa Tíiro kuntu ira méeli ^yakiimyaa miriwa yaachwe.

⁴ ^Tukavasaakire vaantu ^vamura Yesu, tukiikala kwaavo kwa siku mufungati. Avo vakaluusika ko longoolwa ni Mutima Muija. Vakiilomboola, voomusea Pauli adire tamanya na Yerusalemu.

⁵ Baa jeyyo, siku jo kiikala aho ^jikasire, maa tukakwaata njira. Vaantu voosi ^vamura Yesu va aho Tíiro, vaantu valume, vaantu vaki na vasinga vakatusindikira furu weerwii ya múuji. Voosi tukachwaama hara mbarimbari ya mayiya, tukamuloomba Mulungu.

⁶ ^Tukiiteengule, maa tukaambuka méeli, novo vakahinduka na kaayii.

⁷ Kufuma Tíiro, tukatuuba luyeendo fúuru múuji wa Tolemáai, uko tukavalumbya vaaniitu na tukiikala novo kwa siku imwi.

⁸ Lomutóondo yaachwe, tukiinuka, maa tukayeenda fúuru Kaisaríá. Uko, tukita kiikala kaayii kwa mvariuyuli umwi wa Masáare Maaja ^asewáa Filípi. Uhu Filípi, ni umwi wa vaantu mufungati vara ^vajáa vasaawulwa kura Yerusaléemu vandoolaanga valala.✠

⁹ Yeeye ajáa atiite vahiinja vani, ^vajáa vanjala, novo valaaláa na mutwe.

¹⁰ Na ^tukiikale aho kwa mpiindi, muláli na mutwe umwi ^asewáa Agáabo akujja fuma Yudéa.✠

¹¹ Agáabo akujja, aho, akatoola mukandala wa Paúli, akiichuunga mikono na mawulu yaachwe, maa akasea, “Mutima Muija aséire, ‘Jei noo ^vyene Vayahúudi va Yerusaléemu vari muchuunga mweene uhu mukandala na aho, mukwaatia vari kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.’ ”

¹² ^Tukateere aya masáare, maa suusu hamwi na viiviswi va aho Kaisaríá, tukamukalaamya Paúli adire doma na Yerusaléemu.

¹³ Maa kaa, Paúli akatusea, “Ni che moobweyya? Amwi moorira sa moosaaka kuung’una mutima? Niini si kuchuungwa vii noo nookoofa tuku, baa kooni ni kuulawa uko Yerusaléemu sa irina ra Yéesu Mweenevyoosi, niini si nookoofa tuku.”

¹⁴ ^Tukoone Paúli si yoteera kira ^toomuwyira, maa tukasea, “Kira Yéesu Mweenevyoosi ^yoosaaka, ikyo kitumamwe.”

¹⁵ Aya ^yakalooke, tukatoola miriwa yiiswi, maa tukakwaata njira na Yerusaléemu.

¹⁶ Vamwi va vaantu ^vamuruma Yéesu fuma Kaisaríá vakatusindikira fúuru kaayii kwa Munasóoni, kuntu ^tiitáa kiikala kwa mpiindi. Munasóoni ni muntu wa Kúpuro ajáa, na ni umwi wa vaantu ^vamuruma Yéesu va ncholo ajáa.

Paúli Yoomulumbya Yaakúupu

¹⁷ ^Tukafike Yerusaléemu, vaaniitu vakatuteengya na cheeru.

¹⁸ Lomutóondo yaachwe, Paúli akadoman’ya na suusu noo muluumbya Yaakúupu, na vawosi va mpuka ya vaantu ^vamuruma Yéesu vajáa vamwaari.

¹⁹ Lumbi ^jikalooke, maa Paúli akaanda vatamanirira kwa isáare rimwi rimwi yoosi Mulungu ^abweyya kwa vaantu si ^vari Vayahúudi kwa mrimo waachwe.

²⁰ ^Vakateere masáare yoosi, vakamabweyyirya Mulungu nkongojima, maa vakamusea Paúli, “Mwanawitu, wíne ^vyene Vayahúudi mayana na mayana vamuruma Yéesu. Avo voosi vatúbua na ngururu jaavo joosi Miiró.

²¹ Maa kaa, vateera ^vyene uvakíindyaa Vayahúudi voosi ^veene viikalaa isi ja vaantu si ^vari Vayahúudi, vareke namatira Miiró ya Músa. Vateera ^vyene ukiindyaa vareke vatwaala vaana vaavo na kibawii na vareke tuva ja Kiyahúudi.

²² Haaha jooli turi bweyya? Na voovo kikomi vatángire, wujjire.

²³ Haaha bweyya ja ^vyene tookuwyira. Aha kwatiite vamaka vani ^veene vamwiilaha Mweenevyoosi.

²⁴ Saangira novo, na wiijirule hamwi novo. Kei varihire mpía sa vakerwe njwiri jaavo. Sa jeyyo, vaantu voosi taanga vari yara masáare ^valúsaa si ya kimáari tuku, na weewe utúbua Miiró.

²⁵ Maa kaa, kwa vaantu vara si ^vari Vayahúudi ^veene vamuruma Yéesu, tavaandikira ^vyene talamula, tukavasea,✠ viikale kuli na kuntu chochoosi ^cheene chatoolwa ntambiko kwa vidabalaíyo, kunywa sakami, kurya nyama ^jakuvwa tuku na kari vahángutaa tuku.”

²⁶ Lomutóondo yaachwe, Paúli akavasumula vara vamaka, maa akita kiijirula novo. Aho, akiingira hara Kaayii Njija ya Ijáva, sa akaluse siku jo kiijirula ^jiri humula mpóryo ng’eene jiri toolwa sa kira umwi waavo.

✠ 21:8 Laanga Mirimo ya Vatumwi 6:1-6. ✠ 21:10 Laanga Mirimo ya Vatumwi 11:27-28. ✠ 21:25 Laanga Mirimo ya Vatumwi 15:20, 29.

Paúli Yookwaatwa

²⁷ Sikú mufungati jo kiijirúla ^jikasengerere sira, vamwi va Vayahúudi fuma isi ya Ásia, vakamoona Paúli ari Kaayii Njija. Aho, vakúsoonka mpuka ya vaantu voosi ^vajáa aho, maa vakamúkwaata Paúli.

²⁸ Vakaanda tula isóso voosea, “Arumi, vaantu va Isiraéeli, twaambiri! Uhu noo ura muuntu ^akiindyaa kira haantu, vaantu voosi vandootchwa mati suusu Viisiraéeli na vandoochwa mati Miuro, baa na iki Kaaya Njija. Kulookya ayo yoosi, abwéeyiirye Kaaya Njija ive na njeo ko viingirya Vagiriki na waámii ya Kaaya Njija.”

²⁹ Valúusa jeyyo, sa vajáa vamoona Tirofiimo, muuntu wa Eféeso ^ari hamwi na Paúli múujii Yerusaléemu, maa vakiisea Paúli iingire ne na Kaayii Njija.

³⁰ Aho, múuji woosi ukava na ntiribuka, vaantu fuma kira haantu vakúja na waámii ya Kaaya Njija. Vakamúkwaata Paúli, vakamurutya na weerwii, maa vakeeka miryaango ya Kaaya Njija chaangu.

³¹ Kati ^vasaakáa kumúlaa, mukúlu wa vakúlu va valwi nkoondo va Kirúumi akapata mulomo, múuji woosi wa Yerusaléemu wavire na ntiribuka.

³² Hahara ura mukúlu akavasumula vakúlu va valwi nkoondo, na valwi nkoondo, vakadoma itájo na kuri ira mpuka ya vaantu. Novo ^vakamoone ura mukúlu yookúja na valwi nkoondo, maa vakareka kumavaa Paúli.

³³ Maa ura mukúlu akaseesa, akamúkwaata Paúli, maa akalairirya achuungwe minyololo iviri. Maa akuurya, “Ni ani uhu? Na ni che abwéeyiirye?”

³⁴ Hahara vara vaantu vakaanda tula isóso. Viingi valúusáa iki viingi kira, sa jeyyo ura mukúlu akadúra taanga ^chafumiráa. Aho, akalairirya vamutwaale Paúli na nkambii ya valwi nkoondo.

³⁵ Paúli ^akafike mwaambukirwii wa ira nkambi, maa vara valwi nkoondo vakamwiinula kitangaritangaari sa ntiribuka ya vaantu ni nkúlu ijáa.

³⁶ Ira mpuka ^ng'eene yamutuubáa, ikatuuba tula isóso yoosea, “Ni ulawe!”

Paúli Yoolúusika na Mpuka ya Vaantu

³⁷ Mpindi valukaluka ^vamwiingirya Paúli na aho nkambii ya valukaluka, maa Paúli akamuurya ura mukúlu, “Eri, ifaanaa nikúwyire isáare rimwi wuu?” Maa ura mukúlu akamúsea, “Kumba ulúusikaa Kigiriki?”

³⁸ Weewe si uri ura Mumísiri ^areeta ntiribuka, maa akavalongoola vúlai mayana yani (4,000) na isi ya ibalángwii tuku wuu?”

³⁹ Paúli akavasea, “Niini ndiri Myahúudi, fuma múuji mukúlu wa Társo ^uri isi ya Kilikía. Nookuloomba ndúusike na ava vaantu.”

⁴⁰ Ura mukúlu ^akamurumire, Paúli hara mwaambukirwii akiinurirya mikono kulalira vakirinye. ^Vakakirinye, maa akalúusika novo kwa ndúusika ya Kieburanía.

22*Paúli Yoolúusika Mbere ya Vayahúudi va Yerusaléemu*

¹ Aho, maa akavasea, “Vandu vaani, na vala taáta, teereri aya ^noolúusa aha mbere yaanyu.”

² ^Vakateere Paúli yoolúusika ndúusika ya Kieburanía, maa vakakirinya sawu.

Aho, maa Paúli akavasea,

³ “Niini ndiri Myahúudi. Miti ni Társo múuji mukúlu wa isi ya Kilikía. Baa jeyyo, nakurira aha Yerusaléemu. Na Gamaliéeli noo aankiindya vyoovyovyooovyoo Miuro ya vala baaba wiitu ^vaturékera. Namanyikáa na mutima waani kamutamamira Mulungu ja ^vyeeene nyuunyu moobweeya isiku.

⁴ Navaturikirya na náláa vaantu ^vatuubáa Njira ya Yéesu Mweenevyoosi. Niini navakwaatáa vaantu valume na vaantu vaki na navachuungáa manyololwii.

⁵ Aya ^nooluusa baa mweeneisi mukulu na Balasa Nkulu ya Vayahudi daha vari toola ushahidi kuri niini. Voovo noo vaampeera barúwa jo twaala na kwa Vayahudi viiviswi ^veene viikalaa múujii wa Damésiki, sa nivakwaate vaantu vara ^vamura Yéesu. Aho, maa de nivareete na Yerusalemu sa vaheewe irya raavo.

Paúli Yooluusa ^Vyeene Amvalandukira Yéesu

⁶ Mpindi ^nijaa njirii noodoma na Damésiki, jijaa ja mpindi ja mpoloonge na nijaa nasengerire fika, koonka kiweeru kikulu fuma kurumwii, kikaamurika kosikosi.

⁷ Haaho nkawya na isi, maa nkateera sawúti yookunsea, 'Saúli, Saúli sa che wookuunturikirya?'

⁸ Aho, maa nkuurya, 'Aai uri ani weewe?' Noyo ikaansea, 'Niini ndiri Yéesu wa Nasaréti. Weewe wookuunturikirya.'

⁹ Viivaani ^nijaa novo, voona kira kiweeru, maa kaa, ira sawúti si vataanga kira ^yalusaa tuku.

¹⁰ Aho, maa nkuurya, 'Jooli ndiri bweyya Mukulu?' Ne Mweenevyoosi akaansea, 'Inuka, udome na Damésiki, uko ko wyirwa uri mirimo yoosi ^nakwiimiriye neeja.'

¹¹ Na sa viintu kira kiweeru kijaa chadalava munamunu, nkasiindwa koonu, viivaani vakaankwaata mukono, vakaanongoola furu Damésiki.

¹² Aho, kujaa kwatiite muntu umwi ^asewaa Ananía. Uhu Ananía ajaa akwaatya kikomi Miiró yitu na anyemiwaa ni Vayahudi vara ^viikalaa Damésiki.

¹³ Akujja noo kunaanga, akiima heehi na niini, maa akaansea, 'Saúli mwanawiiitu, pata ngururu jo koonu kei!' Na mpindi iira nkamoonu Ananía.

¹⁴ Aho, Ananía akaansea, 'Mulungu wa vala baaba wiitu akusawiiwe weewe, sa utaange yara ^yoosaaka, umoone Yéesu ura Mwoloki na uteere sawúti yaachwe mweenevyo.'

¹⁵ Sa weewe kuva uri ura ^oona kwa vaantu voosi kwa ayo ^woona na ^uyateera.

¹⁶ Haaha che de woowojera? Inuka, ubatisiwe na uvi waako wooyiwe kunu wooriruma irina raachwe.'

Paúli Yooluusa ^Vyeene Atumwa kwa Vaantu si ^Vari Vayahudi

¹⁷ Aho, maa nkahinduka na Yerusalemu. Na mpindi ^namuloombaa Mulungu Kaayii Njija ya Ijva, maa nkoona njori.

¹⁸ Aho njorii, nkamoonu Yéesu Mweenevyoosi yookunsea, 'Inuka chaangu fuma aha Yerusalemu, sa aha si vari ruma vira ^vyeene wookunyonekya kwaavo tuku.'

¹⁹ Naani nkamusea, 'Ee Mweenevyoosi, voovo vamanyiire kikomi ^vyeene nadomaa na masinagógii noo vakwaata, ^vyeene navavaa na ^vyeene navavikaa minyololwii vara ^vakuruma.'

²⁰ Baa siku ira sakami ya Sitefaani shahidi waako ^yiitirwe, niini nijaa mwaari niimire aho, na nijaa naruma kira ^vatumamaa. Niini noonimiriira ingo ja vara ^vamulaa.'✧

²¹ Aho, maa Yéesu Mweenevyoosi akaansea, 'Tamanya! Kutuma niise na kuli, kwa vaantu si ^vari Vayahudi.' "

Paúli Yookiiluusa Yeeye ni Murúumi

²² Masáare ayo yoosi ya Paúli, vaantu vajaa vayateerera. Maa kaa, ^akaluse aya, vakamukerya ko tula isoso voosea, "Muntu uhu yoosaakwa arimire aha weerwii! Uhu yoosaakwa akwe!"✧

²³ Vakatuuba tula isoso, noo kiikuusirirya iruri kunu vooringirirya nyweenda jaavo mweeri.

²⁴ Aho, ura mukulu wa vakulu va valwi nkoondo akalairirya Paúli iingiriwe na nkambii ya valwi nkoondo. Akalairirya uuriwe ko nuswa na mijelédi, sa aluse ni sa che Vayahudi vooturira isoso.

²⁵ Maa kaa, kati ^vamuchuungáa na lukova sa vamunuse, Paúli akamuurya mukúúlu wa valwi nkoondo ^ajáa ímire aho, akamusea, “Eri, Miiro yaruma nyuunyú kumunusa Murúumi* ^mweene si analamurirwa† wuu?”

²⁶ Ura mukúúlu wa valwi nkoondo ^akateere jeyyo, maa akatamanya noo muwyiira ura mukúúlu wa vakúúlu, akamusea, “Che iki woosaaka ubweeeye? Uhu muuntú ni Murúumi!”

²⁷ Hara ura mukúúlu wa vakúúlu akatamanya na kúri Paúli, maa akamuurya, “Ngwyiira, weewe uri Murúumi wuu?” Paúli akamusea, “Hii! Niini ndiri Murúumi.”

²⁸ Ura mukúúlu wa vakúúlu akamusea, “Niini naava Murúumi ko toola mpía ^jiri foo munumunú.” Maa kaa, Paúli akamusea, “Niini ndiri Murúumi ko vyaalwa.”

²⁹ Hahara vara valukaluka ^vasaakáa kumuurya ko munusa, vakalooka chaangu, vakamureka Paúli. Ura mukúúlu wa vakúúlu va valukaluka ^akataange Paúli ni Murúumi, akakwaatwa ni woowa, sa viintú ^ajáa amuchúungire na minyololo.

Paúli Mbere ya Balása Nkúulu ya Vayahúudi

³⁰ Lomutóondo yaachwe, ura mukúúlu wa valukaluka akalairirya vakúúlu va veeneisi va Ijüva na Balása Nkúulu ya Vayahúudi valumane. Abweeeya jeyyo, sa asaakáa ataange kikomi ni sa che Vayahúudi vamusítakiirye Paúli. Jeyyo, akamuchangula Paúli manyololo, akamureeta, maa akamwiimya mbere ya Balása iyo.

23

Paúli Yoovakera Mafarisáayo na Masadukáayo

¹ Aho, Paúli akiituurirya miiso Balása iyo yoosi, maa akavasea, “Vanaviitú, niini fúuru isiku níkalaa mbere ja Mulungu na mutima waani si waantwáalaa na kiloongii tuku.”

² Ananía mweeneisi mukúulu ^akateere jeyyo, maa akalairirya vara ^vajáa heehi na Paúli vamuhapule mulomwii.

³ Aho, maa Paúli akamusea, “Baa weewe mukweembi uri ja lukaande ^lwahakwa chokáa, Mulungu kukuvaa ari. Weewe wiikyirye aho, sa ulamule ko tuuba Miiro, amwi de weewe wookikana Miiro ko lairirya hapulwe?”

⁴ Aho, maa vara vaantú ^vajáa víimire heehi na Paúli, vakamusea, “Eri, ni mutukira wiise mweeneisi mukúulu wa Mulungu wuu?”

⁵ Paúli akavasea, “Vanaviitú, si natáangire kooni ni mweeneisi mukúulu tuku. Sa Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, ‘Kari ulúusaa mavi kwa mukúúlu wa vaantú vaanyu tuku.’☆”

⁶ Na Paúli ^akataange aho Balásii kujáa kwatíte Masadukáayo na Mafarisáayo, maa akalúusika na ngururu yoosea, “Vanaviitú, niini ndiri Mafarisáayo, mwaana wa Mafarisáayo. Naréetirwe na aha Balásii sa niiláangyaa vaantú ^vaakwya fufuka vari.”

⁷ Paúli ^akalúuse jeyyo, maa ntiribuka ikiinuka kati na kati ya Mafarisáayo na Masadukáayo. Aho, maa vakiikera haviri.

⁸ (Sa Masadukáayo vaséaa kusiina kufufuka tuku, na baa kei si varúmaa kooni mirimu miija na mitima imwaari tuku, maa kaa, Mafarisáayo varúmaa aya yoosi.)

⁹ Kura kwiiruta ndihi kwa vara vakúúlu kukakonkomala munumunú na isóso ikúulu. Vamwi va vakiindya va Miiro ^veene vajáa ni va mpuka ya Mafarisáayo, vakiima, maa vakasiita na ngururu yoosea, “Si tookoona avi wowoosi kúri uhu muuntú tuku! Ifaanaa ikava murimu mája au mutima walúusikire ne.”

¹⁰ Ira nkoondo ikakula, mpaka ura mukúúlu wa vakúúlu va valwi nkoondo akakwaatwa ni woowa, akiisea ifaanaa vamuđumaledumule Paúli. Aho, akalairirya

* 22:25 **Murúumi:** Paúli ni Mvayahúudi ajáa na kei ni muuntú wa isi ya Rúumi ajáa ko vyaalwa. † 22:25 **analamurirwa:** Miiro ya Kirúumi ijáa yalúusa kusiina Murúumi ^ari wawa, nuswa au kúulawa musalábii tuku, fúuru ta masáare yaachwe yateererwe balásii. ☆ 23:5 Laanga Ufumo 22:28.

valwi nkoondo viingirire na kati na kati ya Vayahúudi sa vamalamurirye na ngururu, na vamutwaale na nkambii ya valwi nkoondo, novo vakabweyya jeyyo.

¹¹ Uchiku wa siku iyo, Yéesu Mweenevyoosi akiima hechi ne akamusea, “Theere mutima! Ja ^vyeene woonekiirye kikomi cha masáare yaani aha Yerusaleemu, bweyya uri viivyo baa uko múujii wa Róoma.”

Nchuungo yo Múulaa Paúli

¹² ^Kukeere, Vayahúudi vakabweyya nchuungo, voosi vakiiramira, ko kwiilaha variwe ni salu, si vari kurya no nywa tuku mpaka haantu ^vari kuva vamúlaire Paúli.

¹³ Na vaantu ^veene vajáa vabweyya iyo nchuungo ni makumi yani (40) na kiintu vajáa.

¹⁴ Vakadoma na kwa vakúulu va veeneisi va Ijéva na kwa vawosi, maa vakasea, “Twiilahire, si tiri kurya no nywa tuku mpaka tave tamúlaire Paúli.

¹⁵ Haaha nyuunyu na vawosi va Balása Nkulu ya Vayahúudi muloombi mukúulu wa vakúulu amareete Paúli na kari nyuunyu. Ibweyyi ja moosaaka taanga neeja masáare yaachwe ^mumuréetire na mbere yaanyu. Suusu tímire neeja kamúlaa baa si anafika aha.”

¹⁶ Iyo nchuungo, mwiihwa wa Paúli akava itéire, maa akatamany, akamuwyira Paúli kura nkambii ya valwi nkoondo.

¹⁷ Hahara, Paúli akamwaanirira umwi wa vakúulu va valwi nkoondo, akamusea, “Mutwaale uhu mutavana na kwa mukúulu wa vakúulu va valwi nkoondo, atite isáare ^yoosaaka amulame kutu.”

¹⁸ Aho, ura mukúulu wa valwi nkoondo akamutwaala ura mutavana na kwa mukúulu wa vakúulu va valwi nkoondo, maa akamusea, “Paúli ura ^ari manyololwii, aanyánirire na aanoómbire nimareete uhu mutavana na kwaako, sa atite isáare ^yoosaaka akuwyire.”

¹⁹ Ura mukúulu wa vakúulu, akamukwaata mukono ura mutavana, maa akatamany ne na ivarwii, maa akamuurya, “Ni kiintu che ^woosaaka wungwyire?”

²⁰ Ura mutavana akamusea, “Vayahúudi viirámire vakuloombe weewe amutwaale Paúli na mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi lomutóondo sa vookiisaambirirya voosaaka vamuurye neeja masáare yaachwe.

²¹ Maa kaa, kari uvarámire tuku, sa vamwaari Vayahúudi makumi yani (40) na kiintu ^vari mugida njirii. Ava viilahire variwe ni salu, si vari kurya no nywa tuku mpaka vamúlae Paúli. Haaha viímire neeja vooteerera vii, ni che ^uri lusa.”

²² Aho, ura mukúulu wa vakúulu akamurekera ura mutavana atamanye na akamukaan’ya, yoomusea, “Kari umuwyiraa muntu yoyoosi aya masáare ^wungwyirire tuku.”

Paúli Yootwaalwa na Kaisaría

²³ Aho, maa ura mukúulu wa vakúulu akavaanirira vakúulu va valwi nkoondo vaviri akavasea, “Imyi neeja valwi nkoondo magana yaviri (200) vooyeenda na mawulu, valwi nkoondo ^vaámukaa farási makumi mufungati (70), na viingi magana yaviri (200) ^vari na machimu. Ava voosi viinke mpindi jo kaala ndiri kugirita na múuji wa Kaisaría.

²⁴ Kei, imyi neeja farási jingi sa Paúli, na mumutwaale nkaasu furu kwa gávana Felísi.”

²⁵ Ura mukúulu wa vakúulu va valwi nkoondo akaandika baráwa, yoosea,

²⁶ “Felísi ^nyémiwaa, gávana wa isi, niini Kilaáudi Lísia, nakulúmbiirye.

²⁷ Uhu muntu akwaatwa ni Vayahúudi, voovo vajáa vasengerire kamúlaa. Maa kaa, ^nkataange yeeye ni Murúumi niita noo mlamurirya na valwi nkoondo vaani.

²⁸ Nasaakáa ntaange ni sa che vamusitaakyáa Paúli, sa jeyyo, nakamutwaala na mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi.

²⁹ Hahara, nkataanga vamutwáarire na balásii sa masáare ya Miiro yaavo. Baa jeyyo, kujáa kusiina isáare roroosi ^roobweeyya ñime neeja kukwya au baa achuungwe manyololwii taku.

³⁰ Haaha nalúmirwe kutu ni mñuntú umwi, vamwaari Vayahúudi ^variire nchuungo yo mñulaa, sa jeyyo, nalámwiire chaangu valukaluka vamureete na kwaako. Navaséire vaantú vaachwe vara ^vamureeta na balásii vareete masáare yaachwe na kwaako.”

³¹ Jeyyo, valwi nkoondo vakamúsumula Paúli ja ^vyeene vajáa valáiririwe, vakamutwaala uchiku u'ura fúuru múuji wa Antipátiri.

³² Lomutóondo yaachwe, vara valwi nkoondo ^vayéendaa na mawulu, vakavarekera vara valwi nkoondo ^vajáa vaámbukire farási vadoman'ye na Paúli, maa voovo vakahinduka na nkambii.

³³ Vara valukaluka ^vaámbukaa farási ^vakafike Kaisaría, vakamuheera gávana ira barúwa baa Paúli vakamukwaatya kwa gávana.

³⁴ ^Akahumule kusoma ira barúwa, maa akavuurya, “Uhu mñuntú ni wa isi che?” ^Akataange ni mñuntú wa Kilikía,

³⁵ maa akamusea, “Teerera ndiri sáare jaako mpiindi ^vari kuuja vara ^vakureeta na balásii.” Aho, maa akalairiya Paúli aviikwe isi ya ulaangiriryi ijuumbii ra kitemi ra Heróode.

24

Paúli Mbere ya Felísi úko Kaisaría

¹ Siku isaano ^jikalooke, Ananía mweeneisi mukúulu, akagiritan'ya na Kaisaría na vawosi va Vayahúudi na mñuntú umwi, mñanyi wa Miiro ^asewáa Teritúulo. Avo, vakatwaala kiloongi cha Paúli na kwa gávana.

² Paúli ^akaanirirwe, Teritúulo akaanda kumusitaakya Paúli yoosea, “Felísi ^anyémiwaa, ulongooli waako ^wabooha waámbiriirye twiikale na cheeru na twiikale mwiikalo muja kwa siku joosi iji, baa kei, viintu vyoovalanduka kuri isi iki sa viintu ^woóna mbere.

³ Felísi ^ubwéeyiriwaa nkongojima, siku joosi na kira haantu, tayahókeraa aya na duumbi mñamñam.

⁴ Nini si noosaaka nikuriingirirye taku. Nookuloomba kwa uyimiriryi waako uyateerere aya masáare yiiswi yangai vii.

⁵ Tamwiine mñuntú uhu ni irema ikúulu. Kira isi ^kuri na Vayahúudi, yeeye noo iinaláa ntiribuka. Yeeye noo mukáulu wa díini ya ulongo ya Vanasaréti.

⁶ Yeeye asaakáa kwiibweeyya Kaaya Njija ya Ijéva ive na njeo, maa kaa, suusu tamukwaata chaangu. [Tasaakáa kumulamirira kwa Miiro yiiswi,

⁷ maa kaa, Lísia mukáulu wa vakáulu va valukaluka akúja noo tuhoka na ngururu.

⁸ Akavalairiya vara ^vamusitaakya vamureete na kwaako.] Weewe mweeneevyo kooni umuchúkurumire taanga uri masáare yoosi ^toomusitaakya kwaako, ni ya kimáari.”

⁹ Vayahúudi voosi vakalumirira masáare ya Teritúulo voosea, ayo yoosi ni ya kimáari.

Paúli Yookitetera Mbere ya Felísi

¹⁰ Aho, maa gávana Felísi akamooloota Paúli sa ne alusike. Aho, Paúli akaanda lusika yoosea, “Kwiitetera niise kwa mutima mweeru sa taanga niise weewe uri mulamuli wa vaantu wa isi iki kwa myaaka ^iri foo.

¹¹ Weewe mweeneevyo kooni uri ni siku ikimi na iviri vii jalóokire keende ^naambuka na Yerusaleému noo ko mwiinamira Mulungu.

¹² Vaantu ava si vaanshaana nookiiruta ndihi na muntu yoyoosi au noosoonka mpuka ya vaantu tuku. Iwe ni Kaayii Njija, sinagógii, au baa haantu hiiingi hohoosi kura muujii tuku.

¹³ Masáare aya ^vakitookunvikiira kiloongi si vari daha laira kikomi ni ya kimáári tuku.

¹⁴ Baa neembe ni jeyyo, niini narúmire namwiinamiraa Muluungu wa vala baaba na nasáakiraa Njira ya Yéesu Mweenevyoosi ^ng'eene ava voosea ni ya uloongo. Baa kei, nayaruma yoosi ^yari Miirwii na yoosi ^yaandikwa vitáabwii vya valáali na mutwe.

¹⁵ Si ayo vii tuku, kei, niiláangyaa kwa Muluungu ja ^vyeeene vaantu ava viiláangyaa Muluungu vafufula ari vaantu voosi, vawoloki na si ^vari vawoloki.

¹⁶ Sa jeyyo, namanyika siku joosi nive na mutima si ^wuntwáalaa na kiloongii mbere ja Muluungu na vaantu.

¹⁷ Haaha ^nkiikale kwiiingi kwa myaaka ^iri foo, nahinduka na Yerusaléemu, sa ndeete mpía jo vaambirirya vakiva va isi yaani na ntoole mpóryo kwa Muluungu.

¹⁸ Kati vaantu ava ^vaanshaanaa noobweeyya aya waámii ya Kaaya Njija, nijáa nahámwiire tumama tava yo jirulwa. Na baa si vaanshaana ndiri na mpuka ya vaantu tuku na baa si nabweeyyaa ntiribuka tuku.

¹⁹ Baa jeyyo, kwatiite Vayahúudi viingi fuma isi ya Ásia, avo nookoona ngaari vaveere mbere yaako sa valuse kooni vari na kiloongi na kooni vari na kiintu chochoosi na niini.

²⁰ Au voovo ava ^vari aha, ni valuse ni uvi che ^voona kuri niini mpindi ^nijáa niimiiwé mbere ya Balása Nkulu ya Vayahúudi?

²¹ Ifaanaa ikava voona kwa iki kiintu kimwi ^nalusa kwa sawúti nkulu mbere yaavo noosea, 'Naréetirwe na aha balásii sa viintu ^narúmaa vaantu ^vaakwya fufulwa vari.'✧"

²² Maa kaa, Felísi ajáa amányire neeja Njira ya Yéesu Mweenevyoosi, akadira lamula kiloongi ikyo yoosea, "Lamula ndiri masáare aya mpindi Lísia mukúulu wa vakúulu va valwi nkoondo ^ari girita na kuu."

²³ Aho, maa akalairirya mukúulu wa valwi nkoondo amuviike Paúli manyololwii, maa kaa, andoomuheera nkalo, baa vijeengi vyaachwe andoovarekera vamutamamire.

Paúli Mbere ya Felísi na Durusíla

²⁴ Siku ingai vii ^jikalooke, Felísi akujja na muki waachwe Durusíla. Uhu Durusíla ni Mayahúudi ajáa. Felísi akatuma vamareete Paúli. Paúli ^akuje akaanda vawyira kumuruma Kirisitu Yéesu.

²⁵ Mpindi ^alusikiraa uloloki mbere ya Muluungu, kwiiyimirira, na Muluungu luu valamirira ari vaantu siku yo kiimikirirya, Felísi akoofa, aho, akamusea Paúli, "Haaha doma, kukwaanirira ndiri kei kooni napátire nkalo."

²⁶ Mpindi jiijo, Felísi iiseáa heewa ari mpía ja uhoondo ni Paúli. Sa jeyyo, andoomwaanirira Paúli kweene kweene sa alusike ne.

²⁷ Myaaka iviri ^ikalooke, Porikío Feésto akakwaata nkalo ya Felísi. Na Felísi asaakaa aveerye mitima Vayahúudi, sa jeyyo akamureka Paúli manyololwii.

25

Paúli Mbere ya Feésto

¹ Siku itatu ^jikalooke keende gávana Feésto ^afika Kaisaría, akaambuka furu Yerusaléemu.

² Mpindi ^ajáa uko Yerusaléemu, vakúulu va veeneisi va Ijuva na vakúulu va Vayahúudi, vakadoma na kuntu ^ajáa sa vakamuwyire kiloongi cha Paúli.

✧ 24:21 Laanga Mirimo ya Vatumwi 23:6.

³ Viiloombereryáa maatuku kwa Feésto ahungire ivaru raavo voosea, “Tooloomba umhindule Paúli na Yerusaléemu!” Valusa jeyyo, sa vajaa variire nchuungo vamugiide njirii, maa vamuulae.

⁴ Maa kaa, Feésto akavasea, “Paúli amwaari manyololwii uko Kaisaría, na nini hinduka niise na uko siku ingai vii jookuja.”

⁵ Kei akavasea, “Saaka niise ntamanyan’ye na vamwi va vakulu vaanyu ndoman’ye novo, vakaluse kiloongi chaachwe kooni kuri na uvi wowoosi abweeyya.”

⁶ Feésto akiikala na vaantu avo kwa siku inaanii fura ikimi, maa de akahinduka na Kaisaría. Akahinduke, lomutoondo yaachwe kukeere, akadoma na balásii, akiikala ichuumbii raachwe ro lamurira, maa akalairiya Paúli areetwe na mbere yaachwe.

⁷ Paúli akafike hara, akavashaana Vayahúdi vara vajaa vagirita fuma Yerusaléemu. Vakamuringirira, maa vakaanda kumusitaakya masáare maruto yari foo, baa jeyyo vakasiindwa koonekya kimári chaachwe.

⁸ Aho, maa Paúli akiilusira, yoosea, “Nini si nabweeyya kiintu kivi kuri Miiro ya Vayahúdi tuku, kuri Kaaya Njija ya Ijva tuku, baa kuri Kaisári mutawála wa Rúumi tuku.”

⁹ Maa kaa, sa viintu Feésto asaakaa kveerya mitima Vayahúdi, aho, maa akamuurya Paúli, “Eri, saaka wiise aya masáare nkayadumirire uko Yerusaléemu wu?”

¹⁰ Paúli akamusea, “Aha kuntu niimire, ni balásii ya Kaisári, aha noo kuntu ulamuli waani wa Miiro woosaakwa utoorerwe. Weewe mweeneevyo kiiyonera wiise, kisiina kiintu nahon’ya kwa Vayahúdi tuku.

¹¹ Sa jeyyo, kooni kikomi natumama uvi mweene inkwya noo kiintu chaantéire, nini si noosiita kukwya tuku. Maa kaa, kooni iki kiloongi chareetwa ni ava Vayahúdi si cha kimári, kusiina muntu ari na wiimiriri wo kunkwaata na ankwaatyé mikonwii yaavo tuku. Nooloomba iri isáare rikateererwe ni Kaisári!”

¹² Feésto akahumule kwiilaangya sáare na balása yaachwe, maa akamusea Paúli, “Wakéire rufaa kiloongi chaako kicateererwe ni Kaisári! Haaha doma uri na kwa Kaisári!”

Feésto Yooloomba Nyambirirya kwa Mutemi Agirípa

¹³ Siku ngala jikalooke, mutemi Agirípa na Beriníike irumbu raachwe vakuja na Kaisaría sa jivoonekya nyemi jaavo kwa Feésto.

¹⁴ Vakiikala uko Kaisaría kwa siku jiri foo. Siku ijo, Feésto akamuwyira mutemi kiloongi cha Paúli yomusea, “Kwatite muntu umwi aha arekwa manyololwii ni Feliisi.

¹⁵ Na nkadome na Yerusaléemu, vakulu va veeneisi va Ijva na vawosi va Vayahúdi vajaa vaangwyira kiintu chabweeyya vamutwaale Paúli na balásii, na vanoomba nimulamirire atiite uvi.

¹⁶ Maa kaa, nini navasea, suusu Varúumi si takwátyaa muntu mikonwii ya vara vamusitaakya tuku, kooni si analumana na vara vamutwaala na balásii, na si anaheewa nkalo yo kiitete tuku.

¹⁷ Haaha avo vakulu vakalumane aha, si nachereva tuku. Nkafike, lomutoondo yaachwe, nkaanirira valamuli na balásii, maa nkiikala ichuumbii raani ro lamurira. Aho, maa nkairiya Paúli areetwe.

¹⁸ Akareetwe, vara veene vamusitaakyáa, vakaanda mulusira. Baa jeyyo, masáare meene valusaa si yajaa mavi ja vyeene niisea tuku.

¹⁹ Kiintu viiritiraa ndihi, ni sa masáare ya dini yaavo vii, na sa masáare ya muntu umwi mweene ajaa akwya irina raachwe noo Yéesu. Uhu muntu Paúli uimiriyáa indoosea ni mooyo ari.

²⁰ Niini nasova njira yo yatubirira sa ntaange kooni aya masáare ni ya kimáári. Sa jeyyo, niini namuurya Paúli kooni ari ruma kadoma na Yerusaléemu sa akalamurirwe uko.

²¹ Maa kaa, Paúli ^akaloombe rufáa achaale manyololwii kwojira kiloongi chaachwe kikateererwe ni Kaisári mutemi mukuuu, nijaa nalairiya alaangiririwe aho manyololwii, fura mpate njira yo mutwaala na kwa Kaisári.”

²² Aho, maa Agirípa akamusea Feésto, “Noosaaka nimuteere uhu muuntu.” Feésto akamusea, “Kumuteerera uri lomutóondo!”

Paúli Mbere ya Agirípa

²³ Lomutóondo yaachwe, Agirípa na Beriníike vakuuja na nkongojima. Vakingira na balásii yo lamanira hamwi na vakúúu va vakúúu va valwi nkoondo na vakúúu va múuji. Aho, maa Feésto akalairiya Paúli areetwe na aho balásii.

²⁴ Paúli ^akafike, maa Feésto akasea, “Agirípa mutemi, na vaantu voosi ^mwijjigire aha, uhu muuntu ^moomoona aha, Vayahúudi voosi vamusitaakya kuri niini uko Yerusaléemu na aha Kaisaría. Vatuláa isóso vosea, ‘Muuntu uhu si ari wo va mooyo tuku!’

²⁵ Maa kaa, niini si noona uvi wowoosi wo mbweyya ime neeja kuulawa tuku. Maa kaa, yeeye aanoomba akalamurirwe kiloongi chaachwe ni Kaisári mutemi mukuuu. Noo ^chooreka nalamula atwaalwe na Róoma.

²⁶ Kikomi, niini nsina isáare kuri yeeye ^ndiri mwaandikira mutemi wiitu mukuuu tuku. Noo ^chooreka namaréetire na aha mbere yaanyu, na mbere yaako mutemi Agirípa, sa suusu ^turi humula kumuurya, turya ndiri isáare ro kaandika.

²⁷ Nabwéeyiirye jeyyo, sa si viri kisingira miryungwii kumutwaala muuntu na kwa Kaisári baa kwaandika kiintu ^asitaakiwa tuku.”

26

Paúli Yookitetera Mbere ya Agirípa

¹ Aho, maa Agirípa akamusea Paúli, “Nakérékire wiilusire masáare yaako.” Aho, Paúli akiinurira mukono waachwe, maa akaanda kiitetera, yosea,

² “Ee mutemi Agirípa, nookiiyona natalariwa sa viintu ^niimire mbere yaako kiitetera sa masáare yoosi Vayahúudi ^vaansitaakya.

³ Niitéire jei, sa weewe umányire vyabooha tuva ja Vayahúudi na viintu vyoosi ^vibwéeyaa vandookiiruta ndihi. Sa jeyyo, nooloomba uyimirirye kunteerera.

⁴ Vayahúudi voosi vumányire ^vyeene narerwa fuma usinga waani. Vumányire kwaandira aho ncholo ^vyeene niikaláa na vaantu va isi yaani uko Yerusaléemu.

⁵ Vaamányire kwa myaaka ^iri foo, na kooni vooruma, voovo veeneevyo toola vari ushahidi ^vyeene niikalaa ja Mufarisáayo, nootuuba viraviviira tuva ja díini yiitu.

⁶ Ati, iki noo ^chabwéeyiirye nkima aha, sa ndamurirwe, sa niilangyaa kwiichuunga kwa Mulungu ^alusasa kwa vala baaba wiitu.

⁷ Kulaha uko, noo kura kwiilangiwa ni nkolo ikimi na iviri ja miitu. Na noo ^chooreka vamwiinamiraa Mulungu ko manyika uchiku na muusi. Ee mutemi, ni sa kwiilaangya uko noo Vayahúudi vaansitakiriirye!

⁸ Ni sa che nyuunyu mookoona Mulungu si ari daha fufu vaantu tuku?

⁹ Kikomi, niini mweeneevyo noonáa nasaakwa mbweyye kira kiintu sa nkikane irina ra Yéesu wa Nasaréeti.

¹⁰ Aya masáare noo ^meene nabweyyaa uko Yerusaléemu. Niini navachuungaa manyololwii vaantu va Mulungu kwa wiimiriri wa vakúúu va veeneisi va Ijava. Vara vingi ^vakalamurirwe kukwya, niini navaa mbare kuruma ulamuli uwo.

¹¹ ^Kari foo nadomáa na masinagóogii nkalairirya vaturikiriwe, sa vamuhíntikire Yéesu. Nijáa navakalarira maatuka vii, sa jeyyo nadomáa baa na míji ^iri kuli sa nkavaturikirye.

Paúli Yoolúusa ^Vyeene Amuruma Yéesu

¹² Sikú imwi ^nadomáa noo vaturikirya vaantu úko múujii wa Damésiki, nijáa nahíwe wiimiriri na ulairiri fuma kwa vakúlu va veeneisi va Ijva.

¹³ Ee mutemi, mpíndi ^nijáa njirii, koonka nkoona kiweerú ^chadalavadalaava kulookya cha mwaasu fuma kurumwii. Ikyo kiweerú kikaamurika níni baa viivaani ^veene nayeendan'yáa novo.

¹⁴ Voosi tukawya na isi. Níni nkateera sawúti yookúnyanirira kwa ndúusika yaani ya Kieburanía, yoosea, 'Saúli! Saúli! Sa che wookuunturikirya? Wookiitamikya bweete vii ja ndákwi yoovaa vivalo dúuri ya murísi waachwe.'

¹⁵ Maa nkuurya noosea, 'Aai, uri ani weewe?' Ne akaansea, 'Níni ndiri Yéesu. Weewe wookuunturikirya.'

¹⁶ Baa neembe ni jeyyo, haaha inuka, wíme na majeo yaako! Nakufámíre sa níkuvíke weewe úve mutumami waani na úra ^oona aya masáare ^wíne isikú na yara ^ndiri koonekya.

¹⁷ Kukulamurirya neende fuma mikonwii ya Vayahúudi viivaako na fuma mikonwii ya vaantu si ^vari Vayahúudi. Na ni kukutuma níise kwa avo vaantu si ^vari Vayahúudi.

¹⁸ Kavatuunukule miiso yaavo, vareke tuuba kilwiirya, vatuube kiweerú. Vareke tuuba Irimú, vamutuube Múlungu. Kwa njira iyo, Múlungu sea ari úvi waavo wasíríre na kúva vari hamwi na vara ^vaava vaaja mbere ya Múlungu kwa njira yo kuunduma níni.'

Paúli Yoolúusa ^Variyuli Waachwe

¹⁹ Ee mutemi Agirípa, sa jeyyo si nareka kwiituuba iyo njori ^ng'eene nijáa naheewa fuma kurumwii tuku.

²⁰ Níni naanda kuvavariyurira vaantu va Damésiki vareke úvi waavo, vamavalandukire Múlungu, na vandoobweeyya viintu ^vyoónekya kikomi vaválandwíre mitima yaavo. Masáare yaayo, nayavariyula Yerusaléemu na isi yoosi ya Yudéa na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

²¹ Aya noo yabweeyya, Vayahúudi vakaankwaata ^vakaanshaane úko waámii wa Kaaya Njija ya Ijva na vasaakáa kúunjúlaa.

²² Maa kaa, Múlungu aanyambirirya fúru isikú. Aya noo yambwéeyiirye níme mbere ya vawosi na mbere ya vaantu kutoola ushahídi. Nsiina masáare yíngi ^ndúusaa tuku, ni yayara ^meene valáli na mutwe na Músa valúusa fúmira yari.

²³ Na avo voosi valúusa, Masía turikiriwa ari, na kúva ari wa ncholo kufufuka fuma inkwyii, sa avawíire vaantu kiweerú cha Múlungu, Vayahúudi na vaantu si ^vari Vayahúudi."

Paúli Yooloomba Agirípa Arume

²⁴ Mpíndi Paúli ^iiteteráa jei, maa Feéstó akalúusika na sawúti nkúlu yoosea, "Paúli mutwe waako wafirira! Kusoma munumunu kwabweeyya úve na kisari!"

²⁵ Maa kaa, Paúli akasea, "Ee aai Feéstó! Níni si ndiri musari tuku. Aya masáare ^noolúusa ni ya kimáári na ni lúusa níise na tooti jaani ^jiri nkaasu.

²⁶ Kikomi mutemi amányire neeja masáare aya sa yafumira kiweerwii, na kusiina ^ramulooka tuku. Noo ^chooreka noolúusa ko kiitema.

²⁷ Mutemi Agirípa, eri, warúmaa valáli na mutwe wuu? Namányire wavarúmaa."

²⁸ Aho, maa Agirípa akamúsea Paúli, "Eri, wookiisea kúumbweeyya uri níve Mukirisitu chaangu vii jei?"

²⁹ Maa Paúli akamusea, “Noomuloomba Mulungu, ive chaangu, au ive kwa mpiindi nkulu, weewe na ava vaantu voosi ^voonkuteerera isiku, muve ja nini, maa kaa, bila yo chuungwa minyololo.”

³⁰ Paúli ^akaluse jeyyo, maa mutemi Agirípa hamwi na gávana Feésto na Beriníike, na vaantu voosi ^veene vajáa viikyire novo aho, vakuma.

³¹ ^Vakalooke, maa vakiiwyira voosea, “Uhu muuntu si abweyya isáare roroosi ^roomabweyya ime neeja kulawa au achuungwe tuku.”

³² Aho, maa re Agirípa akamusea Feésto, “Ngaari uhu muuntu si aari analoomba isáare raachwe rikateerewe ni Kaisári, ni aari wo rekera vii.”

27

Paúli Yootwaalwa na Múuji wa Róoma

¹ ^Vakalamule doma turi na isi ya Itália ko kwaambuka méeli, maa vakamuvika Paúli na vaantu vingi ^vajáa manyololwii mikonwii ya mukulu wa valwi nkoondo umwi ^asewaa Juliási. Uhu, Juliási ni wa mpuka ya valwi nkoondo va Kaisári Agúusto mutemi mukulu ajáa.

² Aho, tukaambuka* méeli fuma múuji wa Adiramitío, ^ng'eene yadomáa na mijiiri ^iri mbarimbari ya mayiya ya isi ya Ásia. Mpiindi ^twiinukaa aho, ni hamwi tajáa na Aristáriko muuntu ^amuruma Yésu, Mumakedonía fuma múuji wa Tesaloníike.

³ Lomutóondo yaachwe ^kukeere, tukafika múujii wa Sidóoni ^uri mbarimbari ya mayiya. Aho, Juliási akamabweyyirya waja Paúli ko mukera adome noo valuumbya vijeengi vyaachwe sa vamwaambirirye viintu ^asaakaa.

⁴ Fuma aho, tukakwaata njira na méeli yiiswi. Na sa viintu ihumbuuto ratukitiraa tukakwaatira na uturuko wa isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Kúpuro sa twiikitirirye iro ihumbuuto.

⁵ Tukafirira mayiya ko tweera na ivarwii ra isi ya Kilikía na Pamufilía, aho, tukafika múujii wa Míira ^uri isi ya Líkia.

⁶ Aho, mukulu wa valwi nkoondo akashaana méeli fuma múuji wa Alekisándiria, ^yoodoma na Itália, maa akatwaambukya aho méeli.

⁷ Kwa siku ^jiri foo tukayeenda na méeli kwa uturikiri mpoli mpoli fura tukasengerera múuji wa Níido. Na sa viintu kujáa na ihumbuuto ^rootukitira tdiire doma ja ^veene tatamanyáa, maa tukakwaata na nyungure ya isi ^yaringirirwa ni maaji ya Kiréete, tukatweera hehi na múuji wa Salimóoni.

⁸ Tukalooka ko turikira kunu tookiyambalakana Kiréete mpaka tukafika kunu ^kiséwaa Bandári ^Yabooha, hehi na múujii wa Laséa.

⁹ Tatuuba lyeendo kwa siku ^jiri foo, na lyeendo lujáa lwaviha maatuku vii. Ngovi yo kiirekya kurya ikava yalókire. Jeyyo, Paúli akavakalamya valongooli va méeli yovasea,

¹⁰ “Arumi, nookoona ulu lyeendo lwiiswi reeta luri marema na máari ^jiri foo rimira jiri. Ihi méeli na miriwa yaachwe sirira iri mayiyii. Si jeyyo vii tuku, baa nkaasu jiiswi rimira jiri.”

¹¹ Maa kaa, ura mukulu wa valwi nkoondo kiri vyo muteerera Paúli, yeeye akateerera masáare ya mulongooli wa méeli na mweeneméli.

¹² Na sa viintu iyo bandári si ijáa yabooha so kiikala mpiindi ja mpeho, vaantu ^vari foo vakalamula twiinuke aho, sa viiseáa fika turi Foiníike, na twiikale uko mpiindi ja mpeho. Foiníike ni bandári ^iri isi ya Kiréete ijáa, na ijáa yalaanga ivaru ra saame kumweéri na uturuko kumweéri.

Ihumbuuto Mayiyii

* 27:2 **tukaambuka:** Aha muvai mbuwu Lúka ni hamwi ajáa na Paúli na viivaachwe.

¹³ Mpeho ya kifwiiriri ^ikaande fwiira fuma ivaru ra saame, vakiisea kiimikirirya vari miryungu yaavo. Aho, vakakula náanga, maa vakakwaata njira na mbarimbari ya isi ^yariingirirwa ni maaji ya Kiréete.

¹⁴ Kamusaambo kiduudi vii keende ^tukalooke, maa rikujja ihumbuuto ^radalavadalaava ^raséwaa Ihumbuuto ra Uturuko Itumba fuma Kiréete, rikawuva.

¹⁵ Iro ihumbuuto rikavaa lvaru lwa méeli, aho, tukasiindwa ni rira ihumbuuto, tukirekera, maa tukatwaalwa na kati na kati ya mayiya.

¹⁶ ^Tukafike nyungure ya isi nduudi ^yariingirirwa ni maaji ^iséwaa Kaúuda, tukava twakítiririwe kiduudi rira ihumbuuto ni iyo isi. Aho, tukadaha chungula mashúwa yo honerya vaantu kwa uturikiri.

¹⁷ Vatumami va méeli ^vakahumale kwiirutirira ira mashúwa, vakiiyingirya na méeli. Aho, vakariingirirya ndihi na itakwii ra méeli, maa vakiichuunga méeli neeja sa idire wanika. Vabweeyya jeyyo sa voofáa kutwaalwa na isaárii ra mbarimbari ya Síriti, vakaburukirya náanga sa méeli iyeende mpoli mpoli, maa vakarekera méeli ikundulwe ni iro ihumbuuto.

¹⁸ Ihumbuuto rikavaa méeli munumunu, sa jeyyo, lomatóondo yaachwe ^kukeere, maa vatumami va méeli vakaanda fweitira miriwa na luujii.

¹⁹ Siku ya katatu, maa vakaanda fweita sama ja méeli na mayiyii kwa mikono yaavo veeneevyo.

²⁰ Siku ^jiri foo jikalooka baa kooni mwaasu na nyényeeri tuku. Rira ihumbuuto ^radalava rijáa rakonkomala kuwuvu munumunu, maa re kwiilaangya kwiiswi hona tari, kukasira vu.

²¹ Na vaantu ^vakiikale siku ^jiri foo baa kurya tuku, Paúli akuma katikati yaavo, maa akavasea, “Arumi, vijáa munteerere mpiindi ^tujúa Kiréete. Ngaari usaambu uhu na mukube uhu munéhire.

²² Haaha noovaloomba mufafye mitima yaanyu, sa kusiina muntu baa umwi ^ari taaha nkaasu yaachwe tuku. Ni méeli vii noo iri nyimira.

²³ Nini ndiri muntu wa Mlungu na ndiri matumami waachwe. Uchiku wa isiku, murimu waachwe muja waanfámire,

²⁴ na waanséire jei, ‘Paúli koofa tuku, weewe ni mpaka wime mbere ya Kaisári. Laanga! Mlungu kwa uwoloki waachwe, akuhire weewe nkaasu ya vaantu voosi ^ari novo méeli.’

²⁵ Haaha arumi itemi, sa Mlungu nimwiilángyaa tumama ari yara ^meene aangwyirire.

²⁶ Maa kaa, ni mpaka tufweitirwe kaisi kaduudi ^kariingirirwa ni maaji vii.”

Paúli na Viivaachwe Voothoniwa Mayiyii

²⁷ Uchiku wa siku ya ikimi na ine (14) ^ukafike, tujúa tukaari toofiindwa ni rira ihumbuuto kunu na kura haantu ha mayiya ya Adiriáati. Kati na kati ya uchiku uwo, vatumami va méeli vakiisea vasengerire fika isi imwi.

²⁸ Sa jeyyo, vakakiimya ludihi luujii sa vataange ulíhi wa maaji, vakashaana ni míta makumi yani (40). ^Vakaseese na mbere kiduudi, vakashaana míta makumi yatatu (30).

²⁹ Aho, vakaanda koofa vookiisea méeli ifaanaa ihamire mwaalaliwye, sa jeyyo, vakafweitira náanga ine na nyuma ya méeli. Maa vakaanda loomba kweere chaangu.

³⁰ Vatumami va méeli vasaakáa tija fuma méeli, aho, vakakiimya ira mashúwa luujii kunu vookiibweeyya ja voosaaka fweitira náanga na ivaru ra mbere ya méeli.

³¹ Aho, maa Paúli akamusea mukúlu wa valwi nkoondo na valwi nkoondo ^vari isi yaachwe, “Kooni ava vatumami va méeli si vachihire na suusu aha méeli, nyuunyu si mari hona tuku.”

³² Reeru, valwi nkoondo vakakera ndihi ^ng’eene jijáa jachuunga ira mashúwa, maa vakireka iwiyire na luujii isumulwe ni maaji.

³³ ^Kukasengerere kweera, Paúli avakalaamyáa voosi varye chákurya, kũũ yoosea, “Isikũ mufíkĩrye sikũ ikimi na ine (14) nti ^moololokera vii baa kei si mũnaarya chochoosi tukũ.

³⁴ Haaha kalaami murye chákurya, sa ikyo noo kiri valamurirya. Kusiina baa mũmwĩ waanyu ^ari taaha lujwĩri lwaachwe tukũ.”

³⁵ Paúli ^akahũmũle lũũsa ayo, akatoola mukáate, akamũduũmba Mũlũũngũ mbere ya vaantũ voosi, akabendulabendula, maa akaanda kurya.

³⁶ Aho, voosi vakiiheera mũtima, maa vakaanda kurya.

³⁷ Na vaantũ voosi tujáa aho méeli, ni magana yaviri, makumi mufungati na vasasatu (276).

³⁸ Voosi ^vakarye no kiikuta, vakafweita miriwa ya ngáano na luujii, sa méeli yaanguhe.

Méeli Yoowũnika

³⁹ ^Kũkeere, vatũmami va méeli vakoona isi, maa kaa, si viitaangáa ira isi tukũ. Kei, vakoona haantũ maaji ya mayiia ^yĩngira ^hari ni isaáre. Vakalamũla kooni viri dahika viitwaale méeli na aho.

⁴⁰ Aho, vakakera ndihi ja náanga, maa vakajireka mayiyii. Vakachũngũla ndihi ya usukáani wo wolorera méeli, maa vakachũnga lweénda ncholwii ya ngururyo ya mbere, sa mpeho yĩkũndũle méeli na mbarĩmbari ya mayiia.

⁴¹ Maa kaa, méeli ^ikaseese kiduudi vii, mpula ya méeli ikakita na ngururu isaárii, maa ikiibokera aho. Nyuma ya méeli ikava yoovawa ni mapũunta ya maaji mpaka méeli ikaanda wũnika.

⁴² Aho, vara valwi nkoondo vakalamũla vavũulae vara vaantũ voosi ^vachuungwa, sa vakitire mũuntũ yoyoosi kooyerera, maa atiije.

⁴³ Maa kaa, ura mukáũlũ wa valwi nkoondo si asaakáa Paúli mũlawe tukũ, sa jeyyo, akavakaan’ya vara valwi nkoondo vareke bweyya jeyyo. Aho, akalairirya, vara ^vamányire kooyerera, viifweitire na luujii sa vafirire na nyambũko.

⁴⁴ Na vara ^veene si vamányire kooyerera, vatoole mbáwo, vamwi mabéendu ya méeli sa vooyerere novyo. Jeyyo, noo ^vyeeene tafirira voosi nkaasu fũũru nyambũko.

28

Njoka Yookiifarimbirirya Mũkonwii wa Paúli

¹ ^Tukafike turĩ nkaasu nyambũko, tukataanga ira isi ^yarĩngirĩrwa ni maaji ni Malĩta iséwaa.

² Vaantũ va iyo isi vakatũteengya vyabooha mũnũmũũũ baa neembe si vajáa vatũmányire. Vakaturerya mooto, maa vakatũsea toote, sa mbula yaváa na kũjáa kwatĩite mpeho.

³ Paúli akĩta noo sasawuta inkwi, maa akajivikira mootwii. Koonka, njoka ^idĩmwĩrwe ni irutira, ikamũkoma, maa ikiifarimbirirya mũkonwii wa Paúli.

⁴ Vaantũ va iyo isi ^vakoone njoka inĩng’ĩnĩre mũkonwii wa Paúli, maa vakiiwyĩra, “Si viri reka tukũ, uũ mũuntũ ni mũũlai, baa neembe ahonire uko mayiyii, mũlũũngũ wiitũ uũ ^tamũkémera Uwoloki, si arũmire ave nkaasu tukũ.”

⁵ Maa kaa, Paúli akĩkonkomera ira njoka na mootwii, yeeye baa kũva kĩintũ chochoosi tukũ.

⁶ Vara vaantũ vakatuuba woojera asuuwe, au awye no kwya chaangũ. ^Vakoone mpĩndi joodoma baa kũva kĩintũ chochoosi tukũ, maa vakavarindũla miiririkano yaavo vakaanda sea Paúli ni mũmwĩ wa mũlũũngũ yaavo.

Paúli Yoomũhorya Taáta Waala Mũkũũlũ wa Malĩta

⁷ Heehi na hara haantu vaantu ^vajaa vatakóreririye mooto, kujaa kwatite mawanda ya muntu umwi ^asewaa Púbulio. Uhu noo mukúulu wa iyo isi ^yaringirirwa ni maaji ajaa. Akatuteengya vyabooha na kwaachwe, tukiikala kwa siku itatu.

⁸ Mpindi jiijo, taata waala Púbulio ni nchiiri ajaa na ajaa alwíre ndwála yo fwaaha sakami. Aho, Paúli akíngira na haantu mulwíri ^ajaa. Akamuloombera kwa Mulungu ko mavikira mikono mweeri yaachwe, maa akahola.

⁹ Ayo ^yakafumire, aho, valwíri ^vari foo va ira isi vujaa na vahoriwaa.

¹⁰ Vaantu va ira isi, vakatanyemya manumunu. Na mpindi ^takwaata njira na méeli, vakatwaambirirya kwaambukya na méeli viintu vira ^tasaakaa.

Paúli Yoofika Múujii wa Róoma

¹¹ Myeeri itatu ikava yalóokire. Tukakwaata njira fuma iyo isi, na méeli ^ng'eene ijaa aho kuwojira mpindi ja mpeho jilooke. Ihi méeli ni ya múujii wa Alekisándiria ijaa na ijaa yatite sanáamu ja vidabalaio maása.

¹² Mpindi ^jikalooke, tukafika múuji wa Sirakúusa, aho, tukiikala siku itatu.

¹³ Fuma aho, tukaringirira furu múuji wa Réjio. Siku ^itubirire, mpeho ya saame ikaanda fwiira, na siku ya kaviri tukafika múuji wa Puteóoli.

¹⁴ Aho, tukavashaana vaaniitu, na vakatuteengya na vakatukalaamya twiikale novo kwa siku mufungati. Jeyyo, tukatuuba na njira yiswi na lwa kulu furu múuji wa Róoma.

¹⁵ Na vaaniitu va Róoma ^vakateere tumwaari njirii tootamany na kwaavo, maa vakujja noo tusingirirya. Vamwi vakatuwojira Isókwii ra Apío na vingi vakatuwojira haantu ^haséwaa Nyuumba Itatu ja Vayeni. Paúli ^akavoone, akamudumba Mulungu, maa akiheera matima.

¹⁶ ^Tukingire múujii wa Róoma, Paúli akarekerwa indookiikala yeemweene na mulwi nkoondo umwi wo mlaangirirya.

Paúli Múujii wa Róoma

¹⁷ Siku itatu ^jikalooke, Paúli akavaanirira vakúulu va Vayahúudi va uko. ^Vakijiinge, maa akavasea, “Vandu vaani, kusiina muntu wa lukolo lwiitu ^namabweeyirya uvi wowoosi tuku. Baa kusiina tuva ja vala baaba wiitu ^nawuna tuku. Baa neembe ni jeyyo, vakúulu va Vayahúudi vaankwaata uko Yerusaleemu, maa vakaambiika mikonwii ya Varúumi.

¹⁸ Na avo Varúumi ^vakachukurume masáare yaani neeja, vasaakaa kumdekera sa si voona uvi wowoosi ^nabweeyya wo lamurirwa nwalawe tuku.

¹⁹ Maa kaa, Vayahúudi ^vakasiite ndire rekerwa, nkava nadoomereriwe nkere rufaa na kunu kwa Kaisári, sa masáare yaani yateererwe ni Kaisári. Baa neembe ni jeyyo, nsiina isáare roroosi kwa vaantu va isi yiitu tuku.

²⁰ Navaanirire na aha isiku, sa nivoone na ndusike na nyuunyu. Nini nachuungwa na ihi minyololo, sa kura kwiilaangya kwa Viisiraéli.”

²¹ Aho, maa vara vakúulu va Vayahúudi vakamusea Paúli, “Suusu tusiina baráwa yoyoosi ^tahokera fuma Yudeea ^ng'eene yalusaa masáare yaako tuku, baa kei, kusiina mundu wiitu baa umwi vii ^ujja na aha noo tuwyira masáare yaako au baa uvi waako tuku.

²² Maa kaa, suusu towojira tuteere ^cheene weewe wookiririkana, sa ihi njira ^ng'eene wookituuba, tamányire yaluswaa vyaviha kira haantu.”

Paúli Yookiindya Múujii wa Róoma

²³ Aho, vakiirumira na Paúli siku yo lamana. Siku iyo, Vayahúudi ^vari foo vakijiinga haantu Paúli ^iikalaa nachuuri furu nakuyulwa. Paúli akatuuba koonekya kikomi Utemi wa Mulungu. Akavaheemba ko tweera Miir ya Músa na masáare ya valáli na matwe, vamurume Yésu.

²⁴ Vamwi vaavo vakaruma yara ^meene Paúli alúúsáa, maa kaa, viingi vakasiita kuyaruma.

²⁵ Jeyyo, vakahitana kiiteerwa voovo kwa voovo sa masáare ^meene Paúli ajáa alúúsire. Aho, vakiimyaaha. De valooke, Paúli akavasea, “Mutima Múúja alúúsa kikomi mpíindi ^avawyíráa vala taáta waanyu ko tweera múláli na mutwe waachwe Isáaya,

²⁶ “Tamanya na kwa vaantu ava, uvasee jei,
“Kuteerera, teerera muri, maa kaa, si muri kwaatya vii kaa tuku,
koonu, koonu muri, maa kaa, si muri taanga vii kaa tuku.

²⁷ Sa mitima ya vaantu ava yafafa,
matu yaavo yadunga,
miiso yaavo vakunikirira,
sa vandoosiindwa koonu,
matu yaavo yadiire kundooteera,
na mitima yaavo idiire kundootaanga,
sa yadiire kuvandalukira niini nivalamurirye.”☆’

²⁸ Haaha taangi! Masáare aya ya ulamuriri wa Mulungu, yatwaalwa na kwa vaantu si ^vari Vayahúdi, novo yahokera vari.”

[
²⁹ ^Akahumule lúúsa ayo masáare, maa vara Vayahúdi vakalooka, kuu vookiiruta ndihi munamuuu.]

³⁰ Paúli akiikala kwa myaaka iviri nyuumbii yaachwe ^ng’eene ajáa apaanga. Na vaantu voosi ^veene vúújáa na kwaachwe avateengyáa.

³¹ Kwa myaaka iyo iviri, Paúli akatuuba variyula masáare ya Utemi wa Mulungu, na akatuuba kuvakiindya masáare ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi, ko kiitema, baa umwi wo mukitirirya tuku.

Barúwa ya Paúli kwa Varúumi Mulongooro

Barúwa iyi kwa Varúumi, yaandikwa ni mutumwi Paúli mpiindi ^ajaa akaari fika múuji wa Róoma. Sa jeyyo, Paúli aandika barúwa iyi kuvakiindya vaantu ^vamura Yéesu va múuji wa Róoma, vara ^vaja Vayahúdi na vara si ^vaja Vayahúdi (1:16). Paúli aandika barúwa iyi, kwa vaantu voosi va weeru sa voone uwoloki ni kwa Mulungu ufúmaa ko muruma Yéesu Kirisitu (1:17). Ihi barúwa, Paúli iyangandika mpiindi ^ajaa múujii wa Korínto, kati ya myaaka ya 55-58 keende Kirisitu ^avyaalwa.

Barúwii iyi, Paúli akiindya masáare ya ulamuriri vaantu ^vatúryaa ko tweera kwa Yéesu Kirisitu vii. Kiintu kikuuu ^alúusa, ni ^vyeeene vaantu vari, noo kúsea, voosi vatamama uvi na vakeehekerwa ni ukiimani wa nkongojima ya Mulungu (3:23). Alúusa masála wa uvi uhu ni inkwya, maa kaa, kilungulungu cha Mulungu ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu (6:23). Kei alúusa, kusiina ^ari lúusa irya kwa vara ^vakandikaniwa na Kirisitu Yéesu tuku (8:1). Jeyyo, kari mwiikalo wiitu, Paúli atulairirya tareke tuuba masáare ya iyi weeru, kiri vyoova jeyyo, tavalandulwe miryungu yiitu ko tuuba miryungu ya Mulungu (12:1-2). Sa ulamuriri uhu ^tatúryaa kari Yéesu Kirisitu, watubwéeyaa twiikale mwiikalo wo mweerya mutima Mulungu (12:1-15:33).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Mulongooro, vaantu voosi si vawoloki tuku 1:1-3:20

Uwoloki na kulamuririwa kwatóorekaa ko muruma Kirisitu 3:21-5:21

Mwiikalo mufya ko kundikaniwa na Kirisitu 6:1-8:39

Miryungu wa Mulungu kwa Viisiraéeli 9:1-11:36

^Vyeene vaantu ^vamura Yéesu vasaakwa viikale 12:1-15:13

Ukiindya wo kiimikirirya na lambi 15:14-16:27

Lumbi

¹ Barúwa iyi, yafúmire kari niini Paúli mutumwi wa Kirisitu Yéesu. Niini naanirirwa, nive mutumwi na nakerwa sa nvariyele Masáare Maaja ya Mulungu.*

² Mulungu ajaa alaha aya Masáare Maaja aho kali Masáarii ^Yari Mpeho, ko tweera valáli na mutwe vaachwe.

³ Masáare aya Maaja, yalusikira Mwaana wa Mulungu, yeeye kiri wuntu afuma lukolwii lwa matembi Daúdi.

⁴ Yeeye asaawulwa kuva Mwaana wa Mulungu, ^akafufulwe kufuma kwa ^vaakwya kwa ngururu ja Mutima Muja. Yéesu Kirisitu noo Mweenevyoosi wiitu.

⁵ Ko tweera kwa Yéesu na sa irina raachwe, Mulungu atuheera nduwo na murimo wa utumi, so vaanirira vaantu va isi joosi vave matu ko muruma Mulungu.

⁶ Nyuunyu ni vamwi va vaantu avo, mwaanirirwa sa muve vaantu va Yéesu Kirisitu.

⁷ Kwa vanaviitu muri uko múuji wa Róoma, nyuunyu ^mweendwa ni Mulungu na ^mwaanirirwa muve vaantu vaachwe. Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu Taáta wiitu, na kwa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, jive na nyuunyu.

Mpima ya Paúli yo Kooluumbya Múuji wa Róoma

⁸ Cha ncholo, noomudumba Mulungu kwa njira ya Yéesu Kirisitu sa nyuunyu voosi, sa kumuruma kwaanyu Yéesu, kooteereka kari weeru voosi.

⁹ Mulungu ^nimwiinamiraa kwa mutima waani woosi ko variyula Masáare Maaja ya Mwaana waachwe, yeeye amányire ^vyeeene navakumbukiraa

* 1:1 Laanga Mirimo ya Vatumwi 9:15; Vagalatia 1:1, 15.

¹⁰ siku joosi mpindi ^noomuloomba. Haaha kukiimikirirya, noomuloomba Muluungu kooni viri dahika, kwa kusaaka kwaachwe, aampeere nkalo yo kuuja na kwaanyu.

¹¹ Sa kikomi ndiri na mpima maatuku vii yo voona, sa nivagavire wuuya wa mutimii sa mwime neeja.

¹² Noo kusea twiitheere mitima, kuruma kwaanyu kwaampeere nini mitima, na kuruma kwaani kavaheere nyuunyu mitima.

¹³ Vanaviitu noosaaka mtaange, niimya neeja kuuja na meenyu ^kamema maatuku vii, maa kaa, nakitirwa furu haaha. Noosaaka ntamame kuri nyuunyu, sa nturye ndiwa ja ^vyene naturya kwa vaantu vingi si ^vari Vayahúudi.

¹⁴ Natiite noongwa yo variyula masáare kwa vaantu voosi, ^vari mweeri na ^vari isi, kwa vaantu ^vasoma na si ^vasoma.

¹⁵ Iki noo ^chooreka ndiri na mpima maatuku vii yo variyula Masáare Maaja kwa nyuunyu ^mari múujii wa Róoma.

Ngururu ya Masáare Maaja

¹⁶ Nini si noóniwa soni ni ayo Masáare Maaja tuku, sa ni ngururu ya Muluungu ^ilámurirya vaantu voosi vara ^viirúmaa, kwa Vayahúudi ta, de na kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

¹⁷ Masáare Maaja yatuwyíraa ^vyene Muluungu atubwéeyaa tave vawoloki miiswii yaachwe kwa njira yo ruma. Vaantu vavíjaa vawoloki ko ruma vii, ja ^vyene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Muuntu ^avalwa ni mwoloki ni Muluungu, kava ari nkaasu kwa kuruma kwaachwe.”☆

Nkalari ya Muluungu Kuri Uvi

¹⁸ Nkalari ya Muluungu yiivárywíre fuma kurumwii, kwa vaantu ^viikalaa mwiikalo si ^utuubaa kira Muluungu ^asáakaa na kwa vaantu si ^vari vawoloki vara ^vakítiraa kimáári kwa njira yo sova uwoloki waavo.

¹⁹ Sa kira kiintu ^choodaha taangikana cha Muluungu, ni kiweerwii kiri kuri voovo, sa Muluungu akivíikire kiweerwii kuri voovo.

²⁰ Sa keende kumbwa kwa weeru, ^vyene Muluungu ari ni kiweerwii viri baa neembe vaantu si voomona. Ivyo viintu ^umba vyoónekyaa ^vyene ulungu waachwe uri, na atiite laviro ^lusiina uhero. Iki noo ^chooreka, vaantu vasiina cho lusa vaseyye uvi waavo wo díra mtaanga Muluungu tuku.

²¹ Voovo baa neembe vajaa vamtanga Muluungu, si vambweeyirya nkongojima tuku ja yeeye noo Muluungu, baa kei, si vambumba tuku. Kiri vyoova jeyyo, voovo miiririkano yaavo ijaa ni mituhu na mitima yaavo yaava na kikoókoyo.

²² Voovo vívaa kipeembe vatiite tooti, kumbaari ni vakoókoyo.

²³ Muluungu si akwíjaa tuku. Maa kaa, voovo vaásakan'yaa nkongojima yaachwe na vidabalaíyo ^viifwíne muuntu uhu ^akwíjaa, ^viifwíne ndee, nchúwo au viintu ^vitambaalaa isi.

²⁴ Jeyyo, Muluungu avareka sa vatuube uláku wa kosu ja mitima yaavo na vandookiitumama voovo kwa voovo viintu vya soni mivirii yaavo.

²⁵ Voovo vavalandula kimáári cha Muluungu kava ulongo. Kei, vínamiraa no vitumamira víuumbe ^vyumbwa kiri vyo mwiinamira no mutumamira Muumba mweeneevyo. Na yeeye adumbwaa kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi.

²⁶ Sa jeyyo, Muluungu avareka vatuube uláku waavo wa soni. Baa vaantu vaki vavalandula mirimo ya ^vyene miviri yaavo yumbwa, vareka laala na valume, vandookiilala voovo kwa voovo.

²⁷ Viivyo, vaantu valume vareka mirimo ya ^vyene miviri yaavo yumbwa, vakakorera uláku na vaantu valume víivaavo. Vaantu valume vandookiitumama voovo

kwa voovo viintu vya soni, na sa uwo uvi, vaturya kulairwa chiiru mwiikalwii waavo ja ^vyeene Miiro yalusa sa kumira kwaavo.

²⁸ Sa viintu ava vaantu ^vasiita kumutaanga Muluungu, Muluungu ne avareka vatuube miryungu yaavo mivi, sa vatumame viintu si ^vyasaakwa vitumamwe.

²⁹ Voovo vamema kira ksova uwoloki, uvi, kudira kwiikinkima, kuviihya matima, kivina, wulai, wiitooli, ukwaata, miryungu mivi na kulusa vaantu.

³⁰ Kei vaantu ava vamema kutakira, vamusula Muluungu, vari heno, vatiite ukudamu, vatiite kwiivaa kipeembe, voovo vavangaa uvi mufya, na si vavanyemyaa vavyiri vaavo tuku.

³¹ Ava vaantu ni vakoókoyo, vawúnaa kulaha kwaavo, vaviihya inda na vasiina mbavariri tuku.

³² Vamányire ulairiri wa uwoloki wa Muluungu, noo kusea vaantu ^vatumamaa mavi ja aya, ulairiri walusa vakwye. Baa jeyyo, voovo vatúbuaa tumama ayo, na kei vavarámiraa vara ^vayatumamaa.

2

Kulamula kwa Muluungu

¹ Haaha weewe mwiiwaani, weewe usiina cho lusa sa useyye uvi waako tuku, weewe ^mweene ulúsaa irya kwa viingi. Kooni woolusa irya kwa mwiiwaako, taanga ni kiilusira wiise irya weemweene. Sa baa weewe ^ulúsaa irya kwa viingi, ubwéeyaa uvi wuwo.

² Suusu tamányire kulusa irya kwa Muluungu ni kwa kikomi kwa vaantu ^vatumamaa uvi.

³ Haaha weewe ^mweene woolusa irya kwa viingi, na kuu weewe wootumama viivyo, wookiisea neha uri kulusa irya kwa Muluungu wuu?

⁴ Baku ni kuchwa wiise mati usungaati wa wuuja waachwe, kutuurya matima na uwojeri waachwe wuu? Si umányire wuuja uwo wa Muluungu wakulongoola weewe uvalanduke fuma uvii tuku wuu?

⁵ Maa kaa, sa ukudamu waako na kusiita kavalandula matima waako, wookiijiingira nkalari ya Muluungu siku ira ulamu wa uwoloki wa Muluungu ^iri variyulwa.

⁶ Mpiindi iyo, Muluungu muriha ari kira muantu kwa ^vyeene atumama.✱

⁷ Muluungu vaheera ari nkaasu vara ^vatúbuaa tumama maaja kwa uyimiriryi, sa vasáakiraa nyemi na nkongojima fuma kwa Muluungu na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

⁸ Maa kaa, vaantu vara ^viilángaa voovo vii, vara ^vasiitaa kimáári na ^vatúbuaa mwiikalo wo sova uwoloki, kindayirirwa vari ni imalo na nkalari ya Muluungu.

⁹ Vaantu voosi ^vatumamaa uvi kuchoona vari chiiru na turya vari uturikiri,✱ va ncholo ni Vayahúudi de vaantu si ^vari Vayahúudi.

¹⁰ Maa kaa, Muluungu vaheera ari nkongojima, nyemi na mwiikalo muja vaantu voosi vara ^vatumamaa viija, ta Vayahúudi de vaantu viingi si ^vari Vayahúudi.

¹¹ Sa Muluungu si asínanalaa muantu yoyoosi tuku.

¹² Vaantu voosi vara ^vahón'yaa weerwii ya Miiro, rimira vari baa neembe vari weerwii ya Miiro. Na vaantu voosi vara ^vatumamaa uvi na kuu vari isi ya Miiro, heewa vari irya ni iyo Miiro.

¹³ Sa si vaantu vara ^vatéeraa Miiro noo ^vari vawoloki miiswii ya Muluungu tuku, maa kaa, ni vara ^vatúbuaa Miiro noo ^vari valwa ni vawoloki.

¹⁴ Vaantu si ^vari Vayahúudi kooni vatumamire vira ^vyeene Miiro yalusa, baa neembe iyo Miiro ^myeene Músa aheewa si vimányire, voovo voónekyaa vatúbuaa miiro fuma mitimii yaavo.

✱ 2:6 Laanga Sabúuri 62:12; Mpiri 24:12. ✱ 2:9 Laanga 2 Vatesaloníike 1:6.

¹⁵ Nteendo jaavo joónekyaa Miiro ya Muluungu yaandikwa mitimii yaavo. Kei, mitima yaavo ^yiisiman'yaa mavi na maaja, yoónekyaa jeyyo. Baa miiririkano yaavo ^yiirútaa ndihi, mpiindi jingi yavatwáalaa na kiloongii na mpiindi jingi yavíjaa mwiitambairiryo waavo.

¹⁶ Na ja aya Masáare Maaja ^meene nookaarya yalúusa, mpiindi ja ulamu Muluungu valamurira ari vaantu miiririkano yaavo ya kimbiso kwa njira ya Kirisitu Yéesu.

Vayahúudi na Miiro

¹⁷ Haaha sa viintu weewe wookiiyanirira Mvayahúudi, weewe wiiláangyaa Miiro na wiivaa kipeembe uri wa Muluungu.

¹⁸ Weewe umányire ^cheene Muluungu yoosaaka na urúmire kira ^kiri cha uwoloki sa ukiindiwa Miiro yaachwe.

¹⁹ Ati nyuunyu mwiimányire mari mwiitambairiryo kwa vahoku, na kiweeru kwa vaantu vara ^varimira kilwiiryii.*

²⁰ Kei, ati uri mukiindya wa vakoókoyo na vasinga vaduudi, sa kari iyo Miiro wiiséaa utiite umanyi wa kimáári na kikomi.

²¹ Haaha weewe ^mweene ukiindyaa vingi, sa che si wookiikiindya weemweene? Weewe ^ukiindyaa kwa vaantu vingi vareke kwiiva, sa che weewe wookiiva?

²² Weewe ^waséaa “Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku,” sa che weewe wooyeenda na muki wa muuntu? Weewe ^waséaa wasúla vidabalaíyo, sa che weewe wookiiva viintu fuma nyuumbii ja miluungu ya vidabalaíyo?

²³ Eri, weewe ^wiiváiraa kipeembe Miiro, eri, si wookoona wamuchwíjaa mati Muluungu ko wuna Miiro tuku wuu?

²⁴ Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Nyuunyu Vayahúudi moobweeyya irina ra Muluungu rihintikirwe ni vaantu si ^vari Vayahúudi.”*†

²⁵ Kutwaalwa kwaako kibawii kuva kwiise na kunáálo kooni wootuuba Miiro. Kooni woowuna Miiro, wavíjaa ja muuntu si ^atwaalwa na kibawii.

²⁶ Kooni muuntu si ^atwaalwa na kibawii atámamire uwoloki ara Miiro ^yasaaka, Muluungu muvala ari ja ^atwaalwa na kibawii.

²⁷ Vaantu vara si ^vatwaalwa na kibawii, maa kaa, ^vatúubaa Miiro, lúusa vari irya kari nyuunyu Vayahúudi ^mwatwaalwa na kibawii. Ni lúusa niise jeyyo, sa baa neembe nyuunyu mwatwaalwa na kibawii na mari na Miiro, mwiiwúnáa iyo Miiro.

²⁸ Noo kusea, si kira muuntu ^oónekanaa ni Mvayahúudi weerwii, ni Mvayahúudi wa kikomi tuku, na kutwaalwa na kibawii si kiintu cha muvirii vii tuku.

²⁹ Tuku! Mvayahúudi wa kikomi ni muuntu ^ari matu kwa Muluungu mutimii waachwe. Na kutwaalwa na kibawii kwa kikomi, ni kutwaalwa kibawii kwa mutima, kara ^kubwéeyyiwa ni Mutima Muja na si ko tuuba Miiro tuku. Muuntu ja uwo turya iise nyemi fuma kwa Muluungu na si kwa vaantu tuku.

3

Uwoloki wa Muluungu

¹ Haaha, ni kunáálo che kwatiite kuva Mvayahúudi? Baku kunáálo che kwatiite kutwaalwa na kibawii?

² Kwa kira njira kwatiite kunáálo! Cha ncholo, Muluungu ajáa avakwaatya Vayahúudi masáare yaachwe.

³ Kikomi vamwi vaavo si varuma tuku. Che turi lúusa? Haaha sa uko kudíira kwaavo kuruma, valandula kari kwiilaangiwa kwa Muluungu wuu?

⁴ Aka tuku! Muluungu ni wo kiilaangiwa siku joosi baa neembe kira muuntu ni maloongo. Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Ee Muluungu mpiindi ^woolúusika, weewe utaangikane kwa vaantu uri wa kikomi,

* 2:19 Laanga Isáaya 42:6-7; 49:6; 60:3. † 2:24 Laanga Isáaya 52:5; Esekiéli 36:20, 22.

kei kati ^woolamarirwa weewe usiinde.”✠

⁵ Maa kaa, kooni kusova uwoloki kwiitu koónekyya uwoloki wa Mulungu, che turi lusa de? Eri, tusee, kooni Mulungu yootulaira chiiru sa kusova uwoloki kwiitu, yeeye si ari muwoloki tuku wuu? Niini Paúli noolusika aha ja kiri muuntu vii.

⁶ Aka tuku! Ngaari viri jeyyo, jooli viri dahika Mulungu kulamarira weeru?

⁷ Kei viingi ifaanaa vasee, “Kooni uloongo waani wookoongererya kimáári cha Mulungu na no muretera nkongojima yaachwe munumunu, sa che niini nooheewa irya ja muvi?”

⁸ Ivyo ni ja kusea, “Hendi tutumame uvi sa wuuja wuuje.” Jeyyo, noo ^vyeeene vaantu viingi vootulongowererya, ati suusu takíindyaa jeyyo. Avo, heewa vari irya ^vyeeene vyasaakwa.

Kusiina Muuntu ^Ari Muwoloki Tuku

⁹ Haaha che turi sea? Eri, suusu Vayahúudi ni vaaja kulookya vaantu viingi wuu? Baa kiduudi vii tuku. Sa tahúmwire laira Vayahúudi, na vaantu voosi si ^vari Vayahúudi, ni isi ya uvi vari.

¹⁰ Ja ^vyeeene Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“Kusiina muuntu ^ari muwoloki tuku, baa umwi vii tuku.

¹¹ Kusiina muuntu ^ari na miryungu tuku,
kusiina muuntu ^amusáakiraa Mulungu tuku.

¹² Vaantu voosi vamareka Mulungu,
na voovo si kiintu tuku miiswii yaachwe,
kusiina ^atámamaa uwoloki tuku,
baa umwi vii tuku.✠

¹³ Malaka yaavo ni ja mbiríra ^jiri mwaarya,
ndimi jaavo jamema uloongo,
ukeenke wa milomo yaavo wakúusaa kinyéruumbe cha nyororoda.✠

¹⁴ Milomo yaavo yamema njumo na usungu.✠

¹⁵ Majeo yaavo yaanguha noo kiita sakami.

¹⁶ Imalo na uturikiri vyoónekanaa kira haantu ^vari doma.

¹⁷ Njira ya mwiikalo muja si viimányire tuku.✠

¹⁸ Voovo vasiina matu kwa Mulungu vii tuku.”✠

¹⁹ Haaha suusu tamányire kira kiintu Miiro ^yalusa ni sa vaantu ^vari isi ya iyo Miiro, na iyo Miiro yaviikwa sa vaantu voosi vasove kiintu cho huirirya, na weeru yoosi ilamarirwe ni Mulungu.

²⁰ Sa kusiina muuntu ^aválwaa ni muwoloki mbere ya Mulungu so tuuba ^vyeeene Miiro yasea tuku. Miiro kiintu ^ibwéeyaa ni koonekya muuntu ni atámamaa uvi vii.

Uwoloki ^Wújjaa kwa Nduwo ya Mulungu ko Muruma Yéesu

²¹ Maa kaa, haaha Mulungu oónekiirye njira yo turya uwoloki baa tuuba kira Miiro ^yalusa tuku. Noyo Miiro na valáli na mutwe valusa kiintu iki.

²² Kumuruma YéesuKirisitu noo kubwéeyaa Mulungu avarume vaantu ni vawoloki. Mulungu abwéeyaa jei kwa vaantu voosi ^vamarúmaa. Yeeye si asínanalaa baa umwi tuku,

²³ sa vaantu voosi vatamama uvi na vakeehekerwa kukiimana kwa nkongojima ya Mulungu.

²⁴ Maa kaa, vaválwaa ni vawoloki bweete kwa nduwo ya Mulungu kwa njira ya ununuuli ^uri kuri kukundikaniwa na Kirisitu Yéesu.✠

✠ 3:4 Laanga Sabúuri 51:4. ✠ 3:12 Laanga Sabúuri 14:1-3; 53:1-3; Muvariyuli 7:20. ✠ 3:13 Laanga Sabúuri 5:9; 140:3. ✠ 3:14 Laanga Sabúuri 10:7. ✠ 3:17 Laanga Isáaya 59:7-8. ✠ 3:18 Laanga Sabúuri 36:1. ✠ 3:24 Laanga Vaeféeso 1:7; Vakolosái 1:14.

²⁵ Mùlungu amútoola Yéesu Kirisitu ave mpóryo, sa vaantu ^vari ruma Yéesu, vakundikaniwe na Mùlungu ko tweera sakami ya Yéesu. Abweeyya jeyyo, sa oonekye uwoloki waachwe. Sa aho kali, Mùlungu ajáa ayimirirya baa kúukwaatya uvi wa vaantu tuku.

²⁶ Abweeyya jei, sa oonekye uwoloki waachwe mpiindi iji. Kei oonekye ni mawoloki na yeeye noo avaválaa vaantu ^vamuraúmaa Yéesu ni vawoloki.

²⁷ Haaha suusu vaantu kwiiavaa turi vipeembe wuu? Tuku! Kwa miiro irikwi? Sa ati takwáatyaa Miiro wuu? Tuku! Maa kaa, sa viintu ^tamuruma Yéesu.

²⁸ Sa Mùlungu amuválaa muuntu ni mawoloki kwa kumuruma Yéesu, na si ko tuuba mirimo ya Miiro tuku.

²⁹ Au baku Mùlungu ni Mùlungu wa Vayahúudi vii wuu? Eri, yeeye si ari Mùlungu wa vaantu si ^vari Vayahúudi tuku wuu? Hii, yeeye ni Mùlungu wa vaantu baa si ^vari Vayahúudi.

³⁰ Mùlungu ni umwi vii, yeeye avaválaa vaantu ^vatwaalwa na kibawii vave vawoloki kwa njira yo muruma Yéesu, na vaantu si ^vatwaalwa na kibawii kwa njira yiyo yo muruma Yéesu.

³¹ Eri, haaha ni kwiisiita tiise Miiro kwa njira ihi yo muruma Yéesu wuu? Aka tuku! Kiri vyoova jeyyo ni kwiikiimikirirya tiise Miiro.

4

Aburaháamu Avalwa ni Mawoloki ko Ruma vii

¹ Ha che turi lúusa kuri Aburaháamu baaba wiitu kiwuntu? Yeeye jooli ataanga masáare aya yo va mawoloki mbere ya Mùlungu?

² Kooni Aburaháamu avalwa ni mawoloki mbere ya Mùlungu kwa mirimo ^yabooha, Aburaháamu ajáa atite kiintu cho kiivaira kipeembe, maa kaa, mbere ya Mùlungu, tuku.

³ Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Aburaháamu akamuruma Mùlungu, sa jeyyo, Mùlungu akamavala Aburaháamu ni mawoloki.”☆

⁴ Haaha, muuntu ^atámamaa murimo, masála waachwe si kilungulungu tuku, ni noongwa yaachwe ^asaakwa aheewe.

⁵ Maa kaa, muuntu si ^atámamaa murimo tuku, sa avalwe ni mawoloki ni Mùlungu, kiri vyoova jeyyo, amurúmaa Mùlungu, kuruma kwaachwe Mùlungu, kwaválwaa ni uwoloki. Mùlungu avaválaa vavi ni vawoloki.

⁶ Mutemi Daúdi alúusa masáare ayo mpiindi ^alusikiráa ntálarya ^ari noyo muuntu ura Mùlungu ^amavala ni mawoloki baa kulaanga mirimo yaachwe tuku.

⁷ “Vatalariwa vara ^vasewa ni Mùlungu,
nteendo jaavo ja kuwuna miiro jasíre,
vara uvi waavo ^wahonolwa wuu.

⁸ Atalariwa muuntu ura,
Ijéva si ^aválaa vii kaa tuku uvi waachwe.”☆

⁹ Eri, ihi ntálarya ni kwa vaantu ^vatwaalwa na kibawii, noo kúsea, Vayahúudi vii wuu? Baku kei, baa ni ya vaantu vara si ^vatwaalwa na kibawii, noo kúsea vara si ^vari Vayahúudi wuu? Talúusire Aburaháamu amuruma Mùlungu ne Mùlungu akamavala Aburaháamu ni mawoloki.☆

¹⁰ Eri, ni mpiindi che Aburaháamu ^avalwa ni mawoloki? Ni de atwaalwe na kibawii baku ^akatwaalwe na kibawii? Ni de atwaalwe kibawii na si ^akatwaalwe kibawii tuku.

¹¹ Aheewa ishára yo twaalwa na kibawii, ja mutooso wa uwoloki ^ajáa nowo sa kuruma kwaachwe ^kweene ajáa noko de baa atwaalwe na kibawii. Kwa njira iyo,

☆ 4:3 Laanga Ncholo 15:6. ☆ 4:8 Laanga Sabúuri 32:1-2. ☆ 4:9 Laanga Ncholo 15:6.

Aburaháamu abweeyiwa ni taáta wa vaantu voosi vara ^vamura^umaa Mulu^ungu, baa vara si ^vatwaalwa na kibawii, sa baa voovo vavalwe ni vawoloki.

¹² Kei, yeeye ni taáta wa vara ^vatwaalwa na kibawii, avo si vatwaalwa vii na kibawii tuku, maa kaa, vatúubaa njira ya kuruma Mulu^ungu ira ^ng'eene Aburaháamu taáta wiitu ajáa noyo de atwaalwe na kibawii.

¹³ Kwiichuunga kwa Mulu^ungu, Aburaháamu na mbyaala yaachwe hokera vari weeru, ☆ Aburaháamu si aheewa sa atuuba Miiró tuku, maa kaa, ko tweera uwoloki ^wúújaa kwa kumuruma kwaachwe Mulu^ungu.

¹⁴ Kooni ni vara ^vatúubaa Miiró noo ^vari kuva vahokeri va weeru, kumuruma Mulu^ungu si kiintu tuku, na kwiichuunga kwa Mulu^ungu ni kiintu kisiina,

¹⁵ sa Miiró yaréetaa imalo ra Mulu^ungu. Maa kaa, kooni Miiró isiina, noko kwiiwuna kusiina tuku.

¹⁶ Sa jeyyo, uko kwiichuunga kúújaa ko ruma, sa ive ni kwa nduwo, na itoolwe kikomi kwa mbyaala yoosi ya Aburaháamu. Kei itoolwe si kwa vara ^vatúubaa Miiró vii tuku, kiri vyoova jeyyo, ive kwa voosi vara ^vari na kuruma ja kwa Aburaháamu. Yeeye Aburaháamu ni baaba wiitu wa mutima wa suusu voosi.

¹⁷ Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Nakuvika uve taáta wa isi ^jiri foo.” ☆ Yeeye ni taáta wiitu miiswii ya Mulu^ungu. Aburaháamu amuruma yeeye Mulu^ungu avahéeraa vaantu ^vaakwya nkaasu, na kwa kulairirya kwaachwe viintu ^visiina vyavijaa.

¹⁸ Aburaháamu ajáa iilaangya viintu si ^vidáhikaa kwiilaangiwa na sa jeyyo akava taáta wa isi ^jiri foo ja ^vyeene Mulu^ungu amusea, “Mbyaala yaako kuva iri nkúúlu munumunu.” ☆

¹⁹ Baa neembe Aburaháamu ajáa adálahiire, wa myaaka sengerera igana rimwi (100), kuruma kwaachwe si kwasingisika tuku baa kei ataangáa muviri waachwe ni ja ^waakwya, na inda ya Sáara ijáa yaakwya.

²⁰ Maa kaa, Aburaháamu ajáa asiina kivundu na kura kwiichuunga ^kweene Mulu^ungu ajáa amuheera tuku, maa kaa, yeeye akava na ngururu kwa kuruma kwaachwe na akamuheera Mulu^ungu nkongojima.

²¹ Yeeye ajáa amányire kikomi Mulu^ungu adáhaa tamama yara ^iichuunga kumutamamira.

²² Iki noo ^chooreka Mulu^ungu amvala Aburaháamu ni muwoloki kwa kuruma kwaachwe.

²³ Aya masáare yasea, “Mulu^ungu amvala ni muwoloki,” ☆ si yaandikwa sa yeemweene vii tuku,

²⁴ maa kaa, yaandikwa baa kuri suusu. Suusu ^tarúmaa Mulu^ungu amufufula Yéesu, Mweenevyoosi wiitu, suusu naasu valwa turi turi vawoloki.

²⁵ Yeeye Yéesu atoolwa, akweye sa uvi wiitu, ne afufuka sa tavalwe turi vawoloki.

5

Kumuruma Yéesu Kwaréetaa Cheeru

¹ Jeyyo, sa viintu tavalwa ni vawoloki kwa njira yo ruma, haaha tatite mwiikalo muja na Mulu^ungu ko tweera Mweenevyoosi wiitu, YéesuKirisitu.

² Kuri yeeye sa viintu tamuruma Yéesu, Mulu^ungu atuheera nduwo yaachwe kwa njira yo muruma, na jeyyo noo ^vyeene twiikalaa haaha. Na kei, tookoona mwerere maatuku vii, sa tookiilaangya kuva turi hamwi na Mulu^ungu kuri nkongojima yaachwe.

³ Si jeyyo vii tuku, baa kei, tookiteera mwerere kati ^tooturikira sa tamányire uturikiri waréetaa uyimiriri.

⁴ Uyimiriri waréetaa wiimikiri, na wiimikiri waréetaa kwiilaangya.

☆ 4:13 Laanga Ncholo 22:17-18. ☆ 4:17 Laanga Ncholo 17:5. ☆ 4:18 Laanga Ncholo 15:5. ☆ 4:23 Laanga Ncholo 15:6.

⁵ Kwiilaangya si kubwéeyaa tusove mitima tuku, sa Mulungu ahúmwíire tukung'antira kweenda kwaachwe mitimii yiitu kwa njira ya Mutima Múja uhú ^atuheera.

⁶ Mpíindi suusu ^tújáa tusiina ngururu, mpíindi ja Mulungu ^jikafike, Kirisitu aakwya sa suusu si ^tatúubaa kira Mulungu ^asáakaa.

⁷ Kikomi vyafafa maatuku vii muntu kukwya sa muntu mawoloki. Ifaanaa vikadahika muntu umwi akiitoola akwye sa muntu múja munamunu.

⁸ Maa kaa, Mulungu yookoonekya atweenda maatuku vii, yeeye atoola Kirisitu akwye sa suusu, mpíindi suusu ^tújáa tukaari vavi.

⁹ Sa viintu tavalwa turi vawoloki kwa njira ya sakami ya Kirisitu, kikomi kulookya ivyo, lamuririwa turi ni yeeye fuma nkalarii nkari ya Mulungu ko tweera yeeye.

¹⁰ Sa mpíindi ^tújáa tukaari vavi va Mulungu, tújáa takundikaniwa ne kwa njira ya inkwya ya Mwaana waachwe. Kulookya ivyo, sa viintu tatumula kundikaniwa ne, ni kiweerwii viri yeeye talamurirya ari kwa nkaasu ya Mwaana waachwe.

¹¹ Si ivyo vii tuku, kei toovyeenda maatuku vii kwa Mulungu kwa njira ya Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu, na kwa njira yaachwe, suusu tatumaniwa na Mulungu.

Adáamu Areeta Inkwya, Yésu Areeta Nkaasu

¹² Jeyyo, kwa njira ya muntu umwi, noo kusea Adáamu, úvi wíingira kuri weeru, na úwo úvi wareeta inkwya. Noyo inkwya yavíingira vaantu voosi sa voosi vatumama úvi.

¹³ De Miiri ivíikwe ni Mulungu, úvi újáa umwaari kuri weeru. Maa kaa, úvi si uvíikwaa nkumbukirii tuku kooni kusiina Miiri.

¹⁴ Maa kaa, keende mpíindi ja Adáamu fúuru mpíindi ja Mása, inkwya íjáa yíimírira baa vara si ^vatumama úvi ko wuna ulairiri ja úra wa Adáamu. Adáamu ni ja buuwo vii ya Kirisitu úra ^úja.

¹⁵ Maa kaa, kuhon'ya kwa Adáamu si kuri yaaniririwa na kilungulungu cha Mulungu tuku. Sa úvi wa muntu umwi wareeta inkwya kwa vaantu ^vari foo. Maa kaa, nduwo ya Mulungu isiina kipíimo na kilungulungu cha Mulungu chúja kwa nduwo ya muntu umwi, noo kusea Yésu Kirisitu. Na kilungulungu ikyo, choolokererya kwa vaantu ^vari foo.

¹⁶ Haaha kwatíite kwiisima kati ya kilungulungu cha Mulungu na kuherererya kwa úvi wa muntu umwi. Na sa kwa úvi úwo, Mulungu ajáa atoola úlamu, na úlamu uhú, ukareeta kuheewa irya. Maa kaa, kilungulungu cha Mulungu kíkúja sa úvi ^uri foo wa vaantu, na kwa njira iyo, Mulungu avavala voovo ni vawoloki mbere yaachwe.

¹⁷ Ko tweera úvi wa muntu umwi, inkwya yíimírira kwa úwo muntu umwi. Maa kaa, kulookererya ivyo, kikomi vara ^voohokera nduwo ya Mulungu ^isiina kipíimo no turya kilungulungu cha úwoloki, kwíimírira vari nkaaswii ko tweera muntu wíingi, noo kusea Yésu Kirisitu.

¹⁸ Sa jeyyo, ja ^vyeeene úvi wa muntu umwi wareeta kuheewa irya kwa vaantu voosi, viivyo murímo wa úwoloki wa muntu umwi, wavabweeyya vaantu vavalwe ni vawoloki, na jeyyo, vaantu voosi vareterwa nkaasu.

¹⁹ Kei kwa kusova matu kwa muntu umwi kwa Mulungu, vaantu ^vari foo vabweeyiwa vave vavi, viivyo, kúva matu kwa muntu umwi wíingi kwa Mulungu, bweeyya kuri vaantu ^vari foo vave vawoloki.

²⁰ Miiri yareetwa sa úvi úkíingike. Maa kaa, úvi ^ukakíingike, noyo nduwo ya Mulungu íjáa yakíingika baa kulookya.

²¹ Jeyyo, ja ^vyeeene úvi wíimírira ukareeta inkwya, viivyo nduwo nkúlu ya Mulungu yookíimírira kwa njira yo tubweeyya tave vawoloki. Kei, yooturetera nkaasu ya siku ^jisiina úhero kwa njira ya Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu.

6

Kukwya noo Fufuka Hamwi na Kirisitu

¹ Haaha, che tũri lũusa? Eri, tutuube tũmama uvi sa nduwo ikiingike wuu?

² Aka tũkũ! Suusu takwyĩra uvi, jooli tũri daha tuuba kwiikala uvii?

³ Eri, suusu voosi ^tabatisiwa kũũ tookũdikaniwa na Kirisitu Yeesu, si mwamányire talũmaniwa ne inkwyii yaachwe tũkũ wuu?

⁴ Haaha, suusu taakwya na tataahwa hamwi na Kirisitu kwa njira ya ubatĩiso, sa jeyyo, kooni Yeesu afufulwa kwa ngururu ya nkongojima ya Taata, viivyo baa suusu daha tũri kwiikala mwiikalo mufya.

⁵ Kooni suusu taava kiĩntũ kimwi na Yeesu kwa inkwya yaachwe, viivyo suusu naasu kũva tũri ne kiĩntũ kimwi ufufũukwii waachwe.

⁶ Suusu tamányire wũũntũ wiitũ wa uvi waning'iniwa fũũũ ukakwya hamwi na Kirisitu, sa mũviri wa uvi umalwe, na suusu tũreke kũva vatũmwa va uvi.

⁷ Sa mũũntũ yoyoosi ^aakwya, avalwa ni mũwoloki ko kerwa fuma uvii.

⁸ Haaha kooni taakwya na Kirisitu, ruma tiise, kiikala tweende ne.

⁹ Sa tamányire, Kirisitu afufulwa na si ari kukwya vii kaa tũkũ kei. Inkwya isiina wiimiriri mweeri yaachwe tũkũ.

¹⁰ Yeeye ^akakwye, aakwya kamudu vii, na akava uusĩndire uvi. Haaha iĩkalaa kwa nkongojima ya Mũũũũũũ.

¹¹ Jeyyo, baa nyuunyu ivali mwasiinda uvi, na uvi si uri daha kũviiimirira nyuunyu tũkũ kei. Na ni nkaasu mũri kwa Mũũũũũũ kwa njira yo kũdikaniwa na Kirisitu Yeesu.

¹² Haaha kari mũũrekere uvi wiimirire miviri yaanyu ^ikwyĩjaa tũkũ, sa mutuube ulaku ^uri mũvi wa miviri tũkũ.

¹³ Kei, kari mũtoole haantũ ha miviri yaanyu have saama jo tũmamira masáare si ^yari ya uwooloki tũkũ. Kiri vyoova jeyyo, itooli nyuunyu kwa Mũũũũũũ ja vaantũ ^mũjaaa mwaakwya, na haaha ^mwatĩite nkaasu ifya. Nyuunyu tooli haantũ ha miviri yaanyu ja saama jo tũmamira uwooloki.

¹⁴ Na uvi si uri viimirira nyuunyu kei tũkũ, sa si mũri isi ya Miiro tũkũ, maa kaa, isi ya nduwo.

Vaantũ ^Vamuruma Yeesu ni Vatũmwa va Uwooloki

¹⁵ Haaha, che tũri sea de? Tutuube tũmama uvi sa viĩntũ tũri isi ya nduwo na si isi ya Miiro tũkũ wuu? Aka tũkũ!

¹⁶ Kikomi mwamányire, kooni mwiivĩkire kwa mũũntũ ja vatũmwa ^vari matu, nyuunyu kikomi ni vatũmwa vaachwe.✱ Iki ni kikomi, kooni mũri kũva vatũmwa va uvi, uhero waachwe ni inkwya, au kooni mũri vatũmwa ^vari matu kwa Mũũũũũũ, uhero waachwe ni uwooloki.

¹⁷ Adũũũũũũ Mũũũũũũ, sa aho kali mũjaaa vatũmwa va uvi, maa kaa, haaha mwaava matu kwa mitima yaanyu kwa kira ukiindya ^mwakwaatiwa.

¹⁸ Nyuunyu mwavĩkwa hũuru fuma utũmwii wa uvi, mukava vatũmwa va uwooloki.

¹⁹ Nalũũsire lusĩmo lwa vatũmwa kwa masáare ya kiwũũntũ, sa teketeke yaanyu ya kiwũũntũ. Aho ncholo, mũjaaa mwatoola haantũ ha miviri yaanyu ja vatũmwa va nteendo jo wuna miiro na mukalookererya nteendo ijo. Viivyo haaha tooli haantũ ha miviri yaanyu, ja vatũmwa va uwooloki ^kweene kũhererya kwaachwe ni wũjja mbere ya Mũũũũũũ.

²⁰ Mpĩĩndi ^mũjaaa vatũmwa va uvi, mũjaaa mwiiyanjaala si mwadoomeririwaa kutũmama uwooloki tũkũ.

²¹ Ni kũnáalo che mwaturya mpĩĩndi ^mwatũmamaaa viĩntũ haaha ^moovyoonera soni? Kũherererya kwa viĩntũ ivyo, ni inkwya ya siku ^jisiina uhero.

✱ 6:16 Laanga Yooháani 8:34.

²² Maa kaa, haaha mwaava húuru fuma uvii na mwaava vatámwa va Muluungu, kunáálo ^muri turya vabweeyya iri mave vaaja mbere ya Muluungu, na kuherererya kwaachwe ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

²³ Sa musáala wa uvi, ni inkwya, maa kaa, kilungulungu cha Muluungu ni nkaasu ya siku ^jisiina uhero ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu Mweenevyoosi wiitu.

7

Ura ^Amuruma Yéesu si Akundikaniwa na Miiro Tuku

¹ Vanaviitu, ni luusa niise jei sa ni luusika niise na vaantu ^viiányire Miiro. Mwamányire Miiro ni mweeri ya muuntu iri kati muuntu ^ari nkaasu.

² Baa ja tusee, muuntu muki ^aloolwa, achuungwa ni miiro ya ilóola mpiindi joosi mulume waachwe ^ari mooyo, maa kaa, mulume waachwe kooni akwíire, uwo muuntu muki achángurirwe fuma iyo miiro ya ilóola.

³ Jeyyo, kooni uwo muuntu muki alóorirwe ni muuntu mulume wiingi mpiindi mulume waachwe ^ari mooyo, uwo muuntu muki kaanirirwa ari ^ayéendaa na mulume wa muuntu. Maa kaa, kooni mulume waachwe akwíire, uwo muuntu muki iiyanjaala, si ari isi ya miiro ya ilóola tuku, si ari kaanirirwa ^ayéendaa na mulume wa muuntu tuku.

⁴ Viivyo, vanaviitu, nyuunyu mwahamala kukwya kari Miiro, kwa njira ya maviri wa Kirisitu. Haaha mwaava máari ya wiingi, ura ^afufulwa sa tudahe kavyaala ndiwa njija sa Muluungu.

⁵ Sa mpiindi ufumo wa wuntu wiitu wa uvi ^wiimiríaa miiririkano yiitu, Miiro yabweeyyaa uláku ulookye na uve na ngururu yo tumama mirimo mivi mivirii yiitu, sa tuvyaale ndiwa ^jiréetaa inkwya.

⁶ Maa kaa, haaha tarekerwa fuma Miirwii, sa taakwya kwa kira ^chatwiimiríaa. Tarekerwa fuma Miirwii, sa tumatumamire Muluungu kwa njira ifya ya Mutima, na si kwa njira ya kali ya Miiro ^yaandikwa tuku.

Miiro ya Muluungu Yatoónekyaa ^Vyeene Uvi Uri

⁷ Haaha, che de turi luusa? Tusee Miiro ni uvi wuu? Aka tuku! Kikomi ngaari si Miiro, ngaari si nutaanga uvi tuku. Ngaari si nataanga kumererya mati kintu cha muuntu ni uvi tuku, ngaari Miiro si yalusa, “Kari uméreryaa mati tuku.”✧

⁸ Maa kaa, ^nkataange uwo ulairiri, uvi waankumurirya ukiinula kira mpiima yo mererya mati. Sa kooni kusiina Miiro, uvi waakwya, usiina ngururu yo vabweeyya vaantu vatumame uvi tuku.

⁹ Mpindi jimwi, niini nijaa nkaasu bila Miiro, maa kaa, ulairiri ^ukuje, uvi ukava nkaasu, naani nkakwya.

¹⁰ Nkoona ura ulairiri ^wasaakwa ureete nkaasu, kwaani warétire inkwya.

¹¹ Sa uvi ukaturye nkalo ko tweera njira ya uwo ulairiri, waankoovera. Na ko tweera ulairiri uwo, nkulawa.

¹² Jeyyo, Miiro ni miija mbere ya Muluungu, na ulairiri ni muja, na ni wa uwoloki, kei wabooha.

¹³ Eri, kira ^chaboocha chaava inkwya kwaani wuu? Aka tuku! Maa kaa, sa uvi utaangwe ni uvi, wareeta inkwya kari niini ko tweera kira ^kijaa chaboocha, sa kwa njira ya ulairiri uvi utuube kava ni mavi munamunu kulookya.

Kwiisiinda na Uvi

¹⁴ Tamányire Miiro ni ya mutimii, maa kaa, niini ufumo waani ni wa muuntu, naani navawa iyoombe nive mutámwa wa uvi.

¹⁵ Kikomi niini mweenevyo si niimányire ^cheene nootumama tuku. Sa kira ^ndiri saaka tumama, si noodaha tumama tuku, maa kaa, nootumama yara ^nasula.

¹⁶ Kooni nootumama kira si ^noosaaka tumama, ni ruma niise Miiro yaboocha.

¹⁷ Haaha si niini kikomi ^nootumama uvi tuku, maa kaa, ura ufumo waani wa uvi ^wiikalaa kuri niini.

¹⁸ Sa namányire, kusiina ^chabooha chochoosi ^chiikalaa kuri niini tuku, noo kusea ufumwii wa wuuntu waani wa uvi. Sa nookoona mpima yo tumama ^vyabooha, maa kaa, si noodaha kuvitumama tuku.

¹⁹ Noosaaka tumama kira ^chabooha, maa kaa, si nookitumama tuku. Si noosaaka tumama ^chaviiha tuku, baa neembe ni jeyyo, nootuuba kitumama.

²⁰ Haaha kooni nootumama kira si ^noosaaka kukitumama, si niini ^nootumama ivyo tuku, maa kaa, ni ura uvi ^wiikalaa kuri niini.

²¹ Sa jeyyo, nataanga natiite mwiiro isii yaani, kira ^ndiri saaka tumama kira ^chabooha, nkiishaana nasáawire kutumama kiintu kivi.

²² Sa isi'iisii mutimii waani, Miuro ya Muluungu yaanjéryaa mutima.

²³ Maa kaa, nookoona kwatiite mwiiro wiingi ^wootumama murimo muvirii waani, ^mweene woolwa na mwiiro wa miryungu yaani. Uwo, wookumbweeya mbe mutumwa wa mwiiro wa uvi, ura ^wootumama murimo muvirii waani.

²⁴ Aka, niini mukiva! Ani ari kundamurirya fuma muvirii uhu ^wookuntwaala na inkwyyi?

²⁵ Noomudumba Muluungu ko tweera Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu! Jeyyo, niini mweenevyo kwa miryungu yaani ndiri mutumwa wa Miuro ya Muluungu, maa kaa, kwa ufumo wa wuuntu waani wa uvi, ndiri mutumwa wa miuro ya uvi.

8

Mwiikalo ^lóngoolwaa ni Mutima wa Muluungu

¹ Sa jeyyo, haaha kusiina ^ari luusa irya kwa vara ^valamaniwa na Kirisitu Yéesu tuku.

² Sa kwa njira ya Kirisitu Yéesu, miuro ya Mutima wa nkaasu, wavabweeya mave húuru fuma wiimiririi wa miuro ya uvi na inkwya.

³ Miuro si yadaha kutubweeya tave húuru na uvi tuku, sa teketeke ya ufumo wa wuuntu wiitu wa uvi. Sa jeyyo, Muluungu amatuma Mwaana waachwe ^ari na maviri ^ari ja yiitu suusu ^tari vavi. Uhu Mwaana waachwe aava mpóryo sa uvi, na kwa njira ihi Muluungu akava alúusire irya kwa uvi kuri maviri.

⁴ Muluungu abweeya jeyyo, sa uwoloki ura Miuro ^yasaaka, ukiimane isii yiiswi, suusu si ^twiikalaa ko tuuba ufumo wa wuuntu wiitu wa uvi tuku, maa kaa, ko tuuba Mutima wa Muluungu.

⁵ Vara ^wiikalaa ko longoolwa ni ufumo wa wuuntu waavo wa uvi, miryungu yaavo yaméreryaa mati kutumama uvi, maa kaa, vara ^valóngoolwaa ni Mutima Muija, vabwéeyaa viintu vira Mutima Muija ^asáakaa.

⁶ Sa miryungu ya ufumo wa wuuntu wa uvi ni inkwya, maa kaa, miryungu yo longoolwa ni Mutima, ni nkaasu na mwiikalo muija.

⁷ Sa miryungu ya wuuntu wa uvi ni mavi wa Muluungu, sa yeeye si iivíkaa isi ya Miuro ya Muluungu tuku, kei si adáhaa tuku.

⁸ Vaantu vara ^wiimirirwaa ni ufumo wa wuuntu waavo wa uvi, si vari daha kumweerya Muluungu mutima tuku.

⁹ Nyuunyu si mwiimirirwaa ni ufumo wa wuuntu waanyu wa uvi tuku, maa kaa, mwiimirirwaa ni Mutima, kooni Mutima wa Muluungu iikalaa kuri nyuunyu. Muuntu yoyoosi ura ^asiina Mutima wa Kirisitu, yeeye si wa Kirisitu tuku.

¹⁰ Maa kaa, kooni nyuunyu muri kiintu kimwi na Kirisitu, baa neembe miviri yaanyu yaakwya sa uvi, kuri nyuunyu mitima yaanyu ni nkaasu iri, sa mwavalwa muri vawoloki.

¹¹ Tamányire Muluungu amufufula Yéesu. Abweeya jeyyo kwa njira ya Mutima waachwe. Mutima wuwo, iikalaa isii yaanyu. Sa jeyyo, ^vyene Muluungu amufufula

Kirisitu Yéesu, viivyo kwa njira ya Mutima waachwe uhu ^aava kiintu kimwi na nyuunyu kiiheera ari nkaasu miviri yaanyu ^ikwyíjaa.

¹² Haaha vanaviitu si tasaakwa tundoikiikala ko tuuba ufumo wa wuuntu wiitu wa uvi tuku, noo kusea kwiikala ko tamama uvi.

¹³ Sa kooni mookiikala ja ^vyeene ufumo wa wuuntu waanyu wa uvi woovalongoola, kukwya muri. Maa kaa, kooni murékire kutamama nteendo mbi kwa laviro lwa Mutima, kikomi kiikala muri na Muluungu kwa siku ^jisiina uhero.*

¹⁴ Sa voosi vara ^valóngoolwaa ni Mutima wa Muluungu ni vaana va Muluungu.

¹⁵ Sa nyuunyu si mwahokera mutima ^uri vabweeyya mave vatúmwaa ^voófaa tuku. Tuku! Mwahokera Mutima ^woovabweeyya mave vaana va Muluungu, na kwa Mutima uwo toomwaanirira, “Áaba!” noo kusea, “Taáta!”

¹⁶ Uhu Mutima ^aláiraa hamwi na mitima yiitu, suusu turi vaana va Muluungu.

¹⁷ Haaha sa viintu suusu turi vaana vaachwe, suusu turi vahokeri va kwiichuunga kwa Muluungu. Kei suusu ni vahokeri hamwi na Kirisitu, kooni kikomi turi turikiriwa hamwi na Kirisitu, sa kei suusu tuheewe nkongojima hamwi ne.

Nkongojima ^Yookuuja

¹⁸ ^Ndiri laanga uturikiri uhu wa haaha si nookoona ni kiintu tuku kooni nafwáaniriye na nkongojima ^yookuuja, ira ^iri variyulwa kuri suusu.

¹⁹ Sa viintu vyoosi ^vyuumbwa, vyoosi vyawóojeraa kwa mpiima Muluungu avavariyule vaana vaachwe.

²⁰ Viintu vyoosi ^vyuumbwa ni Muluungu vyabweyyiwa vive matu isii ya mukube, si sa kweenda kwaavo tuku, maa kaa, ja kweenda kwa Muluungu.* Baa neembe ni jeyyo, kwatiite kwiilaangya,

²¹ sa ivyo viintu vyoosi lamuririwa viri fuma utúmwii wa usaambu, na viheewe uhúuru wa nkongojima ya vaana va Muluungu.

²² Sa tamányire fuuru haaha viintu vyoosi ^umba Muluungu vyoorira kwa makata, ja makata yo kiichungula.

²³ Baa si viintu vyoosi ^vyuumbwa vii tuku, baa suusu ^turi na ndiwa ja ncholo ja Mutima Muija, kwa isii toorira kwa usuungu kana toowoojera kwa mpiima kubweyyiwa tave vaana va Muluungu, noo kusea ununuuli wa miviri yiitu.

²⁴ Sa ko kwiilaangya jeyyo, suusu talamuririwa. Maa kaa, kooni wookiilaangya kiintu kira ^ukitúriye, uko si kwiilaangya tuku. Eri, kwatiite muuntu ^iiláangyaa turya ari kiintu kira ^ari nocho wuu?

²⁵ Maa kaa, kooni tookiilaangya kira kiintu si ^tunachoona, toosaakwa tukiwoojere kwa mpiima na kwa uyimiriyi.

²⁶ Viivyo ne Mutima atwaámbirirya haantu ^turi teketeke. Suusu si tamányire ^vyeene vyasaakwa tamuloombe Ijva tuku, maa kaa, Mutima mweeneevyo atulóomberaa kwa Muluungu kwa mariro wa usuungu ^vyeene baa si viri dahika kuvariyula na masáare.

²⁷ Ne Muluungu amányire fuuru isii ya mitima yaanyu, amányire miiririkano ya Mutima. Sa uwo Mutima avalóomberaa vaantu va Muluungu ja ^vyeene Muluungu asáakaa.

²⁸ Suusu tamányire Muluungu atámamaa masáare yoosi kureeta maaja kwa vaantu voosi ^vamweenda. Na avo vaanirirwa kwa miryungu yaachwe.

²⁹ Sa vaantu Muluungu ^avataanga keende aho ncholo, avasaawula viifwaane na Mwaana waachwe ^vyeene ari, sa Mwaana waachwe ave ndaambere kuri vaantu ^vari foo.

³⁰ Avo ^avasaawula, avaanirira, avo ^avaanirira kei avavala vave vawoloki, na avo ^avavala vave vawoloki kei avabweeyya vave na nkongojima.

Kweenda kwa Muluungu

* 8:13 Laanga Vagalatía 6:8. * 8:20 Laanga Ncholo 3:17.

³¹ Che de turi luusa kuri masáare aya? Kooni Mulungu ari ivarwii riitu ani ari daha kutuvarinduka suusu?

³² Mulungu si amoonera mbavariri baa Mwaana waachwe tuku, yeeye amutoola sa suusu voosi. Jooli ari reka kutuheera viintu vyoosi viija hamwi na kuboohya mutima kwaachwe?

³³ Ni ani ^ari vatwaala na kiloongii vaantu Mulungu ^avasaawala? Kusiina tuku! Mulungu avaválaa vave vawoloki.

³⁴ Ni ani ^ari tulusira irya? Kusiina tuku! Kirisitu Yésu aakwya, kei kulookya ayo, afufuka na iikalaa mukono wa kulume wa Mulungu, kei yeeye noo atulóomberaa.

³⁵ Ni ani ^ari tukera fuma kweenda kwa Kirisitu? Ni uturikiri, au marema, au waalakan'yo, au njala, au usava, au kusaaka kwiingira imalwii au inkwya wuu?

³⁶ Ja ^veene Masáare ^Yari Mpeho yaandika,
“Sa weewe tookulawa chobu,
tabweeyyiwe ja muundi jo siinja.”☆

³⁷ Baa neembe masáare ayo yoosi yootupata, suusu toosiinda munumunu na kulookya ayo, kwa nyambirirya ya yeeye ^atweenda.

³⁸ Kikomi namányire, kusiina kiintu ^kiri tukera na kweenda kwa Mulungu tuku, ive ni inkwya au nkaasu, ive ni mirimu miija au mirimu mivi, ive ni viintu ^vyoofumira haaha au ^viri fumira siku ^jookujja, ive ni wiimiriri kurumwii,

³⁹ ive ni weeru ya mweeri, au ni weeru ya isi au kiintu chochoosi chiingi ^chumbwa ni Mulungu, si kiri daha kutunanukula na kweenda kwa Mulungu ko kukundikaniwa na Kirisitu Yésu Mweenevyoosi wiitu tuku.

9

Mulungu na Kusaawala Kwaachwe Kukulu

¹ Kimaari kaa noolusa kwa Kirisitu niini ^ndiri kiintu kimwi ne, si noolusa aloongo tuku. Mutima waani ^wiisiman'yaa mavi na maaja na ^uri kiintu kimwi na Mutima Muija, ni laira wiise isáare iri kei.

² Mutima waani woorira no myaa, na natiite usungu maatuku vii si ^usíraa mutimii waani.

³ Ngaari nadaha kuloomba baa njumwe, na nkerwe na Kirisitu sa vanduu vaani, vaantu va lukolo lwaani kiwuntu, ngaari nabweeyya jeyyo.

⁴ Ava ni Viisiraéli, Mulungu avabweeyya vave vaana vaachwe, akavalaira nkongojima yaachwe na akaviika maháko novo. Kei Mulungu avaheera Miiró yaachwe na kwiichuunga kwaachwe na kumwiinamira Kaayii Njija ya Ijva.

⁵ Voovo ni va ufumo wa mbyaala ya vala baaba vakulu va ncholo na kwa wuntu wa Masía. Uhu Masía ni Mulungu ^himirira kira kiintu, yeeye adumbwe kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi.

⁶ Si noosea isáare ra Mulungu rasiindirwe tuku. Sa si kira Mwiisiraéli ^ari wa uvyaalo ^wafuma kwa Isiraéli ni Mwiisiraéli kikomi tuku.

⁷ Kei kuva vaana va ufumo wa mbyaala ya Aburaháamu si kuri vabweeyya vave kikomi vaana va Aburaháamu tuku. Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Sa lukolo lwaako ni kwa Isaka luri fuma.”☆

⁸ Ihi noo kusea, si vaana vara ^vavyaalwa kimaviri noo vaana va Mulungu tuku. Kiri vyoova jeyyo, vara ^vavyaalwa kwa ura ufumo wa kwiichuunga kwa Mulungu noo ^vari valwa ni vaana va Aburaháamu va kimaári.

⁹ Sa kwiichuunga kwa Mulungu kweeneevyo ni jei kwasea, “Mwaaka ^wookujja mpiindi ja iji kujja ndiri, na Sáara kuva ari iichángwíre mwaana mulume.”☆

¹⁰ Baa kei si jeyyo vii tuku, uwo mwaana wa uko kulaha ni Isaka taáta wiitu. Isaka ^akakule, amuloola Rabéeka na vakavyaala maása.

11 Maa kaa, sa kusaawula kwa Mulungu ni mweeri kuri, baa avo vaana si vanavyaalwa na baa si vanataanga riija na rivi,

12 Rabéeka asewa jei, “Mukúulu kumutamamira eende mudúúdi.”✠ Kei, Mulungu asáawulaa si kwa nteendo ja vaantu tuku, maa kaa, ja ^vyeene yeeye mweeneevyo aániriraa.

13 Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Namweenda Yaakúupu, maa kaa, Esáau namusula.”✠

14 Haaha che kaa turi sea? Mulungu asova uwoloki wuu? Aka tuku!

15 Sa Mulungu amusea Músa,
“Kumulaanga ndiri na riiso ra wuuja ura ^ndiri saaka mulaanga na riiso ra wuuja,
kei kumoonera ndiri mbavariri ura ^ndiri saaka moonera mbavariri.”✠

16 Sa jeyyo, ni Mulungu noo alámulaa kulaanga na riiso ra wuuja. Muuntu si ari saawula au si ari kiimanyikira tuku.

17 Sa Masáare ^Yari Mpeho yalúusa jei, Mulungu amusea Faráao, “Nakwiinula uve mutemi, sa kwa njira yaako ngururu jaani jitaangikane na irina raani rilúuswe kuri weeru yoosi.”✠

18 Ni kiweerwii viri, Mulungu aláangaa na riiso ra wuuja yoyoosi ^yoosaaka na afáfyaa mutima yoyoosi ^yoosaaka afafye mutima.

19 Haaha kúunsea muri, “Sa che de Mulungu aséaa atiite kiloongi na suusu? Sa ni ani ^ari kiikana vira Mulungu ^asáakaa?”

20 Eri, ati weewe muuntu vii uri ani fúuru umabeerule Mulungu? Eri, kiintu ^chúumbwa ifaanaa kimuurye ura ^achúumba, “Sa che wúunyumba ndiri jei?”✠

21 Eri, múmba nyiingu si ari daha kúmba nyiingu iviri kwa iroongo ririra na nyiingu imwi ive ya kitemi na yíngi ya kira siiku tuku wuu? 22 Jooli turi sea, kooni Mulungu yoosaaka koonekya kukorera kwa nkalar yaachwe na kubweeyya ngururu jaachwe jitaangikane? Che turi sea kooni atuurya mutima munumunu kwa uyimiriryi mukúulu kwa saama ja nkalar yaachwe ^jeene jasaakwa jimalwe?

23 Kei jooli turi sea kooni yoobweeyya jeyyo sa usúngaati wa nkongojima yaachwe utaangikane kwa jira saama jaachwe ja riiso ra wuuja jira ^ajitengenesha keende aho kali kwa nkongojima yaachwe?

24 Jooli turi sea, kooni baa suusu ni vamwi va vara ^avasaawula na si kufuma kwa Vayahúudi vii tuku, maa kaa, kufuma kwa vaantu si ^vari Vayahúudi kei?

25 Kitáabwii cha muláli na mutwe Hoséa, Mulungu asea,

“Vara si ^vajáa vaantu vaani,
vaanirira ndiri vaantu vaani!
Vaantu si ^nijáa naveenda hara lombere,
kúvaanirira ndiri ^naveenda,”✠

26 na “Haantu hara ^vasewa,
‘Nyuunyu si muri vaantu vaani,’
aho, kaanirirwa vari vaana va Mulungu ^Ari Nkaasu.”✠

27 Isáaya ne alúusa kwa sawúti nkúulu sa Viisiraéeli yoosea,

“Baa kooni mbyaala ya Isiraéeli,
ni nkúulu ja isaáre ra mbarimbari ya mayiya,
ni vake vii noo ^vari lamuririwa.

28 Sa Ijéva kiimikirirya ari
ulamu waachwe kuri weeru, chaangu,
na ukiimane.”✠

29 Ni ja ^vyeene Isáaya alúusa aho kali,
“Ngaari Ijéva Mweenengururu,

✠ 9:12 Laanga Ncholo 25:23. ✠ 9:13 Laanga Maláaki 1:2-3. ✠ 9:15 Laanga Ufumo 33:19. ✠ 9:17 Laanga Ufumo 9:16. ✠ 9:20 Laanga Isáaya 29:16; 45:9. ✠ 9:25 Laanga Hósea 2:23. ✠ 9:26 Laanga Hósea 2:1. ✠ 9:28 Laanga Isáaya 10:22-23.

si atuchererya vaana,
ngaari taava ja Sodóoma,
ngaari tamalwa ja Gomóora.”✠

Kusiita Kuruma kwa Isiraéli

³⁰ Che turi lúusa haaha? Ati vaantu si ^vari Viisiraéli vara si ^vasaakiraa uwoloki, Muluungu avabwéeyiirye vave vawoloki ko ruma vii.

³¹ Haaha, Viisiraéli vamányikaa kuva vawoloki kwa njira ya Miiró. Baa neembe ni jeyyo, vasiindwa kuva na uwo uwoloki.

³² Sa che? Sa viilaangya mirimo yaavo kiri vyo kiilaangya kuruma. Viikunguvala iwyii rira ^rikúnguvaryaa.

³³ Ja ^vyeene vyaandikwa,
“Laangi, uko Sayúuni viika niise iwe ^rikúnguvaryaa,
mwaalaliwe ^uri hitahita vaantu.
Maa kaa, yoyoosi ^ari muruma uwo,
si ari kooniwa soni vii kaa tuku.”✠

10

¹ Vanaviitu, mpiima ya mutima waani, na kuloomba kwaani kwa Muluungu, ni sa Vayahúudi valamuririwe.

² Sa ni koonekya niise kikomi, ava vaantu vamányikaa na mitima sa Muluungu, maa kaa, si vamányire vira viintu ^yoosaaka tuku.

³ Voovo si vamányire uwoloki ^ufúmaa kwa Muluungu tuku. Kei, vasáakiraa uwoloki waavo veeneevyo. Jeyyo, voovo si viibweeyya vave matu kari uwoloki wa Muluungu tuku.

⁴ Sa Kirisitu noo kukiimikirirya kwa Miiró, sa yoyoosi ^ari muruma, ave muwoloki mbere ya Muluungu.

Kulamuririwa ni kwa Vaantu Voosi

⁵ Kuva muwoloki ko tuuba Miiró, Músa aandika jei, “Muuntu yoyoosi ura ^atámamaa ^meene yasaakwa ni Miiró, kiikala ari ko yera tuuba iyo Miiró.”✠

⁶ Maa kaa, uwoloki ^wújjaa kwa njira yo ruma, Masáare ^Yari Mpeho yaandika jei, “Lúusa mutimii waako jei tuku, ‘Ani ^ari kaambuka fúuru kurumwii?’✠” Noo kúsea akamukiimye Kirisitu na kari weeru?

⁷ “Baku, ‘Ani ^ari kiima fúuru ntarii?’✠” Noo kúsea akamwaambukye Kirisitu fuma kwa ^vaakwa?

⁸ Maa kaa, Masáare ya Muluungu ni jooli yalúusa?

“Isáare raachwe ni heehi riri na weewe,
ni mulomwii na mutimii waako riri.”✠

Noo kúsea rira isáare ro muruma Kirisitu ^turiváriyalaa.

⁹ Sa kooni ulúusire na mulomo waako, “Yéesu ni Mweenevyoosi,” na kuruma mutimii waako, Muluungu amafúfúla fuma kwa ^vaakwa, lamuririwa uri.

¹⁰ Sa kwa mutima muuntu arúmaa, jeyyo aválwaa ni muwoloki, na kwa mulomo alúusaa, na jeyyo alámuririwaa.

¹¹ Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Yoyoosi ^ari mwiilaangya si ari kwaatiwa soni tuku.”✠

¹² Sa Múyahúudi na muuntu si ^ari Múyahúudi si viisimire tuku. Kwatiite Mweenevyoosi umwi vii kwa vaantu voosi, yeeye avatálaryaa kwa usúngaati voosi ^veene vamwaániriraa yeeye.

✠ 9:29 Laanga Isáaya 1:9; Ncholo 19:24-25. ✠ 9:33 Laanga Isáaya 8:14; 28:16. ✠ 10:5 Laanga Valáawi 18:5. ✠ 10:6 Laanga Nkumbukira ya Miiró 9:4; 30:12. ✠ 10:7 Laanga Nkumbukira ya Miiró 30:13. ✠ 10:8 Laanga Nkumbukira ya Miiró 30:14. ✠ 10:11 Laanga Isáaya 28:16.

- 13 Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Kira muntu ^ari mwaanirira Ijéva lamuririwa ari.”✧
- 14 Maa kaa, vaantu jooli vari mwaanirira ura si ^vanamuruma? Jooli vari muruma, ura si ^vanamuteera? Jooli vari muteera, kooni kusiina muntu wo vavariyurira?
- 15 Jooli vaantu vari mvariya, kooni si vanatumwa? Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Myujire ya vaantu ^varéeta Masáare Maaja, yabooha maatuku vii.”✧
- 16 Maa kaa, si voosi vakwátyaa Masáare Maaja tuku. Sa Isáaya alusa, “Ee Ijéva, ni ani ^aruma masáare yiiswi?”✧
- 17 Haaha, kuruma kújaa kwa njira yo teera isáare, na kuteera kújaa kwa isáare ra Kirisitu.
- 18 Maa kaa, ni kuurya niise, eri Viisiraéli si vateera tuku wuu? Hii vateera. Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“Sawúti yaavo yadoma kuri isi joosi,
noyo masáare yaavo yafika utulo waasi.”✧
- 19 Kei kuurya niise, eri, Viisiraéli si vataanga tuku wuu? Hii vataanga. Lwa ncholo Músa asea,
“Vabweeyya ndiri muvoonere kivina vaantu va isi jingi,
na vaantu ^vasiina manyi, vabweeyya ndiri makalale maatuku vii.”✧
- 20 Kei Isáaya asea ko kiitema,
“Vaantu vara si ^vaansaakiraa vaantúriye,
niini niyónekiirye kwa vaantu vara si ^vaanjurikirirya.”✧
- 21 Maa kaa, kuri Viisiraéli asea,
“Muusi woosi nawolola mikono yaani,
kwa vaantu ^vaankikanaa na si ^vaantéeraa.”✧

11

Mbavariri ya Mulungu kwa Isiraéli

- 1 Ni kuurya niise, Mulungu avasiita vaantu vaachwe wuu? Aka tuku! Niini mweenevvo ndiri Mwiisiraéli wa mbyaala ya Aburaháamu, fuma lukolo lwa Bénjamini.
- 2 Mulungu si avasiita vaantu vaachwe ^avataanga keende aho ncholo tuku. Si mookumbukira ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa Elía ^akavalusire Viisiraéli kwa Mulungu tuku wuu?
- 3 “Ee Ijéva, vulaire valáli na matwe vaako na vakányiirye masabáahu jaako, nachihire nimweene na voosaaka nkaasu yaani.”✧
- 4 Ni jooli Mulungu amuyirya? Amusea, “Niicheererya vaantu valume mayana mufungati (7,000) ^veene si vanachwaama kwiinamira Baáli.”✧
- 5 Baa haaha ni viivyo, vamwaari Viisiraéli ^vachaala ^veene Mulungu avasaawula kwa nduwo yaachwe.
- 6 Haaha kooni vasaawulwa kwa nduwo, si kwa mirimo yaavo tuku. Sa kooni ari saawula kwa mirimo ya vaantu, nduwo yaachwe ngaari si yaava nduwo tuku.
- 7 Che turi lusa haaha? Kira kiintu Isiraéli ^vakisaakiraa na manyiki si vakipata tuku. Maa kaa, vara ^vasaawulwa ni Mulungu vakipata. Vara viingi si ^vasaawulwa mitima yaavo yafafiwa.
- 8 Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“Mulungu avabweeyya vave ja vaantu ^vataavita,
na furu isiku avakunikirira miiso yaavo, vadiire kooni,
kei avakunikirira matu yaavo, vadiire teera.”✧

✧ 10:13 Laanga Yoéli 2:23. ✧ 10:15 Laanga Isáaya 52:7. ✧ 10:16 Laanga Isáaya 53:1. ✧ 10:18 Laanga Sabúuri 19:4. ✧ 10:19 Laanga Nkumbukira ya Miiro 32:21. ✧ 10:20 Laanga Isáaya 65:1. ✧ 10:21 Laanga Isáaya 65:2. ✧ 11:3 Laanga 1 Vatemu 19:10, 14. ✧ 11:4 Laanga 1 Vatemu 19:18. ✧ 11:8 Laanga Nkumbukira ya Miiro 29:4; Isáaya 29:10.

- ⁹ Ne Daúdi alúusa,
 “Ngovi jaavo jive kinyuhula na minyahu,
 kiintu ^kikunguvaryaa, vawye, na kive ni irya kwaavo.
¹⁰ Miiso yaavo yavikirwe kilwiirya sa vadiire koonu,
 myoongo yaavo iwode kwa uturikiri kwa siku ^jisiina uhero.”✠

Matáampi ^Yakondiwa

- ¹¹ Haaha ni kuurya niise kei, eri, Viisiraéeli viikunguvala sa vawye chalumwi wuu?
 Aka tuku! Maa kaa, sa kubweeyya uvi kwaavo, noo kusea kumusiita Yéesu, vaantu si
 ^vari Vayahúudi ulamuriri wavafikiire, sa Viisiraéeli vave na kivina.
¹² Haaha kooni kubweeyya uvi kwa Viisiraéeli kwaviire usúngaati kuri weeru, kei
 kooni mukube waavo waréetire usúngaati kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, kukiimana
 kwa Viisiraéeli ^vamura Yéesu ^kuri fika, reeta kuri usúngaati ^walookya.
¹³ Haaha ni lusika niise na nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi. Muluungu
 aansaawula nive mutumwi kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Natite nkongojima kuri
 murimo waani,
¹⁴ sa ndahe kuvabweeyya vaantu vaani voone kivina na kwa njira iyo nivalamurirye
 vamwi vaavo.
¹⁵ Kooni kusiitwa kwaavo kwareeta kulamaniwa kwa weeru na Muluungu, ha
 kurumwa kwaavo si kuri kuva ja nkaasu fuma inkwyii tuku wuu?
¹⁶ Kooni ikúunta ra ncholo ra muchu ^atwirwe ja mpóryo kwa Muluungu ni riija,
 muchu woosi ni muja, na kooni ichina ni riija, baa matáampi ni maaja.✠
¹⁷ Kooni matáampi yamwi ya museitúuni wa iwundii yatemwa na nyuunyu ^muri ja
 matáampi ya museitúuni wa isekii, mwakondiwa museitúnii uwo wa iwundii, na
 mukaanda kurya seve ya museitúuni uwo,
¹⁸ kari mundooyachwa mati matáampi yara ^yakerwa tuku. Kwivaa kipeembe tuku,
 sa miriri si yookiilaangya nyuunyu tuku, maa kaa, nyuunyu noo mookiilaangya miriri.
¹⁹ Haaha sea muri, “Matáampi yatemwa sa niini nkondiwe aho ichinii.”
²⁰ Ni kikomi. Matáampi ayo yatemwa sa si yamura Kirisitu tuku, maa kaa,
 nyuunyu mookiima neja sa kumuruma kwaanyu Kirisitu. Sa jeyyo, kwiivai kipeembe
 tuku, maa kaa, ofi.
²¹ Sa kooni Muluungu si ayoonera mbavariri matáampi yara ya ncholo, baa nyuunyu
 si ari voonera mbavariri tuku.
²² Laangi haaha wuja na kuhumba kwa Muluungu. Yeeye ahumba kwa vara
 ^vaawya, na ni muja kwaanyu nyuunyu kooni muri tuuba wuja waachwe. Kooni si
 jeyyo, baa nyuunyu temwa muri.
²³ Baa voovo kooni si vatúbire kusiita kumuruma Muluungu, kondiwa vari kei, sa
 Muluungu atite luviro lo vakondia kei.
²⁴ Nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi ni ja matáampi ya museitúuni wa isaka, maa
 kaa, mwaseyyiwa uko makakondiwa museitúnii wa iwundii, kuantu kiufumo si
 kwaanyu tuku. Eri, si viri vyaangu kakondia matáampi yara ufumo waavo ni museitúuni
 wa iwundii kuantu ^yafuma tuku wuu?

Vaantu Voosi va Muluungu Lamuririwa Vari

- ²⁵ Vanaviitu, sa mudiire kiivaa kipeembe mwatite tooti kulookya ^vyeene muri,
 noosaaka mutaange fuumbo ihi ya Muluungu. Kufafya mutwe kwavapata vamwi va
 Viisiraéeli ni furu hesáabu ya vaantu si ^vari Vayahúudi yo hokerwa ni Muluungu,
 ikiimane.
²⁶ Aho, Viisiraéeli voosi* lamuririwa vari, ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa,

✠ 11:10 Laanga Sabúuri 69:22-23. ✠ 11:16 Laanga Uvalo 15:17-21. * 11:26 **Viisiraéeli voosi:** Valwiiri va Masáare
 Maaja ^vari foo vaséaa masáare aya yalusa vaantu voosi ^vasaawulwa ni Muluungu, noo kusea, vaantu vaachwe voosi,
 Vayahúudi na si ^vari Vayahúudi.

“Mununuuli kuuja ari fuma Sayúuni,
yeeye seyya ari mwiikalo si ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa kwa vaana va
Yaakúupu.

27 Uhu noo muháko ^ndiri bweeyya novo,
niini mpiindi ^ndiri seyya uvi waavo.”☆

28 So siita Masáare Maaja ya Yéesu, Viisiraéli vaava vavi va Muluungu sa nyuunyu
vaantu si ^muri Vayahúudi. Maa kaa, sa viintu vasaawulwa ni Muluungu, Muluungu
akaari aveenda sa muháko ^abweeyya na vala baaba waavo.

29 Sa vilungulungu vya Muluungu na kwaanirira kwaachwe, si viséyyiwaa tuku.☆

30 Aho ncholo, nyuunyu mujáa mwamvalanduka Muluungu, maa kaa, vaantu va
Isiraéli ^vakamvalanduka Muluungu, Muluungu avalaanga na riiso ra wuuja nyuunyu.

31 Jeyyo haaha, voovo novo vamvalanduka Muluungu sa kulaanga na riiso ra wuuja
kwa Muluungu kutamanye na kwaavo, ja viintu kulaanga na riiso ra wuuja kwa
Muluungu kura ^kuújire na kwaanyu ko tweera Yéesu.

32 Sa Muluungu avachuunga vaantu voosi uvarindukii, sa avalaange na riiso ra wuuja
voosi.

Lwimbo lwa Dumbi

33 Hooni laanga ^vyeene usúngaati, tooti na umanyi wa Muluungu ^vyeene wakula!
Ni ani ^atáangaa ulamu na njira jaachwe?

34 “Ani ^amányire miryungu ya IJŪVA?
Ani ^iláangyaa sáare na Muluungu?”☆

35 “Ani ^amuheera Muluungu kiintu,
na Muluungu asaakwa arihe?”☆

36 Kira kiintu chuumbwa ni Muluungu, na kira kiintu kimwaari kwa ngururu jaachwe na
sa yeeye.

Nkongojima ni jaachwe kwa siku ^jisiina uhero. Kikomi.

12

Mpóryo ya Kikomi kwa Muluungu

1 Haaha vanaviitu noovakalaamya kwa kulaanga na riiso ra wuuja kwa Muluungu,
tooli miviri yaanyu ive ja mpóryo ^iri nkaasu, njija na ^imweéryaa Muluungu mutima.
Jeyyo, noo njira yaako ya kikomi yo mwiinamira Muluungu.

2 Kari mutuubirirye ^vyeene weeru ibwéeyya tuku, maa kaa, Muluungu avavalandule
mitima yaanyu muve na miryungu mifya. Aho, daha muri taanga na ruma muri
kikomi kusaaka kwa Muluungu ^kweene kari kuuja, kweéryaa mutima na kwakiimana.

3 Sa ko tweera nduwo ^ng'eene Ijva aampeera, ni kuvawyira niise nyuunyu voosi,
kari mwiiyónaa ni mweeri muri kulookya ^vyeene mwasaakwa tuku. Kiri vyoova jeyyo,
ilaangi miiririkano yaanyu kwa tooti ko tamanyan'ya na kira kipíimo cha kuruma kira
muuntu ^aheewa ni Muluungu.

4 Ja ^vyeene mwamányire, maviri umwi watiite viintu ^viri foo, na kira kiintu chatiite
marimo waachwe ^wiisimire.

5 Viivyo suusu baa neembe turi foo, turi maviri umwi ko va kiintu kimwi na Kirisitu,
na kira kiintu cha maviri uhu, chakundikaniwa na viivaachwe voosi.

6 Tatiite wuuja ^wiisimiresimire kwa ira nduwo ^taheewa ni Muluungu. Ura ^ari na
wuuja wo laala na matwe, atumie ja ^vyeene kumuruma kwaachwe Muluungu kari.

7 Kooni wuuja waachwe ni kutumamira vaantu, avatumamire neeja, kooni ni
kukiindya, akiindye neeja.

☆ 11:27 Laanga Isáaya 27:9; 59:20-21; Yeremía 31:33-34. ☆ 11:29 Laanga Varúumi 9:4-5. ☆ 11:34 Laanga Isáaya 40:13. ☆ 11:35 Laanga Ayúbub 41:11.

⁸ Òra ^ari na wuuya wo vaheera vyeewe matima, abweeyye jeyyo. Òra ^ari na wuuya wo saangira viivaachwe, avasaangire kwa kuboohya inda. Òra ^ari na wuuya wo longoola, alongoole ko manyika, na òra ^aláangaa na riiso ra wuujja, avalaange vyeewe na riiso ra wuujja na cheeru.

Kwiiyenda

⁹ Kweenda kwaanyu kari kúve na ukweembi tuku. Suuli isáare roroosi rivi, na mukonkomale kutumama wuujja mpíndi joosi.

¹⁰ Iyendi kinduu nyuunyu kwa nyuunyu, kira muuntu amwiiririkane mwiiwaachwe ta kwa nyemi.

¹¹ Kari muve vavira kwa Mulungu tuku, maa kaa, muve vakoonko mitimii, kumutamamira Mweenevyoosi.

¹² Muve na cheeru kwa kura kwiilaangya kwaanyu. Múndooyimirirya maremii, kei mukonkomale kumaloomba Mulungu.

¹³ Vaambiririyi vaantu va Mulungu vara ^vari na viintu vakeehekerwa, na vateengyi vayeni vyabooha na nyuumbii jaanyu.

¹⁴ Vatalaryi vara ^voovaturikirya, talaryi na kari mujúmaa tuku.

¹⁵ Muve na cheeru na vara ^vari na cheeru, na marire na vara ^voorira.

¹⁶ Ikali na mwiikalo muujja nyuunyu kwa nyuunyu. Kari mwiívaa vipeembe tuku, kiri vyoova jeyyo, ikiimiyi na isi na múndoova hamwi na vara ^voódomereriwaa. Kari mwiiyone mwatiite tooti kulookya viingi tuku.

¹⁷ Kari maríhaa muuntu uvi kwa uvi tuku. Maa kaa, mukwaatyee neeja kutumama yara ^yari maaja miiswii ya vaantu voosi.

¹⁸ Kooni viri dahika, bweeyi vyoosi vira ^mari daha kari ivaru raanyu sa mwiikale na kira muuntu na mwiikalo muujja.

¹⁹ Vijeengi vyaani naveenda. Kari maríraa muuntu nyono tuku. Rekeri ivyo kari nkalari ya uwoloki wa Mulungu. Sa Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Kariira nyono ni marimo waani niini, riha ndiri,”[☆] alúusa Ijva.

²⁰ Kiri vyoova jeyyo,

“Kooni muvi waako ari na njala, muheere chóorya.

Kooni ari na nyóota ya maaji, muheere maaji.

Kooni ubwéeyiirye jeyyo,

kúva uri ja umutíkire makala ya mooto mutwii waachwe.”[☆]

²¹ Kari urúmaa usiindwe ni uvi tuku, maa kaa, siinda uvi kwa wuujja.

13

Kunyemya Viimiriri

¹ Kira muuntu asaakwa ave matu kwa vaantu ^vari na ngururu jo kimirira isi. Sa ngururu jo kimirira jafúmaa kwa Mulungu vii, nojo ngururu jo kimirira javíkwaa ni Mulungu.

² Sa jeyyo, òra ^akíkanaa ngururu ijo jo kimirira isi, akíkanaa ulairiri wa Mulungu. Ne Mulungu aviika ijo ngururu jo kimirira. Vara ^vabwéeyaa jeyyo, kiiheera vari irya.

³ Viimiriri si varéetaa choooloo kwa vaantu vaaja tuku, maa kaa, kwa vaantu vavi. Haaha kooni moosaaka múdiire moofa mwiimiriri, bweeyi vyabooha, ne kuvadumbirira ari.

⁴ Sa mwiimiriri ni mutumami wa Mulungu, ne ímiriraa sa kunáalo yaanyu. Maa kaa, kooni woobweeyya vyavíha, weewe moofe. Sa uwo mwiimiriri atiite ngururu jo valaira chiiru vaantu vavi kutamanyan’ya na nkalari ya Mulungu.

[☆] 12:19 Laanga Nkambukira ya Miiró 32:35. [☆] 12:20 Laanga Mpíri 25:21-22.

⁵ Sa jeyyo, vyasaakwa mave matu kwa viimiriri, si so koofa kulairwa chiiru vii tuku, maa kaa, sa mitima yaanyu idire twaalwa na kiloongii kei.

⁶ Sa viivyo, mooriha koodi. Sa viimiriri ni vatamami va Mulungu ^veene vatoolaa mpiindi jaavo joosi kwiimirira.

⁷ Rihi noongwa ya kira muntu. Kooni muri na noongwa ya koodi, rihi, kooni ni ushúuru, rihi, kooni muntu asaakwa abweyyiriwe nkongojima, mabweyyiryi nkongojima, na kooni asaakwa anyemiwe, mnyemyi.

Kwiiyenda Kindu

⁸ Kari mave na noongwa yoyoosi kwa muntu yoyoosi tuku. Mave na noongwa imwi vii, yo kwiiyenda. Sa ura ^amweenda mukaaya waachwe, akiiman'ya Miiro.

⁹ Sa kwatiite ndairiri, baa ja ihi, "Kari uyéendaa na muki wa muntu tuku, kari wúúlaa tuku, kwiiva tuku, kumererya mati tuku,"[☆] na ulairiri wiingi woosi, amwaari isii ya ulairiri uh, "Mweende mwiiwaako ja ^vyeene wiiyenda mweeneevyo."[☆]

¹⁰ Kweenda si kwamubwéyyiryaa mukaaya uvi tuku. Sa jeyyo, kweenda noo ^kwakiiman'yaa Miiro yoosi.

¹¹ Bweyyi jeyyo, sa mwamanyire ni mpiindi che tari nojo. Mpiindi jo kiinaka fuma tulwii jafikire, sa kalamuririwa kwiitu kwavéeriire heehi kulookya aho ncholo ^tutarume vii.

¹² Uchiku wasésire, na kwaséngerire kweera. Haaha tureke nteendo ja kilwiiryii na twiivikire mata ya kiweeru.

¹³ Twiikale mwiikalo ^wabooha wa vaantu va mpiindi ja muusi. Kari tandookiikala ko bweyya ngovi ja uláku, kwa ureevi, ko laala na vaki va vaantu no yeenda ja kúri tuku. Na kari tandookiikala kwa wiitooli na kivina tuku.

¹⁴ Kiri vyoova jeyyo, kwa kira kiintu, malongoolwe ni YésuKirisitu Mweenevyoosi. Kari mündookiirikana kukiiman'ya uláku wa ufumo wa wuntu waanyu tuku.

14

Kvalamurira Vingi Tuku

¹ Muteengyi ura kuruma kwaachwe kari teketeke, kei, kari mwiirute ndihi ne sa miiririkano yaachwe ^yiisimire tuku.

² Muntu amwi kwa kuruma kwaachwe oónaa ifaanaa arye kiintu chochoosi ^yoosaaka, maa kaa, wiingi ^mweene si anakangaala mutimii, chóorya chaachwe ni mbowa ja masaambi vii.

³ Muntu ^aríjaa kira kiintu, kari amuchwe mati ura si ^aríjaa kira kiintu tuku. Ura si ^aríjaa kira kiintu kari alúuse irya kwa ura ^aríjaa kira kiintu tuku, sa Mulungu amuhokera.

⁴ Weewe uri ani furu umulamurire mutamami wa muntu wiingi? Mwiimiriri waachwe noo ^ari taanga, kooni mutamami waachwe íimire au awyíire. Ne kiima ari, sa Mweenevyoosi atite ngururu jo mwiimya.

⁵ Muntu ifaanaa alamule siku imwi ni njija mbere ya Mulungu kulookya siku jingi, wiingi ifaanaa alamule siku joosi jiifwíne. Kira muntu ataange kikomi vira ^yoolamula miryuungwii yaachwe.

⁶ Muntu ura ^alámúlaa siku imwi ni njija, abwéyyaa jeyyo sa Mweenevyoosi. Muntu ura ^aríjaa nyama, abwéyyaa jeyyo so mweerya mutima Mweenevyoosi, sa amúúmbaa na akarya. Na ura si ^aríjaa nyama, abwéyyaa jeyyo so mweerya mutima Mweenevyoosi, sa amúúmbaa de akarya kei.

⁷ Sa kusiina muntu amwi wiitu ^iikalaa sa yeemweene tuku, na kusiina ^akwíjaa sa yeemweene tuku.

[☆] 13:9 Laanga Ufumo 20:13-15; Nkambukira ya Miiro 5:17-21. [☆] 13:9 Laanga Valáawi 19:18.

⁸ Kooni tookiikala, tookiikala sa Mweenevyoosi, kooni tookwya, tookwya sa Mweenevyoosi. Haaha kooni tookiikala au tookwya, suusu ni va Mweenevyoosi.

⁹ Ni sa kiintu iki, Kirisitu aakwya, akafufuka sa ave Mweenevyoosi wa ^vaakwya na ^vari mooyo.*

¹⁰ Haaha weewe, sa che woomulamurira mwaanaanyu? Au weewe sa che woomuchwa mati mwaanaanyu? Sa suusu voosi kiima turi mbere ya ichuumbi ro lamurira ra Muluungu.

¹¹ Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“‘Kikomi,’ asea Mweenevyoosi,
‘kira muntu chwaama ari mbere yaani,

kira muntu ruma ari kwa lurimi lwaachwe niini ni Muluungu.’ ”*

¹² Jeyyo, kira muntu wiitu lusa ari masáare yaachwe mweenevyo kwa Muluungu.

Kumbweyya Mwaanaanyu Iikunguvale

¹³ Jeyyo, tareke kavalamurira viiviswi, kei tareke kubweyya chochoosi ^kiri vabweyya vaaniitu viikunguvale au vawyiire uvii.

¹⁴ Sa kari Yéesu Mweenevyoosi namányire kikomi kusiina kiintu ^kiri na njeo kwa ufumo waachwe tuku.* Maa kaa, kooni muntu ine kiintu kimwi chatiite njeo, kwaachwe chaviire na njeo.

¹⁵ Kooni umoóniirye mwaanaanyu usungu sa chóorya ^woorya, weewe mwiikalo waako si ulóngoolwaa ni kweenda tuku. Kari urúmaa mwaanaanyu ^mweene Kirisitu amukwyira asaambukirwe sa chóorya chaako tuku.

¹⁶ Kari urume kiintu kira ^chookoonekana kwaako chabooha, kiluswe chaviha tuku.

¹⁷ Sa Utemi wa Muluungu si kurya no nywa tuku, maa kaa, ni kuva vawoloki, kuva na mwiikalo muja na kweerya matima, ivyo vyaréetwaa ni Matima Muja.

¹⁸ Sa ura ^amatámamiraa Kirisitu jeyyo, amweéryaa matima Muluungu, na arúmwa na vaantu.

¹⁹ Haaha, tumanyike kutumama yara ^yaréetaa mwiikalo muja na ^yari tajeenga suusu kwa suusu.

²⁰ Kari usáambulaa murimo wa Muluungu so kiiruta ndihi sa chóorya tuku. Vyóorya vyoosi vyarumwa viriwe, maa kaa, vyaviha muntu kurya chóorya kiri ^mubweyya mwiiwaachwe iikunguvale uvii.

²¹ Ni pwee kadiira kurya nyama, au kanywa divái, au kadiira kutumama kiintu chochoosi ^kiri mubweyya mwaanaanyu awyiire uvii.

²² Kuruma kura ^utiite, vika kari weewe na Muluungu vii. Atalariwa ura muntu matima si ^amuhéeraa irya sa kira kiintu ^yootumama.

²³ Maa kaa, kooni uri na wiikovereri na chóorya ^cheene woorya, kooni uríire, heewa uri irya sa kira ^cheene wootumama si ukirúmire ni woloki mbere ya Muluungu tuku. Sa kutumama kiintu chochoosi kooni kisiina kari kuruma, ni uri.

15

Kuveerya Mitima Viiviswi

¹ Suusu vara ^takangaala kari kumuruma Yéesu, toosaakwa tundoovayimirirya vara ^vari teketeke. Kari tundootumama viintu ^vitweéryaa mitima suusu veenevyo vii tuku.

² Kira muntu kari suusu atumame viintu ^vyoomweerya matima mwiiwaachwe, sa amujeenge kari kumuruma Yéesu Kirisitu.

³ Sa baa Kirisitu mweenevyo si iiyeryaa matima yeemweene vii tuku, maa kaa, vira ^atumama ni hamwi viri na Masáare ^Yari Mpeho yara ^yalusa, “Vituki vyoosi ^vookutukira, vyookunfikira niini.”*

* 14:9 Laanga 2 Vakorinto 5:15. * 14:11 Laanga Isáaya 45:23. * 14:14 Laanga Maárika 7:18-20. * 15:3 Laanga Sabúuri 69:9.

⁴ Sa kira kiintu ^chaandikwa aho kali Masáarii ^Yari Mpeho, chaandikwa kutukiindya suusu. Kei chaandikwa sa tundoomwiilaangya Muluungu, kwa njira yo yimirirya na ko tuuriwa mitima fuma Masáarii ^Yari Mpeho.

⁵ Muluungu ^atuhéeraa kuyimirirya, na ^atutúuryaa mitima, avaheere nyuunyu matima wo va kiintu kimwi kanu moomutuubirirya Kirisitu Yéesu.

⁶ Jeyyo, kwa matima umwi, na kwa sawúti imwi, mudahe kumubweeyirya Muluungu nkongojima. Yeeye ni Taáta wa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu.

Masáare Maaja kwa Vaantu Voosi

⁷ Haaha vahokeri viivaanyu ja ^vyeene Kirisitu avahokera nyuunyu, sa mumaretere Muluungu nkongojima.

⁸ Noovawyiira, Kirisitu ujja kuvatumamira Vayahúudi, sa oonekye kimáári cha Muluungu na kura kwiichuunga Muluungu ^avaheera vala baaba vaavo kukiimane.

⁹ Abweeyya jeyyo, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vamubweeyirye Muluungu nkongojima sa kulaanga na riiso ra wuja kwaachwe kari voovo. Ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho,

“Sa jeyyo, kukubweeyirya ndiri nkongojima kati na kati ya vaantu si ^vari Vayahúudi, kimba ndiri kuridumbirira irina raako.”☆

¹⁰ Kei Masáare ^Yari Mpeho yasea,

“Nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi, eryl mitima na vaantu vaachwe.”☆

¹¹ Baa kei yasea,

“Nyuunyu vaantu voosi si ^muri Vayahúudi muduumbiriri Ijova, nyuunyu vaantu voosi va weeru muduumbi.”☆

¹² Nocho kitáabu cha Isáaya chalusa,

“Fuma mbyaala ya Yéese, turika riri itáampi, yeeye vimirira ari vaantu si ^vari Vayahúudi, novo mwiilaangya vari.”☆

¹³ Tamwiiláangyaa Muluungu. Uhu, noomuloomba avaheere mwiikalo muja na kweerya matima koosi kanu mootuuba kumwiilaangya, sa kumwiilaangya kwaanyu kukiingike kwa laviro lwa Mutima Muja.

Kiintu ^Chabweeyya Paúli Aandike Barúwa ihi

¹⁴ Vanaviitu, kikomi narúmire nyuunyu mwamema wuja, mwatiite umanyi woosi na kei mwamányire kwiilaangya sáare nyuunyu kwa nyuunyu.

¹⁵ Maa kaa, naándikire masáare aya ko kiitema sa nivakumbusikye masáare yamwi. Nabweeyirye jeyyo, sa Muluungu aampeera nduwo nive

¹⁶ matumami wa Kirisitu Yéesu kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Naheewa murimo wo lusa Masáare Maaja ya Muluungu ja mweeneisi waachwe, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vave ja mpóryo ^yarumwa ni Muluungu na ^yabweeyiwa njija ni Mutima Muja.

¹⁷ Sa jeyyo, nookiidumbirira ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu, sa murimo waani kwa Muluungu.

¹⁸ Niini si ^ndiri yera kulusika kiintu chiingi tuku. Niini lusika ndiri kira vii Yéesu Kirisitu ^atumama ko tweera niini, sa vaantu si ^vari Vayahúudi vave matu kwa Muluungu. Abweeyya jeyyo, ko tweera masáare ^nalusa na ^natumama

¹⁹ kwa ngururu ja viintu ^vihwálaryaa na ishára, na kwa laviro lwa Mutima Muja. Jeyyo, naringirira kira haantu, noovariyula Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu kwaandira múujii wa Yerusaleému furu isi ya kuli ya Iliriko.

☆ 15:9 Laanga Sabúuri 18:49; 2 Samwéli 22:50.

☆ 15:10 Laanga Nkumbukira ya Miiri 32:43.

☆ 15:11 Laanga

Sabúuri 117:1. ☆ 15:12 Laanga Isáaya 11:10.

²⁰ Mpíima yaani siku joosi, ni kuvariyula Masáare Maaja haantu irina ra Kirisitu si rinatereka, sa ndire joojeenga mwaarirywii wa maantu wiingi.

²¹ Ja vyeene Masáare Yari Mpeho yalusa,
“Vara veene si vanawyiirwa masáare yaachwe, koonu vari,
na vara veene si vanateera masáare yaachwe, taanga vari.”✠

Muryungu wa Paúli wo Kooluumbya Róoma

²² Iki, noo chaankitira kari foo nsiindwe kuuja na meenyu.

²³ Haaha sa viintu namárikirye mirimo yaani kunu, na sa viintu navijáa na mpíima yo joovaluumbya kwa myaaka iri foo,

²⁴ nalámwiire kutweera na aho, kati noodoma na isi ya Sipánia. Vyeenda ndiri na nyuunyu aho, kwa siku ngala, na mpíindi nookiinaka nookiilaangya kumpeera muri nyambirirya ya lyeendo lwaani.

²⁵ Maa kaa, haaha tamanya niise na múujii wa Yerusaleému nivatwaarire nyambirirya vaantu va Mlungu kura.✠

²⁶ Sa vaantu vamuruma Yésu uko Makedonía na Akáaya, vavyeenda kutoola kisaanga chaavo kuvambirirya vaantu va Mlungu vari vakiva uko Yerusaleému.

²⁷ Kubweeyya jeyyo, kwaveerya mitima kikomi, uwo ni murimo waavo kuvambirirya. Sa kooni vaantu si vari Vayahúudi vapata ntálarya ja mitima hamwi na Vayahúudi, novo vasaakwa vavambirirye Vayahúudi ntálarya jaavo ja viintu vya maviri.

²⁸ Haaha ndiri marikirya murimo uhu, na ndiri vaa mutooso wo vaheera visaanga ivi uko Yerusaleému, aho kuuja ndiri noo valuumbya mpíindi ndiri kuva njirii nootamanya na isi ya Sipánia.

²⁹ Kei namanyire siku ndiri kuuja na kwaanyu, kuuja ndiri kwa kukiimana kwa ntálarya ja Kirisitu.

³⁰ Haaha vanaviitu, kwa irina ra Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu na kwa kweenda kwa Mutima wa Mlungu, noovakalaamya mave hamwi na niini kunoombera ko manyika mbere ya Mlungu.

³¹ Noomberi sa ndamuririwe fuma kwa vaantu vara si vamuruma Yésu uko Yudeea.✠ Kei noomberi sa murimo waani uko Yerusaleému urumwe ni vaantu va Mlungu vari uko.

³² Jeyyo, kwa kusaaka kwa Mlungu, ndahe kuuja na kwaanyu kunu neériirye mitima na ntuuriwe mitima ni nyuunyu.

³³ Haaha nooloomba Mlungu ari ncholo ya mwiikalo muja, ave na nyuunyu voosi! Kikomi.

16

Lumbi kwa Vijeengi Vyaachwe

¹ Navyeëndire kuvataangya kuri nyuunyu irumbu riitu aséwaa Fóibe. Yeeye ni mutumami wa mpuka ya vaantu vamuruma Yésu uko iturii ra Kenkiréa.*

² Nooloomba mumbokere sa mwaava kiintu kimwi na Mweenevyoosi, ja vyeene vaantu va Mlungu vasaakwa. Mwaambirirya chochoosi cheene yoosaaka, sa yeeye aambirirya vari foo baa niini.

³ Nooloomba muunumbirye vala Pirisíila na Akíila, vatumami viivaani ko kundikaniwa na Kirisitu Yésu.

⁴ Voovo viivika nemwiinemwii sa vahon'ye nkaasu yaani. Niini na mpuka joosi ja vaantu vamuruma Yésu vara si vari Vayahúudi toovadumba.

✠ 15:21 Laanga Isáaya 52:15. ✠ 15:25 Laanga 2 Vakoríinto 8:19-21. ✠ 15:31 Laanga Mirimo ya Vatumwi 21:27-36.

* 16:1 *Kenkiréa*: Ni ituri ríjaa mbarimbari ya mayiya, heehi na múuji wa Koríinto. Laanga raamáani ya lyeendo lwa kaviri lwa Paúli kitáabwii cha Mirimo ya Vatumwi 15:36.

⁵ Kei luumbyi mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu ^valúmanaa kaayii kwaavo. Nuumbiryi Epainéeto kijeengi chaani. Namweenda munumunu. Yeeye noo ajáa wa ncholo kumuruma Kirisitu uko Ásia.

⁶ Nuumbiryi Maríia, yeeye amanyika maatuku vii kutumama sa nyuunyu.

⁷ Nuumbiryi Andironíko na Yúnia, Vayahúudi viivaani. Voovo vachuungwa manyololwii hamwi na niini. Voovo vamányirwe kwa vatumwi, na voovo valongoola kumuruma Kirisitu de niini.

⁸ Nuumbiryi Ampuliáato. Yeeye namweenda ko kundikaniwa na Mweenevyoosi.

⁹ Nuumbiryi Uribáano matumami mwiiwiiswi ko kundikaniwa na Kirisitu. Nuumburyi kijeengi chaani Sitásiki, namweenda munumunu.

¹⁰ Nuumbiryi Apéele. Yeeye arumika ko kundikaniwa na Kirisitu. Nuumbiryi voosi ^vari kaayii kwa Aristobúulo.

¹¹ Nuumbiryi Herodióoni Mayahúudi mwiiwaani. Nuumbiryi voosi ^vari kaayii kwa Narikíiso, voovo ^vamura Mweenevyoosi.

¹² Nuumbiryi Tirifaína na Tirifóosa, voovo ni vaantu vaki ^vamányikaa kutumama kuri Mweenevyoosi. Nuumbiryi Perisíisi. Yeeye namweenda. Yeeye ni muntu muki wiingi ^atumama ko manyika kwa Mweenevyoosi.

¹³ Nuumbiryi Rufáasi na íyo waavo. Rufáasi ni muntu ^asaawulwa murimwii ni Mweenevyoosi, na íyo waavo kwaani ni ja íyo wiitu.

¹⁴ Nuumbiryi Asinkiríito, Fulegóoni, Hérime, Patiróoba, Hérima na vaaniitu ^vamura Yéesu ^vari novo.

¹⁵ Nuumbiryi Filolóogo, Yulía, Neréea na irumbu raachwe, Olímpa na vaantu voosi va Mulungu ^vari novo.

¹⁶ Mándookiiluumbya viija ko kiisundira. Mpuka joosi ja vaantu ^vamura Kirisitu voovaluumbya.

Elairiri na Lumbi jo Kiimikirirya

¹⁷ Vanaviitu, noovakalaamya mündoolaanga vara vaantu ^varéetaa usoonki wo kiikera nkova, vara ^vavíkkaa viintu vyo kunguvarya mbere yaanyu. Kei, vakíkanaa ukiindya ^mwakiindiwa. Vanehi avo vaantu.

¹⁸ Sa vaantu ^vari jeyyo, si vamátumamiraa Kirisitu Mweenevyoosi tuku, kiri vyoova jeyyo, voovo vatúmamiraa uláku waavo veenevyo. Kwa masáare yaavo ^yari mwerere na yo koongoola, vakóoveraa mitima ya vaantu ^vari ferefere kuri kuruma kwaavo.

¹⁹ Kira muntu ateera kuva matu kwaanyu na sa jeyyo niini neeriwa matima. Maa kaa, noosaaka mave na tooti yo taanga maaja na mave si ^matumamaa mavi.

²⁰ Ne Mulungu ni ncholo ya mwiikalo muija. Yeeye pucha ari chaangu Irimu majewii yaanyu.

Nduwo ya Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu ive na nyuunyu. Kikomi.

²¹ Timotéeo, matumami mwiiwaani, avalúumbiirye. Baa Lukío, Yasóoni na Sosipáta, Vayahúudi viivaani, vavalúumbiirye.

²² Naani Teritío ^nookaandika barúwa ihi sa Paúli, navalúumbiirye kwa irina ra Mweenevyoosi.

²³ Mulúumbiwe ni Gáayo, mweenenyuumba kuntu ^niikalaa, kei kuntu mpuka yoosi ya vaantu ^vamura Yéesu ^valúmaniraa. Kei Erásto, yeeye ^imírira mpía ja múuji uhu, na Kwálito mwaaniitu vavalúumbiirye. [

²⁴ Nduwo ya Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, ive na nyuunyu voosi. Kikomi!]

²⁵ Haaha tumabweeyirye nkongojima Mulungu, yeeye ^adáhaa bweyya kuruma kwaanyu kwiisikane kwa luviro lwa Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu ^navakiindya. Masáare Maaja aya, yavikwa fuumbo keende aho ncholo,

²⁶ maa kaa, haaha yakunukulwa ko tweera masáare ^yaandikwa ni valáli na mutwe. Mulungu wa siku ^jisiina uhero, alairirya kimáári ikyo kikunukulwe kwa vaantu, sa vaantu va isi joosi ja weera vamurume na vave na matu kwaachwe.

²⁷ Mulungu yeemweene vii noo ^ari na tooti joosi, adumbwe kwa siku ^jisiina uhero ko tweera Yéesu Kirisitu! Kikomi!

Barúwa ya ncholo ya Paúli kwa Vakorínto Mulongooro

Barúwa iyi, yaandikwa ni Paúli mutumwi wa Yéesu Kirisitu kwa vaantu ^vamura Yéesu va múji wa Korínto (1:1). Yeeye Paúli noo ^aanda saankan'ya mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu uko Korínto. ^Vyeene vyoonekanaa, barúwa iyi yaandikwa kati ya myaaka ya 54-55 keende Kirisitu ^avyaalwa. Na barúwa iyi, Paúli aandika mpindi ^ajaa múji wa Efésu.

Múji wa Korínto ujaa wataangikana maatu vii uko isi ya Ugiriki, na utemii woosi wa Kirúmi. Múji uwo, ni mbarimbari ya mayi ya Mediterania ujaa (Laanga raamani ya lyeendo lwa kaviri lwa Paúli, Mirimo ya Vatumwi 15:36). Vaantu ^vari foo fuma mavaru yoosi ya weeru, vawalaanaa viintu ^viri foo na vaantu va múji wa Korínto. Vaantu ava, vajaa vatiite tuva jaavo ^jimsimiresimire, baa ja kulomba na kwiinamira vidabalaio (1:10-12; 8:1-8). Mirimo na tuva ijo, jijaa jabweyya vaantu ^vamura Yéesu vasaangyesaangye kumuruma kwaavo Yéesu na tuva jaavo.

Kei barúwa iyi, Paúli aturya mwaaswi masaa ^meene yajaa yuuriwa ni vaantu ^vamura Yéesu va Korínto (7:1). Kintu ^vajaa vuurya ni tuva jimwi ja mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu, kwiigavagava kwa vaantu ^vamura Yéesu na khanguta (5:1; 6:15-20). Kei, Paúli alusa ^vyeene vyasaakwa mpindi jo kulomba Mlungu (11; 14:26-40), wavya wa Mutima Muija (12:1-11; 14:1-25) na kufufulwa kwa vaantu (15:12-58). Aandika ayo, sa iyambirirye mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu vime neeja na vadiire kiipasa.

^Vyeene Kitabu iki Chagawa

Lumbi na dumba 1:1-9

Kwiigava kwa mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu 1:10-4:21

Paúli yookaan'ya hanguti na kwiitwaala na balasi 5:1-6:20

Ilola 7:1-40

Kumwiinamira Mlungu 8:1-11:1

^Vyeene vyasaakwa mpindi jo kulomba Mlungu na viro lwa Mutima Muija 11:2-14:40

Kufuka kwa Kirisitu na kwa vaantu ^vamura 15:1-58

Masaa ya herererya 16:1-24

Lumbi

¹ Barúwa iyi, yafumire kari niini Paúli na Sositénesi mwaaniitu. Mlungu noo ^aanyanirira kwa kusaaka kwaachwe nive mutumwi wa Kirisitu Yéesu.

² Ni kvaandikira niise nyuunyu mpuka ya vaantu ^mumuruma Mlungu uko múji wa Korínto. Nyuunyu mwatalariwa ni Kirisitu Yéesu. Kei mwaanirirwa ni Mlungu mave vaantu vaachwe vaaja, hamwi na vaantu voosi kira haantu, vara ^vamlóombaa Mweenevyoosi wiitu Kirisitu Yéesu, Mweenevyoosi waavo na wiitu.

³ Nduwo na mwiikalo muija fuma kwa Mlungu Taata wiitu, na kwa Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, jive na nyuunyu.

Paúli Yoomdumba Mlungu

⁴ Siku joosi namadumbaa Mlungu sa nyuunyu. Yeeye avaheera nduwo yaachwe kwa njira yo vakandikan'ya na Kirisitu Yéesu.

⁵ Kwa njira ya Kirisitu Yéesu, mwasungaata kwa kira kintu, kwa ndusika yaanyu na kwa manyi waanyu.

⁶ Ihi yonekya masaa ya Kirisitu ni ya kikomi ^kari nyuunyu.

⁷ Jeyyo, mwatiite kira wuuya fuma kwa Mutima Muja, kana moowoojera kuvariyulwa kwa Mweenevyoosi wiita, Yésu Kirisitu.

⁸ Yeeye kuvabweyya ari mave na ngururu furu uhero, sa mave si mung'urirwaa siku ira ya Mweenevyoosi wiita, Yésu Kirisitu ^ari kaja jo lamirira vaanta.

⁹ Muluungu bweyya ari jei, sa yeeye ni wo kiilaangiwa. Yeeye avaanirira nyuunyu mave kiintu kimwi na mwaana waachwe Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiita.

Kwiigava kwa Vaanta ^Vamuruma Yésu

¹⁰ Haaha vanaviita, ni kavaloomba niise kwa irina ra Mweenevyoosi wiita, Yésu Kirisitu, nduusikii jaanyu, kari uhu indoolusa iki na ura kira tuku. Kari mandookiigavagava nyuunyu kwa nyuunyu tuku, kiri vyoova jeyyo, mave kiintu kimwi kwa miryungu yaanyu na kwa kira ^mootumama.

¹¹ Vanaviita, natéire fuma kwa vaanta va nyumba ya Kiléo, kari nyuunyu kwatiite wiitoli.

¹² Vamwi vaanyu voosea, "Niini namutubaa Paúli." Vingi voosea, "Niini ni wa Apóolo," au wingi yoosea, "Niini ni wa Kéefa,"* na wingi yoosea, "Niini ni wa Kirisitu."

¹³ Eri, Kirisitu iigavagava wuu? Tuku! Eri, Paúli aning'iniwa masalábii furu akakwya sa nyuunyu wuu? Au nyuunyu mwabatisiwa kwa irina ra Paúli wuu?

¹⁴ Noomadumba Muluungu sa nabatisa Kirisipo na Gáayo vii.

¹⁵ Sa jeyyo, kusiina ^ari daha sea abatisiwa kwa irina raani tuku.

¹⁶ Kei nabatisa vanduu va Sitefáni, kooni kwatiite vingi nabatisa si nookumbakira tuku.

¹⁷ Sa Kirisitu si aantuma jo batisa tuku. Kiri vyoova jeyyo, aantuma kuvariyula Masáare Maaja, si kookiilaangya tooti jo lusika tuku, sa kubweyya jei, bweyya kari inkwya ya Kirisitu masalábii, isove ngururu.

Kirisitu ni Tooti ya Muluungu

¹⁸ Masáare ya kukwya kwa Kirisitu masalábii kwa vara ^voorimira, voónaa ni ukoókoyo, maa kaa, kwa suusu vara ^toolamuririwa, masáare ayo ni ngururu ya Muluungu.

¹⁹ Masáare ^Yari Mpeho yasea, "Mala ndiri tooti ja vara ^vari na tooti,

kei miryungu ya vara ^vari na miryungu kiisiita ndiri."☆

²⁰ Hai ari muntu ^ari na tooti? Hai ari mukiindya wa Miiro? Hai ari mumanyi wo lusika siku iji? Muluungu oónekiirye umanyi wa weeru ihi, ni ukoókoyo.

²¹ Sa Muluungu kwa tooti jaachwe oona weeru si iri mataanga kwa tooti ja vaanta tuku. Muluungu avyeenda kavalamurirya vaanta ^varuma kwa uvariyuli wiiswi wa kikoókoyo.

²² Vayahúudi voosaaka ishára sa varume, na Vagiríki voosaaka tooti.

²³ Maa kaa, suusu toovariyula Kirisitu ^aning'iniwa masalábii furu akakwya. Kwa Vayahúudi kiintu iki choobweyya viikunguvale, na kwa vaanta si ^vari Vayahúudi vookoona ni ukoókoyo.

²⁴ Maa kaa, kwa vaanta vara Muluungu ^avaanirira, vave Vayahúudi au vaanta si ^vari Vayahúudi, Kirisitu ni ngururu na tooti ya Muluungu.

²⁵ Sa ukoókoyo wa Muluungu, watiite tooti munamunu kulookya tooti ja vaanta, na teketeke ya Muluungu, yatiite ngururu kulookya ngururu ja vaanta.

²⁶ Haaha vanaviita, kumbukiri viintu ^majáa de mwaanirirwe ni Muluungu. Vake kari nyuunyu noo voonekanáa ni vaanta ^vari na tooti mbere ja vaanta. Na vake kari nyuunyu noo majáa na marina makulu, na vake, majáa mwavyaalwa kwa vasúngaati.

* **1:12 Kéefa:** Ni irina ríngi ra Kieburanía ra Simóoni Peéterí. Laanga **Peéterí** Utamanulí wa Masáare na Kilaangi.

☆ **1:19** Laanga Isáaya 29:14.

²⁷ Maa kaa, Muluungu asaawula vira viintu weeru ^yoónaa ni vya kikoókoyo, sa avakwaatyé soni ^vari na tooti, kei asaawula viintu ^viri teketeke vya weeru sa avakwaatyé soni ^vari na ngururu.

²⁸ Muluungu asaawula viintu vya isi na ^vichwíwaa mati, viintu ^vyoónekaa ja kiintu kisiina vya ihi weeru, sa avichwe mati vira ^vyoónekanaa vya kikomi.

²⁹ Abweeyya jeyyo, sa kusoveke muuntu wookíivaa kipeembe mbere ya Muluungu.

³⁰ Muluungu mweeneevyo noo ^avakundikan'ya na Kirisitu Yéesu. Yeeye amabweeyya Kirisitu ave tooti yiitu. Yeeye Kirisitu atubweeyya tave vawoloki, na tave vaaja mbere ya Muluungu na atununuula fuma uvii.

³¹ Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea,
 “Ura ^yoosaaka iidumbirire,
 iidumbirire sa IJEVA vii.”✠

2

Kwaarya Masáare ya Yéesu ^Aning'iniwa Furu Akakwya

¹ Vanaviitu, ^nkúje na kwaanyu, si navavariyerira fuumbo ya Muluungu kwa ndusika yo heemba au kwa tooti ja vaantu tuku.

² Nabweeyya jeyyo, sa nijaa nalamula kurimirya kira kiintu mpindi ^nijaa na nyuuny, kiintu ^nijaa nocho, ni kumutaanga YéesuKirisitu vii, uhu ^aning'iniwa musalábii furu akakwya.

³ Mpindi ijo, nijaa nuja na kwaanyu nsiina ngururu kuu ndiri na woowa na nootetema munamunu.

⁴ Ndusika yaani na kuvariyula kwaani, si kujaa kwa masáare ya tooti na yo heemba vaantu tuku, maa kaa, kwa ngururu ^jiyónekyaa ja Mutima Muija.

⁵ Nabweeyya jeyyo, sa kuruma kwaanyu kave ngururwii ja Muluungu, na si kave kuri tooti ja vaantu tuku.

Tooti ya Kikomi Fuma kwa Mutima Muija

⁶ Haaha, talúsikaa tooti kwa vaantu ^vafáfire kimutima, maa kaa, si tooti ja ihi weeru tuku, baa kei si tooti ya viimiriri va ihi weeru ava ^voodoma no malwa tuku.

⁷ Suusu talúsaa tooti ya fuumbo ya Muluungu, ^ng'eene yiivisa. Ihi tooti, Muluungu iivika baa weeru si inumbwa sa nkongojima yiitu.

⁸ Tooti ihi, si yataangwa ni mwiimiriri wa ihi weeru baa umwi tuku. Sa ngaari vataanga, ngaari si vamuning'in'ya musalábii furu akwye Yéesu Mweenevyoosi wa nkongojima tuku.

⁹ Maa kaa, ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho,
 “Kusiina riiso ^rinoona tuku,
 kusiina kutu ^kunateera tuku,
 kusiina muuntu ^anavika mutimii tuku,
 yara ^meene Muluungu iimya neeja,
 sa vaantu vara ^vamweenda.”✠

¹⁰ Ayo noo masáare Muluungu ^atavariyerira suusu, kwa njira ya Mutima waachwe. Mutima wafyéekulaa baa yara ya kimbiso cha Muluungu.

¹¹ Eri, ni ani kuri vaantu ^amányire ^cheene muuntu yookiiririkana? Ni mutima wa uwo muuntu uri isii yaachwe vii. Ni jeyyo viri, masáare ya Muluungu kusiina ^amányire tuku, ni Mutima wa Muluungu vii.

¹² Haaha suusu, si tahokera mutima wa weeru tuku, kiri vyoova jeyyo, Mutima fuma kwa Muluungu. Abweeyya jeyyo, sa tataange vyabooha, vira Muluungu atuheera bweete.

¹³ Tooluusika aya masáare, si kwa tooti ^taakiindiwa ni vaantu tuku. Tooluusika yara ^takiindiwa ni Mutima Muija. Toovariyula kikomi cha mutima kwa masáare ya mutima.

¹⁴ Muuntu ^asiina Mutima wa Mulungu, si adáhaa hokera yara ^yoofuma kwa Mutima wa Mulungu tuku. Sa kwa uwo muuntu ayo masáare ni ukoókoyo, na si ari yataanga tuku, sa ayo yataangikanaa ko chukuruma kimutima vii.

¹⁵ Muuntu ^alóngoolwaa ni Mutima Muija, uwo achúkurumaa kubooha na kuviiha kwa yoosi, na yeeye si ari chukurumwa ni muuntu yoyoosi tuku.

¹⁶ Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“Ani ^amányire miryungu ya Ijova?”

Kei, ani ^ari daha kumuheera miryungu Mulungu?”[☆]
Maa kaa, suusu tatiite miryungu fuma kwa Kirisitu.

3

Kwiigava kwa Vaantu ^Vamuruma Yésu

¹ Vanaviitu mpiindi ^nijaa meenyu si naluusikaa na nyuunyu ja noolusika na vaantu ^valóngoolwaa ni Mutima Muija tuku. Maa kaa, ja noolusika na vaantu ^vari va ihi weeru, kei ja noolusika na vasinga vaduudi kari kumuruma Kirisitu.

² Vasinga vaduudi, ni masusu vanywijaa, si vahéewaa chórya cha vaantu vakulu tuku. Ni jeyyo baa niini navaheeráa ukiindya ^ari ferefere, sa mujaa mukaari si munakangaala tuku. Kikomi, baa haaha mukaari kangaala.

³ Mukaari, sa mwiikalo waanyu ni wa weeru. Sa kooni kivina na wiitooli ukaari kari nyuunyu, eri, ivyo si vyookoonekya nyuunyu mari vaantu va weeru na mwalóngoolwaa ni mpiima ja maviri tuku wuu?

⁴ Kooni umwi waanyu yoosea, “Niini namutúubaa Paúli,” kei wiingi yoosea, “Niini ni wa Apóolo,” kubweyya jei si koónekya mwiikalaa ja vaantu si ^vanamuruma Yésu tuku wuu?

⁵ Apóolo ni ani? Na Paúli ni ani? Voovo ni vatamami vii Mulungu ^avatama vavaambirirye mumurume. Na kira umwi wiitu atumama marimo ^mweene aheewa ni Yésu Mweenevyoosi.

⁶ Niini nahaanda mbeyu, Apóolo iitirira maaji, maa kaa, Mulungu noo ^abweyya jikakula.

⁷ Jeyyo, ura ^aháandaa na ura ^iitiriraa si kiintu tuku, kiri vyoova jeyyo, Mulungu yeemweene noo ^ajibwéeyaa jikule.

⁸ Ura ^aháandaa na ura ^iitiriraa maaji, voosi viifwíne baa neembe kira muuntu ^ari hokera kunáalo yaachwe kwa marimo waachwe.

⁹ Sa marimo ^tutámamaa niini na Apóolo, ni wa Mulungu. Na nyuunyu ni iwanda raachwe. Kei ni nyumba yaachwe.

¹⁰ Mulungu kwa nduwo yaachwe aanyambirirya nkajeenga mwaariryo wa nyumba ja mijeengi mamanyi ^ari na tooti. Haaha muuntu wiingi yoojeenga mweeri ya uwo mwaariryo. Maa kaa, muuntu ura ^yoojeenga mweeri yaachwe yoosaakwa alaange neeja ^vyeeene yoojeenga.

¹¹ Sa kusiina muuntu wiingi ^ari viika mwaariryo wiingi wowoosi tuku, maa kaa, ura ^waviikwa vii, nowo ni Yésu Kirisitu.

¹² Muuntu ifaanaa ajeenge mweeri ya mwaariryo uwo kwa saháabu, chuma cha mpía, mawye ya iyoombe ikulu, miti au baa na masaambi.

¹³ Kwa vyovyooosi vira, marimo waachwe kooneka uri ni jooli ^uri kiweerwii, siku Kirisitu ^ari lamurira mirimo yoosi. Sa siku iyo ya ulamu, mirimo yoosi yereniwa iri na mooto, mooto yereni ya uri marimo wa kira muuntu.

¹⁴ Kooni kira ^cheene ura muuntu ajeenga kiri chaala, uwo muuntu hokera ari kunáalo.

[☆] 2:16 Laanga Isáaya 40:13.

¹⁵ Kooni marimo waachwe wafiire, kava ari ariire mukube, maa kaa, yeeye lamuririwa ari ja muntu ura ahongiire kufya mooto.

¹⁶ Eri, si mamanyire tuku nyuunyu ni Kaaya Njija ya Mlungu na Mutima wa Mlungu ikalaa isii yaanyu tuku wu?

¹⁷ Kooni muntu asambwiire Kaaya Njija ya Mlungu, Mlungu muma ari imalo uwo muntu, sa Kaaya Njija ya Mlungu ni njija na noo nyuunyu.

¹⁸ Kiikooveri tuku! Kooni muntu umwi kari nyuunyu yookiiyona atite tooti ya ihi weera, yoosaakwa ave mihoho sa ave muntu ari na tooti ya Mlungu.

¹⁹ Abweeye jeyyo, sa tooti ya weera ihi, ni ukokoyo mbere ya Mlungu. Ja vyeene Masare Yari Mpeho yaandikwa,

“Mlungu avakwataa vara vari na tooti ukwaata waavo.”✠

²⁰ Kei yasea,

“Ijeva amanyire miiririkano ya muntu ari na tooti ni kintu kisiina.”✠

²¹ Sa jeyyo, kari wiivaa kipeembe so tuuba muntu tuku. Sa suusu voosi Mlungu atavika kvaambirirya nyuunyu,

²² ive ni nini Pauli, au Apolo, au Keea.* Kei avahera viintu vyoosi kvaambirirya nyuunyu, ive ni weera, au nkaasa, au inkwya, viintu vyoosi viriko haaha na viri kava. Viintu ivyo vyoosi ni vyaanyu.

²³ Nyuunyu mari va Kirisitu, na Kirisitu ni wa Mlungu.

4

Mirimo ya Vatumwi

¹ Jeyyo, vaantu vatulaange suusu ja vatumami va Kirisitu, na vaantu taheewa fuumbo ya Mlungu tukivariyale.

² Haaha muntu ura aheewa marimo, yoosaakwa ave mutumami wo kiilaangiwa.

³ Maa kaa, kari nini ni kintu kiduudi manumunu kooni nalamurirwe ni nyuunyu au ni mulamuli yoyoosi wa vaantu. Baa nini mweeneevyo si ndiri kwiilamurira vyeene natumamire uhu marimo tuku.

⁴ Mutima waani si wantwala na kiloongi tuku. Baa jeyyo, iki si choolaira mwiikalo waani waválwaa ni wa uwoloki tuku. Yesu Mweenevyoosi noo aandamuriraa nini.

⁵ Sa jeyyo, kari mūdoolamurira muntu na mpiindi jikari si jinafika tuku. Rindiri fura Mweenevyoosi ahinduke. Yeeye, kunukala ari yara masare yoosi meene yaviswa kilwiiryi, na vika ari miiririkano ya mitimii ya vaantu kiweeri. Mpindi ijo, kira muntu hokera ari dambi ira yasaakwa apate, dambi fuma kwa Mlungu.

⁶ Vanaviitu, nini nasimire lusimo uhu lwaani na Apolo, sa madahe kwiikiindya fuma kari suusu na mataange mpiri ihi, “Kari malookereryaa kira chaandikwa tuku.” Aho, si mari kwiivaira kipeembe muntu umwi na mumuchwe mati wiingi tuku.

⁷ Sa ni ani akubweyya weewe wiisimirire na vingi? Kira kintu mari nocho, mwaheewa ni Mlungu. Kooni mwaheewa vii, che choobweyya wiivae kipeembe ja si waheewa?

⁸ Haaha nyuunyu mookiisea mwiikinkimire! Mookiiyona mwasungatire! Mookiiyona mwavire vatemi na suusu va che kei. Kikomi, ngaari mwaava vatemi na suusu tave vatemi hamwi na nyuunyu.

⁹ Vyeene nookona, Mlungu atavika suusu vatumwi tave vaantu vo kiimikirirya kamwi. Taava ja vaantu valamurirwe kulawa. Atubweyya tave kintu cho laanga kwa weera, mbere ya iyimbi ra vaantu na mirima.

✠ 3:19 Laanga Ayubu 5:13. ✠ 3:20 Laanga Saburi 94:11.

* 3:22 Keea: Ni irina riingi ra Kieburania ra Simoni Peeteri. Laanga Peeteri Utamanulii wa Masare na Kilaangi.

¹⁰ Suusu ni vakoókoyo sa Kirisitu, maa kaa nyuunyu ati moosea mwatiite tooti ko kundikaniwa na Kirisitu! Suusu tiri teketeke, maa kaa, nyuunyu muri na ngururu! Suusu toochwiiwa mati, maa kaa nyuunyu ati moonyemiwa!

¹¹ Furu mpiindi ihi, suusu tiri na njala na takálukirwe, tookiivikira masambala, tookoondomereriwa, na tusiina nyumba.

¹² Toomanyika kutumama mirimo kwa mikono yiswi. Vaantu ^vari tujuma, suusu tavatalaryaa. Vaantu ^vari tuturikirya, suusu tayimirirya.

¹³ Vaantu vootolongowererya, na suusu tookuuyirya vyabooha. Haaha suusu tookoonekana ni waavu wa weeru na kwa kira muuntu suusu ni kosu.

¹⁴ Si nookaandika viintu ivi sa nivakwaatyene soni tuku, maa kaa, noosaaka nivalume kutu nyuunyu vaana vaana vaani ^naveenda.

¹⁵ Baa kooni muri kuva na vakiindya masáare ya Yésu mayana ikimi (10,000), mwatiite taata umwi vii wa mitima yaanyu. Niini ni taata waanyu ko kundikaniwa na Kirisitu Yésu kwa njira yo varetera Masáare Maaja.

¹⁶ Ni kuvakalaamya niise, muuntuubirirye.

¹⁷ Sa jeyyo, namutú mire Timotéo na kwaanyu. Yeeye ni mwaana waani ^namweenda na wo kiilaangiwa sa kura kukundikaniwa kwiitu na Mweenevyoosi. Yeeye vakumbusikya ari ^vyeene níkalaa ja mapooji wa Kirisitu Yésu, na ^vyeene kwiikala uko kudóman'yaa na ukiindya waani, kwa kira mpuka ya vaantu ^vamura Kirisitu.

¹⁸ Kuri nyuunyu, vamwaari vamwi vaanyu ^vookiivaa kipeembe, ja si ndiri kuuja kei na kwaanyu.

¹⁹ Maa kaa, kooni Mweenevyoosi avyeéndire, kuuja ndiri na kwaanyu chaangu. ^Kuuja ndiri sa ji nteere ^vyeene vooluusa avo vaantu ^viivaa vipeembe na ji ntaange ni ngururu che ^vatiite.

²⁰ Sa Utemi wa Muluungu si kiintu cho luusika vii tuku, maa kaa, ni nteendo ^joónekiwa ni ngururu ja Muluungu.

²¹ Ni che moosaaka? Nuuje na nkome yo vachuunda, baka nuuje na kweenda na uholi wa mutima?

5

Vahanguti Vasive Mpukii ya Vaantu ^Vamura Yésu Tuku

¹ Ni kikomi nawyíirirwe kwatiite vaantu vahanguti kuri nyuunyu. Uhanguti uwo ni wo hwaalarya maatuku vii, walookya baa wa vaantu si ^vamumányire Muluungu, ati muuntu andookiikala na muki wa taata waavo.

² Ati mumwaari mookiivaa vipeembe kiri vyookoona usungu mitimii! Uwo ^ari na musoolo ^ari jeyyo, yoosaakwa akerwe fuma kuri nyuunyu.

³ Baa neembe si ndiri na nyuunyu kimaviri, ni na nyuunyu ^ndiri kimutima. Naani nahámwiire luusa irya kwa muuntu uhu ^atamama isáare iri, ja ngaari naari uko.

⁴ Haaha ^muri lumana, kwa irina ra Yésu Mweenevyoosi, kuva ndiri hamwi na nyuunyu kimutima, na laviro lwa Yésu Mweenevyoosi veera luri aho.

⁵ Aho, mumakwaatyene uhu muuntu kwa Irimu sa maviri waachwe umalwe, na mutima waachwe ulamuririwe siku yo hinduka Yésu Mweenevyoosi.

⁶ Kwiivaa kipeembe kwaanyu, si kwabooha tuku. Si mumányire usasi kiduudi vii wuúkyaa itoonge roosi ra muchu tuku wuu?

⁷ Seyyi uwo usasi wa kali noo kusea, museyyi uwo muuntu muvi kuri nyuunyu, sa kubweeyya jeyyo, noo kuseyya usasi wa kali. Aho, kuva muri vaantu vafya ja itoonge ifya ^risiina usasi. Na jeyyo, noo ^vyeene mwahumala kuva, sa Muluungu amutoola Kirisitu ave Mpóryo ya Muundi ^iri mpeho sa Paásika.✧

⁸ Haaha tubweeyye Ngovi ya Paásika, si na mukáate [^]uri na usasi tuku, noo kusea mukáate [^]uri na kuviiha na [^]vi tuku. Maa kaa, tubweeyye Paásika na mukáate [^]usiina usasi, noo kusea kwa mutima mweeru na kimáári. ✧

⁹ Barúwii yaani, navaandikira mureke kundoosaangirira na vahanguti.

¹⁰ Si nalusikira vaantu va ihi weeru vara [^]vari vahanguti, si [^]viikinkimaa, [^]vakwáataa vaantu matu na vara [^]viinamiraa vidabalaíyo tuku. Sa kubweeyya jeyyo ngaari mwasaakwa mwiisunke kuri ihi weeru.

¹¹ Maa kaa, kiintu [^]navaandikira, ni mureke kusaangirira na vaantu vara [^]vaséaa vamuruma Yéesu na kunu ni vahanguti, si viikinkimaa, viinamiraa vidabalaíyo, vatúkíraa vaantu, vareevi na vakwáataa vaantu matu. Kei, kari baa muríjaa na muuntu ja uwo tuku.

¹² Sa si murimo waani kavalamurira vaantu si [^]vamuruma Yéesu tuku. Nyuunyu mwasaakwa mvalamurire vaantu [^]vari kuri mpuka ya [^]vamuruma Yéesu.

¹³ Muluungu valamurira ari vara si [^]vamuruma Yéesu. Ja [^]vyeeene Masáare [^]Yari Mpeho yasea, “Mseyyi muuntu mavi fuma kuri nyuunyu.” ✧

6

Vaantu [^]Vamuruma Yéesu Kwiisitaakya

¹ Kooni umwi waanyu ari na sáare na umwi wa vaantu [^]vamuruma Yéesu, sa che yoodoma na kwa valamuli va vaantu si [^]vamurúmaa Muluungu? Yeeye yoosaakwa atwaale sáare jaachwe akalamurirwe ni vaantu va Muluungu!

² Si mumányire vaantu va Muluungu noo vakalamurire weeru tuku wuu? Nyuunyu noo [^]mukalamurire weeru, ha de jooli moosiindwa lamula fisáare fyaanyu ifi fiduudiduudi vii?

³ Mwamányire, luu lamurira turi baa mirimu wuu? Ha de jooli moosiindwa sáare nduudi ja kira siiku?

⁴ Kooni muri na sáare jaanyu nduudi ja ijo, sa che moojitwaala na kwa valamuli vara si [^]vari va mpuka ya vaantu [^]vamuruma Yéesu?

⁵ Nalúusire jeyyo, sa moone soni. Eri, kusiina umwi waanyu [^]ari na tooti jo lamula sáare jaanyu nyuunyu muri nduu tuku wuu?

⁶ Kiri vyoova jeyyo, mwaaniitu umwi yoomatwaala mwiiwaachwe na balásii ya vaantu si [^]vamurúmaa Yéesu.

⁷ Kikomi, viintu mookitwaala na balásii ni koonekya mwiise kikomi mwasíindirwe. Sa che moosiita bweeyiriwa [^]vi? Sa che moosiita kwaatwa matu?

⁸ Maa kaa, nyuunyu veeneevyo mookibweeyirya [^]vi na mookikwaata matu, ivi [^]moovibweeyya kwa nduu yaanyu!

⁹ Si mumányire vara si [^]vari vawoloki si vari hokera Utemi wa Muluungu tuku wuu? Kari mukóoverwaa tuku! Vahanguti, vaantu [^]viinamiraa vidabalaíyo, vaantu [^]vayéendaa na vaki va vaantu, vaantu valume [^]valaalwaa, vaantu valume [^]valaalaa vaantu valume,

¹⁰ viívi, vaantu si [^]viikinkimaa, vareevi, vaantu [^]vatúkíraa, vaantu [^]vakwáataa vaantu matu, avo voosi si vari hokera Utemi wa Muluungu tuku.

¹¹ Kikomi siku [^]jilóokire, vamwi mujáa mwiikala ja jei. Maa kaa, haaha kwa irina ra Mweenevyoosi Yéesu Kirisitu na kwa Mutima wa Muluungu wiitu, mooyyiwa, mukatalariwa na mukavalwa muri vawoloki.

Munehe Uhanguti

¹² Vamwi vaanyu vaséaa, “Kusiina kiintu [^]kiri mwiiko tuku.” Maa kaa, si kira kiintu kiri na kunáalo tuku. Kei mwaséaa, “Kusiina kiintu [^]kiri mwiiko tuku.” Maa kaa, si nooruma mbe mutúmwa wa kiintu chochoosi tuku.

✧ 5:8 Laanga Ufumo 12:3-20; Nkumbukira ya Miiro 16:3. ✧ 5:13 Laanga Nkumbukira ya Miiro 17:7; 19:19; 22:21, 24; 24:7.

¹³ Vamwi vaanyu vaséaa, “Índa ni ya chóorya na chóorya ni cha índa.” Maa kaa, Mulungu vivalandula ari vyoosi. Muviri si sa uhanguti tuku, maa kaa, ni sa Yésu Mweenevyoosi na Mweenevyoosi ni sa maviri.

¹⁴ Jeyyo Mulungu tufufula ari suusu kwa ngururu jaachwe, ja ^vyeene amafufula Mweenevyoosi.

¹⁵ Eri, si mamányire miviri yaanyu ni viintu vya maviri wa Kirisitu tuku wuu? Eri, ifaanaa nkatoola kiintu cha maviri wa Kirisitu, maa nikikandikan’ye na maviri wa muhengeeti wuu? Aka tuku!

¹⁶ Eri, si mamányire ura ^yoohanguta na muhengeeti ni lamaniwa iise ave maviri umwi ne tuku wuu? Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Novo vaviri kuva vari maviri umwi.”✠

¹⁷ Maa kaa, muuntu ura ^alamaniwa na Yésu Mweenevyoosi, ni mutima umwi ne ^ari.

¹⁸ Nehi uhanguti! Ni kimáari nyuunyu mwaséaa, “Uvi woosi wiingi watumamwaa weerwii ya maviri,” maa kaa, niini ni kuvasea niise, muuntu ^yoohanguta ni tumama iise uvi muvirii waachwe mweenevyo.

¹⁹ Kikomi, mwamányire miviri yaanyu ni Kaaya Njija ya Mutima Muija kuuntu ^ikalaa. Mutima ^uri kwaanyu mwahokera fuma kwa Mulungu. Miviri iyo si yaanyu tuku, maa kaa, ni máari ya Mulungu.

²⁰ Nyuunyu mwanunuulwa kwa iyoombe ikulu. Sa jeyyo, mamabweeyirye nkongojima Mulungu kwa miviri yaanyu.

7

Masáare ya Ilóola

¹ Haaha varyiula ndiri yara masáare ^mwaanyandikira. Ni vyabooha kwa muuntu mulume areke msaasya muuntu muki.

² Maa kaa, sa kuyerwa kwa uhanguti, kira muuntu mulume ave na muki waachwe, na kira muuntu muki yoosaakwa ave na mulume waachwe.

³ Mulume yoosaakwa amukinkimye muki waachwe, na muki yoosaakwa amukinkimye mulume waachwe.

⁴ Muviri wa muki si uri waachwe vii tuku, maa kaa, ni wa mulume waachwe. Viivyo kwa mulume, maviri waachwe si waachwe vii tuku, maa kaa, ni wa muki waachwe.

⁵ Kari mwiisóvyaa tuku, maa kaa, kooni mwiirámire kwiirekya kwa mpindi kiduudi, sa mwiivike kari kumuloomba Mulungu, aho, mwihindikire sa Irimu risiindwe kuvayera na musiindwe kwiiyimirira.

⁶ Iki ^noovawyira cho kiirekya, ni miiririkano yaani, si ulairiri tuku.

⁷ Nasákaa ngaari vaantu valume voosi vave ja niini. Maa kaa, kira muuntu atiite wuuya waachwe ^aheewa ni Mulungu, umwi atiite wuuya uhu na wiingi atiite wuuya ura.

⁸ Kwa vara si ^vanaloolwa, si ^vanaloola na valala, ni vyabooha ngaari vachaale ja niini viintu ^ndiri.

⁹ Maa kaa, kooni si vari daha kwiiyimirira, valoole au valoolwe, sa ni vyoolo kuloola kulookya kulungurira ni ulaku.

¹⁰ Maa kaa, kwa vara ^viiloola, ni kuvaheera niise ulairiri uhu, si niini tuku, maa kaa, Yésu Mweenevyoosi. Muki kari amusiitaa mulume waachwe tuku.✠

¹¹ Maa kaa, kooni amurékire, yoosaakwa achaale baa loolwa tuku. Kooni si jeyyo, yoosaakwa alamaniwe na mulume waachwe. Na mulume kari amusiite muki waachwe tuku.

¹² Na kwa viingi ni jei noosea, ni niini noolusa si Yésu Mweenevyoosi tuku. Kooni mwaaniitu mulume atiite muuntu muki si ^amuruma Yésu, na uwo muuntu muki arumire kwiikalan’ya ne, kari uwo mulume amusiite tuku.

✠ 6:16 Laanga Ncholo 2:24. ✠ 7:10 Laanga Matáayo 5:32; Maáriki 10:11-12.

¹³ Na kooni muntu muki amuruma Yésu atiite mulume si anamuruma Yésu, na uwo muntu mulume arúmire kwiikalan'ya ne, kari uwo muntu muki amusiite tuku.

¹⁴ Sa uwo muntu mulume si anamuruma Yésu, atalariwa ni uwo muntu muki amuruma Yésu. Na uwo muntu muki si anamuruma Yésu atalariwa ni uwo muntu mulume amuruma Yésu. Kooni si jeyyo, vaana vaavo ngaari vaava na njeo. Maa kaa, viintu viri haaha ni vaaja.

¹⁵ Maa kaa, ura si amuruma Yésu kooni amusiitire, reka amusiite. Muntu ura amuruma Yésu kwa muntu ari jeyyo, miiro ya ilóola si iri muchuunga tuku. Sa Mulungu atwaanirira twiikale mwiikalo mwa.

¹⁶ Weewe muki si uri taanga tuku, ifaanaa mulume waako amurume Yésu sa kuruma kwaako. Na weewe mulume si uri taanga tuku, ifaanaa muki waako amurume Yésu sa kuruma kwaako.

Kwiikala ja Vyeene Mweenevyoosi Alairiya

¹⁷ Kira muntu iikale ja vyeene Yésu Mweenevyoosi amwiimirya neeja, kei achaale ja vyeene ajaa mpiindi Mulungu akamwaanirire. Uhu ni ulairiri waani kwa mpuka joosi ja vaantu amuruma Yésu.

¹⁸ Kooni muntu aanirirwa na kunu ajaa ahumula twaalwa kibawii, kari iibweeyye ja si anatwaalwa na kibawii tuku. Kooni muntu aanirirwa kati ajaa akaari twaalwa na kibawii, kari atwaalwe na kibawii sa uko kwaanirirwa tuku.

¹⁹ Kutwaalwa na kibawii au kudira twaalwa na kibawii si kiintu tuku. Maa kaa, kiintu cho kwaatya ni ndairiri ja Mulungu.

²⁰ Kira muntu achaale ja vyeene ajaa kati Mulungu amwaaniriraa.

²¹ Kooni Mulungu akwaanirira kati ujaa mutamwa kari uko kuva mutamwa kukujuuwe tuku. Maa kaa, kooni kari na njira yo bweeyya ave húuru, bweeyya jeyyo.

²² Sa muntu ura aanirirwa ni Mweenevyoosi ari mutamwa, uwo ni muntu húuru kwa Yésu Mweenevyoosi. Na ura aanirirwa ni Mweenevyoosi ari húuru, uwo ni mutamwa kwa Kirisitu.

²³ Nyuunyu mwanunuulwa kwa iyoombe ikulu. Kari mubweeyyiwe vatamwa va vaantu tuku.

²⁴ Vanaviitu, kira muntu achaale mbere ja Mulungu ja vyeene ajaa kati aanirirwaa.

Valala na Vara si Valoolwa

²⁵ Haaha kwa vanjala, niini nsiina ulairiri fuma kwa Mweenevyoosi tuku. Maa kaa, kuvawiyira ndiri miiririkano yaani niini naava wo kiilaangiwa, kwa riiso ra waja ra Mweenevyoosi.

²⁶ Sa uhu uturikiri tookuyona, ni vyabooha muntu kuchaala ja vyeene ari.

²⁷ Kooni waloola, musiita muki waako tuku. Kooni si analoola, saakira muki tuku.

²⁸ Maa kaa, kooni uloorire si ubweeyiirye avi tuku. Na kooni manjala aloorirwe si abweeyiirye avi tuku. Maa kaa, vara vari kiiloola lumana vari na uturikiri wa weeru. Niini ni kavaluma niise kutu sa madiire lumana na ayo.

²⁹ Vanaviitu ni kuvawiyira niise, mpiindi tuchihire nojo, ni nkufi. Sa jeyyo, vara vari na vaki kari vandookiiririkana vaki vii tuku.

³⁰ Vara voorira, vave ja si voorira. Vara vari na cheeru, vave ja si vari na cheeru. Vara voowala, vave ja vira viintu voowala si vyaavo.

³¹ Na vara voomanyika na viintu vya weeru, vave ja si voomanyika sa viintu ivyo. Sa weeru ihi ja vyeene tookuyona, ni looka yiise.

³² Noosaaka kari mandookoofa tuku. Muntu mulume ura si aloola, amanyikaa na marimo wa Mweenevyoosi ja vyeene ari mweerya mutima Mweenevyoosi.

³³ Maa kaa, muntu mulume aloola, amanyikaa na viintu vya weeru ja vyeene ari mweerya mutima muki waachwe,

³⁴ sa miryungu yaachwe yiigava. Maa kaa, muntu muki manjala au si analoolwa, amanyikaa kari mirimo ya Mweenevyoosi sa ave mwa muvirii na mutimii. Maa kaa,

mũntũ muki ^aloolwa, iiririkanaa viintũ vya weera, ja ^vyeene ari mweerya mutima mulume waachwe.

³⁵ Ni lusa niise jei, sa kunáalo yaanyu na si noovavikira viintũ ^viri bweeyya mwiikunguvale tukũ. Noosaaka mwiikale kwa njira yabooha ko kiitoola kikomi kwa marimo wa Mweenevyoosi.

³⁶ Kooni mũntũ yookoona ni kumuhonerya iise mñjala ^amutumira, na uwo mñjala aándire firira mitungulu na yookoona ni vyaangu aloole, uwo amuloole ja ^vyeene yoosaaka, sa si yoobweeya kiintũ kivi tukũ, varekerwe viiloole.

³⁷ Na kooni uwo mũntũ mulume alámwiire mutimii waachwe si yoomuloola uwo mñjala tukũ, bila yo doomereriwa na daha ari kwimirira mpima yaachwe, na achaaale mñjala, uwo ni bweeyya iise ^vyabooha.

³⁸ Jeyyo, ura ^yoomuloola mñjala ^amutumira, bweeyya iise ^vyabooha. Na ura si ^yoomuloola, bweeyya iise ^vyabooha kamwi.

³⁹ Mũntũ muki ura ^aloolwa, akundikwa ni mulume waachwe mpindi joosi mulume ari mooyo. Maa kaa, mulume ^ari wulala, uwo iyanjaala kuloolwa ni wingi. Kei, uwo mulume ^ari muloola ni mpaka ave ^amuruma Yéesu.

⁴⁰ Kwa miryungu yaani, nookoona uwo mulala kuva ari na cheeru kooni si alóorirwe. Kwa aya yoosi ^navawyíire, ni miryungu yaani, na nookoona nalóngwirwe ni Mutima wa Mulungu.

8

Chóorya ^Kitwirwe Ntambiko kwa Vidabalaíyo

¹ Haaha varyiula ndiri kwa iki kiintũ muurya cha ntambiko ^jitwirwe kwa vidabalaíyo. Kikomi, namányire viintũ muséaa, “Suusu voosi tatiite umanyi.” Maa kaa, umanyi wabwéeyaa vaantũ viivae kipeembe, na kwiiyenda kwaámbirirya viiviswi vafafe.

² Mũntũ yoyoosi ^iibwéeyaa amányire kiintũ, uwo kikomi si amányire ja ^vyeene asaakwa ataange tukũ.

³ Maa kaa, mũntũ ura ^amweenda Mulungu, amányirwe ni Mulungu.

⁴ Sa jeyyo, vyóorya vira ^vyatoolwa ntambiko kwa vidabalaíyo, tamányire vidabalaíyo si kiintũ chochoosi tukũ aha weerwii, na Mulungu ni umwi vii.

⁵ Baa neembe kuri na viintũ ^viséwaa ni milungu uko kurumwii, au aha weerwii, au baa neembe kuri na milungu ^iri foo na veeneevyo ^vari foo,

⁶ maa kaa, kuri suusu kwatiite Mulungu umwi vii. Yeeye noo Taáta ^umba viintũ vyoosi na suusu tumwaari sa yeeye. Kei amwaari Mweeneevyo umwi vii, YéesuKirisitu, yeeye kwa njira yaachwe viintũ vyoosi vyumbwa, na sa yeeye suusu tumwaari.

⁷ Maa kaa, si kira mũntũ ari na uhũ umanyi tukũ. Vaantũ vamwi viijavira kwiiririkana vidabalaíyo ni vya kimáári, sa jeyyo, ^vari kurya chóorya ^chatoolwa ntambiko kwa vidabalaíyo, voónaa ja viinamire milungu kikomi na mitima yaavo si idáhaa kwiisiman'ya mavi na maaja vyabooha, voónaa vavire na njeo.

⁸ Maa kaa, chóorya si kitabwéeyaa tave heehi na Mulungu tukũ. Mwiikalo wiitũ na Mulungu si wabooha au waviiha kooni taríire au si taríire chóorya tukũ.

⁹ Maa kaa, mulaange neeja sa uhũ uhúuru waanyu udiire kuva kiintũ cho vabweeyya viivaanyu, vara kuruma kwaavo ^kuri teketeke, viikunguvale.

¹⁰ Sa kooni mũntũ ^ari na mutima ^uri teketeke si udáhaa kwiisiman'ya mavi na maaja vyabooha, akwiine weewe mumanyi woorya kaayii ya kidabalaíyo, si ari kooni ni vyabooha kwa yeeye kurya chóorya ^chatoolwa ntambiko kwa vidabalaíyo tukũ wuu?

¹¹ Jeyyo, mutwaala uri ni imalwii mwaanaanyu ura kuruma kwaachwe ^kuri teketeke, ^mweene Kirisitu amukwyira, sa umanyi waako.

¹² Kooni ubwéeyiirye jeyyo, tamikya uri mutima ^uri teketeke wa mwaanaanyu ura si ^adáhaa kwiisiman'ya mavi na maaja vyabooha. Na ko bweeyya jeyyo, weewe kuva uri umutámamíre Kirisitu avi.

¹³ Sa jeyyo, kooni kintu ^noorya choobweeyya mwaaniitu iikunguvale, ikyo chóorya si ndiri kirya kei vii kaa tuku, sa ndiire kamubweeyya mwaaniitu iikunguvale.

9

Miuro Yaruma Vatumwi Vaambiririwe

¹ Eri, niini si ndiri húuru tuku wuu? Eri, niini si ndiri mutumwi tuku wuu? Eri, niini si namoona Yéesu Mweenevyoosi wiitu tuku wuu? Na nyuunyu si mwafuma kari murimo waani kwa Mweenevyoosi tuku wuu?

² Baa neembe vaantu viingi si vookuunduma ndiri mutumwi, kikomi, namányire nyuunyu kuunduma mwiise ndiri mutumwi. Sa nyuunyu ni mutooso wa utumi waani wa Mweenevyoosi.

³ Vaantu vara ^vookuundamurira si ndiri mutumwi tuku, jei noo ^vyeene noovasea.

⁴ Eri, niini Paúli na Barinába si vyatéire turye no nywa fuma kwa vaantu ^vamura Yéesu tuku wuu?

⁵ Vatumwi viingi baa ja vaanaavo na Yéesu Mweenevyoosi na Kéefa, noo kusea Peéteru, vayeendan'yaa na vaki vaavo kati ^vookera njira, suusu naasu si vyatéire tayeendan'ye na vaki viiswi ^vamura Yéesu tuku wuu?

⁶ Eri, ni niini na Barinába vii noo si tasaakwa kwaambiririwa viintu toosaaka mpiindi ^turi murimwii wuu?

⁷ Ni mulwi nkoondo arikiwi ^atámanyaa na nkoondwii ko kiirihira mpia jaachwe mweenevyo? Ni murimi arikiwi ^aháandaa iwanda ra misabibu na si aríjaa sabibu jaachwe? Ni murisi arikiwi si ^anywíjaa masuuu ya nchúwo jaachwe?

⁸ Eri, ni luusa niise masáare aya ja kiri muuntu vii wuu? Miuro noyo si yaluusa jeyyo tuku wuu?

⁹ Miuro ya Músa yaluusa jei, “Kari wiichúungaa ng'oombe mulomo tuku, kati ^yoovaa viryo luuwii.”* Eri, aha Mulungu ni yookiiririkana ng'oombe vii wuu?

¹⁰ Eri, Mulungu si aluusa aya sa suusu tuku wuu? Kikomi, aluusa sa suusu, sa muuntu ^ari rima na wiingi akavaa viryo, voosi viilángyaa kurya kira ^kichwíirwe.

¹¹ Suusu tahaanda mbeyu ja mitimii kari nyuunyu, haaha ni vyavíha suusu kuchwa viintu vya weeru fuma kwaanyu wuu?

¹² Kooni vaantu viingi vahókeraa nyambirirya ^jivatéire fuma kwaanyu, suusu si tasaakwa tuhokere kulookya avo tuku wuu?

Baa neembe ni jeyyo, suusu si tunadaayya kira ^tasaakwa kubweeyiririwa ni nyuunyu tuku, maa kaa, tayimirirya masáare yoosi sa tundiire kuva kintu ^kiri vabweeyya vaantu vadiire ruma Masáare Maaja ya Kirisitu.

¹³ Eri, si mwamányire tuku vaantu vara ^vatámamaa Kaayii Njija ya Ijáva, vatúryaa chóorya chaavo muumo tuku wuu? Kei mwamányire vara ^vatámamaa masabáhwi, vatúryaa mugavo waavo fuma mpóryo ^jitwíirwe.

¹⁴ Viivyo, Mweenevyoosi alairirya vara ^voovariyula Masáare Maaja, vaturye chóorya chaavo fuma murimwii waavo wo variyula Masáare Maaja.

¹⁵ Maa kaa, niini si ninaloomba baa kamudu tuku ivyo viintu nasaakwa mündookumbweeyirirya. Baa kei, si nookaandika aya sa mbweeyiririwe ayo tuku. Kikomi, kwaani ni vyoolo nkweye, kulookya muuntu kumseyirirya kwiivaa kwaani kipeembe ^kweene mbwéeyaa so variyula Masáare Maaja baa mariho tuku.

¹⁶ Kooni noovariyula Masáare Maaja ikyo si kintu cho kiivaira kipeembe tuku, sa ikyo, noo kintu ^nalaiririwa mbweeyye. Na ni mpolai kari niini kooni si noovariyula Masáare Maaja!

* 9:9 Laanga Nkumbukira ya Miuro 25:4.

¹⁷ Ngaari nootumama uhú muringo sa kweenda kwaani, ngaari niiláangyaa mariho. Maa kaa, haaha noosaakwa ntumame muringo uhú, sa Muluungu aampeera muringo uhú kwa kweenda kwaachwe.

¹⁸ Haaha mariho yaani ni yarikwi? Mariho yaani ni kuvariyula Masáare Maaja baa kurihwa tuku, bila daayya vira ^vyeene nkungu jaruma mpeeve ko variyula Masáare Maaja.

¹⁹ Sa baa neembe ndiri húuru, si ndiri mutámwa wa muuntu yoyoosi tuku, nookiitoola ja mutámwa wa vaantu voosi, sa nivaambirirye vaantu ^vari foo vamura Kirisitu.

²⁰ Kwa Vayahúudi nijáa naava ja Múyahúudi, sa nivaambirirye vamura Kirisitu. Kwa vara ^vari isi ya Miuro nijáa naava ja vara ^vari isi ya Miuro, baa neembe si nijáa isi ya Miuro. Nabweeyya jeyyo, sa nyaambirirye vara ^vatúubaa Miuro vamura Kirisitu.

²¹ Kwa vara ^vasiina miuro, noo kusea si ^vari Vayahúudi, nijáa naava ja voovo, baa neembe si ndiri mutámwa wa Miuro ya Muluungu, maa kaa, isi ya Miuro ya Kirisitu. Nabweeyya jeyyo, sa nivaambirirye avo ^vasiina miuro vamura Kirisitu.

²² Mpíindi ^nijáa na vara ^vari teketeke kari kuruma, nijáa naava ja ndiri teketeke sa nivaambirirye vamura Kirisitu. Nabweeyya kira kintu ^kidáhikaa sa nivabweeyye vamwi va vaantu voosi, vamura Kirisitu.

²³ Niini nabwéeyya ayo yoosi, sa Masáare Maaja, sa hamwi na viingi nturye ntálarya jaachwe.

²⁴ Kikomi mwamányire vara ^viíchiya ni foo vari, maa kaa, ni umwi vii noo ^ahéewaa itáaji. Haaha mündookiichia mánámúnu sa muturye itáaji.

²⁵ Vaantu ^viíchiya, viijúvirya miviri yaavo kwa wiijuviri ^wafafa maatuku vii sa vaturye itáaji. Maa kaa, matáaji ayo ni ya mpíindi vii. Maa kaa, suusu toobweeyya jei sa tupate matáaji si ^yari saambuka kwa siku ^jisiina uhero. ²⁶ Jeyyo, niini si niíchiya ja muuntu ^yookiichia baa kintu cho kiichiyira tuku, na kei si ndiri ja muuntu ^afwéitaa ngúumi jaachwe kuvaa mpeho tuku.

²⁷ Niini nookuuturikirya miviri waani na nookutumamya, sa ^ndiri hamula kuvavariyurira Masáare Maaja viingi, kari ji nsitwe mbere ya Muluungu tuku.

10

Kari Mwiinamira Vidabalaíyo Tuku

¹ Vanaviitu, noosaaka mutaange neeja vala baaba wiitu ni isi ya rira ichu vajáa, ✱ na voosi valooka, ^vari nkaasu na katikati ya mayiya.

² Voosi ^vakabatisiwe isi ya rira ichu na ayo mayiya, vaava vapooji va Músa. ✱

³ Voosi vajáa vaarya chóorya kikira ^chafuma kurumwii. ✱

⁴ Na voosi vajáa vaanywa maaji yayara ya Muluungu ^ajáa avaheera kwa njira ya muujíisa. ✱ Voovo vajáa vaanywa maaji ya mwaalaliwye ura wa mutima ^wavatuubáa, na uwo mwaalaliwye ni Kirisitu ayeendan'yáa novo.

⁵ Maa kaa, ^vari foo vaavo, Muluungu si eeriwa mutima ni voovo tuku. Sa jeyyo vaakwya na miviri yaavo ikeenera kira haantu uko isi ya ibaláángwii.

⁶ Haaha masáare aya yafumira sa yave isimwi kari suusu, naasu tareke kumerirya mati mavi ja ^vyeene vala baaba wiitu vabweeyya.

⁷ Kari tündookiinamira vidabalaíyo tuku, ja ^vyeene vamwi va vala baaba wiitu vatumama. Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusá, “Vaantu vajáa viikala, vakarya na vakanywa, aho, vakaanda kwiisava.” ✱

⁸ Tareke uhanguti ja ^vyeene vamwi va vala baaba wiitu vajáa, iki chabweeyya vaantu mayana makumi yaviri na yatatu (23,000) vakwye kwa siku imwi. ✱

✱ 10:1 Laanga Ufumo 13:21-22. ✱ 10:2 Laanga Ufumo 14:22-29. ✱ 10:3 Laanga Ufumo 16:35. ✱ 10:4 Laanga Ufumo 17:1-7; Uvalo 20:2-17. ✱ 10:7 Laanga Ufumo 32:6. ✱ 10:8 Laanga Uvalo 25:1-9.

⁹ Baa kei, kari tundoomayera Kirisitu ja ^vyeene vala baaba wiitu vamwi vabweeyya tuku, voovo vakomwa ni njoka, vakakwya.*

¹⁰ Kari mung'ulaa ja vamwi vaavo viintu ^vang'uulaa tuku, avo vajaa vamaalwa ni murimu muija wa inkwya.*

¹¹ Masaaare aya yafumira kari voovo sa yave isimwi kari suusu, na ayo masaaare yaandikwa sa yatulame kutu suusu ^tookikala mpiindi iji jo kiimikirirya.

¹² Jeyyo, kooni wookiiyona wiimire ukabokerya, laanga neeja kari ji uwyire uvii tuku.

¹³ Kuyerwa kokoosi ^kweene kwavapataa nyuunyu, ni kara ^kwavapataa vaantu vii. Ne Mulungu ni wo kiilaangiwa, si ari rekera mayerwe kulookererya laviro lwaanyu tuku. Maa kaa, mpiindi ^muyérirwe, Mulungu vaheera ari ngururu jo yimirirya mufirire nkaasu.

Chóorya cha Vidabalaíyo na cha Mweenevyoosi

¹⁴ Vanaviitu naveenda. Ikeryi fuma kwiinamira vidabalaíyo!

¹⁵ Ni lusika niise na nyuunyu ja vaantu ^mari na tooti, yeren'yi veeneevyo aya ^noovawyiira.

¹⁶ Eri, mpiindi ^toonywa ndavo ya chóorya cha Mweenevyoosi so mudumba Mulungu, si toova kiintu kimwi kari sakami ya Kirisitu tuku wuu? Na ^tari bendula mukáate wa chóorya cha Mweenevyoosi, si toova kiintu kimwi na maviri wa Kirisitu tuku wuu?

¹⁷ Baa neembe tari foo, voosi taríjaa mukumbata umwi wa mukáate, iki choónekyaa tari maviri umwi.

¹⁸ Iririkani vaantu va Isiraéeli, eri, vara ^varíjaa mpóryo, si noo vatámaman'yaa masabáahwii tuku wuu?*

¹⁹ Ni che noolusa? Chóorya ^chatoowa ntambiko kwa vidabalaíyo ni kiintu cha kikomi wuu? Au ikyo kidabalaíyo ni kiintu kamwi wuu?

²⁰ Aka tuku! Maa kaa, mpóryo ^jitwirwe ni vaantu si ^vamumányire Mulungu, ni na kwa mirimu mivi ^jitoolwaa na si kwa Mulungu tuku. Na niini si noosaaka mündootumaman'ya na mirimu mivi baa kiduudi vii tuku.

²¹ Si mari kunywa ndavo ya chóorya cha Yéesu Mweenevyoosi kei munywe ndavo ya mirimu mivi tuku. Si mari kurya chóorya cha Mweenevyoosi na chóorya cha mirimu mivi tuku.

²² Eri, ni saaka tiise tiinule usungu wa Mweenevyoosi wuu? Eri, tatite ngururu kumlookya Mweenevyoosi?

Yara ^Toobweeyya Yandoomretera Mulungu Nkongojima

²³ Vamwi vaanyu vaséaa, "Kusiina kiintu ^kiri mwiiko tuku." Baa neembe ni jeyyo si vyoosi viri na kunáalo tuku. Kei mwaséaa, "Kusiina kiintu ^kiri mwiiko tuku." Baa neembe ni jeyyo, si kira kiintu ^kiri na nyambirirya yo fafya kuruma kwa vaantu tuku.

²⁴ Muuntu kari abweeyye yara ^yari na kunáalo kari yeeye vii tuku, maa kaa, abweeyye yara ^yari na kunáalo kwa mwiiwaachwe.

²⁵ Mündoorya nyama yoyoosi ^iváwaa iyoombe isóokwii baa kuurya kuurya tuku, sa mitima yaanyu idiire twaalwa na kiloongii.

²⁶ Masaaare ^Yari Mpeho yalusa, "Weeru ni ya IJØVA na kira kiintu ^kiri weerwii ni chaachwe."*

²⁷ Kooni utéengiwe noo rya chóorya kaayii kwa muuntu si ^amuruma Yéesu na ukaruma kutamanyu, irya kira kiintu ^ari kucheera baa kuurya kuurya tuku. Bweeyya jeyyo, sa mitima yaanyu ^yiisiman'yaa mavi na maaja, idiire twaalwa na kiloongii.

* 10:9 Laanga Uvalo 21:4-9. * 10:10 Laanga Uvalo 16:41-49. * 10:18 Laanga Valáawi 7:6-10, 14, 15. * 10:26 Laanga Sabúuri 24:1.

²⁸ Maa kaa, muntu kooni akuséire, “Chóorya iki chatoowa mpóryo kwa vidabalaíyo,” kurya tuku. Bweeyya jeyyo tuku, sa muntu uwo ^akuwyíiriire na sa mutima wiisiman'ya mavi na maaja.

²⁹ Aha ni lusa niise mutima wa muntu uwo na si mutima waako tuku. Sa che kusaawula kwaani kari lamurirwa ni mutima wa muntu wiingi kwiisiman'ya mavi na maaja?

³⁰ Kooni noomudumba Muluungu sa chóorya, sa che noolamurirwa sa ikyo chóorya ^nahúmwíire mudumba Muluungu?

³¹ Haaha reeru, chochoosi ^mootumama, ive ni kanywa au kurya, mandoobweeyya so mubweeyirya Muluungu nkongojima.

³² Kari mandoova kiintu cho vakungvarya vaantu tuku, ive ni Vayahúudi, vaantu si ^vari Vayahúudi au mpuka ya vaantu ^vamura Muluungu tuku.

³³ Niini nayéeraa kaveerya mitima vaantu voosi kwa njira joosi. Si nsáakaa viintu ^vyaampéeraa kunáalo niimweene vii tuku, maa kaa, ^vari foo vapate kunáalo, sa jeyyo valamuririwe.

11

¹ Ntuubiriryi niini, ja ^vyeene niini noomutuubirirya Kirisitu.

Kukunikirira Mutwe Mpindi jo Maloomba Muluungu

² Navadumbiriraa sa viintu mukukumbukiraa kwa kira njira, na kei mwakwátyaa ukiindya ura ^navaheera.

³ Maa kaa, noosaaka mutange, mutwe, noo kusea mukúulu wa vaantu valume voosi, ni Kirisitu, na mutwe wa muntu muki ni mulume waachwe, na Muluungu ni mutwe wa Kirisitu.

⁴ Muntu mulume ura ^ari maloomba Muluungu au ^ari lusa uláli na mutwe wa Muluungu kuu akunikirire mutwe waachwe, uwo achwijaa mati mutwe waachwe noo kusea Kirisitu.

⁵ Maa kaa, muntu muki ura ^amuloombáa Muluungu au alúsaa uláli na mutwe baa kunikirira mutwe waachwe tuku, uwo amuchwijaa mati mulume waachwe, sa kubweeyya jeyyo ni ja kupanyula ipuuny.

⁶ Muntu muki ura si ^akunikiriraa mutwe waachwe, ni vyaangu apanyule njwiri jaachwe. Maa kaa, ni soni kwa muntu muki kupanyula njwiri jaachwe, sa jeyyo ni viija akunikirire mutwe waachwe.

⁷ Muntu mulume si asaakwa akunikirire mutwe waachwe tuku, sa yeeye ni buuwo ya Muluungu, na kei, oónekya nkongojima ya Muluungu. Maa kaa, muntu muki oónekya nkongojima fuma kwa muntu mulume.

⁸ Sa muntu mulume si umbwa fuma kwa muntu muki tuku, maa kaa, muntu muki umbwa fuma kwa muntu mulume.

⁹ Kei, muntu mulume si umbwa sa muntu muki tuku, maa kaa, muntu muki umbwa sa muntu mulume.

¹⁰ Sa jeyyo, na sa mirimu miija, muntu muki asaakwa akunikirire mutwe waachwe koonekya wiimiriri ^uri mweeri yaachwe.

¹¹ Maa kaa, kwa kukandikaniwa na Yésu Mweenevyoosi, muntu muki amwiilángyaa muntu mulume na muntu mulume amwiilángyaa muntu muki.

¹² Sa ja viintu muntu muki wa ncholo umbwa fuma kwa muntu mulume, kira muntu mulume wiingi afúmaa kwa muntu muki. Maa kaa, kira kiintu chafúmaa kwa Muluungu.

¹³ Haaha yeren'yi veeneevyo, eri, ni vyabooha muntu muki kumuloomba Muluungu mbere ja vaantu baa kunikirira mutwe waachwe tuku wuu?

* **11:5 kupanyula ipuuny:** Siku ijo, ni soni vijaa kwa muntu muki kupanyula ipuuny.

¹⁴ Amwi baa wuumbo woónekyaa muntu mulame kuva na njwiri ndihi ni soni kwaachwe mweeneevyo!

¹⁵ Eri, njwiri ndihi si nkongojima ya muntu muki tuku wuu? Yeeye aheewa njwiri ndihi sa jimukunikirire.

¹⁶ Maa kaa, kooni muntu yoosaaka kiiruta ndihi sa iri, uwo ataange suusu na mpuka ja vaantu ^vamura Mlungu tusiina nkungu jingi tuku.

Chóorya cha Mweenevyoosi

¹⁷ Haaha uhu ulairiri ^noosaaka nivaheere, si ndiri vadumbirira tuku, sa mpiindi ^mookiijiinga, si mootumama yara ^yari na kúnáálo tuku, maa kaa, yara ^yooreeta mukube.

¹⁸ Cha ncholo, mari lumana ja mpuka ya vaantu ^vamura Yésu, mookiigavagava. Kwa ayo ^meene nateera, yamwi yaavo naruma ni ya kikomi.

¹⁹ Eri, kikomi, kwiigava ni mpaka kufumire kari nyuunyu, sa vara ^varumwa ni Mlungu vooneke kiweerwii wuu?

²⁰ Mpiindi ^moolumana, si moolumana sa kikomi murye chóorya cha Mweenevyoosi tuku.

²¹ Sa mpiindi jo rya, kira muntu ándaa kiirira chóorya chaachwe baa kiiwoojera tuku. Iki chabwéeyaa vamwi vahinduka na njala, na viingi vareeve.

²² Ihi ni soni! Musiina nyumba kuntu ^mari kiikala sa murye no nywa tuku wuu? Sa che moochwa mati mpuka ya vaantu ^vamura Mlungu? Na sa che moovachwa mati vara ^vasiina kiintu? Che ndiri vasea nyuunyu? Nivadumbirire wuu? Aka tuku! Kwa iri si ndiri vadumbirira tuku.

²³ Sa niini nahokera masáare aya fuma kwa Mweenevyoosi na navaheera nyuunyu. Uchiku ura de Mweenevyoosi Yésu ji avarindukwe, ajáa atoola mukáate,

²⁴ ^akamudumbe Mlungu, akubendulabendula, akasea, “Uhu ni maviri waani ^wootoolwa sa nyuunyu. Bweeyi jei sa nkambukira yaani.”

²⁵ Viivyo ^vakahumale kurya, akatoola ndavo akasea, “Ndavo ihi ni muháko mufya wa Mlungu, ^wookiimikiririwa ni sakami yaani. Bweeyi jei, kira ^mari kunywa so kunkambukira.”

²⁶ Sa mpiindi ^moorya mukáate uhu na ^moonywa diváai ya ndavo ihi, ni kwaarya mwiise inkwya ya Yésu Mweenevyoosi, furu ^ari hinduka.

²⁷ Muntu yoyoosi ^aríjaa mukáate uwo, au ^anywíjaa ndavo iyo ^vyeeene si vyasaakwa, uwo kuva ari abwéeyiirye uvi mweeri ya maviri na sakami ya Mweenevyoosi.

²⁸ Iki noo ^chooreka, woosaakwa wiyyeren’ye mweeneevyo ta, de urye mukáate na unywe ndavo iyo.

²⁹ Sa muntu ^ari kurya mukáate no nywa iyo ndavo baa taanga maviri wa Mweenevyoosi tuku, uwo yookiiheera irya ra Mlungu mweeri yaachwe.

³⁰ Iki noo ^chooreka ^vari foo vaanyu miviri yaavo yoochichikira, vamwi valwiri na viingi vake vaakwya.

³¹ Maa kaa, ngaari toochukuruma mitima yiitu, ngaari si toolamurirwa ni Mlungu jei tuku.

³² Maa kaa, ^turi lamurirwa ni Yésu Mweenevyoosi, ni kutawolola iise mwiikalo wiitu, sa tũdiire heewa irya ja vaantu si ^vamura yeeye.

³³ Sa jeyyo, vanaviitu kati ^moolumana kurya chóorya cha Mweenevyoosi hamwi, moosaakwa mndookiiwoojera.

³⁴ Kooni muntu ari na njala, yoosaakwa arye kaayii kwaachwe, sa ^mari lumana hamwi mũdiire heewa irya. Naani ^ndiri kũja, vavariyurira ndiri masáare yara yingi.

¹ Haaha vanaviitu variyula ndiri iki kintu ^muurya cha wuuya fuma kwa Mutima Muija sa noosaaka mtaange neeja.

² Mwamanyire mpiindi ^mujaa si manamutaanga Muiungu, mwakooverwaa na mwalongoolwaa kwiinamira vidabalaio, vyoovyoo si viri mooyo tuku, baa kei visiina laviro lo lausika tuku.

³ Jeeyo, noosaaka mtaange, kusiina muuntu ^alóngoolwaa ni Mutima wa Muiungu ari daha sea, “Yeesu ajumwe” tuku, na kei, kusiina muuntu ^ari daha sea, “Yeesu ni Mweenevyoosi,” mpaka ave alóngwiiwe ni Mutima Muija.

⁴ Haaha kwatiite wuuya ^wiisimiresimire, maa kaa, Mutima wa Muiungu ni u'ura.

⁵ Kei kwatiite mirimo ^yiisimiresimire yo mutumamira Mweenevyoosi, maa kaa, Mweenevyoosi ni yeeye u'ura umwi.

⁶ Kei kwatiite mirimo ^iri foo, maa kaa, ^atoolaa laviro lo tumama mirimo iyo kari suusu voosi ni yeeye u'ura Muiungu.

⁷ Kira muuntu ^amuruma Yeesu, ahéewaa uvariuyuli wa Mutima Muija, sa vaantu voosi vapate kúnaalo.

⁸ Uwo Mutima Muija, amuhéeraa muuntu umwi laviro lo lausika na tooti na wiingi isáare ra umanyi, na Mutima ni yeeye wuwo.

⁹ Kei Mutima wuwo, amubwéeyaa muuntu ave na kumuruma Yeesu kukulu na wiingi ave na wuuya wo horya valwiri.

¹⁰ Yeeye amuhéeraa muuntu wiingi laviro lo bweeyya myuujisa, wiingi laviro lo laala na matwe, na wiingi laviro lo kiisiman'ya isáare ^rafúmire kwa mirima mivi au kwa Mutima Muija, na wiingi laviro lo lausika nduasika ng'eni, na wiingi laviro lo variyula ijo nduasika.

¹¹ Aya yoosi, yabwéeyiwa ni wuwo Mutima Muija umwi, yeeye amuhéeraa kira muuntu ja ^veene yoosaaka.

Muviri Umwi, Viintu Foo

¹² Muviri wa muuntu watiite viintu ^viri foo, na baa neembe ivyo viintu ^viri foo, ni muviri umwi, viivyo noo ^veene viri kwa muviri wa Kirisitu.

¹³ Sa suusu tave Vayahúudi au vaantu si ^vari Vayahúudi, vatámwa au vaantu ^vari húuru, suusu voosi tabatisiwa kwa Mutima umwi na tahokera Mutima umwi sa tave muviri umwi.

¹⁴ Muviri si wumbwa na kintu kimwi vii tuku, maa kaa, viintu ^viri foo.

¹⁵ Kooni ijeo raséire, “Niini si ndiri haantu ha muviri tuku, sa niini si ndiri iyaanja tuku,” eri, ijeo si riri chaala ni haantu ha muviri tuku wuu?

¹⁶ Na kooni kutu kwaséire, “Niini si ndiri haantu ha muviri tuku, sa niini si ndiri riiso tuku,” eri, kutu si kari chaala ni haantu ha muviri tuku wuu?

¹⁷ Ngaari muviri woosi ni riiso, jooli uri teera? Ngaari muviri woosi ni kutu, jooli uri tayya?

¹⁸ Haaha Muiungu aviviika viintu vya muviri, na kira kintu cha muviri akiviika haantu haachwe, ja ^veene asaaka.

¹⁹ Ngaari muviri woosi waava kintu kimudu, ngaari si kwaava na muviri wowoosi tuku.

²⁰ Kikomi, kwatiite viintu ^viri foo vya muviri, maa kaa, ni muviri umwi.

²¹ Riiso si ifaanaa rusee mukono, “Si nookusaaka tuku!” Baa kei matwe si ifaanaa uyasee majeo, “Si noovasaaka nyuunyu tuku!”

²² Kei viintu vya muviri vira ^vyoónekanaa visiina ngururu, noo visáakwaa munamunu.

²³ Viintu vira ^vyoónekanaa visiina nyemi, noo tavihéeraa nyemi nkulu. Na viintu viiswi vira ^vyootaretera soni, ivyo noo tuvilaangaa neejaneeja,

²⁴ na vira viintu ^vyabooha ^vyoonekaa kwa vaantu si taviilaangaa neeja tuku. Jeyyo, Muluungu aluman'ya viintu vya maviri na aviiheera nyemi vira viintu ^visiina nyemi kulookya.

²⁵ Sa jeyyo, kadiire kuva na kwiigava, maa kaa, viintu vyoosi viiyambirirye.

²⁶ Kiintu kimwi kooni chatamikire, vyoosi vikatamika hamwi nocho. Kooni kiintu kimwi chaturiirye nyemi, vyoosi vikavyeenda hamwi nocho.

²⁷ Haaha nyuunyu ni maviri wa Kirisitu, kira umwi waanyu ni haantu ha maviri uwo.

²⁸ Kuri mpuka ya vaantu ^vamura Yeesu, Muluungu aviika ta vatumwi, maa de valaali na mutwe, vakiindya, vaantu ^vabweeyaa myuujisa, vaantu ^vari na wuya wo horya valwiri, vaantu ^vaambirirya viivaavo, vaantu ^vari na wuya wo longoola, na vaantu ^vari na wuya wo lusika ndusika ^jiisimiresimire.

²⁹ Eri, vaantu voosi ni vatumwi wuu? Voosi ni valaali na mutwe wuu? Vaantu voosi ni vakiindya wuu? Eri, vaantu voosi vabweeyaa myuujisa wuu?

³⁰ Eri, voosi vatiite wuya wo horya valwiri wuu? Eri, vaantu voosi valusikaa ndusika ng'eni wuu? Eri, vaantu voosi vavariyulaa ndusika wuu?

³¹ Haaha noosaaka mave na mpiima yo turya wuya mukulu.

Naani haaha kavoonekya ndiri njira njija kulookya joosi.

13

Kweenda

¹ Baa ndusike ndusika ja vaantu na ja mirimu miji, kooni si neenda vaantu, niini ni ja isoso ra idebe ituhu, au idundulu ituhu.

² Kei kooni ndiri na wuya wo laala na mutwe, na kooni ndiri na umanyi wo taanga fuumbo ya miryungu yoosi na ndiri na umanyi woosi, kei kooni ndiri na kuruma kukulu ko saamya njulu, kooni si neenda vaantu, niini si kiintu tuku.

³ Kei kooni natwire maaari jaani kavaheera vakiva, kei kooni natwire maviri waani ufyee mootwii ja mporyo, kooni si neenda vaantu, si ndiri turya kanaalo yoyoosi tuku.

⁴ Kweenda kwayimirirya, na kwatiite mbavariri. Kweenda kusiina kivina tuku, si kwiiava kipeembe tuku na kusiina ukudamu tuku.

⁵ Kweenda kwabweeyaa muuntu ave matu, si kwabweeyaa muuntu iiririkane sa masaa yaachwe vii tuku, si kwabweeyaa muuntu akalale chaangu vii tuku, na si kwabweeyaa muuntu avike avi mutimii tuku.

⁶ Kweenda si kweenda kusova uwoloki tuku, maa kaa, kweenda kweenda kimaari.

⁷ Kweenda kwayimirirya yoosi, kwarumaa yoosi, kwiilaangya yoosi na kweenda kwachuunga matima kuri yoosi.

⁸ Kweenda si kusira vii kaa tuku. Maa kaa, kulaala na mutwe, kulusika ndusika ng'eni, na umanyi vyatiite kuharererya.

⁹ Sa umanyi wiiswi ni muduudi vii, kei kulaala kwiiswi na mutwe ni kuduudi vii.

¹⁰ Maa kaa, kukiimikirirya ^kuri kuuja, yara si ^yakiimana seeka yari.

¹¹ Mpindi ^nijaa musinga, nalusikaa kisinga, niiririkanaa kimusinga na nijaa namanyire viintu kisinga. Haaha ndiri muuntu mukulu, yara ya kisinga nayareka.

¹² Vyeene tookoona haaha, ni ja koona kiintu kiowii ^kiri na nkungu, siku ^jookuuja kooni tui kira kiintu miiso kwa miiso. Haaha namanyire kiduudi vii, siku ^jookuuja kuva ndiri na kutaanga ^kwakiimana, ja ^vyeene Muluungu aantaanga niini.

¹³ Haaha viintu ivi vitatu si viri sira tuku, kuruma, kwiilaangya na kweenda. Maa kaa, kikuulu cha ivi vitatu ni kweenda.

14

Kulaala na Mutwe na Kulusika Ndusika Ng'eni

¹ Kwiiyenda nyuunyu kwa nyuunyu kive noo kiintu kikulakula. Kei mumanjike kuturya wuuya wa Mutima Muija na hasa wuuya wo laala na mutwe.

² Sa muuntu aluusikaa nduusika ng'eni, si aluusikaa na vaantu tuku, maa kaa, yeeye amulombaa Muluungu, sa kusiina muuntu ari taanga cheene yoolusa tuku. Yeeye avijaa yoolusika fuumbo kwa luviro lwa Mutima.

³ Maa kaa, ura mweene alaalaa na mutwe, aluusaa isaaare fuma kwa Muluungu, avajeengaa vaantu, avaheraa mitima na avatúuryaa mitima.

⁴ Muuntu ura aluusikaa nduusika ng'eni, iijéengaa yeemweene, maa kaa, ura alaalaa na mutwe, ajéengaa mpuka ya vaantu vamuruma Yésu.

⁵ Niini noosaaka nyuunyu voosi mūdoolusika nduusika ng'eni, na kulookya ivyo, noosaaka mūdoolusa masáare fuma kwa Muluungu ko laala na mutwe. Sa murimo wo lusa masáare fuma kwa Muluungu ni mukulu kulookya kulusika nduusika ng'eni, kooni si jeyyo, kave na muuntu wo variyula ayo masáare sa mpuka ya vaantu vamuruma Yésu vajeengwe.

⁶ Haaha vanaviitu kooni nuújire na kwaanyu na nduusike nduusika ng'eni, kanáalo che mari turya? Maa kaa, kooni narétire varyuli fuma kwa Muluungu, au manyi au uláli na mutwe au ukiindya, ivyo vaheera viri kanáalo.

⁷ Jeyyo, noo vyeene viri kwa sama ja chímba jira jisiina nkaasu, baa ja firímbi, na kinúubi. Kooni si vyaváirwe kutuba mwiitubiriro wa chímba, jooli kira chookimbwa kiri taangwa?

⁸ Baa ja kooni irimu raríire, na mario waachwe si wootaangikana, ni ani ari kwiima neeja sa nkoondo?

⁹ Viivyo, baa nyuunyu, ani ari taanga cheene moolusa kooni mwalúusikire nduusika ifya? Kikomi, kira cheene mwiindoolusa, looka cheende na mpeho.

¹⁰ Kwatiite nduusika jiri foo aha weerwii, na kusiina nduusika isiina varyuli waachwe tuku.

¹¹ Maa kaa, kooni si nootaanga kira yoolusa ura muuntu, uwo yoolusa ni mayeni kwaani na niini ni mayeni kwaachwe.

¹² Ni viivyo viri kari nyuunyu. Sa viintu moosaaka munumunu kava na wuuya wa Mutima Muija, manyiki na mitima yaanyu kuturya wuuya ura wiindoojeenga mpuka ya vaantu vamuruma Yésu.

¹³ Jeyyo, muuntu ura yoolusika nduusika ng'eni, yoosaakwa amulombe Muluungu, sa amuheere luviro lo variyula kira yoolusa.

¹⁴ Kooni noolomba kwa nduusika ng'eni, mutima waani noo woolomba, maa kaa, muryungu waani si wooturya kanáalo tuku.

¹⁵ Haaha che de ndiri bweeyya? Loomba ndiri na mutima waani de kei noombe na muryungu waani. Kiimba ndiri na mutima waani, de kei nimbe na muryungu waani.

¹⁶ Kooni woomadumba Muluungu mutimii waako vii, uri humula dumba jooli vaantu vari sea, "Kikomi," na kuu si vootaanga kira cheene woolusa?

¹⁷ Baa kooni kamadumba kwaako kwabooha, muuntu wingi si ari turya kanáalo tuku.

¹⁸ Noomadumba Muluungu sa niini naluusikaa nduusika ng'eni kulookya nyuunyu voosi.

¹⁹ Maa kaa, ni vyabooha nduusike masáare yasaano yari taangwa, sa nivakiindye mpuka ya vaantu vamuruma Yésu, kulookya kulusika masáare mayana ikimi (10,000) ya nduusika ng'eni ng'eene vaantu si vari taanga.

²⁰ Vanaviitu reki kwiirikana ja vasinga. Miirikano yaanyu, ive ja ya vaantu vakulu, maa kaa, kutumama vi mave ja vaana vaduudi.

²¹ Vyaandikwa Miirwii, Ijova alusa,
 "Lusika ndiri na vaantu vaani ko tweera vaantu va kuli,
 vaantu valuusikaa nduusika ng'eni,

baa jeyyo, si vari kuunteerera tuku.”☆

²² Haaha kooni mwiise, kulusika ndusika ng’eni ni ishára ya Mulungu kwa vaantu si ^vamura^umaa, na si sa vaantu ^vamura^umaa tuku. Maa kaa, uláli na mutwe si sa vaantu si ^vamura^umaa tuku, maa kaa, sa vaantu ^vamura^umaa.

²³ Sa jeyyo, kooni mpuka yoosi ya vaantu ^vamura^umaa Yésu valúmine na voosi valusike na ndusika ng’eni, na aho viingire vaantu si ^vamányire au vayeni si ^vamura^umaa Yésu, eri, si vari sea nyuunyu muri vasari tuku wuu?

²⁴ Maa kaa, muuntu si ^amányire au si ^amura^umaa Yésu, kooni iingire maa ashaane vaantu voosi voolusa uláli na mutwe, uwo muuntu taanga ari yeeye atiite uvi, na lamurirwa ari ni voosi.

²⁵ Kimbiso cha mutima waachwe viikwa kiri kiweerwii, ne chwaama ari na mwiinamira ari Mulungu yoosea, “Kikomi, Mulungu ni hamwi ari na nyuunyu.”

^Vyeene Vyasaakwa Mpindi jo Mwiinamira Mulungu

²⁶ Vanaviitu che ndiri lusa? ^Muri lumana hamwi kumwiinamira Mulungu, umwi ari na lwimbo, wiingi ari na ukiindya, wiingi ari na wiivariyuli fuma kwa Mulungu, wiingi alusike ndusika ng’eni, wiingi ari na kutamanula. Aya yoosi yoosaakwa yandootamamwa sa kujeenga mpuka ya vaantu ^vamura^umaa Yésu.

²⁷ Kooni muuntu yoyoosi alusikire kwa ndusika ng’eni, aho, valusike vaantu vaviri au vatatu na si kulookya jeyyo tuku, na vandoolusika ko kiiheera, na kave na muuntu wo tamanula kira ^voolusa.

²⁸ Maa kaa, kooni kusiina muuntu wo tamanula, uwo muuntu ^yoolusika ndusika ng’eni akirinye sawu aho mwijiingwii wa mpuka ya vaantu ^vamura^umaa Yésu, alusike na kimoyomooyo yeeye na Mulungu.

²⁹ Valáli na mutwe vaviri au vatatu valusike, na viingi vayaanirirye ayo ^voolusa.

³⁰ Kooni wiingi ura ^iikyire ahawe wiivariyuli fuma kwa Mulungu, ura ^yoolusa uláli na mutwe akirinye.

³¹ Aho, vaantu voosi vandoolusa uláli na mutwe ko kiitubirira na vaantu voosi viikiindye na vaheewe mitima.

³² Sa wuya wo laala na mutwe, wimirirwaa ni ura ^yoolusa uwo uláli na mutwe.

³³ Mulungu si wa ntiribuka tuku, maa kaa, ni wa mwiikalo muja.

Ja ^vyeene viri kari mpuka ja vaantu voosi ^vamura^umaa Yésu,

³⁴ mpiindi ^muri lumana ja mpuka ya vaantu ^vamura^umaa Yésu, vaantu vaki vakirinye. Sa voovo si varekerwa vandoolusika tuku. Voovo vasaakwa viivike isi ja ^vyeene Miir yalusa.

³⁵ Na kooni muuntu muki yoosaaka uurye kiintu chochoosi, akuurye mulume waachwe kaayii, sa ni soni muuntu muki kulusika mbere ya mpuka ya vaantu ^vamura^umaa Yésu.

³⁶ Isáare ra Mulungu si raandira kwaanyu tuku, baa kei, si ruja na kwaanyu vii tuku!

³⁷ Kooni muuntu yoyoosi kari nyuunyu yookoona yeeye ni maláli na mutwe au atiite wuya wa mutimii, ataange ayo ^noovaandikira ni ulairiri fuma kwa Yésu Mweenevyoosi.

³⁸ Na muuntu si ^yooyateera aya, uwo mateereri tuku.

³⁹ Haaha vanaviitu mave na mpiima yo lusa uláli na mutwe na kari mumukáan’yaa muuntu kulusika ndusika ng’eni tuku.

⁴⁰ Maa kaa, kira kiintu kitumamwe vyabooha na kwa mwiitubiriro.

15

Kufufuka kwa Yésu

☆ 14:21 Laanga Isáaya 28:11-12.

¹ Haaha vanaviitu noosaaka nivakumbusikye Masáare Maaja ^meene navavariyurira, mukayaruma na kuri ayo mookiima neeja.

² Kooni mookwaatya Masáare Maaja ayo ^meene navavariyurira, aho, turya mwiise ulamuriri. Maa kaa, kooni si mookwaatya, kuruma kwaanyu kusiina kunáálo tuku.

³ Sa niini navakiindya ukiindya mukulu ^mweene nahokera, ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yalusa, Kirisitu aakwya sa Muluungu asee uvi wiitu wasirire.*

⁴ Kei, akataahwa, na siku ya katatu akafufulwa ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho.*

⁵ Yeeye amufumira Kéefa,* na kei akavafumira vatumwi vaachwe ikimi na vaviri.

⁶ Kei, avafumira vaaniitu magana yasaano (500) ^veene vajaa hamwi na vamwi vaavo vamwaari ^vari mooyo baa haaha, baa neembe vamwi vaavo valongoola.

⁷ Aho, akamufumira Yaakúupu na kei, akavafumira vatumwi voosi.

⁸ Na lo kiimikirirya aanfumira niini ndiri ja mwaana ^avyaalwa mpiindi si ^jiri jaachwe.

⁹ Sa niini ndiri mudúúdiduudi kwa vatumwi voosi. Baa si nasaakwa naanirirwe mutumwi tuku, sa naturikirya mpuka ya vaantu ^vamuruma Muluungu.

¹⁰ Maa kaa, kwa nduwo ya Muluungu naava mutumwi. Na iyo nduwo yaachwe kwaani ni kunáálo nkulu, sa kwa iyo nduwo natumama kulookya vatumwi vingi voosi. Si natumama ayo kwa ngururu jaani tuku, maa kaa, sa viintu nduwo ya Muluungu ^ijaa na niini.

¹¹ Jeyyo, vive ni niini au ive ni viivaani voovariyula, kiintu cho kwaatya, toovariyula isáare ririra, na kei iro noo ^mwariruma.

Kufufuka kwa ^Vaakwya

¹² Haaha ngwyiiri, suusu tavariyula Kirisitu afufulwa, jooli vamwi vaanyu voosea kusiina kufufuka tuku?

¹³ Sa kooni kusiina kufufuka, aho, noo kusea baa yeeye Kirisitu si afufulwa tuku.

¹⁴ Na kei kooni Kirisitu si afufulwa, kuvariyula kwiiswi kusiina kunáálo tuku, na kuruma kwaanyu ni kutu.

¹⁵ Kulookya ivyo, suusu tookoonekana ja vaantu ^voona va ulongo va Muluungu. Sa talusa Muluungu amufufula Kirisitu, kumba si amufufula tuku, kooni vaantu ^vaakwya si vafufulwaa.

¹⁶ Sa kooni vaantu ^vaakwya si vafufulwaa, baa Kirisitu si afufulwa tuku.

¹⁷ Na kei kooni Kirisitu si afufulwa, kuruma kwaanyu ni kiintu ^kisiina, na mukaari uvii waanyu.

¹⁸ Na vaantu vara ^vaakwya kuu voomuruma Kirisitu, vataahika chalumwi.

¹⁹ Kooni kumwiilaangya kwiitu Kirisitu ni sa mwiikalo uhu vii, suusu tari vo koonerwa mbavariri kulookya vaantu voosi aha weerwii.

²⁰ Maa kaa, haaha, kikomi, Kirisitu afufulwa, uhu noo wa ncholo kufufuka kwa vara ^vaakwya.

²¹ Sa ja ^vyeene inkwya yareetwa ni muuntu umwi, baa kufufuka noko kwareetwa ni muuntu umwi.

²² Sa ja ^vyeene vaantu voosi vakwijaa sa ni va ufumo wa Adáamu, viivyo muuntu yoyoosi ura ^ari wa Kirisitu afufulwaa akava nkaasu.

²³ Maa kaa, kira umwi fufulwa ari kwa mpiindi jaachwe, wa ncholo ^afufulwa ni Kirisitu, aho ^ari hinduka, fufulwa vari vara ^vari vaachwe.

²⁴ Aho, Kirisitu ^ari mala ngururu, laviro na wiimiriri woosi mavi, kukiimikirirya kuja kuri, ne mukwaatya ari Utemi Muluungu Taata.

* 15:3 Laanga Isáaya 53:5-12. * 15:4 Laanga Sabúuri 16:8-10. * 15:5 Kéefa: Ni irina rüngi ra Kieburania ra Simóoni Peéteru. Laanga **Peéteru** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

25 Sa Kirisitu kiimirira ari furu Muluungu avasiinde vavi vaachwe na avaviike isi ya majeo yaachwe.✠

26 Inkwyaa noo mavi wo kiimikirirya ^ari malwa.

27 Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muluungu aviika viintu vyoosi isi ya majeo yaachwe.”✠ Masáare ^yakasee, Muluungu aviika “viintu vyoosi” isi ya Yéesu ni kiweerwii viri, yeeye Muluungu si ari kiivika isi ya Yéesu tuku, sa yeeye Muluungu noo aviika viintu ivyo isi ya Yéesu.

28 Mpindi Muluungu Taáta ^ari viika viintu vyoosi isi ya wiimiriri wa Mwaana, ne Mwaana kiivika ari isi ya Muluungu, sa Muluungu iimirire viintu vyoosi vuu.

29 Haaha kooni kusiina kufufulwa, vaantu vara ^voobatisiwa sa vaantu ^vaakwya che vookiilaangya? Kooni vaantu ^vaakwya si vafufukaa tuku, sa che avo vaantu voobatisiwa sa avo ^vaakwya?

30 Na suusu sa che tookiivika nemwiinemwii kira siiku?

31 Niini nookooni inkwya yaani kira siiku. Kwiidumbirira kwaani sa nyuunyu ko kundikaniwa na Kirisitu Yéesu Mweenevyoosi wiitu, uko noo kookumbweeyya nduuse masáare aya.

32 Kooni nalwijaa na maka ja isaka, noo kusea, vaantu vakari kura Eféeso sa viintu vya kiri untu vii, kanáalo che napata? Kooni vaantu ^vaakwya si vari fufulwa, Suusu tandoorya no nywa, sa lomutóondo kwya tui.✠

33 Kari mukóoverwaa ni vaantu ^valúusaa jeyyo tuku, “Vijeengi vavi, vasáambalaa wiijuviri muuja.”

34 Hooni farimbuki na mureke tumama avi. Sa vaantu vamwi kari nyuunyu si vamumányire Muluungu tuku. Ni luusa niise aya sa nivakwaaty soni.

Kufufulwa kwa Miviri

35 Maa kaa, muuntu ifaanaa uurye, “Vaantu jooli vari fufulwa? Ni na maviri uri jooli vari kuva nowo?”

36 Ihi ni miryungu ya kikoókoyo. Kooni uháandire mbeyu, yaméaraa ikakula bila yo koola wuu?

37 Na kira ^maháandaa si uri muti ura ^uri kula tuku, maa kaa, mbeyu vii ya ngáano au ya kira ^wahaanda.

38 Maa kaa, Muluungu ihéeraa ira mbeyu maviri ja ^vyeene yoosaaka mweeneevyo, na kira mbeyu yahéewaa maviri ^wiisimire.

39 Viivyo kwatiite miviri ^yiisimiresimire. Kwatiite miviri ya vaantu, ya maka ja isaka, ya ndee na ya soompa ^yiisimire.

40 Kei kwatiite miviri ya kurumwii na miviri ya kari weeru. Nkongojima ya miviri ya kurumwii ni kwa njira yaachwe na ya miviri ya weerwii, ni kwa njira yingi.

41 Nkongojima ya mwaasu ni kwa kivyaachwe na nkongojima ya mweeri ni kwa kivyaachwe, na nkongojima ya nyényeeri ni kivyaachwe na kira nyényeeri yatiite nkongojima ya kivyaachwe.

42 Jeyyo, noo ^vyeene viri kuva kwa ^vaakwya ^vari fufulwa. Maviri ura ^usáambukaa taahwa uri, na fufulwa uri ura si ^usáambukaa vii tuku.

43 Maviri wataahwaa uri na wumbo wa soni, maa kaa, wafufulwaa uri na nkongojima. Wataahwaa uri na ufoóndu na wafufukaa uri na ngururu.

44 Mpindi ^wootaahwa, ni maviri wa kiwuuntu, maa kaa, mpindi ^woofufulwa ni maviri wa kimutima. Tamányire kwatiite maviri wa kiwuuntu na viivyo kwatiite maviri wa kimutima.

45 Masáare ^Yari Mpeho yaandikwa, “Muuntu wa ncholo Adáamu ajáa aava kiintu ^kiri mooyo,”✠ maa kaa, muuntu wo herererya, noo kusea Kirisitu, yeeye ni Mutima ^uhéeraa

vaantu nkaasu.

⁴⁶ Muviri ^wuuja ncholo ni wa kiwuntu si wa kimutima tuku. Aho, de ukuuja muviri wa kimutima.

⁴⁷ Muuntu wa ncholo afuma weerwii na umbwa na salu, Muuntu wa kaviri afuma kurumwii.

⁴⁸ Vaantu va aha weerwii vatiite muviri wa salu ja ura wa Adáamu, na vaantu va kurumwii vatiite muviri ja ura wa Yéesu.

⁴⁹ Ja ^vyeene twiifwaana na ura ^umbwa na salu, viivyo kwiifwaana turi na ura muuntu ^afuma kurumwii.

⁵⁰ Haaha vanaviitu iki noo ^cheene noolusa, muviri wa nyama na sakami si uri hokera Utemii wa Mulungu tuku, noo kusea, kira ^kisaambukaa si kiri hokera kira si ^kisaambukaa tuku.

⁵¹ Teereri nivawiyire fuumbo. Suusu voosi si turi kukwya tuku. Baa neembe ni jeyyo, voosi valandulwa turi.

⁵² Fumira viri koonka, ja kulavya riiso. Sa irimu ro kiimikirirya ^riri fwirwa, vaantu ^vaakwya fufulwa vari na kuva vari na miviri si ^isaambukaa na suusu valandulwa turi.

⁵³ Sa muviri uhu ^usaambukaa, ni mpaka valanduke, uve muviri si ^usaambukaa, muviri ^ukwijaa valanduke uve muviri si ^ukwijaa.

⁵⁴ Sa jeyyo, mpiindi muviri ^usaambukaa ^uri valandulwa uve si ^usaambukaa, na uhu ^ukwijaa ^uri kiivikira si ^ukwijaa, aho Masáare ^Yari Mpeho kiimana yari, “Inkwya yamériiwe ni kusiinda.”☆

⁵⁵ “Ee inkwya kusiinda kwaako hai kari?

Ngururu jaako jo reeta usungu hai jiri?”☆

⁵⁶ Uvi waréeta usungu wa inkwya, na uvi watúryaa ngururu jaachwe fuma kari Miiro.

⁵⁷ Maa kaa, tumaduumbe Mulungu, yeeye atusindiraa kwa njira ya Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu!

⁵⁸ Jeyyo vanaviitu imi neeja. Niini naveenda. Kari mudoowuwawuwwa tuku. Kei mutuube kutumama murimo wa Yéesu Mweenevyoosi kanu mootaanga murimo waanyu si wa bweete tuku.

16

Kisaanga cho Vaambirirya Vaantu ^Vamuruma Yéesu

¹ Haaha variyala ndiri kwa iki kiintu ^muurya cha kisaanga ^moobweeyya so vatwaarira vaantu va Mulungu, noosaaka mudoookibweeyya ja ^vyeene navalairirya mpuka ja vaantu ^vamuruma Yéesu kara isi ya Galatía.

² Siku ya ncholo ya júma, kira muuntu akere na avike na ivarwii mpía jimwi ja ^vyeene Mulungu amutáliirye. Ijo mpía jivikwe sa ^ndiri kuja kusive na visaanga kei.

³ Na ^ndiri kuja, kaandika ndiri barúwa jitamanyan’ye na vara vaantu ^mwavaruma na nivatame vatwaale ivyo visaanga vyaanyu na Yerusaleému.

⁴ Kooni viri kooneka baa niini noosaakwa ntamanyan’ye novo, tamanyan’ya ndiri novo.

Muryungu wa Paúli wo Koovaluumbya

⁵ Kuja ndiri na kwaanyu ^ndiri hamula tweerera Makedonía, sa niimiirye neeja kutweera na uko.

⁶ Ifaanaa niikale na nyuunyu kwa mpiindi kiduudi, ifaanaa ikava mpiindi joosi ja mpeho, sa madahe kunyambirirya lyeendwii lwaani na haantu hohoosi ^noosaaka tamanya.

⁷ Mpindi iki si noosaaka valuumbya chaangu vii, maa ndooke tuku. Nookoona kiikala ndiri na nyuunyu kwa mpiindi, kooni Yéesu Mweenevyoosi avyeéendire.

☆ 15:54 Laanga Isáaya 25:8. ☆ 15:55 Laanga Hósea 13:14.

⁸ Maa kaa, kiikala ndiri múuji wa Eféeso fúuru siku ya ngovi ya Pentekóste* ilooke.

⁹ Ni bweyya niise jeyyo, sa Muluungu aampíre mpiindi njija yo tumama murimo mukulu kari múuji uhu, baa neembe ni jeyyo, vamwaari vaantu ^vari foo ^vookuunkitira.

¹⁰ Kooni Timotéeo ari kuja na kwaanyu, mumuhokere neeja na kari oofe kintu chochoosi mpiindi ^ari na nyuunyu tuku, sa yeeye atumamaa murimo wa Mweenevyoosi ja niini.

¹¹ Kari kuve na muuntu wo muchwa mati tuku. Maa kaa, mumwaambire iinuke uko, ari na mwiikalo muja sa ahinduke na kwaani, sa niini noomwoojera ahinduke hamwi na vaaniitu.

¹² Haaha masáare ya Apóolo mwaaniitu, namuloomba maatuku vii uje na kwaanyu na vaantu viingi ^vamura Yésu. Maa kaa, yeeye si yoosaaka kuja haaha tuku. Baa jeyyo kuja ari, ^ari turya nkalo.

Masáare yo Kiimikirirya

¹³ Laangi neeja. Mwiime neeja kumuruma Yésu. Mwiiteme. Mave na ngururu.

¹⁴ Tumami kira kintu kwa kweenda kari mitimii yaanyu.

¹⁵ Vanaviitu mwamanyire Sitefáni hamwi na kaaya yaachwe noo vaantu va ncholo kumuruma Yésu uko isi ya Akáaya, novo viitoolo kavatumamira vaantu va Muluungu. Haaha ni kuvuloomba niise vanaviitu,

¹⁶ mave matu kwa valongooli ja avo, na kwa vaantu voosi ^vamanyikaa kutumama murimo uhu.

¹⁷ Navyeenda vala Sitefáni, Fotunáato na Akáiko ^vakafike, sa voovo vaampíre nyambirirya ira ^naasova fuma kwaanyu sa viintu musiina aha.

¹⁸ Vabwéeyiirye mutima waani uve na cheeru ja ^veene vabweyya mitima yaanyu ive na cheeru. Mundookoonekya nyemi kwa vaantu ^vatumamaa vyabooha jei.

Lumbi jo Kiimikirirya

¹⁹ Mpuka ja vaantu ^vamura Yésu kunu Ásia voovaluumbya. Akíila na Pírisíila, hamwi na vaantu ^vamura Yésu vara ^valumanaa kaayii kwaavo, vavalúumbiirye munumunu kwa irina ra Mweenevyoosi.

²⁰ Kei vaaniitu voosi ^vari aha, vavalúumbiirye. Mundookiiluumbya ko kiisandira kuja.

²¹ Niini Paúli naándikire lumbi iji kwa mukono waani mweenevyo.

²² Muuntu yoyoosi ura si ^amweenda Mweenevyoosi ajumwe. Mweenevyoosi wiitu yeenda!

²³ Nduwo ya Yésu Mweenevyoosi ive na nyuunyu.

²⁴ Kweenda kwaani koosi kuve hamwi na nyuunyu ^veene mwakundikaniwa na Kirisitu Yésu. Kikomi.

* **16:8 Pentekóste:** Muhákwi wa Kali, Pentekóste ni ngovi Vayahúudi ^vabweyyaa mpiindi ^vari humala kuchwa na ^vari humala seyya viintu vyoosi mawundii. Ngovi iyo yabweyyiwa siku ya makumi yasaano (50) keende Paásika yalooka. Laanga Nkambukira ya Miiri 16:9-12. Muhákwi Mufya, ngovi ya Pentekóste ni ngovi ya siku Mutima Muja ^uja na kari weeru na myuujisa. Siku iyo, Mutima Muja na vaantu ^vamura Yésu vaava kintu kimwi. Laanga Mirimo ya Vatumwi 2:2-4.

Barúwa ya kaviri ya Paúli kwa Vakorínto Mulongooro

Barúwa iyi, yaandikwa ni Paúli mutumwi wa Yéesu Kirisitu (1:1). Iyi ni barúwa ya kaviri kwa mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu va múji wa Korínto. Paúli noo anda iyi mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu uko Korínto (Mirimo ya Vatumwi 18:1-18). ^Vyeene vyoonekanaa, barúwa iyi yaandikwa kati ya myaaka ya 55-57 keende Kirisitu ^avyaalwa. Kei, vyoonekanaa Paúli aandika barúwa jingi kwa Vakorínto (2:3-4), maa kaa, ijo barúwa si joonekanaa tuka. Paúli aandika barúwa iyi, mpiindi ^ajaa uko Makedonia.

Barúwa iyi, Paúli alusa ^cheene chabweyya avalandule muryungu waachwe wo ko valaanga Vakorínto ja ^vyeene ajaa iimya neja aho ncholo (1:15-17; 2:1-4). Kei, akiindya vaantu ^vakandikaniwa na Kirisitu vumbwa ufa. Valamaniwa na Mlungu ko tweera Yéesu Kirisitu. Jeyo vaantu avo, vatumwa ni Kirisitu vavalaman'ye vaantu na Mlungu (5:16-21).

Kei, Paúli akiindya vaantu ^vamura Yéesu va Korínto, njira vasaakwa vatuube kari kuruma kwaavo. Vandootoola ko bohya inda. Lwa ncholo, vatoole nkaasu yaavo kwa Mweenevyoosi, maa de vavaambirirye vaantu ^vamura Mlungu (8:1-8; 9:6-11). Kei, vareke ruma vatumwi va ulongo ^veene vakiindyaa masaa ya ulongo. Ava viiva vipeembe voovo noo vatumwi vakulu. Paúli alusa yeeye ni mutumwi wa kimaari, na atite wiimiriri fuma kwa Yéesu Kirisitu (10:12-17; 11:5-15).

Kukiimikirirya, Paúli avasea vayeren'ye mwiikalo waavo, sa ^ari fika kwaavo adire kava makari kwa wiimiriri ^ari nowo fuma kwa Kirisitu. Kiri vyoova jeyo abweyye kwiilaangya kwaavo kwime neja (13:10).

^Vyeene Kitabu iki Chagawa

Lambi na kuvafafya mitima vaantu ^vamura Yéesu 1:1-2:4

Kavasea yasire vara ^vavalandukire 2:5-11

Kumatumamira kikomi Kirisitu 2:12-6:2

Masaa mafafu na cheeru cha Paúli 6:3-7:16

Nduwo yo tola na kisaanga 8:1-9:15

Paúli yoolusa mirimo waachwe 10:1-11:33

Njori ja Paúli na mwiwa ajaa nowo 12:1-21

Paúli yovaluma kutu Vakorínto na lambi jo kiimikirirya 13:1-14

Lambi

¹ Barúwa iyi, yafumire kari nini Paúli na mwaaniitu Timoteo. Nini naanirirwa ni Mlungu kwa kusaaka kwaachwe, nive mutumwi wa Kirisitu Yéesu. Ni kvaandikira tiise nyuuny vaaniitu mpuka ya vaantu ^mwamura Mlungu, ^mari mujii wa Korínto na vaantu voosi va Mlungu ^vari isi yoosi ya Akaya.

² Nduwo na mwiikalo muija fuma kwa Mlungu Taata wiitu, na kwa Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, jive na nyuuny.

Kutuuriwa Mitima ni Mlungu

³ Adumbwe Mlungu, Taata wa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu. Yeeye ni Taata wo laanga na riiso ra wuija, kei ni Mlungu wo tutuurya mitima kari yoosi.

⁴ Yeeye atuturya mitima kari uturikiri woosi, sa na suusu tavaturye mitima vingi ^vari uturikiri ^wisimiresimire. Tavaturye mitima, kwa kutuurya mitima ^taheewa ni Mlungu.

⁵ Sa ja ^vyeene tootarikira munumununa sa Kirisitu, noo ^vyeene Muluungu ari tuuba kututuurya mitima, kwa njira ya Kirisitu.

⁶ Kooni tootarikira, ni tarikira tiise sa kutuuriwa kwaanyu mitima na sa ulamuriri waanyu. Na kooni suusu tootuuriwa mitima, ni sa tavaturye nyuunyu mitima. Jeyyo, daha mari yimirirya uturikiri ^mweene baa suusu tootarikira.

⁷ Kei kwiilaangya kwiiswi kwaanyu kwakangaala, sa viintu ^mootarikira hamwi na suusu, noo ^vyeene mootuuriwa mitima hamwi na suusu.

⁸ Vanaviitu, toosaaka mutaange ^vyeene tatarikira uko Asia. Uturikiri ^mweene taturya, ujaa watukindairira munumununa, baa kuremeerwa kuyimirirya, tujaa twiisea kwya tiri.

⁹ Kikomi, mitimii yiiswi toonaa ni ja vaantu ^valamuriirwe kulawa. Vyaava jeyyo, sa tareke kwiilaangya ngururu jiiswi, kiri vyoova jeyyo, tumwiilaangye Muluungu. Yeeye afufulaa vaantu ^vaakwya.

¹⁰ Yeeye noo atulamurirya mpiindi ^tujaa twasengeriire kukwya, kei, kutulamurirya ari. Suusu tamwiilaangyaa yeeye, na yeeye kutulamurirya ari.

¹¹ Nyuunyu mootwaambirirya ko tuloombera kwa Muluungu. Aho, vaantu ^vari foo mudumba vari Muluungu kwa nduwo yaachwe kari suusu ^tooturya kwa kulomba kwa ^vari foo.

Paúli Yooluusa sa che si ari Hinduka na Korínto

¹² Haaha suusu tookiidumbirira sa iki, mitima yiiswi si yootutwaala na kiloongii tuku, kiri vyoova jeyyo, yoolaira twiikala aha weerwii na kati na kati yaanyu kwa uwoloki na kwa mitima myeeru fuma kwa Muluungu. Si tabweeyya jeyyo kwa tooti yiiswi tuku, maa kaa, kwa nduwo ya Muluungu.

¹³ Sa si toovaandikira kiintu chiingi kulookya iki ^moodaha soma no taanga tuku. Mpima yaani ni siku yaayo lo taanga mari kikomi ^cheene tooluusa,

¹⁴ baa neembe mootanga kiduudi ^cheene tooluusa haaha. Siku Yésu Mweenevyoosi ^ari hinduka, kiidumbirira mari sa suusu ja ^vyeene suusu tiri kiidumba sa nyuunyu.

¹⁵ Na sa viintu nijaa namanyire kikomi kutaanga kwaanyu na kwiilaangya kwaanyu, noo ^chooreka nijaa niimya neeja kuuja na meenyu ta, sa muturye kunaanalo yo toona kaviri.

¹⁶ Kei nijaa nalamula tweera na meenyu mpiindi ^nootamanya na Makedonia, na kei mpiindi ^ndiri hinduka fuma Makedonia, aho, mumpere nyambirirya yo tamanya na Yudea.

¹⁷ Eri, ^nkavalandule miryungu yaani yo kuuja na meenyu, mukiisea navire iwalaanga wuu? Baku mukiisea nalamula masaa yaani kwa miryungu ya kiwuntu vii? Noo ^chooreka noosea, "Hi" na kei nsee "Tuku" wuu?

¹⁸ Maa kaa, ja ^vyeene Muluungu ni wo kiilaangiwa, masaa yiiswi kari nyuunyu si "Hi" na "Tuku" tuku.

¹⁹ Sa Yésu Kirisitu Mwaana wa Muluungu ^tavavariyerira masaa yaachwe, niini, Siliváano na Timotéo, si "Hi" na "Tuku" tuku, maa kaa, kari yeeye siku joosi ni "Hi."

²⁰ Sa kwiichuunga koosi kwa Muluungu kwa Kirisitu, ni "Hi." Iki noo ^chooreka ko kundikaniwa na Kirisitu Yésu toosea "Kikomi," kwa nkongojima ya Muluungu.

²¹ Muluungu noo ^atuhéeraa ngururu suusu na nyuunyu sa tadahe kwiima neeja kari Kirisitu. Yeeye noo ^atuhaka makuta,

²² na noo ^atutala mutooso konekya tiri vaachwe, na avika mitimii yiitu Mitima Muja, sa ave cha muhunda kwa yara ^atulaha kutuheera.✧

²³ Haaha kiintu ^chabweeyya ndiire hinduka na Korínto, ni sa viintu si nasaakaa kuvajuuwa kulookya, baa Muluungu ni shahidi waani.

²⁴ Niini si noosea suusu tiimiriraa kumuruma kwaanyu Mulungu tuku. Suusu tatamamaa hamwi na nyuunyu sa cheeru chaanyu, sa ni kwa njira yo muruma Mulungu nyuunyu mookiima neeja.

2

¹ Sa jeyyo, nalamala mutimii waani ndiire kuuja na meenyu, sa ndiire kuvatamikya mitima yaanyu.

² Kooni niini nabweeyiirye nyuunyu mwiirye mitima, ani ari kumbweeyya mbe na cheeru? Kikomi, ni nyuunyu vii naviiriirye mitima.

³ Noo chooreka navaandikira ira barawa sa ndiri kuuja, ndiire kiiriwa mitima ni vaantu vara vasaakwa vaambweeyye mbe na cheeru. Namanyire kikomi, kooni niini navyeendire baa nyuunyu voosi vyeenda mari.

⁴ Navaandikira ira barawa kunu naviswira na niiriirye mitima maatuku. Si nasaakaa nivabweeyye muvisule tuku, kiintu nasaakaa ni kubweeyya mataange viintu naveenda munamunu.

Kumusea Yasirire Muntu Atamama Uvi

⁵ Haaha kooni muntu abweeyiirye mwiiwaachwe avisule, uwo si aantamikiirye niini vii tuku, uwo avatamikiirye baa nyuunyu. Maa kaa, si noosaaka mbe mukari kulookererya tuku.

⁶ Irya reene aturya fuma kwa vari foo vaanyu, iro ratoosha.

⁷ Haaha moosaakwa mumusee yasirire, na mumutuurye mitima muntu uwo sa adire visula, maa asove mpiima.

⁸ Sa jeyyo, noovalomba moonekye mwamweenda kikomi.

⁹ Cheene chabweeyya nivaandikire ira barawa, ni nasaakaa turya kikomi kooni mari matu kwa yara yoosi navakiindya.

¹⁰ Kooni nyuunyu mwamuseire muntu yasirire, baa niini namuseire yasirire. Na rira nasaire rasirire, kooni kwari na roroosi roosaakwa risire, ni sea niise rasirire mbere ya Kirisitu sa kundaalo yaanyu.

¹¹ Tundoobweeyya jeyyo, sa Irimu ridiire kutusiinda kwa uweere waachwe, sa tamanyire uweere waachwe.

Pauli Muiji wa Turóoa

¹² Haaha nkafike muiji wa Turóoa so kweenerya Masáare Maaja ya Kirisitu, nkashaana Ijva aanchunguriire maryaango.

¹³ Maa kaa, kunu mutimii waani nkoololokera sa nashaana Tito mwaaniitu asanafika tuku. Jeyyo, nkavasea nasukiirye, maa nkatamanya na isi ya Makedonia.

Kusiinda kwa Ngururu ya Kirisitu

¹⁴ Maa kaa, adumbwe Mulungu, yeeye atulóngoolaa siku joosi twiichumiriire kwa kusiinda kwa Kirisitu. Na yeeye ko tweera suusu yookaarya masáare ya Kirisitu kira haantu ja irira raboohabooha ro mataanga.

¹⁵ Sa suusu kwa Mulungu ni irira rabooha ra Kirisitu, rivafikiraa vara volamuririwa na vara voorimira.

¹⁶ Kwa vara volamuririwa ni irira rivahéeraa nkaasu. Maa kaa, kwa vara voorimira, ni unyuku wavaha varéteraa inkwya. Haaha ni ani adáhaa tumama murimo uwo? Kusiina tuku.

¹⁷ Suusu si ja vaantu vingi vari foo vavika isáare ra Mulungu ja kiintu cho vaa iyoombe tuku. Maa kaa, ko kundikaniwa na Kirisitu, tookaarya isáare ra Mulungu kwa uwoloki woosi mbere ya Mulungu ja vyeene atatuma.

3

Vatamami va Mháko Mufya

¹ Eri, ni kaanda tiise kwiivaa vipeembe kei wuu? Eri, ni saaka tiise barúwa jaanyu jo tataangya ja vaantu viingi viintu ^vayéendaa na barúwa ja ijo wuu?

² Nyuunyu noo barúwa yiiswi ^yaandikwa mitimii yiiswi. Barúwa ihi yamányirwe na yasómwaa ni kira muuntu.

³ Nyuunyu moónekyaa kiweerwii mari barúwa fuma kwa Kirisitu ^yoónekyaa marimo ^tatamama kari nyuunyu. Barúwa iyo, si yaandikwa kwa wíno tuku, kiri vyoova jeyyo, yaandikwa kwa Mutima wa Muluungu. Na yeeye ni nkaasu. Si yaandikwa mawyii ^yari upwáápwa tuku, maa kaa, yaandikwa mitimii ya vaantu.*

⁴ Iki noo kiintu ^twiiláangyaa kikomi mbere ya Muluungu kwa njira ya Kirisitu.

⁵ Si tookiisea tamama tiise chochoosi kwa ngururu jiiswi tuku, kiri vyoova jeyyo, ngururu jiiswi ni kwa Muluungu jifúmaa.

⁶ Yeeye noo atuheera ngururu jo va vatamami va muháko mufya.* Muháko uwo si ja Miiro ^myeene yaandikwa vii tuku, wafuma kwa Mutima Muja. Noo kusea, Miiro ^yaandikwa yaréetaa inkwya, maa kaa, Mutima Muja aréetaa nkaasu.

⁷ Haaha Miiro ya Músa ijáa yaandikwa mawyii ^yari upwáápwa. Iyo Miiro ^yareetáa inkwya, ijáa yuja kwa nkongojima ya Muluungu furu Viisiraéli vakasiindwa kumulaanga Músa kishwii, baa neembe ira nkongojima ya kakorera kwaachwe, ijáa ni kwa mpiindi nduudi vii.* Kooni marimo wa Miiro iyo wuja kwa nkongojima ja iyo,

⁸ eri, marimo wa Mutima Muja si uri kuva wa nkongojima nkulu kulookya iyo tuku wuu?

⁹ Kooni marimo uwo ^uvabwéeyaa vaantu vaheewe irya uri na nkongojima jei, eri, marimo ^ubwéeyaa vaantu vave vawoloki si uri kuva na nkongojima nkulu kulookya tuku wuu?

¹⁰ Haaha nkongojima ya muháko wa kali si yiifwíne na nkongojima ya muháko mufya tuku, sa nkongojima ya muháko mufya ni nkulu munamunu kulookya.

¹¹ Kooni kira ^charimáa vii kijáa na nkongojima, kira ^kiri tuuba kuva kimwaari kuva kiri na nkongojima nkulu kulookya.

¹² Sa viintu tatiite uko kwiilaangya, tatiite kwiitema kukulu.

¹³ Suusu si tari ja Músa tuku. Yeeye ajáa iitunikirira kisho chaachwe na kitambála, sa Viisiraéli vadiire kooni viintu kulavalava kwaachwe ^kwasiráa.*

¹⁴ Maa kaa, miryungu yaavo ijáa yachuungwa. Furu haaha mpiindi ^voosoma vitáabu vya muháko wa kali, vakitirwa kutaanga kimáári ni ikyo kitambála. Ikyo kitambála si kinaseyyiwa tuku, sa chaséyyiwa ko muruma Kirisitu vii.

¹⁵ Kimaari furu isiku, mpiindi ^voosoma Miiro ya Músa mitima yaavo yakunikirirwa ni kitambála, vandoosiindwa taanga.

¹⁶ Maa kaa, muuntu yoyoosi ^amurúmaa Mweenevyoosi, Mweenevyoosi aséyyaa ikyo kitambála.

¹⁷ Mweenevyoosi noo Mutima wa Muluungu. Na haantu ^kari na Mutima wa Muluungu, aho, hatiite kwiyanjaala.

¹⁸ Suusu voosi si twiikunikiriraa kitambála vishwii tuku, toónekyaa nkongojima ya Mweenevyoosi ja kíóo viintu ^choónekyaa buuwo. Mweenevyoosi, yeeye noo Mutima, na yeeye noo ^ataválandulaa twiifwaane ne, tave na nkongojima yaachwe ^yalookya na ^yootuuba lookya.

4

Suusu ni Saama ja Iroongo ^jiri na Ngururu ya Muluungu

¹ Jeyyo, suusu si tookera mpiima tuku, sa viintu Muluungu kwa kulaanga na riiso ra wuja kwaachwe atuheera marimo uhu.

* 3:3 Laanga Ufumo 24:12; 31:18; Yeremía 31:33. * 3:6 Laanga Yeremía 31:31-34. * 3:7 Laanga Ufumo 34:29-30.

* 3:13 Laanga Ufumo 34:33-35.

² Suusu, tasiita tumama masáare ya kimbiso na ya soni, si takóoveraa vaantu tuku, baa kei, si tasáangyaa isáare ra Muluungu na uloongo tuku. Kiri vyoova jeyyo, suusu taláúsaa kimáári mbere ja vaantu, sa suusu si tabwéeyyaa mitima ya vaantu itwaalwe na kiloongii mbere ya Muluungu tuku.

³ Kooni Masáare Maaja ^taváryulaa yiivisa, kuva yari yiivisa kwa vara ^voorimira.

⁴ Irimu ^riri muluungu wa ihi weeru, ravakanikirira miryungu yaavo vara si ^vamurúmaa Yéesu, sa vadiire kúchoona kiweeru cha Masáare Maaja ya nkongojima ya Kirisitu. Yeeye atiite buuwo ya Muluungu.

⁵ Suusu si tookaarya masáare yiiswi tuku, maa kaa, tookaarya Yéesu Kirisitu ni Mweenevyoosi, na suusu turi vatamami vaanyu sa Yéesu.

⁶ Sa Muluungu asea, “Kiweeru kimurike kilwiirya,”☆ yeeye amárikaa mitima yiitu, na atabwéeyyaa kutaanga kiweeru cha umanyi wa nkongojima yaachwe ^ikóreraa kishwii cha Kirisitu.

⁷ Suusu ni ja saama ja iroongo vii, taheewa Masáare Maaja saamii iji ja máari ya kikomi ^iri mberii, sa itaangikane ngururu ihi nkulu yo tumama murimo uwo, si yiiswi tuku, yafúmaa kwa Muluungu.

⁸ Suusu tariringirirwa ni uturikiri ^wiisimiresimire, maa kaa, si toomalwa tuku. ^Kari foo si tumányire cho tumama tuku, maa kaa, si tookera mpiima tuku.

⁹ Tooturikira, maa kaa, Muluungu si yootureka tuku. Toochuriwa isi, maa kaa, si tookwya tuku.

¹⁰ Siku joosi tavérekaa inkwya ya Yéesu mivirii yiiswi, sa nkaasu ya Yéesu noyo yiiyoonekye mivirii yiiswi.

¹¹ Noo kusea, suusu ^turi nkaasu, mpiindi joosi turi nemwiinemwii ya inkwya sa Yéesu, sa nkaasu ya Yéesu yoonekane kuri miviri yiiswi ^ikwyíjaa.

¹² Jeyyo, suusu turi nemwiinemwii ya inkwya, maa kaa, nyuunyu mooturya nkaasu.

¹³ Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Naruma, jeyyo noolúusa.”☆ Suusu naasu kwa kuruma kukura toolúusa,

¹⁴ sa tootaanga Muluungu amufúfula Mweenevyoosi Yéesu. Yeeye tufúfula ari baa suusu hamwi na Yéesu. Yeeye tareeta ari suusu hamwi na nyuunyu mbere yaachwe.

¹⁵ Haaha suusu toohokera uturikiri uhú woosi, sa nyuunyu, sa nduwo ya Muluungu ivafikire vaantu ^vari foo na vamuðumbe Muluungu munumunú. Jeyyo, Muluungu abweyyiriwe nkongojima baa kulookya.

Kwiikala ko Kwiilaangya

¹⁶ Jeyyo, si tookera mpiima tuku. Baa neembe miviri yiiswi kwa weerwii yoosakahala, maa kaa, isii yiiswi Muluungu yootumba ufya siku joosi.

¹⁷ Ni lúusa niise jeyyo, sa uturikiri wiiswi waanguha, kei ni wa mpiindi nduudi vii. Uturikiri uwo, wootwiimiryaa neeja nkongojima nkulu kulookya ya siku ^jisiina uhero. Nkongojima iyo, isiina cho fwaanirirya tuku.

¹⁸ Jeyyo, si taláangaa viintu ^vyoónekanaa tuku, kiri vyoova jeyyo, taláangaa viintu si ^vyoónekanaa. Vira ^vyoónekanaa ni vya mpiindi nduudi vii, maa kaa, vira si ^vyoónekanaa ni vya siku ^jisiina uhero.

5

Mwiikalo Wiitu Kurumwii

¹ Suusu tavimányire vivaanda kuntu ^twiikalaa aha weerwii, noo kusea miviri yiitu, kooni yasáambukire, suusu tatiite nyuumba yingi fuma kwa Muluungu noo kusea miviri mifya. Nyuumba ijo ifya, ni ja siku ^jisiina uhero, sa si jajéengwaa kwa mikono ya vaantu tuku.

² Kuri iyi weeru toorira kwa usungu, tatiite mpiima maatuku yo vikirwa ingo ja miviri mifya, noo kusea, kiikalwii chiitu cha kurumwii.

³ Sa turi hamala vikirwa miviri iyo mifya, si turi koonekana ni na tuhu turi tuku.

⁴ Mpindi tukaari tookiikala vivaandii vya aha weerwii, toorira kwa usungu, sa tooremeerwa ni yari foo. Si toosea, toosaaka fumiwa maviri uhu ukwíjaa tuku. Kiri vyoova jeyyo, toosaaka t vikirwe kiikalwii chiitu cha kurumwii, sa maviri uhu ukwíjaa ameriwe ni maviri si ukwíjaa.

⁵ Mlungu noo atwiimira neeja iyo miviri mifya, ataheera Mutima waachwe, sa ave chamuhúnda chiitu.

⁶ Sa jeyyo, siku joosi tatiite kwiilaangya kikomi, kei tamányire, mpindi tukaari turi muvirii uhu, ni kuli turi na Ijava.

⁷ Kwiikala kwiiswi ni kwa njira ya kuruma na si kwa vira vyoónekanaa tuku.

⁸ Kikomi, tatiite kwiilaangya na kei tookoona ni pwee kureka uhu maviri, sa tatamanye noo kiikala na Mweenevyoosi.

⁹ Sa jeyyo, kooni turi muvirii uhu, au si turi aha, kiintu kikulu ni kumubweeyya Mweenevyoosi ave na cheeru.

¹⁰ Suusu voosi kiima turi mbere ya ichuumbi ro lamurira ra Kirisitu, sa kira umwi wiitu arihwe kira cheene atumama mpindi ajaa muvirii waachwe, ive ni maaja au mavi.

Talmaniwa na Mlungu kwa Njira ya Kirisitu

¹¹ Haaha tamányire, tasaakwa tandoomanyemya Mweenevyoosi. Jeyyo, toomanyika kuvawyira vaantu vandomuruma. Mlungu atamányire vyeene turi, na ni kiilaangya niise baa nyuunyu mitima yaanyu si yoovatwaala na kiloongii vyeene turi tuku.

¹² Si toosaaka kwiidumbirira kei kuri nyuunyu tuku, maa kaa, toosaaka kuvaheera nkalo yo kwiidumbirira sa suusu. Kwa njira iyo, kuva mari na masáare yo vawyira vara viidumbirira mbere ja vaantu, kwa viintu vyoónekanaa na si kwa viri mitimii tuku.

¹³ Kooni tookoonekana turi vasari, ni jeyyo turi sa Mlungu, na kooni tookoonekana tatiite miryungu, ni jeyyo turi sa nyuunyu.

¹⁴ Kweenda kwa Kirisitu noo kootalongoola suusu, sa taruma muntu umwi aakwya sa vaantu voosi, sa jeyyo voosi vaakwya.

¹⁵ Yeeye aakwya sa vaantu voosi, sa vaantu vareke kiikala sa voovo veeneevyo, maa kaa, viikale sa ura aakwya sa voovo na afufuka sa voovo.

¹⁶ Kwaandira haaha si tooyeren'ya muntu kiwuntu tuku. Baa neembe hara kali tamayeren'ya Kirisitu kiwuntu, haaha si tamoónaa jeyyo kei tuku.

¹⁷ Sa muntu yoyoosi ura aava kiintu kimwi na Kirisitu, aava wumbo mufya, ✱ ya kali yalooka, laanga, mwiikalo mufya waándire.

¹⁸ Aya yoosi yafuma kwa Mlungu, yeeye atuma Kirisitu ataluman'ye na yeeye. ✱ Na suusu ataheera murimo wo valuman'ya vaantu na yeeye.

¹⁹ Noo kusea, Mlungu uluman'ya weeru na yeeye mweeneevyo kwa njira ya Kirisitu, baa vala uri wa vaantu tuku. Kei Mlungu atukwaatya isáare ro lamaniwa na Mlungu.

²⁰ Haaha suusu tatuma ni Kirisitu kutumama murimo waachwe, na ko tweera suusu, Mlungu yookiilomboola mulamaniwe ne. Na noo chooreka tookiilomboola kwa masáare ya Kirisitu, mulamaniwe na Mlungu.

²¹ Mlungu amubweeyya Kirisitu yeeye asiina uri, ave uri sa suusu, sa turi kuva kiintu kimwi na Kirisitu, tvalwe vawoloki va Mlungu.

6

¹ Haaha sa viintu turi vatamami hamwi na Mulungu, toovakalaamya ijo nduwo tahokera fuma kwa Mulungu kari mukere jirimire bweete tuku.

² Sa Mulungu asea Masáarii ^Yari Mpeho,

“Mpiindi yaani ^niiruma, nakuteerera,
siku ya ulamuriri, nakwaambirirya.”☆

Teera, mpiindi ^yaramika noo ihi, isiku, noo siku yo lamuririwa.

Uturikiri wa Paúli

³ Si toobweeyya kiintu chochoosi ^kiri vabweeyya mwiikunguvale tuku, sa murimo wiiswi kari ji uluswe vyaviha tuku.

⁴ Kiri vyoova jeyyo, kwa kira njira, taláiraa suusu turi vatamami va kimáári va Mulungu. Toónkyaa ayo, kwa uyimiriri mukulu mpiindi ja uturikiri, ujuuwiki na ukangaaru.

⁵ Kei, suusu tavawa, tachuungwa minyololwii, tasekererwa ni mpuka ja vaantu, tatamamaa mirimo ^yafafa, tasóvaa tulo, baa kei, tasóvaa chóorya.

⁶ Suusu ni vatamami vaaja va Mulungu kwa uwoloki, umanyi, kutuurya mitima, kubohya inda kwa njira yo longoolwa ni Mutima Muija na kweenda kwa kimáári.

⁷ Kei suusu, ni vatamami kwa njira yo variyula isáare ra kimáári. Ayo, tayatamamaa kwa ngururu ja Mulungu. Uwoloki noo mata yiiswi mukonwii wa kulame na wa kumooso.

⁸ Suusu twiima neeja kunyemiwa na kuchwiwa mati, kudumbirirwa na kuluswa vyaviha. Taséwaa turi vakwaata, kumba talusaa kimáári.

⁹ Toónkaa ja si tataangikana, kumba tataangikana. Toónkaa ja tookwya, kumba ni nkaasu turi. Taváwaa maatuku, maa kaa, si tálawaa tuku.

¹⁰ Toónkanaa ja turi na usungu, maa kaa, mpiindi joosi turi na cheeru. Toónkanaa turi vakiva, maa kaa, ^vari foo tavaheera usungaati, toónkanaa tusiina chochoosi tuku, maa kaa, tatiite viintu vyoosi.

¹¹ Nyuunyu Vakorínto, talusika na nyuunyu baa visa chochoosi tuku, na talusika na nyuunyu kwa kweenda kukulu.

¹² Suusu si tanakitira kweenda kwiiswi kari nyuunyu tuku, maa kaa, nyuunyu mwakitira kweenda kwaanyu kari suusu.

¹³ Haaha, ni lusika niise na nyuunyu ja noolusika na vaana vaani, mave na kweenda kukulu kari suusu, ja ^vyeene suusu taveenda nyuunyu.

Kusaangya Muhini na Vaantu si ^Varúmaa

¹⁴ Kari musáangyaa muhini na vaantu si ^vamuraama Yéesu tuku. Eri, uwoloki na kuwuna miiro ifaanaa vikava hamwi wuu? Eri, kiweeru na kilwiirya ni kiintu kimwi viri kwa kirikwi?

¹⁵ Eri, Kirisitu aviika muháko wowoosi na Irimu wuu? Jooli muuntu ^amuraama Yéesu ari tamanyan'ya na muuntu si ^amuraama?

¹⁶ Jooli Kaaya Njija ya Mulungu iri kuva hamwi na vidabalaíyo? Suusu ni Kaaya Njija ya Mulungu. Kei ari nkaasu! Ja ^vyeene Mulungu mweeneevyo alusa,

“Kiikalan'ya ndiri novo,

na yeendan'ya ndiri novo.

Kuva ndiri Mulungu waavo,

novo kuva vari vaantu vaani.”☆

¹⁷ Sa jeyyo, Ijéva aséire,

“Fumi katikati yaavo,

mwiikere lukova novo.

Kari mukwaate kiintu chochoosi ^kiri na njeo tuku,

☆ 6:2 Laanga Isáaya 49:8. ☆ 6:16 Laanga Valáawi 26:12; Yeremía 32:38; Esekiéli 37:27.

aho, niini vahokera ndiri.”☆

18 “Kuva ndiri Taáta waanyu,
na nyuunyu kuva mari vaana vaani va kintu kilume na va kintu kiki.
Ijwva Muluungu Mweenengururu alúusire.”☆

7

1 Vanaviitu naveenda. Sa viintu Muluungu iichuunga kutuheera ayo yoosi, twiijirale fuma kari kintu chochoosi kitubwéeyaa tave na njeo mivirii na mitimii. Tave vaaja kwa njira yo manyemya Muluungu.

Cheeru cha Paúli

2 Tuheeri nkalo mitimii yaanyu. Suusu, si tunamukosera au kumusaambula muuntu yoyoosi tuku, baa kei, si tunakwaata matu muuntu yoyoosi tuku.

3 Si noolusa masáare aya sa nduuse irya kari nyuunyu tuku. Niini nahúmwiire kuvawyiira, nyuunyu mumwaari mitimii yiiswi, baa kooni ni kuva nkaasu au kukwya, ni hamwi turi.

4 Niini niitema kari nyuunyu maatuku vii, na kari foo niidúmbiriraa sa nyuunyu. Mwaampíre mutima munumunu, baa neembe tootarikira kwa yari foo, mwaambwéeyiirye nive na cheeru kikuulu.

5 Tukafike Makedonía, miviri yiiswi yasiindwa humuluka, sa tujáa tatiite uturikiri fuma kira ivaru. Weerwii kujáa kwatiite nkoondo, na isii yiiswi tujáa tatiite woowa.

6 Maa kaa, Muluungu avatúryaa mitima vara vari na usungu mitimii. Yeeye atuheera mutima kwa kuja kwa Tíito.

7 Si so kuja kwa Tíito vii tuku, maa kaa, sa viintu mwamuheera mutima. Atuwyiira vyeene mwaankumbuka na vyeene mooviisula no juuwika sa niini. Ayo, yaambwéeyiirye nivyende maatuku vii.

8 Baa neembe barúwa yaani yavoon'ya usungu, niini si nookiivairya mbiri sa kira naandika tuku. Baa neembe niivairya mbiri, sa noona barúwa iyo yavoon'ya usungu, baa jeyyo ni kwa mpindi nduudi vii ijáa.

9 Maa kaa, haaha natiite cheeru, si sa viintu moona usungu tuku, maa kaa, natiite cheeru sa usungu waanyu wavabweeyya mavalandake fuma uvii waanyu. Mooniwa usungu ja vyeene Muluungu asaakaa. Sa jeyyo, suusu si tavatamikya kwa njira yoyoosi tuku.

10 Usungu Muluungu asáakaa tuturye, ni ura utubwéeyaa tumavalandukire. Kavalanduka uko, noo kuréetaa ulamuriri. Kuvisula kari jeyyo, si kwabwéeyaa mwiivairye mbiri tuku. Maa kaa, usungu aréetwaa ni masáare ya weera, waréetaa inkwya.

11 Laangi vyeene uhu usungu wa kimuluungu wareeta kunáalo kari nyuunyu. Usungu uwo wavabweeyya mave na mpiima yo tumama viintu vyabooha, na mave na mpíri jo lusa yara mootumama ni yabooha. Kei, usungu uwo, wavabweeyya muusule uvi, mamoofe Muluungu, mave na mpiima yo kunyona, mandomanyika na moone ura ahon'ya ahokera mariho yaachwe. Nyuunyu mwaláire kwa kira njira ni uteréere mari kari iri isáare.

12 Jeyyo, baa neembe naandika barúwa ira, si naandika sa ura atumama uvi na sa ura atumamirwa uvi tuku. Kiri vyoova jeyyo, naandika sa nyuunyu veeneevyo moone mbere ya Muluungu vyeene mamányikaa kutwaambirirya.

13 Sa jeyyo, tafafiwe mitima. Hamwi na ayo ya suusu kafafiwa mitima, taava na cheeru maatuku vii, Tíito akatuwyiire vyeene mweerya mutima waachwe.

☆ 6:17 Laanga Isáaya 52:11; Esekíeli 20:34, 41. ☆ 6:18 Laanga 2 Samwéli 7:14; 1 Masáare ya Mpíndi 17:13.

¹⁴ Niini navadumbirira munamunna mbere yaachwe, na nyuunyu si mwaankwaatya soni tuka. Maa kaa, kooni yoosi ^meene tavawyiraa ni ya kimáari yajaa, noo ^vyeene viri, ^vyeene tavadumbirira nyuunyu kwa Títo, novyo vyooneka ni vya kimáari.

¹⁵ Títo yookoongererya kaveenda nyuunyu ^ari kambukira kwiikiimya kwaanyu na isi, na ^vyeene mwamuhokera kwa nyemi na ko tetema.

¹⁶ Navyeéndire maatuka vii, sa kwa kira kiintu daha ndiri kuviilaangya kikomi.

8

Kuboohya Inda kwa Vaantu ^Vamuruma Yésu

¹ Vanaviitu, haaha toosaaka mutaange ira nduwo ^ng'eene Mulungu ajiheera mpuka ja vaantu ^vamuruma Yésu uko Makedonia.

² Baa neembe vaantu avo ni vakiva munamunna na vari kati na kati ya uturikiri ^wiisimiresimire, vajaa vatiite cheeru kikulu ^cheene chavabweeyya vaboohye inda na vatoole viintu vyaavo munamunna.

³ Kimaari ni lusa niise, kwa laviro lwaavo, voovo vatoole viintu ^viri foo baa kulookya laviro lwaavo. Na vatoole ko keenda veenevyo,

⁴ kunu vookiilomboola kuri suusu voosea, novo voosaaka vave kiintu kimwi murimwii wo vaambirirya vaantu va Mulungu va Yerusaleemu.

⁵ Vabweeyya jei, kulookya vira ^vyeene twiiseaa. Lwa ncholo, viitoola kwa Mweenevyoosi, maa de vakiitoola kwiiswi ja ^vyeene Mulungu asaaka vatumame.

⁶ Sa jeyyo, tukamakalaamya Títo uje sa avaambirirye nyuunyu mamarikirirye uwo murimo wa nduwo, sa yeeye noo aanda uwo murimo kwaanyu.

⁷ Mwatiite utemi wa masáare yoosi. Mwatiite kuruma, mwatiite laviro lo lama sáare, mwatiite amanyi, mwamányikaa kutumama yoosi maaja, na mwatweenda suusu. Jeyyo, toosaaka moongererye kuri nduwo yo vaambirirya vaantu viingi.

⁸ Si noolusa aya sa nivalairirye tuka, maa kaa, noosaaka noone kooni kweenda kwaanyu ni kwa kimáari. Noobweeyya jei, ko yaanirirya na ^vyeene vingi vari na amanyiki wo vaambirirya.

⁹ Nyuunyu mwamányire nduwo ya kuboohya inda kwa Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu. Baa neembe ajaa musungaati, iibweeyya mukiva sa nyuunyu kwa njira ya ukiva waachwe, mave vasungaati.

¹⁰ Iki noolusa chaboocha kuri nyuunyu. Mwaakiiyo nyuunyu noo mujaa va ncholo ^mwasaakaa toola kisaanga, ✱ na noo mujaa va ncholo kwaanda bweeyya jeyyo.

¹¹ Haaha ni vyaboocha mamarikirirye murimo uhu ^mwaanda, sa ira mpiima ^moonekya hara ncholo, yiifwaane na vira ^mari toola. Tooli ko laanga vira ^mari novyo.

¹² Kooni muntu ari na mpiima yo toola, ni vyaboocha atole kira ^ari nocho. Ne Mulungu hokera ari nyambirirya yaachwe, kwa kira ^ari nocho na si kwa kira si ^ari nocho tuka.

¹³ ^Cheene noolusa si nyambirirya yaanyu ibweeyye mwiikalo wa vingi waanguhe, na mwiikalo waanyu ufafe tuka. Maa kaa, noosaaka kave na uyaaniriri.

¹⁴ Mpindi iji viintu ^viri foo vyaanyu, vaambirirya vara ^vasiina kiintu, sa mpindi jingi novo viintu vyaavo ^viri foo vavaambirirye nyuunyu. Kwa iro, kava mari mwayaaniriire.

¹⁵ Ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho,
 “Ura ^ajiinga ^viri foo, si achaarirwa tuka,
 na ura ^ajiinga vike, si akeehekerwa tuka.” ✱

Títo na Viivaachwe Vootumwa na Korínto

¹⁶ Noomudumba Mulungu. Yeeye amuheera Tíito mutima wa umanyiki wo vaambirirya, ja ^vyeene niini ndiri na mpiima yo vaambirirya.

¹⁷ Ni lusa niise jei, sa ^tukamuloombe uje na meenyu, aruma. Kei yeeye atiite umanyiki mukulu wo kaja na meenyu kwa kweenda kwaachwe mweeneeyo.

¹⁸ Hamwi na Tíito, kamutuma tiise mwaaniitu mpuka joosi ja vaantu ^vamura Yéesu ^jimudumbaa, ne ni mavariyuli ^abooha wa Masáare Maaja.

¹⁹ Kulookya ayo, yeeye asaawulwa ni mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu, sa ayeendan'ye na suusu mpiindi ^tootwaala nyambirirya na Yerusalemu. Murimo uwo woomretera Mweeneeyoosi nkongojima, kei wookoonekya ^vyeene toomanyika kvaambirirya viingi.

²⁰ Toosaaka tunehe mang'uulo fuma kwa muuntu yoyoosi, ^vyeene tookimirira ivi viintu vaantu ^vatoole kwa kaboohya inda kwaavo.

²¹ Toosaaka tubweeye kira ^chabooha mbere ya Mweeneeyoosi na mbere ya vaantu.

²² Kei kamutuma tiise mwiiwisiwi wiingi hamwi na vala Tíito. Uhu mundu wiiswi, ^kari foo tamooni atiite mpiima yo manyika, na haaha atiite mpiima nkulu kulookya aho ncholo, sa kuviilaangya kwaachwe kwaanyu kikomi ni kakuu.

²³ Kooni muuntu uuriye Tíito ni ani, musei ni mwiiwaani ^ntamaman'yaa ne kari nyuuny. Na avo vaaniitu ^ari novo, vatuma ni mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu, voovo voomretera nkongojima Kirisitu.

²⁴ Sa jeyyo, voonekyi vaantu avo kikomi cha kweenda kwaanyu, sa mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu vataange tatiite kiintu cho bweyya twiidumbi sa nyuuny.

9

Nyambirirya kwa Vaantu ^Vamura Yéesu va Yerusalemu

¹ Haaha nsiina cho vaandikira sa mundootooli nyambirirya kwa vaantu vaaja ^vamura Yéesu va Yerusalemu tuku.

² Niini namanyire nyuuny mwatiite mutima wo vaambirirya viingi. Kei niini niidumbiriraa kwa vaantu va Makedonia noosea, "Mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu va Akáaya, viimya neeja kutoola nyambirirya keende mwaakiiyo." Uwo mutima waanyu, wawasire ^vari foo vaavo kva na mutima wo tola.

³ Haaha navatamire vanaviitu, sa voone kwiidumbirira kwiiswi kari nyuuny kwa isaare iri, sa mwiimye neeja na masáare yiiswi yadire kooneka kikomi ni kiintu kitu.

⁴ Haaha kooni nuujire na vaantu ^vamura Yéesu va Makedonia, maa tushaane si muniimya neeja tuku, aho, kutoon'ya mari soni sa tavaruma bweete kanu tookoona kva mari mwahumala. Baa nyuuny kwaatwa mari ni soni.

⁵ Sa jeyyo, noona nivakalaame ava vaaniitu, valongoole kaja na meenyu, sa viimye neeja viintu vira ^mwasea tola mari. Kwa njira iyo, kva mari mwahumwure kwiimya neeja vira ^mootooli kwa ntálarya, noo kusea ko keenda na si ko doomereriwa tuku.

Kutoola kwa Mutima Mweeru

⁶ Kumbukiri, "Muuntu ura ^aháandaa kiduudi achwijaa kiduudi, na ura ^aháandaa na inda njeru, achwijaa na inda njeru."

⁷ Kira muuntu atoole ja ^vyeene alámwire mutimii waachwe. Kari atoole kanu iiriye mutima au ko doomereriwa tuku, sa Mulungu eenda muuntu ^atoolaa na mutima mweeru.

⁸ Aho, Mulungu kvatalarya ari kwa ntálarya ^jiri foo, sa mpiindi joosi kari makeehekerwe ni kiintu chochoosi tuku, na muve vaantu vo tumama maaja ^yari foo kwa kira murimo muja.

⁹ Ja ^vyeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, "Ura ^atoolaa na mutima kvaheera vakiva,

uwoloki waachwe kuva uri kwa siku ^jisiina uhero.”☆

¹⁰ Muluungu noo ^amuhéeraa murimi mbeyu jo haanda, na mukáate wo rya. Viivyo vaheera ari nyuunyu mbeyu, na yeeye jibweeyya ari jikiingike. Kei, kavoongererya ari viintu ^muchwíre vya uwoloki.

¹¹ Yeeye vasungaanya ari kwa kira kiintu, sa kira mpiindi mutoole na inda njeru. Na kwa njira iyo, vaantu ^vari foo mudumba vari Muluungu, sa nyambirirya ^ng'eene turi vatwaarira fuma kwaanyu.

¹² Sa uhu murimo ^mootumama, si kaambirirya vaantu va Muluungu vii tuku, kiri vyoova jeyyo, bweeyya mwiise vaantu ^vari foo vamudumba Muluungu munumamu.

¹³ Murimo uwo, wookoonekya kikomi nyuunyu ni vatamami va kimaári, na sa jeyyo, vaantu voomubweeyirya Muluungu nkongojima. Voobweeyya jeyyo, sa muri matu ko ruma Masáare Maaja ya Kirisitu ^meene mwahokera. Kei, voomudumba Muluungu sa viintu ^mootoola kwa kuboohya inda kari voovo na kwa vaantu viingi.

¹⁴ Jeyyo, valoombera veende kwa Muluungu kwa mpima na matima woosi, sa nduwo ^ihwáalarya ^ng'eene Muluungu avaheera nyuunyu.

¹⁵ Adumbwe Muluungu kwa kilungulungu chaachwe ^kihwaalarya ^cheene atuheera.

10

Paúli Yoovivirira Murimo Waachwe

¹ Haaha niini Paúli ^noónekanaa nahola mpiindi ^ndiri na nyuunyu, maa kaa, ^noónekanaa niitema mpiindi ^ndiri kuli na nyuunyu, noovakalaamyaa kwa uholi na uyimiririyi wa Kirisitu.

² Noovaloomba mpiindi ^ndiri kuuja na meenyu, kari mwaambweeyye nive mukari ja ^vyeene nookiiririkana tuku. Ni luusa niise jeyyo, sa ifaanaa nkava mukari kwa vaantu voosi ^veene vookiisea ni tuuba tiise mwiikalo wa weeru.

³ Baa neembe tookiikala aha weerwii, si toolwa nkoondo ja ira vaantu va ihi weeru ^valwíjaa tuku.

⁴ Mata ^tulwíraa nkoondo yiiswi si ya ihi weeru tuku, maa kaa, yatite ngururu fuma kwa Muluungu, na yasáambulaa nkaande ja nkambi ja mavi. Tasáambulaa miiririkano yoosi ya uloongo

⁵ na kira kiintu cha ukudamu ^kibwéeyya vaantu vadiire mataanga Muluungu. Kei, tanyáhiraa kira mwiiririkano wiiswi sa umuteerere Kirisitu.

⁶ Na mpiindi kuva matu kwaanyu ^kari kiimana, suusu kuva turi twiimiirye neeja kuválaira chiiru vaantu si ^vari matu kwa Yéesu kwa njira yoyoosi.

⁷ Nyuunyu moolaanga koonekana kwa weerwii vii. Muuntu yoyoosi ^iiyónaa yeeye kikomi ni wa Kirisitu, ataange baa suusu ni va Kirisitu ja yeeye.

⁸ Si nookoona soni tuku baa kooni nookiivaa kipeembe sa wiimiriri Ijua ^atuheera. Wiimiriri uwo, si uvasáambulaa tuku, kiri vyoova jeyyo, wavajéengaa mwiisikane.

⁹ Si noosaaka noonekane ja noovavumba mpiindi ^nookaandika barúwa jaani tuku.

¹⁰ Sa viingi voosea, “Barúwa ja Paúli jarutaha na jatiite ngururu. Maa kaa, mpiindi ^avijáa na suusu, asiina ngururu tuku baa masáare yaachwe yasiina kiintu tuku.”

¹¹ Muuntu ^yooluusa jei, yoosaakwa ataange ^meene toovaandikira mpiindi ^turi kuli, noo ^meene turi tumama mpiindi ^turi kuva na nyuunyu.

¹² Si toosaaka kwiiyanirirya na kwiiwika hamwi baa kiduudi vii tuku na vara vaantu ^vookiivaa kipeembe. Mataange voovo mpiindi ^vookiiaanirirya voovo kwa voovo, voónekya ^vyeene vasova tooti.

¹³ Maa kaa, suusu si twiidumbiriraa kulookya kipimo tuku. Kiri vyoova jeyyo, twiidumbiriraa kwa kipimo ^taheewa ni Muluungu. Murimo uwo, noo ^woovafikira baa nyuunyu uko meenyu.

☆ 9:9 Laanga Sabúuri 112:9.

¹⁴ Si tookiidumbirira kulookya kipímo tuku mpíndi ^tooluusika mirimo yiswi kuri nyuunyu, kooni ngaari si tujáa na meenyu. Suusu noo ^tájáa va ncholo kavaretera Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu.

¹⁵ Kei, si tookiidumbirira kulookya kipímo sa mirimo ^yatamamwa ni vaantu viingi tuku. Maa kaa, ni kwiilaangya tiise ja ^vyeeene kuruma kwaanyu kookula, mirimo yiswi kuri nyuunyu tuuba iri kiingika.

¹⁶ Aho, daha turi kaarya Masáare Maaja haantu hiingi nyungure ya meenyu. Bweeyya turi jeyyo, sa si toosaaka kwiidumbirira sa murimo ^wahumula tamamwa ni muuntu wiingi haantu hiingi tuku.

¹⁷ Masáare ^Yari Mpeho yasea,
“Ura ^yoosaaka iidumbirire,
iidumbirire sa IJEVA vii.”☆

¹⁸ Ivi vyoónekyya muuntu yoyoosi ura ^iidumbiriraa mweeneevyo, si arúmwa tuku, kiri vyoova jeyyo, ^arúmwa, ni ura ^adumbirirwaa ni Mweenevyoosi.

11

Paúli na Vatumwi va Floongo

¹ Baa kooni noolusa ukoókoyo kiduudi, noovaloomba muunyimirirye.

² Niini natiite kivina na nyuunyu, kivina cha Mulungu. Niini navatamirira mulume umwi, yeeye ni Kirisitu, sa nivareete mbere yaachwe ja vanjala ^vari uteréere.

³ Maa kaa, nookoofa, sa ja ^vyeeene Háawa akooverwa ni ira njoka ngweere, viivyo baa nyuunyu koooverwa muri kwa miiririkano yaanyu, mreke kweenda kwaanyu ^kwawoloka na matima waanyu kwa kikomi kwa Kirisitu.

⁴ Ni lusa niise jei, sa nyuunyu mwaanguha kamuhokera muuntu wiingi ^yookuja noo kwaarya Yéesu wiingi ^mweene suusu si tamulusa. Kei, moohokera matima wiingi au masáare maaja yiingi, ^meene si mwahokera fuma kwiiswi.

⁵ Namányire niini si ndiri muduudi kulookya avo ^vookiyyona voovo ni vatumwi vakulu tuku.

⁶ Baa kooni niini nsiina wuya wo lusa neeja, natiite umanyi mukulu. Isáare iri taronekya kiweerwii kuri nyuunyu.

⁷ Mwamányire niini niikiimya na isi sa niviinule nyuunyu ko vavariyirira Masáare Maaja ya Mulungu baa mariho tuku. Eri, nabweeyya avi so bweeyya jeyyo wu?

⁸ Mpíndi ^natamamáa kwaanyu, nahokeráa nyambirirya fuma kwa mpuka jingi ja vaantu ^vamuruma Yéesu. Ni ja naviiviráa vaantu viingi sa nivaambirirye nyuunyu.

⁹ Naani mpíndi ^nijáa na nyuunyu, si naava muriwa kwa muuntu yoyoosi tuku, sa kusirirwa kwaani, kwaseyyiwáa ni vaaniitu va Makedonía. Voovo vaampeeraa kira ^noosaaka. Nalaangáa neeja sa ndire kuva muriwa kwaanyu, baa kei, tuuba ndiri laanga neeja.

¹⁰ Ja ^vyeeene kimáari cha Kirisitu kiri isii yaani, kusiina muuntu baa umwi kuri isi ya Akáaya, ^ari kunkaan'ya ndeke kwiidumbirira kwa isáare iri tuku.

¹¹ Sa che? Eri, ni sa viintu si naveenda wu? Mulungu amányire naveenda!

¹² Tuuba ndiri bweeyya ^vyeeene noobweeyya, sa vatumwi avo ^veene vookiyanirira vakulu, vasiindwe kwiidumbirira murimo waavo ni ja wiiswi uri.

¹³ Vaantu ja avo, ni vatumwi va floongo, ni vatamami ^vakóoveraa vaantu, na viivarindulaa vakava ja vatumwi va Kirisitu.

¹⁴ Ikyo si kiintu cho hwaalarya tuku, sa baa Irimu riivarindulaa rikava ja murimu muja wa kiweeru.

¹⁵ Sa jeyyo, si kiintu cho hwaalarya tuku vatamami vaachwe, kwiivarindula vave ja vatamami va woloki. Kaherererya, hokera vari kira ^kitéire mirimo yaavo.

☆ 10:17 Laanga Yeremía 9:24.

Paúli Yookiivaira Kipeembe Uturikiri Waachwe

¹⁶ Ni lúusa niise kei, múuntú yoyoosi kari aanyone ndiri mukoókoyo tuku. Maa kaa, baa kooni aanyíne ndiri mukoókoyo, aanteerere ja mukoókoyo sa niivae kipeembe kiduudi.

¹⁷ Masáare aya ^noolúusa haaha yo kwiivaira kipeembe, si nalaiririwa ni Mweenevyoosi tuku, kiri vyoova jeyyo, noolúusa ja múuntú mukookoyo.

¹⁸ Sa viintú vaantú ^vari foo viidúmbiriraa ja vaantú va weeru, baa niini kiidúmbirira ndiri.

¹⁹ Nyuunyu mwiiyónaa mwatíte tooti, maa kaa, mwavayímirirya vaantú vakookoyo.

²⁰ Ati mündooyimirirya múuntú ^yoovavika utúmwii, múuntú ^yooviivira na ^yoovahoka viintú vyaanyu, múuntú ^yoovachwa mati na ^yoovahapala miiswii.

²¹ Nookoona soni kulúusa suusu ni teketeke tujáa múnámúunu kubweeyya ayo.

Haaha ni lúusa niise ja mukoókoyo, kooni kwatíte múuntú ^asaakwa ayere kwiivaa kipeembe kwa roroosi, baa niini nasaakwa niivae kipeembe kwa iro.

²² Voovo ni Vaeburanía wuu? Baa niini ndiri Mweeburanía. Voovo ni Viisiraéeli wuu? Baa niini ndiri Mwiisiraéeli. Voovo ni va mbyaala ya Aburaháamu wuu? Baa niini ndiri wa mbyaala ya Aburaháamu.

²³ Voovo ni vatámami va Kirisitu wuu? Haaha ni lúusika niise ja múuntú ^asala. Niini ndiri matámami wa Kirisitu kulookya voovo. Niini namanyika kutámama kulookya voovo, nachuungwa múnjololwii ^kari foo kulookya, nanuswa maatuku vii kulookya, na nalumana na inkwya ^kari foo.

²⁴ Nanuswa vira vibóoko vya Vayahúudi makumi yatatu na keenda (39) mara kasaano.

²⁵ Navawa nkome ni Varúumi katatu, navawa na mawye kamudu, méeli yaansaambukira katatu, na kei niikala mayiyii chiriri chobu.

²⁶ ^Kari foo mpiindi ^nakeráa njira, nalumanáa na marema ya njuujii na ya vahóki, marema yo vawa ni Vayahúudi viivaani na ni vaantú si ^vari Vayahúudi. Nalumanáa na marema miiijii, masekii na mayiyii. Kei nalumana na marema yo turikiriwa ni vaaniitu si ^vamurúmaa Yéesu.

²⁷ Natámama marimo ^wafafa na naturikira, ^kari foo nasova tulo. Naturikira na njala na nyóota ya maaji, ^kari foo nasova chóorya, na niikala mpehwii na kisava.

²⁸ Hamwi na ayo yoosi, kira siiku nookiiririkana wiimiriri wa mpuka joosi ja vaantú ^vamuruma Yéesu.

²⁹ Kooni múuntú umwi ari teketeke kimutima, niini niitéeraa teketeke yaachwe. Kooni múuntú umwi aháandirwe atámame uvi, niini navisúulaa maatuku vii.

³⁰ Kooni vyasaakwa niivae kipeembe, kwiivaira ndiri kipeembe vira viintú ^vyoónekyaa ni teketeke ndiri.

³¹ Mulúungu, Taáta wa Mweenevyoosi wiitu Yéesu, yeeye asaakwa adúmbwe kwa siku ^jisiina uhéro, amányire si noolúusa uloongo tuku.

³² Mpíindi ^nijáa Damésiki, gávana ajáa isi ya mutemi Aréeta, ajáa avika valukaluka kulaangirirya múuji uwo sa aankwaate.

³³ Maa kaa, vaantú vamwi, vaankiimya ikápwi ko tweera na chooririi ^cheene kijáa lukaandii lwa múuji, maa nkahona kwaatwa.✧

12

Njori ya Paúli na Teketeke Yaachwe

¹ Noosaakwa niivae kipeembe! Baa neembe kubweeyya jeyyo kusiina kunáalo yoyoosi, lúusa ndiri kulootera na njori ^naheewa fuma kwa Mweenevyoosi.

² Namamányire múuntú umwi ^amuruma Kirisitu myaaka ikimi na ine (14) ^ilóokire, asumulwa fúuru kurumu ya katatu. Si namányire kooni ajáa na maviri uhú, au si ajáa na maviri uhú tuku mpiindi ^asumulwáa. Mulúungu noo amányire.

✧ 11:33 Laanga Mirimo ya Vatumwi 9:23-25.

³ Kei namányire muntu uh, kooni ajáa asumulwa kwa njira ya maviri au kwa njira ya matima, niini si manyire tuku, maa kaa, Mlungu noo amányire.

⁴ Muntu uh kwa ntálarya ajáa atwaalwa na kurumwii. Uko, akateera masáare yo hwaalarya munamun, ^meene muntu si ari daha lusa tuku, na si asaakwa aluse tuku.

⁵ Niini kiivaa ndiri kipeembe sa muntu ja uh, maa kaa, si sa niini mweeneevyo tuku, niini kiivaa ndiri kipeembe vii sa teketeke yaani.

⁶ Maa kaa, kooni noosaaka kwiivaa kipeembe si ndiri kuva mukoókoyo tuku, sa kuva ndiri noolusa kimáári. Baa neembe ni jeyyo, si ndiri kiivaa kipeembe tuku, sa si neenda muntu yoyoosi aandumbirire kulookya vira ^mbwéyyaa na ^ndúsaa tuku.

⁷ Maa kaa, sa ndire kwiivaa kipeembe kwa uh wiivariyuli ^hwaalarya ^nalairwa, naheewa mwiwa muvirii waani, mutumwi wa Irimu sa wuunturikirye.

⁸ Namuloomba Mweenevyoosi katatu aanseyirye mwiwa uh.

⁹ Maa kaa, yeeye aansea, “Nduwo yaani yakweenererya, sa ngururu jaani jakímanaa teketekii.” Sa jeyyo, navyeéndire munamun kwiivaa kipeembe sa teketeke yaani, sa ngururu ja Kirisitu jive hamwi na niini.

¹⁰ Iki noo ^chooreka, sa Kirisitu, natiite cheeru kuva teketeke, kutukirwa, kuturikira, koondomereriwa na kuva maremii, sa mpiindi ^ndiri teketeke, noo ndiri na ngururu.

Wikovereri wa Paúli kwa Vakorínto

¹¹ Haaha noolusika ja ndiri mukoókoyo, na nyuunyu noo ^mwabwéyyiirye ndusike jei. Nyuunyu noo ^mwasakwa mwaandumbirire, sa niini si ndiri muduudi kulookya avo ^vaánirirwaa “vatumwi vakulu” tuku, baa neembe niini si ndiri kiintu chochoosi.

¹² Mpindi ^nijaa meenyu, nijaa nayimirirya maatuku, na nabweeyya ishára, myuujisa na viintu ^vihwaalarya ^vyoónekyaa niini ndiri mutumwi.

¹³ Kisiina ^cheene nabweeyya kwa mpuka jingi ja vaantu ^vamura Yéesu na si nabweeyya kwaanyu tuku. Ifaanaa ikava nahon'ya kudiira kuva muriwa kwaanyu. Kooni ikyo noo kiintu nasova uwoloki, nooloomba yasire!

¹⁴ Haaha nimiriye neeja kuuja na meenyu lwa katatu, maa kaa, si ndiri kuva muriwa kwaanyu tuku. Si noosaaka viintu vyaanyu tuku, maa kaa, noovasaaka nyuunyu. Nalusire iri, sa si vaana noo ^vasakwa vaviike viintu kitubeekii sa vavyiri vaavo tuku, maa kaa, vavyiri noo vasaakwa vaviike viintu kitubeekii sa vaana vaavo.

¹⁵ Niini natiite cheeru kutoola viintu vyaani, baa kwiitoola niini mweeneevyo kuvaambirirya nyuunyu. Maa kaa, eri, ^vyeeene niini nootuuba kaveenda munamun, noo ^vyeeene nyuunyu mookkehya kunyenda wuu?

¹⁶ Haaha arumi, niini na nyuunyu ruma tiise, niini si naava muriwa kwaanyu tuku. Maa kaa, vamwi kari nyuunyu voosea, “Paúli ni mweere, avaheemba kwa weere.”

¹⁷ Eri, amwaari muntu ^namutama sa avakwaate matu nyuunyu wuu?

¹⁸ Namuloomba Títo uje hamwi na mwaaniitu wingi na meenyu. Eri, Títo avakwaate matu wuu? Si mookoona niini na Títo ni matima umwi tiri tuku wuu? Baa kei lyeendo lwiiswi lwiifwíne tuku wuu?

¹⁹ Ifaanaa mndookiiririkana kusea, mpiindi joosi iji ni tookitetera vii. Suusu ni lusa tiise aya mbere ya Mlungu ja vaantu ^takandikaniwa na Kirisitu. Vanaviitu taveenda. Aya yoosi ^tootamama, ni sa kuruma kwaanyu kwiime neeja.

²⁰ Haaha nookoofa mpiindi ^ndiri kuuja na meenyu, shaana ndiri muri na lyeendo ^lweene si luri kunjerya matima. Iro, bweeyya riri ntumame ^meene si yari veerya mitima. Nokoofa ifaanaa nkavashaana muri na wiitóoli, kivina, nkalari, kira muntu kwiilaanga yeemweene vii, kwiilusa, kwiisaambirirya, kwiivaa kipeembe na ntiribuka.

²¹ Kei, nookoofa mpiindi ^ndiri kuuja na meenyu, Mlungu waani, bweeyya ari noone soni mbere yaanyu. Koololokera ndiri mutimii kooni vaantu ^vari foo katikati

yaanyu ^veene vabweeyya ^{avi} siku ^jilóokire, na si vanamavalandukira Mulungu tuku. Vakaari vatámamaa kosu, vakaari viihéngetaa na vakaari vayéendaa ja kúri.

13

Kukaan'ya ko Herererya

¹ Ulu ni lwa katatu nookuuja na meenyu. Masáare ^Yari Mpeho yalúusa, “Kira kiloongi lamulwa kiri kwa vooni yaviri au vatatu.”[☆]

² Nahumula kavaluma kutu mpiindi ^nijáa na nyuunyu lwa kaviri. Haaha ni hindukira niise baa neembe ndiri kuli. ^Ndiri hinduka, si ndiri reka kavalaira chiiru tuku vara voosi ^vatumama ^{avi} aho ncholo, baa na vara viingi ^vootumama ^{avi}.

³ Bweeyya ndiri jeyyo, sa viintu moosaaka turya kikomi Kirisitu, lúusika iise ko tweera niini. Kirisitu si ari teketeke kwaanyu tuku, maa kaa, atiite ngururu kati na kati yaanyu.

⁴ Kikomi baa neembe aning'iniwa masaláabii fúuru akakwya kwa teketeke, haaha ni nkaasu ari kwa ngururu ja Mulungu. Viivyo baa suusu ni teketeke turi ko va kiintu kimwi ne, maa kaa, takundikaniwa ne kwa ngururu ya Mulungu kari nyuunyu.

⁵ Haaha iyeren'yi veeneevyo, sa mутаange kooni mari na kuruma. Iyeren'yi veeneevyo. Eri, si mamányire Yéesu Kirisitu amwaari isii yaanyu tuku wuu? Kooni si mamányire, aho mwasindirwe.

⁶ Maa kaa, ni kiilaangya niise nyuunyu taanga mari suusu si tasiindwa tuku.

⁷ Toomuloomba Mulungu, kari mutumame ^{avi} wowoosi tuku ja ^vyeene talúusire. Si sa toosaaka toonekane tasiinda uyeren'yi uwo tuku, kiri vyoova jeyyo, toosaaka mutumame maaja, baa kooni suusu turi koonekana tasiindwa ni uyeren'yi uwo.

⁸ Ni lúusa niise jeyyo, sa tusiina ngururu jo kitira kimáari tuku, maa kaa, toofafirirya kimáari.

⁹ Toovyeenda kooni suusu turi teketeke, maa kaa, nyuunyu mari na ngururu. Toomuloomba Mulungu avaambirirye mukiimane.

¹⁰ Sa jeyyo, ni kúvaandikira niise masáare aya mpiindi ^nkaari si ni nuuja na meenyu. Sa mpiindi ^ndiri fika meenyu, ndiire kava mukari kwa wiimiriri ^naheewa ni Mweenevyoosi. Ni lúusa niise jeyyo, sa Mweenevyoosi aampeera wiimiriri wo vabweeyya mwiime neeja kwa kura kuruma, na si ko vasaambala tuku.

Lumbiyo Herererya

¹¹ Haaha vanaviitu, ikali nkaasu. Mukiimane, muheewe mutima, muve kiintu kimwi miiririkanwii yaanyu na mwiikale mwiikalo muuja. Ne Mulungu, yeeye ^ari na kweenda na mwiikalo muuja, kava ari hamwi na nyuunyu.

¹² Mandookiiluumbya ko kiisundira kuja.

¹³ Vaantu voosi va Mulungu turi novo aha, vavalúumbiire.

¹⁴ Nduwo ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi, na kweenda kwa Mulungu, na kava kiintu kimwi na Mutima waachwe Muja, vive hamwi na nyuunyu voosi.

Barúwa ya Paúli kwa Vagalatía Mulongooryo

Barúwa kwa Vagalatía, yaandikwa ni mutumwi Paúli (1:1). Paúli aandika barúwa iki kwa mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu va isi ya Galatía. Iki barúwa, yaandikwa kati ya myaaka ya 48-53 keende Kirisitu ^avyaalwa. Galatía ni mukóowa wa isi siku iki ^iséwaa Uturúuki. Paúli na Barinába vavariyuláa Masáare Maaja ya Yéesu ako (2:1-9). Vaantu ^vari foo vajáa voona myuujíisa ^myeene Paúli abweeyáa na vakamura Yéesu (Mirimo ya Vatumwi 19:8-12). Maa kaa, siku ^jikaseese, Vayahúudi vamwi vakavakiindya, ni mpaka vakwaatye Miuro na tava ja Vayahúudi na vandootwaalwa na kibawii de vave vaantu ^vamura Yéesu kikomi (2:15-17; 5:1-6).

Barúwii iki, Paúli avakumbusikya Vagalatía ^vyeene Mulungu avalámurirya vaantu ^vamura Yéesu, si ko kwaatya miuro au tava ja vaantu tuku. Paúli asea, si tavi valwa vawoloki mbere ya Mulungu ko kwaatya Miuro yaachwe tuku, maa kaa, ni ko muruma Yéesu vii (2:15-21). Paúli asea, mwiikalo wa vaantu ^vamura Yéesu wasaakwa ulongoolwe ni Mutima Muija. Kei, alusa kwa uwariwari wiivariyuli wa nteendo ^jifúmaa wuuntwii wa uvi (5:19-21), na ndiwa ja Mutima Muija (5:22-23). Atuwiiira tuurume ulairiri wa Kirisitu noo kusea kaveenda vaantu viingi, na kavaambirirya kaveroka miriwa yaavo (6:2).

^Vyeene Kitáabu iki Chagawa

Paúli yovariyula Masáare Maaja na wiimiriri waachwe ja Mutumwi 1:1-2:21

Kuviikwa húuru fuma kari Miuro 3:1-25

Ukúlu wa Masáare Maaja mweeri ya Miuro 3:26-4:31

Uhúuru wa muuntu ^amura Yéesu 5:1-26

Ukiindya wa mwiikalo wa vaantu ^amura Yéesu 6:1-18

Lumbi

¹ Barúwa iki yafúmire kari niini Paúli. Niini si natumwa ni vaantu tuku na kusiina muuntu umwi ^aandairirya tuku, maa kaa, niini natumwa ni Yéesu Kirisitu mweeneevyo na Mulungu Taáta, yeeye ^amufufula Yéesu.

² Niini na vaaniitu voosi ^amura Yéesu ^vari na niini aha, toovaluumbya nyuunyu mpuka ja vaantu ^mwamura Yéesu ako isi ya Galatía.

³ Nduwo na mwiikalo muija fuma kwa Mulungu Taáta wiitu, na kwa Yéesu Kirisitu Mweeneevyoosi wiitu jive na nyuunyu.

⁴ Yeeye atoola nkaasu yaachwe sa atulamurirye fuma uvii woosi wa weeru iki ya haaha. Abweeyya jeyyo, ja ^vyeene Mulungu Taáta wiitu asaaka.

⁵ Mulungu abweeyirirwe nkongojima kwa siku ^jisiina uhero. Kikomi!

Masáare Maaja ya Kikomi

⁶ Nahwáalariiwe maatuku vii ni nyuunyu! Kwa mpindi nduudi vii mwamurékire Mulungu, yeeye ^avaanirira kwa nduwo ya Kirisitu, na mwaandire tuuba ukiindya viingi ^mweene vaantu viingi vuyániriraa ni masáare maaja.

⁷ Kimaari, kusiina masáare maaja viingi tuku. Maa kaa, kwatiite vaantu ^voovasaangyasaangya na ^voosaaka vavalandule Masáare Maaja ya Kirisitu.

⁸ Kooni muuntu yoyoosi, ive ni suusu veeneevyo au ive ni murimu muija fuma kurumwii, woovavariyirira masáare maaja ^yiisimire na yara suusu ^tavavariyirira, muuntu uwo ajumwe ni Mulungu.

⁹ Ni kuvawyyira niise kei, ja ^vyeene nahumula vawyyira, kooni muuntu yovavariyurira masáare maaja ^meene yiisimire na yara ^tavavariyurira, muuntu uwo ajumwe ni Mulungu!

¹⁰ Eri, ni kiisea mwiise ni saaka niise ndumike kwa vaantu wuu? Aka tuku, niini noosaaka ndumike kwa Mulungu yeemweene vii. Baku ni kiisea mwiise noosaaka mbweyye vaantu vavyeende wuu? Ngaari noosaaka kveerya vaantu mitima, ngaari si ndiri matumami wa Kirisitu tuku.

^Vyeene Paúli Atumwa Kuvariyula Masáare Maaja

¹¹ Vanaviitu noosaaka mutaange Masáare Maaja ^navavariyurira, si yafuma kwa vaantu tuku.

¹² Niini si nahokera ayo Masáare Maaja fuma kwa muuntu tuku, na si nakiindiwa ni muuntu tuku, maa kaa, Yésu Kirisitu mweeneevyo aanvariurira.

¹³ Sa nyuunyu mwateera ^vyeene nijaa mpiindi ^nalwijaa sa diini yaani ya Kiyahúudi. Mwamanyire ^vyeene naturikirya maatuku mpuka ya vaantu ^vamura Mulungu na nasaakaa niimale iyo mpuka kamwi.✱

¹⁴ Niini ni mbere nijaa ya viivaani ^vari foo va lukolo lwaani, va irika raani. Niini nalwiraa diini ya Kiyahúudi. Namanyikaa na mitima waani kukwaatia nkungu ja vala baaba wiitu.✱

¹⁵ Maa kaa, de baa nvyaalwe, Mulungu ajaa ankera na ivarwii, akaanyanirira kwa nduwo yaachwe.

¹⁶ Yeeye alamula kuvariyula Mwaana waachwe kwaani. Alamula kubweyya jeyyo, sa nvariule Masáare Maaja ya Mwaana waachwe kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Kari aya yoosi niini si niilaangya saare na muuntu yoyoosi sa iki ^nootumama tuku.

¹⁷ Niini si nadoma na Yerusaleému nkavoone vatumwi vara ^vaanongorera kuva vatumwi tuku, maa kaa, chaangu natamanyia na Arabia. Mpindi ^jikalooke, nahinduka kei na Damésiki.

¹⁸ Myaaka itatu ^ikalooke, maa nkadoma na Yerusaleému sa nkalumane na Kéefa, noo kusea Peéteru. Niikala kwaachwe siku ikimi na isaano (15).

¹⁹ Si niyona na vatumwi viingi tuku, maa kaa, Yaakupu mwaanaavo na Yésu Mweenevyoosi vii.

²⁰ Ni kuvawyyira niise mbere ya Mulungu, iki ^noovaandikira si cha ulongo tuku.

²¹ Siku ^jikalooke, nijaa nadoma na Siria na Kilikia.

²² Maa kaa, mpiindi ijo, niini si nijaa namanyirwe kari mpuka ja vaantu ^vamura Yésu uko isi ya Yudea ^jiri kintu kimwi na Kirisitu tuku.

²³ Kintu voovo vajaa vamanyire kari niini ni iki, “Muuntu ura aho ncholo ^atuturikiryaa, haaha yovariyula kuruma kukura ^kweene asaakaa akumale imalo.”

²⁴ Novo vakamubweyyirya Mulungu nkongojima sa niini.

2

Vatumwi Vooruma Mirimo ya Paúli

¹ Myaaka ikimi na ine (14) ^ikalooke, nijaa naambuka na Yerusaleému na Barinába. Baa Títo nijaa namusumula, nkaambukan'ya ne.

² Nijaa naambuka na uko, sa Mulungu ajaa aanyonekiirye ndome. ^Tukafike uko, tujaa twalumana na vakulu va vaantu ^vamura Yésu. Uko nkavawyyira kijiraawii Masáare Maaja ^navariyulaa kwa vaantu si ^vari Vayahúudi. Nabweyya jeyyo, sa murimo ^natumama na ^nootuuba kutumama, kari ji uve ni wa mukube tuku.

³ Maa kaa, baa Títo neembe ajaa Mugiriki, na ajaa hamwi na niini si adoomereriwa atwaalwe na kibawii tuku.

✱ 1:13 Laanga Mirimo ya Vatumwi 8:3; 22:4-5. ✱ 1:14 Laanga Mirimo ya Vatumwi 22:3.

⁴ Isáare iri ro twaalwa na kibawii, rijáa ruuriwa ni vaantu vara ^viibweeeyáa ni vaaniitu, kamba vajáa viiyingirya kwa uweere sa valaange uhúuru wiitu ^taheewa ni Kirisitu Yéesu. Kiintu ^vasaakáa, ni kutubweeyya tave vatúmwa va Miiro ya Músa.

⁵ Suusu si twiiramira novo baa kiduudi vii tukú, sa kikomi cha Masáare Maaja kituube chaala na nyuunyú.

⁶ Maa kaa, vakúúlu va vaantu ^vamura Yéesu, na ^vanyemiwáa manumuntu, vajáa vasiina isáare roroosi ifya ro kuungwyiira tukú. Na kwaani ikyo si kiintu tukú, sa Muluungu si aláangaa ukúúlu wa muuntu tukú.

⁷ Avo valongooli, vajáa vataanga, Muluungu aantama kuvariyula Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúudi, ja ^vyeene amutuma Peéteru avariyele Masáare Maaja kwa Vayahúudi.

⁸ Sa Muluungu ^atámamaa murimwii wa utumi wa Peéteru kwa Vayahúudi, kei yeeye noo ^aambweeyya niini nive mutumwi murimwii wa utumi kwa vaantu si ^vari Vayahúudi.

⁹ Haaha, Yaakúupu, Kéefa* na Yooháani ^veene vajáa valongooli vakúúlu va vaantu ^vamura Yéesu, vakataanga Muluungu noo ^ampeera uhu marimo kwa nduwo yaachwe vii. Sa jeyyo vakatukwaata mikono niini na Barinába koonekya ni kiintu kimwi turi. Tukiiramira suusu tukatúmame kwa vaantu si ^vari Vayahúudi novo vatúmame kwa Vayahúudi.

¹⁰ Avo valongooli vakatuloomba isáare rimwi vii, tundoovakumbukira vaantu vakiva ^vamura Yéesu ^vari uko Yerusaléemu. Na ikyo ni kiintu ^nijáa na mpiima kukitumama.

Paúli Yoomudalavya Peéteru

¹¹ Haaha Kéefa akúja na Antiókia kuuntu ^nijáa. Siku imwi, nkamudalavya mbere ja vaantu sa ajáa ahóniirye.

¹² Peéteru ^akafike vii, arijáa na vaantu ^vamura Yéesu si ^vari Vayahúudi. Maa kaa, vaantu vamwi fuma kwa Yaakúupu ^vakafike, akiikera na vaantu si ^vari Vayahúudi, akareka kurya chóorya novo. Ajáa abweeyya jeyyo, sa oofáa vaantu vara ^vadoomereryáa vaantu ^vamura Yéesu voosi vandootwaalwa na kibawii.✧

¹³ Sa jeyyo, vaantu ^vamura Yéesu vara ^vajáa Vayahúudi vakaanda tuubirirya ukweembi wa Peéteru, baa Barinába akakusiririwa ni ukweembi waavo.

¹⁴ ^Nkoone si voobweeyya ^vyeene kimáari cha Masáare Maaja kiri, nkamuwyiira Kéefa mbere ja vaantu noomusea, “Weewe uri Mvayahúudi, maa kaa, wiikalaa ja muuntu si ^ari Mvayahúudi. Sa che de haaha woovadoomererya vaantu si ^vari Vayahúudi vatuube tava ja Kiyahúudi?”

Vaantu Voosi Valámuririwaa ko Muruma Yéesu Kirisitu

¹⁵ Suusu ufumo wiiswi ni Vayahúudi na si vaantu si ^vari Vayahúudi tukú, ^veene tavaániriraa ^vari na uvi!

¹⁶ Suusu tamányire, muuntu si ari valwa ni mawoloki ko kwaatya Miiro tukú, maa kaa, ni ko muruma Yéesu Kirisitu vii. Jeyyo, baa suusu tamuruma Yéesu sa tavalwe vawoloki kwa njira yo muruma Kirisitu, si ko kwaatya Miiro tukú. Kikomi kusiina muuntu ^ari valwa ni mawoloki, ko kwaatya Miiro tukú.✧

¹⁷ Haaha suusu toosaakira tavalwe turi vawoloki ko kundikaniwa na Kirisitu. Maa kaa, kwa vaantu viingi suusu tookoonekana ni vaantu ^tabweeyyaa uvi. Eri, ni kimáari Kirisitu yootabweeyya tave vaantu ^tatámamaa uvi wuu? Aka tukú!

¹⁸ Maa kaa, kooni nahíndukiire muryungu wa kali wo kwaatya Miiro, ura muryungu ^nasiita, aho, kava ndiri muuntu ^nabweeyyaa uvi.

* **2:9 Kéefa:** Ni irina riingi ra Kieburanía ra Simóoni Peéteru. Laanga **Peéteru** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

✧ **2:12** Laanga Mirimo ya Vatumwi 11:3. ✧ **2:16** Laanga Sabúuri 143:2; Varúumi 3:20.

¹⁹ Mpíndi ^niikomyakomyáa kukwaatya Miiro, Miiro ijáa yaandamurira. Maa kaa, haaha si nooyera kukwaatya iyo Miiro tuku, sa ndahe kwiikala ja ^vyeene Muluungu yoosaaka.

²⁰ Kirisitu ^akakwye musalábii, baa niini mwiikalo waani wa kali waakwa. Haaha ni nkaasu ndiri, maa kaa, si ja ^vyeene nijáa hara kali tuku. Haaha ni Kirisitu ^yookiikala isii yaani. Mwiikalo wa maviri ndiri nowo mpíndi iji noo kiikala ko muruma Mwaana wa Muluungu. Yeeye aanyenda, akatoola nkaasu yaachwe sa aandamurirye niini.

²¹ Si kimaári ni siita niise nduwo ya Muluungu tuku. Kooni muuntu ari daha valwa ni mawoloki mbere ya Muluungu ko kwaatya Miiro, inkwya ya Kirisitu ni mukube.

3

Ni ko Muruma Yéesu vii

¹ Eri, nyuunyu Vagalatía, kikomi mwavíre vakoókoyo wuu? Ni ani avalowa? Niini navavariyurira ikava kiweerwii ni sa che Yéesu Kirisitu aning'iniwa musalábii furu akakwa.

² Noosaaka niikiindye isáare rimwi fuma kwaanyu. Eri, mwahokera Mutima Muja sa mwakwaatya Miiro wuu? Baku ni sa mwateerera na mwaruma Masáare Maaja ya Yéesu?

³ Ni sa che mwavíre vakoókoyo jei? Mwaanda mwiikalo waanyu mufya kwa ngururu ja Mutima Muja, maa kaa, haaha moosaaka mumarikirirye kwa ngururu jaanyu kiwuuntu!

⁴ Eri, uturikiri woosi ^mwapata mookiisea ni wa mukube wuu? Aka tuku, si ujáa wa mukube tuku!

⁵ Eri, Muluungu avahéeraa Mutima waachwe Muja na abwéeyaa myuujiisa kuri nyuunyu sa mwakwaatya Miiro wuu? Baku sa viintu mwateera, na mukaruma Masáare Maaja ya Yéesu?

⁶ Iririkani Aburaháamu, Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Aburaháamu amuruma Muluungu, sa jeyyo, Muluungu akamavala Aburaháamu ni mawoloki.”☆

⁷ Haaha mutaange, vaantu ^vamura Muluungu, avo noo vaana va Aburaháamu va kikomi!☆

⁸ Masáare ^Yari Mpeho yalaala na mutwe, Muluungu vavala ari vaantu si ^vari Vayahúudi ni vawoloki kwa njira yo ruma. Muluungu alongoola kumuwyira Aburaháamu Masáare aya Maaja yoosea, “Ko tweera kwaako vaantu va isi joosi talariwa vari.”☆

⁹ Sa jeyyo, vaantu ^vamura Muluungu, vatálariwaa, ja ^vyeene Aburaháamu atalariwa sa amuruma Muluungu.

Vaantu Valamuririwa Fuma Njumo ja Miiro ya Músa

¹⁰ Maa kaa, voosi ^viiláangyaa kulamuririwa so tuuba ^meene yasaakwa ni Miiro, avo vajumwa. Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Yoyoosi ura si ^atúbuaa no tamama yoosi ^meene yaandikwa Kitáabwii cha Miiro, uwo ajumwa.”☆

¹¹ Ni kimaari, kusiina muuntu ^ari valwa ni mawoloki mbere ya Muluungu so tuuba Miiro tuku. Sa Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muuntu ^ari kuva nkaasu, ni ura Muluungu ^ari mavala ni mawoloki sa kuruma kwaachwe.”☆

¹² Miiro si yiiláangyaa kuruma tuku, kiri vyoova jeyyo, yayéren'yaa nteendo ^ng'eene muuntu atámamaa. Ni ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Muuntu yoyoosi ura ^atámamaa ^meene yasaakwa ni Miiro, kiikala ari ko yera tuuba iyo Miiro.”☆

¹³ Kirisitu atununuula fuma kuri lujumo lwa Miiro ko samala lujumo ulo sa suusu. Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Yoyoosi ^avairirwa musalábii, ajumwa.”☆

☆ 3:6 Laanga Ncholo 15:6; Varúumi 4:3. ☆ 3:7 Laanga Varúumi 4:16. ☆ 3:8 Laanga Ncholo 12:3. ☆ 3:10 Laanga Nkambukira ya Miiro 27:26. ☆ 3:11 Laanga Habakúuki 2:4. ☆ 3:12 Laanga Valáawi 18:5. ☆ 3:13 Nkambukira ya Miiro 21:23.

¹⁴ Kwa njira ya Kirisitu Yéesu, Muluungu avatalarya vaantu si ^vari Vayahúudi kwa ntálarya jijira ^iichuunga kwa Aburaháamu, sa jeyyo, suusu vara ^twaruma tñhokere Mutima Mũja ũra Muluungu ^iichuunga kutuheera.

Miiro na vira Muluungu ^Amulaha Aburaháamu

¹⁵ Vanaviitu, noosaaka ntoole lusímo ũlu fuma kari mwiikalo wa kira siiku. Tulũse, kwatiite vaantu vaviri ^viirámũire kiĩntu kimwi. Kooni ũko kwiirũmira kwahũmwĩre kũdikaniwa, kusiina mũntu ^ari daha siita au koongererya chochoosi kwa kira ^viirámũire tũku.

¹⁶ Haaha, Muluungu iichuunga kwa Aburaháamu baaba wiitu na mbyaala yaachwe. Masáare ^Yari Mpeho si yasea, “Na mbyaala jaachwe tũku,” noo kũsea si vaana ^vari foo tũku, maa kaa, yasea, “Na mbyaala yaachwe,”[☆] noo kũsea ni mwaana mũwi ne ni Kirisitu.

¹⁷ ^Cheene noosaaka lũsa ni iki, Muluungu abweeyya mũháko na mũkũndikan’ya myaaka magana yani na makumi yatatu (430) Miiro si inaava. Sa jeyyo, Miiro iyo si iri wuna mũháko ũwo au baa kũkũvalandũla ũko kwiichuunga kwa Muluungu tũku.

¹⁸ Ngaari vaantu vahókeraa ũpaari waavo fuma kwa Muluungu ko kwaatya Miiro, ngaari ũpaari ũwo si wiiláangyaa kwiichuunga kwa Muluungu tũku. Maa kaa, Muluungu kwa nduwo yaachwe, amũheera Aburaháamu ũpaari wa mũháko waachwe, sa amulaha jeyyo.[☆]

¹⁹ Haaha Miiro ni mũrimo che itũite? Miiro yaviikwa sa yoonekye ũvi wa vaantu, fũru mpĩndi ^ari kũja ũra wa ichina ra Aburaháamu Muluungu ^iichuunga kũmũreeta. Miiro iyo, yalaiririwa ni mirimu miija ko tweera Mũsa mũkũndikan’yi kati ya Muluungu na vaantu vaachwe.

²⁰ Mũkũndikan’yi asaakwa kooni nkaande iviri joobweeyya mũháko. Maa kaa, Muluungu ni mũwi, yeeye abweeyya mũháko na Aburaháamu baa mũkũndikan’yi tũku.

²¹ Eri, haaha Miiro yakũkanaa kwiichuunga kwa Muluungu wũ? Aka tũku! Sa ngaari yatoolwa miiro ^iri daha kũvaheera vaantu nkaasu, ngaari mũntu aválwaa ni mũwoloki ko kwaatya Miiro.

²² Maa kaa, si viri jeyyo tũku. Masáare ^Yari Mpeho yabweeyya viintu vyoosi vichuungwe wiimiriri wa ũvi, sa vira viintu Muluungu ^iichuunga kũvaheera ko muruma Yéesu Kirisitu,[☆] vaheewe vara ^vamurũmaa Yéesu.

²³ Mpĩndi vaantu ^vajáa si vanaava na kumuruma Kirisitu, Miiro yatwiimiráa ikatubweeyya tũve isi yaachwe. Tawoojeráa mpĩndi kumuruma Kirisitu ^kari variyulwa.

²⁴ Miiro yatulongooláa ja mũreri wiitu fũru mpĩndi Kirisitu ^akũje. Sa jeyyo, valwa tũri tũri vawoloki ko muruma Kirisitu.

²⁵ Maa kaa, haaha kumuruma Kirisitu kwahũmũla fika, sa jeyyo si tũri isi ya Miiro ^yatureráa tũku.

Vaana va Muluungu

²⁶ Haaha nyuunyu ni vaana va Muluungu kwa kumuruma kwaanyu Yéesu, sa mwakũdikaniwa na Kirisitu Yéesu.

²⁷ Nyuunyu voosi mwabatisiwa, mwakũdikaniwa na Kirisitu Yéesu, mwaava ja mwamwiivikira Kirisitu.

²⁸ Sa jeyyo, Mũyahúudi na mũntu si ^ari Mũyahúudi si viísimire tũku, baa mutámwa na mũntu ^ari hũuru tũku, au mũntu mulame na mũntu muki tũku. Voosi ni hamwi mũri sa mwakũdikaniwa na Kirisitu Yéesu.

²⁹ Nyuunyu ni va Kirisitu, na kwa njira iyo mwaava uvyaalo wa Aburaháamu, na hokera mũri viintu vyoosi vira Muluungu ^iichuunga kutuheera.[☆]

[☆] 3:16 Laanga Ncholo 12:7. [☆] 3:18 Laanga Varúumi 4:14. [☆] 3:22 Laanga Vagalatía 3:14. [☆] 3:29 Laanga Varúumi 4:13.

4

¹ Haaha noosaaka nivawyyire, mupaari yoyoosi kooni akaari musinga, si iisimire na mutámwa tuku, baa neembe máari joosi ni jaachwe.

² Yeeye avíjaa isi ya vareri vaachwe na vaantu ^vookiimirira máari jaachwe fúuru ira mpiindi taáta waavo ^iiyima neeja.

³ Na suusu ni viivyo, mpiindi Kirisitu ^ajáa akaari kúja, tujáa ni ja vasinga, tujáa turi vatámwa va túva ^jiimirira ihi weeru.

⁴ Maa kaa, mpiindi ira ^ijáa yiimiwa neeja yafika, Muluungu amutuma Mwaana waachwe kuri ihi weeru. Mwaana waachwe uwo avyaalwa ni muuntu muki ja ^vyeene suusu tavyaalwa, akiikala isi ya Miiro.

⁵ Atámwa sa atununuule suusu ^tujáa isi ya Miiro. Abweeyya jeyyo, sa suusu voosi tave vaana va Muluungu.

⁶ Muluungu amutuma Mutima wa Mwaana waachwe mitimii yiitu, sa turi vaana vaachwe. Uwo Mutima Muja, noo ^yootubweeyya tumwaanirire Muluungu “Áabal” noo kúsea, “Taáta!”

⁷ Haaha, nyuunyu si vatámwa tuku, maa kaa, ni vaana va Muluungu. Sa jeyyo, hokera mari viintu vyoosi Muluungu ^avavikira vaana vaachwe.

Paúli Yoovaluma Kutu Vagalatía

⁸ Nyuunyu hara kali si mujáa mwamumányire Muluungu tuku. Mpiindi ijo, mujáa vatámwa va fimilungu na si viri Muluungu tuku.

⁹ Maa kaa, haaha mwamumányire Muluungu, na Muluungu avamányire kulookya. Haaha ni sa che moosaaka mwiimirwe kei ni tava ^jiimirira ihi weeru?✱ Tava ijo, jisiina ngururu tuku na ni kiintu kisiina. Baku ni saaka mwiise kei mave vatámwa va ijo tava wuu?

¹⁰ Mukaari mookwaatya ngovi ja Kiyahúudi wuu? Ati moonyemya siku jimwi ja júma, na ja myeeri na ja mwaaka, ati ni siku jo manyemya Muluungu wuu?

¹¹ Nookoofa murimo waani woosi ^natamama kwaanyu ni wa bweete.

¹² Vanaviitu noovakalaamya, mave húuru ja niini, sa niini si ndiri isi ya Miiro tuku, na noo ^vyeene nyuunyu mari. Nyuunyu si mwaambweeyirya avi wowoosi tuku.

¹³ Mwamányire ulwiri ^nijáa nowo, noo waambweeyya nkapata nkalo yo vavariyirira Masáare Maaja.

¹⁴ Baa neembe ulwiri waani wavayeráa muunchwe mati au muunsiite, si mwabweeyya jeyyo tuku. Kiri vyoova jeyyo, ^cheene mwabweeyya ni kuunduma ja ^vyeene ngaari mwaruma murimu muja wa Muluungu, au ja ^vyeene ngaari mwamuruma Kirisitu Yéesu mweeneeyo.

¹⁵ Kira cheeru ^mujáa nocho na hai chadómire? Kikomi noolusa, siku jira ngaari mwadaha, ngaari mwanonkola miiso yaanyu mumpere.

¹⁶ Eri, haaha navire mavi waanyu sa viintu noovawyira kimári wuu?

¹⁷ Avo vaantu viingi voomanyika sa vavapate, maa kaa, kiintu ^voovasaakirira si ^chabooha tuku. Voosaaka vavakere na niini sa mavatamamire voovo.

¹⁸ Ni vyabooha kumanyika, maa kaa, ive so tumama maaja. Mundoobweeyya jeyyo mpiindi joosi, baa mpiindi si ^ndiri na nyuunyu.

¹⁹ Vanavaani, nookiiteera kei usungu sa nyuunyu ja usungu wa makata. Tuuba ndiri kwiiteera jeyyo, furu Kirisitu ooneke yookiikala isii yaanyu.

²⁰ Noomerya mati maatuku vii ngaari ndiri na nyuunyu mpiindi iji, ngaari nalúusikire na nyuunyu kwa uholi. Ndiri na woowa maatuku vii sa nyuunyu!

Lusímo Iwa Sáara na Hájiri

✱ 4:9 Laanga Vagalatía 4:3.

²¹ Haaha ngwyyiri nyuunyu ^veene moosaaka mave isi ya Miuro, si mwamányire ^vyeene Miuro yalúusa tuku wuu?

²² Yaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho, Aburaháamu ajáa atiite vaana vaviri. Umwi ajáa avyaalwa ni Hájiri, uhu ni muuntu muki mutámwa ajáa, na mwaana wíngi ajáa avyaalwa ni Sáara, uhu ni muuntu muki ^ari húuru ajáa.

²³ Mwaana wa muuntu muki mutámwa ajáa avyaalwa kwa muryuungu wa muuntu. Maa kaa, mwaana wa muuntu muki ^ajáa húuru yeeye ajáa avyaalwa kwa kwiichuunga kwa Mulungu.

²⁴ Vaantu vaki avo vaviri ifaanaa vakalaangwa ja lusímo lwa miháko iviri. Hájiri ímaa ja miháko wa kali ^mweene wavikwa Luulwii lwa Sináai ^lari Arábia. Vaana vaachwe vavyaalwa ja vatámwa isi ya Miuro.

²⁵ Hájiri ímaa ja Luulu lwa Sináai ^lari Arábia na ^lwiifwíne na Yerusaléemu ya haaha ^ng'eene iri isi ya utámwa hamwi na vaana vaachwe.

²⁶ Maa kaa, Sáara ímaa ja Yerusaléemu ya kurumwii, múuji ^wiiyanjaala na uwo noo íyo wiitu.

²⁷ Masáarii ^Yari Mpeho vyaandikwa,
“Iva na cheeru weewe ^uri muumba,
tula isóso weewe si ^anoona makata yo vyaala mwaana,
sa vaana va ura ^arekwa ni foo vari,
kulookya va ura ^ari na mulume.”☆

²⁸ Haaha vanaviitu, nyuunyu ni vaana va Mulungu sa kwiichuunga kwaachwe, ja ^vyeene Isaka ajáa.

²⁹ Maa kaa, siku jira mwaana ^ajáa avyaalwa kwa muryuungu wa muuntu, amuturikirya mwaana ^avyaalwa kwa ngururu ja Mutima Muja. Siku iji, vaantu ^vari isi ya Miuro voovaturikirya viivyo nyuunyu ^mari húuru.☆

³⁰ Maa kaa, Masáare ^Yari Mpeho che yalúusa? Yalúusa, “Kibirya muuntu muki mutámwa hamwi na mwaana waachwe, sa mwaana wa mutámwa si ari paala hamwi na mwaana wa muuntu muki ^ari húuru vii kaa tuku.”☆

³¹ Sa jeyyo, vanaviitu, suusu si tari vaana va muuntu muki mutámwa tuku, suusu ni vaana va muuntu muki ^ari húuru.

5

Kirisitu Atuhéeraa Uhúuru

¹ Kirisitu atuheera uhúuru. Sa jeyyo, imi neeja kari murume kuhinduka na iyóokii ra utámwa wa Miuro tuku.

² Nteereri, nini Paúli ^noovawyyira, kooni mooruma twaalwa na kibawii so kwaatya Miuro ya Músa, aho, Kirisitu si kintu chochoosi kari nyuunyu tuku.

³ Ni kuvawyyira niise mbere ya Mulungu kei, muuntu mulume yoyoosi ^ari ruma twaalwa na kibawii, yoosaakwa akwaatye Miuro yoosi.

⁴ Nyuunyu ^veene mwiilángyaa moovalwa vawoloki ko kwaatya Miuro, mwiikera na Kirisitu na ni kuli mari na nduwo ya Mulungu.

⁵ Maa kaa, suusu tookiilaangya kwa laviro lwa Mutima Muja, Mulungu tvala ari tari vawoloki sa tamuruma Yéesu.

⁶ Haaha, kooni talamaniwa na Kirisitu Yéesu, kutwaalwa na kibawii na kudira twaalwa na kibawii si kintu tuku. Kintu cha kikomi ni kuruma kwiitu kura ^kwatámamaa ko kiiyenda.

⁷ Mwabweeyya vyabooha maatuku vii. Haaha ni ani avakitirirya mukareka kwaatya ukiindya wa kikomi?

⁸ Uhu ^avalaangya sare jei, si Mulungu yeeye ^avaanirira tuku.

⁹ Maa kaa, mûtaange, ukiindya wa ðloongo ni ja ^vyeene vaantu vaséaa, “Ûsasi kiduudi vii, wuúkyaa muchu woosi.”✠

¹⁰ Namányire kikomi, nyuunyu mwakundikaniwa na Yéesu Mweenevyoosi, sa jeyyo si mari ruma kukooverwa tuku. Maa kaa, muntu yoyoosi ^ari vakoovera, baa ave ani, heewa ari irya.

¹¹ Vanaviitu, vaantu viingi voosea niini nkaari nváryulaa vaantu valume voosi voosaakwa vatwaalwe na kibawii. Ngaari ni kimaari noovariyula jeyyo, sa che Vayahúudi vookuunturikirya? Ngaari noovariyula jeyyo, ngaari kuvariyula kwaani masáare ya inkwya ya Kirisitu masalábii si koobweeyya Vayahúudi vaansule tuku.

¹² Nookoona avo vaantu ^voovasaangirirya kwa viintu vyo twaalwa na kibawii, ngaari viichula vave mapachi.

¹³ Vanaviitu, Muluungu avaanirira sa mave húuru, sa jeyyo kari uhúuru waanyu undoovabweeyya mave na nkalo yo tuuba ufumo wa wuntu waanyu wa ðvi tuku, maa kaa, mndookiiyambirirya ko kiiyenda.

¹⁴ Miiryo yoosi yakiimana kwa ðlairiri ðmwí, “Mweende mwiiwaako ja ^vyeene wiiyenda mweeneevyo.”✠

¹⁵ Maa kaa, kooni mookiikukira no kiitamikya, mulaange neeja, kiimala mari nyuunyu kwa nyuunyu.

Kwiikala kwa Ngururu ya Mutima Muija

¹⁶ Haaha kiintu ^noovawyiira ni iki, mndoolongoolwa ni Mutima Muija. Kooni mabwéeyiirye jeyyo, si mari tuuba ufumo wa wuntu waanyu wa ðvi vii kaa tuku.

¹⁷ Ni kuvawyiira niise jeyyo, sa vira ^vyeene ufumo wa wuntu waanyu wa ðvi usáakaa, si viri ja ^vyeene Mutima Muija asáakaa tuku. Na vira Mutima Muija ^asáakaa, si viri ja ^vyeene ufumo wa wuntu waanyu wa ðvi usáakaa tuku. Mutima Muija na ufumo wa wuntu vookiisiinda, sa jeyyo kari mndootamama yara ^moosaaka tuku.✠

¹⁸ Kooni moolongoolwa ni Mutima Muija, si mari isi ya Miiryo tuku.

¹⁹ Haaha nteendo ja ufumo wa wuntu wa ðvi ni kiweerwii jiri, na ni iji, uhéngeti, kosu, kuyeenda ja kúri,

²⁰ kwiinamira vidabalaíyo, ðsavi, kwiikala ja kúri na nyaáu, wiitóoli, kumererya mati kiintu cha wiingi, nkalarí, kwiilaanga weemweene vii, kwiikera lukova, kuvuusha ðloongo,

²¹ kivina, ureevi, vina jo kiisava na viintu vyíngi ^viifwíne na ivyo. Ni kavaluma niise kutu ja ^vyeene nahumala kavaluma kutu, vaantu ^vatámamaa nteendo ijo, si vari hokera chochoosi Ûtemii wa Muluungu tuku.

²² Maa kaa, ndiwa ja Mutima Muija ni, kweenda, kava na cheeru, mwiikalo muija, kuyimirirya, wuija, kuboohya mutima, kava vaantu vookiilaangiwa,

²³ kuhola na kwiiyimirira. Kusiina mwiiryo ^wakaan'ya muntu adiire kundoobweeyya masáare aya tuku.

²⁴ Vaantu ^vakundikaniwa na Kirisitu Yéesu, vaning'in'ya masalábii ufumo wa wuntu waavo wa ðvi, na ðláku wa ufumo ðwo.

²⁵ Mutima Muija atuheera mwiikalo mufya, haaha tutuube ðlongooli waachwe.

²⁶ Tureke kwiivaa kipeembe bweete, tureke kndookwiisaakula na tureke kwiionera kivina.

6

Kwiiyambirirya na Kwiitumamira Maaja

✠ 5:9 Laanga 1 Vakorínto 5:6. ✠ 5:14 Laanga Valáawi 19:18. ✠ 5:17 Laanga Varúumi 7:15-23.

¹ Vanaviitu, kooni mutáangire mwiiwaanyu atámamire *uvi*, haaha nyuunyu *^muri* va mutimii, *mumuhindle* *muntu* *uwo* kwa *uholi*. Maa kaa, mualaange neeja kari naanyu ji *mayerwe* *tuku*.

² Mūdookiiyambirirya ko kiiverekerera miriwa yaanyu, aho, kiiman'ya *muri* Miiro ya Kirisitu.✠

³ Sa *muntu* yoyoosi *^iiyónaa* yeeye ni *kiintu*, na kumba si *kiintu* *tuku*, *uwo* ni *iikóoveraa* vii.

⁴ Kira *muntu* alaange neeja nteendo jaachwe mweeneevyo, aho, daha ari kwiivaa kipeembe kwa nteendo njija jira *^atamama*. Maa kaa, kari iiryaanirirye na nteendo ja *muntu* *wiingi* jira *^atamama* *tuku*.

⁵ Sa kira *muntu* *sumula* ari muriwa waachwe mweeneevyo.

⁶ *Muntu* *^yookiindiwa* *isáare* ra *Mulungu*, indoomugavira mukiindya waachwe vira viintu *^vyabooha* *^yooturya*.

⁷ Kari mwiikoovere *tuku*, *Mulungu* si *abwéeyirirwa* berereesi *tuku*. Kira *^cheene* *muntu* *yoohaanda*, noo ari kuchwa.

⁸ *Muntu* *ura* *^yootuuba* ufumo wa *wuntu* waachwe wa *uvi*, malwa ari ni *uwo* ufumo. Maa kaa, *ura* *^yootuuba* *Mutima* *Muja*, *uwo* kuchwa ari nkaasu ya siku *^jisiina* *uhero*.

⁹ Sa jeyyo, kari *tukatale* *kutamama* nteendo njija *tuku*, kuchwa *turi* viintu viija *mpiindi* jo chwa *^jiri* fika.

¹⁰ Sa jeyyo, *mpiindi* *^turi* na nkalo, *tuvabweeyirye* vaantu voosi *wuja*, na hasa viiviswi vara *^vamuruma* *Yéesu*.

Ufairiri wo Kiimikirirya

¹¹ Laangi, nookaandika kwa lutalo *lukulu*. Ni kaandika niise kwa mukono waani mweeneevyo.

¹² Vaantu vara *^voovadoomererya* *mutwaalwe* na kibawii, voosaaka jeyyo sa vanyemiwe ni Vayahúudi. Voobweyya jeyyo, sa vadiire turikiriwa so *variya* *masáare* ya inkwya ya Kirisitu *musalábii*.

¹³ Baa vara *^vatwaalwa* na kibawii, si *vakwáatyaa* Miiro yoosi *tuku*. *Kiintu* *^voosaaka* ni nyuunyu *mutwaalwe* na kibawii sa viivae kipeembe sa kibawo mivirii yaanyu.

¹⁴ Niini si noosaaka *kiintu* cho kiiwaira kipeembe *tuku*, aka *tuku*. Niini noosaaka *niivaire* kipeembe inkwya ya Mweenevoyoosi wiitu, *Yéesu* Kirisitu *musalábii* vii. Sa inkwya yaachwe, viintu vyoosi vya weeru si *kiintu* *tuku* kari niini, na mwiikalo waani wa kali waning'iniwa *musalábii* *furu* *ukakwya* hamwi ne.✠

¹⁵ *Kutwaalwa* na kibawii na *kudira* *twaalwa* na kibawii si *kiintu* *tuku*. *Kiintu* cha kikomi ni *kumbwa* *ufya* ni *Mulungu*.✠

¹⁶ Kwa vara *^vari* *tuuba* *kimáári* iki, mwiikalo *muja* na riiso ra *wuja* ra *Mulungu* vive na avo vaantu voosi va *Mulungu*.

¹⁷ Kukiimikirirya, *muntu* yoyoosi kari aanturikirye *tuku*, sa niini *natiite* nkoru *muvirii* waani so *mutamamira* *Yéesu*.

¹⁸ Vanaviitu, nduwo ya Mweenevoyoosi wiitu, *Yéesu* Kirisitu, *ive* na nyuunyu. Kikomi.

Barúwa ya Paúli kwa Vaeféeso Mulongooro

Barúwa kwa Vaeféeso, yaandikwa ni mutumwi Paúli. Na ^vyeene vyoónekanaa, barúwa ihi yaandikwa mpíndi í'ira na barúwa kwa Vakolosáai na Vafilípi, kati ya myaaka ya 60-62 keende Kirisitu ^avyaalwa. Paúli aandika barúwa iji, mpíndi ^ajáa manyololwii uko Róoma. Vamanyi va masáare viirúmíraa Paúli noo aandika barúwa ihi kwa vaantu ^vamura Yéesu va Eféeso, na yeeye Paúli asaakáa barúwa ihi iriingirire kwa mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu ja heehi na Eféeso (3:1; 4:1; 6:20).

Eféeso ni múuji mukúlu ujáa, na ni uko isi ya Ásia Nduudi ujáa. Múuji uhú, ujáa wootaangikana sa nyuumba nkúlu ya mukungu muki wa Kigiríki ^asewáa Aritéemi (Mirimo ya Vatumwi 19:23-31). Mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu kura Eféeso ijáa yatite kuruma kukúlu kuri Yéesu mpíndi ^ikaande, maa kaa, mpíndi ^jikaseese kuruma kwaavo kukakiima na isi (Wiivaryuli 2:1-7).

Paúli alúsa ^vyeene Mukungu avasaawula vaantu vaachwe baa weeru si inambwa (1:4) na ^vyeene avalamurirya fuma uvii waavo kwa nduwo ya Mukungu, kwa njira ya kumuruma Yéesu Kirisitu (2:4-10). Afwaanirirya mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu na maviri, na Kirisitu noo matwe waachwe. Kei, avafwaanirirya na nyuumba, na Kirisitu noo iweye ra kichuuri ^rakwaata iyo nyuumba (2:11-21). Akiindya mwiikalo ^wasaakwa wa ilóola ra vaantu valume na vaantu vaki (5:22-32), na kwa vaana na vala taata waavo (6:1-4).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Muryungu wa Mukungu wo saawula vaantu na kivalamurirya kwa nduwo yaachwe 1:1-2:22

Kimbiso cha Masáare Maaja ya Yéesu 3:1-21

Mwiikalo wa muntu ^amura Yéesu kuri weeru 4:1-5:21

^Vyeene vaantu ^amura Yéesu vasaakwa viikalan'ye 5:22-6:9

Mata yo lwira na Ikúlu ra Mirimu Mivi 6:10-24

Lumbi

¹ Barúwa ihi yafúmire kuri níni Paúli mutumwi ^nasaawulwa ni Mukungu kwa kusaaka kwaachwe, sa ntamame marimo wa Kirisitu Yéesu.

Ni kavaandikira niise nyuunyu vaantu va Mukungu ^mwiikalaa múujii wa Eféeso, nyuunyu ^mari vo kiilaangiwa kwa kukandikaniwa kwaanyu na Kirisitu Yéesu.

² Nduwo na mwiikalo muija fuma kwa Mukungu Taata wiitu na kwa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, jive na nyuunyu.

Ntálarya ja Mutimii ko Kúndikaniwa na Kirisitu

³ Adumbwe Mukungu Taata wa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu. Yeeye atatalarya kwa kira ntálarya ya kuri weeru ^isoónekanaa ko tukandikan'ya na Kirisitu.

⁴ De weeru yumbwe, yeeye atusaawula tukandikaniwe na Kirisitu sa tave vaaja na si tung'urirwaa mbere yaachwe. Kwa kusaaka kwaachwe,

⁵ Mukungu alongoola lamula kutubweyya vaana vaachwe kwa njira ya Yéesu Kirisitu. Abweyya jeyyo sa noo ^vyeene eeriwa matima.

⁶ Haaha tumadumbwe Mukungu kwa nkongojima ya nduwo yaachwe nkulu, ^ng'eene atukung'antira ko tweera Mwaana waachwe. Yeeye amweenda manamamu.

⁷ Mukungu atununuula kwa njira ya sakami ya Yéesu, noo kusea, atusea kwa mbavariri vii wiitu wasirire. Ivyo vyoónekayaa usúngaati wa nduwo yaachwe

⁸ ^atukung'antira, kwa ukúlu wa tooti yaachwe na umanyi waachwe.

⁹ Yeeye avariya muryungu waachwe wa fuumbo kuri suusu ^mweene uvika keende aho kali. Uwo muryungu, uukiimikirirya ja ^vyeene asaaka kwa njira ya Kirisitu,

¹⁰ mpiindi ^ajivika ^jiri kiimana. Bweeyya ari viintu vyoosi vive isi ya wiimiriri wa Kirisitu, viintu ^viri kurumwii na ^viri aha weerwii.

¹¹ Kuri Kirisitu, suusu Vayahúudi tabweeyiwa tave upaari, ^tukasaawulwe ja ^vyeene yeeye ajaa asaaka, yeeye alámulaa kira kiintu ja ^vyeene iimya neeja muryungu yaachwe.

¹² Abweeyya jeyyo, sa suusu ^tujaa va ncholo kukundikaniwa na Kirisitu, tave sa nkongojima ya Mlungu.

¹³ Haaha nyuunyu vaantu si ^muri Vayahúudi, mwateera isáare ra kimáari, noo kusea, Masáare Maaja ya kulamuririwa kwaanyu. Na ^makamurume Yésu Kirisitu, Mlungu sa oonekye nyuunyu ni vaachwe, avavikira matooso wa Mutima Maja, ura ^ichuunga kuvaheera.

¹⁴ Uwo Mutima Maja, noo chamuhúnda cha upaari wiitu furu atununuule kamwi, ☆ tave vaantu vaachwe kwa dambi ya nkongojima yaachwe.

Kudumba na Kuloomba

¹⁵ Vanaviitu, namudumbaa Mlungu sa masáare ayo yoosi. Kei nateera kumuruma kwaanyu Yésu Mweenevyoosi na ^vyeene mwaveenda vaantu voosi va Mlungu. Sa jeyyo,

¹⁶ si ninareka kamudumba Mlungu sa nyuunyu tuku, mpiindi ^noomloomba Mlungu.

¹⁷ Nooloomba Mlungu wa Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu, yeeye ^ari Taata wa nkongojima, yeeye avaheere tooti na avataangye ^vyeene ari, sa mmutaange neejaneeja.

¹⁸ Kei nooloomba miiso ya mitima yaanyu yakukulwe sa mataange kira ^cheene mookiilaangya, na ^cheene avaaniririra. Kiintu iki ni ura usungaati wa upaari wa nkongojima ^ihwálaryaa, ura ^avalaha vaantu vaachwe.

¹⁹ Kei mataange laviro lwa Mlungu ^vyeene luri lukulu munumunu kuri suusu ^tamuruma. Laviro lu lukulu, noo lulura laviro lukulu munumunu

²⁰ ^lweene Mlungu amufurira Kirisitu. Kwa laviro lulo, amavika makonwii waachwe wa kulume, haantu ha laviro lukuluku kuri weeru ^isoonekanaa. ☆

²¹ Haaha, yeeye atiite laviro lukulu mweeri ya wiimiriri na utemi woosi, na kira irina ^riluswaa, si kuri weeru iki vii tuku, maa kaa, baa kwa weeru ^iri kaja.

²² Mlungu amuheera Kirisitu wiimiriri wa viintu vyoosi. Aho, akamavika kwa mpuka ya vaantu ^vamuruma ave mwiimiriri wa viintu vyoosi.

²³ Avo vaantu ^vamuruma, ni mavi waachwe. Kei avo vakimikirirya marimo wa Yésu, yeeye akimikirirya kira kiintu kira haantu. ☆

2

Talamuririwa ni Mbavariri ya Mlungu

¹ Mpindi ^jilookire, mitima yaanyu ijaa yaakwa sa avi waanyu na kumusiita kwaanyu Mlungu.

² Mpindi ijo, mwiikalaa uvii, mwatuubaa mavi ya iki weeru, na mwariteereráa Irimu. Iro Irimu, noo rimiriraa mirimu mivi na ritamamaa mitimii ya vaantu si ^vamuteraa Mlungu. ☆

☆ 1:14 Laanga 2 Vakorinto 1:22; 5:5. ☆ 1:20 Sabúuri 110:1. ☆ 1:23 Laanga Varúumi 12:5; 1 Vakorinto 12:27; Vaeféeso 4:10; Vakolosái 1:19. ☆ 2:2 Laanga Vaeféeso 6:12; Títo 3:3; Vakolosái 1:13.

³ Suusu voosi tujáa tūri vamwi vaavo aho kali, tatuubáa uláku wa ufumo wa wuuntu wiitū wa ũvi, takiimikiriryáa uláku na kusaaka kwa miryūngū ya ufumo ũwo. Naasu kwa ufumo wiitū, tatamanyiriryáa na imalwii ikari ra nkalari ya Mūlungū ja avo viingi.

⁴ Maa kaa, Mūlungū atite usúngaati wa kulaanga na riiso ra wūja. Na sa viintū atweenda mūnumūnū,

⁵ na baa neembe tujáa twaakwya sa ũvi wiitū, yeeye atuheera nkaasu akamufufule Kirisitū. ✧ Ni kwa nduwo ya Mūlungū vii mwalamuririwa.

⁶ Kwa njira yo kundikaniwa na Kirisitū Yéesu, Mūlungū atufufula na atūvika ũko kari weerū isóonekanaa, hamwi na Kirisitū Yéesu.

⁷ Mūlungū abweyya jeyyo, sa kari weerū yookūja oonekye usúngaati wa nduwo jaachwe jisiina mihaka siku joosi. Yeeye atoonekya kuboohya ũko ko tukundikan'ya na Kirisitū Yéesu.

⁸ Mwalamuririwa kwa nduwo ya Mūlungū vii, kwa njira yo muruma Yéesu. Ŭko kulamuririwa, ufumo waachwe si nyuunyu tuku, maa kaa, kwafúmaa kwa Mūlungū na ni kilangulangu cha bweete.

⁹ Kei, si kwa mirimo yaanyu tuku, sa mūntū yoyoosi adire kwiivaa kipeembe.

¹⁰ Mūlungū atūmba suusu ufya kwa mikono yaachwe, na abweyya jeyyo ko tukundikan'ya na Kirisitū Yéesu. Sa jeyyo, tatamame mirimo miija myeene Mūlungū atwiimirya neja twitumame.

Kūdoman'ya Hamwi kwa Vaantū Vamuruma Yéesu

¹¹ Haaha, nyuunyu ni vaantū si mūri Vayahúudi kwa ufumo, mwaanirirwáa "si mwatwaalwa kibawii" ni Vayahúudi. Voovo viiyániriraa "vatwaalwa kibawii." Kutwaalwa kibawii ũko ni kwa maviri vii, na kwabwéeyiwa na mikono ya vaantū vii.

¹² Kumbukiri mpiindi jira nyuunyu mājāa kuli na Kirisitū, kei mājāa mwakerwa kuli na vaantū va Mūlungū noo kusea Viisiraéli. Nyuunyu mājāa musiina mahákwi ũra Mūlungū iichuunga kwa vaantū vaachwe tuku. Mwiikaláa aha weerwii baa cho kiilaangya tuku, na baa mājāa musiina Mūlungū tuku.

¹³ Maa kaa, haaha kwa njira yo kundikaniwa na Kirisitū Yéesu, na kwa njira ya sakami yaachwe, mwarétirwe na heehi na Mūlungū, baa neembe mbere mājāa kuli ne.

¹⁴ Kirisitū areeta mwiikalo mūja kari suusu, Vayahúudi na vaantū si vari Vayahúudi. Atubweyya tave kitoonge kimwi, akagirimula lukaande lo kwiisula, ũlo lwatukeráa suusu.

¹⁵ Akatoole maviri waachwe, aseyya Miiro, ndairiri na tūva jaachwe. Yeeye avalaman'ya Vayahúudi na vaantū si vari Vayahúudi vave kintū kimwi ko valaman'ya na yeeye. Jeyyo, noo vyeene abweyya tave na mwiikalo mūja.

¹⁶ Yeeye ahindula mwiikalo ũra wasaambuka ukava wabooha wa vaantū va nkolo ijo iviri na Mūlungū ko tweera musaláaba, na ũra mwiikalo waavo wo kiikala ja kúri na nyaáu, ukulawa hara.

¹⁷ Yeeye Kirisitū ũja akavariyula mwiikalo mūja kwa vaantū si mūri Vayahúudi, nyuunyu mājāa kuli na Mūlungū na kei kwa Vayahúudi voovo vajāa va lukolo lwa Mūlungū.

¹⁸ Jeyyo, kwa njira yaachwe, suusu voosi, Vayahúudi na vaantū si vari Vayahúudi, daha tūri kutamanyā na kwa Taáta kwa njira ya Mutima waachwe.

¹⁹ Haaha nyuunyu vaantū si mūri Vayahúudi, si mūri vayeni tuku. Nyuunyu ni vaantū va Mūlungū, noo kusea, vaantū va ndū yaachwe.

²⁰ Nyuunyu mwajeengwa mweeri ya mwaariryo wavikwa ni vatumwi na valáli na mutwe va Ijūva, ne Kirisitū Yéesu noo iwye ikulu ra kichurii rakwaata nyumba.

²¹ Kari yeeye Kirisitū, nyumba yoosi yakwaataniwa neja na indoojeengwa kava Kaaya Njiji kari Mweenevyoosi.

²² Ko lumaniwa ne, baa nyuunyu ni jeengwa mwiise hamwi na viingi, mave haanta Mulungu iikalaa kwa njira ya Mutima waachwe.

3

Murimo wa Paúli kwa Vaanta si Vari Vayahúudi

¹ Sa jei, niini Paúli nachuungwa manyololwii so vavariyarira Kirisitu Yésu nyuunyu vaanta si mari Vayahúudi, noomuloomba Mulungu.

² Kikomi mwateera Mulungu aanvika nive mwiimiriri waachwe wo variyula nduwo yaachwe kwaanyu.

³ Mulungu aanyonekya kwa njira ya wiivariyuli, ihi fuumbo yaachwe ya keende kali, ja vyeene nalóngwiire kavaandikira kwa ukufi.✧

⁴ Mari soma kira navaándikiire, taanga mari vyeene namanyire iyo fuumbo ya Kirisitu.

⁵ Fuumbo iyo si yakunukulwa kwa vaanta va mbyaala jalongoola tuku, ja vyeene haaha fuumbo ihi yakunukulwa ni Mutima kwa vatumwi vaaja na valáli na matwe va Ijiva.

⁶ Fuumbo ihi, noo ihi, kwa njira ya Masáare Maaja, vaanta si vari Vayahúudi ni vapaari hamwi na Vayahúudi na vaava maviri umwi. Kei ko kandikaniwa na Kirisitu Yésu, vahókeraa kwiichuunga kwa Mulungu kura avaheera.

⁷ Mulungu kwa wuya wa nduwo yaachwe, aansaawula ntumame murimo wo variyula Masáare Maaja. Aampeera ayo, kwa ngururu jaachwe nkulu.

⁸ Baa neembe niini ndiri muduudi kulookya vaanta voosi va Mulungu, Mulungu aampeera nduwo yo tumama murimo uhu wo variyula kwa vaanta si vari Vayahúudi, usungaati uhwaalarya wa Kirisitu.

⁹ Kei nimawyiire pusu kira muuntu kimbiso iki chaviswa keende aho kali ni Mulungu. Yeeye umba viintu vyoosi.

¹⁰ Haaha kwa njira ya mpuka ya vaanta vamuruma Yésu, tooti joosi ja Mulungu jitaangwe kwa viimiriri voosi va kari weeru isoónekanaa.

¹¹ Mulungu atumama isáare iri ja vyeene ajáa iimya neeja keende aho kali, na kukiimikirirya kwa njira ya Kirisitu Yésu Mweenevyoosi wiita.

¹² Haaha ko lumaniwa na Yésu na kumuruma kwiita, suusu tatiite kwiitema ko fika mbere ya Mulungu baa woowa tuku.

¹³ Sa jeyyo, noovaloomba kari musove mpima sa uturikiri mweene nooturya sa nyuunyu tuku. Uturikiri uhu, woovaretera nyuunyu nkongojima kwa siku jisiina uhero.

Kuloomba kwa Paúli kwa Vaanta va Efésu

¹⁴ Sa jei, noochwaama mbere ya Mulungu Taáta,

¹⁵ yeeye noo ufumo wa nkolo joosi jaachwe ja uko kurumwii na ja weeru.

¹⁶ Noomuloomba avaheere ngururu ko tweera Mutima waachwe mitimii yaanyu kwa usungaati wa nkongojima yaachwe,

¹⁷ sa Kirisitu iikale mitimii yaanyu kwa njira ya kumuruma kwaanyu. Aho, kweenda kwaachwe kavaheere ngururu yo kima neeja ja mati wabokerya miriri kamwi, na ja nyumba yajeengwa mwaarirywii wa kweenda.

¹⁸ Jeyyo, nyuunyu na vaanta voosi va Mulungu, mave na laviro lo taanga kweenda kwa Kirisitu vyeene kwaliha, kwawariha, kwingira naasii na vyeene kwaambuka na mweeri.

¹⁹ Aho, taanga mari kweenda kwa Kirisitu, baa neembe si tari daha kukutaanga vyoovyovyovyoo. Aho, mukiimane kwa kira kintu, kwa ngururu jifúmaa kwa Mulungu.

✧ 3:3 Laanga Vaeféeso 1:9-10.

²⁰ Adumbwe Mulungu, yeeye ^ari na ngururu jo tumama kulookya vira ^talóombaa au baa kwiiririkana. Yeeye abweeyya jei ko tweera ngururu ^jitámamaa isii yiswi.

²¹ Mulungu abweeyiriwe nkongojima kari mpuka ya vaantu ^vamura Yésu na kwa njira ya Kirisitu Yésu, kwa mpindi joosi ^jisiina uhero. Kikomi.

4

Vaantu ^Vamura Yésu Vasaakwa Vave Kiintu Kimwi

¹ Haaha, niini ^nachuungwa so mutumamira Mweenevyoosi, noovakalaamya mwiikale mwiikalo ^woónekyaa kwaanirirwa kwaanyu.

² Moosaakwa mandookiikiimya na isi na mutule. Mandootuurya mitima na mandookiivereka nyuunyu kwa nyuunyu ko kiiyenda.

³ Manyiki kukwaata neeja kura kva kwaanyu kiintu kimwi, kura ^mwaheewa ni Mutima Maja. Mandoobweeyya jeyyo kwa mwiikalo maja.

⁴ Kwatiite maviri umwi na Mutima umwi, ja ^vyeene mwaanirirwa ni Mulungu mave na kwiilaangya kumwi.

⁵ Kei kwatiite Mweenevyoosi umwi, kumuruma kumwi, ubatíiso umwi,

⁶ na Mulungu umwi. Yeeye ni Taáta wa voosi. Yeeye ni mweeri ya kira kiintu ari, na kutweera kira kiintu na kari kira kiintu.

⁷ Maa kaa, kira muuntumwi umwi kari suusu, aheewa wuya kwa kipimo kwa kuboohya inda kwa Kirisitu.

⁸ Noo ^chooreka Masáare ^Yari Mpeho yalusa,

“Yeeye ^akaambuke na kurumwii,
anyahira vaantu ^vachuungwa,
akavaheera vaantu vaachwe kilungulungu.”☆

⁹ Haaha isáare iri “^akaambuke na kurumwii,” ni che ralusá? Noo kusea, Kirisitu ajáa akiima na kari weeru.

¹⁰ Yeeye ura ^akiima na isi, noo ^aambuka na mweirimweeri kulooka kurumu joosi. Abweeyya jeyyo, sa ameme weeru yoosi.

¹¹ Yeeye noo avavika vamwi vave vatumwi, vamwi vave valáli na mutwe, vamwi vave vavariyuli Masáare Maaja, vamwi vave valongooli na vakiindya va vaantu ^vamura Yésu.

¹² Murimo wa avo voosi ni kuviimya neeja vaantu voosi va Mulungu, sa vatumame murimo wo jeenga maviri wa Kirisitu

¹³ furu tave kiintu kimwi kari kuruma kwiitu na kumutaanga Mwaana wa Mulungu. Tave takangaala, na tufikire kukiimana kwa Kirisitu mweenevyo,

¹⁴ sa tufikire kva ja vasinga ^veene vatwáalwaa na kunu na kunu ni ukiindya ^wiisimiresimire. Noo kusea, vakiindya va uloongo si vari takovera kwa ukwaata na uweere waavo tuku.

¹⁵ Kiri vyoova jeyyo, suusu tukwaatye kikomi ko kiiyenda, sa tukule kwa kira kiintu na tumafikire Kirisitu, yeeye ^ari mutwe wa vaantu ^vamura.☆

¹⁶ Kari yeeye viintu vyoosi vya maviri vyakandikwa, vyakwaata ko tweera makwári. Aho, kwa nyambirirya yaachwe, maviri woosi wakúlaa ko kiiyenda na kunu kira kiintu cha maviri chootumama murimo waachwe.

Mwiikalo Mufya kwa Kirisitu

¹⁷ Haaha, kwa wiimiriri wa Mweenevyoosi ni kavalairirya niise, kari mandookiikala ja vaantu si ^vamura Mulungu tuku. Avo viikalaa ko tuuba miryungu yaavo ^yasaambuka.

¹⁸ Vaantu avo miryungu yaavo yingira kilwiirya na vakerwa kuli na nkaasu ya Mulungu, sa ukoókoyo waavo na so fafya mitima yaavo.

¹⁹ Vaantu avo vasiina soni tuku. Mirimo yaavo ni kuyeenda ja kúri no tamama kira kosu. Ivyo noo viintu si ^viikinkimaa.

²⁰ Maa kaa, nyuunyu si mwiikiindya masáare ya Kirisitu jeyyo tuku.

²¹ Nyuunyu mwateera masáare yaachwe na mwakiindiwa kimáári ^kiri kuri Yéesu.

²² Mwakiindiwa kureka njira yaanyu mbi, na kureka wuuntu waanyu wa kali. Wuuntu uwo, wasáambulwaa ni uláku waachwe ^ukóoveraa.

²³ Kei mwiikiindya kavalandula miryungu yaanyu ive mifya.

²⁴ Haaha, ivikiri wuuntu mufya ^mweene wumbwa wiifwaane na Mlungu. Wuuntu uwo, wiifwaana ne kwa uwoloki wa kikomi, na wuja ^ufúmaa kuri kimáári.

²⁵ Haaha mureke kulusa uloongo. Kira umwi waanyu andoolusa kimáári kwa mwiiwaachwe sa suusu voosi turi viintu vya maviri umwi wa Kirisitu.

²⁶ ^Muri kalala, kari murekere nkalari yaanyu ivabweeyye mutumame uvi tuku. Mwaasu kari ukutumire na mukaari na nkalari tuku.

²⁷ Kari muriheere Ikulu ra Mirimu Mivi nkalo tuku.

²⁸ Ura ^iivaa, areke kwiiva, atumame murimo muija kwa mikono yaachwe sa ave na kintu cho vaheera vara ^vakehekerwa.

²⁹ Kari mavi yafume kuri nyuunyu tuku, maa kaa, maaja vii yara ^yari vajeenga viingi kwa kira ^voosaaka sa yave kúnáálo kwa vara ^vooyateera.

³⁰ Kari mündoomoon'ya usungu Mutima Muija wa Mlungu tuku, yeeye noo ^avavaa mutooso sa siku ya ununuuli.*

³¹ Haaha fweiti na kuli kuhumba, nkalari, kukorera nkalari, kwiitoola, kulongowererya na kira uvi.

³² Mündookiilaanga, muboohye mitima na mave na mbavariri nyuunyu kwa nyuunyu. Mündookiisea yasíire kwa mbavariri ja ^vyeene Mlungu avasea yasíire kwa njira ya Kirisitu.

5

Mwiikalo ^Wasaakwa kwa Vaantu ^Vamuruma Yéesu

¹ Sa jeyyo, mutuubiriryi Mlungu sa nyuunyu muri vaana vaachwe ^aveenda munumunu.

² Mweende vaantu voosi mpiindi joosi, ja ^vyeene Kirisitu atweenda, akiitoola sa suusu, akakwya ja mpóryo ^iri na iríra ^rabooha kwa Mlungu.

³ Maa kaa, masáare ya uhanguti, kosu yoyoosi na kudira kwiikinkima kari vindooluswa kuri nyuunyu tuku, sa viintu ivi si vyasaakwa kwa vaantu va Mlungu tuku.

⁴ Kei kari mündoolusa masáare ya soni, masáare ya kikoókoyo na ya berereesi tuku, sa masáare ayo yaviha kwa vaantu va Mlungu. Maa kaa, mündoomudumba Mlungu mpiindi joosi.*

⁵ Sa mwataanga kikomi viintu ivi, mhanguti, muuntu ^abwéeyaa kosu, vaantu si ^viikinkimaa, noo kusea vaantu ^viinamiraa vidabalaíyo, vaantu ja avo, si vari hokera Utemi wa Kirisitu na wa Mlungu vii kaa tuku.*

⁶ Viintu ja ivi noo vibwéeyaa nkalari ya Mlungu ikorera kwa vara si ^vamutéeraa. Jeyyo kari mukooverwe na masáare matuhu ya muuntu yoyoosi tuku.

⁷ Kari mündoova hamwi na vaantu ^vatámamaa ayo tuku.

⁸ Hara kali, nyuunyu ni kilwiiryii mujáa. Maa kaa, haaha nyuunyu ni kiweeru so lmaniwa na Mweenevyoosi. Mündookiikala ja vaana va kiweeru.

⁹ Ni lusa niise jeyyo, sa kiweeru charéetaa ndiwa ^jabooha, noo kusea, wuja woosi, mwiikalo wa uwoloki na kimáári.

¹⁰ Sa jeyyo, mündoosaakira yara ^yamweéryaa mutima Mweenevyoosi.

* 4:30 Laanga Vaeféeso 1:13. * 5:4 Laanga Vaeféeso 5:20; Vakolosái 3:15, 17. * 5:5 Laanga 1 Vakorinto 6:9-10; Vagalatia 5:20-21; Vakolosái 3:5.

11 Kari mūdoosaangirira kutumama nteendo ja kilwiirya ^jisiina kunáálo tuku, maa kaa, mūdoopusa nteendo ijo kiweerwii.

12 Kikomi ni soni baa kulusa nteendo jira ^vatumamaa kimbiso vaantu si ^vamamanyire Mulungu.

13 Maa kaa, kooni nteendo ijo joosi javiikirwe kari kiweeru, koonekana jiri pwaa, sa murikwa jiri ni kiweeru.

14 Sa kira kiintu ^choonekanaa, chavijaa kiweeru. Noo ^chooreka vyaluswa, “Inuka weewe ^ulaala, fufuka fuma inkwyii,

na Kirisitu kukumurika ari.”*

15 Sa jeyyo, haaha, mulaange neeja mwiikalo waanyu, kari mūdookiikala ja vaantu ^vasiina tooti tuku, kiri vyoova jeyyo, mūdookiikala ja vaantu ^vari na tooti.

16 Kira mpiindi mūdootumamira kareeta kunáálo, sa mpiindi iji ni mbi.

17 Sa jeyyo, kari mave vakoókoyo tuku, maa kaa, mūdootaanga yara Mweenevyoosi ^yoosaaka mūdootumama.

18 Kari mūdoooreeva diváai tuku, sa ureevi wasáambulaa mwiikalo wa muntu. Maa kaa, nyuunu moosaakwa mūmeme Mutima Mūja.

19 Jeyyo, mūdoolusika nyuunu kwa nyuunu kwa sabúuri, chímba na kilumba cha mutimii, kuu moomwimbira no mūdumba Mweenevyoosi mitimii yaanyu.

20 Siku joosi mūdoomūdumba Mulungu Taata kwa kira kiintu kwa irina ra Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu.

21 Mūdookiima na isi kari nyuunu kwa nyuunu sa moomunyemya Kirisitu.

Vaki na Valume

22 Nyuunu vaki, mwiikiimye na isi kwa valume vaanyu ja ^vyeene mwamunyemyaa Mweenevyoosi.*

23 Sa mulume ni matwe wa muki waachwe ja ^vyeene Kirisitu ari matwe wa mpuka ya vaantu ^vamura, noo kusea maviri waachwe, ne noo Mulamuriri waavo.

24 Ja ^vyeene mpuka ya vaantu ^vamura Yésu viikiimya na isi ya Kirisitu, baa nyuunu vaki mwiikiimye na isi ya valume vaanyu kwa kira kiintu.

25 Naanyu valume, veendi vaki vaanyu ja ^vyeene Kirisitu* iiyenda mpuka ya vaantu ^vamura, yeeye iitoola akakwya sa vaantu ^vamura.

26 Abweyya jeyyo, sa avabweyye mave vaaja kuu yoovajirula ko vooyya kwa maaji isáarii raachwe.*

27 Abweyya jeyyo, sa yeeye iiretere mpuka ya vaantu ^vamura ^vari na nkongojima, vasiina lukwaalo, baa kei vasiina mareka, baa rimwi ^riri ja ayo tuku. Kiri vyoova jeyyo, vave vaaja na si ^vang’uurirwaa.*

28 Viivyo, valume voosaakwa vaveende vaki vaavo ja ^vyeene veenda miviri yaavo. Ura ^eenda muki waachwe, iiyenda yeemweene.

29 Kusiina muntu ^usula maviri waachwe mweeneevyo tuku, yeeye uuhéeraa chórya na ukwáataa neeja. Viivyo noo ^vyeene Kirisitu abwéyyaa kwa mpuka ya vaantu ^vamura,

30 sa suusu turi viintu vya maviri waachwe.

31 Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Sa jeyyo, muntu mulume avarékaa vala íyo na taata waavo, akava kiintu kimwi na muki waachwe, novo vaviri kava vari maviri umwi.”*

32 Masáare aya yatite fumbo nkulu, maa kaa, niini ni lusikira niise masáare ya Kirisitu na mpuka ya vaantu ^vamura.

* 5:14 Masáare aya si yafuma mihakwii wa kali tuku. ^Vyeene vyoonekanaa masáare aya yafuma lwiimbwii lwa vaantu ^vamura Yésu. Ulo lwimbo lujaa lwatiite masáare fuma haantu ^hiisimiresimire ha Masáare ^Yari Mpeho, baa ja, Isáaya 26:19 na 60:1. ☆ 5:22 Laanga Vakolosáai 3:18; 1 Peéteru 3:1. ☆ 5:25 Laanga Vakolosáai 3:19. ☆ 5:26 Laanga Tiito 3:5. ☆ 5:27 Laanga 2 Vakorinto 11:2. ☆ 5:31 Laanga Ncholo 2:24.

³³ Maa kaa, baa nyuunyu ni kuvawyyira niise, kira muntu amweende muki waachwe ja ^vyeeene iiyenda, na muki kari areke kumunyemya mulume waachwe tuka.

6

Vaana na Vavyiri Vaavo

¹ Naanyu vaana, mendoovateera vavyiri vaanyu kwa kura kuva kiintu kimwi na Yeesu Mweenevyoosi, sa kubweeya jeyyo ni uwoloki.

² “Undoovanyemya vala taata na iyo waanyu.” Uhu, noo ulairiri wa ncholo uri na kwiichuunga ^kweene Muluungu ase,

³ “Sa jeyyo, turya uri ntalarya na wiikale myaaka ^iri foo kari ihi weeru.”☆

⁴ Naanyu vala taata, kari mendoovasaakula vaana vaanyu tuka, kiri vyoova jeyyo, vareri ko vawolola mwiikalo waavo na kwa ukiindya wa Mweenevyoosi.☆

Vatuma na Veenenyumba Vaavo

⁵ Naanyu vatuma, mave na matu kwa veenenyumba vaanyu va kiwuntu kwa nyemi na ko tetema, kwa matima woosi ja ^vyeeene mumutumamiraa Kirisitu.

⁶ Kundoobweeyi jeyyo mpiindi ^voovona vii tuka, sa vavadumbirire, maa kaa, mendootumama jeyyo ja vatuma va Kirisitu, mendoobweeya jeyyo fuma mitimii ja ^vyeeene Muluungu asaaka.

⁷ Mendootumama kwa matima woosi, ja moomutumikira Mweenevyoosi, na si muntu tuka.

⁸ Kumbukiri, kira muntu ura ^abweeyaa vyabooha, ave mutuma au muntu ^ari huuru, hokera ari kilangulangu chaachwe fuma kwa Mweenevyoosi.☆

⁹ Na nyuunyu veenenyumba, kwa njira yiyi, mendoovabweeyirya vyabooha vatuma vaanyu, na kari mendoovavumba tuka. Kumbukiri mwatiite Mweenevyoosi umwi, na ni yeeye ^ari kurumwii, yeeye si asinanalaa tuka.☆

Mata ya Muluungu

¹⁰ Kukiimikirirya, noosaaka mufafe na mhokere ngururu fuma kwa laviro lwa Mweenevyoosi.

¹¹ Haaha, sumuli mata yoosi yo lwiira nkoondo ^mooheewa ni Muluungu, sa madahe kukitira miryungu mivi ya Ikulu ra Mirimu Mivi.

¹² Sa nkoondo yiitu si yoolwa na vaantu tuka, maa kaa, nkoondo yiitu ni yoolwa na mirimu mivi, milwi nkoondo ya kari weeru ^isoonekanaa, ngururu na laviro lwa viimiriri va ihi weeru mbi.

¹³ Sa jeyyo, sumuli mata yoosi ^mooheewa ni Muluungu sa madahe kusiindana siku mbi ^iri kaja. ^Muri humula kulwa, mwime neja.

¹⁴ Jeyyo, imi neja, na kikomi kive ja lakova ^lwiimutirwaa hirii ni mulwi nkoondo, na uwoloki ave ja ngawo ^yiivikirwaa ni mulwi nkoondo kipeembii sa ikitire miiwi.

¹⁵ Mpiima yo variyula Masáare Maaja ya mwiikalo muija ive majewii yaanyu.

¹⁶ Hamwi na ivyo, kumuruma Yeesu ive ngawo yaanyu, sa madahe rimya miiwi ya mooto ya ura Mui.

¹⁷ Kulamuririwa kave ja kofia ya chuuma ya mulwi nkoondo ^iivikiraa mutwii, na isaare ra Muluungu mukwaatirire makonwii ja nyaasuka ^mooheewa ni Mutima Muija.

¹⁸ Mpiindi joosi na kwa kira kuloomba, mendoooloomba Muluungu kwa ngururu ja Mutima Muija. Hamwi na ayo, makeshe mpiindi joosi, kana moovaloombera kwa uyimiriri vaantu voosi va Muluungu.

¹⁹ Mandoookunoombera baa niini sa kira ndiri chungula mulomo, mpeeve masáare yo lusa sa ndahe kuvariyula fuumbo ya Masáare Maaja ko kiitema.

☆ 6:3 Laanga Ufumo 20:12; Nkumbukira ya Miiri 5:16. ☆ 6:4 Laanga Vakolosái 3:21. ☆ 6:8 Laanga Vakolosái 3:22-25. ☆ 6:9 Laanga Vakolosái 4:1.

²⁰ Nĩni ndiri mutumwi wa ayo Masáare Maaja na noo ^chooreka ndiri manyololwii. Jeyyo noomberi kwa Mulungu sa ndahe varyiula ko kiitema ja ^vyene yasaakwa.

Lumbiyo Kiimikiriya

²¹ Tíkiko mwaaniitu, na mutumami wo kiilaangiwa kwa kura kukandikaniwa na Mweenevyoosi, nĩni namweenda maatuku vii. Yeeye vawyiira ari kira kiintu sa mutaange masáare yaani na kira ^nootumama haaha.☆

²² Namutú mire na kari nyuunyu sa isáare iri, nyuunyu mutaange masáare yiiswi na avaheere mutima.

²³ Vanaviitu, mwiikalo muja, kwiiyenda na kumuruma Yésu, ^kwafúmaa kwa Mulungu Taáta na kwa Yésu Kirisitu Mweenevyoosi, kave na nyuunyu.

²⁴ Nduwo ya Mulungu ive na vaantu voosi ^vamweenda Mweenevyoosi wiitu Yésu Kirisitu kwa kweenda si ^kusíraa.

☆ 6:21 Laanga Vakolosái 4:7; 2 Timóteo 4:12.

Barúwa ya Paúli kwa Vafilípi Mulongooryo

Barúwa kwa Vafilípi yaandikwa ni mutumwi Paúli. Viintu ^vyoónekanaa, Paúli aandika barúwa iki kati ya myaaka ya 60-62 keende Kirisitu ^avyaalwa. Aandika barúwa iki, hamwi na barúwa ya Vaeféeso na Vakolosái mpindi ^ajaa manyololwii uko múujii wa Róoma (Vafilípi 1:13-14). Paúli aandika barúwa iki kwa vaantu ^vamura Yéesu va múuji wa Filípi (1:1). Vafilípi vajaa voonekya kweenda kukuu kwa Paúli ko matwaarira nyambirirya ya viintu ^asaakaa (4:10-19).

Paúli aandika barúwa iki, sa avadumba Vafilípi sa nyambirirya yaavo. Kei asaakaa avawiyire ^vyeene aaryaa Masáare Maaja kura manyololwii (1:12-18) baa koofa kuulawa tuu (1:20-24). Barúwii iki, Paúli avahera mitima Vafilípi vandookikiimya na isi ja Yéesu (2:1-12). Avakalaamya kari vatuube ukiindya wa Vayahúudi ^mweene wiilángyaa kutwaalwa na kibawii tuu, kari vyo mwiinamira Mulungu kimatima (3:2-3). Ukiindya uu, ni mavi kwa masaláaba wa Yéesu (3:17-21).

Paúli avahera mitima Vafilípi vave na cheeru, noo kusea, vandoomadumba Mulungu siku joosi. Na kwa kira kintu, kari vyo kiitirikirya, vandoomalumba Mulungu, kunu voomadumba (4:4-6).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Paúli yoomadumba Mulungu na yoovaloombera Vafilípi 1:1-11

Paúli na uturikiri waachwe uko Róoma 1:12-26

Mwiikalo wa muntu ^akundikaniwa na Kirisitu 1:27-2:18

Timotéeo na Epafuradito vootumwa na uko Filípi 2:19-30

Uwoloki wa kikomi na ukwaata 3:1-21

Kumadumba Mulungu na kavaheera mitima vara ^vamura Yéesu 4:1-23

Lumbi

¹ Barúwa iki yafúmire kari nini Paúli na Timotéeo, vatumami va Kirisitu Yéesu. Toovaandikira nyuunyu vaantu va Mulungu ^mwakundikaniwa na Kirisitu Yéesu, ^mwiikalaa múujii wa Filípi baa na viimiriri vaanyu na vaambirirya vaanyu.

² Nduwo na mwiikalo muija fuma kwa Mulungu Taata wiitu na kwa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, jive na nyuunyu.

Paúli Yoovaloombera Vafilípi

³ Noomadumba Mulungu waani kira mpindi ^ndiri vakumbakira nyuunyu.

⁴ Kira siiku namulóombaa Mulungu ndiri na cheeru sa nyuunyu voosi,

⁵ sa nyuunyu mwaava vaambirirya vaani vo kaarya Masáare Maaja keende siku ya ncholo furu isiku.

⁶ Nini namányire kikomi, Mulungu yeeye ^aanda marimo muija mitimii yaanyu, kuukiimikirirya ari marimo uwo siku ira Yéesu Kirisitu ^ari kuija.

⁷ Ni uwoloki nini kwiiririkana jei sa nyuunyu, sa ni mutimii waani mari. Mwahókeraa nduwo ya Mulungu hamwi na nini mpindi ^ndiri manyololwii na mpindi ^naviviriraa na noonekyaa kikomi cha Masáare Maaja.

⁸ Mulungu amányire ^vyeene naveenda munumunu na ^vyeene ndiri na mpima ya Kirisitu Yéesu kari nyuunyu.

⁹ Kuloomba kwaani ni uku, moongererye kwiiyenda nyuunyu kwa nyuunyu, na mave na tooti na umanyi,

¹⁰ sa mudahe saawula viintu vira ^vyabooha. Aho, kuva muri uteréere, na vaantu si ^vang'urirwaa furu siku Yésu Kirisitu ^ari hinduka,

¹¹ kuu mwamémire ndiwa ^jifúmaa kuri uwoloki ura ^ufúmaa kuri Yésu Kirisitu sa nkongojima na duumbi kwa Muluungu.

Murimo wa Paúli Manyololwii

¹² Haaha noosaaka vanaviitu mutaange yara yoosi ^yafumira kuri niini, ayo yaambiriye kwaarya Masáare Maaja.

¹³ Sa jeyyo, valukaluka voosi va mutemi Kaisári na vaantu viingi voosi va aha, vataangire nachuungwa sa namutumamiraa Kirisitu.

¹⁴ Na sa kuvikwa kwaani manyololwii, vaaniitu ^vari foo vamutumamiraa Yésu Kirisitu Mweenevyoosi, viitemire kulusa isáare ra Muluungu baa woowa tuku.

¹⁵ Kimaari, vamwaari vamwi ^voovariyula masáare ya Kirisitu kwa kivina na wiitóli. Baa neembe ni jeyyo, vamwaari vingi ^vavariyulaa kwa wuja.

¹⁶ Ava vatumamaa jeyyo kwa mutima wo kweenda, na vamanyire niini mwaari kuu manyololwii, sa nduse Masáare Maaja ya Yésu ni kikomi.

¹⁷ Maa kaa, avo ^vari na kivina, vavariyulaa masáare ya Kirisitu kwa miryungu iyo sa vadumbwe ni vaantu. Voovo voosaaka koongererya uturikiri waani mpindi iji ^ndiri manyololwii.

¹⁸ Baa jeyyo, che kisáambukire? Laanga, masáare ya Kirisitu yoovariyulwa, ive ni kwa mutima mwi au kwa mutima wa kikomi. Sa kintu iki, niini tuuba ndiri kuvyeenda.

Hii, tuuba ndiri kuvyeenda,

¹⁹ sa namanyire kwa kulusika kwaanyu na Muluungu na kwa nyambirirya ya Mutima Muija wa Yésu Kirisitu, lamuririwa ndiri.

²⁰ Ni kiilaangya niise, si ndiri kooni soni kwa njira yoyoosi tuku. Tuuba ndiri kwiitema na Kirisitu tuuba ari bweyyiriwa nkongojima muvirii waani, ive ni kwa nkaasu au kwa inkwya.

²¹ Sa kwaani, kuva mooyo ni kumutumamira Kirisitu na kukwya ni kúnáálo.

²² Kooni ndiri tuuba kuva mooyo muvirii uhu, tuuba ndiri tumama murimo uri na kúnáálo nkulu. Si nootaanga nsawule kirikwi tuku. Kwa mooyo baka kukwya.

²³ Viintu ivi viviri vyookuunduta. Noosaaka ndooke, nkiikale na Kirisitu, na ivyo noo vyabooha maatuku vii.

²⁴ Maa kaa, sa nyuunyu, ni vyabooha nchaale ndiri mooyo muvirii uhu.

²⁵ Isáare iri ni ra kikomi, sa jeyyo, namanyire kuva ndiri mooyo hamwi na nyuunyu, sa mukule kwa kara kuruma kwaanyu na muveende kumuruma Yésu.

²⁶ ^Ndiri kuva hamwi na nyuunyu, kuvyeenda muri maatuku vii sa Kirisitu Yésu kuva ari aanyambiriye niini mpinduke na kwaanyu kei.

²⁷ Kintu kikulu, mwiikalo waanyu uve ja ^vyeeene Masáare Maaja ya Yésu Kirisitu yalusa. Na kooni ndiri kuuja no valaanga au kooni si ndiri kuuja, nkindooteera na nkindootaanga mwatuuba kima neeja, muri na miryungu umwi na muri mutima umwi, kuu mookiisiinda sa kuruma kwa Masáare Maaja.

²⁸ Kari mudoovoofa vavi vaanyu tuku, maa kaa, mwiiteme. Ihi koonekya iri kuri voovo ni tamanya viise noo malwa, maa kaa, nyuunyu lamuririwa muri ni Muluungu.

²⁹ Sa nyuunyu si mwaheewa nduwo yo muruma Kirisitu vii tuku, maa kaa, baa nduwo yo turikiriwa sa yeeye.

³⁰ Ayo ^moolwa noyo, noo ayo baa niini ^naalwijaa noyo, ja ^vyeeene moona. Kei baa haaha teera mwiise mwaari nootuuba kulwa noyo.

2

Kwiikiimya na Isi ja Kirisitu

¹ Eri, mwiikalo waanyu wo va kiintu kimwi na Kirisitu vaheera wiise mutima wuu? Eri, kaveenda kwaachwe kuvatuurya kwiise mitima wuu? Eri, ni kiintu kimwi muri na Mutima Muija wuu? Laangwa mwiise kwa riiso ra wuija ni Kirisitu wuu?

² Kooni viri jeyyo, kumbweeyya muri nive na cheeru munamunna kwa nyuunyu kuva na muryungu umwi, kweenda kumwi, kuva kiintu kimwi mutimii na kuva na tooti imwi.

³ Kari mendoobweeyya kiintu ko viihya inda tuku. Kari mendoookiivaa kipeembe tuku. Maa kaa, mwiikiimye na isi, kira muntu yoomanyemya wiingi na moovoona wiingi vabooha kulookya nyuunyu.

⁴ Kari kira umwi waanyu indoolaanga masaa yaachwe vii tuku, maa kaa, kira umwi waanyu andookiiririkana kuvaambirirya wiingi.

⁵ Miiririkano yaanyu ive i'ira Kirisitu Yeesu ajaa noyo.

⁶ Yeeye baa neembe ufumo waachwe ni Mulungu,
si oona kura kuva Mulungu,
ni kiintu cho namatira tuku.

⁷ Maa kaa, iibweeyya ja kiintu kisiina,
aava ja mutamwa,
avyaalwa ja muntu.

⁸ Akave na ufumo wa muntu,
akiikiimya na isi, akaruma kukwya,
inkwya yo vairirwa misumari musalabii.

⁹ Sa jeyyo, Mulungu amwiinula munamunna,
na amheera irina ralooka marina yoosi.✧

¹⁰ Sa kwa irina ra Yeesu, kira kiuumbe kurumwii na kari weeru na Ntarii,
kichwaame mbere yaachwe,

¹¹ na kira lurimi lulese,
Yeesu Kirisitu ni Mweenevyoosi,✧
kwa nkongojima ya Mulungu Taata.

¹² Vijeengi vaani naveenda munamunna. Haaha, ni matu mujaa kari niini siku joosi mpiindi nijaa kwaanyu na baa mpiindi ndiri kati na nyuunyu. Viivyo tuubi kutamama viintu vyoonekyaa Mulungu avalamurirya, kana mookoofa no tetema.

¹³ Sa ni Mulungu yootumama isii yaanyu, yeeye noo yoovaheera mpiima na ngururu yo tumama yara meene yoosaaka yatamamwe.

¹⁴ Tumami viintu vyoosi baa kung'uula no kwiiruta ndihi tuku.

¹⁵ Mave vaana va Mulungu, si mung'urirwaa na musiina avi. Kei mave vaantu amusiina lukwaalo, mpiindi iji mookiikala kati na kati ya vaantu va haaha vamema avi na vasaambuka. Kati na kati ya avo vaantu, nyuunyu mave ja kiweeru kimarikiraa weeru.

¹⁶ Kei mukwaatye isaaare ra nkaasu, sa siku Kirisitu ari hinduka, niiteere mwerere sa marimo natumama ko manyika kari nyuunyu, na noone si natarikira bweete tuku.

¹⁷ Baa kooni nkaasu yaani yootoolwa ja mporyo ya choonywa mweeri ya mporyo ya kuruma kwaanyu, niini na cheeru ndiri, na navyeendere hamwi na nyuunyu voosi.

¹⁸ Viivyo nyuunyu moosaakwa muvyeende na mave na cheeru hamwi na niini.

Luyeendo lwa Timotéo na Epafuradito

¹⁹ Haaha nookiilaangya Yeesu Kirisitu Mweenevyoosi kooni ari vyeenda, mutuma ndiri Timotéo siku jookuija aha mbere, uje na kwaanyu, sa ari hinduka, neeriwe mutima ni saare ja mwiikalo waanyu.

²⁰ Sa niini nsiina muntu wiingi avalaangaa ja yeeye tuku.

²¹ Viingi ni voolwa vii na masáare yaavo, na si yara ya Yéesu Kirisitu tuku.

²² Maa kaa, nyuunyu veeneevyo mwamányire kikomi ^vyeene Timotéeo iima neeja. Yeeye atámamaa na niini mrimo wo varyula Masáare Maaja ja mwaana na taáta waavo.

²³ Haaha kiilaangya niise nimatume na kwaanyu chaangu, ^ndiri taanga vii ^cheene kiri fumira kuri niini.

²⁴ Naani nookiilaangya kuri Yéesu Mweenevyoosi, rekerwa ndiri, na kuuja ndiri na kwaanyu siku jiji vii ^jookuuja aha mbere.

²⁵ Nookoona ni vyabooha nimatume Epafuradito na kwaanyu. Yeeye ni mwaaniitu ^amuruma Yéesu, kei ni matumami na mulwi nkoondo mwiiwaani. Na nyuunyu mwamatuma ji aampeere nyambirirya mpindi iji niini ^noosaaka nyambirirya.

²⁶ Ni kumarekera niise ahindake sa atite mpima maatuku vii yo voona, na kei avisula ^akataange nyuunyu mwateera ajaa alwaala.

²⁷ Kimaari ajaa alwaala kende akwe. Maa kaa, Muluungu amulaanga na riiso ra wuuja na si yeeye vii tuku, baa niini, sa ndire kuvisula mweeri ya kuvisula.

²⁸ Sa jeyyo, noo ^chooreka noomanyika kumatuma na kwaanyu, sa ^mari moona kei muveende. Na niini nseyiriwe kuvisula kwaani.

²⁹ Muteengyi na cheeru, sa yeeye ni mwiiwaanyu kwa kara kumuruma Yéesu Mweenevyoosi, na mauntu ^ari ja yeeye, mandoomunyema.

³⁰ Yeeye ajaa asengerera kukwya sa mrimo wa Kirisitu. Yeeye ajaa aviika nkaasu yaachwe nemwiinemwii sa afikye nyambirirya ^ng'eene nyuunyu mwasiindwa fikya sa viintu mwiikalaa kuli.

3

Kumuruma Kirisitu noo Kwaréetaa Uwoloki

¹ Haaha ee vanaviitu, vyeendi kuri Yéesu Mweenevyoosi. Niini si ndiri katala kuvaandikira masáare yara ^nahumula kuvaandikira tuku, sa masáare ayo, kiimirira yari kumuruma kwaanyu Kirisitu.

² Laangi neeja ijo kúri, vatumami vavi, vara ^vakwaatya kutwaala vaantu na kibawii.

³ Sa suusu ^tamwiinamiraa Muluungu kwa Mutima wa Muluungu, suusu noo kikomi tatwaalwa na kibawii. ☆ Suusu twiivaa kipeembe sa Kirisitu Yéesu na tamwiilángyaa. Suusu kwiilaangya kwiitu, si kuri kuri maviri tuku,

⁴ baa neembe niini ndiri daha kwiivaa kipeembe sa masáare ya maviri waani. Kooni mauntu yoyoosi yookoona atite nteendo ja maviri jo kiivaira kipeembe, niini nadaha munumunu.

⁵ Niini natwaalwa na kibawii mpindi ^nijaa na siku inaani vii. ☆ Niini ndiri Mwiisiraéli fuma lukolo lwa Bénjamini, na ndiri Mweeburania wa Vaeburania. Ko kwaatya Miiro, niini nijaa ndiri Mufarisáayo.

⁶ Niini namanyikaa maatuku vii kutumama yara ^niiseaa noo Muluungu eenda, na sa jeyyo, naturikirya mpuka ja vaantu ^vamuruma Yéesu maatuku vii. Na kuri uwoloki ^utoorekaa kwa Miiro, nijaa si nang'uurirwaa tuku.

⁷ Maa kaa, yara yoosi ^noonaa ni kunáalo kwaani, haaha nooyavala ni mukube sa Kirisitu.

⁸ Na si ayo vii tuku, haaha nookoona masáare yoosi ni mukube ^ndiri yayaanirirya na kunáalo nkulu munumunu yo mataanga Kirisitu Yéesu Mweenevyoosi waani. Sa yeeye, napata mukube wa masáare yoosi, na nayavala ayo ja kosu sa nimuturye Kirisitu,

⁹ na nkundikaniwe ne. Niini si noosaaka noonekane muwoloki ja ^vyeene Miiro yasea tuku, maa kaa, nive muwoloki ko muruma Kirisitu. Kavalwa uko, kwafúmaa kwa Muluungu na ni ko muruma Kirisitu.

⁸ Haaha vanaviita, kiintu kimwi cho kiimikirirya, mukwaatye masáare yoyoosi ya kikomi, masáare yoyoosi ^yanyémiwaa, masáare yoyoosi ya uwoloki, masáare yoyoosi ^yari uteréere, masáare yoyoosi ^yeendwa, masáare yoyoosi ^yarumwa ni maaja, kiintu chochoosi ^chaboohabooha na kiintu ^chasaakwa kiduumbirirwe, ivyo noo mwindookiiririkana.

⁹ Masáare yoosi ^mwiikiindya fuma kwaani, au ^mwahokera au ^mwateera au ^moona fuma kwaani, yatamami. Na Muluungu wa mwiikalo muja, kuva ari na nyuuny.

Paúli Yoodumba Kisaanga cha Vafilipi

¹⁰ Natite cheeru kuri Yéesu Mweenevyoosi, sa kei mwaándire kiiririkana sa nini. Kikomi mwanjiririkanáa, maa kaa, mwasiindwáa turya nkalo yo kunyambirirya.

¹¹ Si noolusa jei sa nasirirwe tuku, nini niikiindya kwiikinkima na viintu ^ndiri novyo.

¹² Nini namányire kusirirwa na namányire kuva na viintu ^viri foo. Nijuvira kwiikinkima mpiindi joosi, nive niikutire au nive na njala, nive na kira kiintu au nive nasirirwe.

¹³ Nadáhaa tumama yoosi, kuri Mweenevyoosi ^aampéeraa ngururu.

¹⁴ Baa jeyyo, mwabweyya vyabooha maatuku vii kunyambirirya mpiindi ^naturikiráa.

¹⁵ Nyuuny Vafilipi mwamányire, siku ja ncholo ^nkaande variyula Masáare Maaja kwaanyu, na mpiindi ^nafumáa isi yaanyu ya Makedonía, ni nyuuny vii noo ^mwaanyambirirya. Ni mpuka yaanyu ya vaantu ^vamura Yéesu vii noo ^yaampeeráa kisaanga. Kusiina mpuka yingi ya vaantu ^vamura Yéesu ^yaampeeráa nyambirirya ya kisaanga tuku.

¹⁶ Baa mpiindi ^nijaa múuji wa Tesaloníke, mwaantumira nyambirirya baa si kamudu vii tuku.

¹⁷ Si noolusa jeyyo sa noosaaka mutuube kumpeera nyambirirya tuku, maa kaa, noosaaka nkindookoona ntálarya ^ng'eene Muluungu yoovaheera sa kuboohya inda kwaanyu.

¹⁸ Haaha vira viintu ^mwaantumira kwa njira ya Epafuradíto, navihokera. Natite kira kiintu ^noosaaka baa na kulookya. Nyambirirya iyo, yavire ja mpóryo ^iri na iríra ^rabooha na ^yaramika na ^imweéryaa Muluungu mutima.

¹⁹ Na Muluungu wiitu, vaheera ari kira ^muri saaka kwa usúngaati waachwe wa nkongojima ko va kiintu kimwi na Kirisitu Yéesu.

²⁰ Muluungu, Taáta wiitu wa kurumwii, abweyyiriwe nkongojima kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi.

Masáare yo Kiimikirirya

²¹ Nuumbiryi vaantu voosi va Muluungu vara ^vari kiintu kimwi na Kirisitu Yéesu ^vari uko Filipi. Vaaniita voosi ^vari na nini vavalúumbiirye.

²² Vaantu voosi va Muluungu vavalúumbiirye, na hasa ava ^viikalaa kaayii kwa mutemi Kaisári.

²³ Nduwo ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi, ive mitimii yaanyu. Kikomi!

Barúwa ya Paúli kwa Vakolosáai Mulongooryo

Barúwa iyi yaandikwa ni mutumwi Paúli kwa vaantu ^vamura Yéesu va múujii wa Kolosáai (1:1-2). Paúli aandika barúwa iyi hamwi na barúwa kwa Vaeféeso na Vafilípi mpíndi ^ajáa manyololwii úko Róoma. Vamanyi va Masáare vaséaa aandika barúwa iyi kati ya myaaka ya 60-62 keende Kirisitu ^avyaalwa. Paúli si avariyula Masáare Maaja úko Kolosáai tuku, ^vyeene vyoónekanaa mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu úko Kolosáai yaanda na mutumwi ^asewáa Epáfura (1:7; 4:12).

Mpíndi Paúli ^ajáa manyololwii, ajáa awyírwá masáare ya vakiindya va ulongo ^veene vavajuuwáa vaantu ^vamura Yéesu va Kolosáai (2:4, 8). Vaantu ^vamura Yéesu va Kolosáai vajáa viigava haviri, vaantu ^vamura Yéesu Vayahúudi na Vagiriki. Vamwi va vaantu ava, vasaakáa saangya masáare ya díini na túva jaavo, na ukiindya wa Yéesu (2:13-23).

Vayahúudi vaseáa, kooni muuntu ^amura Yéesu, si anatwaalwa na kibawii na si atúbáa túva ja Kiyahúudi si ari rumwa ni Muluungu tuku. Maa kaa, Paúli akiindya ^vyeene kibawo cha kikomi kiri. Na kibawo ikyo ni cha matima ^kibwéeyiwa ni Kirisitu na si kibawo ^kibwéeyiwa kwa mikono ya vaantu tuku (2:9-12). Vagiriki novo vajáa vatiite ukiindya matáha wa ulongo ^mweene vavaheemberáa vaantu (2:4, 8). Maa kaa, Paúli akiindya Yéesu Kirisitu akiimana, yeeye ni mukúlu mweeri ya vyoosi (1:15-20).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi, Paúli yomudumba Muluungu na yoovaloombera vatuubi 1:1-14

Yéesu ni mukúlu wa vyoosi 1:15-23

Mirimo ya Paúli kwa vatuubi va Yéesu 1:24-2:5

Yéesu atuheera uhúuru na mwiikalo mufya 2:6-23

^Vyeene vatuubi va Yéesu vasaakwa vindookiikala 3:1-4:1

Ukiindya na lumbi jo kiimikirirya 4:2-18

Lumbi

¹ Barúwa iyi, yafúmire kuri níini Paúli mutumwi wa Kirisitu Yéesu kwa kusaaka kwa Muluungu. Níini na Timotéeo mwaaniitu,

² ni kúvaandikira tiise nyuunyu vaantu va Muluungu ^veene muri vo kiilaangiwa kwa kukandikaniwa kwaanyu na Kirisitu, nyuunyu ^mwiikalaa múujii wa Kolosáai. Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Muluungu Taáta wiitu jive na nyuunyu.

Kuloomba kwa Paúli

³ Siku joosi, suusu tamudumbaa Muluungu Taáta wa Mweenevyoosi wiitu Yéesu Kirisitu, mpíndi ^toomuloomba Muluungu sa nyuunyu.

⁴ Suusu tateera kumuruma kwaanyu Kirisitu Yéesu na ^vyeene mwaveenda vaantu voosi va Muluungu.

⁵ Kumuruma kwaanyu Yéesu na kweenda kwaanyu kwafuma kuri kwiilaangya kura ^kwiimiwa neeja sa nyuunyu úko kurumwii. Nyuunyu mwateera kwiilaangya úko, fuma hara ncholo ^makavariyurirwe isáare ra kikomi noo kusea Masáare Maaja.

⁶ Masáare aya Maaja ^meene yavafikira nyuunyu yookeenera kuri weeru woosi. Masáare aya, yoovalandula mwiikalo wa vaantu sa viikale mwiikalo wo mweerya matima Muluungu. Kei yoovalandula mwiikalo waanyu keende siku ira ya ncholo ^makateere nduwo ya Muluungu na ^makataange neeja kikomi chaachwe ^vyeene kiri.

⁷ Nyuunyu mwakiindiwa Masáare Maaja fuma kwa Epáfura mutumami mwiiwiiswi. Suusu tamweenda, kei yeeye ni mutumami wo kiilaangiwa wa Kirisitu kipaango chiiswi.

⁸ Yeeye noo atuwyíira ^vyeene mwaveenda vaantu va Mulungu kwa nyambirirya ya Mutima.

⁹ Sa jeyyo, keende ^tukateere masáare aya yaanyu, si tunareka kumuloomba Mulungu sa nyuunyu tuku. Tookiilomboola kari Mulungu avakung'antire kutaanga yoosi ^meene yoosaaka mutumame, ko vaheera tooti yoosi ya kimutima na umanyi woosi.

¹⁰ Aho, daha mari kiikala ja ^vyeene vasaakwa kwiikala vaantu va Mweenevyoosi. Mwiikalo waanyu kumweerya uri mutima Mweenevyoosi, kunu mootunga ndiwa kwa kira mirimo yaanyu miija, kei kunu mookongereriwa kumutaanga Mulungu.

¹¹ Tooloomba Mulungu avacheere ngururu joosi ja nkongojima jaachwe, sa madahe kuyimirirya na cheeru kunu moowoojera uturikiri usire.

¹² Kei mandomudumba Mulungu Taáta, yeeye kwa nduwo avabweeyya mpate ivaru ra upaari waachwe ^aviimirya neeja vaantu vaachwe utemii wa kiweeru.

¹³ Yeeye atulamurirya fuma utemii wa kilwiirya na atusaamya, akatwiingirya na Utemii wa Mwaana waachwe. Yeeye amweenda manumunu.

¹⁴ Mwaana uwo atununuula, noo kusea atusea kwa mbavariri uvi wiitu wasíire.

Mwaana wa Mulungu ni Mukúlu wa Vyoosi

¹⁵ Mwaana ni buuwo ya Mulungu si ^oónekanaa, yeeye ajáa amwaari keende ncholo na mwiimiriri wa viintu vyoosi.

¹⁶ Kwa yeeye, Mulungu umba viintu vyoosi, ^viri kurumwii na kari weeru.

Umba viintu vyoosi ^vyoónekanaa, na si ^vyoónekanaa, íve ni wiimiriri, au utemi, au ukúlu na ngururu.

Mulungu umba vyoosi kwa njira yaachwe na sa yeeye.✧

¹⁷ Yeeye ajáa amwaari viintu vyoosi si vinumbwa, na kwa njira yaachwe viintu vyoosi vyakwaatana hamwi.

¹⁸ Yeeye alóngoolaa mpuka ya vaantu ^vamuruma, ja ^vyeene mutwe walóngoolaa maviri.

Yeeye noo ncholo ifya, na wa ncholo kufufuka sa ave mukúlu wa vyoosi.

¹⁹ Sa Mulungu eenda kukiimana kwaachwe koosi kwiikale kari Mwaana waachwe.✧

²⁰ Kei kwa njira ya Mwaana waachwe,

Mulungu eenda ahindle mwiikalo ura ^wasaambuka ukava ^wabooha na viintu vyoosi,

viintu ^viri aha weerwii na ^viri kurumwii.

Noo kusea, areeta mwiikalo muja kwa njira ya sakami ya Mwaana waachwe, ira ^yiitwa hara masalábii.

²¹ Aho ncholo, nyuunyu mujáa kali na Mulungu. Nyuunyu mujáa ni vavi va Mulungu miiririkanwii yaanyu ^myeene yareetáa mwiikalo waanyu muvi.

²² Maa kaa, haaha Mwaana ahindwíre mwiikalo muja kwa njira ya inkwya ya maviri waachwe, sa avareete na mbere ya Mulungu kunu mari vaaja, musiina lukwaalo na si luu mukang'urirwe tuku.

²³ Haaha moosaakwa mutuube kara kumuruma Yéesu. Kari musukiwesukiwe mareke kwiilaangya ^kweene mwapata ^mukateere Masáare Maaja tuku. Ayo noo Masáare Maaja ^meene yavariyulwa kwa vaantu voosi va weeru. Na niini Paúli naava mutumami wa Mweenevyoosi wo kaarya ayo Masáare.

Murimo wa Paúli Kuri Mpuka ja Vaantu ^Vamuruma Yéesu

²⁴ Haaha, navyeéndire kuturikiriwa sa nyuunyu. Muvirii waani nookiimikirirya yara ^yakeeheka uturikirii wa Kirisitu sa maviri waachwe, noo kusea, mpuka ya vaantu ^vamuruma.✧

²⁵ Niini nasaawulwa ni Mulungu nive mutumami wa vaantu ^vamuruma Yéesu, sa nivaretere nyuunyu isáare ra Mulungu, na jeyyo, rikiimane.

²⁶ Isáare iri ni fuumbo keende aho kali na kwa mbyaala joosi. Haaha rakunukulwa kwa vaantu va Mulungu.✧

²⁷ Mulungu alamula kuvavariyurira voovo usúngaati wa nkongojima ya fuumbo iki sa vaantu si ^vari Vayahúudi. Isáare ra fuumbo iyo, ni Kirisitu ^ikáláa isii yaanyu, kei yeeye noo kwiilaangya kwaanyu ^mari kuva hamwi nkongojimii yaachwe.

²⁸ Sa jeyyo, tookaarya isáare ra Kirisitu, toovaluma kutu na toovakiindya vaantu voosi kwa tooti yoosi Mulungu ^atuheera. Jeyyo, tavareete voosi na mbere ya Mulungu, kunu vookiimana ko lumaniwa na Kirisitu.

²⁹ Iki noo ^choobweeyya ntumame murimo kwa umanyiki waani woosi na kutumama kwa laviro lwaachwe lukulu ^lweene lwatúmamaa kuri niini.

2

¹ Noosaaka mataange ^vyeene namányikaa kutumama munumunu sa nyuunyu, na sa vaantu ^vamuruma Yéesu va Laodikía, na sa vaantu viingi voosi ^vamuruma Yéesu ^veene si vanawaayya kunyona miiso kwa miiso.

² Noobweeyya jei, sa vatuuriwe mitima, na mitima yaavo ilamaniwe hamwi kuri kwiiyenda, na sa vave na usúngaati wa umanyi ^wakiimana wa fuumbo ya Mulungu. Fuumbo iyo, ni Kirisitu mweeneevyo.

³ Isii yaachwe kwiivisa máari joosi ja kikomi ja mberii ja tooti na ja umanyi.

⁴ Ni kuvawyira niise jei, sa mudiire ruma munu yoyoosi avakoovere kwa masáare yo vaheemba.

⁵ Sa baa neembe niini ndiri kali na nyuunyu kimaviri, ni na nyuunyu ndiri mitimii. Navyeéndire sa mookiikala ja ^vyeene mwasaakwa, na kumwiilaangya kwaanyu Kirisitu ni kukúlu.

Mwiikalo ^Wakiimana kwa Kirisitu

⁶ Haaha nyuunyu ja ^vyeene mwamuhokera Kirisitu Yéesu ja Mweenevyoosi, mutuube kwiikalan'ya ne.

⁷ Mave na miriri isii yaachwe, yeeye ave mwaariryo waanyu na mwime neeja ko yaruma yara ^mwakiindiwa. Na mutuube kamadumba munumunu.

⁸ Laangi neeja, kari munu avabweeyye mave vatuma kwa ukiindya mutahu na wa ukwaata tuku. Ukiindya uwo ufumo waachwe ni weeru, na tava ja vaantu ^viihókereryaa na si uri wa Kirisitu tuku.

⁹ Sa kukiimana kwa Mulungu, kumwaari kuri maviri wa wuntu wa Kirisitu.

¹⁰ Na nyuunyu ko lumaniwa hamwi na Kirisitu, mwakiimana. Yeeye Kirisitu noo ^ari mweeri ya kira utemi na wiimiriri.

¹¹ Kuri yeeye mwatwaalwa na kibawii, si kwa mikono ya vaantu tuku, maa kaa, kwa kibawo ^kibwéeyiwa ko kandikaniwa na Kirisitu mweeneevyo. Kibawo ikyo, chavaseyyirya ufumo wa wuntu wa avi.

¹² Noo kusea, ^mukabatisiwe, mwataahwa hamwi ne, na mwafufulwa hamwi ne sa mwiilaangya ngururu ya Mulungu. Yeeye amafufula Kirisitu fuma kwa ^vaakwa.

¹³ Nyuunyu mitima yaanyu ijáa yaakwa sa avi waanyu, na sa ufumo wa wuntu waanyu wa avi si ^ujáa unatwaalwa na kibawii tuku. Maa kaa, Mulungu avabweeyya mukava nkaasu hamwi na Kirisitu. Noo kusea, asea avi wiitu woosi wasírire.

14 Mulungu amoola kiloongi cha noongwa jiitu joosi ja uvi. Akakifweita chalamwi ko kivairira musaláabii.

15 Aho musaláabii, Kirisitu asumula utemi na wiimiriri. Akukwaatya soni utemi na wiimiriri mbere ja vaantu, ko kuusiinda kwa njira ya musaláaba.

16 Sa jeyyo, kari marekere muuntu baa umwi aluse irya kari nyuunyu sa viintu ^murijaa au ^manywijaa tuku, au sa viintu si mutubaa tava jaavo ja ngovi jimwi tuku, ngovi ja mweeri majia au ngovi ja siku ya Sabáato tuku.

17 Ivyo vyoosi ni murimiri vii wa masáare ^yari kaja, na ayo yoosi kikomi chaachwe chooneka kwa Kirisitu.

18 Kari mumuteerere muuntu yoyoosi ura ^yookiivaa kipeembe yeeye ni mwa kwa uholi wa ulongo na kuni inamira mirimu tuku. Muuntu ja uwo ^akwaatyaa njori jaachwe, ni mukudamu kwa miryungu ya ufumo wa kiwuntu wa mukube.

19 Uwo iikera lakova na Kirisitu, yeeye Kirisitu alóngoolaa vaantu vaachwe ja mutwe viintu ^lóngoolaa maviri. Yeeye abweyyaa maviri woosi wiikwaate hamwi na ngereera ja maviri na makwari, na wakula ja ^veene Mulungu ubweyyaa ukule.

20 Sa viintu mwaakwa hamwi na Kirisitu na makalamuririwa fuma ukiindyii wa tava ja vaantu, haaha sa che mookikala ja mari vaantu va ihi weera? Si vyabooha kutuuba tava tuku, baa ja

21 kukwaata kiintu jei tuku, sira chóorya kira tuku, au saasya kiintu iki tuku.

22 Viintu ivyo, ni tava na ukiindya wa vaantu ^mweene utamanyan yaa na viintu ^visambukaa ^viri humula tumiwa.

23 Kikomi vaantu ^vatubaa tava ijo, voónekanaa ni vaantu ^vari na tooti. Vatubaa kwiinamira ^kweene viivikira voovo veenevyo, kula na kwimirira maviri kwa ukari. Maa kaa, tava ijo ^ng'eene viivikira si jiri daha kukitira ulaku wa miviri tuku.

3

Mwiikalo Mufya

1 Haaha sa viintu Mulungu avafufula hamwi na Kirisitu, yasaakiri masáare ya kurumwii kuntu Kirisitu ^ari, iikyire mukono wa kulume wa Mulungu.

2 Iririkani viintu vya kurumwii na si viintu vya weera tuku.

3 Sa nyuunyu mwaakwa, na nkaasu yaanyu haaha yaviswa hamwi na Kirisitu kari Mulungu.

4 Mpindi Kirisitu ^ari variyulwa, yeeye ^ari na nkaasu yaanyu, baa nyuunyu variyulwa mari hamwi na yeeye nkongojimii.

5 Haaha ulai kira kiintu ^kiri isii yaanyu ^cheene kiri na ufumo wa weera, uhanguti, kubweyya kosu, ulaku, mpiima mbi na kudira kwiinkima, noo kusea kwiinamira vidabalaio.

6 Sa ayo, irya ra nkalari ya Mulungu ni kuvujira riise vara si ^vamutéeraa Mulungu.

7 Nyuunyu hara kali mwatamama viintu ivyo vvi, mpindi ^mwiikalaa kati na kati yaavo.

8 Maa kaa, haaha fweiti viintu ivyo vyoosi, nkalari, kakorera nkalari, uvi, kulongowererya na kituki fuma milomwii yaanyu.

9 Kari mwiilóngoweraa tuku, sa mwaseyya wuntu waanyu wa kali na mirimo yaachwe.

10 Mwiivikira wuntu mufya na moobweyyiwa ufya umanyi waanyu sa mwiifwaane na yeeye ^avumba.

☆ 2:20 Laanga Varúumi 6:1-11; Vagalatía 5:19-20; Vakolosáai 2:12. ☆ 3:3 Laanga Vakolosáai 2:12, 20. ☆ 3:5 Laanga Vaeféeso 5:5.

¹¹ Sa jeyyo, kusiina M̃yahúudi na m̃untu si ^ari M̃yahúudi t̃uk̃u, ^atwaalwa na kibawii na si ^atwaalwa na kibawii t̃uk̃u, m̃yeni au m̃umpeto t̃uk̃u, mut̃úmwa au m̃untu ^ari húuru t̃uk̃u, ✧ maa kaa, Kirisitu ni kira kiintu na ni kari voosi ari.

¹² Haaha sa viintu nyuunyu mwavíre ni vaantu ^vasaawulwa ni M̃lungu, m̃ve na mutima wa mbavariri, w̃ja, kwiikiimya na isi, kuhola na uyimiriyi.

¹³ M̃ndookiivereka na kooni m̃untu ari na isáare kwa mwiiwaachwe, m̃ndookiisea yasíre ja ^vyeene Mweenevyoosi avasea yasíre nyuunyu.

¹⁴ Kikúúla kari ayo yoosi mwiiyende, sa kwiiyenda noo kwakándikan'yaa vyoosi kwa w̃ja vikava hamwi.

¹⁵ Mwiikalo m̃ja wa Kirisitu wiimirire mitima yaanyu. Mwiikalo m̃ja uwo noo mwaanirirwa kari m̃viri umwi. Kei m̃ve ni vaantu ^vari na d̃mbi kwa M̃lungu.

¹⁶ Isáare ra Kirisitu riikale isii yaanyu kwa usúngaati waachwe woosi kunu mookiikiindya no kiiluma kutu kwa tooti joosi, no mwimbira M̃lungu kwa mitima yaanyu, no m̃d̃mba kwa sabúuri, chímba na kilumba cha mutimii kwa M̃lungu. ✧

¹⁷ Roroosi ^m̃ri lusa, au ^m̃ri bweeyya, tumami kwa irina ra Yéesu Mweenevyoosi, kunu moom̃d̃mba M̃lungu Taáta kwa njira yaachwe.

Mwiikalo wa Nyuumba kwa Vaantu ^Vamuruma Yéesu

¹⁸ Nyuunyu vaki, mwiikiimye na isi ya valume vaanyu ja ^vyeene vyasaakwa kwa vaantu ^vamuruma Mweenevyoosi. ✧

¹⁹ Naanyu valume, veendi vaki vaanyu na kari m̃ve vakari kwaavo t̃uk̃u.

²⁰ Vaana, m̃ve na matu kwa vavyíri vaanyu kwa kira kiintu, sa kubweeyya jeyyo kwamweéryaa mutima Mweenevyoosi. ✧

²¹ Vala taáta, kari m̃vasáakurirya vaana vaanyu t̃uk̃u, sa ifaanaa vakakera mpiima. ✧

²² Naanyu vat̃mwa, m̃ve matu kwa veenenyuumba vaanyu va kiw̃antu kwa mirimo yoosi. Bweeyi jeyyo mpiindi joosi, na si ive mpiindi ^voovona vii t̃uk̃u sa mwiiyonekye mwabooha t̃uk̃u. Maa kaa, m̃vanyemye mpiindi joosi kwa mutima woosi sa kubweeyya jeyyo ni kam̃nyemya Yéesu Mweenevyoosi.

²³ Roroosi ^m̃ri tumama, tumami kwa mutima woosi sa Mweenevyoosi na si sa vaantu t̃uk̃u.

²⁴ Taangi hokera m̃ri upaari waanyu fuma kwa Mweenevyoosi ja kilungulungu. Mutamamiri Kirisitu Mweenevyoosi.

²⁵ M̃untu ^abwéeyaa uvi, rihwa ari mavi yaachwe, sa M̃lungu si asínanalaa t̃uk̃u. ✧

4

¹ Naanyu veenenyuumba, vabweeyiriyi vat̃mwa vaanyu viintu vira ^vyasaakwa na kwa uwoloki, sa mwamányire baa nyuunyu mwat̃ite Mweenevyoosi waanyu ^ari kurumwii.

Elairiri W̃ngi

² M̃ndoomaloomba M̃lungu siku joosi, m̃ve miiso na kei m̃ndoom̃d̃mba M̃lungu.

³ Kei m̃ndoot̃loombera suusu sa M̃lungu achungule njira yo variyula isáare raachwe, sa t̃dahe kwaarya isáare ra Kirisitu. Aho mbere, isáare iro rijáa ni fuumbo. Kei niini nachuungwa so kwaarya isáare iro.

⁴ M̃ndook̃unoombera sa nvariyele pusu pusu ja ^vyeene vyasaakwa.

⁵ Mp̃indi ^m̃ri na vaantu si ^vanamuruma Yéesu, m̃ve na tooti, na iyo nkalo mwiitumire neeja. ✧

✧ 3:11 Laanga Varúumi 10:12; Vagalatia 3:27-28; 6:15. ✧ 3:16 Laanga Vaeféeso 5:19. ✧ 3:18 Laanga Vaeféeso 5:22; Tito 2:5. ✧ 3:20 Laanga Vaeféeso 6:1. ✧ 3:21 Laanga Vaeféeso 6:4. ✧ 3:25 Laanga Vaeféeso 6:5-8. ✧ 4:5 Laanga Vaeféeso 5:15-16.

⁶ Nduusika jaanyu jive ja nduwo siku joosi na jindoobweeyya muuntu amerye mati, sa mutaange kuuyirya vyabooha kira muuntu.

Lumbi jo Herererya

⁷ Tíkiko mwaaniitu namweenda. Yeeye ni mutumami wo kiilaangiwa ^tatámamaa hamwi ne murimo wa Yéesu Mweenevyoosi. Yeeye vawyira ari isimwi raani roosi.

⁸ Namutúmire kuri nyuunyu sa avawyire isimwi riiswi na avaheere mitima.

⁹ Kujjan'ya iise na Onésimo mwaaniitu ^tamweenda na wo kiilaangiwa, na ni muuntu wa meenyu. Voovo vawyira vari yoosi ^yoofumira aha.

¹⁰ Aristáiko ^nachuungwa hamwi ne aha manyololwii, avalúumbiirye. Maáriki mwaanaavo na Barinába avalúumbiirye. Nyuunyu mwahokera ndairiri sa Maáriki, ^ari fika mumuhokere neeja.

¹¹ Yéesu ^aánirirwaa Yústo, avalúumbiirye. Ava noo Vayahúudi vooveene ^vamura Yéesu ^ntámaman'yaa novo murimwii wa Utemi wa Mulungu. Ava vaantúuryaa mutima maatuka vii.

¹² Epáfura muuntu wa meenyu na mutumami wa Kirisitu Yéesu avalúumbiirye. Siku joosi amányikaa kuloomba sa nyuunyu mwime neeja kuri kusaaka kwa Mulungu na mukangaale ndairirii jaachwe joosi.

¹³ Kikomi noolusa, niane ^vyeeene yoomanyika kutumama sa nyuunyu na sa vaantu va múuji wa Laodikía na Hierapóoli.

¹⁴ Lúka dakitári wiiswi ^tamweenda na Déema vavalúumbiirye.

¹⁵ Valuumbyi vaaniitu voosi va Laodikía. Kei muluumbyi irumbu riiswi Nímufa na mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu ^valúmanaa kaayii kwaachwe.

¹⁶ ^Muri humala soma baráwa ihi, yoosaakwa itwaalwe ikasomwe kwa mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu va Laodikía. Baa nyuunyu moosaakwa msaake njira yo soma baráwa ^vapata voovo.

¹⁷ Muwyiiri Aríkipo akiimikirirye neeja ura murimo ^aheewa ni Mweenevyoosi.

¹⁸ Nini Paúli navaándikiire lumbi iji kwa mukono waani mweenevyo. Kumbukiri nini ni manyololwii ndiri. Nduwo ya Mulungu ive na nyuunyu.

Barúwa ya ncholo ya Paúli kwa Vatesaloníike Mulongooro

Barúwa ya ncholo kwa Vatesaloníike yaandikwa ni mutumwi Paúli (1:1). Paúli aandika barúwa iyi hamwi na Siliváano na Timotéeo kati ya myaaka ya 51-52 keende Kirisitu ^avyaalwa.

Paúli afika múuji wa Tesaloníike uko Makedonía mpíndi ja luyeendo lwaachwe lwa kaviri lo koovariyula Masáare Maaja ya Yéesu. Sa viintu kujáa na uturikiri mukuuu, Paúli si achaala uko Tesaloníike kwa mpíndi ndihi tuku (Mirimo ya Vatumwi 17:1-10). Paúli aandika barúwa iyi kuvaheera matima vaantu ^vamura Yéesu uko Tesaloníike.

Barúwa iyi, yatiite ulairiri ^uri foo wa ^vyeene vaantu ^vamura Yéesu vasaakwa viikale. Paúli avuheera matima kusea, voovo ni vaantu va kiweeru na viikinkime, na si va kilwiirya na ureevi tuku. Sa jeyyo, vanehe uvi woosi (5:4-8, 16-22). Kei, Paúli alusa masáare ^yari foo ya ^vyeene Yéesu Kirisitu ari kuuja lwa kaviri joo vasumula vaantu ^vamura, no kaambuka hamwi ne na kurumwii (4:12-5:3).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi na dũmbi ya Paúli sa kuruma kwa Vatesaloníike 1:1-10

Mirimo ^myeene Paúli abweyya uko Tesaloníike na mpíma yaachwe yo lumana novo 2:1-3:13

Paúli yovaheera matima viikale ko mweerya matima Mulungu na vaantu 4:1-12

Kuuja kei kwa Yéesu Kirisitu 4:13-5:11

^Cheene chasaakwa kwa vaantu ^vamura Yéesu na lumbi yo herererya 5:12-28

Lumbi

¹ Barúwa iyi, yafúmire kuri nini Paúli, Siliváano na Timotéeo. Ni kuvaandikira tiise nyuunyu mpuka ya vaantu ^mumura Yéesu uko múuji wa Tesaloníike. Nyuunyu muri va Mulungu Taáta na va Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi.

Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu jive na nyuunyu.

Dũmbi sa Kumuruma Yéesu kwa Vaantu va Tesaloníike

² Siku joosi tamudũmbaa Mulungu sa nyuunyu voosi, na mpíndi joosi ^toomulomba Mulungu, tavalusaa kweene.

³ Suusu tavaakambukiraa siku joosi mbere ya Mulungu na Taáta, sa ^vyeene moónekyaa kumuruma Yéesu kwa nteendo jaanyu, ^vyeene kweenda kwaanyu kwavabwéeyaa matumame mirimo ko manyika, na ^vyeene kwa uyimiriyi mwamwiilángyaa Mweenevyoosi wiitu Yéesu Kirisitu.

⁴ Vanaviitu ^mweendwa ni Mulungu, suusu tamányire, Mulungu avasaawula nyuunyu mave vaachwe.

⁵ Sa mpíndi ^tukavaretere Masáare Maaja, si tavaretera masáare matuhu vii tuku. Maa kaa, masáare ayo, yavariyulwa kwaanyu kwa njira ya ngururu ya Matima Muja na ni ya kimáári. Nyuunyu mwamányire ^vyeene suusu twiikalaa meenyu sa tavaambirirye nyuunyu.

⁶ Baa neembe ayo Masáare yavaretera uturikiri ^wahũmba, nyuunyu mwayahokera Masáare ayo kwa cheeru fuma kwa Matima Muja, kwa njira iyo, mwatutuubirirya suusu na mwamutuubirirya Mweenevyoosi.

⁷ Jeyyo, mwaava vaantu ^vabooha vo tuubiririwa ni vaantu ^vamura Yéesu va Makedonía na Akáaya.

⁸ Sa kootweera nyuunyu, Masáare ya Mweenevyoosi yoteereka si kwa vaantu va Makedonía na Akáaya vii tuku, maa kaa, kumuruma kwaanyu Mulungu kwatéerekire

kira haantu. Sa jeyyo, si toohangaika kulusa kiintu tuku sa kumuruma kwaanyu Mulungu.

⁹ Kira haantu turi doma, vaantu voolusa vyeene mwatuteengya tukuje na meenyu. Kei voolusa vyeene mwareka kwiinamira vidabalaíyo, mukamvalandukira Mulungu wa kikomi ari nkaasu, sa mumutumamire.

¹⁰ Kei, voolusa vyeene moowoojera kuuja kwa Mwaana wa Mulungu fuma kurumwii, noo kusea, Yésu. Uhu Yésu, Mulungu amufufula na yeeye atulamurirya fuma irya ra Mulungu rookuja.

2

Murimo wa Paúli uko Tesaloníike

¹ Vanaviitu, nyuunyu mwamanyire kuuja kwiiswi na kwaanyu kujaa kwatiite kunáalo nkulu.

² Mwamanyire vyeene taturikira na vyeene tatukirwa uko múujii wa Filípi. ✧ Baa neembe takitirwaa munumunu, Mulungu atuheera kwiitema kukulu, tukaarya Masáare Maaja ya Mulungu kuri nyuunyu.

³ Masáare meene talumiriryaa kuri nyuunyu si yafumaa kuri ukwaata tuku na yasiina kosu tuku, na si tasaakaa tvaheembe kwa ukwaata tuku.

⁴ Maa kaa, suusu siku joosi talúsaa ja vaantu tarumwa ni Mulungu na tukakwaatiwa Masáare Maaja. Si toosaaka kaveerya vaantu mitima tuku, maa kaa, Mulungu vii, yeeye amanyire mitima yiiswi.

⁵ Kei, mwamanyire suusu si twavaheembaa kwa masáare yo vakwaata neeja tuku, na kei si talusikaa masáare ya uweere sa tuvise kudira kwiikinkima kwiiswi tuku, Mulungu noo mooni wiiswi.

⁶ Suusu si tasaakaa kudumbirirwa ni vaantu tuku, au kudumbirirwa ni nyuunyu tuku au fuma kwa muntu wiingi yoyoosi tuku.

⁷ Suusu turi vatumwi va Kirisitu, ngaari tadaayya viintu fuma kwaanyu, maa kaa, suusu tujaa tahola kuri nyuunyu ja íyo vyeene aláangaa vaana vaachwe vaduudi.

⁸ Noo jeyyo viri kuri suusu, taveenda maatuku vii, noo chooreka si tavaheera Masáare Maaja ya Mulungu vii, maa kaa, tavalaira baa mwiikalo wiiswi. Tabweeyya jeyyo, sa nyuunyu ni vaantu taveenda.

⁹ Vanaviitu kambukira mwiise vyeene tamanyikaa, na kwiidoomererya kutumama uchiku na muusi, sa tudre kva muriwa kwa muntu yoyoosi kuri nyuunyu, mpiindi tavariyulaa Masáare Maaja ya Mulungu kuri nyuunyu.

¹⁰ Nyuunyu ni vooni baa na Mulungu, ja vyeene tujaa vaaja, na vyeene twiikalaa na nyuunyu kwa woloki, na tusiina mang'uulo.

¹¹ Nyuunyu veenevvo mwamanyire, suusu tavalangaa nyuunyu ja vyeene taata avalangaa vaana vaachwe.

¹² Tavaheeráa mutima, tavatuuryaa mutima na tiilomboolaa kuvawyiira mamanyike kwiikala mwiikalo umweeryaa Mulungu mutima. Yeeye Mulungu noo avaániriraa mwingire Utemii na nkongojimii yaachwe.

¹³ Suusu si tarékaa kumudumba Mulungu tuku, sa nyuunyu mwarihokera isáare ra Mulungu fuma kwiiswi. Si mwarihokera ja isáare ra muntu tuku, maa kaa, mwarihokera isáare ra Mulungu na jeyyo noo vyeene riri. Na iro isáare noo ritumámaa mitimii yaanyu nyuunyu mwariruma.

¹⁴ Vanaviitu nyuunyu mwalamana na masáare yayara meene jalumana noyo mpuka ja vaantu vamuruma Kirisitu Yésu uko Yudéa. Nyuunyu mwaturikiriwa ni vaantu va isi ya meenyu ja vyeene Vayahúudi vamuruma Yésu vaturikiriwa ni Vayahúudi.

✧ 2:2 Laanga Mirimo ya Vatumwi 16:16-40.

¹⁵ Avo Vayahúudi vavúulaa valáali na mutwe va Ijéva na vamúulaa Yéesu Mweenevyoosi. Vaantu avo vamukalarya Múlungu na ni vavi va kira muantu.

¹⁶ Voovo voomanyika kutakitira kuvariyula Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúudi sa vadíire lamuririwa. Kwa njira iyi vootuuba jiinga uvi waavo, maa kaa, haaha nkalari ya Múlungu yavakumiríire.

Mpíima ya Paúli yo Koovaluumbya Vatesaloníike

¹⁷ Vanaviitu kakerwa kwiiswi na nyuunyu ni kwa mpíindi vii, na kakerwa uko ni kwa maviri vii, mitima yiiswi ni hamwi iri na nyuunyu. Suusu tukaari tiri na mpíima yo kiiyona na nyuunyu mpula na malomo.

¹⁸ Sa jeyyo, tasaakaa ji tavaluumbye. Niini Paúli nasaakaa ji nivaluumbye ^kari foo vii, maa kaa, Irimu ratakitira.

¹⁹ Haaha kwiilaangya kwiiswi, cheeru chiiswi na itáaji riiswi ra nkongojima ni che? Ni nyuunyu mbere ya Yéesu Mweenevyoosi mpíindi ^ari hinduka!

²⁰ Hii, nyuunyu ni nkongojima na cheeru chiiswi.

3

Timotéeo Yootumwa na Tesaloníike

¹ Haaha re, tujáa tasiindwa yimirirya, sa si tataangaa ni che ^choofumira uko meenyu tuku. Aho, tukalamula tuchaale suuveene kura múuji wa Aséene.

² Tujáa tamutuma Timotéeo mwaaniitu ji avaheere mitima, na avaheere ngururu kwa kura kumuruma kwaanyu Yéesu. Yeeye Timotéeo ni mutumami mwiiwiiswi murimwii wa Múlungu wo kaarya Masáare Maaja ya Kirisitu.

³ Tabweeyya jeyyo, sa kari muantu baa umwi ji asove mpíima sa uwo uturikiri ^mwapatáa tuku. Nyuunyu mwamányire suusu ni vaantu ^tasaakwa kutweera uturikirii.

⁴ Kikomi, mpíindi ^tujáa na nyuunyu, tavawyiraa kweene suusu voosi tarikira tiri, haaha vyaava ja ^vyeene mwamányire.

⁵ Iki noo ^chooreka mpíindi ^nkave si noodaha kuyimirirya, namutuma Timotéeo na kwaanyu sa ntaange sáare ja kuruma kwaanyu Yéesu. Nabweeyya jeyyo, sa niiseáa ifaanaa mayeri, noo kusea Irimu, ravayera. Na marimo wiiswi ^tatamama kwaanyu uve ni mukube.

⁶ Haaha Timotéeo ahíndukire fuma kwaanyu na atuváire mbuwo ^jabooha ja kumuruma kwaanyu Yéesu, na kweenda kwaanyu. Atuwyiríire kira siiku mwatukambakiraa na cheeru, na mwatite mpíima yo kiiyona na suusu ja ^vyeene suusu tiri na mpíima yo voona nyuunyu.

⁷ Haaha vanaviitu, baa neembe tootarikira, suusu tatuuriwe mitima kateera masáare ^jabooha ya kumuruma kwaanyu Yéesu.

⁸ Sa viintu mwiimire neeja kari Mweenevyoosi, suusu toopata nkaasu ifya.

⁹ Haaha, suusu toomulumba Múlungu sa nyuunyu. Suusu tatiite cheeru kikulu mbere ya Múlungu sa nyuunyu.

¹⁰ Toomulumba Múlungu chiriri chobu, sa tuate nkalo yo voona kei miiso kwa miiso, sa tudahe memerekererya kira ^chakeheka kari kumuruma kwaanyu Yéesu.

¹¹ Haaha toomulumba Múlungu, Taáta wiitu na Mweenevyoosi wiitu, Yéesu atulaire njira sa tuje na kwaanyu.

¹² Mweenevyoosi avaheere kwiiyenda kukulukulu, sa mwiiyende nyuunyu kwa nyuunyu na maveende vaantu voosi ja ^vyeene suusu taveenda nyuunyu.

¹³ Toomulumba Múlungu abweeyye mitima yaanyu ikangaale, kari wauja mave si mung'urirwaa mbere ya Múlungu Taáta wiitu, mpíindi ja kuuja kwa Mweenevyoosi Yéesu hamwi na vaaja voosi.

4

Mwiikalo ^Wamweéryaa Mutima Muluungu

¹ Vanaviitu, nyuunyu mwiikiindya fuma kwiiswi ^vyeene mwasaakwa kwiikala sa mwmweerye Muluungu mutima. Kikomi, jeyyo noo ^vyeene mwiikalaa. Vanaviitu, toovaloomba kwa wiimiriri wa Yéesu Mweenevyoosi mutuube bweeyya jeyyo na moongererye.

² Nyuunyu mwamányire ulairiri ^tavaheera kwa laviro lwa Yéesu Mweenevyoosi.

³ Muluungu asaaka mave vaaja mbere yaachwe, sa jeyyo, mareke kikomi kuhanguta.

⁴ Kira umwi waanyu yoosaakwa andookimiri maviiri waachwe na indookiikala kwa nyemi na kwa wuja mbere ya Muluungu.

⁵ Kari mūdootuuba ulaku wa miviri yaanyu ja vaantu si ^vamamányire Muluungu tuku.

⁶ Kari umwi waanyu amukwaate matu mwaanaavo ^amuruma Yéesu ko yeenda na muki waachwe tuku. Tahumula kuvawyira no valuma kutu, Mweenevyoosi avalairaa chiiru vara ^vatamama masáare ayo.

⁷ Muluungu si atwaanirira twiikale mwiikalo wa kosu tuku, maa kaa, yeeye atwaanirira twiikale mwiikalo wa wuja mbere ya Muluungu.

⁸ Jeyyo muntu yoyoosi ^asiitaa kutuuba ukiindya uh, si amusitaa muntu tuku, maa kaa, amusitaa Muluungu mweenevyo. Kumbukiri, yeeye avahéeraa nyuunyu Mutima waachwe Muija.

⁹ Haaha kwa isáare ro kiiyenda kindu, si toosaaka kuvaandikira tuku, sa nyuunyu veenevyo mwakiindiwa ni Muluungu ^vyeene mwasaakwa kwiiyenda.

¹⁰ Nyuunyu kikomi mwaveenda vaaniitu voosi ^vari uko isi ya Makedonia. Haaha toovaloomba vanaviitu maveende baa kulookererya ivyo.

¹¹ Mūdoomanyika kwiikala mwiikalo ^watula, kei kira muntu andootamama marimo waachwe mweenevyo. Ikyo noo ^cheene tavalairiya mūdootamama.

¹² Jeyyo, mwiikalo waanyu wa kira siiku, bweeyya uri mūdooonyemiwa ni vaantu si ^vanamuruma Yéesu. Aho, si mwīndookiilaangya nyambirirya fuma kwa vaantu viingi tuku.

Kuhinduka kwa Mweenevyoosi

¹³ Haaha vanaviitu, toosaaka mtaange ^vyeene viri kuva kwa vaantu ^vamuruma Yéesu, vara ^vawulala, sa mareke kuva na makiva ja vaantu si ^viilángyaa nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

¹⁴ Suusu tamányire Yéesu aakwya na kei afufuka. Suusu tarúmaa Muluungu vafufula ari na vareeta ari hamwi na Yéesu, vaantu vara ^vawulala kana vamuruma Yéesu.

¹⁵ Ni kuvawyira tiise ukiindya uh wa Yéesu, suusu ^turi mooyo mpiindi ^yoohinduka Mweenevyoosi, kikomi si turi valongorera vara ^vawulala tuku.

¹⁶ Sa Mweenevyoosi mweenevyo kiima ari fuma kurumwii, na sawúti yo lairirya na sawúti ya mukúlu wa mirima miija na ntununu ya Muluungu teereka iri. Na vara ^vawulala kana vamuruma Kirisitu, fufulwa vari ta.

¹⁷ Aho, suusu vara ^turi mooyo hamwi na vara ^vafúfwirwe, vuulwa turi na kurumwii noo musingirirya Mweenevyoosi machwii. Jeyyo, kiikala turi na Mweenevyoosi kwa siku ^jisiina uhero.

¹⁸ Haaha mūdookiituurya mutima nyuunyu kwa nyuunyu kwa masáare ayo.

5

Mwime Neeja sa Siku ya Mweenevyoosi

¹ Vanaviitu, kisiina ^choobweeyya tavaandikire ni naadi Mweenevyoosi ^ari kuja tuku.

² Sa mwamányire neeja siku Mweenevyoosi ^ari kuuja jo lamurira weeru, kuuja ari ja mwiivi viintu ^ujaa no kiimirira nuuchiku.

³ Mpindi jojoosi vaantu ^vookiisea, “Tatiite mwiikalo muja, na kira kiintu chatwfire,” aho, noo imalo ruja ko vundukirya, ja ^vyene makata ya muruto yuja. Aho, kusiina ^adaha kiikerya na imalo iro tuku.

⁴ Maa kaa, nyuunyu vanaviitu, si mari kilwiiryi tuku, na siku iyo si iri vavundukirya ja mwiivi tuku.

⁵ Sa nyuunyu voosi ni vaana va kiweeru na vaana va muusi. Suusu ^tamuruma Yésu, tasiiri vaantu va uchiku au va kilwiiryi tuku.

⁶ Haaha tureke laala ja ^vyene vaantu vingi valaala. Suusu twime neeja na tandookiimirira.

⁷ Sa vara ^valaalaa, valaalaa nuuchiku na vara ^varévaa, varévaa nuuchiku.

⁸ Maa kaa, suusu ni vaantu va muusi, toosaakwa tandookiimirira. Tave vaantu ^tamuruma Yésu, na ^taveenda vaantu, ivyo vive ja ngawo kipeembii cha mulwi nkoondo. Kei kwiilaangya kwiitu ulamuriri wa Mulungu, kave ja kofia ya mulwi nkoondo. ⁹ Sa Mulungu si atusaawula sa atumale na nkalari yaachwe tuku, maa kaa, yeeye atusaawula suusu sa tuate ulamuriri kwa njira ya Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu.

¹⁰ Yeeye aakwya sa suusu twiikale hamwi ne, tave ^turi mooyo au ^taakwya.

¹¹ Mandookiituurya mitima no kiiheera mitima ja ^vyene moobweeoya.

Mwiikalo ^Wasaakwa

¹² Haaha vanaviitu, toovaloomba mendoovanyemya vara ^vootumama marimo wa Mweenevyoosi ko manyika kari nyuunyu, vara ^vari viimiriri vaanyu na ^voovakiindya mwiikalo wa vaantu ^vamuruma Yésu.

¹³ Vanyemyi manumunu, na maveende sa vootumama marimo kari nyuunyu. Mandookiikala mwiikalo muja nyuunyu kwa nyuunyu.

¹⁴ Vanaviitu, noovaloomba mendoovadalavya vavira, na mendoovaheera mitima vafondu, mendoovaambirirya ^vari teketeke na mendooyimirirya vaantu voosi.

¹⁵ Mandoolaanga, kari muuntu indooriha rivi kwa rivi tuku, maa kaa, siku joosi miryungu yaanyu ive kavabweeyirya wuja vaantu voosi.

¹⁶ Siku joosi mave na cheeru.

¹⁷ Mandomuloomba Mulungu baa katala tuku.

¹⁸ Mandomadumba Mulungu kwa kira kiintu, sa ikyo noo ^cheene Mulungu asakaa sa nyuunyu kwa kara kukandikaniwa na Kirisitu Yésu.

¹⁹ Kari mandomukitira Mitima Muja wa Mulungu tuku.

²⁰ Kei, kari mendoochwa mati ulali na mutwe wa Mulungu tuku.

²¹ Maa kaa, mendooyeren’ya masare yoosi, na mukwaatyé yara yoosi ^yari maaja.

²² Mandooneha kira uvi.

²³ Mulungu yeeye atuheeraa mwiikalo muja, avajirule kikomi. Atalarye nkaasu jaanyu, miryungu yaanyu na miviri yaanyu idire kava na mang’uulo, furu siku ^ari kuuja Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu.

²⁴ Mulungu yeeye ^avaaniriraa, ni wo kiilaangiwa na tumama ari yoosi.

²⁵ Vanaviitu, mendootulombera.

²⁶ Valuumbyi vaaniitu voosi, kwa kusundira kuuja.

²⁷ Ni kavairirya niise kwa irina ra Mweenevyoosi, mvasomere vaaniitu voosi barawa ihi.

²⁸ Nduwo ya Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, ive na nyuunyu.

Barúwa ya kaviri ya Paúli kwa Vatesaloníike Mulongooryo

Barúwa ya kaviri kwa Vatesaloníike yaandikwa ni mutumwi Paúli (1:1). Vamanyi va masáare valúúsaa Paúli aandika barúwa iyi mpiindi kiduudi keende ^aandika barúwa ya ncholo, noo kúsea kati ya myaaka ya 51-52 keende Kirisitu ^avyaalwa. Aandika barúwa iyi viintu ^ajáa akaari Koríinto.

^Vyeene vyoónekanaa, vaantu vamwi va Tesaloníike vajáa vakwaatya masáare ya uloongo ^yaseáa kúja lwa kaviri kwa Yéesu kwahumula (2:1-2). Miiririkano iyi ijáa imwaari baa kwa vaantu ^vamura Yéesu va Eféeso (2 Timotéeo 2:18). Sa jeyyo, Paúli aandika barúwa iyi kuvatuurya mitima Vatesaloníike kari kuruma kwaavo, noo kúsea, Yéesu akaari hinduka lwa kaviri. Kei avasea viime neeja kari ukiindya waachwe (2:15-17). Vanehe vaantu ^vamura Yéesu vavira na vatube tumama mirimo yaavo ko manyika (3:6-15).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Paúli yoomadumba Mulungu na yoovaloombera Vatesaloníike 1:1-12

Uvi lookerera uri de Mweenevyoosi uje 2:1-12

Ulairiri wingi na kavalama kutu 2:13-17

Paúli yoovaloomba Vatesaloníike vindoomuloombera 3:1-5

Vaantu ^vamura Yéesu vanehe uvira na lumbi jo kiimikirirya 3:6-18

Lumbi

¹ Barúwa iyi, yafúmire kari niini Paúli, Siliváano na Timotéeo. Ni kavaandikira tiise nyuunyu mpuka ya vaantu ^mwamura Yéesu uko mújii wa Tesaloníike. Nyuunyu mari vaantu va Mulungu Taáta wiitu na va Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi.

² Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu Taáta wiitu, na kwa Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, jive na nyuunyu.

Ulamu Sik Kirisitu ^Ari Hinduka

³ Vanaviitu, tasaakwa tumadumbe Mulungu siku joosi sa nyuunyu. Toobweeyya jeyyo, sa kumuruma kwaanyu Yéesu na kwiiyenda nyuunyu kwa nyuunyu, kookula.

⁴ Sa jeyyo, tookiivaa vipeembe mbere ja mpuka ja vaantu ^vamura Mulungu sa kuyimirirya kwaanyu na kuruma kwaanyu ^kweene mari noko, baa neembe moolamana na uturikiri na ufafu.

⁵ Ayo yoónekya ulamu wa Mulungu ni wa kikomi. Sa jeyyo, nyuunyu valwa mari vawoloki kwiingira Utemi wa Mulungu. Na sa uwo Utemi, mooturikiriwa.

⁶ Mulungu alámula kwa uwoloki, yeeye kavalaira ari chiiru vara ^voovaturikirya.

⁷ Nyuunyu ^mooturikira, Mulungu vahumulukya ari hamwi na suusu. Mulungu bweeyya ari jei mpiindi Yéesu Mweenevyoosi ^ari kúja fuma kurumwii, hamwi na mirimu yaachwe miija ^iri na ngururu,

⁸ na mooto ^ukóriire. Yeeye valaira ari chiiru vara si ^vamamányire Mulungu, na vara si ^vari matu kwa Masáare Maaja ya Mweenevyoosi wiitu, Yéesu.

⁹ Avo valaira ari chiiru kwa imalo ra siku ^jisiina uhero, na kerwa vari fuma ngururwii ya nkongojima ya Mweenevyoosi.

¹⁰ Kulairwa chiiru uko, kúja kari siku Mweenevyoosi ^ari hinduka noo bweeyiriwa nkongojima ni vaantu voosi ^vamura. Nyuunyu kava mari vamwi vaavo, sa nyuunyu mwaruma isáare riiswi ^reene tavaretera.

¹¹ Sa jeyyo, tavalóombera mpiindi joosi, Mulungu avabweeyye madahe valwa mwima neeja kari kavaanirira kwaachwe. Kei tooloomba Mulungu kwa luviro

Iwaachwe akiimikirirye masáare yoosi maaja ^meene moosaaka tumama, na mirimo yaanyu yoosi ya kuruma.

¹² Tooloomba jeyyo, sa irina ra Mweenevyoosi rindoobweeyiriwa nkongojima sa nyuunyu. Kei, nyuunyu mandoobweeyiriwa nkongojima ni yeeye, kwa nduwo ya Muluungu na ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu.

2

Uvi Lookerera Uri de Mweenevyoosi Uuje lwa Kaviri

¹ Haaha vanaviitu, ni kuvaandikira tiise sa tavawyiire masáare ya Mweenevyoosi wiitu, YéesuKirisitu ^ari hinduka, na ^vyene turi kijiinga mbere yaachwe.☆ Vanaviitu toovakalaamya,

² kari musingisiwe vyaangu vii tuku, na kari moofiwe ni vara ^vaséaa siku ya Mweenevyoosi yahumula looka tuku. Ifaanaa mukava mwateera ayo masáare fuma kwa uláli na mutwe umwi, au fuma kari barúwa ^vaséaa yafuma kari suusu.

³ Kari mumurume muantu yoyoosi avakoovere tuku, sa siku iyo si iri kuuja tuku mpaka vaantu vamavarinduke Muluungu munamunyu, na kei ni furu ura ^awúnaa miiro ^ari bweyya uvi mukulu, oonekane. Uwo kukiimikirirya, malwa ari kikomi.

⁴ Yeeye kiiyinula ari na siita ari kira kiintu vaantu ^vaániriraa mulungu, na kira kiintu vaantu ^viinamiraa. Ati baa kiikala ari Kaayii Njija ya Muluungu yookiibweyya yeeye ni Muluungu.

⁵ Eri, si mookumbukira tuku aya yoosi navawyiira mpiindi ^nijaa na nyuunyu wuu?

⁶ Nyuunyu mwamányire kira ^choomukitira uwo ^awúnaa miiro kwa haaha sa oonekane mpiindi ^yasaakwa.

⁷ Sa ngururu ya kimbiso yo wuna miiro yahumwiire imwaari yootumama murimo. Maa kaa, si ari koonekana tuku furu ura ^yoomukitira, aseyyiwe.

⁸ Aho, uwo muwuna Miiro kooneka ari. Maa kaa, Yéesu Mweenevyoosi muulaa ari kwa nkeeho fuma mulomwii waachwe, na mumala ari kwa nkongojima ya kuuja kwaachwe.

⁹ Uwo muwuna Miiro mpiindi ja kuuja kwaachwe, tumama eende ja Irimu kwa ngururu joosi, na bweyya eende ishára na viintu ^vihwáalarya vya ulongo.

¹⁰ Bweyya ari kira njira ya ukwaata yo sova uwoloki, avakoovere vara ^voodoma no rimira. Avo, rimira vari sa voosiita kweenda kimáári na valamuririwe.

¹¹ Iki noo ^chooreka, Muluungu arekera vimirirwe ni ngururu ja ukwaata, sa vatube ruma ulongo.

¹² Aho, voosi ^veene si varúmaa kimáári na veenda uvi, heewa vari irya.

Vaantu ^Vamuruma Yéesu Vasaakwa Vime Neeja

¹³ Maa kaa, suusu toosaakwa tumadumbe Muluungu mpiindi joosi, sa nyuunyu vanaviitu mweendwa ni Yéesu Mweenevyoosi. Toosaakwa tundoobweyya jeyyo, sa Muluungu avasaawula nyuunyu keende aho ncholo, sa mulamuririwe. Kulamuririwa uko, mwahokera ko jirulwa ni Mutima Muja na ko ruma kimáári.

¹⁴ Muluungu avaanirira sa muhokere kulamuririwa uko kwa njira ya Masáare Maaja ^meene tavavariyirira nyuunyu. Avaanirira sa muve hamwi kari nkongojima ya Mweenevyoosi wiitu Yéesu Kirisitu.

¹⁵ Haaha vanaviitu mwime neeja kukwaatya ukiindya wiiswi ^mweene mwahokera fuma kwiiswi, ive ni kwa uvari yuli wiiswi au kwa barúwa jiiswi.

¹⁶ Muluungu Taata wiitu atweenda. Kwa nduwo yaachwe atutúuryaa mitima siku joosi na atuhéeraa kwiilaangya kuuja. Toomuloomba yeeye hamwi na Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu,

¹⁷ avatuurye mitima yaanyu na avafafye, sa mundahe kulusa na kutumama yoosi ^yari maaja.

3

Paúli Yoovaloomba Vatesaloníike Vandoovaloombera

¹ Haaha vanaviitu, mündootuloombera sa ukiindya wa Mweenevyoosi utuube kweenera chaangu. Kei, vaantu vuhokere uhu ukiindya kwa nyemi ja ^vyeene ijaa kwaanyu.

² Na kei, mündootuloombera sa Muluungu atalamurirye fuma kwa vaantu vavi na ^vaviha sa si voosi ^vamura Yéesu tuku.

³ Maa kaa, Mweenevyoosi ni wo kiilaangiwa, yeeye vafafya ari nyuunyu na valaangirirya ari fuma kwa ura Mavi.

⁴ Na suusu tookiilaangya kwa kura kukundikaniwa kwaanyu na Yéesu Mweenevyoosi, nyuunyu tumama mwiise na tuuba mari tumama yara ^tavawyira.

⁵ Mweenevyoosi alongoole mitima yaanyu ive na kweenda kwa Muluungu, na mave na uyimirirya ^ufumaa kwa Kirisitu.

Kari Mave Vavira Tuku

⁶ Vanaviitu, toovalairirya kwa irina ra Mweenevyoosi wiitu Yéesu Kirisitu, manehe vaantu ^vamura Yéesu vara ^vari vavira, vara si ^vatubaa ukiindya ura ^tavaheera.

⁷ Nyuunyu mwamanyire mwasaakwa mutuubirirye ja ^vyeene suusu twiikalaa kwaanyu. Mpindi suusu ^tujaa na nyuunyu si tujaa vavira tuku.

⁸ Suusu si tarijaa chóorya cha muntu bila yo kiritira tuku. Suusu tatamamaa chiriri chobu sa tdiire kuva muriwa kwa muntu yoyoosi wa meenyu.

⁹ Tabweyya jeyyo, si sa si vyatire suusu kuhokera nyambirirya fuma kwaanyu tuku. Maa kaa, tabweyyaa jeyyo, sa ive kintu cho tuubirirya, na nyuunyu mutuubirirye.

¹⁰ Mpindi ^tujaa na nyuunyu, tavawyiraa jei, “Muntu yoyoosi ura si ^asakaa tumama, si asakwa arye tuku.”

¹¹ Ni lusa tiise jei, sa tatire vamwari vamwi vaanyu ^vari vavira, si ^vatumamaa chochoosi tuku, voovo vandookiisembereka kari masare ya vaantu vingi.

¹² Vaantu avo, ni kavalairirya tiise na ni kuvakaan'ya tiise kwa irina ra Mweenevyoosi Yéesu Kirisitu vatule, vatumame mirimo sa vave na chóorya chaavo veenevyo.

¹³ Maa kaa, kari nyuunyu vanaviitu, kari mureke vii kaa tuku kutumama maaja.

¹⁴ Mwime neeja, na muntu yoyoosi ura si ^akwatya masare ^tavaandikire baruwii ihi, mureke kusaangya muhini ne, sa oone soni.

¹⁵ Kari mündoomona ja mavi waanyu tuku, maa kaa, mündoomuluma kutu ja ndu yaanyu.

Lumbi jo Kiimikirirya

¹⁶ Haaha Mweenevyoosi, yeeye ^ari ufumo wa mwiikalo muja, avaheere mwiikalo muja siku joosi kwa njira joosi. Mweenevyoosi ave na nyuunyu voosi.

¹⁷ Nini Paúli nookaandika lumbi iji kwa mukono waani mweenevyo, jei noo ^vyeene naandikaa barawa jaani joosi.

¹⁸ Nduwo ya Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, ive na nyuunyu voosi.

Barúwa ya ncholo ya Paúli kwa Timotéeo Mulongooryo

Barúwa ihi yaandikwa ni Paúli mutumwi wa Yéesu Kirisitu (1:1-2). Paúli amwaandikira Timotéeo mutavana fuma múuji wa Lísitra. Uhu ni mwaambiriryi waachwe wa heehi ajáa (1:2-5; 2:1; Mirimo ya Vatumwi 16:1-5). Uhu Timotéeo taáta waavo ni Mugiríki ajáa, na íyo waavo ni Màyahúudi ajáa (Mirimo ya Vatumwi 16:1). Irina ra íyo waavo ni Yuníike asewáa na maáma waavo ni Loíisi asewáa (2 Timotéeo 1:5).

Barúwa ihi yaandikwa ni Paúli mpíndi ^ajáa uko isi ya Makedonía (1:3), na yaandikwa kati ya myaaka ya 62-64 keende Kirisitu ^avyaalwa. Kíntu ^chabweeyya Paúli aandike barúwa ihi, ni kumutamanarira Timotéeo ataange ^vyeene vaantu ^vamura Yéesu vasaakwa viikale. Kei, amutamanarira ^vyeene Timotéeo asaakwa avalongoole vaantu ^vamura Yéesu na avakaan'ye vareke uvariyuli wa ulongo (1:3-7). Kíntu chíngi ^cheene Paúli amuwýíra Timotéeo ni ^vyeene Timotéeo ari saawula valongooli ^vabooha va vaantu ^vamura Yéesu (3:1-15). Kei Paúli amuwýíra Timotéeo ave ni muantu muja wo laangwa ni vaantu voosi (4:12-16) na andoovaambirirya vaantu ^vamura Yéesu mpíndi ja uturikiri waavo maturii yaavo. Paúli akiindya ^vyeene viri kwa mwiikalan'yo wa vaantu ^vamura Yéesu na valala, na vawosi, na vatámwa na valongooli (5:1-6:2).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Ukiindya wa ulongo na ukiindya wa nduwo ya Mulungu 1:1-20

Ukiindya wa kumwiinamira Mulungu 2:1-15

^Meene yasaakwa kwa valongooli na vaambiriryi va valongooli 3:1-16

Vatumami vaaja va Kirisitu 4:1-16

Ukiindya kuri valala, vawosi na vatámwa 5:1-6:2

Usúngaati wa kikomi na ulairiri kwa Timotéeo 6:3-21

Lumbi ya Paúli kwa Timotéeo

¹ Barúwa ihi yafúmire kuri níni Paúli mutumwi ^naanirirwa kwa ulairiri wa Mulungu ^atulamurirya, na kwa Kirisitu Yéesu suusu ^tumwiiláangyaa.

² Ni kwaandikira niise weewe Timotéeo, mwaana waani wa kikomi kwa kura kuruma kwiiswi. Nduwo, riiso ra waja na mwiikalo mja, jive na weewe fuma kwa Mulungu Taáta wiitu na kwa Kirisitu Yéesu Mweenevyoosi wiitu.

Kúneha Uvari yuli wa Ulongo

³ Kati ^niinukáa na Makedonía, nijáa niilomboola nkakusea wiikale múujii wa Eféeso sa uvakaan'ye vaantu vareke kwaarya uvariyuli wa ulongo.

⁴ Uvasee vareke mbuwo ja ulongo jo vaanga, na marina ^yasiina uhero ya vala baaba va nkolo. Ayo yoosi yaréetaa nkaani, kiri vyo kweenerya marimo wa Mulungu, ura ^wujaa kwa njira yo ruma.

⁵ Kíntu kikulu cha ulairiri uhu, ni kweenda kura ^kwafúmaa mutimii mweeru, kuruma kwa kikomi na mutima si ^utwáalaa muantu na kiloongii.

⁶ Vaantu vamwi vayapala aya na ivarwii na valámaa sáare ^ng'eene jisiina kíntu.

⁷ Ava vaantu vasáakaa vave vakiindya va Miiro, maa kaa, si vatáangaa ^cheene valúsaa na ayo ^meene kwaavo viiririkanaa ni ya kikomi tuka.

⁸ Suusu tamányire, Miiro yabooha, kooni yatúubirwe ^vyeene yasaakwa.

⁹ Kei tamányire, Miiro si sa vawoloki tuka. Miiro ni sa vaantu ^vawúnaa miiro na vavarinduki, vara si ^vatúbua kira Mulungu ^asáakaa na vavi, vaantu si ^vari vaaja

mbere ya Mulungu na vaantu ^vamuhintikiraa Mulungu, vaantu ^vulaala vala iyo na taata waavo na vulaali.

¹⁰ Kei ni sa vahanguti, vaantu valume ^viilalaa, vaantu ^vavaa iyoombe vaantu, na valoongo. Baa kei ni sa vaantu ^viilalaa kwa ulongo na vara voosi ^vabweeyya viintu ^viisimire na uvariyuli wa kikomi.

¹¹ Masáare aya ya uvariyuli yamwaari Masáarii Maaja ya nkongojima ya Mulungu ^Adumbwaa, ^meene niini nakwaatiwa nvariyele.

Nduwo ya Mulungu kwa Paúli

¹² Dumbi yaani ni kwa Kirisitu Yésu, Mweenevyoosi wiitu. Yeeye aampeera ngururu sa aanvala ndiri mawoloki, akaansaawala sa murimo waachwe.

¹³ Baa neembe mbere nijaa muturiinti, namuhintikiraa na navaturikirya vaantu vaachwe, yeeye aanaanga na riiso ra wuja sa nabweeyya ivyo na kihoho na sa viintu si namurumaa.✱

¹⁴ Mweenevyoosi wiitu aankung'untira nduwo ^iri foo, ikujan'ya na kuruma na kweenda kari ^kari kuva kintu kimwi na Kirisitu Yésu.

¹⁵ Mpíri ihi ni ya kimáari na yavalwa yima neea kurumwa, "Kirisitu Yésu wuja na aha weerwii joo lamurirya vaantu vavi." Na niini noo mavi kulookya voosi.

¹⁶ Maa kaa, sa isáare iri, Mulungu aanaanga na riiso ra wuja, sa Yésu Kirisitu oonekye kuyimirirya kwaachwe ^kusiina uhero kari niini. Jeyyo, mbe ja kintu ^kiri koonekye vara ^vari muruma siku ^jookuja, vapate nkaasa kwa siku ^jisiina uhero.

¹⁷ Haaha nyemi na nkongojima aheewe siku joosi yeeye Mutemi wa siku joosi, ^mweene asiina uhero, na si ^oonekanaa, yeeye vii noo Mulungu. Kikomi.

¹⁸ Haaha Timotéeo mwanawaani, ni kuheera niise ulairiri uhu wo tamanyan'ya na kulaala na mutwe kura ^kwaluswa kari weewe, sa ko kukwaatya ulwe nkoondo ^yabooha.

¹⁹ Kei ukwaate kumuruma Yésu na mutima wo kiisiman'ya mavi na maaja. Vaantu vamwi vayasiita masáare ayo, na sa jeyyo, vamala kuruma kwaavo.

²⁰ Vaviri va avo vaantu, ni Himenáayo na Alekisáanda,✱ ava navakwaatya kwa Irimu sa rivalaire chiiru, kari jivamuhintikire Mulungu tuka.

2

Uvariyele ^Utamanyan'ya na Kumwiinamira Mweenevyoosi

¹ Cha ncholonchoolo, ni vawyiira niise, mundookiiloombera kwa Mulungu sa avaambirirye na avatalarye vaantu voosi. Kei mundoomadumba Mulungu sa vaantu voosi.

² Mundooloomba jeyyo sa vatemi na vara voosi ^vari na wiimiriri ^veene vari utemii, sa twiikale mwiikalo muija na utuuli, kei tave na nyemi kwa Mulungu na wuja kwa vaantu voosi mbere ya Mulungu.

³ Masáare aya yabooha, kei yamweéryaa mutima Mulungu ^atulamurirya.

⁴ Yeeye asáakaa vaantu voosi valamuririwe na vataange kikomi.

⁵ Mulungu ni umwi vii, na kwatiite muantu umwi vii ^avakúndikan'ya vaantu na Mulungu. Muantu uhu ni Kirisitu Yésu.

⁶ Yeeye mweenevyo iitoola ave Mununuuli wa vaantu voosi. Kintu iki chalaíraa kikomi muryungu wa Mulungu kwa mpiindi jaachwe.

⁷ Haaha sa masáare aya, Mulungu aansaawala mbe mutumwi, kei nive mweeneri wa Masáare Maaja kwa vaantu si ^vari Vayahúdi. Ayo ^noolusa ni ya kikomi na si noolusa ulongo tuka.

⁸ Nooloomba kira haantu ^mukiijingaa, vaantu valume vamuloombe Mulungu kana vookiinurirya mikono yaavo miija isiina nkalari na nkerankeru.

✱ 1:13 Laanga Mirimo ya Vatumwi 8:1-3. ✱ 1:20 Laanga 2 Timotéeo 2:17-18; 4:14.

Tuwa ja Vaantu Vaki

⁹ Kei noosaaka vaantu vaki vandookwiiruwika ^vyabooha koonekya nyemi na vandookiivikira vira ^vyeene visáakwaa. Kari viiháambaa ko suka njwiiri tuku, kwiivikira saháabu na mpári tuku, baa kei kari viiwíkiraa ingo ja iyoombe ikúulu tuku.

¹⁰ Maa kaa, viiruwike mirimo miija, ja ^vyeene vyasaakwa kwa muntu muki ura ^alúusaa kiweerwii amwiinamiraa Muluungu.

¹¹ Muntu muki iikiindye kimi na ave matu.

¹² Niini si noovarekera vaantu vaki vandoovavariyurira no viimirira vaantu valume tuku, maa kaa, vaantu vaki vandookirinya sawu.

¹³ Muluungu amumba Adáamu ta, de akamumba Háawa.

¹⁴ Baa kei, si Adáamu noo ^akooverwa tuku, ni muntu muki noo ^akooverwa akiingira uvii.✱

¹⁵ Maa kaa, muntu muki lamuririwa ari ko va na vaana, kooni atúubire kumuruma Kirisitu, kúveenda vaantu, kuva muija mbere ya Muluungu na kubweyya ^vyeene vyasáakwaa.

3

Valongooli va Vaantu ^Vamuruma Yésu

¹ Mpári ihi ni yo kiilaangiwa, “Kooni muntu avíire na mpiima yo va mulongooli, uwo muntu atite mpiima ya mirimo ^wabooha.”

² Muntu uwo wo va mulongooli, asaakwa ave muntu wa kikomi, ave mume wa muki umwi, muntu ^iisikana, muntu ^adáhaa kwiiyimirira, muntu ^anyémiwaa, muntu ^atényaa vaantu, na ave muntu ^amányire variyula masáare neeja.

³ Kari ave mreevi tuku, kari ave eenda mpía tuku, baa kei, kari ave muntu ^eenda nkoondo tuku, maa kaa, ave muntu ^ahola, ^eenda mwiikalo muija.

⁴ Asaakwa alongoole nyumba yaachwe neeja, na asaakwa ave alóngoolaa vaana vaachwe neeja, sa vandoomuteera na vave na nyemi kwa vaantu voosi.

⁵ Sa kooni muntu si adáhaa kulongoola nyumba yaachwe mweeneevyo, jooli ari daha kulongoola mpuka ya vaantu ^vamuruma Muluungu?

⁶ Mulongooli kari ave muntu ^amuruma Yésu siku ingai vii ^jilóokire tuku, sa ifaanaa akiivaa kipeembe, maa awye, aho, maa aheewe irya ra Muluungu ja Ikúulu ra Mirimu Mivi ^vyeene raawya.

⁷ Kei asaakwa ave muntu ^ataangikana kwa mirimo miija ni vaantu ^vari weerwii, kari ji abeerulwe, maa awyire mtehwii wa Ikúulu ra Mirimu Mivi tuku.

Vaantu ^Vavaámbirirya Valongooli

⁸ Viivyo baa vaantu ^vaámbiraa mirimo ya nyumbii ya Ijva vasaakwa vave vaantu ^vanyémiwaa, kari vave kosikosi tuku au vareevi tuku, baa kei kari vave vaantu ^veenda mpía ja muhonyo tuku.

⁹ Vasaakwa vakwaatye fuumbo ya isii yo mwiilaangya Yésu kwa mutima si ^avatwáalaa na kiloongii.

¹⁰ Vayereniwe ta, kooni si vang'urirwaa, maa de vaande mirimo yo vaambirirya valongooli.

¹¹ Viivyo, vaki vaavo vasaakwa vave ni vaantu ^vanyémiwaa, na vaantu si ^alúusaa vaantu, maa kaa, vave vaantu ^viisikana na ^viiláangiwa kwa kira kiintu.

¹² Vaambiriryi va valongooli vave valume va muki umwi, vaantu ^valóngoolaa vaana vaavo na kaaya jaavo neeja.

¹³ Vaambiriryi va valongooli, kooni vatámamire mirimo yaavo vyabooha, nyemiwa vari na kuva vari na ngururu jo lusika na kipeembe mbere ja vaantu, masáare ya kumwiilaangya kwaavo Kirisitu Yésu.

✱ 2:14 Laanga Ncholo 3:1-13.

Masáare ^Meene Muluungu Ayavariyula

¹⁴ Baa neembe nookooni kuuja ndiri noo kulaanga siku ^jookuuja, niini nakwaándikiire masáare aya, sa

¹⁵ kooni nachérevire kuuja, masáare aya kubweeyya yari utaange viintu vaantu ^vasaakwa viikale nyuumbii ya Muluungu. Nyuumba iyo ni mpuka ya vaantu ^vamura Muluungu ^Ari Nkaasu, na ni ngururyo na mwaariryo wa kikomi.

¹⁶ Fumbo ya mwiikalo wo tuuba kira Muluungu ^asáakaa ni nkúúlu.

Avariylwa kwa maviri wa muantú,
ooneka kikomi ni muwoloki kwa Mutima Muija,
oonekana na mirimu muija,
avariylwa kwa vaantu va isi joosi,
akarumwa ni weeru,
akasumulwa na kurumwii na nkongojima.

4

^Vyeene Timotéeo Alaiririwa

¹ Haaha Mutima Muija yootuwyira baa tuvisa tuku, siku ja uhero, vaantu vamwi reka vari kumwiilaangya Yéesu, na tuuba vari ukwaata wa mirimu mivi, na uvariylwa waavo.

² Uvariylwa uwo wuijaa kwa njira ya ulongo wa vakweembi, vara ^vari na mitima si ^idáhaa kwiisiman'ya mavi na maaja. Mitima yaavo yaakwya ja yachimikwa ni chuuma ^kiri mooto.

³ Vaantu ava, vavakáan'yaa vaantu vareke kwiiloola na vandooneha vyóorya vimwi vimwi. Vyóorya ivyo Muluungu avyumba sa vihokerwe na duumbi ni vara ^vataanga kimáari na ^vamura Yéesu.

⁴ Sa kira kiintu ^umba Muluungu chabooha. ✧ Na kusiina kiintu baa kimwi vii cho siita tuku, kooni takihókiire na duumbi,

⁵ sa viintu chatalariwa na isáare ra Muluungu na ko loomba.

Mutamami Muija wa Yéesu Kirisitu

⁶ Kooni uvawuyiriire vaaniitu na marumbu yiitu masáare aya, weewe kuva uri mutamami muija wa Kirisitu Yéesu, ^wiikiindya kikomi cha kumuruma Yéesu na uvariylwa muija ura ^utúubaa.

⁷ Siita mbuwo jo vaanga ja ihi weeru, baa kei, kari utúubaa símo ja ulongo tuku, weewe tuuba kwijuvirya weemweene mwiikalo ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa.

⁸ “Sa kwijuvirya maviri kwareeta kunáálo jaachwe, maa kaa, mwiikalo ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa, watiite kunáálo kwa kira njira, sa waréetaa kwiichuunga kwa Muluungu kwa nkaasu ya haaha na nkaasu ^yookuuja.”

⁹ Mpíri ihi ^ndúusire ni yo kiilaangiwa, kei yiima neja kurumwa ni vaantu voosi.

¹⁰ Iki noo ^chabwéeyya tandootumama na ngururunguruuru, sa taviika kwiilaangya kwiitu kwa Muluungu ^Ari Nkaasu siku joosi, Muluungu Mulamuriri wa vaantu voosi ^veene vamura.

¹¹ Ivi viintu ^nookulairirya, vavariyurire sa vavituube.

¹² Kari urúmaa muantú yoyoosi akuhenerere ati sa uri mutavana tuku, maa kaa, fafa, sa vaantu ^veene vamura Yéesu vandookulaanga na vatuubirirye ndusika yaako, lyeendo lwaako, kweenda kwaako, kuruma kwaako na mwiikalo waako muija.

¹³ Manyika mbere ja vaantu kusoma Masáare ^Yari Mpeho, kuyakiindya na kuyavariyula, fuuru haantu ^nkuújire.

¹⁴ Kari urékaa bweeyya ura wuiya ^mweene uri nowo tuku, wuiya ura ^waheewa ni Kirisitu kwa masáare ya Ijua ya uláli na mutwe na ko vikirwa mikono ni vawosi.

✧ 4:4 Laanga Ncholo 1:31.

¹⁵ Iririkana neeja ayo yoosi na umanyike sa kudoma na mbere kwaako koonekane kwa vaantu voosi.

¹⁶ Laanga neeja ^vyeene wookikala na ^vyeene woovariyula. Tuuba kutumama ayo, sa kooni ubweyyiirye jeyyo, kiilamurirya ari weewe mweeneevyo na vara ^veene vookateerera.

5

Kuvatumamira Vaantu ^Vamuruma Yésu

¹ Kari umubéerulaa moosi tuku, maa kaa, mawuyire ja woomuwyira taata waanyu. Undoovakaan'ya vatavana ja ^vyeene uvakaan'yaa vaanaanyu va inda imwi,

² vadala, ja viintu ^ukáan'yaa iyo waanyu na vahinja ja marumba yaako va inda imwi.

³ Undoovanyemya valala vara ^vasiina muuntu wo kiitumbairirya.

⁴ Baa neembe ni jeyyo, mulala ^ari na vaana, au vajukulu, avo vaana na vajukulu viikiindye ta kuvaambirirya vanduu vaavo. Jeyyo noo ^vyeene vandoohindula masáare ^meene vabweyyiriwa ni vavyiri vaavo. Ivyo, noo viintu ^vimweéryaa mutima Mulungu.

⁵ Mulala ura ^asiina muuntu baa umwi wo kiitumbairirya, yeeye amwiilángyaa Mulungu vii, na amulóombaa Mulungu amwaambirirye chobu chiriri.

⁶ Maa kaa, mulala ^iikalaa na mpima mbi, uwo aakwya baa neembe ari mooyo.

⁷ Undoovawuyira masáare aya vaantu ^vamwiilángyaa Kirisitu sa vave vaantu va kikomi.

⁸ Kooni muuntu si yookiilaanga nduu yaachwe, na kikomi vara ^vari kaayii kwaachwe, re muuntu uwo akuhire moongo kumuruma Yésu na muuntu uwo aviiha kulookya ura si ^amuruma Yésu.

Kuvaambirirya Valala

⁹ Kari mumwaandike mulala yoyoosi ^mweene si anafikya myaaka makumi masasatu (60) tuku. Uwo mulala ave ni ura ^ajaa aloolwa ni mulame umwi.

¹⁰ Kei ave amányirwe atumamaa maaja, ura ^avarera vaana vaachwe vyabooha, ura ^avateengyaa vayeni na cheeru, ura ^avoóyyaa vaantu va Mulungu majeo,* ura ^avaámbirirya vaantu va Mulungu ^vari na uturikiri na ura ^eenda tumama mirimo mija.

¹¹ Maa kaa, kari muvaándikaa vahinja valala hamwi na valala tuku, sa mpima jaavo kooni javarémiire kiiseyya vari kwa Kirisitu, maa valoolwe.

¹² Sa jeyyo, kiiheera vari irya so hinduka na nyuma kwa yara masáare ^vajaa vamwiilaha Kirisitu.

¹³ Si jeyyo vii tuku, kei viijóvyaa kyeenda nyuumbii ja vaantu sa uvira, na ^chaviihaviiha vaánda lusa vaantu, maa vakiiyingirya masáarii si ^yari yaavo, aho, valúsaa viintu ^visivateire kulusa.

¹⁴ Sa jeyyo, ni vakiindya niise valala vara ^vakaari vahinja valoolwe, vave na vaana na valaange nyumba jaavo, kwa njira iyo, mavi siindwa ari kutufontorirya.

¹⁵ Ni lusa niise jei, sa kwatite valala vahinja ^vareka kumutuuba Kirisitu, vakatuuba Irimu.

¹⁶ Kooni kari na muuntu muki ^amuruma Kirisitu ^mweene ari na mulala wa nduu yaachwe, indoomulaanga, kari avarekere vaantu vingi vara ^vamuruma Yésu tuku. Sa jeyyo, iyo mpuka ya vaantu ^vamuruma Yésu indoovalaanga valala vara ^vari vooveene.

* **5:10 ura ^avoóyyaa vaantu va Mulungu majeo:** Ni tuva ya Kiyahúudi yo vateengya vayeni. Mweenenyumba avahéeraa maaji vakiiyoyya majeo vooveene au mutámwa avooyáa majeo yaavo. Mpindi ijo, vaantu vayeendaa njirii ^jiri na irari. Sa jeyyo, majeo yaavo yavijaa na irari ^riri foo. Kei veeneisi va Ijva novo vooyáa majeo de vingire na Kaayii Njija ya Ijva.

Meene Yasaakwa kwa Valongooli

¹⁷ Vawosi ^veene viimiriraa mirimo ya vaantu ^vamura Kirisitu vyabooha, vavalwe viima neea kunyemiwa kaviri, na varavaara ^vatumamaa marimo wo lusa no variyula Masáare Maaja, vasaakwa vanyemiwenyemiiwe.

¹⁸ Sa Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Kari wiichúungaa ng’oombe mulomo tuku, kati ^yoovaa viryo luuwii,”* kei yalusa, “Mutumami ima neea kucheewa masála waachwe.”*

¹⁹ Kari uhókeraa kiloongi cha moosi kooni si kirétirwe na mashahidi vaviri au vatatu tuku.*

²⁰ Vawosi vara ^vabwéeyaa uvi uvadalavye mbere ja vaantu sa vingi voofe.

Paúli Yoomakaan'ya Timotéeo

²¹ Ni kulairirya niise mbere ya Mulungu, na mbere ya Kirisitu Yésu, na mbere ya mirimu miija yaachwe ^isaawula, kikomi yakwaaty masáare aya na vyabweeyye na kari umulángaa muuntu miiswii mirimwii yaako tuku, na kari usínanalaa vaantu tuku.

²² Kari usúngurirya kumaviikira muuntu mikono tuku. Kwebweyya jei, ifanaa kukakwebweyya wingire uvii waachwe. Ilaange neea na uve uteréere.

²³ Kunywa maaji meene vii tuku, maa kaa, undoonywa diváai kiduudi sa inda yaako na ulwiri waako wa kweene kweene.

²⁴ Uvi wa vaantu vingi woónekaa kiweerwii vii, na wavalóngooryaa no heewa irya, maa kaa, uvi wa vaantu vingi wujaa nyuma ntuhu.

²⁵ Viivyo mirimo miija ni kiweerwii iri na mirimo miija ira si ^iri kiweerwii yoónekanaa na nyuma.

6

Ufairiri kwa Vatúmwava vara ^Vamura Yésu

¹ Kira ^ari isi ya iyooki ra utúmwava, amavale mweenekaaya waachwe ima neea kucheewa nyemi joosi, sa vaantu vasiindwe kundoomatukira Mulungu na uvariyyuli ^mweene tookiindya.

² Vara vatúmwava va veenekaaya vara ^vamura Kirisitu, kari vaviínurirya mpula veenekaaya vaavo tuku. Voovo vakumbukire avo ni vaanaavo kwa Kirisitu. Kiri vyoova jeyyo, vatúmwava avo vavatumamire veenekaaya vaavo vyaboohabooha, sa ^veene vooturya kúnáálo fuma murimwii vaavo, ni vara ^vamura Kirisitu, na voovo vaveenda.

Uvariyyuli wa Uloongo na Usúngaati wa Kikomi

Vavariyyire aya masáare na vakalaamye vayatuube.

³ Kooni muuntu yoyoosi yoovariyyula masáare ^yiisimire, na yoosiita masáare ya kikomi ya Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu, na uvariyyuli wa mwiikalo ^utúubaa kira Mulungu ^asáakaa,

⁴ muuntu uwo iiyónaa yeeye noo yeeye na si amányire kiintu tuku. Eenda maatuku kwiiruta ndihi sa masáare vii. Na uko kwiiruta ndihi kwaréetaa wiitooli wa kivina, kwiivaa, kituki, kwiikoverera vaantu vivi,

⁵ na kwiitoola ^kusiíraa. Miryungu yaavo yasaambuka, na kira kimáári vasikimányire tuku. Kei viiséaa kutuuba mwiikalo ^utúubaa kira Mulungu ^asáakaa noo njira yo va usúngaati.

⁶ Maa kaa, mwiikalo ^utúubaa kira Mulungu ^asáakaa na kwiikinkima na kira kiintu ni usúngaati mukulu.

⁷ Sa suusu si tuija na aha weerwii na kiintu chochoosi tuku, baa kei si turi kwiinuka aha na kiintu chochoosi tuku.

* 5:18 Laanga Nkumbukira ya Miiri 25:4. * 5:18 Laanga Lúka 10:7. * 5:19 Laanga Nkumbukira ya Miiri 17:6; 19:15.

⁸ Maa kaa, kooni turi na chóorya na ingo, twiikinkime.

⁹ Vaantu vara ^vari na uláku wo va vasúngaati vayérwaa na vakwáatwaa ni minyahú na mpiima ^jiri foo ja kihoho. Ijo mpiima javatwáalaa fúuru imalwii na vamárikiríraa kúuko.

¹⁰ Sa kweenda mpía ni ichina rimwi ra úvi woosi. Vaantu vamwi sa kura kusaaka mpía viikera na kumuruma Kirisitu, vakiitirikirya kwa usungu mukulu.

Paúli Yoomukiindya Timotéeo

¹¹ Maa kaa, weewe muuntu wa Mulungu, unehe masáare yoosi mavi. Umanyike kutuuba uwoloki, utuube mwiikalo ^utúbáa kira Mulungu ^asáakaa, utuube kumuruma Mulungu, kwiiyenda, kuyimirirya na kuhola.

¹² Undoolwa nkoondo ^yabooha yo muruma Mulungu. Kwaatirira nkaasu ya siku ^jisiina uhero, ^ng'eene waaniririrwa ni Mulungu kati ^ukalúse bila yoovisa kumuruma Mulungu mbere ya vaantu ^vari foo ^voona.

¹³ Mulungu avihéeraa viintu vyoosi nkaasu. Ni kulairirya niise mbere yaachwe na mbere ya Kirisitu Yésu. Uhu noo ^atoola ushahídi waachwe ^wabooha miiswii ya Poontio Piláato baa visa tuku.☆

¹⁴ Kwaatya ulairiri uhu, kari ureke baa kadawo tuku na kari uhon'ye tuku fúuru siku ^ng'eene Mweenevyoosi wiitu, Yésu Kirisitu ^ari hinduka.

¹⁵ Kuhinduka kwaachwe reetwa kuri ni Mulungu kwa mpiindi jaachwe. Atalariwa Mulungu, yeeye vii noo ^Ari Mwiimiriri, Mutemi wa vatemi, Mweeneevyo wa veeneevyo!

¹⁶ Yeeye ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero, iikalaa kiweerwii ^kisisésererwaa ni vaantu. Yeeye si anoonwa ni vaantu tuku na kusiina muuntu ^ari daha kumooná tuku. Nyemi na laviro ni na yeeye viri kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi.

¹⁷ Valairirye vasúngaati va ihi weeru vareke kwiineenga, kari viilángyaa usúngaati waavo ^usiri wo kiilaangya tuku, maa kaa, viilaangye Mulungu. Yeeye atuhéeraa viintu vyoosi ^viri foo sa tweerye mitima.

¹⁸ Valairirye vandoobweeyya maaja, vave vasúngaati va mirimo miija. Kei vaboohe inda na vandoovaambirirya vaantu viingi na usúngaati waavo.

¹⁹ Kwa njira iyo, kiivikira vari usúngaati ja mwaariryo ^wiima neeja siku ^jookúja, vaturye nkaasu ya kikomi.

²⁰ Timotéeo, imirira viija masáare ^meene ukwaatiwa ni Mulungu. Neha masáare ya weeru na kwiiruta ndihi ^kweene vaantu kwa uloongo vaséaa ni manyi.

²¹ Sa kutuuba manyi uwo, vaantu vamwi vareka kumuruma Yésu.

Mweenevyoosi avaheere nduwo nyuunyu voosi.

Barúwa ya kaviri ya Paúli kwa Timotéeo Mulongooryo

Barúwa iyi yaandikwa ni Paúli mutumwi wa Yéesu Kirisitu (1:1-2). Barúwa iyi Paúli amwaandikira Timotéeo. Uhu Timotéeo ni mwaambiriyi waachwe wa hechi ajáa na Paúli amulaangáa ni ja mwaana waachwe (1:2-5; 2:1). Paúli aandika barúwa iyi kati ajáa achuungwa uko múujii wa Róoma (1:16-17). Mpindi ijo, Néero noo ajáa mutemi wa Rúumi. Yeeye avaturikiriyáa munumunú Vakirisitu sa vamuruma Yéesu na Paúli iiseáa kuulawa ari (4:6-8).

Timotéeo ahokera barúwa iyi mpindi ajáa múuji wa Eféeso, uri isi ya Ásia (1:18; 4:12-13). Na vyeene yóonekanaa, barúwa iyi yaandikwa kati ya myaaka ya 64-67 keende Kirisitu avyaalwa.

Cheene chabweyya Paúli amwaandikire Timotéeo barúwa iyi, ni kumuheera Timotéeo mutima sa atuube kuvariyula Masáare Maaja ya Mulungu, na afafe kuyimirirya uturikiri woosi (1:6-8; 2:3-10; 4:2-5). Paúli ajáa amulairirya Timotéeo avawiyire vaantu vamuruma Yéesu va uko Eféeso vareke kwiiruta ndihi sa masáare si yatéire (2:14). Vareke vi woosi sa vave saama ja nyemi, viimiwa neeja kutumama kira murimo muja kwa Mulungu (2:21). Kiintu chingi Paúli amuwiyira Timotéeo, ni asiite na ngururu joosi vvariuyuli wa ulongo, maa kaa, indoovariyula masáare ya kikomi (1:13; 4:2-5). Alusa Masáare Yari Mpeho ni ja nkeeho ya Mulungu, ni ukiindya wabooha wabwéyyaa vaantu vakiimane na vadahe tumama kira murimo muja (3:16-17). Kei, Paúli ajáa atite mpima nkulu yo moona Timotéeo (1:3-4; 4:9, 21), noo chooreka amuloomba Timotéeo atamanye chaangu (4:13).

Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi ya Paúli kwa Timotéeo 1:1-2

Paúli yomuheera mutima Timotéeo 1:3-2:13

Ufairiri kwa vatumami vaaja 2:14-26

Uturikiri wa siku jo herererya 3:1-9

Ufairiri kwa Timotéeo 3:10-4:5

Masáare yo kiimikirirya na mwiikalo wa Paúli 4:6-22

Lumbi ya Paúli kwa Timotéeo

¹ Paúli, nini naanirirwa ni Mulungu kwa kusaaka kwaachwe nive mutumwi wa Kirisitu Yéesu, sa nvariyririre vaantu kwiichuunga kwa Mulungu kwa nkaasu iri kuri kukundikaniwa na Kirisitu Yéesu.

² Ni kwaandikira niise weewe Timotéeo mwaana waani. Nini nakweenda maatuku vii. Nduwo, riiso ra waja na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu Taata na kwa Kirisitu Yéesu, Mweenevyoosi wiitu, jive na weewe.

Paúli Yomudumba no Muheera Mutima Timotéeo

³ Noomudumba Mulungu nimutumamiraa na mutima si waantwáalaa na kiloongii, ja vyeene vala baaba wiitu vatutumamiraa. Kira uchiku na muusi nakukumbukiraa na namulóombaa Mulungu sa weewe.

⁴ Nakumbukiraa miisoori yaako mpindi nasuukyaa. Na natiite mpima maatuku vii yo kooná, sa mbe na cheeru.

⁵ Nakumbukiraa vyeene umuruma Mulungu kikomi. Baa kei nakukumbukiraa kura kuruma kweene ari noko ta maama waanyu Loísi na iyo waanyu Yuníike. Kikomi, nini namányire baa weewe utiite kuruma kuri jeyyo.

⁶ Sa jeyyo, ni kukumbusikya niise, ujimbule wuuwa wa Mulungu ura ^uheewa siku ^nikavikiire mikono yaani.*

⁷ Bweeyya jei, sa Mulungu si atuheera Mutima wa woowa tuku, maa kaa, atuheera Mutima wa ngururu, wo kiiyenda na wo kiiyimirira.

⁸ Sa jeyyo, kari woónaa soni yo luusa masáare ya Mweenevyoosi wiitu tuku, baa kari woónaa soni sa niini nachuungwa manyololwii sa Kirisitu tuku. Maa kaa, uyimirirye hamwi na niini uturikiri ^wujaa ko variyula Masáare Maaja kwa ngururu ^uheewa ni Mulungu.

⁹ Mulungu noo atulamurirya na atukemera na lukemerwii luja, si sa kubweeyya wuja tuku, aka tuku, ni sa kweenda kwaachwe na sa nduwo jaachwe. Atuheera nduwo iyo kwa njira ya Kirisitu Yéesu mpiindi baa weeru ^ajaa akaari si aniyumba.

¹⁰ Haaha Mulungu atavariyuriire nduwo yaachwe kwa njira ya kuuja kwaachwe Kirisitu Yéesu. Yeeye atulamurirya, kei adumulamula inkwya na oonekya nkaasu na kudira kukwya kwa njira ya Masáare Maaja.

¹¹ Mulungu aansaawula niini nive mweeneri wa Masáare Maaja, mutumwi na mukiindya wa aya Masáare Maaja.

¹² Iki noo ^chooreka niini nooturikira jei aha manyololwii. Baa jeyyo, si nookoona soni tuku, sa namumanyire yeeye ^mweene namuruma na kikomi yeeye chiimirira ari kira ^nakivika kwaachwe fuuru siku ira ^ari kuuja.

¹³ Kwaata kikomi uvariyuli ^wateera fuma kwaani. Bweeyya jeyyo ko ruma no keenda Kirisitu Yéesu.

¹⁴ Masáare Maaja ^meene uheewa ni Mulungu, yimirire kwa njira ya Mutima Muija, uhu ^ikalaa kari suusu.

¹⁵ Umányire vaantu voosi va Ásia vaanvalanduka na vamwi vaavo ni Fugéelo na Herimogéene.

¹⁶ Mweenevyoosi avalaange na riiso ra wuja munumunu vaantu va kaaya ya Onesifóoro, sa anjeryaa mutima. Kei si oonwaa soni kuu niini ndiri manyololwii tuku.

¹⁷ Yeeye ^akafike vii Róoma, amanyika maatuku vii kuuksaakira mpaka akaanshaana.

¹⁸ Nooloomba Mweenevyoosi Yéesu avalaange na riiso ra wuja siku ira ya ulamu! Baa weewe umányire maaja ^meene aanyambirirya kara múujii wa Eféeso.

2

Mulwi Nkoondo wa Kirisitu Yéesu

¹ Haaha mwaana waani, uve nkabaako kwa nduwo ^iri kwa Kirisitu Yéesu.

² Weewe uyateera masáare ^meene navariyulaa mbere ja vaantu ^vari foo. Masáare ayo uvakwaatyete vaantu valume vara ^uviilangyaa, ^veene vari daha vavariyarira vaantu viingi.

³ Yimirirya hamwi na suusu uturikiri ja mulwi nkoondo muja wa Kirisitu Yéesu.

⁴ Kusiina mulwi nkoondo yoyoosi mpiindi ^ari nkoondwii ^atamamaa mirimo yingi tuku, sa mpiima yaachwe ni kusaaka kamweerya mutima ura ^amwaandika ave mulwi nkoondo.

⁵ Kei, kusiina muuntu ^asíindaa kwiichia akaheewa kunáalo kooni si atúubire miiro yo kiichia tuku.

⁶ Ni jeyyo viri, murimi ura ^afafa tumama, asaakwa ahokere viintu vya ncholo vira ^vichwirwe.

⁷ Yakwaatyekwaatyete aya ^meene nookuwyira, sa Mweenevyoosi kuheera ari ukoonko wa masáare ayo yoosi.

⁸ Undoomukumbukira Yéesu Kirisitu. Yeeye afufuka na ni wa mbyaala ya mutemi Daúdi.* Ayo noo Masáare Maaja ^meene navariyulaa,

* 1:6 Laanga 1 Timotééo 4:14. * 2:8 Laanga 2 Samwéli 7:12-13.

⁹ na kwa ayo mwaari nooturikiriwa na nachuungwa ja nabweeyya *uv*i. Maa kaa, isáare ra Muluungu si richúungwaa tuku.

¹⁰ Na sa jeyyo, nayimirirya kira kiintu sa vaantu *^*vasaawulwa ni Muluungu. Nabweeyya jeyyo, sa vapate *ura* ulamuriri wa Kirisitu Yéesu, hamwi na nkongojima ya siku *^*jisiina *u*hero.

¹¹ Mpíri ihi ni yo kiilaangya,
“Kooni taakwa ne,
kwiikala turi ne.

¹² Kooni tooyimirirya,
temerera turi hamwi ne.
Kooni taséire si tamumányire tuku,
ne sea ari si atumányire tuku.

¹³ Kooni tarékire kumwiilaangya,
yeeye chaala ari wo kiilaangiwa.
Yeeye si ari daha kwiisiita tuku.”

*Mutamami *^*Arumwa ni Muluungu*

¹⁴ Kari *ur*ékaa vaantu varimirye aya masáare tuku. *U*valume kutu mbere ya Muluungu kari viirútaa ndihi sa viintu si *^*vitéire tuku. Viintu ivyo vyavasáambulaa vara *^*vavitéereraa.

¹⁵ Tumama na ngururu sa Muluungu akurume *uri* mutamami si *^*akwáatwaa ni soni, kunu wootaanga no variyula kikomi isáare ra Muluungu ra kimáári.

¹⁶ Ikerye fuma ndusika ja kihoho si *^*jiréetaa nyemi kwa Muluungu. Masáare ayo, yavabweeyya vaantu vatuube rimirirarimirira mwiikalwii si *^*utúubaa kira Muluungu *^*asáakaa.

¹⁷ *U*variyyuli *^*uri jei, weéneraa ja kiloonda cha bekene muvirii. Vamwi va vaantu ava, ni vala Himenáayo na Filéeto.

¹⁸ Ava vareka njira ya kimáári na vaséaa kufufuka kwahumula looka. Sa jeyyo, vasáambulaa kuruma kwa vaantu vamwi.

¹⁹ Maa kaa, mwaariyo *^*mweene Muluungu aviika wiima neeja na *^*wafafa, wachuungwa na mutooso waachwe walusa jei, “IJEVA amányire *^*vari vaachwe,”[✧] kei walusa, “Kira *^*ari lusa irina ra IJEVA, areke kusova uwoloki kwaachwe.”[✧]

²⁰ Nyuumba nkulu si ivijaa na saama ja saháabu na mpía vii tuku, maa kaa, yavijaa na saama ja miti na ja iroongo. Saama jimwi jatumamaa siku ja ngovi vii na jimwi kira siiku.

²¹ Haaha kooni muntu iijirwiire na iirékire na ayo mavi, kuva ari saama ya kikomi, njija sa Mweenevyo yeemweene, iimiwa neeja sa kira mrimo muja.

²² Ikerye fuma mpima mbi ja utavana. Kei umanyike kutuuba uwoloki, kuruma, kwiyyenda na mwiikalo muja hamwi na vaantu *^*vamwaániriraa Yéesu Mweenevyoosi na mitima myeeru.

²³ Siita kwiiruta ndihi kwa kihoho na kwa kikoókoyo, sa amányire masáare aya yaréetaa nkoondo.

²⁴ Mutamami wa Mweenevyoosi si asaakwa ave muntu wa nkoondo tuku, kiri vyooa jeyyo, asaakwa ave *^*ahola kwa kira muntu, *^*amányire variyula masáare neeja na muyimiriri.

²⁵ Kei asaakwa indoovakaan'ya mpooli vaantu vara *^*vamukíkanaa. Ifanaa Muluungu akavabweeyya vavalandake fuma uvii waavo na vataange kimáári.

²⁶ Aho, miryungu yaavo vahindikira iri na neha vari miteo ya Ikúulu ra Mirimu Mivi, *^*reene ravakwaata vatumame kiintu rooro *^*rasáakaa.

✧ 2:19 Laanga *U*valo 16:5. ✧ 2:19 Laanga Isáaya 28:16.

3

Uvi wa Siku ja Uhero

¹ Maa kaa, taanga siku ja uhero kuva jiri ^jafafa maataku vii.

² Vaantu kwiiyenda vari vooveene, kweenda vari mpia, kuva vari ^viidúumbiriraa, ^vari na ukudamu na ^vatúkiraa, si ^vanyémyaa vavyiri vaavo, ^vasiina duumbi, na si vari kuva vaaja tuku.

³ Kuva vari si ^veenda vaantu, si ^vasáakaa sáare jisire, ^valúusaa vaantu, si ^viyimiriraa, ^vahuumba na ^vasuula viintu viija.

⁴ Kwiivalanduka veende. Kuva vari si ^viitwéetyaa. Kuva vari ^viyónaa na ^veenda uvi wa muviri kulookya kumweenda Muluungu.

⁵ Weerwii kundoookiyyonekya veende ja vaantu ^viikalaa mwiikalo ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa, maa kaa, siita veende ngururu jaachwe. Wiikerye na vaantu avo.

⁶ Vamwi vaavo vamwaari ^vingiraa nyuumbii ja vaantu kwa uweere na vandoovasumuula vaantu vaki vara ^varehera. Avo vaantu vaki vakwaatwa, varemeerwa ni uvi na vasúkwasukwaa ni uláku.

⁷ Vaantu vaki ava vasáakiraa kutaanga viintu vifya, maa kaa, si vadáhaa taanga ukoonko wa kikomi vii kaa tuku.

⁸ Vaantu ava vakíkanaa kira kimáári, ja viintu mpiindi jira Yáane na Yámbure ^vayeráa kumukikana Músa. ✧ Miryungu yaavo yahopola na kuruma kwaavo kwasiitwa.

⁹ Maa kaa, si vari fika kuli tuku, sa ukoókoyo waavo koonekana uri kwa kira muuntu, ja vira vya vala Yáane na Yámbure.

Ufairiri wa Paúli kwa Timotéeo

¹⁰ Maa kaa, weewe watuuba uvariyyuli waani, mwiikalo waani, kira kiintu ^nasáakaa mbweeyye, kuruma kwaani, kuyimirirya kwaani, kweenda kwaani vaantu, na kwiifafya kwaani.

¹¹ Umányire viintu vaantu ^vaanturikirya na masáare ^meene nalumana noyo uko miji ya Antiókia, Ikonío na Lísitra. Uturikiri uwo nuuyimirirya na Yéesu Mweenevyoosi aandamurirya kufuma ayo yoosi.

¹² Kikomi, yoyoosi ^ari saaka kwiikala ko munyemya Muluungu ko va kiintu kimwi na Kirisitu Yéesu, turikiriwa ari.

¹³ Maa kaa, vaantu vavi na vakooveri tuuba vari kuva vavi kunu voolongowa na voolongowerwa.

¹⁴ Baa neembe ni jeyyo, weewe utuube kuyakwaata masáare yoosi ^meene uvariyyirwa ukayaruma kikomi. Sa uvamányire ni vala ani vakuvariyyirira masáare ayo yoosi ya kimáári.

¹⁵ Keende usinga waako, wavariyyirwa Masáare ^Yari Mpeho. Aya yadáhaa kukuheera tooti ya alamuriri waako ko mwiilaangya Kirisitu Yéesu.

¹⁶ Masáare yoosi ^Yari Mpeho yatiite nkeeho ya Muluungu. Yabooha ko variyyirira na ko kaanirya no temerera vaantu vareke uvi waavo, na ko wolola kwa uwoloki mwiikalo mbere ja Muluungu.

¹⁷ Jeyyo, muuntu wa Muluungu kiisikana ari na daha ari tumama kira murimo muja.

4

Ufairiri wa Paúli wo Herererya kwa Timotéeo

¹ Ni kulairirya niise mbere ja Muluungu na mbere ja Kirisitu Yéesu. Yeeye valamurira ari vaantu ^vari mooyo na ^vaakwya mpiindi jo kuja kwaachwe na Utemi waachwe.

² Variyula isáare ra Muluungu. Ima neja kubweeyya jeyyo mpiindi joojo na si ^jiri joojo. Baamirirya, dalavya na vaheere mitima. Ivyo vyoosi vitamame ko yimirirya na kwa uvariyyuli muja.

³ Sa kuuja jiri mpindi vaantu ^vindoosiita uvari yuli wa kikomi. Voovo kiiingira veende vakiindya ^vari foo sa vadahe kukiimikirirya mpima jaavo na vadahe kuvawyira kira ^cheene chanyéeryaa matu yaavo.

⁴ Siita veende kuteerera kimári na varindikira veende uteeri wa ulongo.

⁵ Maa kaa, weewe undookiiyimirira kwa kira kintu. Yimirirya uturikiri, tumama murimo wo variyula Masáare Maaja, na kikomi ukiimikirirye utumami waako.

⁶ Nini haaha toolwa niise ja mpóryo ya kintu ^kinywéewaa na mpindi jaani jo suukya jafikire.☆

⁷ Nalwisiin'ye nkoondo ^yabooha, nalumarikiirye luyeendo lwaani, nakulángiriirye kumwiilaangya kwaani Kirisitu neja.

⁸ Haaha niimiriwe neja itáaji ra uwoloki. Mweenevyoosi Mulamuli wa uwoloki kunjavika ari nini siku ira ya ulamuli wa vaantu voosi. Maa kaa, si nini vii tuku, baa na vara voosi ^veene vawóojeraa kuuja kwaachwe na mpima.

⁹ Bweyya chaangu wuje na kwaani.

¹⁰ Kirésike adoma na isi ya Galatía, na Tíito adoma na isi ya Dalumatía. Na so kweenda masáare ya weeru munumunu, Déema aandeka akadoma na múujii wa Tesaloníike.

¹¹ Ni Lúka yeemweene noo ^achaala na nini aha. Msaakire Maárikí wuje ne. Yeeye abooha maatuku vii murimwii waani.

¹² Tíkiko namutama adome na múujii wa Efésó.

¹³ Mpindi ^uri kuuja, noolomba wuundetere ira nkáancho ^nareka kwa Kárho uko múujii wa Turóoa na vira vitáabu vyaani, na hasa vira vya ndiri.

¹⁴ Alekísáanda mucháani, aambweeyirya uvi mukulu munumunu. Mweenevyoosi muriha ari sa yara ^meene aambweeyirya.

¹⁵ Baa weewe umulaange neja, sa yeeye ayasiita munumunu masáare yiiswi.

¹⁶ Kati ^nijáa niimiiwe balásii lwa ncholo, kusiina baa muantu umwi ^aanyambirirya tuku. Voosi vajáa vaandeka. Noolomba Mulungu avonere mbavariri sa isáare iri.

¹⁷ Baa neembe ni jeyyo, Mweenevyoosi ajáa ima ivaru raani na akaampeera ngururu sa nduuse isáare raachwe ko kiimana na vaantu voosi si ^vari Vayahúdi variteere. Sa jeyyo, nini nalamuririwa fuma mulomwii wa siimba.

¹⁸ Mweenevyoosi kutalamurirya ari fuma kira ukiimiriri muvi na kunsamula ari ndiri nkaasu furu Utemii waachwe kurumwii. Yeeye abweeyiriwe nkongojima kwa siku ^jisiina uhero. Kikomi.

Lumbiyo Kiiteengula

¹⁹ Nuumbirya Akíila na Pirisíila muki waachwe, na nyumba yoosi ya Onesifóoro.

²⁰ Erásto achaala múujii wa Koríinto. Kei Tirofímo nijáa namreka kura múujii wa Miléeto, yeeye ni mulwiri.

²¹ Konkomala ufike kunu mpindi ja mpeho si jinaanda.

Ulúumbiiwe ni Eubúulo, Púude, Líini na Kilaáudi na ndu yoosi ya vaantu ^vamwiilángyaa Kirisitu.

²² Mweenevyoosi ave hamwi na matima waako. Mweenevyoosi avahere nduwo nyuunyu voosi.

Barúwa ya Paúli kwa Títo Mulongooro

Barúwa iyi yaandikwa ni Paúli mpiindi ájáa úko Makedonía (1:1, 4). Áveene yoónekanaa, barúwa iyi Paúli iilandika kati ya myaaka ya 62-64 keende Kirisitu ávyaalwa. Barúwa iyi Paúli amwaandikira muntu ásewáa Títo. Kuntu Títo áatamamiráa murimo wa Ijva ni isi áyaringirirwa ni mayiya ya Mediteranía áiséwaa Kiréete. Títo ni Mugiriki ájáa na ájáa amuruma Yéesu (1:4; Vagalatía 2:3). Títo atamamáa murimo wa Masáare Maaja hamwi na Paúli, na kwatite mpiindi jimwi Paúli áamatamáa na kwa mpuka ya vaantu ávumuruma Yéesu va Korínto (2 Vakorínto 7:6-15; 8:6, 16-24).

Kuntu Paúli ásaakáa kumuwyíra Títo ni kumasea amarikirirye murimo áweene újáa wachaala mpiindi ávaja hamwi kura Kiréete. Murimo uwo újáa ni wo saawula valongooli va mpuka ja vaantu ávumuruma Yéesu úko maturii na kukiindya áveene valongooli vaaja vasaakwa vave (1:5-9). Murimo wíngi újáa ni kávaheera mitima vaantu ávumuruma Yéesu kura Kiréete sa kújáa kwatite uvariyuli wa ulongo (1:9-16; 3:9-11). Barúwii iyi, Paúli amuwíra Títo áveene asaakwa kuvakiindya mpuka ájísimiresimire ja vaantu ávumuruma Yéesu, noo kusea, kwa vawosi, vaantu vaki, vatavana, vahíinja na vatúmwá (2:1-10).

Áveene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi 1:1-4

Kusaawula valongooli na áveene vasaakwa vave 1:5-16

Murimo wa kira mpuka ya vaantu ávumuruma Yéesu 2:1-15

Kutumama wúja, kúneha úvi, na masáare yo kiimikirirya 3:1-15

Lumbi ya Paúli kwa Títo

¹ Barúwa iyi yafúmiré kari níini Paúli, mutumami wa Mulungu na mutumwi wa YéesuKirisitu. Yéesu aantama njeenge kuruma kwa vaantu áveene Mulungu avasaawula, vataange kimáari ácheene kiréetaa mwiikalo útúubaa kira Mulungu áasáakaa.

² Na kwa úko kwiilaangya, turya vari nkaasu ya siku ájisiina uhero. Kikomi, Mulungu si alúusaa ulongo tuku, ájáa iichuunga kureeta iyo nkaasu mpiindi si jinaanda.

³ Maa kaa, mpiindi yaachwe ákafike, aroonekya isáare raachwe kwa njira ya uvariyuli waani. Mulungu ni Mulamuriri wiitu. Yeeye noo aandairirya nvariyaale.

⁴ Títo, ni kwaandikira niise weewe áuri mwaana waani wa kura kuruma ákweene turi hamwi. Nduwo na mwiikalo múja fuma kwa Mulungu Taáta na kwa Kirisitu Yéesu áatulamurirya, jive na weewe.

Murimo wa Títo kura Kiréete

⁵ Aai nakureka úko Kiréete sa uwolole yara masáare ámeene yajáa yachaala, na kei usaawule vawosi ávari kiimirira vaantu ávumuruma Mulungu kwa kira múuji ja áveene nakulairirya.

⁶ Moosi yoyoosi wa vaantu ávumuruma Mulungu ave muntu si áng'úurirwaa, ave malume wa muki umwi, na vaana vaachwe vumurume Mulungu, na kari vaana vaachwe vave vasiina matu tuku au kari vave na heno tuku.

⁷ Mulongooli wa vaantu ávumuruma Mulungu ave ni muntu si áng'úurirwaa sa yeeye asaawulwa ni Mulungu indootumama murimo waachwe. Kari ave muntu áinéengaa tuku, na kari ave na nkalarí ja heehi tuku. Kei kari ave mareevi tuku, kari ave eenda nkoondo tuku na kari ave eenda máari ja mihonyo tuku.

⁸ Maa kaa, ave muntu áaténgyaa vaantu. Ave eenda wúja, muntu áiiyimiriraa, mawoloki, múja na muntu áasiri na mpiima álóokereraa.

⁹ Ave muuntu ^arikwáataa isáare ro kiilaangiwa ja ^vyeene ravariyulwa. Kwa njira iyo, daha ari vaheera mitima vaantu kwa uvariyuli waachwe wa kikomi na daha ari koonekya uvi wa vaantu ^vakúkanaa uvariyuli uwo.

Vakiindya va Hloongo

¹⁰ Kikomi vamwaari vaantu ^vari foo ^veene si vachuwala, masáare yaavo ni ya kihoho, na vakóoveraa vaantu, hasa avo fuma díini ya Kiyahúudi ^veene vadóomereryaa tuuva jaavo.

¹¹ Avo woosaakwa uvatunike milomo vareke kundoovavariyurira vaantu. Kwa uvariyuli waavo ^mweene si vasáakwaa vakiindye, vasáambulaa kuruma kwa kaaya ja vaantu ^vari foo. Vabwéeyaa jeyyo, sa vapate mpía.

¹² Kwatiite muuntu waavo umwi muláli na mutwe ^alúusa, akasea, “Vakiréete ni valoongo siku joosi, ni ja nyama mbi ja isaka vari, ni valáku na vavira.”

¹³ Mpíri ihi ni ya kikomi. Sa jeyyo, vadalavyedalaavye sa kuruma kwaavo kave kwa kimáari.

¹⁴ Kei vadalavye sa vareke teerera mbuwo ja uloongo ja Vayahúudi. Baa kei, kari vatéereraa ndairiri ja vara ^veene vasítaa kimáari tuku.

¹⁵ Viintu vyoosi ni mpeho viri kwa vaantu ^vari mpeho. Maa kaa, kwa vaantu ^vari na njeo na vara ^vamusiita Yéesu, viintu vyoosi vyatiite njeo. Kikomi miryungu yaavo na mitima yaavo ^yiisiman'yaa mavi na maaja, yamema kosu.

¹⁶ Vaséaa vamumányire Muluungu, kumba vaséaa si vamumányire tuku kwa masáare yaavo. Vakálaryaa maatuku vii, ni vasaambu, na si vabooha kwa isáare roroosi riija tuku.

2

Uvariyuli wa Kikomi

¹ Maa kaa, weewe woosaakwa uvavariyurire uvariyuli wa kikomi.

² Vawyire vawosi viisikane, vave vaantu ^vanyémiwaa na viiyimirire. Vave na ngururu yo muruma Yéesu, kweenda na kuyimirirya.

³ Viivyo, vawyire vadala vandookiikala mwiikalo ^woosaakwa kwa muuntu ^amatámamiraa Muluungu. Kari valúusaa vaantu tuku, na kari vave vareevi tuku. Kikomi vasaakwa vandoovariyula viintu viija.

⁴ Jeyyo, bweeyya vari vahínja vaveende valume vaavo na vaana vaavo.

⁵ Kei kiyyimirira vari, na kava vari uteréere, laanga veende nyumba jaavo na boohya vari. Kindoovateera veende valume vaavo, sa vaantu vasiindwe rihántikira isáare ra Muluungu.

⁶ Viivyo, valairirye vatavana viiyimirire.

⁷ Kwa kira isáare, weewe uve ni wo tuubiririwa ko bweeyya maaja. Uvariyuli waako uve wa kikomi na kari uve na berereesi tuku.

⁸ Masáare yaako yave ya kikomi na ^yawoloka, sa vara ^vatukúkanaa vasove roolúusa kari suusu, maa vakwaatwe ni soni.

⁹ Vakiindye vatúmwaa vave matu kwa veenekaaya vaavo kwa kira kiintu na vandooveerya mitima. Kari viiyúyiryaa novo tuku.

¹⁰ Na kei kari viivaa viintu vyaavo tuku. Maa kaa, valaire voovo ni vaantu vo kiilaangiwa kamwi, sa vuvúike uvariyuli wa Muluungu Mulamuriri wiitu kwa kira kiintu, uve na nyemi.

¹¹ Uvavariyurire ayo, sa Muluungu alaira nduwo yaachwe ^ng'eene ilámuriryaa vaantu voosi.

¹² Nduwo iyo, yatúwólolaa tusiite mwiikalo si ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa na tusiite mpíma ja ihi weeru, twiisikane, tave vawoloki na tandookwiikala mwiikalo ^utúubaa kira Muluungu ^asáakaa aha weerwii ya haaha.

¹³ Twiikale jeyyo, kuu toowoojera siku ira ^yatalariwa, ^twiiláangyaa ^ari kuuja na nkongojima Yéesu Kirisitu, Muluungu wiitu mukuuu na Mulamuriri wiitu.

¹⁴ Yeeye iitoola mweeneevyo sa atununuule fuma kira kuwuna miiro koosi, na atujirula tave vaantu vaachwe mweeneevyo, ^vamányikaa na mitima kutumama maaja.

¹⁵ Vawuyire vaantu masáare aya! Vaheere mutima na uvakaan'ye na ngururu joosi. Muuntu yoyoosi kari akusinanale tuku.

3

Kwiikala na Wuuja

¹ Vakumbusikye vaantu vave na nyemi kwa vakáálu na vatemi. Vave na matu na vave viimire neeja kutumama mirimo miija.

² Kari vatúkiraa muuntu yoyoosi tuku. Vave vaantu va mwiikalo muuja na ^viikalan'yaa na vaantu vyabooha na vave vahola kwa vaantu voosi.

³ Baa suusu mpiindi jimwi, tujáa tusiina miryungu tuku na si tateeráa tuku. Tujáa takoooverwa na tujáa takwaatika ni uláku ^wiisimiresimire. Twiikaláa na uvi na twiiyoneráa kivina, tujáa tasuulwa na tujáa tavasula viingi.

⁴ Maa kaa, mpiindi ^jikafike, Muluungu ajáa atoonekya kubooha kwaachwe na ^vyeene aveenda vaantu,

⁵ yeeye atulamurirya, si sa suusu tatumama masáare ya uwoloki tuku, maa kaa, ni sa yeeye atulaanga na riiso ra wuuja vii. Atulamurirya ko tooyya uvi ko vyaalwa lwa kaviri na tukabweeyyiwa vafya kwa njira ya Mutima Muuja.

⁶ Yeeye atakung'untira Mutima Muuja kwa njira ya YéesuKirisitu ^atulamurirya.

⁷ Yeeye atavala suusu turi vawoloki kwa nduwo yaachwe sa tave vahokeri va nkaasu ya siku ^jisiina uhero ^ng'eene twiiláangyaa.*

⁸ Mpíri iyo ni yo kiilaangiwa. Noosaaka uyalumirirye masáare aya sa vara ^vamuruma Muluungu, viime neeja kutumama mirimo muuja. Masáare aya yabooha munumuunu, na kei yatiite kunáálo kwa vaantu voosi.

⁹ Maa kaa, neha kwiiruta ndihi kwa kihoho, mbuwo jo lusa marina ya vala baaba va nkolo na kwiitoola sa Miiro. Aya yoosi yasiina kunáálo tuku, baa kei ni ya bweete vii.

¹⁰ Muuntu yoyoosi ^asóonkyaa vaantu, mulume kutu lwa ncholo na lwa kaviri. Kooni si yookateera ireke ne.

¹¹ Weewe umányire muuntu ja uwo, asaambuka na ni mavi ^iilamurira mweeneevyo.

Masáare yo Kiimikirirya na Ntálarya

¹² Mpíindi ^ndiri mutuma Aritéema au Tíkiko na uko kwaako, waanguhe kuuja sa twiiyone uko Nikopóoli. Niini nalámwiire kwiikala uko mpiindi ja mpeho.

¹³ Manyika uvaambirirye Senáasi ura ^atéteraa vaantu balásii na Apóolo. Vaambirirye sa vadiire sova kiintu chochoosi lyeendwii lwaavo.

¹⁴ Vaantu viitu viikiindye vandoobweeyya viintu viija, na vandoovaambirirya vamuchiiri. Kwa njira iyo, mwiikalo waavo kuva uri na ndiwa.

¹⁵ Vaantu voosi ^veene ndiri hamwi novo, vakulúumbiirye. Nuumbirya vijeengi voosi ^vatweenda sa kura kuruma.

Mweenevyoosi avaheere nduwo nyuunyu voosi.

* 3:7 Mustáari wa 4-7 ni mpíri Vakirisitu va ncholo viimbáa.

Barúwa ya Paúli kwa Filemóoni Mulongooryo

Barúwa iyi yaandikwa ni Paúli. Muuntú ^aandikirwa barúwa iyi ni Filemóoni (1:1, 19, 21). Vamanyi va Masáare ^Yari Mpeho vaséaa kuuntú Filemóoni ^iikaláa, ni múuji wa Kolosáai (Vakolosáai 4:9). Kei, uhú Filemóoni ni musúngaati ajáa na ajáa atiite vatámwa. Yeeye ajáa amuruma Yéesu na ni kaayii kwaachwe noo kuuntú vaantú ^vumuruma Yéesu ^valúmaniráa (1:2). Paúli na Filemóoni vajáa viimányire vyabooha (1:7, 22).

Paúli aandika barúwa iyi mpiindi ^ajáa achuungwa úko Róoma kati ya myaaka ya 61-62 keende Kirisitu ^avyaalwa. Paúli aandika barúwa iyi sa mutámwa wa Filemóoni ^mweene akemerwáa Onésimo. Uhú mutámwa ajáa amutijja Filemóoni (1:18). Úko Róoma ajáa alúmana na Paúli, na Paúli akamavariyurira Masáare Maaja ya Yéesu Kirisitu, ne akamavarindukira Yéesu (1:10).

Mpiindi jira, kooni mutámwa ajáa amutijjire mweenenyumba waachwe na akwáatirwe ni lamurirwa alamurirwáa ulawe. Haaha Onésimo asaakáa ahinduke na kwa Filemóoni mweenenyumba waachwe. Paúli akooni amwaandikire barúwa sa adome noyo. Paúli amaloomba Filemóoni amuhokere Onésimo ja mwaanaavo kwa Kirisitu (1:16).

Lumbi ya Paúli kwa Filemóoni

¹ Barúwa iyi yafúmire kuri niini Paúli ^nachuungwa sa Kirisitu Yéesu, na Timotéoo mwaaniitu. Tookwaandikira weewe Filemóoni, mutámami mwiiwiiswi, ^takweenda,

² na irumbú riitu Afía na Aríkipo, munyaampala mwiiwiiswi. Kei tookaandikira mpuka ya vaantú ^vumuruma Yéesu ^veene valúmanaa kaayii kwaako.

³ Nduwo na mwiikalo muja fuma kwa Mulungu Taáta wiitu na kwa Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, jive na nyuuny.

Kweenda kwa Filemóoni na Kumuruma Mulungu

⁴ Kira siiku kati ^noomuloomba Mulungu, nakukumbukiraa na namadúumbaa Mulungu sa weewe.

⁵ Ni bweeyya niise jei, sa nateera mbuwo ja viintú ^umuruma Mweenevyoosi Yéesu na ^vyeene uveenda vaantú voosi va Mulungu.

⁶ Nooloomba kuruma kwaako kave kiintú kimwi na kuruma kwa vaantú viingi sa utaange kukiimana kwa masáare yoosi ^yabooha ^meene tapata kwa Kirisitu.

⁷ Mwanawiiitu, kweenda kwaako kwaanjéiriye mutima, na kwaampire mutima kamwi, sa wavoon'ya mwerere vaantú va Mulungu.

Paúli Yooloomba sa Onésimo

⁸ Sa jei, baa neembe ndiri na lúviro kwa Kirisitu lo kulairirya utumame ^vyeene vyoosaakwa,

⁹ maa kaa, niini níne ni viija nikuloombe ko kiiyenda. Nabwéeyiirye jei baa neembe niini ni moosi Paúli ^nachuungwa sa Kirisitu Yéesu.

¹⁰ Aai nookuloomba sa mwaana waani Onésimo. Uhú, kunú kuuntú ^nachuungwa, namavariyurira Masáare Maaja ne aava mwaana waani ko muruma Yéesu.

¹¹ Aho ncholo Onésimo* ajáa asiina kunáálo kwaako tukú, maa kaa, haaha, avíre na kunáálo kwaani baa na kwaako.

¹² Baa neembe namweendamweenda, ni kumuhindula niise na kwaako.

* **1:11 Onésimo:** Ni isáare ra Kigiriki, noo kúsea muuntú ^ari na kunáálo.

¹³ Kwaani naakeenda ngaari achaale na niini aha, sa aantumamire kipaango chaako mpiindi niini ^nkaari neekiirwe nyuumbii sa Masáare Maaja.

¹⁴ Maa kaa, kisiina ngaari ^nabwéeyiirye tuku bila weewe kuumdekera mbweeye jeyyo. Kooni woosaaka kuumnyambirirya, nyambirirya ja ^vyeene weewe uri keenda, maa kaa, kusive kwa njira yo kudoomererya tuku.

¹⁵ Ifaanaa ikava Onésimo akerwa na weewe kwa mpiindi kiduudi sa ahindake na kwaako, wiikale ne siku joosi.

¹⁶ Haaha, Onésimo si mutamwa vii tuku, maa kaa, yeeye ni mwaaniitu kwa Kirisitu na tamweenda. Niini namweenda maatuku vii, maa kaa, weewe mweenda uri kulookya ja mutamami waako, kei ja mwaanaanyu kwa Mweenevyoosi.

¹⁷ Sa jeyyo, kooni wookuumbiika ja mwiiwaako ^tutamaman'yaa, muhokere ja ngaari ^vyeene wuumpókiire niini mweenevyo.

¹⁸ Kooni baa ahon'ya kimwi, au baa kooni ari na noongwa yaako, ndaayya niini.

¹⁹ Niini Paúli naándikire kwa mukono waani, riha ndiri. Maa kaa, si ndiri kuwyiira weewe utiite noongwa yaani ya nkaasu yaako tuku.

²⁰ Mwanawiitu! Nyambirirya kwa Mweenevyoosi. Kei noolomba wunjerye mutima kwa Kirisitu.

²¹ Naándikire kunu nootaanga kikomi tumama uri kulookya baa ayo ^nalóombire.

²² Hamwi na ayo, noolomba wuunyimirye neeja haantu ^nkindoojookiikala. Sa kwa kulusika kwaanyu na Muluungu, nookoona Muluungu kumchangurira ari na kuuja ndiri na meenyu.

Lumbiyo Kiimikirirya

²³ Epáfura, akulúumbiirye. Yeeye eekerwa na niini sa murimo wa Kirisitu Yéesu.

²⁴ Kei vatumami viiviiiswi va aha, vala Maáriki, Aristáriko, Déema na Lúka vakulúumbiirye.

²⁵ Nduwo ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi ive na nyuunyu voosi.

Barúwa kwa Vaeburanía Mulongooryo

^Mweene aandika barúwa kwa Vaeburanía, si amányirwe hasa ni ani tuku. Ifaanaa ikava ni mutumwi Paúli, Lúka, Barinába au muntú wíngi. Muntú ^aandika barúwa íhi, ni muntú ^amuruma Yéesu ajáa, na ajáa atíite umanyi mukúlu munumuntu wa miháko wa kali. Barúwa íhi, yóonekyaa yaandikwa mpíndi Kaaya Njija ya Ijéva ya Yerusaléemu ^ijáa ikaari girimulwa. Iyo Kaaya Njija, yúja jo girimulwa mwaaka 70 keende Kirisitu ^avyaalwa.

Mwaandiki, aandika barúwa íhi kwa vaantu ^vamura Yéesu va Kieburanía, noo kúsea Vayahúudi. Ava vaantu, vaturikiriwáa ni vaantu vara ^vamusiita Yéesu (10:32-34). Mwaandiki avaaheeráa mutima vatuube kumuruma Yéesu na oonekya Yéesu akiiman'ya uláali na mutwe na mirimo ya mweeneisi mukúlu (4:14-5:10; 7:11-8:6). Sa jeyyo kitáabu iki chaandikwa kavaheera mutima vaantu ^vamura Yéesu va Kiyahúudi (10:19-25; 12:1-3; 13:20-21). Kei, kitáabu iki choonekya Yéesu akiiman'ya Miiró na sa jeyyo, veeneisi va Ijéva si vasaakwa vindootoola mpóryo kei tuku (10:1-14). Yéesu noo mpóryo ya úvi woosi na ya siku joosi.

^Cheene mwaandiki asaakáa koonekya, ni ^vyeene Yéesu oonekya nkongojima ya Mulungu (1:1-3). Kei alumirirya kúsea, Kirisitu ni mukúlu kulookya mirimu miija (1:4-8), vakúlu voosi na kulookya veeneisi voosi va Ijéva. Sa jeyyo, Kirisitu ni mukundikan'yi wa miháko mufya, na kwa njira yaachwe vaantu voosi vahókeraa ulamuriri wa kikomi (9:15).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Kirisitu ni mukiiman'yi wa Mulungu 1:1-4

Kirisitu ni mweeri ari ya mirimu miija, Músa na Yooshúa 1:5-4:13

Kirisitu ni Mweeneisi Mukúlu 4:14-7:28

Kirisitu ni mukundikan'yi wa miháko mufya 8:1-9:22

Kirisitu ni mpóryo ya mpeke ya Mulungu 9:23-10:39

Vaantu ^vamura Mulungu va kali 11:1-40

Mwiikalo ^wasaakwa kwa vaantu ^vamura Mulungu 12:1-29

Masáare yo kiimikirirya 13:1-25

Yéesu Kirisitu ni Mwaana wa Mulungu

¹ Lombere, Mulungu alúusikáa na vala baaba wiitu ko tweera valáali na mutwe. Abweeyáa jeyyo haantu ^hari foo kwa njira ^jísimiresimire.

² Maa kaa, siku iji jo kiimikirirya, yoolúusika na susu ko tweera Mwaana waachwe. Amúsaawula úhu Mwaana ahokere viintu vyoosi, kei ko tweera yeeye Mulungu umba weeru.

³ Úhu Mwaana, alávalavaa kwa nkongojima ya Mulungu na oónekyaa ^vyeene Mulungu ari. Yeeye abweeyya viintu vyoosi viikwaate hamwi kwa isáare raachwe ^riri na ngururu. Yeeye iitoola, akava mpóryo yo seyya úvi wa vaantu, akiikala mukonwii wa kúme wa Mulungu Mweenengururu úko kurumwii.

⁴ Jeyyo, Mulungu amabweeyya Mwaana waachwe ave mukúlu munumuntu kulookya mirimu miija, ja ^vyeene irina Mulungu ^amúheera ni ikúlu kulookya ra mirimu miija.

Yéesu ni Mukúlu Kulookya Mirimu Miija

⁵ Sa Mulungu si awyíira murimu múja wowoosi tuku kira ^amuwyíira Yéesu, “Weewe ni Mwaana waani,

- isiku niini navire Taata waako.”☆
 Kei, Mulungu si alusikira murimu muja wowoosi tuku, akasee,
 “Kuva ndiri Taata waachwe,
 ne kuva ari Mwaana waani.”☆
 6 Kei, mpindi Mulungu ari mureeta Mwaana waachwe wa mpeke kari weeru, asea,
 “Mirimu yoosi ya Mulungu imwiinamire.”☆
 7 Na kwa masare ya mirimu mija Mulungu asea,
 “Mirimu yaani nibweyyaa ja mpeho,
 novo vatumami vaani navabweyyaa ja luriho lwa mooto.”☆
 8 Maa kaa, kwa Mwaana waachwe asea,
 “Weewe Mulungu, kwimirira uri kwa siku jisiina uhero,
 weewe kwimirira uri kwa nkome ya uwoloki.
 9 Weewe weenda uwoloki na wasula uwuni miiro,
 Sa jeyyo Mulungu, Mulungu waako,
 akuhakire makuta yo kubweyya uve na cheeru kulookya viivaako voosi.”☆
 10 Kei, Mulungu amusea Mwaana waachwe,
 “Weewe Mweenevyoosi noo wumba weeru aho ncholo,
 weewe noo wumba kurumu kwa mikono yaako.
 11 Viintu vya weeru na vya kurumwii sakahala viri ja ingo,
 maa kaa, weewe kuva uri umwaari kwa siku jisiina uhero.
 12 Weewe vifotafota uri ja viintu muuntu afotaa ingo yasakahala.
 Maa kaa, weewe si avalandukaa tuku,
 baa myaaka yaako si iri sira vii kaa tuku.”☆
 13 Mulungu si usea murimu muja wowoosi tuku,
 “Ikala mukono waani wa kulame,
 furu nivaviike vavi vaako
 vave kabambari ko vikira majeo yaako.”☆
 14 Sa jeyyo, mirimu mija ni kiintu che? Ni mitima imutamamiraa Mulungu, ne
 Mulungu itumaa ivatamamire vara vari lamuririwa.

2

Ulamuriri Mukulu wa Mulungu

- 1 Sa jeyyo, tuyakwaatye neejaneeja yara tateera sa kari ji tuyareke tuku.
 2 Sa masare yara vala baaba wiitu vaheewa ni murimu wa Mulungu, yajaa yatiite
 wiimiriri. Sa jeyyo, vaantu voosi vara si vatuubaa na si vateeraa, Mulungu
 avalamurira kwa uwoloki.
 3 Kooni voovo vabweyyiriwa jeyyo, jooli suusu turi hona kooni si tookwaatya
 ulamuriri mukulu ja uhu? Ulamuriri uhu, waanda kaariwa ni Yesu Mweenevyoosi, na
 vaantu vara vateeraa voonekya kari suusu ni kimaaari.
 4 Mulungu ne oonekyaa masare ayo ni kikomi ko tumama ishara, viintu
 vihwalaryaa na myuujisa yiisimiresimire. Kei, avaheera vingi wuya wa Mutima
 Muja ja vyeene eenda.

Kwiikiimya na Isi kwa Yesu

- 5 Tamanyire, Mulungu si ihera mirimu mija luviro lo kimirira weeru ifya yookuja
 tuku, iyo toolusa masare yaachwe.

☆ 1:5 Laanga Saburi 2:7. ☆ 1:5 Laanga 2 Samweli 7:14. ☆ 1:6 Laanga Nkumbukira ya Miho 32:43. ☆ 1:7
 Laanga Saburi 104:4. ☆ 1:9 Laanga Saburi 45:6-7. ☆ 1:12 Laanga Saburi 102:25-27. ☆ 1:13 Laanga Saburi
 110:1.

⁶ Maa kaa, vyoonekiwa kikomi ni muntu umwi Masáarii ^Yari Mpeho haantu hamwi yoosea,

“Muntu ni kiuntu che furu umwiiririkane?

Mwaana waachwe muntu ni ani furu umukwaate neeja?

⁷ Kwa mpiindi kiduudi wamvika isi ya mirimu mija, maa kaa, haaha wamheera nkongojima na nyemi.

⁸ Na wavika viintu vyoosi isi ya majeo yaachwe.”✠

Jeyyo, Mlungu amvika muntu indookimira viintu vyoosi. Kusiina kiuntu si ^chimiriwaa ni muntu tuku. Maa kaa, kwa mpiindi iji si toomona muntu yookimira ivyo viintu vyoosi tuku.

⁹ Maa kaa, toomona Yésu, Mlungu kwa mpiindi nduudi amabweyya ave isi ya mirimu mija. Uwo noo Mlungu amheera nkongojima na nyemi sa kuturikiriwa na kukwya kwaachwe. Mlungu abweyya jeyyo sa kwa njira ya nduwo yaachwe, Yésu akweye so lamurirya vaantu voosi.

¹⁰ Mlungu noo umba kira kiuntu na noo avivika ja ^vyeene viri. Sa avareete vaana na nkongojimii yaachwe, Mlungu oona ni vyabooaha amukiiman ^ye yeeye ^ari ncholo ya lamuriri waavo kwa njira yo turikiriwa.

¹¹ Yésu yeeye ^avabweyyaa vaantu vave vaaja mbere ya Mlungu, hamwi na avo ^vabweyyiwa vaaja, Taata waavo ni umwi. Na noo ^chooreka Yésu si oónaa soni tuku kuvaanirira avo vaantu vanduu vaachwe.

¹² Yoosea,

“Ee Mlungu, lusa ndiri mirimo yaako mikulu kwa vaaniitu, mbere ya itaka, kudumba ndiri kwa nyimbo.”✠

¹³ Kei ase,

“Niini kumwiilaangya neende Mlungu.

Laanga niini mwaari aha na vaana Mlungu ^aampeera ndiri novo.”✠

¹⁴ Haaha sa viintu vaana vari na miviri na sakami, Yésu ne uja ari na miviri ja miviri yaavo. Abweyya jeyyo, sa kwa njira ya inkwya yaachwe, asiinde ngururu ja Ikuu ra Mirimu Mivi, rooro ^riri na laviro lwa inkwya.

¹⁵ Kei, Yésu aakwya sa avavike huuu vaantu ^veene vajaa vatamwa siku jaavo joosi so koofa inkwya.

¹⁶ Jeyyo, kikomi yonekya Yésu si uja jo kaambirirya mirimu tuku, maa kaa, mbyaala ya Aburahamu.

¹⁷ Sa jeyyo, uja ja ^vyeene vaanaavo vari kwa kira kiuntu, sa ave mweeneisi mukulu ^ari na mbavariri na wo kiilaangiwa mbere ya Mlungu. Jeyyo, atole mporyo sa Mlungu asee vi wa vaantu wasirire.

¹⁸ Sa viintu Yésu atarikira ko yerwa, daha ari kuvambirirya vara ^vooyerwa.

3

Yésu ni Mukulu Kulookya Músa

¹ Sa jeyyo vanaviitu vaaja, nyuunyu ^veene Mlungu avaanirira mave ne kurumwii, mwiiririkani Yésu, yeeye ^ari mutumwi na Mweeneisi Mukulu suusu ^tamurúmaa mbere ja vaantu.

² Mlungu amasaawula Yésu. Yeeye ni wo kiilaangiwa ajaa ja ^vyeene Músa ne ajaa wo kiilaangiwa kwa Mlungu, kuu ari mutumami waachwe kari nyumba ya Mlungu noo kusea Viisiraéli.✠

³ Majeengi anyemiwaa kulookya nyumba ^ng'eene ajeenga, viivyo, Yésu ima neeja kubweyyiriwa nkongojima kulookya Músa.

✠ 2:8 Laanga Sabúuri 8:4-6. ✠ 2:12 Laanga Sabúuri 22:22. ✠ 2:13 Laanga Isáaya 8:17-18. ✠ 3:2 Laanga Uvalo 12:7.

⁴ Kira nyuumba yajéengwaa ni mûjeengi umwi, maa kaa, Mûlungu noo mûjeengi wa kira kiintu.

⁵ Mûsa ni wo kiilaangiwa ajâa kwa Mûlungu, kunu ari mutumami waachwe mbere ya vaantu va nyuumba ya Mûlungu. Murimo waachwe ujâa ni kuvawyîra vaantu yara Mûlungu ajâa iimiirye kuyalûusa siku jookûja.

⁶ Maa kaa, Kirisitu ni wo kiilaangiwa kwa Mûlungu ja Mwaana imirîraa nyuumba ya Mûlungu. Na suusu turi nyuumba yaachwe kooni tootuuba kwiitema kari yeeye no kwiilaangya kwiitu kura twiivâiraa kipeembe.

Mûkwaatye Kumuruma Kirisitu

⁷ Ivi noo vyeene Mutima Mûja yoolûusa,
“Isiku kooni mutêîre sawûti ya Mûlungu,

⁸ mûreke hiingya mitima yaanyu,
ja vyeene vala baaba waanyu vasiita longoolwa,
mpîindi jo kûnjera kura isi ya ibalâângwii.

⁹ Sa uko vala baaba waanyu vajâa vaanjera,
baa neembe navabweyyiryâa myuujîisa iri foo kwa myaaka makumi yani (40).

¹⁰ Sa jeyyo, nijâa navakalarîra vaantu avo, nkasea,
‘Ava vaantu ni vavi siku joosi,
ni vaantu si vatûubaa njira jaani.’

¹¹ Sa jeyyo, ni kwiilaha niise kunu nakâîre noosea,
‘Fiti, si vari kîngira vii kaa tuku na haantu naviimîrya neeja ho humulukira.’”☆

¹² Vanaviitu, mûlaange neeja sa kari ji kûve na mûantu yoyoosi kari nyuunyu ari na mutima mûvi tuku, uwo si anamuruma Yêesu tuku na yoosiita kumutuuba Mûlungu Ari Nkaasu.

¹³ Maa kaa, moosaakwa mûndookiîheera mitima nyuunyu kwa nyuunyu kira mpîindi yoosewa “Isiku,” sa kudîre kûva na umwi waanyu ari kooverwa ni uvi na asiite muruma Kirisitu.

¹⁴ Suusu ni hamwi turi na Kirisitu, kooni tatûubire kumwiilaangya Kirisitu ja vyeene taruma keende ncholo fûuru kukiimikirirya.

¹⁵ Kumbukiri ja vyeene Masâare Yari Mpeho yasea,
“Isiku kooni mutêîre sawûti ya Mûlungu,
mûreke hiingya mitima yaanyu,

ja vyeene vala baaba waanyu vasiita longoolwa ni niini.”☆

¹⁶ Ni vala ani vateera sawûti ya Mûlungu, maa kaa, vakasiita longoolwa ni yeeye? Eri, si vara voosi valongoolwâa ni Mûsa fuma isi ya Mîsiri tuku wuu?

¹⁷ Eri, ni vala ani Mûlungu avakalarîra kwa myaaka makumi yani (40)? Eri, si vara voosi vatumama uvi na vakakwya isi ya ibalâângwii tuku wuu?

¹⁸ Eri, ni vala ani Mûlungu iilaha si vari kîngira vii kaa tuku haantu ho humuluka heene iimya neeja? Eri, si vara vasova matu tuku wuu?

¹⁹ Jeyyo tamânyire, avo vaantu vasiindwa kîngira na aho haantu, sa viintu si vamuruma Mûlungu.

4

Kûhumuluka kwa Vaantu va Mûlungu

¹ Haaha, sa viintu kwiichuunga kwa Mûlungu vaantu kîngira vari na uhumulukii kûkaari kari kiweerwii, tulaange neeja sa kari mûantu baa umwi waanyu ji asiindwe kîngira na aho tuku.

² Sa suusu tateera Masáare Maaja ja ^vyeene vala baaba wiitu vateera. Maa kaa, voovo ^vakateere masáare ayo, si yavaambirirya chochoosi tuku, sa si vaava hamwi na vara ^vayateera vakayaruma tuku.

³ Haaha suusu ^taruma, kiingira turi na aho haantu ho humuluka, ja ^vyeene Muluungu asea,
 “Jeyyo ni kwiilaha niise kunu nakáliire noosea,
 ‘Fiti, si vari kiingira vii kaa tuku na haantu ^naviimirya neeja ho humulukira.’ ”☆
 Muluungu aluusa jeyyo baa neembe ahumula mirimo yaachwe keende aho ncholo ^akuumbe ihi weeru.

⁴ Haantu hamwi Masáare ^Yari Mpeho yasea, “Siku ya mufungati Muluungu akahumuluka mirimo yaachwe yoosi.”☆

⁵ Kei Masáare ^Yari Mpeho aho mweeri yasea,
 “Fiti, si vari kiingira vii kaa tuku na haantu ^naviimirya neeja ho humulukira.”

⁶ Sa jeyyo, hamwaari vamwi ^vari kiingira haantu ha Muluungu ho humulukira, maa kaa, vara ^vateera Masáare Maaja aho ncholo vasiindwa kiingira sa si vamuteera Muluungu tuku.

⁷ Sa jeyyo, Muluungu iimya neeja siku yyingi na iyanirira “Isiku.” Muluungu siku ^jikalooke ^jiri foo aluusa kei ko tweera Daúdi ja ^vyeene vyaandikwa aho mweeri,
 “Isiku kooni mutéire sawúti ya Muluungu,
 mureke hiingya mitima yaanyu.”☆

⁸ Ngaari Yooshúa avaheera aho haantu ho humulukira, Muluungu ngaari si aluusa siku ^jikalooke tuku, siku yyingi yo humuluka.☆

⁹ Sa jeyyo, imwaari siku yo humuluka ya Sabáato ^ng’eene Muluungu iimya neeja sa vaantu vaachwe.

¹⁰ Sa muuntu yoyoosi ^ingiraa aho haantu ho humulukira, ahumuluka mirimo yaachwe mweeneevyo, ja ^vyeene Muluungu ahumuluka ^akahumule kumba weeru.

¹¹ Sa jeyyo, twiifafye sa twiingire na uhumulukwii uwo, kari muuntu baa umwi kari suusu ji asiindwe kiingira so diira teera ja ^vyeene vala baaba wiitu si vateeráa tuku.

¹² Sa isáare ra Muluungu ni nkaasu riri na ratiite ngururu. Rahumba kulookya nyaasuka ^iri kosikosi, jeyyo riingiraa rikaasakanula mutima na nkaasu, kei raasakanulaa viintu vya maviri na manonu. Kei isáare iro, raváryulaa miryungu na miiririkano ya mitima ya vaantu.

¹³ Kusiina kiintu ^chumbwa ni Muluungu ^kiri daha kwiivisa mbere yaachwe mweeneevyo tuku. Kira kiintu ni kiweerwii kiri na chakunukulwa. Kari yeeye ni mpaka tuluse kimáari cha kira kiintu.

Yésu ni Mweeneisi Mukulu

¹⁴ Haaha, tatiite Mweeneisi Mukulukulu, yeeye iingira na kurumwii. Uhu ni YésuMwaana wa Muluungu. Sa jeyyo, tukwaatyee neeja kuruma kwiiswi ^tulúusaa mbere ja vaantu.

¹⁵ Uhu Mweeneisi Mukulu, yeeye noo ^ari daha taanga teketeke yiitu, sa baa yeeye ayerwa ni Irimu kwa njira ^jiisimiresimire ja suusu, maa kaa, yeeye si atumama uvi tuku.

¹⁶ Haaha tutamanye ko kiitema na ichuumbii ra Muluungu ^ari na nduwo. Aho, twaambirirya ari mpindi ja uturikiri wiitu kwa nduwo na kulaanga na riiso ra wuja kwaachwe.

5

¹ Kira mweeneisi mukulu asáawulwaa fuma kari vaantu, sa ime haantu ha vaantu kari masáare ya Muluungu. Uhu mweeneisi mukulu atóolaa vilungulungu kwa Muluungu na mpóryo sa uvi wa vaantu.

☆ 4:3 Laanga Sabúuri 95:11. ☆ 4:4 Laanga Ncholo 2:2. ☆ 4:7 Laanga Sabúuri 95:7-8. ☆ 4:8 Laanga Nkumbukira ya Miiri 34:9-11; Yooshúa 13:1-2.

² Yeeye daha ari kuvoonera mbavariri vaantu ^vabwéeyaa uvi baa taanga tuku, sa viintu baa yeeye atiite teketeke yo tumama uvi.

³ Iki noo ^kibwéeyaa atoole mpóryo sa uvi waachwe, kei, sa uvi wa vaantu viingi.*

⁴ Kusiina muuntu ^ari daha kwiivika ave mweeneisi mukulu tuku, maa kaa, avijaa mweeneisi mukulu ko saawulwa ni Mulungu ja ^vyeene Harúuni aanirirwa.

⁵ Viivyo Kirisitu si iyyinula akiiheera nyemi yo va mweeneisi mukulu tuku, maa kaa, yeeye asaawulwa ni Mulungu. Sa Mulungu amusea,
“Weewe ni Mwaana waani,
isiku niini navire Taata waako.”*

⁶ Kei haantu hingi amusea,
“Weewe ni mweeneisi kwa siku ^jisiina uhero,
kwa mwiitubiro wa Melikisedéeki.”*

⁷ Mpindi Yésu ^ikaláa kuri ihi weeru, amuloombáa Mulungu na amuririraa maatuku vii. Mulungu ^adáhaa kumalamurirya fuma inkwyyi,* ahokeráa kulomba kwaachwe sa viintu Yésu ajáa iikiimya na isi.

⁸ Baa neembe Yésu ajáa ni Mwaana wa Mulungu, ajáa iikiindya kuva matu kwa njira ya uturikiri ^uuturyaa.

⁹ Kwa njira iyo, Mulungu amubweeyya akiimane, haaha yeeye ni ufumo wa alamuriri wa siku ^jisiina uhero kwa vara ^vari matu kwaachwe.

¹⁰ Mulungu amuvika ave Mweeneisi Mukulu kwa mwiitubiro wa Melikisedéeki.

Kukula Kimutima

¹¹ Tatiite ^yari foo yo lusa ya weeneisi mukulu wa Yésu, maa kaa, vyafafa kuvawuyira sa si mutangiraa chaangu tuku.

¹² Mpindi iji, mwasaakwa mave mwahumula kuva vakiindya, maa kaa, mukaari mookiilaangya mukiindya avakiindye masáare ya ncholo ya isáare ra Mulungu. Moosaaka masusu na si chóorya ^chafafa tuku.

¹³ Kira ^asaakwa kunywa masusu, akaari musinga, si amányire masáare ya uwoloki tuku.

¹⁴ Maa kaa, vaantu ^vakangaala, varijaa chóorya ^chafafa, vaantu avo viikiindya vooveene kwiisman'ya mavi na maaja.

6

¹ Arumi, toosaakwa tukule na twaande kwiiririkana viintu vikulu, na si vira viintu vya ncholo ^takiindiwa vya Kirisitu vii tuku, maa kaa, tukasane kwiikiindya sa tave vaantu ^takangaala. Tureke kuhindikira ukiindya wa mwaariryo wo valanduka fuma nteendwii jira ^jiréetaa inkwya, na wo muruma Mulungu.

² Tureke hindukira ukiindya wa abatiso, ukiindya wo vavikira vaantu mikono, ukiindya wa kufufulwa kwa vaantu ^vaakwya na ulamu wa siku ^jisiina uhero.

³ Na Mulungu kooni avyeéndire, ayo tumama turi.

⁴ Haaha mutaange, si vyadáhikaa kuvahindula kuri kavarinduka fuma uvii vaantu vara ^vajáa vaheewa kiweeru tuku. Avo, vajáa vahumula turya wuya wa kurumwii na vakava kiintu kimwi na Mutima Muja.

⁵ Voovo vasaira kubooha kwa isáare ra Mulungu na myuujisa ya mwiikalo wa weeru ^yookuja.

⁶ Vaantu avo, kooni varékire kumuruma Mulungu, eri, daha turi kuvahindula na kuri kuvalanduka fuma uvii kei wuu? Avo vaantu vamaváiriraa Mwaana wa Mulungu misumárii musalábii lwa kaviri na vamuréteraa soni ilaarii.

⁷ Salu ^jooloviwa kweene kweene ni mbula, na ^jikúryaa mbeyu, ^javaámbirirya varimi, salu ijo, Mulungu ajitalaryaa.

* 5:3 Laanga Valáawi 16:11-19. * 5:5 Laanga Sabúuri 2:7. * 5:6 Ncholo 14:17-20; Laanga Sabúuri 110:4. * 5:7 Laanga Matáayo 26:36-45; Maáriki 14:32-42.

⁸ Maa kaa, salu jira ^jikuryaa miíwa na mbiri, jisiina kunáalo kwa murimi tuku, ifaanaa jikajumwa na kuharererya kwaachwe chimikwa jiri mootwii.

⁹ Baa neembe toolusa jei vanaviitu, na kikomi taveenda, suusu tookoona kikomi tumama mwiise vyabooha kulookya, sa nyuunyu mwalamuririwa.

¹⁰ Sa viintu Muluungu ni mawoloki, si ari reka kumbukira mirimo yaanyu miija ^matumamaa tuku. Kei, si ari rimirya kweenda kara ^moonekya kari irina raachwe kwa njira yo vaambirirya vaantu ^vamura Yésu furu isiku tuku.

¹¹ Tookoona mpiima kira muntu amanyike kaveenda vaantu ava furu kukiimikirirya, sa mayahokere yara yoosi ^mwiilangyaa.

¹² Si toosaaka mave vavira tuku. Maa kaa, toosaaka mavatuubirirye vara kwa njira yo ruma na kuyimirirya, ^vahokera yara Muluungu ^iichuunga kavaheera.

Kulaha kwa Muluungu ni kwa Kikomi

¹³ Hara kali mpiindi Muluungu ^iichuungaa kwa Aburaháamu, Muluungu ajaa alaha kwa irina raachwe sa kusiina ^ari mukulu kulookya yeeye Muluungu tuku.

¹⁴ Muluungu amulaha Aburaháamu yoosea, “Kikomi, kooni ni kukatalarya, katalarya ndiri na bweyya ndiri mbyaala yaako ive nkulankulu.”☆

¹⁵ Aho, Aburaháamu awojera ko yimirirya furu akaturya yara Muluungu ^iichuunga kavaheera.

¹⁶ Kooni vaantu volaha kiintu, viilaha kwa irina ra ura ^ari mukulu kulookya voovo, na kei kulaha uko, koonekya yara ^volusa ni ya kimári. Kubweyya jeyyo, kwamarikirya kwiiruta ndihi.

¹⁷ Muluungu asaakaa koonekya kiweerwii kwa vaantu vara ^vari hokera kwiichuunga kwaachwe, vataange si ari varindula miryungu yaachwe tuku. Iki noo ^chabweyya iilahe.

¹⁸ Kwa njira yo lusa aya masáare yaviri si ^yavalandukaa, atuheera mutima mukulu suusu ^tamutuubaa sa tumirire kwiilaangya yara ^yooku ja mbere yiitu, sa si viri dahika vii tuku Muluungu kulusa ulongo.

¹⁹ Kuruma kwiitu ni ja kiintu ^kisikirirya nkaasu yiitu ifafe. Kwiilaangya uko kwiingira Haantu Haajahaaja nyuma ya ipasia.☆

²⁰ Yésu alongoola na iingira na aho haantu sa suusu. Na yeeye aava ni Mweeneisi Mukulu kwa siku ^jisiina uhero kwa mwiitubiriro wa Melikisedéeki.

7

Weeneisi wa Melikisedéeki

¹ Melikisedéeki ni mutemi wa Saléemu ajaa. Kei ni mweeneisi wa Muluungu ^Ari Mweerimweeri ajaa. Melikisedéeki ajaa alamana na Aburaháamu mpiindi Aburaháamu ^afumaa nkoondwii ^ng'eene ajaa avasindire vatemi vani. ^Akalamane na Aburaháamu, maa akamatalarya.☆

² Aburaháamu ajaa atoola rimwi ra malundu ikimi ya viintu ^ajaa aturiirye nkoondwii, akavaheera Melikisedéeki. Melikisedéeki noo kusea, “Mutemi wa woloki.” Kei ni mutemi wa Saléemu, noo kusea, “Mutemi wa mwiikalo muija.”

³ Viintu ^yoonekanaa, taata na iyo waala Melikisedéeki si vamanirwe tuku, baa ichina raachwe si raluswa tuku, si vyamanirwe ni naadi avyaalwa na ni naadi aakwya tuku. Yeeye ni mweeneisi kwa siku ^jisiina uhero ja Mwaana wa Muluungu.

⁴ Laanga viintu Melikisedéeki ^ajaa mukulu. Baa Aburaháamu baaba wiitu, ajaa avuheera ilundu rimwi ra malundu ikimi ya viintu ^ajaa anyahire nkoondwii.

⁵ Miiri yalusa, veeneisi va Ijva fuma lukolwii lwa Láawi noo valaiririwa vandoohokera ilundu rimwi ra malundu ikimi fuma kwa Viisiraéli viivaavo.

☆ 6:14 Laanga Ncholo 22:16-17. ☆ 6:19 Laanga Vaeburania 9:3; 10:19-22. ☆ 7:1 Laanga Ncholo 14:17-24.

Viisiraéli vajáa vasaakwa vandoobweeyya jeyyo baa neembe voovo ni va ufumo wa baaba waavo Aburaháamu.✠

⁶ Baa neembe Melikisedéeki si ajáa afuma lukolwii lwa Láawi, yeeye ajáa asumula rimwi ra malundu ikimi fuma kwa Aburaháamu. Kei, akamutalarya Aburaháamu, uhu Aburaháamu Mulungu ajáa iichuunga kamutalarya ari.

⁷ Na suusu voosi tamanyire, ni kimaari, mukúlu noo amutálaryaa mudúúdi.

⁸ Kei veeneisi va Ijva fuma lukolwii lwa Láawi, voovo ^vahókeraa rimwi ra malundu ikimi, ni vaantu ^vakwyijaa, maa kaa, Melikisedéeki ahokera rimwi ra malundu ikimi fuma kwa Aburaháamu, tawyiirwa kikomi ni nkaasu ari.

⁹ Jeyyo ifaanaa tukasea, baa Láawi yeeye mbyaala yaachwe ^ihókeraa rimwi ra malundu ikimi, baa yeeye atoola rimwi ra malundu ikimi ko tweera kwa Aburaháamu.

¹⁰ Sa viintu Láawi ajáa akaari vyaalwa, ajáa akaari muvirii wa baaba Aburaháamu mpiindi ^alamanáa na Melikisedéeki.

Yéesu Ifwíne na Melikisedéeki

¹¹ Baa neembe weeneisi wa Láawi watuubáa Miiró ya Músa na kwa mwaariryo uwo, Miiró yatoolwáa kwa vaantu, maa kaa, weeneisi uwo si ujáa wakiimana tuku. Sa jeyyo, asaakwáa mweeneisi wiingi ja mwiitubiriro wa Melikisedéeki na si ja mwiitubiriro wa Harúuni tuku.✠

¹² Sa kooni weeneisi waválandukire, ni mpaka na Miiró ivalanduke.

¹³ Muuntu ^toolusa aha ni wa lukolo lwiingi, kusiina muuntu fuma lukolwii lwaachwe ^anatumama masabáahwii ja mweeneisi tuku.

¹⁴ Kira ^noolusa ni iki, Mweenevyoosi wiitu afuma lukolwii lwa Yúuda, na Músa si alusa veeneisi va Ijva fuma vari lukolwii ulo tuku.

¹⁵ Aya ^noolusa haaha ni kiweerwii yari, sa kwafumira mweeneisi wiingi ^iifwíne na Melikisedéeki.

¹⁶ Yeeye si aava mweeneisi kwa ulairiri wa kiwuntu wo tuuba lukolo lwaachwe tuku, maa kaa, ni kwa ngururu ja nkaasu yaachwe, ^ng'eene si iri daha saambulwa.

¹⁷ Sa Masáare ^Yari Mpeho yoonekya kikomi yoosea,
“Weewe ni mweeneisi kwa siku ^jisiina uhero,
kwa mwiitubiriro wa Melikisedéeki.” ✠

¹⁸ Jeyyo, Mulungu aseyya ulairiri ura wa ncholo sa ujáa usiina ngururu tuku, na kei, ujáa usiina kunáalo yoyoosi tuku.

¹⁹ Noo kusea, Miiró si iri daha kubweeyya kiintu chochoosi kikiimane tuku, maa kaa, haaha Mulungu atuheera kwiilaangya kwiingi ^kweene kwabooha kulookya. Na ko tweera kwiilaangya uko, tamuséesereraa Mulungu.

²⁰ Mpiindi Valáawi ^vavikwáa kuva veeneisi va Ijva, Mulungu si ilaháa chochoosi kwaavo tuku. Maa kaa, mpiindi Mulungu ^amaviikáa Yéesu ave mweeneisi ajáa amwiilahira,

²¹ ja ^vyeeene vyaandikwa Masáarii ^Yari Mpeho,
“Ijva ilaha
na si ari valandula miryungu yaachwe tuku,
‘Weewe ni mweeneisi kwa siku ^jisiina uhero.’ ”✠

²² Sa kulaha uko, Yéesu noo cha mahúúnda wa maháko uwo ^wabooha.

²³ Mahákwi wa ncholo, veeneisi va Ijva ni foo vajáa. Voovo si vatubáa kutumama murimo waavo tuku sa vakwyijáa. ²⁴ Maa kaa, sa viintu Yéesu ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero, yeeye kuva ari mweeneisi kwa siku ^jisiina uhero.

✠ 7:5 Laanga Uvalo 18:26; 2 Masáare ya Mpiindi 31:4-6. ✠ 7:11 Laanga Ufumo 28:1-3. ✠ 7:17 Laanga Sabúuri 110:4.

✠ 7:21 Laanga Sabúuri 110:4.

²⁵ Haaha yeeye atiite ngururu jo valamurirya kikomi, voosi ^vootamanya na kwa Mulungu ko tweera kwaachwe, sa yeeye ni nkaasu ari kwa siku ^jisiina uhero, na avalóomberaa siku joosi.

²⁶ Mweeneisi Mukulu ^ari jeyyo, asaakwa maatuku vii kuri suusu, sa yeeye ni muja na si atumama uvi wowoosi tuku. Mulungu amukera fuma kwa vaantu ^vatámamaa uvi, akamwaambukya fura kurumwii.

²⁷ Yésu si asaakwa atoole mpóryo kira siiku tuku ja veeneisi vakulu va Ijva. Voovo vajaa vasaakwa vatoole mpóryo sa uvi waavo, de vaseyye uvi wa viivaavo. Maa kaa, Yésu iitoola mpóryo kamudu vii hara musalábii sa uvi wa vaantu voosi.

²⁸ Sa Miiró yavikaa vaantu si ^vakiimana kuva veeneisi vakulu va Ijva. Maa kaa, siku ^jiri foo ^jikalooke, Mulungu ko laha amusaawula Mwaana waachwe ave mweeneisi ^akiimana kwa siku ^jisiina uhero.

8

Kirisitu ni Mweeneisi Wiitu Mukulu

¹ Kiintu kikuulu kulookya vyoosi vya kira ^toolusa ni iki, Mweeneisi wiitu Mukulu iikala mukono wa kulume wa ichuumbi ra ukulu ra Mulungu Mweenengururu ako kurumwii.

² Uko, amutámamiraa Mulungu Haantu Haaja na itibwii ro kiinamira ra kikomi ^rakovwa si kwa mikono ya vaantu tuku, maa kaa, ^rakovwa ni Mulungu Mweenevyoosi.

³ Kira mweeneisi mukulu asáawulwaa ni Mulungu, andootoola vilungulungu na mpóryo. Jeyyo Mweeneisi wiitu Mukulu wa Ijva ne asaakwa ave na kiintu cho mutoorera Mulungu.

⁴ Ngaari Yésu atuuba kiikala aha weerwii, ngaari si aava mweeneisi wa Ijva baa kiduudi vii tuku, sa kuri ihi weera kwatiite veeneisi va Ijva ^veene vatóolaa mpóryo ko tuuba Miiró.

⁵ Yara ^vatámamaa kura Haantu Haaja, ni kiintu cho tuubiririwa na murimírimí wa yara ^yatámamwaa kurumwii. Noo ^chooreka mpiindi Músa ^iimyáa neeja kajeenga itibu ro kiinamira, Mulungu ajaa amusea, “Kova kira kiintu ja ^vyeene nakoónekiirye yoosi luulwii.”☆

⁶ Maa kaa, Mulungu amuheera Kirisitu marimo wa kiweeneisi ^wabooha kulookya ura wa veeneisi va Ijva va kali, ja ^vyeene muháko ^mweene yeeye ni mukundikan’yi waachwe ^wabooha kulookya ura wa kali. Kei, muháko uwo mufya wavikwa mweeri ya mwaariryo wa kwiichuunga kwa Mulungu kura ^kwabooha kulookya.

⁷ Ngaari muháko wa ncholo ujaa wakiimana, ngaari si kwa saakwa muháko wa kaviri tuku.

⁸ Maa kaa, Mulungu ^akoone uvi wa vaantu asea,
“Teereri! Jeyyo noo ^vyeene alúusire IJVA,
siku kuja jiise,

niini vika ndiri muháko mufya,
na vaantu va Isiraeli,
na va Yúda.

⁹ Muháko uhu si uri kuva ja ura,
^nabweeyya na vala baaba waavo tuku,
mpiindi jira ^nijaa navakwaata mukono,
nkavafumya fuma isi ya Mísiri.
Voovo si vajaa vawoloki kwa muháko waani tuku,
ikyo noo ^chooreka navareka ja ^vyeene vari.

¹⁰ Siku ^jookuwa uhu noo muháko ^ndiri vika,

☆ 8:5 Laanga Ufumo 25:40; 26:30.

na vaantu va Isiraéli, aséire Ijáva.
 Viika ndiri miiro yaani miryuungwii yaavo,
 na kwitala ndiri mitimii yaavo.
 Káva ndiri Muluungu waavo,
 novo káva vari vaantu vaani.
 11 Si kúri káva na muuntu wo mukiindya mwiiwaachwe aantaange tuku,
 au kusiina ^ari musea mwiiwaachwe, 'Mutaange Ijáva' tuku.
 Sa kira muuntu káva ari aantaanga,
 kwaandira mudúúdiduudi fúuru mukúúlu.
 12 Sa niini sea ndiri nteendo jaavo mbi jasírire,
 si ndiri kumbukira kei úvi waavo vii kaa tuku."☆

13 Muluungu kati yoosea úhu ni "muháko mufya," ni koonekya iise, muháko wa ncholo ni wa kali. Haaha kiintu chochoosi ^kiri cha kali, chahiririrya, kisiina murimo wowoosi tuku, chasengeriire rimira.

9

Miiro ya Muháko wa Ncholo

1 Muháko wa ncholo újáa watiite ndairiri ^ng'eene vaantu vatuubáa mpíndi jo mwiinamira Muluungu, na Haantu Haaja ho mwiinamira Muluungu kúri íhi weeru.
 2 Kújáa kwatiite itibu ro kiinamira Muluungu. Iro itibu rijáa ratite vyúumba viviri. Chúumba cha ncholo kijáa chatiite kyaángo cho vikira kimuri na méesa yo vikira mikáate mbere ya Muluungu. Ikyo chúumba cha ncholo noo Haantu Haaja hasewáa.
 3 Aho itibwii ro kiinamira, kújáa kwatiite ipasía ^rakeráa chúumba cha ncholo na cha kaviri. Ikyo chúumba cha kaviri noo Haantu Haajahaaja hasewáa.
 4 Aho chúumbii cha kaviri, kújáa kwatiite masabáahu yo kuusirirya ng'óono ^jinyúkíraa. Kei kújáa kwatiite isandúku ra muháko ^reene rijáa rahakwa saháabu mavaru yoosi. Aho isandúkúwii, kújáa kwatiite nyiingu ya saháabu ^ng'eene ijáa na máana* na kújáa kwatiite nkome ya Harúuni ^ng'eene ijáa yaturika masaambi, na kei kújáa kwatiite mawye yaviri ^meene yajáa na Miiro Ikimi ya muháko.☆
 5 Mweeri ya iro isandúku, kújáa kwatiite sanáamu ja makerúubi, noo kusea viúumbe vya kurumwii ^viri na mabava, ivyo vyoonekyáa Muluungu amwaari aho. Mbava jaavo jijáa jakunikirira ikubiko ra isandúku ^riséwaa ichuumbi ra mbavariri kúuntu Muluungu ^aséaa úvi wa vaantu wasírire.☆ Maa kaa, íhi si mpíndi yo variyula ivi viintu naasii tuku.
 6 Viintu ivi ^viri hamula kiimiwa neeja haantwii haavo, veeneisi va Ijáva viingiráa kira siiku na chúumbii cha ncholo noo ko tamama murimo waavo wo mwiinamira Muluungu.
 7 Maa kaa, ni mweeneisi mukúulu vii noo ^iingiráa na chúumbii cha kaviri, ne iingiráa kamudu vii kwa mwaaka. Na ajáa asaakwa iingire na sakami yo mutoorera Muluungu mpóryo yo seyya úvi waachwe na wa vaantu voosi ^vatamama úvi baa taanga tuku.
 8 Haaha, sa túuva ijo, Mutima Muja yookoonekya njira yo kiingira na Haantu Haajahaaja ikaari si inachungulwa tuku, mpíndi itibu ro kiinamira ra kali ^rikaari rootumika.
 9 Mirimo yoosi ^yatamamwáa hara itibwii, ni buuwo ^yoónekya ^vyeene masáare yajáa mpíndi ja muháko wa ncholo. Mpóryo ^vatoooláa kwa Muluungu, si jiri daha jirula mitima ^yiisiman'yaa mavi na maaja ya vaantu ^vamwiinamiraa Muluungu tuku.

☆ 8:12 Laanga Yereimia 31:31-34. * 9:4 máana: Ni chákurya ^cheene Viisiraéli varijáa mpíndi ^vajáa isi ya ibaláángwii. Laanga Kitábawii cha Ufumo 16. ☆ 9:4 Laanga Ufumo 25:10-16. ☆ 9:5 Laanga Ufumo 25:17-22.

¹⁰ Sa ndairiri ijo ja kiwuantu, jijaa jalusa vyooriya, vinywiwa, na kwijirula maviri, mirimo yoosi iyo ni ya weerwii vii, na ijaa imwaari furu mpindi Mlungu ari reeta mahaiko mufya.

Kirisitu noo Mporyo Yakiimana

¹¹ Haaha Kirisitu uja, yeeye ni Mweeneisi Mukulu wa viintu vyuja. Yeeye ingira, akatweera na itibwii ikulu ro kiinamira na rakiimana, si ratengeneshiwa ni vaantu na si iri kuri iki weeru.

¹² Aho, ingira kamudu vii na Haantu Haajahaaja. Si ingira kwa njira ya sakami ya mburi na ndama tuku, maa kaa, ingira kwa njira ya sakami yaachwe mweeneevyo sa yeeye mweeneevyo atununuula kwa siku jisiina uhero.

¹³ Mahakwii wa ncholo, vaantu vari na njeo vajirulwaa mivirii kwa njira yo nyinyirirwa sakami ya mburi, sakami ya njiku, na mavu ya ndama ija yachimikirwe.

¹⁴ Maa kaa, sakami ya Kirisitu yatite ngururu manumunu kulookya sakami ya nchúwo. Sa kwa njira ya Mutima wa siku jisiina uhero, Yesu itoola kwa Mlungu ja mporyo isiina lukwaalo loloozi. Sakami yaachwe yajirulaa mitima yiitu yisiman yaa mavi na maaja, kwa yara yarétaa inkwya, sa tumutamamire Mlungu Ari Nkaasu.

¹⁵ Sa jeyyo, Yesu noo mukundikan'yi wa mahaiko mufya sa vara vaanirirwa vahokere upaari wa siku jisiina uhero ura Mlungu iichuunga vaheera ari. Sa Yesu aakwya sa avanunuule fuma uvii waavo vatamama isi ya mahaiko wa kali.

¹⁶ Sa kooni mututu aandikire vyeene maari jaachwe jiri gavwa, ijo maari si jiri gavwa tuku furu uwo mututu yooneke kikomi akwile.

¹⁷ Kira alairiya kuva kiri na ngururu kooni mututu aandika akwile, maa kaa, si kivijaa na ngururu vii kaa tuku kooni uwo mututu akaari mooyo.

¹⁸ Iki noo chooreka baa mahaiko wa ncholo uja usiina ngururu tuku furu kwiita sakami ya nchúwo.

¹⁹ Músa akahumale lusa kira alairiri wa Mlungu mbere ya vaantu voosi ja vyeene ija yasaakwa ni Miiró, ajaa atoola sakami ya ndama na ngulaata, maa akasaangya na maaji. Aho, ajaa anyinyirira iyo sakami kitábawii† cha Miiró, baa na vaantu voosi akavanyinyirira ko tumia mabaahira yari nkundu yachuungwa itáampii ra faai.

²⁰ Kuu, Músa yoovasea vaantu, "Iki noo sakami ya mahaiko wa Mlungu. Uwo mahaiko Mlungu alairiye mndookwaatya."✱

²¹ Viivyo, Músa anyinyirira sakami itibu ro kiinamira na saama joosi jitámikaa mpindi jo mwiinamira Mlungu.

²² Ko tuuba vyeene Miiró yalusa, kusengerera kira kiintu chasaakwa kijirulwe na sakami. Sa kooni sakami si yitikire, kusiina kusewa uvi wasirire tuku.

²³ Itibu na viintu vyoosi veeneisi va Ijéva vatumiyaa kamutoorera Mlungu mporyo, vijaa ni buuwo ya viintu viri kurumwii. Itibu na viintu ivyo, vyatalariwaa kwa njira ya sakami ya nchúwo, maa kaa, viintu vya kurumwii vyasaakwa vitalariwe ni mporyo yabooha kulookya sakami ya nchúwo.

²⁴ Kirisitu si ingira na Haantu Haaja hajeengwa kwa mikono ya vaantu tuku, kweene kuri buuwo ya Haantu Haaja kurumwii. Maa kaa, yeeye ingira kurumwii kweeneevyo, kuntu haaha yootaloombera mbere ya Mlungu.

²⁵ Kei, Yesu si ingira na kurumwii indookiitoola mporyo ko hindukirahindukira tuku. Yeeye si ingira ja mweeneisi mukulu viintu ingiraa Haantu Haajahaaja kira mwaaka ko toola sakami si iri yaachwe.

²⁶ Ngaari viri jeyyo, ngaari Kirisitu atirikira akwye kamema keende kumbwa kwa weeru. Maa kaa, yeeye mpindi iji jo kiimikirirya uja iitoole ave mporyo kamudu vii sa aseye uvi.

† 9:19 kitábawii: Laanga pícha ya kitábu cha ndiri, 2 Timotéo 4:13. ✱ 9:20 Laanga Ufumo 24:8.

²⁷ Ja ^vyeene kira muntu akwíjaa kamudu vii, na ^ari kukwya Muluungu amulamuriraa,

²⁸ viivyo Muluungu amutoola Kirisitu akwye ja mpóryo ya mara kamudu vii sa asumule irya ra uvi wa vaantu ^vari foo. Kei, Kirisitu kuja ari lwa kaviri, si jo sumula uvi wa vara ^vooowoojera na mpíima tuku, maa kaa, kajoovaheera ulamuriri.

10

Mpóryo ya Kirisitu Yakiimana

¹ Miiro ni buuwo ya masáare ^yabooha ^yookuja, yooyo si ayo masáare meeneevyo tuku. Noo ^chooreka ijo mpóryo ^ng'eene Miiro yalairirya jitoolwe ko hindukira kweene na mwaaka kwa mwaaka, si jiri daha baa kiduudi vii kaa tuku kuvajirula vaantu ^vootamanya noo mwiinamira Muluungu.

² Ngaari ijo mpóryo jadáhaa kuvajirula vaantu uvi waavo, ngaari vareka toola ijo mpóryo jaavo. Ngaari yaava jeyyo sa ngaari avo vaantu ^vamwiinamiraa Muluungu kwa njira yo tuuba Miiro, ngaari vahumala jirulwa kamudu vii. Kei ngaari mitima yaavo si ivatwáalaa na kiloongii vatiite uvi tuku.

³ Maa kaa, mpóryo ijo ^vatóolaa mwaaka kwa mwaaka, ni nkambukira ya uvi waavo vii.

⁴ Sa sakami ya nkabaako na ya mburi si iri daha kuseyya uvi tuku.

⁵ Noo ^chooreka Kirisitu ^akuje na kuri ihi weeru, amusea Muluungu, “Weewe si wasaaka mpóryo ja nchúwo tuku baa mpóryo jo chimika tuku, maa kaa, waanyimira neeja maviri.

⁶ Si weeriwa mutima ni mpóryo jo chimika tuku, kei si weeriwa mutima ni mpóryo jo seyya uvi tuku.

⁷ Aho, maa nkasea, ‘Nini nu aha, nuújire sa ntumame kusaaka kwaako, ee Muluungu, ja ^vyeene naandikirwa Kitáabwii cha Masáare ^Yari Mpeho.’”☆

⁸ Lwa ncholo Yésu asea, “Weewe si wasaaka na si weeriwa mutima ni mpóryo ja nchúwo, jo chimika na jo seyya uvi wa vaantu tuku.” Yeeye alusa jeyyo baa neembe mpóryo ijo jatoolwaa ko tuuba Miiro.

⁹ Aho, akasea, “Nini nu aha, nuújire sa ntumame kusaaka kwaako.” Sa jeyyo, aseyya muháko wa ncholo, akaviika muháko wa kaviri.

¹⁰ Na kwa kusaaka kwa Muluungu, suusu tabweeyyiwa tukava vaaja mbere ya Muluungu, ko tweera mpóryo iyo ya maviri wa Yésu Kirisitu, ^utoola kamudu vii na mpóryo ikakiimana.

¹¹ Ko tuuba muháko wa kali, kira siiku mweeneisi wa Ijva imáa kweene masabáahwii kutoola mpóryo ijo ^ng'eene si jidáhaa kuseyya uvi baa kiduudi vii kaa tuku.

¹² Maa kaa, Kirisitu iitoola mpóryo kamudu vii, kuseyya uvi kwa siku ^jisiina uhero. Aho, akatamanya noo kiikala mukono wa kulume wa Muluungu, haantu ha nyemi manamuna.

¹³ Uko amwaari yoowoojera vavi vaachwe vavikwe ja fibambari fyo vikira majeo yaachwe.

¹⁴ Kwa njira ya mpóryo imudu vii, avabweyya vakiimane vaantu ^voobweeyyiwa vave vaaja ni Muluungu.

¹⁵ Ne Mutima Muija yookoonekya kikomi masáare aya kuri suusu ko tusea,

¹⁶ “Siku ^jookuja, uhu noo muháko ^ndiri vika na vaantu vaani, aséire Ijva.

Vika ndiri miiro yaani mitimii yaavo, na kwiitala ndiri miryuungwii yaavo.”

17 Kei oongererya akasea,
 “Si ndiri kumbukira kei uvi waavo vii kaa tuku,
 na nteendo jaavo jo wuna miiro tuku.”✠

18 Kooni Mulungu avaséire uvi waavo wasírire, kusiina cho bweyya tutoole mpóryo sa uvi tuku.

Tundooyimirirya

19 Vanaviitu kwa njira ya sakami ya Yéesu, suusu ni húuru tari kwiingira na Haantu Haajahaaja baa woowa tuku.

20 Kwa ihi njira ya maviri na nkaasu, atuchungurira twiingire mbere ya Mulungu ko tweera rira ipasia, noo kusea, maviri waachwe.

21 Kei, tatiite Mweeneisi Mukulu kulookya iimirira nyumba ya Mulungu.

22 Haaha tundooramanya na mbere ya Mulungu na mitima myeeru, na kuruma kwakiimana, sa Mulungu atujirala kwa njira yo tanyinyirira sakami ya Yéesu mitimii. Abweyya jeyyo, sa mitima yiitu mivi, myeene itutwáalaa na kiloongii, ijirulwe. Kei, miviri yiitu Mulungu iyooya kwa maaji yabooha.

23 Haaha tukwaaty kumwiilaangya Kirisitu uku tulúusaa fuma mutimii, sa Mulungu yeeye iichuunga kutuheera ni wo kiilaangiwa.

24 Tundookiiririkana vyeene tundookiheera mitima, sa twiyyende na tundookiitamamira maaja suusu kwa suusu.

25 Kari tureke kundoolumana hamwi ja vyeene vaantu viingi vareka kundoolumana. Maa kaa, tutuube kundookiheera mitima suusu kwa suusu, sa tamányire siku yo hinduka Mweenevyoosi yasengeriire.

26 Kooni tatúbire tumama uvi ko keenda na kunu tamányire kikomi cha Mulungu, haaha kusiina mpóryo yachaala iri daha jirala uvi tuku.

27 Jeyyo, toochaala kuwojera kuheewa irya kwa Mulungu ro koofya, na mooto mweene uri vamala vaantu voosi vamusiitaa Mulungu.

28 Muuntu yoyoosi ura asiitaa Miiró ya Músa, ulawaa baa laangwa na riiso ra wuja tuku kooni kari na mashahidi vaviri au vatatu.

29 Iririkani! Ni irya riri jooli riima neeja kuheewa muuntu ura amuchwíire mati Mwaana wa Mulungu, na sakami yaachwe ya muháko yamubweyya ave muja mbere ya Mulungu? Kei ni irya riri jooli riima neeja kuheewa muuntu ura amuhintikiire Mutima Muja wa nduwo?

30 Sa tamányire Mulungu asea, “Kuriha kisási ni murimo waani, niini noo ndíhaa kisási.”✠ Kei asea, “Ijova valamurira ari vaantu vaachwe.”✠

31 Ni kiintu cho koofya maatuku vii kuwyyira mikonwii ya Mulungu Ari Nkaasu.

32 Kumbukiri siku jira ja ncholo mukamurume Kirisitu. Baa neembe mwaturyaa uturikiri mukulu, mwayimirirya uturikiri uwo.

33 Mpindi jingi mwaturikiriwaa no tukirwa mbere ja vaantu vari foo. Kei moonáa usungu hamwi na viivaanyu vara vabweyyiriwaa mavi ja ayo.

34 Mwavooneráa mbavariri vara vajaa manyololwii. Mwarumaa máari jaanyu jinyahirwe na kunu muri na cheeru sa mujaa mwamányire mwatiite máari yabooha kulookya, iyo ivijaa imwaari kwa siku jisiina uhero.

35 Sa jeyyo, kari mufweite kwiitema uko tuku, sa mwatiite kunáalo nkulu manumunu.

36 Moosaakwa muyimirirye sa mutuube kutumama kusaaka kwa Mulungu. Aho, hokera muri yara yoosi Mulungu iichuunga kuvaheera.

37 Sa Masáare Yari Mpeho yasea,
 “Uwo yookujja si ari chereva tuku.

✠ 10:17 Laanga Yeremía 31:33-34. ✠ 10:30 Laanga Nkumbukira ya Miiró 32:35. ✠ 10:30 Laanga Nkumbukira ya Miiró 32:36.

³⁸ Na muuntu waani ura muwoloki,
kwa ari nkaasu ko kuunduma.
Maa kaa, kooni muuntu arekire kuuntuuba,
si ndiri vyeenda ne tuku.”☆

³⁹ Suusu si turi ja avo vaantu ^vooreka kumutuuba Muluungu tuku, voovo ^voosira imalo. Suusu ni hamwi turi na vara ^vamura na ^voolamuririwa.

11

Kumuruma Muluungu kwa Vaantu va Muluungu

¹ Kumuruma Muluungu ni kutaanga kikomi yara ^tookilaangya fumira yari, na kuruma ni ya kikomi yara si ^tooyoona haaha.

² Ko ruma jeyyo, vala baaba wiitu vajaa vadumbirirwa ni Muluungu.

³ Kwa njira yo ruma, suusu tamanyire Muluungu umba kurumu na weeru kwa isaare raachwe. Kei tamanyire Muluungu umba viintu vyoosi ^vyoonekanaa, si kwa viintu ^vijaa vimwaari tuku.

⁴ Kwa kumuruma Muluungu, Abéli amutoorera Muluungu mporyo ^yabooha kulookya ya mwaanaavo Kaíni.☆ Sa mporyo iyo, Muluungu oonekya kikomi Abéli abweyyiye vyabooha, na sa kuruma kwaachwe, Muluungu asea Abéli ni muwoloki. Abéli aakwya, kuruma kwaachwe ni kiintu ^chootulaira naasu, ^vyeene tasaakwa tumurume Muluungu.

⁵ Kwa kumuruma Muluungu, Enóoki asumulwa na kurumwii baa kukwya tuku. Si oonekana kei tuku, sa Muluungu amumulwa na kurumwii. Mpindi Muluungu ^ajaa akaari musumula, yoonekana kikomi Enóoki amweerya Muluungu matima.☆

⁶ Kusiina muuntu ^ari mweerya Muluungu matima tuku, kooni asiina kuruma. Kira muuntu ura ^yootamanya noo mwiinamira Muluungu, yoosaakwa arume Muluungu amwaari na avahéeraa vilungungu vara ^vamusáakiraa.

⁷ Kuruma, kujaa kwabweeyya Nuhu ave na matu kwa Muluungu, Muluungu akamuluma kutu kwa yara si ^anoona, ^yasaakaa yafumire. Yeeye akatengenesha safina sa Muluungu amulamurirye yeeye Nuhu na kaaya yaachwe.☆ ^Akabweeyye jeyyo, Nuhu oonekya vaantu va weeru vara si ^vamura, heewa vari irya ni Muluungu. Kwa kuruma kwaachwe, Nuhu ajaa ahokera uwoloki fuma kwa Muluungu.

⁸ Kuruma, kujaa kwabweeyya Aburaháamu ave matu kwa Muluungu, Muluungu ^akamusee iinuke fuma isi yaachwe, atamanye na isi ^ng'eene Muluungu luu akamuhire, ja ^vyeene amulaha. Aburaháamu ajaa asaamira na isi iyo kunu si yootaanga kuntu ^yootamanya.☆

⁹ Kuruma, kujaa kwabweeyya Aburaháamu iikale ja mayeni isi iyo ^ng'eene Muluungu ajaa iichuunga kumuheera. Yeeye iikala matibwii na viivyo vala Isaka na Yaakúupu viikala matibwii. Baa voovo vajaa vahokera kwiichuunga kukura ^kweene Aburaháamu ajaa ahokera.

¹⁰ Aburaháamu ajaa abweeyya jeyyo, sa iilaangyaa kiikala ari múujii ^uri na myaariryo ^yabooha, ^yiimiwa neeja na ^yajeengwa ni Muluungu mweeneevyo.

¹¹ Kuruma, kujaa kwabweeyya Sáara aheewe laviro lo vyaala mwaana na Aburaháamu, baa neembe yeeye ajaa adalaha munamunu na ajaa muumba.☆ Sáara ajaa aruma Muluungu ni wo kiilaangiwa, tamama ari yara ^ajaa iichuunga kutamama.

¹² Jeyyo, kwa njira ya muuntu uwo umudu, baa neembe yeeye ajaa moosi munamunu, vavyaalwa vaantu ^vari foo ^veene si vari daha valwa, ja nyényeeri ja kurumwii au isaare ra mbarimbari ya mayiya.☆

☆ 10:38 Laanga Habakúuki 2:3-4. ☆ 11:4 Laanga Ncholo 4:3-7. ☆ 11:5 Laanga Ncholo 5:24. ☆ 11:7 Laanga Ncholo 6:11-22. ☆ 11:8 Laanga Ncholo 12:1-2. ☆ 11:11 Laanga Ncholo 18:11-14. ☆ 11:12 Laanga Ncholo 22:17.

13 Vala baaba avo voosi vaakwya kunu vooruma Mulungu vaheera ari yara iichuunga kuvaheera. Mpindi vajaa nkaasu, si vayahokera tuku, maa kaa, vayoonaa kwa kuli na vavyeendaa. Voovo vajaa valusa mbere ja vaantu ni vayeni na ni valooki kuri ihi weeru.

14 Sa vaantu valusaa jeyyo, voonekyaa kiweerwii ni saaka viise kuva na isi yaavo veeneevyo.

15 Ngaari viiririkanaa isi yaavo kuntu vafuma, ngaari vadaha hinduka na kwaavo.

16 Maa kaa, vaantu avo viiririkanaa isi yabooha kulookya, isi ya kurumwii. Ikyo noo chooreka Mulungu si oonaa soni tuku mpindi vaantu avo voomwaanirira yeeye ni Mulungu waavo, sa yeeye aviimiryaa neeja muuji kara kurumwii.

17 Kuruma, kujaa kwabweeyya Aburahamu amutoole mwaana waachwe Isaka ave mporyo Mulungu akamuyere. Aburahamu ajaa ahokera kwiichuunga fuma kwa Mulungu mweeri ya Isaka, maa kaa, yeeye ajaa aruma kamutoola uhu mwaana waachwe wa mpeke, ☆

18 baa neembe Mulungu ajaa amusea Aburahamu, "Lukolo lwaako ni kwa Isaka luri fuma." ☆

19 Aburahamu ajaa aruma Mulungu atiite laviro lo mufufula Isaka. Kwa njira iyo, Aburahamu ajaa amuhokera kei Isaka, yeeye ajaa aava ja akwya, maa akava nkaasu kei.

20 Kuruma, kujaa kwabweeyya Isaka avatalarye vaana vaachwe, Yaakupu na Esau kwa yara yari fumira siku ja mbere. ☆

21 Kuruma, kujaa kwabweeyya Yaakupu akasengerere kukwya, avatalarye vaana vaviri va Yooséfu, ☆ na aho akamwiinamira Mulungu kunu iisikiriye nkomii yaachwe yo kiitumbairya. ☆

22 Kuruma, kujaa kwabweeyya Yooséfu akasengerere kukwya, aluse vyeene Viisiraéli vari fuma isi ya Misiri. Kei, ajaa avalairiya vasumale makufa yaachwe vakayataahe kuri isi ya Kanani. ☆

23 Kuruma, kujaa kwabweeyya vavyiri va Musa vamuvise kwa myeeri itatu akavyaalwe. Vajaa vabweeyya jeyyo sa Musa ajaa avyaalwa abooha, si voofa kuwuna alairiri wa mutemi wa Misiri tuku. ☆

24 Kuruma, kujaa kwabweeyya Musa akave mukulu, asiite kwaanirirwa mwaana wa muhinja wa Farao.

25 Yeeye ajaa asaawula kuturikira hamwi na vaantu va Mulungu kulookya kutunga viintu uvii kwa mpindi nduudi vii.

26 Musa ajaa oona kutukirwa sa Masia ni usungaati kulookya kuturya maaari ya kikomi ya mberii ya isi yoosi ya Misiri. Ajaa abweeyya jeyyo sa iilaangyaa vii vilungulungu Mulungu ari muheera siku jookuja.

27 Kuruma, kujaa kwabweeyya Musa iinuke fuma isi ya Misiri baa koofa nkalari ya mutemi tuku. Yeeye ajaa ayimirira sa ajaa ni ja yoomoona Mulungu si oonekanaa.

28 Kuruma, kujaa kwabweeyya Musa abweeyye ngovi ya Paasika na avalairiye Viisiraéli vahake sakami miimwii ya miryaango sa murimu muja uri looka no mala ndaambere, ure mala ndaambere ja vaana valume va Viisiraéli. ☆

29 Kuruma, kujaa kwabweeyya Viisiraéli vafirire mayiya ya Shamu na mawulu ja vaantu vooyeenda kuri isi yuma. Maa kaa, Vamisiri novo vakabweeyye jeyyo, maaji yajaa yavakunikirira. ☆

30 Kuruma, kujaa kwabweeyya Viisiraéli variingirire lukaande lwa muuji wa Yiriko kwa siku mufungati, nowo waawya. ☆

☆ 11:17 Laanga Ncholo 22:1-19. ☆ 11:18 Laanga Ncholo 21:12. ☆ 11:20 Laanga Ncholo 27:27-29, 39-40. ☆ 11:21 Laanga Ncholo 48:15-16, 20. ☆ 11:21 Laanga Ncholo 47:31. ☆ 11:22 Laanga Ncholo 50:24-25. ☆ 11:23 Laanga Ufumo 1:22; 2:2-3. ☆ 11:28 Laanga Ufumo 12:7-13. ☆ 11:29 Laanga Ufumo 14:21-31. ☆ 11:30 Laanga Yooshua 6:8-20.

³¹ Kuruma, kujáa kwabweeyya Raháabu muhéngéeti, adiire kuulawa hamwi na vaantu si ^vamuraúmaa Muluungu. Ajáa ahona sa viintu si avateengya vuurikiriri va Kiisiraéli ja vavi, maa kaa, avateengya na mwiikalo mhuja.✧

³² Che ndiri lusa kei? Nsiina múuda wo lusa kuruma kwa Gideóoni, Baráaki, Samúsoni, Yéfuta, Daúdi, Samwéli na valáli na matwe va Ijéva tuku.

³³ Kwa kuruma kwaavo, vaantu ava vasiindáa nkoondo ^ng'eene valwijáa na vatemi va isi jingi. Kei, ava viimiríáa isi yaavo kwa uwoloki na vahokeráa yara Muluungu ^ajáa iichuunga kvaheera. Kei, vingi vajáa vatiite ngururu jo tunika milomo siimba.

³⁴ Sa kuruma kwaavo, varimyáa mooto ^wahumba, vaneháa kuulawa na nyaasuka. Vajáa vasiina ngururu tuku, maa kaa, Muluungu avahéeraa ngururu jo siinda nkoondo no vakibirya valwi nkoondo ^veene vafumáa isi jingi.

³⁵ Kuruma, kujáa kwabweeyya vaantu vaki vamwi vahokere vaantu vaavo ^vaakwya vafúfukire. Vingi vaturikiriwáa na vajáa vasiita krekere vave húuru, sa Muluungu avafufule na avahere mwiikalo ^wabooha kulookya.

³⁶ Vamwi vasekererwáa na vavawáa na mijeléedi. Vamwi vachuungwáa na minyololo na vavikwáa minyololwii.

³⁷ Kei, vamwi vavawáa na mawye fúuru vakakwya, vamwi vasatulwáa na misuméeno kati na kati na vamwi vuhlawáa na nyaasuka. Vamwi vajáa ni vakiva, viivikiráa ndiri ja muundi na mburi na vajáa vasiina kiintu tuku. Vaturikiriwáa na vabweeyiriwáa mavi ^yari foo.

³⁸ Vatulatuláa isi ja mabaláángwii na njuulwii, na viikaláa mpáángii na maduundwii. Vaantu avo vajáa vabooha maatuku vii, weeru si ijáa yima neeja kva novo tuku.

³⁹ Baa neembe vaantu voosi avo ^veene tookoonekya kikomi vajáa vamuruma Muluungu, baa jeyyo, voovo si vahokera ^meene Muluungu ajáa iichuunga kvaheera tuku.

⁴⁰ Vyaava jeyyo, sa Muluungu ajáa atwiimirya neeja suusu na voovo viintu ^vyabooha maatuku, sa tukiimane hamwi.

12

Tutumame ja ^Vyeene Yéesu Atumama

¹ Haaha sa viintu tariingirirwa ni mpuka nkulu munumunu ya vaantu ^voonekya kuruma kukulu, taseyye vyoosi ^vyootukitira na tareke avi ^wootabweeyya tuwye. Na tumanyike kutija itíjo ^riri mbere yiitu ko yimirirya.

² Tundoomulaanga Yéesu, sa yeeye noo ^atuchungurira njira tundoomuruma Muluungu. Kei, yeeye noo ^yootuheera matima sa tutuube kumuruma Muluungu fúuru kukiimana. Yeeye ayimirirya inkwya hara musalábii baa kooni tuku, sa cheeru ^cheene kijáa mbere yaachwe. Yeeye iikala mukono wa kulame wa ichuumbi ra kitemi ra Muluungu.

³ Hooni iririkani yara Yéesu ^alumana noyo kufuma kwa vaantu vavi na yeeye ayayimirirya, sa mudiire katala kumuruma Muluungu mitimii yaanyu na mumareke.

⁴ Baa neembe mulwijaa kuusiinda avi, si munaalwa fúuru mwiite sakami yaanyu tuku.

⁵ Eri, mwarimirya masáare yo vaheera matima yara Muluungu ^avasea nyuunyu ja vaana vaachwe wuu? Muluungu asea jei,

“Mwanawaani, Ijéva ^ari kuwolola mwiikalo waako,
kari uchwijaa mati tuku.

^Ari kudalavya,

kari usóvaa matima tuku.

⁶ Sa Ijéva amuwólolaa mwiikalo muuntu ura ^amweenda,

na amuláiraa chiiru kira muuntu,
^amuhókeraa akava mwaana waachwe.”✧

⁷ Haaha yimiriryi uturikiri mpiindi Muluungu ^yoovawolola mwiikalo waanyu. Ni bweeyya iise jeyyo sa nyuunyu ni vaana vaachwe. Eri, kwatiite mwaana si ^awólolwaa mwiikalo waachwe ni taáta waavo wuu?

⁸ Muluungu avawólolaa vaana vaachwe voosi. Kooni Muluungu si yoovawolola mwiikalo waanyu, mutaange nyuunyu ni vaana va uluri, si vaana vaachwe tuku.

⁹ Kei suusu voosi tatiite vala baaba va maviri, avo vatuwólolaa mwiikalo wiiswi, na suusu tavanyemyáa. Eri, si tasaakwa twiivike isi ya Muluungu Taáta wiitu wa kurumwii kulookya sa tave nkaasu tuku wuu?

¹⁰ Vala taáta wiitu va maviri vatuwólolaa mwiikalo wiiswi kwa mpiindi nduudi sa vatoonekye vira ^voonáa ni viija. Maa kaa, Muluungu yootuwolola mwiikalo wiiswi sa kúnáálo yiiswi na tave hamwi ne wuujii waachwe.

¹¹ Kusiina muuntu ^avyeénda mpiindi ^yoowololwa mwiikalo waachwe tuku, kiri vyoova jeyyo, avisúulaa. Maa kaa, vara ^varúmaa kuwololwa jeyyo, avo vavyaalaa ndiwa ja mwiikalo muuja na uwoloki.

¹² Sa jeyyo, fafyi mikono yaanyu ^iri na nkamamáangi, na machwaamiro yaanyu ^yaakwa iyandiyandi.✧

¹³ Mandooyeendera njirii ^yawoloka✧ sa vara majeo yaavo ^yaakwa iyandiyandi vadiire kunguvala na vawye, maa kaa, vahone.

Kumuteerera Muluungu

¹⁴ Haaha mandoomanyika kwiikala mwiikalo muuja na vaantu voosi. Kei mamanyike kuva vaaja mbere ya Muluungu mwiikalwii waanyu, sa kusiina muuntu si ^ari na uwo wuuja ^ari moona Mweenevyoosi tuku.

¹⁵ Mulaange neeja kari ji kuva na muuntu ^ari siindwa turya nduwo ya Muluungu tuku. Kei, mulaange neeja kari kuva na vaantu ^vari kuva ja miriri ya usungu ^itúrikaa kari nyuunyu tuku.✧ Sa muuntu ja uwo vajuuwa ari na bweeyya ari mitima ya vaantu ^vari foo ive na njeo.

¹⁶ Mulaange neeja kari muuntu ji ave muhanguti au si ^amunyemyaa Muluungu ja Esáau tuku. Yeeye avaa iyoombe kuva ndaambere kwaachwe sa chóorya cha mpiindi imwi vii.✧

¹⁷ Nyuunyu mwamányire baa mpiindi asaakáa hokera ira ntálarya, taáta waavo ajáa asiita. Si aturya nkalo yo valanduka fuma uvii tuku, baa neembe Esáau ajáa arira manumunu, taáta waavo si amutalarya tuku.✧

¹⁸ Nyuunyu si mwafika Luulwii lwa Sináai lura ^luri daha koonwa noo kwaatwa tuku. Si munafika luulwii ulo ^lukóreráa mooto, ^luri na kilwiirya kikulu na ihumbuuto ikulu tuku.

¹⁹ Nyuunyu si mwafika haantu Viisiraéli ^vajáa vateera marimu yoorira na sawúti nkulu ya Muluungu tuku. ^Vakateere sawúti iyo, Viisiraéli vajáa voofa maatuku, vakamuloomba Músa voosea, kari Muluungu indoolusika novo kei tuku.✧

²⁰ Valúusa jeyyo, sa si vadaha yimirirya alairiri ^mweene Muluungu alairiryáa tuku, yoosea, “Baa kooni ni nchúwo au ni muuntu ^ari saasya lulu ulu, yoosaakwa avawe mawye akwye.”✧

²¹ Yoosi ^yafumira Luulwii lwa Sináai yoofyáa maatuku, baa Músa ajáa asea, “Nootetema maatuku sa nookoofa.”✧

✧ 12:6 Laanga Mpíri 3:11-12. ✧ 12:12 Laanga Isáaya 35:3. ✧ 12:13 Laanga Mpíri 4:26. ✧ 12:15 Laanga Nkambukira ya Miiri 29:18. ✧ 12:16 Laanga Ncholo 25:27-34. ✧ 12:17 Laanga Ncholo 27:30-40. ✧ 12:19 Laanga Ufumo 20:19-21; Nkambukira ya Miiri 5:25-27. ✧ 12:20 Laanga Ufumo 19:12-13. ✧ 12:21 Laanga Nkambukira ya Miiri 9:19.

²² Maa kaa, nyuunyu mwafika Luulwii lwa Sayúuni, Yerusaléemu ya kurumwii. Múuji uwo ni múuji wa Muluungu ^Ari Nkaasu. Uko múujii mirimu miija mayana na mayana yijiinga iri na cheeru.

²³ Nyuunyu mwafika mpukii ya vaantu ^vamuruma Yéesu va ncholo. Marina ya vaantu ava yaandikwa kurumwii. Mwafika mbere ya Muluungu, yeeye ^ari Mulamuli wa vaantu voosi na mbere ya mitima ya vaantu vaaja ^veene Muluungu avakiiman'ya.

²⁴ Nyuunyu muja na kwa Yéesu, yeeye ni mukandikan'yi wa muháko mufya, yeeye avamyahira sakami yaachwe sa uvi waanyu, si ja sakami yo riha kisási ya Abéli tuku.*

²⁵ Laangi neeja, kari mundoosiita kumateerera Muluungu mpiindi ^yoolusika tuku. Kooni voovo si vaneha kulairwa chiiru ^vakamusiite Músa mpiindi ^avalumáa kutu aha weerwii, jooli suusu tiri hona kooni si toomateerera Muluungu yeeye ^yootulama kutu fuma kurumwii?

²⁶ Mpindi jira Muluungu ^alusika fuma Luulwii lwa Sinái, weeru yoosi ijáa yasingisika. Maa kaa, haaha iichúngire, “Kamudu kei, si ndiri singisya weeru vii tuku, singisya ndiri baa kurumwii.”*

²⁷ Isáare iri “kei” roonekya viintu vyoosi Muluungu ^umba kari ihi weeru, singisiwa viri na seyyiwa viri, sa vichaale vira si ^visingisikaa.

²⁸ Jeyyo, tundoomuumba Muluungu sa tooheewa utemi si ^usingisikaa. Tundoomwiinamira Muluungu kwa njira ^imweéryaa mutima, kuu tookiikiimya na isi na toomanyemya.

²⁹ Sa Muluungu wiitu ni ja mooto ^wahumba ari, mooto uwo wachimikaa na wamálaa kamwi.*

13

Viintu ^Vimweéryaa Muluungu Mutima

¹ Kwiiyenda kinduu, koosaakwa kutuube.

² Mutuube kuvateengya vayeni, sa ko bweeyya jeyyo, vaantu vamwi vajáa vateengya mirimu miija ya Muluungu baa taanga tuku.

³ Mandoovakumbukira vara ^vachuungwa manyololwii, mave ja mwachuungwa hamwi novo. Mandoovakumbukira vara ^vooturikiriwa, mave ja mooturikira hamwi novo.

⁴ Ilóla rasaakwa rinyemiwe ni vaantu voosi, kei muki na mulume vanehe uhanguti, sa Muluungu vaheera ari irya vahanguti voosi.

⁵ Kari mave mweenda mpía tuku, maa kaa, mandomookiinkima na vira ^muri novyo, sa Muluungu mweeneevyo asea, “Si ndiri kureka tuku, na si ndiri kurimirya tuku.”*

⁶ Iki noo ^chooreka toolusika ko kiitema toosea, “Mweenevvoosi noo nyambirirya yaani, si ndiri koofa kiintu tuku. Muuntu che ari kumbweeyya?”*

⁷ Mandoovakumbukira valongooli vara ^vavakiindya isáare ra Muluungu. Mandomookiirikana mwiikalo waavo na mandomootuubirirya kuruma kwaavo.

⁸ YéesuKirisitu ni yeeye u'ura, niijo, isiku na siku ^jookuwa ^jisiina uhero.

⁹ Kari mandomookumuririwa ni kira ukiindya mufya ^wiisimiresimire tuku, sa ngururu ja mitima yaanyu jafúmaa kari nduwo ya Muluungu na si kari miiro ya vyóorya tuku. Iyo si ivaámbirirya kiintu chochoosi tuku vara ^viitúubaa.

* 12:24 Laanga Ncholo 4:10-11. * 12:26 Laanga Hagáai 2:6. * 12:29 Laanga Nkumbukira ya Miiro 4:24. * 13:5 Laanga Nkumbukira ya Miiro 31:6, 8. * 13:6 Laanga Sabúuri 118:6.

¹⁰ Suusu tatiite masabáahu ^ng'eene veeneisi va Ijéva ^vamutámamiraa Muluungu itibwii ro kiinamira, si varekerwa vandoorya mpóryo ^ivúkwaa mweeri ya iyo masabáahu tuku.

¹¹ Kwa Miiró ya Músa, mweeneisi mukuuu atóolaa sakami ya nchúwo na atwáalaa na Haantu Haajahaaja ja mpóryo jo seyya uvi. Maa kaa, atóolaa nyama ja ijo nchúwo na ajichimikáa weerwii ya nkambi.

¹² Iki noo ^chooreka baa Yéesu aturikiriwa weerwii ya mutiryaango wa Yerusaleému, sa avabweeyye vaantu vave vaaja mbere ya Muluungu kwa sakami yaachwe.

¹³ Jeyyo, baa suusu toosaakwa tumutuube na weerwii ya mutiryaango, na tuyimirirye kutukirwa ja ^vyeene yeeye ayimirirya.

¹⁴ Tubweeyye jeyyo, sa aha weerwii tusiina múuji wa siku ^jisiina uhero tuku, maa kaa, toowoojera kwíingira múujii wa kurumwii uwo ^wookuuja.

¹⁵ Haaha kwa njira ya Yéesu, tundoomutoorera Muluungu mpóryo ya duumbi, noo kusea duumbi ^jitóolwaa kwa milomo yiitu suusu ^turúmaa irina raachwe.

¹⁶ Kari mureékaa kutumama maaja no kwiiyambirirya tuku, sa ijo noo mpóryo ^jimweéryaa Muluungu mutima.

¹⁷ Mave matu kwa valongooli vaanyu na mündootuuba yara ^voovawyiira, sa voovo noo voovarera nyuunyu baa katala tuku. Voovo, lúusa vari mirimo yaavo mbere ya Muluungu. Mave matu kwaavo sa vandootumama kuuu vari na cheeru, sa kooni si muri matu, tumama veende kuuu vari na usuuu na uwo murimo waavo si ukavaámbirirya chochoosi tuku.

¹⁸ Mutuube kutuloombera. Suusu tamányire mitima yiiswi si itutwáalaa na kiloongii tuku, na kira kiintu ^toosaaka tutumame kive cha uwoloki na cha nyemi.

¹⁹ Noovakalaamyá mündookuunoombera, sa mpinduke na kwaanyu chaangu.

Kuloomba

²⁰ Muluungu yeeye ^aréetaa mwiikalo muuua, amufufula Mweenevyoosi wiitu, Yéesu, Muríisi Mukuuu wa muundi, kei yeeye iita sakami yaachwe ^yiimya muháko wa siku ^jisiina uhero.

²¹ Yeeye Muluungu atuube kuviimirya neeja kira kiintu kiija cho vaambirirya mutumame vira ^asáakaa, abweeyye mitima yaanyu indootumama yara ^eenda kwa njira ya Yéesu Kirisitu. Nkongojima ive kwaachwe kwa siku ^jisiina uhero. Kikomi.

Lumbi jo Kiimikirirya

²² Vanaviitu noovakalaamyá mukwaatyee neeja aya masáare yo vaheera mutima ^naándikire kwa ukufi.

²³ Noosaaka mtaange Timotéeo mwaaniitu, achungurirwa fuma manyololwii. Kooni uujiire chaangu na kuuntu ^ndiri, kuujan'ya ndiri ne sa ji tavaluumbye.

²⁴ Mavaluumbye valongooli voosi na vaantu va Muluungu ^muri novo uko. Vaantu ^vamuruma Yéesu kuuu Itália vavalúumbiirye.

²⁵ Mweenevyoosi avaheere nduwo nyuunyu voosi.

Barúwa ya Yaakúupu Mulongooryo

Muuntu ^aandika barúwa iyi, ni Yaakúupu. Uhu Yaakúupu ni umwi wa vanduu va Yéesu ajáa (Matáayo 13:55). Yaakúupu uhu, si Yaakúupu mnduu wa Yooháani (Matáayo 4:21), au Yaakúupu sha Alufáayo (Matáayo 10:3) tuku. Mpindi ^aandikaa barúwa iyi, yeeye ni mulongooli wa vaantu ^vamura Yéesu uko Yerusaleemu ajáa (Mirimo ya Vatumwi 15:12-13). Paúli amwaanirira “Ngururyo” yo muruma Kirisitu (Vagalatia 2:9). Kati ya myaaka ya 62-69 keende Kirisitu ^avyaalwa, vavi va Kirisitu vajaa vamuulaa Yaakúupu sa kura kumuruma kwaachwe Yéesu Kirisitu. Na barúwa iyi Yaakúupu iyangika de ulawe.

Barúwa iyi, Yaakúupu avaandikira vaantu ^vamura Yéesu va Kiyahúudi ^veene vajaa vatija múuji wa Yerusaleemu, ^vakingirirwe ni Vayahúudi ^veene vajaa vamusiiita Yéesu Kirisitu. Ava noo ^vamuulaa Sitefáano (Mirimo ya Vatumwi 7:54-8:3). Vaantu ^vamura Yéesu avo vajaa viipasa isi joosi ja Yudeea, Samaria, Foinike na Siria (Mirimo ya Vatumwi 8:1; 11:19). Iki noo ^chooreka Yaakúupu avaahirira vaantu ava, “nkolo ikimi na iviri ^ng’eene jeenera weeru yoosi” (1:1).

^Cheene Yaakúupu avawuyira ava vaantu aha barúwii, ni kwimirira neeja kura kumuruma kwaavo Yéesu na kuvawuyira ^veene vari kiikala mpindi ja uturikiri (1:2-15). Avakaan’ya vaantu ^vamura Yéesu vareke kvasinanala vaantu (2:1-11). Alumirirya kumuruma kwaavo Yéesu koonekane ko tumama masáare maaja (2:14-26). Kei, avalairirya vandoolaanga neeja ndimi jaavo, kari varekere jikoreriye mooto si ^urímaa tuku (3:1-12). Kintu chingi ^alumirirya ni kumuruma Yéesu, kavaloombera valwiri na kuvahaka makuta valwiri kwa irina ra Mweenevyoosi (5:13-16).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi na kuyerwa 1:1-18

Kuteera na kutumama 1:19-27

Kari tundoosinanala vaantu tuku 2:1-13

Kuruma Yéesu koonekanaa kwa nteendo njija 2:14-26

Kwimirira lurimi na tooti ya kurumwii 3:1-18

Kari tave vijeengi na masáare ya weeru tuku 4:1-5:6

Tuyimirirye uturikiri na tundoolumba ko ruma 5:7-20

Lumbi ya Yaakúupu

¹ Yaakúupu, mutámwa wa Mulungu na wa Mweenevyoosi YéesuKirisitu, lumbi kwa nkolo ikimi na iviri ^ng’eene jeenera weeru yoosi.

Tooti na Kumwiilaangya Yéesu

² Ee vanaviitu eryi mitima kati ^mooyerwa kwa njira ^jiisimiresimire.

³ Nyuunyu mwamanyire kuyerwa kwa kuruma kwaanyu kwabwéeyaa mundahe kuyimirirya.

⁴ Kuyimirirya kwaanyu moosaakwa mukukiimikirirye, sa mave vaantu ^vakangaala kei ^vakimikirira, si ^mookehekerwa ni kintu baa kimwi.

⁵ Maa kaa, kooni umwi waanyu yoosova tooti, amuloombe Mulungu. Yeeye asiina itima tuku na avahéeraa voosi ^viri foo na kei Mulungu si avikaa ikuundi mutimii tuku, kumuheera ari.

⁶ Maa kati yooloomba ni mpaka arume baa kari ave na wiikovereri tuku, sa muuntu ^ari na wiikovereri ni ja ipúunta ra mayiya, rira ^risumwirwe ni mpeho no rutwarutwa kunu na kunu.

2

Kusinanala Vaantu

¹ Vanaviitu ^mumwiiláangyaa Mweenevyoosi wiitu YéesuKirisitu, Mweeneevyo wa Nkongojima, kari mufákulaa vaantu tuku.

² Baa ja tusee, kooni uújire muuntu na mwijiingwii waanyu, ^ari na péete ya saháabu na ^iirúwikire ingo ^jabooha, maa kei uje mukiva ^iisasavire ingo ^jasakahala, jooli mubwéeyaa?

³ Nyuunyu mumunyemyaa ura muuntu ^iirúwikire ingo ^jabooha na mumséaa, “Ikala aha haantu ^habooha,” na ura mukiva mumséaa, “Weewe ima hara,” au “Ikala aha isi ya ibambari ra majeo yaani.”

⁴ Eri, uwo si uri usinanali tuku wuu? Na kei, si uri ulamuli mavi fuma mitimii yaanyu tuku wuu?

⁵ Teereri vanaviitu va mutimii. Eri, Mulungu si avasaawula vakiva va ihi weeru vave vasúngaati vo mwiilaangya Yéesu na vahokere Utemi Mulungu ^iichuunga kavaheera vara ^vamweenda tuku wuu?

⁶ Maa kaa, nyuunyu moomuchwa mati mukiva. Eri, si avo vasúngaati noo ^vavoóndomereryaa no ^vatwaala na balásii tuku wuu?

⁷ Eri, si avo noo ^vahúntikiraa irina riija rira ^reene mwaheewa tuku wuu?

⁸ Kikomi, kooni mookimikirirya ura umwi wa Miiro ya kitemi ira ^yasea, “Mweende mwiiwaako ja ^vyeeene wiiyenda mweeneevyo,”[☆] tumama mwiise viija.

⁹ Maa kaa, kooni moosinanala vaantu, mataange bweeyya mwiise avi na ira Miiro valamurira yiise nyuunyu mwiiwúnaa.

¹⁰ Sa muuntu yoyoosi ura ^akwáataa Miiro yoosi, maa kaa, akasaambula umwi vii, uwo valwa ari asáambwíre Miiro yoosi.

¹¹ Sa ura ^mweene asea, “Kari uyéendaa na muki wa muuntu tuku,” kei asea, “Kari wúlaa tuku.”[☆] Sa jeyyo kooni si uyéendire na muki wa muuntu, maa kaa, wúlaire, weewe uwúnire Miiro.

¹² Sa jeyyo, luusiki no tumama ja vaantu ^muri lamurirwa ni Miiro ira ^ivafúmyaa kuntu ^moondomereriwa.

¹³ Sa kuheewa irya kusiina mbavariri kwa muuntu ura ^asiina mbavariri tuku. Maa kaa, mbavariri ya Mulungu veera iri mweeri ya kuheewa irya.

Kuruma na Kutumama Mirimo Miija

¹⁴ Ee vanaviitu kunáalo che kwatite muuntu kusea amuruma Yéesu na kuu si yoobweeyya viintu viija? Eri, kuruma uko ifaanaa kumulamurirye wuu?

¹⁵ Eri, baa ja kooni mwaaniitu au irumbu riitu avawa ni usava wa ingo au chákurya,

¹⁶ na umwi waanyu kooni amuséire, “Ukafika nkaasu, ukoota mooto nkaasu na ave na mwiikuto muja,” baa kumwaambirirya ingo na chákurya tuku, ni kunáalo che ^mwatite?

¹⁷ Noo jeyyo, kumuruma Yéesu baa kuva na mirimo ^itámanyany’yaa na kura kumuruma, uko kumuruma kwaakwa.

¹⁸ Maa kaa, muuntu umwi sea ari, “Weewe umwiiláangyaa Yéesu, na niini natámamaa mirimo miija.” Haaha hooni ndaira kumwiilaangya kwaako Yéesu baa kubweeyya viintu ^vitámanyany’yaa tuku, naani kulaira ndiri kumwiilaangya kwaani kwa mirimo yaani.

¹⁹ Uruma kwatite Mulungu umwi vii. Vyabooaha! Baa mirimu mivi yarúmaa na yatétemaa ni woowa.

²⁰ Eri, weewe muuntu muhoho, saaka wiise ulairwe kuruma kura si ^kutámanyany’yaa na mirimo si kiintu tuku wuu?

[☆] 2:8 Laanga Valáawi 19:18. [☆] 2:11 Laanga Ufumo 20:13-14; Nkumbukira ya Miiro 5:17-18.

²¹ Eri, baaba wiitu Aburaháamu si avalwa ni mawoloki sa kira ^atamama ^akamutoole mwaana waachwe Isaka ave mpóryo masabáahwii tuku wuu?

²² Koona wiise wuu? Kuruma kwa Aburaháamu kwatamanyan'yáa na mirimo yaachwe na ^vyeene kuruma kwaachwe kwakiimikiririwa ni mirimo ^myeene atamamáa.

²³ Jeyyo, yakiimikiririwa Masáare ^Yari Mpeho yara ^yasea, “Aburaháamu akamuruma Muluungu, sa jeyyo, Muluungu akamvala Aburaháamu ni mawoloki,”☆ ne aanirirwa kijeengi cha Muluungu.

²⁴ Mwiine wuu? Muuntu aválwaa ni mawoloki kwa mirimo yaachwe na si ko muruma Muluungu kookweene vii tuku.

²⁵ Noo jeyyo, baa Raháabu muhéngeeti, si avalwa ni mawoloki sa viintu avahokera vara vuurikiriri akavaambira vatweere na njira yingi tuku wuu?☆

²⁶ Ja viintu ^viri, kooni maviri usiina nkeeho, uwo waakwa, noo ^vyeene viri kwa muuntu ^amurúmaa Muluungu baa kubweeya mirimo ^itamanyan'yaa na kuruma kwaachwe tuku.

3

Lurimi

¹ Vanaviitu, kati yaanyu kari kundoova na vakiindya va isáare ra Muluungu ^vari foo tuku, sa mumányire siku ya ulamu Muluungu lo tulamirira ari suusu vyahumba kulookya vingi.

² Suusu voosi tahón'yaa kwa njira ^jiri foo ^jiisimiresimire. Kooni amwaari muuntu si ^ahón'yaa kwa yara ^alúusaa, uwo ni wa kikomi na adáhaa kwiimirira maviri waachwe woosi.

³ Tavíkíraa vipíini milomwii ya faráasi sa jindootuteera, kwa njira ijo tajilongoola miviri yaavo yoosi vuu.

⁴ Viivyo baa méeli, baa neembe ni nkúúla munumunu na yakándulwaa ni mpeho ^yahumba, yalóngoolwaa ni usukáani muduudi na yadómaa na kuntu kokoosi ^kweene mulongooli asáakaa idome.

⁵ Viivyo baa lurimi ni kintu kiduudi vii muvirii, maa kaa, chiíneengaa munumunu vii. Iririkane ^vyeene kotoo kaduudi kadáhaa mala isaka ra loovíwo.

⁶ Lurimi nolo ni mooto! Kati ya viintu vyoosi ^viri muvirii, lurimi noo weeru ya mavi. Lwamusáambulaa muuntu vuu na lwakóryaa mooto kari nkaasu yaachwe yoosi. Na loolo lwakóreriwaa mooto wa Jehénamu.

⁷ Vaantu vadáhaa temerera maka ja isekii na ja kaayii ja kira ivala, ndee ja kira ivala, viintu ^vitámbaalaa vya kira ivala na viintu vyoosi vya mayiyii, na vawaayya kuvitemerera vyoosi.

⁸ Maa kaa, kusiina muuntu ^adáhaa temerera lurimi ladiire lusa uvi tuku. Lurimi ni uvi si ^utúulaa. Kei lwamema kinyéruumbe ^chuúlaa vaantu.

⁹ Kwa lurimi tamadúumbaa Ijva Taáta wiitu. Na kei kwa lulo lurimi, twajúmíraa vaantu. Avo vaantu vumbwa ni Muluungu kwa buuwo yaachwe.☆

¹⁰ Mulomwii umwi, muumo tadúumbaa na tajúmaa. Vanaviitu, vyaviiha kuva jeyyo!

¹¹ Eri, nchóonko imwi ifaanaa ikafumya maaji ^yari mwerere na ^yari usungu wuu?

¹² Vanaviitu, musaambu watúungaa saitúuni wuu? Au musabíbu watúungaa saambu wuu? Noo viivyo, nchóonko imwi si iri daha fumya maaji ^yari mwerere na ^yari usangása tuku.

Tooti Ifúmaa Kurumwii

☆ 2:23 Laanga Ncholo 15:6. ☆ 2:25 Laanga Yooshúa 2:1-24; 6:22-25. ☆ 3:9 Laanga Ncholo 1:27.

¹³ Ni ani umwi waanyu ^ari na tooti na miryungu? Uwo oonekye ayo kwa njira ya mwiikalo waachwe muija na kwa mirimo yaachwe ^myeene atumamaa ko kiiheembererya na kwa tooti.

¹⁴ Maa kaa, kooni mitima yaanyu yamema kivina ^kiri na usungu na kuviihya inda, kari mwiivaa kipeembe tuku na kari mulusaa uloongo haantu ha kimáari tuku.

¹⁵ Tooti ^iri jeyyo, si ifúmaa kurumwii tuku ni kari weeru ifúmaa, si ya mutimii tuku na ni ya Irimu reeneevyo.

¹⁶ Sa kira haantu ^hari na kivina na muntu kwiilaanga yeemweene vii, aho, hatiite isoso na kira ivala ra uvi.

¹⁷ Maa kaa, tooti ^ifúmaa kurumwii ni uteréere iri, yeenda mwiikalo muija, yahola na yaviiririkanaa vaantu viingi, yalángaa na riiso ra wuija na yatiite ndiwa njija. Si isinanalaa vaantu tuku, na isiina uláahi tuku.

¹⁸ Vaantu va mwiikalo muija mpindi ^voohaanda mwiikalo muija ja mbeyu, vujaa joochwa uwoloki mbere ya Mweenevyoosi.

4

Kwiivika Isi ya Mlungu

¹ Nkoondo na wiitooli ni hai ^vyoofuma kari nyuunyu? Eri, si vyoofuma ulakwii ^woolwa nkoondo na miviri yaanyu tuku wuu?

² Moomerirya mati viintu na si moovipata tuku, jeyyo moosaaka mualae. Moova na kivina maa kaa, si mari pata vira ^moosaaka tuku. Jeyyo, mookiitoola na moolwa nkoondo. Musovire sa si moomuloomba Mlungu tuku.

³ Mpindi ^mooloomba si moopata tuku sa viintu ^vyoobweeyya maloombe, ni vivi. Mooloomba sa mukiimikirirye ulaku waanyu.

⁴ Nyuunyu ^muyéendaa na vaki na valume va vaantu, si mumányire kuva kijeengi na weeru ni kuva mavi na Mlungu tuku wuu? Sa jeyyo, muntu ura ^yoosaaka kuva kijeengi cha weeru uwo arumire kuva mavi wa Mlungu.

⁵ Kari mwiisáaa Masáare ^Yari Mpeho yalusaa masáare aya ubweete tuku, “Mutima Mlungu ^aviika kari suusu, watweenda maatuku vii.”

⁶ Kikomi woowo, watoongereryaa nduwo. Noo ^chooreka Masáare ^Yari Mpeho yalusaa,
“Mlungu avakítiraa vara ^viivaa kipeembe,
maa kaa, avahéeraa nduwo vara ^viikimyya na isi.”☆

⁷ Haaha reeru, iviiki isi ya Mlungu. Ikúlu ra Mirimu Mivi risiiti noro vatija riri.

⁸ Museesereri Mlungu ne vaseeserera ari. Nyuunyu vavi! Reki tumama uvi. Kei jiruli mitima yaanyu nyuunyu ^mari kosikosi.☆

⁹ Oni usungu, riri na riri no myaaha. Laseko lwaanyu lavalandake lve kiro. Na kweerya mitima kwaanyu kve koonu usungusungu.

¹⁰ Kiimi na isi kwa Ijva, ne viinula ari.

Kwiilongowererya

¹¹ Ee vanaviitu, kari mwiilongowereryaa tuku. Muntu ^amulóngowereryaa mwiwaachwe vyaviiha au ^amulamuriraa, uwo alusaa Miiró ni mivi na iisinanalaa. Kati ^wookilamurira Miiró, na weewe si wiitubaa tuku, wavijaa wookilamurira.

¹² Ni Mlungu vii noo ^avika Miiró na noo Mlamuli. Ni yeeye vii noo ^adáhaa kulamurirya na kamala. Ha de haaha weewe uri ani furu umulamurire mukaaya waako?

Kwiivaa Kipeembe sa Masáare ^Yookuija

☆ 4:6 Laanga Mpíri 3:34; 1 Peéterí 5:5. ☆ 4:8 Laanga Sabúuri 24:3-4.

¹³ Haaha nteereri nyuunyu ^muséaa, “Isiku au lomutóondo doma turi na múujii umwi. Kwiikala turi uko mwaaka vuu toochurusha no turya kisapu.”

¹⁴ Maa kaa, si mamányire ^cheene kiri fumira lomutóondo tuku! Nkaasu yaanyu ni ya mpiindi nduudi vii. Nyuunyu ni ja muve, ^woónekanaa kwa mpiindi kiduudi na kiduudi warimira.

¹⁵ Kiri vyoolusa jeyyo, vyasaakwa mandoosea, “Kooni Mweenevyoosi avyeéndire, kwiikala turi na bweyya turi iri na rira.”

¹⁶ Maa kaa, nyuunyu si mbwéeyya jeyyo tuku, nyuunyu mwiivaa kipeembe no kiiyona. Kwiivaa kipeembe koosi uko kwaviha.

¹⁷ Muuntu yoyoosi ura ^amányire isáare riija ro bweyya na akareka karitumama, muuntu uwo abwéeyya uvi.

5

Kukaaniwa kwa Vasúngaati

¹ Haaha, teeri nyuunyu vasúngaati! Riri na ani ntáákwi, sa musengeriire kúngira uturikirii wa kikomi.

² Usúngaati waanyu woórire, na ingo jaanyu jabóntwírwebontwírwe ni nchli.

³ Saháabu na mpía jaanyu, jakwáatirwe ni kúutu. Kúutu iyo, kavatwaala iri na kiloongii, na kurya iri miviri yaanyu ja mooto. Nyuunyu mukángwíre máari siku iji jo herererya.

⁴ Laangi! Vatamami vaanyu voong’uula! Voovo varima na vaachwa mawunda yaanyu na kwa ukwaata si mwavariha tuku. Kung’uula kwaavo Ijva Mweenengururu akatéire.

⁵ Mwiibóheriirye aha weerwii kwa máari ^jiri foo na uláku ^uri foo. Mulungu asengeriire kavalamurira. Haaha mavíre ja ng’oombe ^jinénehire so sinjwa.

⁶ Nyuunyu mulúsire irya na mavúlaire vaantu vawoloki, novo si vavasitira tuku.

Kuyimirirya Uturikiri

⁷ Sa jeyyo, vanaviitu yimiriri fura siku ^ari kuuja Yéesu Mweenevyoosi. Laangi ^vyeeene murimi awóojeraa iwunda ritoole ndiwa ja kikomi ^jakangaala. Ayimirirya mbula ja mbere ya mwaaka na jo kiimikirirya mwaaka. ⁸ Baa nyuunyu moosaakwa mandooyimirirya na mitima yaanyu yime neeja, sa kuuja kwa Yéesu Mweenevyoosi kwasengeriire.

⁹ Vanaviitu kari mwiing’uriraa nyuunyu kwa nyuunyu tuku sa madiire lamurirwa ni Mulungu. Laangi, Mulamuli iimire mbere ya maryaango.

¹⁰ Vanaviitu valaangi valáli na mutwe vara ^valusikáa kwa irina ra Ijva ^vyeeene vayimirirya uturikiri. Nyuunyu vatuubiriri avo.

¹¹ Nyuunyu mwamányire, vara ^vayimirirya tavaválaa vatalariwa. Mwateera uyimiriri wa Ayúubu na mwateera kira ^cheene Ijva amatamamira siku jo herererya. Ijva atiite mbavariri na wuuja mukulu.☆

¹² Ee vanaviitu kulookya vyoosi, kari mwiiláhaa baa kwa kurumu au kwa weeru au kwa kiintu chiingi chochoosi tuku. Kooni muséire, “Hi” ive “Hi” na kooni muséire, “Tuku” ive “Tuku.” Kooni si moobweyya jeyyo heewa muri irya.☆

Kuloomba ko Ruma

¹³ Eri, kwatiite umwi waanyu ^yooturikira wuu? Uwo yoosaakwa amuloombe Mulungu. Eri, amwaari umwi waanyu ^ari na cheeru wuu? Uwo yoosaakwa imbe nyimbo jo duumba.

¹⁴ Eri, amwaari umwi waanyu ^alwíre wuu? Uwo yoosaakwa avaanirire vawosi va mpuka ya vaantu ^vamuruma Yéesu sa vamulombere na vamuhake makuta kwa irina ra Yéesu Mweenevyoosi.

☆ 5:11 Laanga Ayúubu 42:10-13. ☆ 5:12 Laanga Matáayo 5:33-37.

Barúwa ya ncholo ya Peéteri Mulongooro

Barúwa ya ncholo ya Peéteri, yaandikwa ni mutumwi Peéteri. Peéteri aandika barúwa iki kati ya myaaka ya 62-67 keende Kirisitu avyaalwa. Aandika kwa vaantu vumuruma Yésu voosi veene vajaa viipasa weerwii yoosi. Peéteri avaanirira vaantu vasaawulwa ni Mulungu, vayeni kuri iki weeru (1:1). Vamanyi va masáare vaséaa, Peéteri aandika barúwa iki mpindi ajaa múujii wa Róoma, múuji yeeye uyanirira Babéli (5:13).

Peéteri aandika barúwa iki kuvaheera mutima vaantu vumuruma Yésu viime neeja uturikirii vaturyaa so muruma Yésu (1:3-6; 5:10-11). Baa mwiikalo wa Yésu aha weerwii ni wa uturikiri aja. Sa jeyyo, vaantu vumuruma, kari vahwaalale tuku, ni mpaka vaturikire vii. Avasea ko tweera uturikiri, Mulungu avabwéeyya vave na kuruma kweene kuri na iyoombe ikulu klookya saháabu (1:7). Jeyyo, Peéteri avahera mutima vaantu vumuruma Yésu watuube yimirirya sa kuhherererya kwa weeru kwasengerire (4:7, 17).

Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Nkongojima ya ulamuriri wa Mulungu kwa Yésu Kirisitu 1:1-12

Mwiikalo wabooha na Yésu ni Iwe ra Nkaasu 1:13-2:12

Ukiindya kwa veenenyumba, vatuma, vaantu vaki na vaantu valume 2:13-3:7

Wimiriri wiisimiresimire wa kuri uturikiri 3:8-4:19

Ukiindya kwa vawosi na vatavana 5:1-11

Lambi jo kiimikirirya 5:12-14

Lambi

¹ Barúwa iki yafumire kuri niini Peéteri, mutumwi wa Yésu Kirisitu. Ni kuvaandikira niise nyuunyu mwasaawulwa ni Mulungu Taáta, nyuunyu mwamyaahika na mwiikalaa ja vayeni uko isi ja Póonto, Galatía, Kapadokía, Ásia na Bisínia.

² Mulungu Taáta avataanga na avasaawula nyuunyu keende aho kali, na ko tweera murimo wa Mutima Muija, avabwéeyiirye mave vaaja mbere yaachwe. Aya yatamamwa sa mave matu kwa Yésu Kirisitu, na yeeye avanyinyirire na sakami yaachwe.✱ Noovaloombera nduwo na mwiikalo muija uri foo.

Kuruma Kwaréetaa Nkaasu

³ Adumbwe Mulungu Taáta wa Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu! Kwa kulaanga na riiso ra uija kwaachwe kukuulu, atabweeyya tuvyaalwe ufya ko mufufula Yésu kufuma kwa vaakwya. Haaha tatiite kwiilaangya kuri nkaasu kwa siku jisiina uhero.

⁴ Jeyyo, tookiilaangya kuhokera nkaasu fuma kwa Mulungu ira si iri koola, au kusaambuka au kuhirirya, ira yavikwa kurumwii sa nyuunyu.

⁵ Na Mulungu kwa ngururu jaachwe, yoovimirira kwa kuruma kwaanyu, mpaka mahokere uwo ulamuriri wahumala uri koonekiwa siku jo kiimikirirya.

⁶ Haaha vyeendi sa ntálarya ijo, baa neembe ifanaa muvisule mpindi nkufi jookuija, ko yerwa kwiisimiresimire.

⁷ Kuyimirirya kwa kuyerwa uko, kóonekyaa kuruma kwaanyu ni kwa kimáári. Kuruma kwaanyu kwayérwaa ja chuuma cha saháabu viintu kiyérwaa na mooto. Kumuruma Mulungu kwabooha klookya saháabu sa yooyo yasúsukaa. Sa jeyyo, Yésu Kirisitu vaheera ari nyuunyu nkongojima na nyemi, nyuunyu mooyimirirya mpindi ari uija na ari kiivariyula.

✱ 1:2 Laanga Vaeburania 9:18-21.

⁸ Nyuunyu mwamweenda, baa neembe si munamoona. Baa neembe si munamoona haaha, mwamuruma. Jeyyo mwatite cheeru cha nkongojima ^chalookerera munumunu,

⁹ sa viintu mwahokera ulamuriri wa nkaasu yaanyu, iyo noo kiintu kikulu cha kuruma kwiitu.

¹⁰ Valáli na mutwe, vajáa valaanga maatuku vii uwo ulamuriri sa vutaange, vakalaala na mutwe nduwo ya Muluungu ^ng'eene ijáa sa nyuunyu.

¹¹ Mutima wa Masía ujáa na voovo na wavabweeyáa valaale na mutwe, Masía turikira ari, maa de ave na nkongojima. Avo valáli na mutwe vasaakira maatuku voosaaka vataange masáare aya ni naadi ^yari kuva na ni mweeri ya ani yari kuva.

¹² Muluungu ajáa avoonekya masáare ^meene valaaláa na mutwe si sa voovo tuku, maa kaa, ni sa nyuunyu. Na haaha Masáare Maaja aya, yavariyulwa kari nyuunyu ni vara ^vari lusa kwa njira ya Mutima Muija fuma kurumwii kwa Muluungu. Masáare ayo, noo yara baa mirimu muija ^yeenda kuyataanga.

Kuva Vaaja

¹³ Sa jeyyo, mwiimye neeja miryungu yaanyu, noo kusea, mündookiiyimirira, na muike kwiilaangya kwaanyu kari nduwo ^muri hokera mpiindi Yéesu Kirisitu ^ari variyulwa.

¹⁴ Mwiikale ja vaana va Muluungu na muve matu. Jeyyo, kari murúmaa kutuuba ulaku waanyu ura ^mujáa nowo mpiindi ja ukoókoyo tuku.

¹⁵ Maa kaa, muve vaaja kwa kira kiintu ^mutámamaa ja ^veene yeeye Muluungu avaanirira, ^ari muija.

¹⁶ Masáare ^Yari Mpeho yalusa, “Muve vaaja sa niini ndiri muija.”☆

¹⁷ Muluungu mumaaniriraa, “Ee Taáta,” kati moomaloomba, yeeye noo ^ari lamurira kira muuntu kwa mirimo yaachwe baa kusinanala tuku. Sa jeyyo muve na matu kari yeeye mpiindi iji ^mookiikala aha weerwii ja vayeni.

¹⁸ Ni lusa niise jeyyo, sa mwiikaláa mwiikalo ^waviiha ^mwapaala fuma kwa vala baaba waanyu. Haaha mwatángire, Muluungu si avanunuula fuma mwiikalwii uwo kwa viintu ^vihiririyaa baa ja mpía na saháabu tuku,

¹⁹ maa kaa, kwa sakami ^iri na nkongojima ya Kirisitu. Yeeye aava ni ja muundi ya mpóryo ^iri mpeho ^isiina lukwaalo.

²⁰ Muluungu amusaawula Kirisitu mpiindi da weeru si inaanda, maa kaa, haaha avariyurwe mpiindi iji jo kiimikirirya sa nyuunyu.

²¹ Kwa njira ya Kirisitu, mwamuruma Muluungu. Yeeye amufufula Kirisitu, maa akamuheera nkongojima nkulu. Jeyyo, kuruma kwaanyu na kwiilaangya kwaanyu ni kwa Muluungu kari.

²² Nyuunyu mwajirula nkaasu yaanyu kwa njira yo va matu kari ukiindya wa kimaári. Jeyyo, mwatite kwiiyenda kindu ^kusiina ukweembi, haaha iyendi kikomi fuma mitimii yaanyu.

²³ Mwavyaalwa ufya si ja vaana va taáta ^akwíjaa tuku, kari vyoova jeyyo, mwavyaalwa ni Taáta si ^akwíjaa kwa siku ^jisiina uhero kwa njira ya isáare ra Muluungu ^riri nkaasu, ^riri kuva rimwaari kwa siku ^jisiina uhero.

²⁴ Ja ^veene Masáare ^Yari Mpeho yalusa,
“Vaantu voosi ni ja masaambi vari,
na nkongojima yaavo ni ja malava ya isekii.

Masaambi na malava yanyáamalaa,

²⁵ maa kaa, isáare ra Ijova ni ra kikomi kwa siku ^jisiina uhero.”☆

Isáare iro noo isáare riija ra Yéesu Kirisitu ^reene mwavariyurirwa.

2

¹ Haaha reki *uvi* waanyu woosi, *uweere*, *ukweembi*, *kivina* na *kwiilongowererya*.

² *Muve* na *mpiima* na *masuus* ya *isáare* raachwe ra *kikomi*, ja *vaana* vaduudi viintu *^vari* na *mpiima* na *masuus* ya *vala íyo* waavo. Kooni *munywíre* *masuus* ya *matima*, tuuba *muri* *kula fúuru* *mulamuririwe*.

³ Haaha *mwatáangire* *mbavariri* ya *Yéesu* *Mweenevyoosi* ni *^yabooha*.✠

Vara ^Vasaawulwa ni Muluungu

⁴ *Yéesu* *Mweenevyoosi* ni *iwe* ra *nkaasu*. *Iwe* iro ro *jeengera ^rakwáataa* *nyuumba*, *vaantu* *varisiita*, *maa kaa*, *Muluungu* *arisaawula* na ni ra *iyoombe ikulu* *kwaachwe*. *Museesereri* *Yéesu*,

⁵ na *nyuunyu kava* *muri mawye* ya *nkaasu ^meene* *Muluungu* *yoojeengera* *nyuumba* ya *mitima*, *kei* *muri veeneisi* *vaachwe* *vaaja*. *Mundootoola mpóryo* ja *matima* *jira ^jimweéryaa* *Muluungu* *matima* *kwa njira* ya *Yéesu* *Kirisitu*. ⁶ Sa *Masáare ^Yari* *Mpeho* *yalusa*,

“*Laangi víika* *niise* *iwe* *uko* *Sayúuni*,

iwe *ikulu* *ra kichurii*, *^narisaawula* na ra *iyoombe ikulu*.

Na *yoyoosi ^ari* *riilaangya*,

si ari *kwiivairya mbiri* *tuku*.”✠

⁷ Sa *jeyyo*, *nyuunyu ^muriiláangyaa* *mwahumula* *koona* *iwe* iro ni ra *iyoombe ikulu*, *maa kaa*, *kwa* *vara* *si ^variiláangyaa*,

“*Iwe ^rasiitwa* ni *vajeengi*,
ravíre *iwe* *ra kichurii*.”✠

⁸ Na *kei*,

“*Iwe ^ribwéeyyaa* *vaantu* *viikunguvale*,
na mwaalaliwe *^uri hitahita* *vaantu*.”✠

Vookiikunguvala *sa si* *varuma* *rira* *isáare* *tuku*, ja *vira ^vyeene* *viimiriwa* *neeja* *keende* *aho kali*.

⁹ *Maa kaa*, *nyuunyu* *Muluungu* *avasaawula* *muve* *lukolo* *lwa* *vaantu* *vaachwe*, *veeneisi* *va* *kitemi*, *isi* *njija*, *kei* ni *vaantu* *vaachwe* *Muluungu* *mweeneevyo*. *Mwaanirirwa* *sa mavariyale* *mirimo* *yaachwe* *mijja*. *Yeeye* *avaanirira* *fuma* *kilwiiryii* *sa mwíngire* na *kiweerwii* *chaachwe ^chabooha*.✠

¹⁰ *Aho* *ncholo*, *nyuunyu* *si mujáa* *vaantu* *va* *Muluungu* *tuku*, *maa kaa*, *haaha* *muri* *vaachwe*. *Kei* *si mujáa* *manaturya* *riiso* *ra wúja* *ra* *Muluungu* *tuku*, *maa kaa*, *haaha* *mwaturya* *riiso* *ra wúja* *waachwe*.✠

¹¹ *Vijeengi* *vyaani* *naveenda*. *Noovaloomba* *nyuunyu ^muri* *vayeni* na *valooki* *va* *aha* *weerwii*, *nehi uláku* *wa maviri* *uhu* *^walwíjaa* *nkoondo* na *nkaasu* *yaanyu*.

¹² *Mundootumama* *mirimo* *mijja* *mbere* *ya* *vaantu* *si ^vamamányire* *Muluungu*, *sa* *kooni* *voosea* *nyuunyu* ni *vaantu ^mubwéeyyaa* *uvi*, *voone* *viintu* *vyaanyu ^vyabooha* na *vamanyemye* *Muluungu* *siku ^ari* *kúja*.

Kunyemya Valongooli Voosi

¹³ Sa *Mweenevyoosi*, *muve* *matu* *kwa* *wiimiriri ^wavíikwa* ni *vaantu*, *kooni* *matemi* *noo mukúúlu*,

¹⁴ *au* *kooni amuviika* *gávana*. *Sa* *matemi* *avatuma* *vandoovalaira* *chiiru* *vara* *^vatámamaa* *uvi* na *vavaduumbirire* *vara* *^vatámamaa* *viija*.

¹⁵ *Muluungu* *asáakaa* *mutumame* *maaja*, *sa* *mudungye* *milomo* *ya kikoókoyo* *ya* *vaantu* *vahoho*.

✠ 2:3 Laanga Sabúuri 34:8. ✠ 2:6 Laanga Isáaya 28:16. ✠ 2:7 Laanga Sabúuri 118:22. ✠ 2:8 Laanga Isáaya 8:14.

✠ 2:9 Laanga Ufumo 19:6; Isáaya 43:20-21. ✠ 2:10 Laanga Hósea 2:23.

¹⁶ Ikali ja vaantu ^vari na uhúuru, maa kaa, kari mündootumia uhúuru waanyu ja kiintu ^chookunikirira uvi waanyu tuku, mwiikale ja vaantu ^vamatámamiraa Muluungu.

¹⁷ Mnyemyi kira muantu, veendi vaantu ^vamura Yéesu Mweenevyoosi, moofi Muluungu na mnyemyi mutemi.

¹⁸ Nyuuny vatumami, mave matu kwa veenekaaya vaanyu kwa nyemi joosi, si vara veenekaaya ^vahola vii tuku, baa vara ^vahumba.

¹⁹ Iki noo ^kimweéryaa Muluungu mutima, muantu kuyimirirya uturikiri kantu yookoonerwa sa mutima ^wiisiman'yaa mavi na maaja wa Muluungu.

²⁰ Ni kánaálo che kwatite kutumama ^vyaviha na muturikiriwe? Maa kaa, kooni mooyimirirya uturikiri sa mwatumama maaja, iki ni kiintu ^kimweéryaa Muluungu mutima.

Kuturikira Hamwi na Kirisitu

²¹ Moosaakwa muyimirirye jeyyo, sa baa Kirisitu mweenevyo aturikiriwa sa nyuuny. Jeyyo, avarekera kiintu cho vabweyya nyuuny mumutuubirirye.

²² Yeeye si abweyya uvi tuku, na uweere si woonekana fuma malomwii waachwe tuku.✱

²³ Yeeye ^akatukirwe si ahindurira kituki tuku, ^akaturikiriwe si avumba tuku, maa kaa, yeeye iivika kwa ura ^alámulaa kwa uwoloki.

²⁴ Yeeye mweenevyo asumala uvi wiitu muvirii waachwe mweeri ya mati, kwa njira iyo, taakwa kwa viintu vya uvi, tadahe kwiikala kwa uwoloki. Ko vawa kwaachwe, nyuuny mwahoriwa.

²⁵ Nyuuny mujáa mwatuuba rimira ja muundi, maa kaa, haaha mwamaválandukiire Muríisi na Mulaangiriryi wa nkaasu yaanyu.

3

Ukiindya kwa Vaki na Valume

¹ Kwa njira yiiyo, nyuuny vaki mwiikiimye na isi ya valume vaanyu, sa kooni vamwaari vara si ^vamura Yéesu, varutwe ni mwiikalo wa vaki vaavo baa isáare tuku,

² ^vari laanga mwiikalo waanyu wa kikomi na wa nyemi.

³ Kwiibohererya kwaanyu kusive kwa weerwii vii, baa ja kusuka njwiri, kwiivikira viintu vya saháabu na kwiirwiika ingo tuku.

⁴ Maa kaa, kwiibohererya kwaanyu kave kwa wantu waanyu, kubooha si ^kusáambakaa na kutuula kwa mutima, kura ^kaválwaa kiintu cha kikomi mbere ya Muluungu.

⁵ Jeyyo, noo ^vyeeene viibohereryáa vaantu vaki vaaja va kali vara ^vamwiilaangyáa Muluungu. Avo viibohereryáa ko vateera valume vaavo.

⁶ Baa ja Sáara jei, amnyemyáa mulume waachwe Aburaháamu na amwaaniriráa mweenenyumba. Haaha nyuuny mavíre vaana va Sáara, kooni mabwéeyiirye viija bila yo koofa kiintu chochoosi.

⁷ Viivyo nyuuny valume, mwiikale na vaki vaanyu kwa nyemi, kantu mootanga vaki vaanyu ni teketeke ^vari. Kei mündoovalaanga na nyemi, sa Muluungu avalaha voosi hokera mari nduwo ya nkaasu ^avaheera. Na aho, kulomba kwaanyu si kari hitwahitwa tuku.

Kuturikira ko Tumama Wujja

⁸ Kukiimikirirya, raanyu rive rimwi, mündookiiyonera mbavariri, mwiiyende kindu, mave ^mwahola na mündookikiimya na isi kati yaanyu.

✱ 2:22 Laanga Isáaya 53:9.

⁹ Kundoohindurira uvi kwa uvi tuku, au kituki kwa kituki tuku, maa kaa, nyuunyu hinduriri ntálarya. Ikyo noo ^cheene Muluungu avaanirira mundootamama sa mahokere ntálarya.

¹⁰ Sa Masáare ^Yari Mpeho yalusa,
“Muantu yoyoosi ura ^yoosaaka kwiikala vyabooha na ave na cheeru,
areke lusa vaantu, na uvaangu.

¹¹ Ni mpaka amanyike kureka uvi, atumame wuja,
asaakire mwiikalo mwa na atuube kiikala nowo.

¹² Sa miiso ya Mweenevyoosi,
yavaláangaa vara ^vabwéeyaa uwoloki,

na matu yaachwe,
yatéereraa kuloomba kwaavo.

Maa kaa, vara ^vabwéeyaa uvi,
avahéeraa ikochi.”☆

¹³ Ni ani ^ari vabweeyirya uvi kooni kira mpiindi moomanyika na mitima yaanyu kutumama wuja?

¹⁴ Maa kaa, kooni mari turikiriwa sa uwoloki ^mari nowo, nyuunyu mwatalariwa ni Muluungu. Jeyyo kari mavoófaa vaantu au kwiingira kivundu mitimii yaanyu tuku.

¹⁵ Maa kaa, mabweeyirya nkongojima Kirisitu, yeeye ave Mweenevyoosi mitimii yaanyu. Siku joosi, mave mwimire neeja kuuyirya muti ^ari vuurya kwiilaangya kwaanyu kara kari nyuunyu. Mundoobweeyya jeyyo kwa kuhola na nyemi.

¹⁶ Naanyu mave na mitima myeeru si ^itwáalwaa na kiloongii, sa yara masáare ^voovalongowererya nyuunyu na mwiikalo waanyu mwa ko kundikaniwa na Kirisitu, vakwaatiwe soni so valongowererya.

¹⁷ Ni lusa niise jeyyo, sa ni pwee kuturikira so tumama wuja, sa kooni kuturikira uko noo ^cheene Muluungu asáakaa, kulookya kuturikira so tumama uvi.

¹⁸ Sa Kirisitu ne aturikiriwa kamudu vii sa uvi, mawoloki sa vara si ^vari vawoloki, sa avareete nyuunyu kwa Muluungu. Muviri waachwe ukulawa, maa kaa, akafufulwa, akava nkaasu kwa njira ya Mutima.

¹⁹ Kwa jeyyo, atamanya noo kivaririra mitima ya vaantu haaha ^iri manyololwii.

²⁰ Vaantu ava si vajaa matu tuku aho kali mpiindi Muluungu ^awoojeráa ko yimirirya siku jira ja Nuhu mpiindi safiina ^yatengeneshiwáa. Na aho safiinii vaantu vake vii, noo kusea vaantu vanaani valamuririwa ko tweera maaji.

²¹ Na ayo maaji yoónekyaa ubatíiso ^mweene haaha woovalamurirya baa nyuunyu siku iji, si ko seyya kosu muvirii tuku, maa kaa, ja kulaha kwa mitima myeeru, si ^itwáalaa na kiloongii mbere ja Muluungu, kwa njira ya kufufuka kwa Yésu Kirisitu.

²² Yeeye atamanya na kurumwii na iikala mukono wa kulume wa Muluungu, na mirimu miija, na wiimiriri na ngururu joosi javiikwa isi yaachwe.

4

Mwiikalo ^Wamweéryaa Mutima Muluungu

¹ Haaha, sa viintu Kirisitu aturikira muviri, baa nyuunyu moosaakwa murume kuturikiriwa, kana mookwaatya muryungu waachwe ^ajaa nowo. Sa muti ^aturikira muvirii waachwe, iireka na uvi.

² Kwaandira haaha, mwiikalo ^wachihire aha weerwii, woosaakwa ulongoolwe ni vira ^veene Muluungu asáakaa, na si kwa uláku wa kiwantu tuku.

³ Sa siku ^jilóokire, mujaa mwatite mpiindi jo toosha jo bweeyya yara ^meene vaantu si ^vamamanyire Muluungu veenda kutumama, vara ^vayéendaa ja kúri, ^vari na uláku,

ureevi, ^vabwéeyaa ngovi ja kiláku, viintu ^viréevyaa, vina mbi na kwiinamira vidabalaíyo kiintu kivi mbere ya Muluungu.

⁴ Sa jeyyo, voohwaalariwa koonu nyuunyu si mootumbuuja hamwi novo kei tuku uvii, na sa jeyyo voovatakira.

⁵ Maa kaa, voovo kwiiluuusira vari vooveene kwa Yéesu Kirisitu, yeeye ^ahumula kwiima neeja kuvalamurira ^vari nkaasu na ^vaakwa.

⁶ Na iki noo ^chabweeyya Masáare Maaja yavariyulwa baa kwa vara haaha ^vaakwa, sa valamurirwe kuri miviri ja ^vyeene vaantu valámurirwaa, maa kaa, vave na nkaasu ja ^vyeene Muluungu ari kwa ngururu ja Mutima waachwe.

Kuuja kwa Yéesu Kwaséngerire

⁷ Kuherererya kwa viintu vyoosi kwaséngerire. Sa jeyyo, mave na tooti na mundookiiyimirira mpiima jaanyu sa mundookeesha chiriri chobu mooloomba.

⁸ Kulookya vyoosi, mundoomanyika kwiiyenda sa kwiiyenda, kwakúnikiriraa uvi ^uri foo.✧

⁹ Mundookiiteengya nyuunyu kwa nyuunyu, baa kwiing'uurira tuku.

¹⁰ Muluungu noo avahéeraa nyuunyu vaantu ^vamura wuuu. Na kira muuntu atumie uwo wuuu kuvalaanga viingi ja viimiriri va nduwo ^jiisimiresimire ja Muluungu.

¹¹ Muuntu yoyoosi ^yoosaaka luusika ni aluusike ja yooluusika masáare ya Muluungu meeneevyo. Yoyoosi ^yootumama, ni atumame kwa ngururu ^aheewa ni Muluungu, sa Muluungu abweeyiriwe nkongojima kwa kira kiintu kwa njira ya Yéesu Kirisitu. Nkongojima ni na yeeye jiri siku kwa siku ^jisiina uhero. Kikomi.

Kuturikira so Muruma Kirisitu

¹² Vijeengi vyaani naveenda. Kari muhwáalariwaa ni usuuungu wo yerwa ^moopata ja moopata kiintu kiyeni tuku.

¹³ Maa kaa, eryi mitima sa moova hamwi na Kirisitu uturikirii waachwe, sa mave kei na cheeru kikulukulu mpiindi nkongojima yaachwe ^iri variyulwa.

¹⁴ Kooni mari tukirwa sa irina ra Kirisitu, mwatalariwa, sa Mutima wa Nkongojima noo kusea Mutima wa Muluungu, ni mweeri yaanyu wookiikala.

¹⁵ Kari kave na muuntu umwi kuri nyuunyu ^mweene ari saakwa aturikire sa ni muulai, mwiivi, muuntu ^abwéeyaa uvi au ^alóngowereryaa vaantu tuku.

¹⁶ Maa kaa, kooni muuntu aturikire sa amuruma Kirisitu kari oone soni tuku. Muduumbe Muluungu so kaanirirwa weewe ni muuntu ^umutúubaa Kirisitu.

¹⁷ Mpindi ja ulamu jafikire na Muluungu kaanda ari lamurira nyumba yaachwe, noo kusea, vaantu vaachwe. Haaha kooni ari kaanda na suusu, ha de vara ^vasiita Masáare Maaja ya Muluungu uhero waavo si uri kuva wo koofya maatuku vii tuku wuu?

¹⁸ Ja ^vyeene Masáare ^Yari Mpeho yaluusa,
“Kooni vyafafa vaantu vawoloki kalamuririwa,
ni jooli viri kuva kwa vaantu si ^vatúubaa kira Muluungu ^asáakaa na kwa vavi?”✧

¹⁹ Sa jeyyo, vara ^vooturikira ja ^vyeene asáakaa Muluungu, viivike kwa Muumba waavo, yeeye ni wo kiilaangiwa, na vatube tumama maaja.

5

Ukiindya kwa Vawosi na Vatavana

¹ Haaha ni luusika niise na nyuunyu vawosi va vaantu ^vamura Yéesu. Nini ni moosi mwiiwaanyu na muuntu ^oona uturikiri wa Yéesu Kirisitu. Kei nini ni hamwi ndiri nkongojimii ^iri kunukulwa. Ni kuvakalaamya niise,

✧ 4:8 Laanga Mpíri 10:12. ✧ 4:18 Laanga Mpíri 11:31.

² riishi neeja mpuka ^ng'eene mwakwaatiwa ni Muluungu. Mave valaangiriri va iyo mpuka kwa mutima mweeru ja ^vyeene Muluungu yoosaaka, na si koodoomereriwa tuku. Tumami si kwa mpiima ya mpia tuku, maa kaa, kwa mutima waanyu woosi.

³ Kari mave vakari kwa vaantu ^moovalongoola tuku, maa kaa, mave vo tuubiririwa kari mpuka.

⁴ Mpindi Murisi Mukulu ^ari kuuja, hokera mari itaji ra nkongojima si ^risaambukaa.

⁵ Viivyo nyuunyu ^moolongoolwa, mudoovanyemya vawosi. Nyuunyu voosi itumamiri ko kiikiimya na isi, sa Masare ^Yari Mpeho yasea, Muluungu avakitira vara ^viiva kipeembe,

maa kaa, avaheraa nduwo vara ^viikiimya na isi.✧

⁶ Sa jeyo, ikiimi na isi kwa Muluungu ^ari na ngururu joosi, sa aviinule mpindi ^isaawula.

⁷ Muvikiri uturikiri waanyu woosi sa yeeye avalaangaa nyuunyu.

⁸ Mave na tooti na mwime neeja. Mavi waanyu, Ikulu ra Mirimu Mivi, rimwaari rooringirira ja siimba ^yoosaakira muntu sa imumerye. ⁹ Iro risiiti na mwime neeja kari kuruma waanyu, kana mootanga uturikiri wawo turya viise vanduu waanyu kari weeru yoosi, turikira viise jeyo.

¹⁰ Maa kaa, Muluungu ni wa nduwo joosi, yeeye avaanirira na nkongojimii ya siku ^jisiina uhero ko kundikaniwa na Kirisitu. ^Mari humula kuturikira kwa mpindi, yeeye mweeneevyo vakiiman'ya ari, vaambirirya ari, vaheera ari ngururu na vavika ari mwaarirywii wa kikomi.

¹¹ Kari yeeye jive ngururu kwa siku ^jisiina uhero! Kikomi!

Lumbi jo Kiimikirirya

¹² Navaandikire barawa ihi kwa nyambirirya ya Silivano, mwaaniitu ^nimwiilangyaa. Noosaaka nivaheere mutima na nivawyre kikomi kira ^cheene mookipata, ni nduwo ya Muluungu. Ikali neeja kari nduwo iyo.

¹³ Vaantu ^vamura Yesu aha Babeli ^veene vasaawulwa hamwi na nyuunyu, vavalumbiirye. Kei, mulumbiwe ni Maariki mwaana waani.

¹⁴ Mandookiiluumbya ko kiisundira ja ishara ^ilaira mwiiyenda ko muruma Kirisitu.

Mwiikalo muja ave na nyuunyu ^mari kwa Kirisitu.

Barúwa ya kaviri ya Peéteri Mulongooryo

Barúwa ya kaviri ya Peéteri yaandikwa ni mutumwi Peéteri kati ya myaaka ya 64-67 keende Kirisitu ^avyaalwa. Peéteri aandika barúwa iki kwa vaantu voosi ^vamura Yésu (1:1). Aandika mpindi ^ajaa manyololwii yooowojera kuulawa, kuu yookiiririkana ^vyeene Yésu ajaa alusa inkwya yaachwe iki kwa (1:14; Yooháni 21:18-19).

Kintu kikuulu alusa barúwii iki, ni kuluma kutu vaantu ^vamura Yésu iki ^walookya mnyumnyu wa vakiindya va ulongo (2:1-22). Vyasaakwa vaantu ^vamura Yésu vareke ukiindya waavo na vakwaatye ukiindya wa kimári wa Mulungu na wa Kirisitu, ara ^vakiindiwa ni vatumwi vara ^vakiindiwa ni Yésu mweenevyo (1:16-18). Ava vatumwi ni vara ^vamoona, vayeendan'yaa na vateereráa ukiindya wa Yésu mweenevyo (1:16-18). Awawiiira yooovasea, vasaakwa vindikambukira ukiindya wa kimári ^mweene ureetaa kumutaanga Mulungu na Mwaana waachwe Yésu Kirisitu (1:12-14; 3:1-2).

Barúwii iki, Peéteri asiita ulongo ara ^waringiriraa wa vaantu ^voosea, Kirisitu si ari hinduka tuku (3:3-7). Alumirirya kusea siku ya Mweenevyoosi kuuja iki ja mwiivi, na Mulungu ni woopera iise ko yimirirya sa si yooaaka muntu baa umwi arimire tuku, iki vyoova jeyyo vaantu voosi vamaivalandukire na vareke iki waavo (3:9-10).

^Vyeene Kitáabu iki Chagawa

Lumbi 1:1-2

Koonekya ^vyeene Mulungu avaanirira no vasaawula 1:3-11

Ulaali na mawe wa nkongojima ya Kirisitu 1:12-21

Vakiindya va ulongo 2:1-22

Siku ya kuuja kwa Mweenevyoosi 3:1-18

Lumbi

¹ Barúwa iki yafumire kari nini Simóoni Peéteri, matumami na mutumwi wa Yésu Kirisitu. Ni kvaandikira niise nyuuny ^veene kwa njira ya woloki wa Yésu Kirisitu Mulungu na Mulamuriri wiitu, mwahokera kuruma kwa iyoombe ikulu ja kwiiswi.

² Nduwo na mwiikalo muija jivakung'antirikire nyuuny ja ^vyeene mookula kwa kara kumutaanga Mulungu na Yésu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu.

Mwaanirirwa na Mwasaawulwa ni Mulungu

³ Kwa ngururu jaachwe ja kimulungu, atuheera viitu vyoosi ^tusáakaa sa nkaasu, na kwiikala mwiikalo ^utuubaa kira Mulungu ^asáakaa. Yeeye abweeyya jeyyo kwa njira ya suusu yo mtaanga yeeye ^atwaanirira, kwa njira ya nkongojima yaachwe kuu na wuija waachwe.

⁴ Kwa njira iyo, atuheera kwiichuunga kwaachwe kukulukulu na kwa kikomikoomi, sa ko tweera kwiichuunga uko, tureke iki woosi ^mweene iki kari iki weeru, ^waréetwaa ni ulaku woosi na tave tadóman'yaa na ^vyeene Mulungu ari.

⁵ Sa jeyyo, kari kuruma kwaanyu manyiki koongererya wuija, hamwi na wuija, ongereryi amanyi.

⁶ Kei kari amanyi, ongereryi kwiiyimirira, kwiiyimirira kwaanyu kave na kuyimirirya kuu mpindi ja uturikiri, na kari kuyimirirya ongereryi mwiikalo ^utuubaa kira Mulungu ^asáakaa.

⁷ Hamwi na mwiikalo ^utúubaa kira Mulungu ^asáakaa, ongereryi kwiiyenda kindu, na kwa kweenda uko, ongereryi kweenda kwawoloka.

⁸ Sa kooni muri na viintu ivi ^viri foo na kutuuba koongererya, vabweeyya viri mutuube manyika na mave na kunáálo kwa kura kumutaanga Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu.

⁹ Maa kaa, muuntu yoyoosi ^asiina ivi viintu, uwo ni mahoku, noo kusea uwo si oónaa kuli tuku, sa yeeye arimirya kura kujirulwa uvi waachwe woosi.

¹⁰ Sa jeyyo vanaviitu, manyiki kubweeyya kira kiintu koonekya ni kimáári Mulungu avasaawula na avaanirira, sa kooni mubwéeyiirye jeyyo si muri kiikunguvala uvii vii kaa tuku.

¹¹ Kwa njira iyo, hokerwa muri neeja Utemii wa siku ^jisiina uhero wa Yéesu Kirisitu, Mweenevyoosi na Mlamuriri wiitu.

Uálali na Mutwe wa Masáare ^Yari Mpeho

¹² Haaha, vakumbusikya ndiri masáare aya siku joosi, baa neembe mayamányire na yiisikana kwa kira kikomi ^muri nocho.

¹³ Nookoona ni uwoloki kuviinukya ko vakumbusikya masáare aya mpindi ^nkaari kivaandii iki, noo kusea muvirii waani.

¹⁴ Sa ni taanga niise, siku ^jookuwa chaangu aha mbere, kivaanda chaani viikwa kiri ivarwii ja ^vyeene Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu aanyónekiirye.

¹⁵ Naani bweeyya ndiri kira ^kiri dahika kwaandika, sa ^ndiri looka, madahe kumbukira masáare aya siku joosi.

¹⁶ ^Tukavawyiire laviro lwa kuja kwa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, si tavaa mbuwo jo vaanga kwa uweere tuku, maa kaa, tavawyiira ukúulu ura ^toona kwa miiso yiiswi.

¹⁷ Yeeye aheewa nyemi na nkongojima fuma kwa Mulungu Taáta, sawúti ^ikuwe kwa Nkongojima Nkuulu yoosea, “Uhu ni Mwaana waani ^namweenda, neériwaa mutima ni yeeye.”

¹⁸ Suusu veeneevyo tiiteera sawúti iki ^ng’eene ijáa yafuma kurumwii mpindi ^tujáa ne luulwii lura luja.✠

¹⁹ Kei tatiite iri isáare ra uláali na mutwe ^riri kiintu cho kiilaangya munumunu. Iro isáare kooni murilángire ja kimuri ^kilávalavaa haantu ^hari na kilwiirya, ni vyabooha moobweeyya fura kumwaae, na Kirisitu noo kusea, nyényeeri ya mutóondo itule mitimii yaanyu.

²⁰ Mweeri ya vyoosi moosaakwa mutaange, kusiina uláali na mutwe wa Masáare ^Yari Mpeho ^mweene wavariyulwa ni muláali na mutwe, ja ^vyeene muláali na mutwe mweeneevyo asaakáa tuku.

²¹ Sa kusiina uláali na mutwe ^wujaa kwa kweenda kwa vaantu vii kaa tuku, maa kaa, vaantu valúusaa yara ^yafúmaa kwa Mulungu kana voolongoolwa ni Mutima Muja.

2

Vakiindya va Uloongo na Kumalwa Kwaavo

¹ Maa kaa, mpindi ja valáali na mutwe va Ijva, vajáa viinuka valáali na mutwe va uloongo kari Viisiraéeli, ja ^vyeene vari kiinuka vakiindya va uloongo kari nyuunyu. Avo kiingirya vari ukiindya wa uweere, ^uri saambula vaantu. Uwo ukiindya wamahéeraa moongo baa Ijva Mweeneevyo yeeye ^avanunuula. Jeyyo, kiiretera vari imalo chaangu mweeri yaavo.

² ^Vari foo tuuba vari njira jaavo jo yeenda ja kúri na sa voovo njira ya kimáári tukirwa iri.

✠ 1:18 Laanga Matáayo 17:5; Máriki 9:7.

³ Na sa kudíira kwiikinkima kwaavo, ava vakiindya vakindayirira vari nyuunyu na masáare ya uloongo. Maa kaa, keende aho kali, Muluungu iimya neeja kavaheera irya, yeeye ni miiso ^ari, kikomi vamala ari.

⁴ Noo ^chooreka, mirimu ^ikabweeyye uvi, Muluungu si hyonera mbavariri tuku, maa kaa, yeeye ifweitira na Ntarii☆ kuntu ^kuri na kilwiirya ^chatunika du, na yachuungwa na minyololo kunu yoowoojera siku ira yo heewa irya.

⁵ Kei Muluungu si areka kwilaira chiiru weeru ya aho kali tuku. Yeeye areeta garika kwa weeru si ^itubaa kira Muluungu asáakaa. Maa kaa, yeeye amulamurirya Nuhu hamwi na vaantu vingi mufungati.☆ Na yeeye Nuhu, avariyláa uwoloki wa Muluungu.

⁶ Muluungu ajáa ilaira chiiru miji ya Sodóoma na Gomóra, akimala na mooto ikava mavu. Iibweeyya ive ni kintu cho laira masáare ^meene yari vapata vaantu si ^vatubaa kira Muluungu asáakaa siku ^jookuja.

⁷ Yeeye amulamurirya Lúutu,☆ muntu mawoloki, yeeye ^aaviwáa inda ni kuyeenda ja kúri kwa avo ^vawúnaa miiro.

⁸ Lúutu, muntu mawoloki, iikaláa kati na kati ya avo vaantu. Kwa siku ^jiri foo mutima waachwe ujáa wasova mpiima maatuku vii, so koona no teera mirimo yo wuna miiro ya avo vaantu.

⁹ Sa ayo yoosi, ni kiweerwii viri Ijua amányire kavalamurirya vaantu vawoloki kuri yeeye. Kei amányire kavalaira chiiru vara si ^vari vawoloki furu siku ira yo heewa irya.

¹⁰ Na ivi ni kimaari kamwi kwa vara ^vatubaa uláku wa ufumo wa wuntu wa uvi, ^vachwíjaa mati wiimiriri.

Vaantu avo ni vakudamu na viivaa kipeembe, voovo si voófaa kutukira baa viúumbe vya kurumwii baa woowa tuku.

¹¹ Maa kaa, mirimu miija baa neembe iri na laviro na ngururu jeyyo, yooyo si iréetaa viloongi vya uloongo kwa viúumbe ivyo mbere ya Ijua tuku.

¹² Vaantu ava vachwíjaa mati chochoosi kira si ^vakimányire. Voovo viifwíne na nchúwo ^jisiina miryungu na ^jimiriwaa ni kwiiteera kwa miviri yaavo, joojo javyáalwaa vii sa jikwaatwe no sinjwa. Jeyyo, noo ^vyeeene Muluungu ari vamala avo vakiindya va uloongo.

¹³ Voovo rihwa vari marema, sa marema ^meene vareeta kwa vaantu vingi. Voovo vavyeenda kubweeyya uláku waavo mavi namuusi kweeru chwe mbere ja vaantu. Vavyeenda kuvakoovera mpindi ^voobweeyya ngovi ja kireevi na kiláku baa kwiiyimirira tuku hamwi na nyuunyu. Ava ni ja mabandawu ingwii njeru.

¹⁴ Miiso yaavo yamema kuyeenda na vaki va vaantu, ava si varékaa vii kaa tuku kutumama uvi. Voovo vavakóoveraa vaantu vara si ^viima neeja kari kuruma kwaavo. Mitima yaavo yijiviriwa kudíira kwiikinkima. Vajumwa ni Muluungu.

¹⁵ Vareka njira ^yawoloka, na vatuuba njira ^atuuba Baláamu mwaana wa Beóri. Yeeye ajáa eenda hokera misála yo sova uwoloki.

¹⁶ Maa kaa, Baláamu sa uvi waachwe, ajáa adalaviwa ni ndákwi. Nchúwo si ^ilúsikaa, ikalusika kwa sawúti ya muntu ikakitira ukoókoyo wa uwo maláli na mutwe.☆

¹⁷ Vaantu ava ni nchóonko ^juma, na nkungu ^ivúuntwaa ni ihúmbuuto. Muluungu avimirya neeja haantu ^kuri kava na kilwiirya ^chatunika du.

¹⁸ Voovo valúsikaa masáare yo kiivaa kipeembe, ^yasiina kintu. Voovo kwa uláku wa miviri yaavo yo yeenda ja kúri, vavahéembaa vaantu vara ^viirekiré na uvi siku ingai vii ^jilóokire, vara ^viiséyyiirye fuma kari vamwi va vara ^viikalaa urimirii.

¹⁹ Voovo vavaséaa vaantu vara ^varúmire viilaangye kava vari húuru, kumba voovo ni vatúmwa va uvi. Ni jeyyo viri, muntu ni mutúmwa wa kira ^kimukéndeirira.

☆ 2:4 Laanga Láka 12:5. ☆ 2:5 Laanga Ncholo 7:23. ☆ 2:7 Laanga Ncholo 19:1-29. ☆ 2:16 Laanga Uvalo 22-24; 31:16.

²⁰ Vaantu ava, viinonkola fuma uvii kwa njira yo mtaanga Mweenevyoosi na Mulamuriri YéesuKirisitu, kooni vakwáatirwe na vasiindirwe kei, ivyo vyaviiha, aho, viha vari kulookya vya ncholo.

²¹ Ngaari ni pwee kwaavo, nga si vataanga njira ya uwoloki, kulookya kwiitaanga, maa de vareke ura ulairiri muja vakwaatiwa.

²² Vyafumire kwaavo ja ira mpiri ya kimaari iséaa, “Kuri yahindikiraa mataika yaachwe ng’eeneyo,” kei mpiri yingi yasea, “Nkaamba yoyyiwe, yahindikiraa noo walawala itoyii.”✠

3

Siku ya Mweenevyoosi

¹ Vijeengi naveenda. Ihi ni barúwa yaani ya kaviri noovaandikira. Kuri iji barúwa iviri ni yera niise kwiinukya miryungu yaanyu iri aterére ko vakumbusikya.

² Noosaaka nyuunyu mukumbukire masáare yaluswa aho kali ni valáli na matwe va Ijva na ura ulairiri wa Mweenevyoosi Mulamuriri mwaheewa ni vatumwi vaanyu.

³ Mweeri ya vyoosi, taangi, siku ja uhero, kuuja vari vaantu veene vindoovahenchala na veene vindootuuba uláku waavo muvi.

⁴ Kundoosea veende, “Si iichuunga akasea, kuuja ari? Hai ari de? Masáare aya noo yaaya keende vala baaba wiitu vakawulale, viintu vyachaala vivira vii kwaandira kumbwa kwa weeru.”

⁵ Avo vaantu kwa heno varimiryaa aho kali, Mulungu ajáa umbwa kurumu na weeru kwa isáare. Weeru ijáa yumbwa fuma kuri maaji na kwa njira ya maaji.

⁶ Na kwa maaji ayo, na kwa isáare raachwe, weeru ya mpiindi jira ijáa yareterwa mbula ya imalo, noyo ikamalwa ni maaji.

⁷ Maa kaa, kwa isáare riho, kurumu na weeru ja haaha jacheeriwa sa mooto, joovikwa furu siku ira ya ulamu na yo malwa kwa vaantu si vatúbua kira Mulungu asáakaa.

⁸ Vanaviitu naveenda. Kari murimiryaa kiintu kimwi, nocho ni iki, siku imwi ni ja myaaka iyana rimwi (1,000) kwa Ijva, na myaaka iyana rimwi ni ja siku imwi.✠

⁹ Mweenevyoosi si achérevaa kukiimikirira kwiichuunga kwaachwe tuku, ja vyeene vaantu vingi viiririkanaa. Yeeye avayimiriryaa nyuunyu, sa si asáakaa muantu baa umwi arimire tuku. Maa kaa, kira muantu amavalandukire fuma uvii.

¹⁰ Siku yookuuja Mweenevyoosi, kuuja iri ja mwiivi. Siku iyo kurumu rimira kuri kwa sawuti nkulu, viintu viri muamo chimikwa viri kwa mooto, noyo weeru na nteendo jaachwe tulwa jiri mwaaswii.

¹¹ Haaha kooni viintu ivi viri malwa jei, ha nyuunyu ni vaantu vari jooli moosaakwa mave? Moosaakwa mave vaaja mbere ya Mulungu, na mndookiikala mwiikalo utúbua kira Mulungu asáakaa,

¹² Kuu moowoojera siku ira ya Mulungu na mookibweeyya yuje chaangu. Sa siku iyo, kurumu rimira kuri na mooto na viintu vyoosi viri muamo chakalulwa viri ni mooto.

¹³ Maa kaa, suusu ko tuuba vira vyeene iichuunga kutuheera, ni woojera tiise kurumu kufya na weeru ifya ng’ene iri mema uwoloki.

¹⁴ Vanaviitu naveenda. Kuu moowoojera masáare ayo, manyiki kwa kira njira mbere ya Mulungu, sa mave musiina lukwaalo na si mung’urirwaa, na mave na mwiikalo muja ne.

¹⁵ Moosaakwa mtaange Mweenevyoosi wiitu ni yimirirya iise sa mave na njira yo turya ulamuriri. Jeyyo noo vyeene Paúli mwaaniitu tamweenda avaandikira kuu yootumia tooti aheewa ni Mulungu.

¹⁶ Ayo noo ^meene alúusikaa barúwii jaachwe joosi. Yamwaari masáare ^meene yafafa kuyataanga barúwii jaachwe. Masáare ayo, vamwaari vakoókoyo na vahoho ^veene vayaválandulaa ja ^vyeeene vaválandulaa Masáare yíngi ya Muluungu. Kwa njira iyo voovo viiréteraa imalo kwaavo veeneevyo.

¹⁷ Maa kaa, nyuunyu muhúmwíre taanga isáare iri. Vanaviitu naveenda. Haaha, mwíme neeja kari ji mutwaalwe na kwíngi ni ukwaata wa vaantu avo, maa mareke kikomi chaanyu tuku.

¹⁸ Maa kaa, nyuunyu mutuube koongererya nduwo kwa kura kamutaanga Mweenevyoosi na Mulamuriri YéesuKirisitu. Nkongojima ive na yeeye, haaha na siku ^jookuuja ^jisiina uhero! Kikomi.

Barúwa ya ncholo ya Yooháani Mulongooryo

Barúwa ihi, yaandikwa ni mutumwi Yooháani kati ya myaaka ya 85-100 keende Yéesu ávyaalwa. Yooháani aandika barúwa ihi kwa mpuka ya vaantu ávumuruma Yéesu. Vaantu ava, Yooháani ajáa aveenda maatuku vii ja vaana na vijeengi vyaachwe (2:1, 7, 12, 18, 28; 3:7, 21; 4:1, 7).

Barúwii ihi, Yooháani avakalaamya vaantu ávumuruma Yéesu vatuube kuva kiintu kimwi na Muluungu hamwi na Yéesu Kirisitu (2:24-27; 4:12-16). Kei avaluma kutu vareke teerera masáare ya vasiiti Kirisitu ávari mpukii ya vaantu ávumuruma Yéesu (2:18-23).

Yooháani avakumbusikya vaantu ávumuruma Yéesu kuvasea, yeeye iikala hamwi na Yéesu. Yeeye amona kwa miiso yaachwe, amuteera kwa matu yaachwe na amukwaata kwa mikono yaachwe (1:1-4). Sa jeyyo, yeeye amamányire Yéesu ni muntu wa kikomi ajáa na ni Mwaana wa Muluungu. Na kei avasea, Muluungu atuheera suusu ávumuruma Yéesu nkaasu ya siku ájisiina uhero, na nkaasu ihi ni kwa mwaana waachwe Yéesu Kirisitu iri (5:5, 11-12).

Cho kiimikirirya, Yooháani avawyyira vaantu ávumuruma Yéesu vasaakwa siku joosi vamweende Muluungu na vatuube kwiiyenda voovo kwa voovo.

ÁVyeene Kitáabu iki Chagavwa

Yéesu noo Isáare árii nkaasu 1:1-4

Vaantu ávumuruma Yéesu vave vaantu va kiweerú, kari vatuube weerú tuku 1:5-2:27

Vaantu ávumuruma Yéesu viiyende kwa kweenda kwa Kirisitu 2:28-4:6

Vaantu ávumuruma Yéesu vave kiintu kimwi na Muluungu na vindooyeren'ya mitima yoosi 4:7-5:12

Vaantu ávumuruma Yéesu vatúryaa nkaasu ya siku ájisiina uhero kari Yéesu 5:13-21

Isáare ra Nkaasu

¹ Iki noo ácheene toovavariyurira. Kira ákijáa kimwaari baa ncholo* si inaanda, kira átakiteera, kira átachoona na miiso yiiswi, kira átakilaanga, átakikwaata na mikono yiiswi noo Isáare ra nkaasu ya siku ájisiina uhero.

² Nkaasu iyo yavariyulwa, na suusu twiyyona, na tookoonekya kikomi na tookaarya nkaasu ya siku ájisiina uhero, iyo ájía na Taáta na ávavariyulwa kari suusu.*

³ Toovawyyira nyuunyu kira átachoona na átateera, sa nyuunyu mave kiintu kimwi na suusu. Na kuva kiintu kimwi kwiiswi ni kuva kiintu kimwi na Taáta na Mwaana waachwe Yéesu Kirisitu.

⁴ Aya ni kuyaandika tiise sa kuvyeenda kwiiswi voosi,* kukiimane.

Kuyeendera Kiweerwii

⁵ Masáare átateera fuma kwaachwe, na átoovawyyira nyuunyu, noo aya, Muluungu ni kiweerú na kari yeeye kusiina kilwiirya chochoosi tuku.

⁶ Kooni taséire ni kiintu kimwi turi ne na kunu tooyeendera kilwiiryii, ni uloongo tooluusa, na si tootumama kira cha kimáári tuku.

⁷ Maa kaa, kooni tooyeendera kiweerwii ja yeeye ávyeene ari kari kiweerú, ni kiintu kimwi átri suusu kwa suusu na sakami ya Yéesu Mwaana waachwe ni tujirala yiise na ávi woosi.

⁸ Kooni taséire tusiina ávi tuku, tookiikoovera suusu veeneevyo na kira kikomi si kiri kari suusu tuku.

☆ 1:1 Laanga Ncholo 1:1; Yooháani 1:1-3. ☆ 1:2 Laanga Yooháani 1:14. * 1:4 kuvyeenda kwiiswi voosi: Nakáala jiingi ja kali jasea, Kuvyeenda kwaanyu.

⁹ Kooni talúusire *uvi* wiitu kari yeeye, yeeye ni wo kiilaangiwa na ni mawoloki, yeeye sea ari *uvi* wiitu wasírire na tujirala ari na kusova woloiki koosi.

¹⁰ Kooni taséire si tabweeyya *uvi* tuku, toomabweeyya yeeye ave muloongo na isáare raachwe si riri kari suusu tuku.

2

¹ Vaana vaani vaduudi naveenda. Ni kávaandikira niise aya sa mudiire bweeyya *uvi*. Maa kaa, kooni muntu yoyoosi abweeyiirye *uvi*, amwaari *umwi* wo tulusikira kwa Taáta na noo YéesuKirisitu Mawoloki.

² Yeeye noo mpóryo yo seyya *uvi* wiitu, maa kaa, si sa *uvi* wiitu vii tuku, baa kei sa *uvi* wa weeru yoosi.

Kukwaatya Ufairiri Waachwe

³ Iki noo ^chabwéeyaa tataange tamamányire Mulungu, ni kooni tookwaata ndairiri jaachwe.

⁴ Ura ^aséaa, “Namamányire,” na si akwáatyaa ndairiri jaachwe, uwo ni muloongo na kira kimáari kisiina kari yeeye tuku.

⁵ Maa kaa, ura ^akwáatyaa isáare raachwe, uwo kweenda kwa Mulungu kwakiimana kari yeeye kamwi. Kwa iri tamányire ni kari yeeye ^turi.

⁶ Yoyoosi ^aséaa iikalaa kari yeeye, asaakwa abweeyye ja ^vyeene Yéesu abweeyya.

Ufairiri Mufya wo Kiiyenda

⁷ Vanaviitu naveenda. Si noovaandikira ulairiri mufya tuku, maa kaa, ^mujáa mutiite keende aho ncholo. ✧ Na uwo ulairiri ^mujáa mutiite ni iro isáare ^mujáa noro.

⁸ Baa neembe ni jeyyo, ulairiri ^mweene noovaandikira ni mufya, noo kusea, rira isáare ^riri kikomi isii yaachwe na isii yaanyu, sa kilwiirya choolooka na kiweeru cha kikomi chaándire lava.

⁹ Muntu yoyoosi ^aséaa amwaari kari kiweeru, maa kaa, amusula mwaanaavo, uwo akaari kilwiiryii.

¹⁰ Ura ^amweenda mwaanaavo uwo iikalaa kiweeri, na kusiina kiintu ^choomabweeyya iikunguvale tuku.

¹¹ Maa kaa, yoyoosi ^amusula mwaanaavo, uwo ni kilwiiryii ari, kei ayéenderaa kilwiiryii na si amányire baa kuntu ^yoodoma tuku, sa kilwiirya chamuhokurya miiso.

¹² Ni kávaandikira niise nyuunyu vaana vaani vaduudi,
nyuunyu *uvi* waanyu wasewa wasírire sa irina raachwe.

¹³ Ni kávaandikira niise nyuunyu vala taáta,
sa nyuunyu mwamutaanga,
yeeye ^ajáa amwaari baa ncholo si inaanda.

Ni kávaandikira niise nyuunyu vatavana,
sa nyuunyu mwamusiinda ura Mui.

Ni kávaandikira niise nyuunyu vasinga vaduudi,
sa nyuunyu mwamutaanga Taáta.

¹⁴ Ni kávaandikira niise nyuunyu vala taáta,
sa nyuunyu mwamutaanga
yeeye ^ajáa amwaari baa ncholo si inaanda.

Ni kávaandikira niise nyuunyu vatavana,
sa nyuunyu mwatite ngururu,
na isáare ra Mulungu iikalaa kari nyuunyu,
na nyuunyu mwamusiinda ura Mui.

Kari Mweéndaa Weeru Tuku

¹⁵ Kari mweénda mavi ^yari kari weeru tuku, baa na viintu ^viri kari weeru tuku. Kooni muuntu yoyoosi iyéndire weeru, kweenda kwa Taáta si kari kari yeeye tuku.

¹⁶ Sa kira kiintu ^kiri kari weeru, noo kusea, baa ja uláku wa maviri, uláku wa miiso yaachwe, na kwiivaa kipeembe ^kwaréetwaa ni usúngaati, si vifúmaa kari Taáta tuku, maa kaa, ni kari weeru ^vifúmaa.

¹⁷ Na weeru ni looka yiise na uláku waachwe, maa kaa, ura ^atúmamaa kira Mulungu ^asákaa, ni nkaasu ari kwa siku ^jisiina uhero.

Vasíiti Kirisitu

¹⁸ Vasinga naveenda. Iji ni mpiindi jo herererya. Ja ^vyeene mwateera, musíiti Kirisitu amwaari yookuuja, jeyyo vasíiti Kirisitu ^vari foo vamwaari vahúmwiire kuuja. Sa isáare iri tahúmwiire taanga, iji ni mpiindi jo herererya.

¹⁹ Vafuma kari suusu, maa kaa, si vajáa viitu tuku. Sa ngaari vajáa ni viitu, ngaari viikala na suusu. Kufuma kari suusu koonekya baa umwi vii waavo si ajáa wiitu tuku.

²⁰ Nyuunyu mwahakwa makuta ni ura ^Ari Muja, na nyuunyu voosi mwakimányire kimáari.

²¹ Si navaandikira nyuunyu ati si mukimányire kimáari tuku, maa kaa, nyuunyu mwakimányire kimáari, na mwamányire kusiina uloongo wowoosi ^ufúmaa kari kimáari tuku.

²² Muloongo ni ani? Muloongo ni muuntu ^aséaa Yéesu si Masía tuku. Muuntu ^ari jeyyo noo musíiti Kirisitu, noo kusea, yeeye amuhéeraa moongo Taáta na Mwaana.

²³ Muuntu ^aséaa Yéesu si Mwaana tuku, uwo si ari na Taáta tuku. Na yoyoosi ^ari ruma na ^ari sea Yéesu ni Mwaana, atiite Taáta.

²⁴ Kari nyuunyu, kira ^mwakiteera keenda ncholo, laangi neeja chiikale kari nyuunyu. Kooni kira ^mwakiteera keenda ncholo chookiikala kari nyuunyu, nyuunyu kuva mari kiintu kimwi na Mwaana na Taáta.

²⁵ Iki noo ^cheene Mulungu iichuunga kari suusu, noo kusea, nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

²⁶ Ni kuvaandikira niise masáare aya vaantu vara ^vooyera kuvatwaala na ivarwii.

²⁷ Kari nyuunyu, Mulungu avaheera Mutima Muja ^iikalaa isii yaanyu. Uwo noo ^ari vakiindya kira kiintu. Ukiindya waachwe ni wa kimáari si wa uloongo tuku. Sa jeyyo, si yoosaakwa muuntu avakiindye tuku. ✧ Ja ^vyeene Mutima avakiindya, mwaava kiintu kimwi na Kirisitu.

Vaana va Mulungu

²⁸ Haaha, nyuunyu vaana vaani vaduudi, mave kiintu kimwi ne, sa ^ari variyulwa, mave mwiitema, mudiire kooni soni mbere yaachwe, mpiindi ja kuuja kwaachwe.

²⁹ Kooni mootaanga yeeye ni mawoloki, nyuunyu mwamányire kira ^atúmamaa uwooloki, avyaalwa ni yeeye.

3

¹ Laangi kweenda uku kukulu ^kweene atuheera Taáta, suusu twaanirirwe vaana va Mulungu! Jeyyo noo ^vyeene turi! ^Cheene choobweeyya weeru idiire kutataanga ni sa viintu weeru si yamutaanga yeeye.

² Vanaviitu naveenda. Haaha turi vaana va Mulungu, maa kaa, si vinavariyulwa ni jooli turi kuva tuku, suusu tamányire ^viri variyulwa, kuva turi ja Kirisitu, sa moona turi ja ^vyeene ari.

³ Kira muuntu ^amwiilángyaa yeeye, iitalaryaa ja viintu Yéesu ^ari uteréere mbere ya Mulungu.

⁴ Kira muuntu ^abwéeyyaa uvi, uwo awúnáa miiro, noo kusea uvi ni kuwuna miiro.

⁵ Maa kaa, suusu tamányire, yeeye avariylwa sa aseyye uvi, na isii yaachwe kusiina uvi tuku.

⁶ Jeyyo, kira m̄unt̄u ^iikalaa isii yaachwe si atámamaa uvi tuku. Kira m̄unt̄u ^atámamaa uvi si amoona yeeye tuku baa si amutaanga tuku.

⁷ Vaana vaani vaduudi, kari murume m̄unt̄u yoyoosi avakoovere tuku. Kira m̄unt̄u ^atámamaa uwoloki, uwo ni m̄uwoloki, ja yeeye ^vyeene ari m̄uwoloki.

⁸ Ura ^atámamaa uvi ni wa Ikáúlu ra Mirim̄u Mivi, ^ratámamáa uvi keende aho ncholo. ^Cheene chabweeyya Mwaana wa M̄luungu avariylwe, ni kamala mirimo ya Ikáúlu ra Mirim̄u Mivi.

⁹ Yoyoosi ^avyaalwa ni M̄luungu si atámamaa uvi tuku, sa mbeyu ya M̄luungu yiikalaa isii yaachwe, baa si ari daha tumama uvi tuku, sa yeeye avyaalwa ni M̄luungu.

¹⁰ Maa kaa, m̄unt̄u si ^abwéeyya uwoloki, noo kusea ura si ^amweenda mwiiwaachwe, uwo si ari mwaana wa M̄luungu tuku. Jeyyo, noo ^vyeene tutáangaa kikomi vaana va M̄luungu na vaana va Ikáúlu ra Mirim̄u Mivi.

Mwiiyende Nyuunyu kwa Nyuunyu

¹¹ Masáare ^mwateera keende ncholo noo aya, twiiyende suusu kwa suusu.

¹² Kari m̄uve ja Kaini tuku, ura ^ajáa wa M̄uvi akam̄ulaa mwaanaavo. ✧ Ni sa che am̄ulaa? Sa mirimo yaachwe ijáa ni yaviha na ya mwaanaavo ijáa ni ya uwoloki.

¹³ Sa jeyyo, vanaviit̄u, kari m̄uhwáalalaa kooni weeru yavaswíre tuku.

¹⁴ Suusu tamányire talooka fuma inkwyii tukiingira nkaaswii, sa taveenda vaaniit̄u. Ura si ^amweenda mwaanaavo iikalaa inkwyii. ✧

¹⁵ Yoyoosi ^am̄us̄ula mwaanaavo ni m̄ulai, na mwamányire m̄ulai asiina nkaasu ya siku ^jisiina uhero isii yaachwe tuku.

¹⁶ Jei noo ^vyeene tataanga kweenda kwa M̄luungu, Yéesu Kirisit̄u atoola nkaasu yaachwe sa suusu. Naasu tasaakwa tutoole nkaasu yiit̄u sa vaaniit̄u.

¹⁷ Kooni m̄unt̄u at̄ite usúngaati wa weeru ihi na akamoona mwaanaavo ^asiina kiint̄u, maa kaa, ad̄ire kumoonera mbavariri, jooli kweenda kwa M̄luungu kari k̄ava kiint̄u kimwi ne?

¹⁸ Vaana vaani vaduudi, kari twiiyende na milomo vii tuku au kwa lurimi vii tuku, maa kaa, kwa mirimo na kimáári.

¹⁹ Jei taanga t̄ari suusu ni va kikomi na tuurya t̄ari mitima yiit̄u mbere ya M̄luungu.

²⁰ Baa neembe mitima yiit̄u yiindootulam̄irira, suusu taanga t̄ari M̄luungu ni muk̄ulu kulookya mitima na yeeye amányire kira kiint̄u.

²¹ Vanaviit̄u naveenda. Kooni mitima yiit̄u si yootulam̄irira, kwiitema t̄ari mbere ja M̄luungu.

²² Chochoosi ^talóombaa, tahókeraa fuma kwaachwe, sa tatúubaa ulairiri waachwe na tatámamaa yara ^yamweéryaa mutima.

²³ Uha noo ulairiri waachwe, suusu turirume irina ra Mwaana waachwe Yéesu Kirisit̄u, na twiiyende suusu ja yeeye ^vyeene atulairiya.

²⁴ Vara ^vakwáataa ndairiri jaachwe vavíjaa kiint̄u kimwi ne na yeeye avíjaa kiint̄u kimwi novo. Suusu tamányire M̄luungu iikalaa kari suusu. Sa jooli? Sa yeeye atuheera Mutima waachwe M̄uja.

4

Kutaanga Mutima

¹ Vanaviit̄u naveenda. Kari murúmaa kira m̄unt̄u ^aséaa at̄ite mutima tuku, maa kaa, simbuli neeja moone kooni uwo m̄unt̄u yoolongoolwa ni Mutima fuma kwa M̄luungu, sa valáali na mutwe va uloongo ^vari foo vaf̄am̄ire aha weerwii.

² Jei noo ^vyeene m̄ari taanga Mutima wa M̄luungu, kira mutima ^ari ruma na ^ari sea Yéesu noo Masía na uja na m̄aviri, uwo longoolwa iise ni mutima fuma kwa M̄luungu.

³ Mutima wowoosi ura si ^umurúmaa Yéesu, uwo si wafuma kwa Muluungu tuku. Na uhu noo mutima wa musiti Kiritu ura ^mwateera wookujja, nowo wuújire kuri weeru.

⁴ Maa kaa, vaana vaani vaduudi, nyuunyu ni vaana va Muluungu, kei, nyuunyu mwahumula vasiinda avo valáali na mutwe va uloongo. Sa ura ^ari isii yaanyu atiite ngururu kulookya ura ^ari kuri weeru.

⁵ Voovo ni va uhu weeru, noo ^chooreka vakíindyaa masáare ya uhu weeru na vaantu va uhu weeru vavatéereraa.

⁶ Maa kaa, suusu ni va Muluungu. Muuntu yoyoosi ^amumányire Muluungu, atutéeraa, na ura ^si wa Muluungu, uwo si atutéereraa tuku. Kwa njira iyo twatáangaa Mutima wa kimáari na mutima wa ukwaata.

Muluungu ni Kweenda

⁷ Vanaviitu naveenda. Twiiyende, sa kweenda kwafúmaa kwa Muluungu. Muuntu yoyoosi ^aveenda viivaachwe, uwo avyaalwa ni Muluungu na amumányire Muluungu.

⁸ Ura si ^eenda, si amumányire Muluungu tuku, sa Muluungu ni kweenda.

⁹ Muluungu atoonekya kweenda kwaachwe, ko mutuma Mwaana waachwe wa mpeke kuri weeru, sa suusu tuate nkaasu kutweera kwaachwe.

¹⁰ Jei noo ^vyeeene kweenda kuri, si suusu tujáa twamweenda Muluungu ta tuku, maa kaa, yeeye atweenda furu akamutuma Mwaana waachwe ave mpóryo yo seyya avi wiitu.

¹¹ Vanaviitu naveenda. Sa viintu Muluungu ^atweenda jei, baa suusu toosaakwa kwiiyenda.

¹² Kusiina muuntu ^anamoona Muluungu mpiindi joosi tuku. Kooni twiiyéndire suusu kwa suusu, Muluungu kava iise kiintu kimwi na suusu na kweenda kwaachwe kiimikiririwa kwiise kuri suusu.

¹³ Suusu tamányire twiíkalani yaa ja kiintu kimwi na Muluungu na yeeye Muluungu iíkalani yaa ja kiintu kimwi na suusu, sa yeeye atuheera Mutima waachwe.

¹⁴ Suusu toona na toonekya kikomi, Taáta amutuma Mwaana waachwe ave Mulamuriri wa weeru.

¹⁵ Muuntu yoyoosi ura ^aruma na ^aséaa Yéesu ni Mwaana wa Muluungu, Muluungu avijaa kiintu kimwi ne, ne kiintu kimwi na Muluungu.

¹⁶ Suusu tamányire ^vyeeene Muluungu atweenda na suusu taviika kuruma kwiitu kuri kweenda kwaachwe.

Muluungu ni kweenda. Yoyoosi ^avijaa kiintu kimwi na kweenda, uwo avijaa kiintu kimwi na Muluungu na Muluungu avijaa kiintu kimwi ne.

¹⁷ Kwa njira iyo, kweenda kwakiimana kuri suusu sa tave na kwiitema siku ira ya ulamu, sa ja ^vyeeene Yéesu ari, noo ^vyeeene turi suusu aha weerwii.

¹⁸ Kuuntu ^kuri na kweenda, kusiina woowa tuku, kweenda kwa kikomi, kwakibiryaa woowa woosi, sa kulairwa chiiru kwaréetaa woowa. Muuntu yoyoosi ^ari na woowa, kweenda kwa Muluungu si kuna kiimana isii yaachwe tuku.

¹⁹ Suusu tatiite kweenda sa Muluungu noo atweenda ta ncholo.

²⁰ Kooni muuntu aséire amweenda Muluungu na kuu amusuula mwaanaavo ^amuruma Yéesu, uwo ni muloongo. Sa kooni muuntu si amweenda mwaanaavo ura ^yoomoona, si ari daha kamweenda Muluungu si ^anamoona tuku.

²¹ Uhu noo ulairiri fuma kwaachwe, yoyoosi ^amweenda Muluungu asaakwa amweende mwaanaavo.✠

5

Kumuruma Mwaana wa Muluungu Kwasíndaa Weeru

✠ 4:21 Laanga Valáawi 19:28; Nkumbukira ya Miiri 6:4-5; Maáriki 12:30-31.

¹ Kira muntu ^amurúmaa Yéesu ni Masía, uwo ni mwaana wa Mulungu. Kei kira muntu ^amweenda Taáta, amweenda na mwaana ^avyaalwa ni uwo Taáta.

² Jei noo ^vyeeene tatáangaa taveenda vaana va Mulungu, ko mweenda Mulungu na kukwaatya ndairiri jaachwe.

³ Kumweenda Mulungu, ni kukwaatya ndairiri jaachwe. Kei ndairiri jaachwe si jarutaha tuku,

⁴ sa kira ^avyaalwa ni Mulungu, uusíindaa weeru. Kuruma kwiitu noo njira yo kuusiinda weeru.

⁵ Ni ani ^adáhaa kuusiinda weeru? Ni ura ^mweene arúmaa Yéesu ni Mwaana wa Mulungu.

Koonekya Yéesu ni Mwaana wa Mulungu

⁶ Yéesu Kirisitu yeeye ni muntu kikomi, yeeye uja kwa maaji na sakami. Yeeye si uja kwa maaji vii tuku, maa kaa, kwa maaji na sakami. Na Mutima wa Mulungu noo ^woónekya ayo, sa Mutima ni kikomi.

⁷ Jeyyo kwatite viintu vitatu ^vyoónekya kikomi:

⁸ Mutima, maaji na sakami, ivi vyoosi vitatu viirámíraa kiintu kimwi.

⁹ Kooni tarúmaa koonekya kikomi kwa muntu, koonekya kwa Mulungu kwalookya sa koonekya uko ni kwa Mulungu mweeneevyo. Ne oonekya kwa Mwaana waachwe.

¹⁰ Kira muntu ^amurúmaa Mwaana wa Mulungu atite koonekya kura kari mutimii waachwe. Maa kaa, ura si ^amurúmaa jei, aséaa Mulungu ni muloongo sa si arúmaa koonekya ^kweene Mulungu oonekya kari Mwaana waachwe tuku.

¹¹ Na koonekya uko noo uku, Mulungu atuheera nkaasu ya siku ^jisiina uhero na nkaasu iyo twiipátaa kwa Mwaana waachwe.

¹² Ura ^ari na Mwaana wa Mulungu, uhu atite nkaasu iyo ya siku ^jisiina uhero. Ura ^asiina Mwaana wa Mulungu uwo asiina nkaasu ya siku ^jisiina uhero tuku.

Nkaasu ya Siku ^jisiina Uhero

¹³ Ni kvaandikira niise masáare aya nyuunyu ^mwaruma irina ra Mwaana wa Mulungu sa mataange mwatite nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

¹⁴ Suusu twiima neeja mbere ya Mulungu sa tamányire kikomi, kooni talóombire kiintu ja ^vyeeene asákaa, kututeera ari.

¹⁵ Sa viintu tamányire yeeye atutéereraa kira ^turi muloomba, kei tamányire atuhéeraa vyoosi ^tamulóombaa.

¹⁶ Kooni muntu amwiíne manduu waachwe yoobweeyya uvi si ^uri wa inkwya, asaakwa aloombe, na Mulungu kumuheera ari uwo muntu nkaasu, kiintu ^nooluusa aha ni vara uvi waavo ^usiri wa inkwya. Umwaari uvi wa inkwya si nooluusa aloombe sa uwo tuku.

¹⁷ Kiintu chochoosi ^chasova uwoloki ni uvi, maa kaa, umwaari uvi ^usiri wa inkwya.

¹⁸ Tamányire ura ^avyaalwa ni Mulungu si atámamaa uvi tuku, sa Mulungu amwiimiraa sa kura kva Mwaana waachwe, na ura Mvi si ari daha kumusaasya tuku.

¹⁹ Suusu tamányire turi vaana va Mulungu na weeru yoosi ni isi iri ya wiimiriri wa ura Mvi.

²⁰ Kei suusu tamányire Mwaana wa Mulungu uja, ne atuheera suusu umanyi sa tudahe kumutaanga yeeye ^ari Kikomi. Na suusu ni kiintu kimwi ^turi na yeeye, yeeye ^ari Kikomi, noo kusea kiintu kimwi na Mwaana waachwe Yéesu Kirisitu. Uhu noo Mulungu wa kikomi na nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

²¹ Vaana vaani vaduudi, iyimiriri nyuunyu veeneevyo fuma kari vidabalaíyo.

Barúwa ya kaviri ya Yooháani Mulongooryo

Barúwa ihi, ni ya kaviri ^yaandikwa ni mutumwi Yooháani. Yooháani aandika barúwa ihi nkufi kwa mpuka ya vaantu ^veene aviimiríáa. Mpuka iyo, yeeye iyanirira íyo na vaana vaachwe (1:1). Yooháani iiwyíra mpuka iyo ituube kuteerera ulairiri wa Yéesu wo kiiyenda voovo kwa voovo (1:5-6). Kei Yooháani avaluma kutu vandootaanga ukiindya wa Kirisitu na ukiindya wa ulongo. Ukiindya uwo mavi, wareetwa ni vakoooveri vara ^vamusiita Yéesu ni Masía na uja kwa maviri wa muntu (1:7-8).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi 1:1-3

Mwiikalo wo kiiyenda 1:4-6

Kusiita vara ^vamusiita Kirisitu 1:7-11

Masáare yo herererya 1:12-13

Lumbi

¹ Lumbi kufuma kwa moosi mulongooli wa vaantu ^vamura Yéesu. Ni kwaandikira niise weewe íyo ^usaawulwa ni Mulungu hamwi na vaana vaako. Niini kimaari naveenda. Maa kaa, si niini vii tuku ^naveenda, baa vaantu viingi voosi vamányire kimáári.

² Suusu taveenda, sa takwaatya kimáári mitimii yitu na veera kiri mumo kwa siku ^jisiina uhero.

³ Nduwo, riiso ra wuja na mwiikalo mwa fuma kwa Mulungu Taáta na fuma kwa Yéesu Kirisitu, Mwaana wa Taáta kuva jiri na suusu kari kimáári na kwiiyenda.

Kimáári na Kwiiyenda

⁴ Neeriwa matima maatuku vii kuteera vamwi va vaana vaanyu ^vamwaari vootuuba njira ya kimáári, ja ^vyeene Mulungu Taáta atulairirya.

⁵ Haaha íyo nooloomba twiiyende. Si noovaandikira ulairiri mufya tuku, maa kaa, ni ulairiri ura tujáa tatiite keende ncholo.*

⁶ Kweenda noo uku, yasaakwa suusu twiikale ko tuuba ndairiri ja Mulungu. Na uhu noo ulairiri ^mwateera keende aho ncholo, moosaakwa voosi mwiikale ko kiiyenda.

⁷ Vakwaata ^vari foo vara si ^vaséaa, Yéesu noo Masía na uja na maviri wa muntu, vafumire aha weerwii.* Muntu ^alusaa jeyyo ni mukwaata na ni musíti Kirisitu.

⁸ Haaha nyuunyu mwiiyimire neeja kari ji mataahe kira ^mwakitumamira tuku, maa kaa, mapate kúnáalo yaanyu ^yakiimana.*

⁹ Ura si ^akwáatyaa ukiindya wa Kirisitu, maa kaa, akureka, uwo asiina Mulungu tuku. Maa kaa, ura ^akwáatyaa ukiindya uwo, avatiite voosi, Taáta na Mwaana.

¹⁰ Haaha kooni muntu ujire na kwaanyu na avaretere ukiindya ^wiisimire na uhu, mateengyi na kaayii jaanyu tuku na muluumbyi tuku.

¹¹ Muntu yoyoosi ^ari mateengya kuva ari hamwi na nteendo mbi ja uwo muntu.

Lumbi jo Kiimikirirya

¹² Natiite masáare ^yari foo yo vawyíra, maa kaa, si noosaaka bweeyya jeyyo na wíino na karatási tuku. Kiri vyoova jeyyo, nookiilaangya kuja ndiri na kwaanyu ndusike na nyuunyu miiso kwa miiso, sa kweerya mitima kwiiswi kukiimane.

¹³ Vaana va irumbu raako ^asaawulwa, vakulúumbiirye.

* 1:5 Laanga Yooháani 13:34. * 1:7 Laanga 1 Yooháani 4:2-3. * 1:8 Laanga 1 Vakorínto 3:10-15.

Barúwa ya katatu ya Yooháani Mulongooryo

Barúwa ihi, ni ya katatu ^yaandikwa ni mutumwi Yooháani. Yooháani aandika barúwa ihi nkufi kwa mwiimiriri wa vaantu ^vamura Yéesu ^asewáa Gáayo (1:1). Barúwii ihi, Yooháani amadumbirira Gáayo sa viintu ^ajáa avateengya vaantu ^vamura Yéesu ^veene yeeye Yooháani ajáa avatuma na kwa Gáayo (1:5-8).

Kiintu chiingi Yooháani alúsa barúwii ihi ni muuntu umwi ^aséwaa Diotiréefe. Uhu Diotiréefe avakaan'yaa vaantu ^vamura Yéesu vareke kundoovateengya vakiindya va Masáare Maaja (1:9-10). Na wiingi alúsa ni Demetirío, uhu iikaláa mwiikalo wa kikomi (1:12).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Lumbi na kuvyeenda 1:1-4

Mutima wo kiitoola kwa vaantu ^vamura Yéesu 1:5-8

Mirimo mivi ya Diotiréefe 1:9-10

Mirimo miija ya Demetirío 1:11-12

Masáare yo herererya 1:13-15

Lumbi

¹ Nini moosi mulongooli, nookwaandikira weewe Gáayo, kijeengi chaani ^nakweenda kikomi.

² Kijeengi chaani ^nakweenda, noolomba maviri waako uwyire kiriwi, ja ^vyeene nkaasu yaako yoowyira kiriwi.

³ Neeriwa mutima maatuku vii ni vaaniitu vamwi vara ^vuuja na aha vakaangwyire ^vyeene utubaa njira ya kikomi. Mwiikalo waako na nteendo jaako ni ja kikomi mpiindi joosi.

⁴ Kisiina kiintu ^chaanjeryaa mutima tuku, ja kuteera vasinga vaani kiikala viise ko tuuba kikomi.

Kukwaata Neeja Vatamami va Mweenevyoosi

⁵ Kijeengi chaani ^nakweenda, kira mpiindi ^uri kaambirirya vaaniitu na hasa vayeni, woonekyaa ^vyeene uri wo kiilaangiwa.

⁶ Avo vaaniitu voonekya kikomi mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu aha, viintu ^waboohya mutima. Kalaama vaambirirye watuube luyeendo lwaavo ja ^vyeene iri mweerya mutima Mulungu.

⁷ Sa vatamami ava vakwaata luyeendo lwaavo, sa vatamame murimo wa Kirisitu baa hokera nyambirirya yoyoosi fuma kwa vaantu si ^vamamanyire Mulungu tuku.

⁸ Haaha suusu tasaakwa tvaambirirye vaantu ja ava, sa baa suusu tve hamwi novo kutumama murimo wo vawyira vaantu kimaári cha Mulungu.

Diotiréefe na Demetirío

⁹ Nijaa navaandikira mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu, maa kaa, Diotiréefe uhu ^eenda kuva wa ncholo, si asaaka kunteerera baa kiduudi vii tuku.

¹⁰ Haaha ^ndiri kuja, yavika ndiri kiweerwii masáare yoosi ^atamamaa, noo kusea, masáare mavi yo tulongowererya. Si jeyyo vii tuku, yeeye si avateengyaa vaaniitu ^vari luyeendwii tuku, kei indookaan'ya baa vaantu viingi vareke vateengya. Na kooni voosaaka vateengya, yeeye avakitiraa na avakibiryaa fuma kuri mpuka ya vaantu ^vamura Yéesu!

¹¹ Kijeengi chaani ^nakweenda, kari utuube wiijuviri mavi tuku, tuuba wiijuviri muja. Kira ^atámamaa maaja, ni wa Mulungu, maa kaa, ura ^atámamaa mavi, si anamoona Mulungu tuku.

¹² Kira muuntu yoomudumba Demetirío, na mirimo yaachwe kikomi yoónekya ni muja. Baa suusu toomudumba yeeye ni muuntu muja, na weewe umányire koonekya kwiiiswi ni kwa kikomi.

Lumbi jo Kiimikirirya

¹³ Natiite masáare ^yari foo yo vawyira, maa kaa, si noosaaka bweyya jeyyo na wíino na karatási tuku.

¹⁴ ^Vyeene nookiilaangya kwiiyona turi chaangu, aho, lusika turi miiso kwa miiso.

¹⁵ Mwiikalo muja uve na weewe. Vijeengi viiswi va aha vookulumbya. Naawe tulumbye vijeengi viiswi uko umwi umwi kwa irina raachwe.

Barúwa ya Yúda Mulongooryo

Barúwa iyi, yaandikwa ni Yúda mwaanaavo na Yaakúupu (1:1). Na vamanyi vaséaa yaandikwa kati ya myaaka ya 65-70 keende Kirisitu ^avyaalwa. Yúda na Yaakúupu ni vaanaavo na Yéesu vajáa (Matáayo 13:55; Maáriki 6:3). Yúda aandika masáare aya kwa vaantu voosi ^vamura Yéesu.

Yúda oonekya kiintu ^asaakáa aandike lwa ncholo ni ulamuriri (1:3). Maa kaa, avarindula muryungu waachwe akaandika masáare yo vadalavya vaantu ^variingiriraa kwa vaantu ^vamura Yéesu, de vandoovalongowera masáare ya nduwo ya Muluungu. Yúda avawyira vaantu ^vamura Yéesu valaange neeja kari vakumuririwe tuku ni avo vakiindya va uloongo (1:17-21). Vakiindya avo vavakiindyaa vavalandula nduwo ya Muluungu sa ivarumire watuube kiikala ja kúri (1:4). Kei vamusitaa Yéesu ja Mweenevyoosi na baa vahintikira mirimu ya kurumwii (1:8-10). Barúwa iyi yavawyira vaantu ^vamura Yéesu vakasane kukwaatya kumwiilaangya kwaavo Yéesu na watuube tamanya na mbere (1:20-21).

Lumbi

¹ Niini Yúda mutumami wa YéesuKirisitu, ndiri mwaanaavo na Yaakúupu. Ni kuvaandikira niise nyuunyu ^mwanirirwa ni Muluungu Taáta. Yeeye Muluungu aveenda na avaalamiraa sa Yéesu Kirisitu.

² Riiso ra wuuja, mwiikalo muja na kwiiyenda ^kari foo kave na nyuunyu.

Ulamu wa Vakiindya va Uloongo

³ Vanaviitu naveenda. Nijaa natite mpima yo vaandikira masáare ya ulamuriri voosi ^tatiite. Maa kaa, niine nasaakwa nivaandikire na nivaloombe munumunu, mukwaate neeja kara kuruma ^kweene vaantu vaaja vakwaatiwa kamudu kwa mpindi joosi.

⁴ Ni vaandikira niise aya sa kwatiite vaantu ^viifenyekererya kimbiso kari nyuunyu, vaantu ava keende aho kali, vaandikirwa kuheewa irya iri. Ava ni vara si ^vatubaa kira Muluungu wiitu ^asáakaa, na kei, vavalandulaa masáare ya nduwo yaachwe sa yavarumire vayeende ja kúri. Kei, vamuhéeraa moongo Yéesu Kirisitu, yeeye ^ari Mweenevyoosi na Mweenevyo wiitu yeemweene.

⁵ Haaha noosaaka nivakumbusikye baa neembe mumanyire aya masáare, Mweenevyoosi ajaa avalamurirya ta Viisiraéli fuma Mísiri, maa de akavamala vara si ^vamura.*

⁶ Kei kumbukiri ira mirimu ^myeene si yimirira nkalo jaavo ja wiimiriri. Ikareka nkalo jaavo ja mwiikalo waavo wa ufumo. Muluungu iichuunga minyololwii kwa siku ^jisiina uhero, kuantu ^kari na kilwiirya kunu yoowoojira ulamu wa siku ira nkulu.

⁷ Baa kei Sodóoma na Gomóora na míji ^ijaa mukaaya vavyeendaa uhangutii, na ja kúri watubaa ulaku wa maviri ^wisimire na wumbo waavo. Valamurirwa valairwe chiiru mootwii kwa siku ^jisiina uhero, sa vave ni ukiindya kwa vaantu viingi.*

⁸ Viivyo baa ava vaantu vamuakanaa Yéesu. Njori jaavo javabwéeyya vabweeyye miviri yaavo ive na njeo, vakanaa wiimiriri wa Muluungu na vahintikira viúumbe ^viri na nkongojima vya kurumwii.

⁹ Maa kaa, baa Mikaéli, mukulu wa mirimu miija, mpindi ^iidalavyaa na ^iirutaa ndihi na Ikulu ra Mirimu Mivi sa maviri wa Músa, si ayera kariheera irya Ikulu ra Mirimu Mivi na kituki tuku. Yeeye asea, “Mweenevyoosi mweenevyo akwaamirirye!”

* 1:5 Laanga Uvalo 14:26-35; 26:64-65. * 1:7 Laanga Ncholo 19:1-26.

¹⁰ Vaantu ava, vahíntikiraa masáare si ^vayamányire na yara masáare ^vamányire vabwéeyaa ja maka ja isaka jira ^jitáangaa kwa wuumbo, kei jisiina miryuumgu. Na aya masáare noo yoovabweeyya viisaambule.

¹¹ Ni mpolai yaavo! Voovo vootuuba njira ya Kaíni,✱ na sa kisapu vatúubire ukwaata wa Baláamu✱ na vasírire imalo kwa usaambu wa Kóora.✱

¹² Ava vaantu ni ja mabandawu miiru ingwii njeru kati ^voorya na nyuunyu chákurya cho rya hamwi ko kwiiyenda, varíjaa baa soni tuku na ni viiríshaa vooveene vii. Kei voovo ni ja machu ^yasiina mbula vari, machu yara ^yafwírikiwaa ni mpeho. Na kei ni ja miti ^yaláhiire matúutu ira si ^itúungaa vari, miti ira ^yuma ng'ang'ala, ikakulwa.

¹³ Vaantu ava viifwíne na mapúunta ^yahumba ya mayiyii yara ^yafóokaa na viintu ^vabwéeyaa vyaréetaa soni ja ifulo ^riri foo. Voovo ni ja nyéneyeri ^joorimirira kilwiiryii ^cheene javikirwa kwa siku ^jisiina uhero.

¹⁴ Enóoki muuntu wa mufungati fuma kwa Adáamu,✱ ajáa alaala na mutwe kwa vaantu ava yoosea, “Laanga, Ijva yookuwa na mirimu yaachwe miija ^iri mayana na mayana.

¹⁵ Yeeye yookuwa noo lusa irya kwa vaantu voosi, no valaira chiiru voosi ^vatúubaa mwiikalo si ^utúubaa kira Mulumgu ^asáakaa, kwa nteendo jaavo. Kei yoolusa kulalaira chiiru vavi vara si ^vatúubaa kira Mulumgu ^yoosaaka, sa masáare yaavo mavi ^meene yakálaryaa ^valusa kuri Ijva.”

¹⁶ Ava vaantu vang'úulaa na viiríriraa. Mwiikalo waavo ni wo tuuba uláku waavo. Milomo yaavo yalúsaa viintu vyo kiivaa vipeembe kwa vaantu sa masáare yaavo mavi yawoloke.

Kuyimiriya

¹⁷ Maa kaa, yakumbukiri masáare ^yaluswa ni vatumwi va Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu. Vanaviitu naveenda.

¹⁸ Vajaa vavasea, “Siku jo kiimikiriya, fumira vari vaantu ^veene vandomusekerera Mweenevyoosi, vaantu ^vatúubaa uláku waavo kwa mwiikalo si ^utúubaa kira Mulumgu ^asáakaa.”✱

¹⁹ Avo vaantu noo ^voovagavagava nyuunyu, avo ^vatúubaa uláku wa wuumbo wa weeru, vasiina Mutima wa Mulumgu tuku.

²⁰ Maa kaa, nyuunyu ijeengi kuri kuruma kwaanyu kuja. Nyuunyu naveenda. Luusiki na Ijva kwa ngururu ja Mutima Muija.

²¹ Kwa njira ijo, imi neeja kuri kweenda kwa Mulumgu, kuu moowoojera kuja kwa Mweenevyoosi wiitu, Yéesu Kirisitu, yeeye kwa riiso ra wuija waachwe ^vatwaala ari na kuri nkaasu ya siku ^jisiina uhero.

²² Mandoovalaanga na riiso ra wuija vara ^vari na kivundu.

²³ Valamuriri viingi fuma mootwii, na viingi valaangi na riiso ra wuija ko laanga neeja kuu moojisula baa ingo jaavo ^jiri na mabandawu fuma uláku wa miviri yaavo.

Ntálary

²⁴ Mulumgu noo adáhaa kuvimirira mudire kuwya, na avaréetaa nyuunyu mbere ya nkongojima yaachwe baa si mung'urirwaa tuku.

²⁵ Kuri yeeye ^ari yeemweene vii Mulumgu Mulamuriri wiitu, ive nkongojima, ukúlu, ngururu na laviro lo kimirira kwa njira ya Yéesu Kirisitu Mweenevyoosi wiitu, keende aho kali, haaha na siku ^jookuwa ^jisiina uhero! Kikomi!

✱ 1:11 Laanga Ncholo 4:1-16. ✱ 1:11 Laanga Uvalo 22-24; 31:16. ✱ 1:11 Laanga Uvalo 16:1-35. ✱ 1:14 Laanga Ncholo 5:21-24. ✱ 1:18 Laanga 2 Peéteru 3:3.

Wiivariyuli wa Yéesu kwa Yooháani Mulongooryo

Kitáabu iki chaandikwa ni Yooháani mutumwi wa Yéesu. Kitáabu iki chalusua njori ^ng'eene Yooháani oona (1:1-2). Kuantu ^chaandikirwa ni isi ^yarüngirirwa ni maaji ^iséwaa Pátimo (1:9), kuantu Yooháani ^ajaa achuungwa ni matembi wa Rúumi ^aséwaa Domitiáani. Ifaanaa ikava chaandikwa kati ya myaaka ya 90-100 keende Kirisitu ^avyaalwa.

Yooháani aandikira mpuka mufungati ja vaantu ^vamura Yéesu uko isi ya Ásia ^ng'eene haaha iséwaa Uturúuki (2:1-3:22). Avo vaantu ^vamura Yéesu vaturikiriwaa maatuku vii sa variruma isáare ra Mulungu na vamutuubaa Yéesu Kirisitu (2:9-10; 6:9-11; 16:5-6; 17:5-6; 18:24).

Yooháani aandika iki kitáabu yoovaheera matima vayimirirye uturikiri waavo furu uhero (2:7, 11, 17, 26; 3:5, 12, 21). Asea, vayimirirye sa uturikiri uwo ni wa mpiindi nduudi vii (6:10-11). Atutwaala na mbere ya ichuumbi ra Mulungu matembi (4:1-2) na atoonekya mwiitubiriro wa njori ^jiri fumira kurumwii na kari weeru siku ^jookuaja. Kuherererya kwaachwe, Mulungu vafweita ^ari irivii ra mooto vaantu voosi vavi (20:11-15). Maa kaa, kuyimirirya kwa vaantu ^vamura vara ^vaandikwa kitáabwii chaachwe cha nkaasu, reeta kari ntálarya nkulu (7:14-17; 21:1-4).

^Vyeene Kitáabu iki Chagavwa

Mulongooryo na lumbi 1:1-8

Uvari yuli wa njori ja Yooháani 1:9-20

Barúwa kwa mpuka mufungati ja vaantu ^vamura Yéesu 2:1-3:22

Kuloomba uko kurumwii 4:1-11

Kitáabu ^chavawa mitooso ya hianta mufungati 5:1-8:5

Marimu mufungati 8:6-11:19

Ramuntaira na mamaka ^yoófyaa 12:1-13:18

Mwaana wa Muundi na vaantu vaachwe 14:1-20

Mirimu miija mufungati na mabakúuri mufungati ya nkalari ja Mulungu 15:1-16:21

Muhengeeti mukulu na maka 17:1-18

Múuji wa Babéli woomalwa 18:1-24

Cheeru kurumwii na kusiinda kwa Yéesu 19:1-21

Myaaka iyana rimwi na kumalwa kwa Irimu 20:1-15

Múuji mufya wa Yerusaleému na kuhinduka kwa Yéesu 21:1-22:21

Masáare ya Ncholo

¹ Uhu ni wiivariyuli ^mweene Yéesu Kirisitu aheewa ni Mulungu, avoonekye vatumami vaachwe masáare ^meene kikomi yari fumira kasisi ^kookuaja. Kirisitu amoonekya kiweerwii Yooháani matumami waachwe wiivariyuli uwo ko tweera murimu waachwe muja.

² Uhu Yooháani aandika koonekya yoosi ^ayoona, noo kusea, koonekya isáare ra Mulungu na kumoonekya Yéesu Kirisitu.

³ Atalariwa ura ^avasómeraa vaantu masáare aya ya uláali na matwe. Kei vatalariwa vara ^vatéeraa masáare ^yaandikwa aha kitáabwii, vakayakwaatya mitimii yaavo, sa mpiindi ja kukiimana kwa masáare aya, ni heehi jiri.

Lumbi kwa Mpuka Mufungati ja Vaantu ^Vamura Yéesu

⁴ Ni niini Yooháani ^noojaandikira mpuka mufungati ja vaantu ^vamura Yéesu ^jiri uko isi ya Ásia. Nduwo na mwiikalo muja uve na nyuunyu fuma kwa yeeye ^amwaari, ^ajaa amwaari na ^ari kuva amwaari, na kufuma kwa Mitima mufungati ^iri mbere ya ichuumbi raachwe ra kitemi, ⁵ na kufuma kwa Yéesu Kirisitu. Yeeye ni shahídi wo kiilaangiwa, na ni wa ncholo kufufulwa na ni mukúlu wa vatemi va weeru. Yeeye atweenda, na kwa sakami yaachwe ooyya uvi wiitu.

⁶ Yeeye atabweeyya suusu tave utemi ja veeneisi vo mutumamira Muluungu Taata waachwe. Nkongojima na ukúlu ni na yeeye jiri, kwa siku joosi ^jisiina uhero! Kikomi!

⁷ Laanga! Yooku ja na machu! ✧

Vaantu voosi moona vari,
baa vara ^vamuunga na ichimu,
na vaantu va nkolo joosi ja weeru,
rira vari no myaa sa yeeye. ✧

Hii! Kikomi!

⁸ Ijua asea, “Niini ni Álufa na Oméega, noo kusea niini ni Ncholo na Uhero, niini nijaa mwaari, na mwaari, na kuva ndiri mwaari, na ni Ijua Muluungu Mweenengururu joosi.”

Njori ja Mwaana wa Muuntu

⁹ Niini ni Yooháani mwaanaanyu kwa kura kumwiilaangya Yéesu. Niini ni hamwi ndiri na nyuunyu nooyimirirya kutarikira sa Yéesu Kirisitu na Utemi waachwe. Niini nijaa isi ^yaringirirwa ni maaji ^iséwaa Pátimo sa navariyulaa isáare ra Muluungu na noonekyaa kikomi cha Yéesu Kirisitu.

¹⁰ Haaha siku imwi ya Mweenevyoosi, Mutima Muja ajaa aanongoola. Uko nyuma nkateera sawúti nkulu ja sawúti ya irimu.

¹¹ Sawúti iyo ikaansea, “Andika kitáabwii masáare yoosi ^wooyoona. Na kitáabu ikyo, ukitume na kari mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu ^jiri miiiii mufungati, Eféeso, Simúrina, Perigamóoni, Siatíira, Sárídi, Filadélifía, na Laodikía.”

¹² Aho, nkavarinduka sa naange ura ^yoolusika na niini. Aho, nkoona vyaango mufungati vyo vikira vimari ^vyatengeneshiwa na saháabu. ¹³ Kati na kati ya vira vyaango, nkoona kiintu ^kiifwíne na Mwaana wa Muuntu. ✧ Ne ajaa iivikiire nkáancho ndihi fuuru mawulwii, na mukandala wa saháabu wakúnikiriire kipeembe chaachwe.

¹⁴ Njwiri jaachwe jijaa njeru chwee ja páamba, njeru ja selúuji. Miiso yaachwe yalavalaváa ja ndimi ja mooto.

¹⁵ Majeo yaachwe yalavalaváa ja sháaba ^yasafishiwa ni mooto wa ng’aanjo. Sawúti yaachwe, yarumaa ja maaji ^yari foo yootomoka.

¹⁶ Mukonwii waachwe wa kulume, ajaa akwáatiriire nyéyeeri mufungati. Mulumwii waachwe ikafuma nyaasuka ^yadalavadalaava ^iri kosikosi. Kisho chaachwe chalavalaváa ja ngururu joosi ja mwaasu.

¹⁷ ^Nkamooone, nkawya majewii yaachwe ja ^naakwya. Maa kaa, yeeye akaviika mukono waachwe wa kulume mweeri yaani yoosea, “Koofa tuku! Niini ni Wa Ncholo na Wa Uhero.

¹⁸ Niini noo mweenenkaasu, niini nijaa naakwya, maa kaa, laanga, haaha ni nkaasu ndiri kwa siku ^jisiina uhero. Na niini natiite fungúwo ja inkwya na ja Ntarii.

¹⁹ Haaha, andika masáare aya ^wíne, aya ^yariko na ^yari kuva mpiindi ^jooku ja.

²⁰ Ihi fuumbo ya nyéyeeri mufungati ^wíne nakwáatiriire mukonwii wa kulume, na vira vyaango mufungati vya saháabu, na jira nyéyeeri mufungati, ni ja jei. Jira nyéyeeri mufungati ni mirimu miija ya mpuka mufungati ja vaantu ^vamura Yéesu na vira vyaango mufungati vya saháabu ni mpuka ja vaantu ^vamura Yéesu mufungati.

2

Barúwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu úko Eféeso

¹ Kwa murimu muija wa mpuka ya vaantu ^vaanduma úko Eféeso andika jei, 'Aya noo yara ^alúsa yeeye ^akwáatiríraa nyéneyeeri mufungati mukonwii waachwe wa kulume, na ^mweene atwéeraa na katikati ya vyaángo mufungati vya vimari vya saháabu.

² "Namányire nteendo jaako ^utámamaa, amanyiki waako na kuyimirirya kwaako. Namányire si uvayímirirya vaantu vavi tuku, na kei wavayeren'ya vara ^viyániríraa ni vatumwi na kumba kaa si ^vari vatumwi tuku, na wavataanga ni valoongo.

³ Kei watúrikira no yimirirya sa irina raani baa katala tuku.

⁴ Maa kaa, natiite isáare kari weewe, weewe wareka kweenda kwaako kura kwa ncholo ^mukaande kuniinaangya.

⁵ Haaha laanga neeja ni hai noo kuuntu ^uwyíriire. Valanduka fuma uvii, ubweeeye ja hara ncholo. Maa kaa, kooni si uri bweeeya jeyyo, kuja niise na kwaako, na seyya ndiri kyaángo chaako cho vikira kimari.

⁶ Weewe watiite isáare rimwi riija, wasúla mirimo mivi ^itámamwaa ni Vanikoláai ja ^vyeene niini niusula.

⁷ ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Muija yoojiwyíra mpuka ja vaantu ^vaanduma. Ura ^ari siinda, muheera ndiri ndiwa ja mati wa nkaasu, ^ari ntindikii ya Muiungu úko kurumwii." ☆

Barúwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu úko Simúrina

⁸ Kwa murimu muija wa mpuka ya vaantu ^vaanduma va úko Simúrina andika jei, 'Aya noo masáare yaani niini ^ndiri Wa Ncholo na Wa Uhero. Nijaa naakwya na nkafufuka, nkava mooyo.

⁹ "Namányire uturikiri waanyu na ukiva waanyu. Maa kaa, nyuunyu mari vasúngaati. Namányire ^vyeene malóngowererirwaa ni vara ^vavakíkanaa, vara ^vaséaa ni Vayahúudi, maa kaa, si ^vari Vayahúudi tuku sa isinagóogi raavo ni ra Irimu.

¹⁰ Koofi uturikiri ^mari turya tuku. Teeri! Ikúlu ra Mirimu Mivi vaviika riri vamwi vaanyu manyololwii kuvayera. Uko turikira mari kwa siku ikimi. Maa kaa, muve vo kiilaangiwa kari niini baa kooni ni mpaka kukwya, naani kuvahera ndiri itáaji ra nkaasu.

¹¹ ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Muija yoojiwyíra mpuka ja vaantu ^vaanduma. Ura ^ari siinda úku kayerwa si ari fikwa ni marema ni inkwya ya kaviri tuku, noo kusea kufweitirwa mootwii wa siku ^jisiina uhero." ☆

Barúwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu va Perigamóoni

¹² Kwa murimu muija wa mpuka ya vaantu ^vaanduma úko Perigamóoni andika jei. 'Aya noo masáare ya ura ^ari na nyaasuka ^yadalavadalaava ^iri kosikosi.

¹³ "Namányire aho haantu ^mwiikalaa ni ichuumbii ra kitemi ra Irimu. Baa neembe ni jeyyo, mootuuba karikwaatya irina raani. Si mwaheera kuruma kwaanyu moongo tuku, baa siku ira Antipaasi shahídi waani wo kiilaangiwa, ^akulawe múujii kuuntu Irimu ^riikalaa.

¹⁴ Maa kaa, ^natiite masáare make kari nyuunyu. Kari nyuunyu kwatiite vaantu vamwi ^vatúbuaa ukiindya wa Baláamu. Uhu Baláamu amukiindya Baláaki kuvatea Viisiráéli sa vabweeeye úvi wo rya ntambiko ^jatambikwa kwa vidabalaíyo na kwa uhanguti.☆

¹⁵ Viivyo, weewe utiite vaantu ^vatúbuaa ukiindya wa Vanikoláai.

¹⁶ Haaha valanduki fuma uvii, na kooni si uválandukire kuja ndiri chaangu na kwaako, na kulwa ndiri nkoondo na avo vaantu kwa nyaasuka ya mulomo waani!

17 ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Múja yoojiwyíra mpuka ja vaantu ^vaanduma. Yoyoosi ^ari siinda muheera ndiri haantu ha chórya kira cha máana,* kira ^chaviswa kurumwii. Kei muheera ndiri iwe reera, na iro iwe kaandikwa riri irina ifya. Iro irina kusiina muuntu wíngi ^ari ritaanga tuku, maa kaa, ura ^aheewa iwe iro.” ’

Barúwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu va Siatíira

18 Kwa murimu muja wa mpuka ya vaantu ^vaanduma va uko Siatíira andika jei, ‘Aya masáare yafúmire kwa Mwaana wa Muluungu, yeeye ^ari na miiso ^yari ja lurimi lwa mooto, na majeo yaachwe ^yalávalavaa ja sháaba ^yakuluswa na mooto.

19 “Namányire mirimo yaako ^utámamaa, kweenda kwaako, kuruma kwaako, kutumamira kwaako na kuyimirirya kwaako. Kei kooni niise haaha nteendo jaako njija joolookya jira ja ncholo.

20 Maa kaa, natiite isáare iri kuri weewe. Weewe woomuyimirirya uwo muuntu muki Yesebéeli, ^iyániriraa muláli na matwe wa Muluungu. Uha muuntu muki ukiindya waachwe ni wa uloongo na avalongoola vatumami vaani na kuuntu kavi ko vabweeyya vahangute na varye vyóorya ^vyatoolwa ja ntambiko kwa vidabalaíyo.

21 Namuhíre nkalo avalandake fuma uvii waachwe, maa kaa, si yooreka uhanguti waachwe vii kaa tuku.

22 Teera! Mufweitira ndiri mweeri ya kitáanda aturikire munumu. Baa avo vaantu valume ^vayéendaa ne vaturikirya ndiri maatuku vii, kooni si vari valandaka fuma uvii waavo.

23 Kei, vúlala ndiri vara ^vmutúubaa. Aho, mpuka joosi ja vaantu vara ^vaanduma taanga vari níni nalángaa mitima na miiririkano ya kira muuntu. Níni muriha ndiri kira muuntu kwa kira ^atámamaa.

24 Maa kaa, kuri nyuunyu víngi vawoloki ^muri uko Siatíira, nyuunyu si mutúubaa ukiindya wa Yesebéeli, kei si muniikiindya masáare ^meene vaséaa ni kimbiso cha isii cha irimu tuku. Nyuunyu si ndiri vaverekya muriwa wíngi tuku. Ni sea niise,

25 kira ^cheene muri nocho umiriri nga mpaka mpiindi ^ndiri kuja.

26 Na ura ^mweene ari siinda na ura ^ari tuuba tumama masáare yaani furu siku ya uhero, ^uwo muheera ndiri wiimiriri wa isi ja weera.

27 Yeeye viimirira ari kwa duri ya chuúma,

vatulatula ari ja saama ja iroongo,*

ja ^vyeene níni nahokera wiimiriri fuma kwa Taáta waani.

28 Kei, ura ^ari siinda muheera ndiri ira nyényeeri ya chuuri.

29 ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Múja yoojiwyíra mpuka ja vaantu ^vaanduma.” ’

3

Barúwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu va Sáridi

1 Kwa murimu muja wa mpuka ya vaantu ^vaanduma va uko Sáridi andika jei, ‘Aya noo masáare ^yoolúusa ura ^ari na Mitima mufungati ya Muluungu na jira nyényeeri mufungati. Namányire nteendo jaako. Vaantu viiséaa weewe ni mooyo uri, maa kaa, kikomi waakwa.

2 “Inuka! Yafafirirye yara maaja ^yachíhire ^yaséngerire rimira. Níne mirimo yaako si yookiimana mbere ya Muluungu waani tuku.

3 Haaha kumbukira yara ^uhokera na ^uyateera, yatuube na uvalandake fuma uvii. Inuka, na kooni si wookiinuka, kuja ndiri ja mwiívi na mpiindi ira ^ndiri kuja si uri kítaanga tuku.

* 2:17 *mána*: Ni chákurya ^cheene Viisiráéli varijáa mpiindi ^vajáa isi ya ibalángwii. Laanga Ufumo 16. ✧ 2:27 Laanga Sabúuri 2:8-9.

⁴ Baa jeyyo, vamwaari vaantu vake aho Sáridi ^veene si vanachafula ingo jaavo.

Avo yeendan'ya vari na niini kunu viivikire ingo njeru sa voovo vavalwa viima neeja.

⁵ ^Ari siinda kura kayerwa, vikirwa ari ingo njeru ja vara si ^vachafula ingo jaavo.

Na niini si ndiri seyya irina raachwe fuma kitáabwii cha nkaasu tuku. Kei kumuruma ndiri mbere ya Taáta waani na mbere ya mirimu yaachwe miija.

⁶ ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Muija yoojiwyira mpuka ja vaantu ^vaanduma.” ’

Baráwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu va Filadélifia

⁷ Kwa murimu muija wa mpuka ya vaantu ^vaanduma va uko Filadélifia andika jei,

‘Aya ni masáare yaachwe yeeye muija na wa kikomi, yeeye ^ari na ufungúwo wa Daúdi. Yeeye ^ari chungula kusiina ^ari daha chuunga tuku, ^ari chuunga kusiina ^ari daha chungula tuku.✠

⁸ “Namányire mirimo yaako. Laanga! Nakuhire muryaango ^wachungulwa mbere yaako, na kusiina ^ari daha kuuchunga tuku. Namányire ngururu jaako ni inke, baa jeyyo warilaangirirya isáare raani, na irina raani si warisiita tuku.

⁹ Teera, kukuretera ndiri vaantu va sinagóogi ya Irimu vara ^vaséaa ni Vayahúudi, kumba tuku, maa kaa, voovo ni valoongo. Kavabweyya ndiri ji vawye majewii yaako na vataange niini nakweenda.

¹⁰ Nakulairirya uyimirirye. Haaha sa viintu wabweyya jeyyo, niini kukwimirira ndiri mpiindi ja uturikiri ^uri reetwa kwiiyera weeru yoosi.

¹¹ Kuiuja niise haaha vii! Umirira ikyo ^utiite, sa udiire hokwa itáaji raako ni muuntu yoyoosi.

¹² ^Ari siinda, kumwiimya ndiri ave ngururyo ya Kaaya Njija ya Muluungu waani, na si ari fuma uko kei tuku. Kwaandika ndiri mweeri yaachwe irina ra Muluungu waani na irina ra múuji wa Muluungu waani noo kusea Yerusaleemu ifya, múuji ^uri kiima fuma kurumwii kwa Muluungu waani. Kei kwaandika ndiri mweeri yaachwe irina raani ifya.

¹³ ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Muija yoojiwyira mpuka ja vaantu ^vaanduma.” ’

Baráwa kwa Mpuka ya Vaantu ^Vamuruma Yéesu va Laodikía

¹⁴ Kwa murimu muija wa mpuka ya vaantu ^vaanduma va uko Laodikía andika jei, ‘Aya noo masáare yaachwe yeeye ^aséwaa Kikomi, yeeye ^iláangiwa na shahídi wa kimáari, yeeye ni Mwiimiriri wa viintu vyoosi Muluungu ^umba.

¹⁵ “Namányire mirimo yaako yoosi. Weewe si uhola jii tuku baa kei si uri mooto tuku. Ni vyaangu ngaari uri na kimwi, ngaari wahola au ngaari uri mooto.

¹⁶ Maa kaa, sa viintu uri katikati si mooto baa si uhola tuku, kukataika ndiri fuma malomwii waani.

¹⁷ Weewe wiivaa kipeembe woosea, ‘Niini ndiri musúngaati, nasúngaati na niyéneriirye kira kiintu.’ Weewe si umányire wasusuvala tuku, uri wo koonera mbavariri, uri mukiva, mahoku, baa kei ni na tuhu uri.

¹⁸ Sa jeyyo, ni kuwyira niise uwule fuma kwaani saháabu ^yakuluswa na mooto, sa ave musúngaati, kei wula ingo njeru fuma kwaani wiivikire sa ukitirirye soni ya tuhu yaako. Wula mooda wa miiso wa makuta uhake miiso yaako sa woone.

¹⁹ Niini navadálavyaa na navawólolaa mwiikalo voosi ^naveenda. Haaha umanyike na avalanduke fuma uvii.

²⁰ Laanga, niimire muryaangwii nooluumbya. Muuntu kooni atéire sawúti yaani, aywiire muryaango, kiingira ndiri na nyuumbii kwaachwe, kurya ndiri ne, ne kurya ari na niini.

✠ 3:7 Laanga Isáaya 22:22.

²¹ ^Ari siinda kayerwa marekera ndiri iikale hamwi na nini ichuumbii raani ra kitemi, ja viintu nini ^nasiinda kayerwa, nkiikala hamwi na Taáta waani ichuumbii raachwe ra kitemi.

²² ^Ari na matu ni ateere masáare ^meene Mutima Múja yoojiwyira mpuka ja vaantu ^vaanduma.” ”

4

Ichuumbi ra Kitemi Kurumwii

¹ Ayo ^yakalooke, maa nkoonu maryaango waywírwe kurumwii. Aho, nkateera ira sawúti ^naari natéire aho ncholo ^iri ja sawúti ya irimú yoosea, “Ambuka na kumu, nikoonekye masáare ni mpaka yafumire mpiindi ihi ^iri looka.”

² Koonka, nkalongoolwa ni Mutima Múja, aho, nkoonu ichuumbi ra kitemi uko kurumwii, na mweeri yaachwe nkoonu umwi ^iikyire.

³ Na ura ^ajáa iikyire aho ichuumbii, alavalaváa ja mawye ya iyoombe ikumu ^yaséwaa yásipi* na akíiki.† Ichuumbi raachwe rijáa raríngirírwé ni italavaási ^ralavalaváa ja iweye ra sumaráidi.‡

⁴ Iro ichuumbi rijáa raríngirírwé ni machuumbi yíngi makumi yaviri na yani (24). Ayo machuumbi yajáa yíkarírwé ni vawosi makumi yaviri na vani (24) na vajáa viivíkiire ingo njeru chwee na mitwii vajáa viivíkiire matáaji ya saháabu.

⁵ Na kufuma aho ichuumbii ra kitemi, kufuma ndávo, kukiririma na kidandárika. Na mbere ya iro ichuumbi ra kitemi kujáa kwatite vimari mufungati ^vikóriire. Vimari ivyo, noo ira Mitima mufungati wa Múungu.

⁶ Kei, mbere ya iro ichuumbi ra kitemi kujáa kwatite kintu ^kiri ja mayiya ya kíoo. Mayiya ayo yajáa ni ja iweye kiweeru ^kilóokaniryaa.

Katikati ya rira ichuumbi ra kitemi na vara vawosi, kujáa kwatite viúumbe vine ^viri mooyo. Ivyo viúumbe vijáa vyaríngiríra mavaru yoosi ya ichuumbi ra kitemi na vijáa vyatite miiso kira haantu.

⁷ Kiúumbe cha ncholo kijáa kiifwíne siimba, na cha kaviri kijáa kiifwíne mpachi na cha katatu kijáa chatite buuwo ja ya muntu na cha kani kijáa ja mbeu ^yoowuluka.

⁸ Kira kiúumbe kijáa chatite mabava masasatu. Ayo mabava yajáa yatite miiso kira haantu baa isii ya mabava. Viúumbe ivyo, vyimbaa uchiku na muusi bila yooreka, yoosea,

“Múja, Múja, Múja,
Ijva Múungu Mweenengururu joosi,
ajáa amwaari, amwaari, na kava ari amwaari!”

⁹ Kira mpiindi ivyo viúumbe ^vyamabweeyiryáa nkongojima, ^vyamudumbáa na ^vyamunyemyáa ura ^ikalaa ichuumbi ra kitemi na ^ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero,

¹⁰ vara vawosi makumi yaviri na vani, valaalaa isi na inda voomwiinamira yeeye ^ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero, ^ikalaa ichuumbii ra kitemi mbere yaachwe. Kei, vavikáa matáaji yaavo mbere ya ichuumbii ra kitemi kumu yoosea,

¹¹ “Weewe Ijva, Múungu wiitu,
wima neeja kuhokera nkongojima,
nyemi na ngururu,
weewe noo ^wumba viintu vyoosi,
kwa kusaaka kwaako vyumbwa,
baa kei vimwaari.”

* **4:3 yásipi:** Ni iweye ra iyoombe ikumu, ^ravíjaa ^riri kwani. † **4:3 akíiki:** Ni iweye ra iyoombe ikumu, ^ravíjaa ^riri nkundu. ‡ **4:3 sumaráidi:** Ni iweye ra iyoombe ikumu, ^ravíjaa ^riri kwani.

5

Kitáabu na Mwaana wa Muundi

¹ Aho, nkoona kitáabu mukonwii wa kulame wa ɛra ^iikalaa ichuumbii ra kitemi. Ikyo kitáabu kijáa chaandikwa isii na weerwii na kijáa chanamatikwa mitooso mufungati ya utawa. ² Aho, nkoona murimu muija ^uri na ngururu wooluusika na sawúti nkulu, woosea, “Ni ani noo ^ima neeja wo namatula mitooso ya iki kitáabu na wo kifotolola?”

³ Maa kaa, kijáa kusiina muntu kurumwii, baa mweeri ya weeru au baa Ntarii ^ari daha fotolola kitáabu ikyo no kisoma tuku.

⁴ Sa viintu si koonekana muntu ^ima neeja wo kifotolola kira kitáabu na wo kisoma, maa nkaanda rira munumunu.

⁵ Aho, umwi wa vara vawosi akaansea, “Rira tuku! Laanga, Siimba wa lukolo lwa Yuda wa uvyalo wa mutemi Daúdi, yeeye asiinda. Yeeye akiimana, kakanula ari iyo mitooso mufungati na kifotolola ari ikyo kitáabu.”

⁶ Aho, nkoona Mwaana wa Muundi ^oonekanáa ja ajáa asinjirwe, ajáa kati na kati ya ichuumbi ra kitemi na vira viúumbe vine ^viri mooyo, na katikati ya vara vawosi. Uwo Mwaana wa Muundi ajáa atiite mpeembe mufungati na miiso mufungati, noo kusea, Mitima mufungati ya Muluangu ^yatamwa kari weeru yoosi.

⁷ Uwo Mwaana wa Muundi akaseesa, maa akakitoole kira kitáabu fuma mukono wa kulame wa ɛra ^iikyire aho ichuumbii ra kitemi. ⁸ ^Akakitoole vii kira kitáabu, vira viúumbe vine na vara vawosi makumi yaviri na vani (24), vakiinama furu isi mbere ya ɛra Mwaana wa Muundi. Kira umwi waavo ajáa atiite iwuumbi kuu vakwaatirire bakúuri ja saháabu ^jimémire ng’óono ^jinyakiraa, noo kusea, kuloomba kwa vaantu va Muluangu. ⁹ Aho, maa vakimba lwimbo lufya voosea, “Weewe wiima neeja kukisumula ikyo kitáabu, na wo kakanula iyo mitooso.

Weewe wasinjwa,

na kwa sakami yaako wamunurira* Muluangu vaantu, vaantu fuma kira lukolo, kira ndusika, kira nduu na fuma kira isi.

¹⁰ Weewe wavabweyya vave utemi na veeneisi vo mutumamira Muluangu wiitu, novo kimirira vari weeru.”

¹¹ Aho, nkalaanga, maa nkateera sawúti ya mirimu miija ^iri foo munumunu, mayana na mayana, baa si iri daha valwa tuku. Iyo mirimu ijáa yaríngiriire rira ichuumbi ra kitemi na vira viúumbe na vara vawosi makumi yaviri na vani (24).

¹² Kwa sawúti nkulu yimbáa yoosea, “Mwaana wa Muundi ɛra ^asinjwa noo ima neeja, kuhokera laviro na usúngaati, tooti na ngururu, nyemi, nkongojima na dambi!”

¹³ Aho, nkateera viúumbe vyoosi ^viri mooyo kurumwii, kari weeru, Ntarii, uko mayiyii na vyoosi ^viri mamo vyookimba jei, “Ntálarya, nyemi, nkongojima, na laviro, jive kari yeeye ^ikariraa ichuumbi ra kitemi, na kari Mwaana wa Muundi, kwa siku ^jisiina uhero!”

* **5:9 wamunurira:** Laanga **Ununuuli** Utamanulii wa Masáare na Kilaangi.

¹⁴ Vira viúumbe vine vikasea, “Kikomi!” Na vara vawosi makumi yaviri na vani vakalaala isi na inda voomwiinamira Muluungu na Mwaana wa Muundi.

6

Mitooso Mufungati

¹ Aho, maa nkoona Mwaana wa Muundi yookakanula mutooso wa ncholo kati ya ira mitooso mufungati ya utawa. Maa nkateera kimwi cha vira viúumbe vine ^viri mooyo choosea kwa sawúti ja ya kidandárika, “Yeenda!”

² Aho, nkoona faráasi ^iri na ivala reeru na muuntu ^iivérekiirye. Na uwo ^ajáa iivérekiirye ajáa atiite uta, maa akaheewa itáaji. Akafuma aho, yoosiinda nkoondo na kei sa atuube siinda.

³ Mwaana wa Muundi ^akakakanule mutooso wa kaviri, maa nkateera kimwi cha vira viúumbe cha kaviri choosea, “Yeenda!”

⁴ Aho, ikafumira faráasi yingi ^yasala gyaa. Na uwo ^ajáa iivérekiirye, akaheewa nyaasuka nkulu na akaheewa laviro lo seyya mwiikalo muja aha weerwii, sa vaantu viiyulae.

⁵ Aho, Mwaana wa Muundi akakakanula mutooso wa katatu. Nkateera kira kiúumbe cha katatu choosea, “Yeenda!” Nkalaanga mbere yaani, nkoona faráasi njiru. Muuntu ^ajáa iivérekiirye, ajáa atiite saama yo piimira mukonwii waachwe.

⁶ Nkateera ja sawúti yoofuma kati na kati ya vira viúumbe vine yoosea, “Kibáába kimwi cha muchu wa ngáano kwa mariho ya marimo wa siku. Vibáába vitatu vya muchu wa shayiri* kwa mariho ya siku. Maa kaa, kari usáambulaa makuta au diváai tuku.”

⁷ Mwaana wa Muundi ^akakakanule mutooso wa kani, maa nkateera kira kiúumbe cha kani choosea, “Yeenda!”

⁸ Aho, nkavaa miiso, kumba mbere yaani kwatiite faráasi ^iri ufuunde. Ura ^ajáa iivérekiirye, irina raachwe noo Inkwyaa asewaa na ura ^vayeendan'yaa ne noo Ntare asewaa. Novo vakaheewa wiimiriri mweeri ya imwi ya ine ya weeru sa vulae vaantu na nyaasuka, na njala, na ndwáala nkari, kei kwa maka nkari ja isaka.

⁹ Mwaana wa Muundi ^akakakanule mutooso wa saano, maa nkoona mitima ya vaantu isi ya masabáahu. Ava, noo vara vaantu ^vasiinjwa sa variruma isáare ra Muluungu na sa ushahíidi ura ^vatoola.

¹⁰ Avo vaantu vakarira kwa sawúti nkulu voosea, “Ee Ijva Mweeneevyo weemweene, muja na wa kikomi, chereva uri mpaka naadi kuvaheera irya no valaira chiiru vaantu va weeru so kiita sakami yiitu?”

¹¹ Aho, vakaheewa nkáancho ndihi njeru, maa vakasewa vawoojere kwa mpiindi kiduudi, mpaka ira hesáabu ya vatamami viivaavo, noo kusea vaanaavo ^vari kulawa, ikiimane ja voovo ^vyeene vulaawa.

¹² Aho, maa nkoona Mwaana wa Muundi yookakanula mutooso wa sasatu, kukava na kitiintima kikukulu kari isi. Mwaasu ukiira chi ja mikiri, na mweeri ukasala gyaa ja sakami.

¹³ Nyényeeri ja kurumwii jikatomoka na kari weeru ja saambu mbisi ^jiwúvirwe ni ihumbuuto ikari.

¹⁴ Kurumu kukarimira ja viintu ikaratási ^rifótwa. Njulu joosi na isi joosi ^jaringirirwa ni maaji, jikaseyyiwa haantu ^jijaa.

¹⁵ Aho, vatemi va weeru, vakúulu, vakúulu va vakúulu va valwi nkoondo, vasúngaati, vaantu ^vari na ngururu, vatámwa na vaantu ^vari húuru vakiivisa mpáángii na mawyii ako njuulwii.

* **6:6 shayiri:** Ni mpeke ^jijaa jiifwáne na ngáano. Mikáate ya shayiri na mikáate ya ngáano noo kijaa chóorya kikulu cha Viisiraéli. Shayiri noo kijaa chóorya kikulu cha vakiva. Kei shayiri noo vakoloweraa irusu. Baa kei ijaa ni chóorya cha nchúwo, baa ja ng'oombe na faráasi.

¹⁶ Vakajisea njuuu na mawye, “Tugirimukiri, mutuvise na kisho cha yeeye ^iikalaa ichuumbii ra kitemi na kei mutuhon’ye na nkalari ja Mwaana wa Muundi.

¹⁷ Sa siku ira nkulu ya nkalari ^yahumba fuma kwa Muluungu na Mwaana wa Muundi yafikire. Eri, ni ani ^ari daha kwivereka?”

7

Vaantu va Muluungu Hona Vari

¹ Ayo ^yakalooke, nkoona mirimu miija ine, yimire vichurii vine vya weeru, ^ikitire mpeho idire wuva fuma mavaru yoosi mweeri ya isi, mweeri ya mayiya, na mweeri ya mati wowoosi.

² Aho, maa nkoona murimu muja wiingi wookaambuka fuma itumba ^ari na mutooso wa Muluungu ^Ari Nkaasu. Uwo murimu muja ukitarira isoso kwa sawuti nkulu ira mirimu miija ine ^myeene ijaa yaheewa laviro lo saambula isi na mayiya.

³ Ukasea, “Kari musaambule isi, mayiya au baa miti tuku, mpaka tukumule kuvavaa mutooso vatumami va Muluungu wiitu vipaamii vyaavo.”

⁴ Aho, nkateera hesabu ya vara vaantu ^vavawa mutooso, fuma nkolo joosi ja Isiraéli, avo ni mayana igana rimwi, makumi yani na ine (144,000) vajaa.

⁵ Kufuma lukolo lwa Yuda vavawa mutooso, mayana ikimi na yaviri (12,000), kufuma lukolo lwa Rubeni, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Gaadi, mayana ikimi na yaviri,

⁶ kufuma lukolo lwa Asheri, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Nafutali, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Manase, mayana ikimi na yaviri,

⁷ kufuma lukolo lwa Simeoni, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Laawi, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Isakari, mayana ikimi na yaviri,

⁸ kufuma lukolo lwa Sabuloni, mayana ikimi na yaviri,

kufuma lukolo lwa Yooséfu, mayana ikimi na yaviri,

na kufuma lukolo lwa Benjamini, mayana ikimi na yaviri yajaa vavawa mutooso.

Iyimbira Vaantu ^Valamuririrwa

⁹ Aya ^yakalooke, maa nkoona iyimbira ra vaantu, kusiina muntu ^ari daha kuvavala tuku. Vaantu fuma kira isi, kira lukolo, kira nduu, na fuma kira nduusika yimire mbere ya rira ichuumbi ra kitemi na mbere ya Mwaana wa Muundi. Vaantu avo, viivikire nkáancho njeru, na mataampi ya mitéende vakwaatirire mikonwii yaavo.

¹⁰ Vakalusa na sawuti nkulu vosea,
“Ulamuriri wafumaa kwa Muluungu wiitu,
yeeye ^iikalaa ichuumbii ra kitemi,
na kwa Mwaana wa Muundi.”

¹¹ Mirimu miija yoosi ijaa yima mavaru yoosi, kuringirira rira ichuumbi ra kitemi, vara vawosi makumi yaviri na vani (24), na vira viuumbe vine ^viri mooyo. Vakalaala isi na inda mbere ya ichuumbi ra kitemi, maa vakamwiinamira Muluungu,

¹² vosea,
“Kikomi!

Adumbwe, aheewe nkongojima, aheewe tooti,
aheewe dambi, nyemi,

laviro na ngururu,
Muluungu wiitu kwa siku ^jisiina uhero.

Kikomi!”

¹³ Aho, umwi wa vara vawosi makumi yaviri na vani akaanjura, “Ava vaantu ^viivikire nkáancho njeru ni vala ani? Umányire ni hai ^vafumire wuu?”

¹⁴ Maa nkamusea, “Ee mukúlu, weewe wamányire.” Maa akaansea, “Ava noo vara vaantu ^vafuma uturikirii mukúlu. Voovo vafula ingo jaavo sakamii ya Mwaana wa Muundi, maa jikeera chwee.

¹⁵ Sa jeyyo, ni mbere ya ichuumbi ra kitemi ra Muluungu vari, voomutumamira Muluungu Kaayii yaachwe Njija chiriri chobu, na yeeye ^iikyire ichuumbi ra kitemi, kova ari itibu mweeri yaavo.

¹⁶ Kikomi si vakaavirwe ni njala vii kaa tuku, kikomi si vakiine nyóota vii kaa tuku.

Mwaasu si ukavalunguriirye tuku, baa irutira si rikavachimikire tuku.

¹⁷ Sa Mwaana wa Muundi, ^iikalaa katikati ya ichuumbi ra kitemi, kuva ari murísi waavo.

Yeeye valongoola ari

na mpulii ja maaji ya nkaasu.

Na Muluungu vahonola ari kira miisoori yaavo.”

8

Mutooso wa Mufungati

¹ Mwaana wa Muundi ^akakakanule mutooso wa mufungati, maa uko kurumwii kukakirinya sawu kwa mpiindi ya núusu saa jei.

² Aho, nkooni ira mirimu miija mufungati ^yímaa mbere ya ichuumbi ra Muluungu, na kira umwi waavo ukaheewa irimu.

³ Murimu muija wiingi ukuija, maa ukima mbere ya masabáahu kunu ukwáatiriire chetéso cha saháabu mukonwii. Ukaheewa ng’óono ^jinyúkiraa ^jiri foo, sa utoole hamwi na kuloomba kwa vaantu voosi va Muluungu mweeri ya masabáahu ya saháabu ^iri mbere ya ichuumbi ra kitemi.

⁴ Muuki wa ng’óono ^jinyúkiraa hamwi na kura kuloomba kwa vaantu va Muluungu vikaambukan’ya na mweeri mbere ya Muluungu, fuma mikonwii ya uwo murimu muija.

⁵ Aho, murimu muija ukatoola chetéso, ukakimemya mooto fuma masabáahwii, maa ukakifweita na kuri weeru yoosi, maa kukava na kidandárika, kukiririma, ndávo na kitiintima.

Marimu Mufungati

⁶ Aho, ira mirimu miija mufungati ^myeene ijáa na marimu mufungati, ikima neeja sa yaande yafwíra.

⁷ Murimu muija wa ncholo ukarifwíra irimu raachwe. Aho, mbula ya mawye hamwi na mooto ^vyasaangira na sakami vikítika mweeri ya isi. Uwo mooto ukalungurirya rimwi ra mavaru yatatu ya isi, ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya miti ikalungurira, na masaambi yoosi ^yari kwani yakalungurira.

⁸ Murimu muija wa kaviri ukafwíra irimu. Aho, kiintu ^kiri ja lulu lukulu ^lwakórire mooto kufawitirwa na mayiyii na ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya mayiya rikavaluka sakami.

⁹ Ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya viintu ^viri nkaasu mayiyii vikakwya, na ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya méeli jikasaambuka.

¹⁰ Murimu muija wa katatu ukafwíra irimu raachwe. Aho, nyéyeeri nkulu ikawya fuma kurumwii. Iyo nyéyeeri yakoreráa ja isasaanku ra mooto, noyo ikawyíra mweeri ya ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya maboote ^yiíkaa maaji, na mweeri ya mpula ja maaji.

¹¹ Iyo nyéneyeeri irina raachwe noo “Usungu” yasewáa. Iyo nyéneyeeri ikavalandula ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya maaji yakava usungu. Vaantu vari foo vakakwya, sa maaji ayo vari usungu.

¹² Aho, murimu muija wa kani ukafwira irimu raachwe. Ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya mwaasu, mweeri na nyéneyeeri, maa yakava kilwiirya. Sa jeyyo, ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya muusi rikava kilwiirya na uchiku ukava viivyo.

¹³ Aho, nkalaanga, maa nkoona mbeu imwi kurumwii katikati yoosea kwa sawúti nkulu, “Ni mpolai, ni mpolai, ni mpolai kwa vara viikalaa kuri weeru sa yara marimu yatatu yachihire vari fwirwa. Ira mirimu muija yimire neeja kayavaa haaha jei.”

9

Irimu ra Saano Roofwirwa

¹ Murimu muija wa saano ukafwira irimu raachwe. Aho, nkoona nyéneyeeri yawyire fuma kurumwii furu isi. Iyo nyéneyeeri ikaheewa ufunguwo wa iduundu ra Ntarii.

² Ikarichungula iro iduundu ra Ntarii, aho, maa muuki ukafuma. Uwo muuki ukambuka na mweeri ja muuki wa itanuru ikulu. Mwaasu na kurumu vikava na kilwiirya cha ura muuki wafumire ntarii.

³ Aho, nkumbi jikafuma hara muukii, jikeenera isi, maa jikaheewa ngururu yo luma ja ngururu ja ingi.

⁴ Ijo nkumbi jikakaaniwa jidire saambula masaambi ya isi, baa mumeru tuku baa mati wowoosi tuku. Maa kaa, jivaturikirye vara voosi vasiina mutooso wa Mlungu vipaamii vyaavo.*

⁵ Ijo nkumbi si jija jarekerwa jivulae tuku, maa kaa, katurikirya vii kwa myeeri isaano. Usungu wo lumwa ni ijo nkumbi ujaa ni ja ulumirwe ni ingi.

⁶ Mpindi ijo, vaantu saakira veende inkwya, maa kaa, si vari kipata tuku. Merirya veende mati inkwya, maa kaa, inkwya vatiya yeende.

⁷ Haaha ijo nkumbi jija ni ja farasi jimiwe neeja sa nkoondo. Mitwii yaavo jija jivikira kiitu kiri ja itaji ra sahabu. Visho vyaavo vija viifwine visho vya vaantu.

⁸ Njwiri jaavo jija jifwine njwiri ja vaantu vaki. Mayeo yaavo yaja ni ja mayeo ya siimba.

⁹ Jija jatiite ngawo ya chuma yakunikirira kipeembe. Sawúti ya mbava jaavo, ija ni ja sawúti ya magari yarutwaa ni farasi vari foo yotija na nkoondwii.

¹⁰ Mikira yaavo ija yatite kidoboko ja mikira ya ingi, na ija yatite ngururu yo turikirya vaantu kwa myeeri isaano.

¹¹ Ijo nkumbi jija jatiite mutemi, uwo mutemi waavo noo murimu muija wa Ntarii. Irina raachwe kwa Kieburania noo Abadoni asewaa, na kwa Kigiriki noo Apoloni asewaa, noo kusea, “Mumali.”

¹² Irema ra ncholo ralokire. Haaha mutaange yakaari marema yaviri yookuija.

Irimu ra Sasatu

¹³ Murimu muija wa sasatu ukafwira irimu raachwe. Aho, nkateera sawúti yoofumira mpeembii ine ja masabahu ya sahabu iri mbere ya Mlungu.

¹⁴ Sawúti iyo, ikamusea jei murimu muija wa masasatu ura ajaa na irimu, “Ichungurire mirimu muija ine, ira yachuungwa aho ibootii ikulu riika maaji ra Efurati.”

¹⁵ Iyo mirimu muija ine ikachungurirwa sa yulae ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya vaantu voosi va weeru. Iyo mirimu muija ija yavikwa neeja sa mpindi ihi, siku ihi, mweeri hu na mwaaka hu.

¹⁶ Aho, vakuija valwi nkoondo vari foo viiverekiirye farasi. Nkateera hesabu yaavo ni mayana magana yaviri mara iyana (200,000,000).

* 9:4 Laanga Wiivariyuli 7:2-3.

¹⁷ Haaha aho njorii, jei noo ^vyeene joonekana ijo faráasi na vaambuki faráasi, vipeembii vyaavo, vajáa vatiite ngawo ja mooto ^jiri nkũũnda, ^jiri gyaa na ^jiri ubúusi ja sálufa.* Ijo faráasi mitwe yaavo ijáa ni ja mitwe ya siimba, milomwii yaavo kwafumáa luriijo lwa mooto, muuki na sálufa.

¹⁸ Kwa ayo marema yatatu, ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya vaantu voosi va weeru vakulawa ni mooto, muuki na sálufa ng'eene yafumáa malakii yaavo.

¹⁹ Ngururu ja ijo faráasi ni milomwii na mikirii yaavo jijáa. Mikira yaavo ni ja njoka ^jiri na mitwe yo turikirirya vaantu ijáa.

²⁰ Vaantu ^veene si kulawa ni ayo marema, si vamuvalandukira Muluungu tuku, vareke uvi wa mirimo ya mikono yaavo. Voovo vajáa vatuuba kwiinamira mirimu mivi, vidabalaíyo ^vyatengeneshiwa kwa saháabu, chũma cha mpía, sháaba, mawye na mabambari. Vidabalaíyo ivyo si vyoona tuku, si vyateeráa tuku, baa kei si vyayeendáa tuku.

²¹ Avo vaantu si vamuvalandukira Muluungu fuma kulaa kwaavo, usavi waavo, uhanguti waavo na wiivi waavo tuku.

10

Murimu Mũja na Kitáabu Kiduudi

¹ Aho, nkona murimu mũja wĩngi ^uri na ngururu wookiima fuma kurumwii. Uwo murimu, ujáa warĩngirĩrwe ni ichu na italavaási mutwii waachwe. Kisho chaachwe chalavalaváa ja mwaasu, na mawulu yaachwe yajáa ja ngururyo ja mooto.

² Mukonwii waachwe ujáa wakwáatĩrĩre kitáabu kiduudi ^chaálwĩrwe. Uwo murimu ujáa walwaatya ijeo raachwe ra kulame mweeri ya mayiya, na ra kamooso ujáa walwaatya mweeri ya isi.

³ Ukatula isóso na sawúti nkũũlu ja siimba ^yooruma. ^Ukatule isóso, maa vira vidandárika mufungati vikarĩra.

⁴ Mpĩndi ivyo vidandárika mufungati ^vikarume, nĩni nkasaaka naande kaandika. Maa kaa, nkateera sawúti fuma kurumwii yoosea, "Vaa mutooso masáare ^yalúusirwe ni ivyo vidandárika mufungati na kari uyaandike tuku. Ni kimbiso."

⁵ Aho, ura murimu mũja ^naari nĩne wiĩmire kũũlu kamwi mweeri ya mayiya na kwiĩngi mweeri ya isi, ukiinurirya mukono waachwe wa kulame na kurumwii.

⁶ Uwo murimu ukiilaha kwa irina ra Muluungu ^Ari Nkaasu kwa siku ^jisiina uhero. Yeeye uamba kurumu na vyoosi ^viri mũamo na uamba weeru na vyoosi ^viri mũamo na uamba mayiya na vyoosi ^viri mũamo. Maa ukasea, "Mpĩndi jo woojera jasĩrĩre!

⁷ Maa kaa, siku ijo ura murimu mũja wa mufungati ^uri sengerera fwĩra irimu raachwe, Muluungu kiimikirirya ari kira ^akibweeyya kive fuumbo ja ^vyeene avawĩra vatamami vaachwe valáli na mutwe."

⁸ Aho, nkateera ira sawúti fuma kurumwii ikaanyanĩrĩra kei yookũũnsea, "Tamanya kasumule kira kitáabu kiduudi ^chafótolwĩrwe mukonwii wa ura murimu mũja ^wiĩmire mweeri ya mayiya na mweeri ya isi."

⁹ Maa nkatamany na kwa ura murimu mũja. Nkũũloomba wũũmpeere kira kitáabu kiduudi. Nowo ukaansea, "Kisumule, ukirye. Mulomwii kuva kĩri mwerere ja hũki na indii kuva kĩri usũũngũ."

¹⁰ Jeyyo, nkatoola kira kitáabu kiduudi fuma mikonwii ya ura murimu mũja maa nkarya. Mulomwii kijáa chaamwerere ja hũki, maa kaa, ^nkamerye, indii kikava usũũngũ.

¹¹ Aho, maa nkasewa jei, "Woosaakwa ulũuse kei uláli na mutwe kwa nkolo ^jiri foo, kwa vaantu va ndũũsika ^jiri foo, kwa isi ^jiri foo na kwa vatemi ^vari foo."

* **9:17 sálufa:** Ni kemikáli ^iri ja iwye au muchu ^uri lubúusi. Sálufa yakóreraa mooto ja wa ng'aanjo na yanyúkaa ja iyĩrĩra. Isáarii ra Muluungu sálufa yoónekyaa nkalari ya Muluungu.

11

Mashahídi Vaviri

¹ Aho, nkaheewa isaanga [^]riri ja ^{duuri} yo piimira, maa nkasewa, “Inaka, upiime Kaaya Njija ya M^{ulu}ngu na masabáahu. Kei ^uvale vaantu [^]voomwiinamira M^{ulu}ngu aho Kaayii Njija.

² Maa kaa, kari upiime waama wa Kaaya Njija ^{tuku}, sa ^uwo waama vaheewa vaantu si [^]vari Vayahúudi. Voovo lwaatalwaata vari ^{múujii} m^uja kwa myeeri makumi yani na iviri (42).

³ Niini vaheera ndiri mashahídi vaani vaviri ^{laviro} val^use uláali na mutwe kwa siku ijo iyana rimwi, magana yaviri na makumi ^{musasatu} (1,260), ^{kunu} viivíkiire magunía, koonekya ^{ushungu}.”

⁴ Avo mashahídi ni ira miti iviri ya miseitúuni na vira vyaángo viviri vya vimari [^]vyímaa mbere ya Ij^uva wa weeru yoosi.✧

⁵ M^untu yoyoosi [^]ari saaka varetera marema, ^ulawaa ni mooto [^]wafúmaa malakii yaavo. Jeyyo, noo [^]vyeene ari ^{kulawa} ura [^]ari yera ^{kuvaretera} marema.

⁶ Avo mashahídi vatiite ^{laviro} lo chuunga kurumu mbula idiire vaa mpíindi joosi [^]vool^usa uláali na mutwe. Baa kei, vatiite ^{laviro} lo valandula maaji yave sakami, na ^{kuvaa} weeru kwa marema [^]yísimiresimire mpíindi yoyoosi [^]voosaaka.

⁷ Na [^]vari humula toola ^{ushahídi} waavo, maka fuma ntarii vakímirira iri nkoondo, na iyo maka vasiinda iri na ^{kuvulaa} iri.

⁸ Miviimba yaavo chaala iri njirii ya ^{múuji} ura mukulu, haantu Mweenevyoosi waavo [^]aning'iniwa ^{musalábii} furu akakwya. Na irina ra fuumbo ra ^uwo ^{múuji} noo Sodóoma au Mísiri [^]waséwaa.

⁹ Vaantu fuma kira ndu, kira lukolo, kira ndusika, na fuma kira isi, laanga vari iyo miviimba kwa siku itatu na núusu na si vari ruma itaahwe ^{tuku}.

¹⁰ Na vaantu [^]viikalaa aha weerwii vyeenda vari no vaa siriri. Novo kiiheera veende vilungulungu sa avo mashahídi vavaturikiryáa avo vaantu [^]viikalaa aha weerwii.

¹¹ Maa kaa, siku itatu na núusu [^]jikalooke, nkeeho ya nkaasu [^]ifúmaa kwa M^{ulu}ngu ikaviingira vara mashahídi. Aho, vakima na mawulu yaavo. Vaantu vakakwaatwa ni woowa [^]vakavalaange.

¹² Aho, vara mashahídi vakateera sawúti nkulu fuma kurumwii yoovasea, “Ambuki na ^{kunu} we!” Jeyyo, vakaambuka na kurumwii na ichu ^{kunu} vavi vaavo voovalaanga.

¹³ Mpíindi yíyo, ^{kukafumira} kitiíntima kikulu, na imwi ya ikimi ya ^{múuji} ikawya. Vaantu mayana mufungati (7,000) ^{kukulawa} ni ikyo kitiíntima. Na vara [^]vachaala vakakwaatwa ni woowa maatuku vii, maa vakamubweeyirya nkongojima M^{ulu}ngu wa kurumwii.

¹⁴ Rira irema ra vaantu ra kaviri ralóokire. Laanga, irema ra katatu rook^uja chaangu.

Irimu ra Mufungati

¹⁵ Aho, murimu m^uja wa mufungati ukafwira irimu raachwe. Maa, ^{kukava} na sawúti nkulu kurumwii joosea,

“Utemi wa weeru wavíre wa Ij^uva wiitu na wa Masía waachwe,
yeeye kímira ari kwa siku [^]jisiina uhero.”

¹⁶ Aho, vara vawosi makumi yaviri na vani (24), vara [^]viikalaa machuumbii yaavo ya kitemi mbere ya M^{ulu}ngu, vakalaala isi na inda, vakamwiinamira M^{ulu}ngu

¹⁷ voosea,
“Took^uumba ee Ij^uva M^{ulu}ngu Mweenengururu,
weewe umwaari na ^{ujáa} umwaari.

Weewe watoola ngururu jaako nkulu,
na ^{ukaanda} kímira.

¹⁸ Isi si [^]jikurúmaa jijáa jakalala,

✧ 11:4 Laanga Sakaríá 4:1-14.

maa kaa, nkalari yaako yuújire.
 Mpiindi yuújire yo mulamurira kira muntu ^aakwya,
 na yo vaheera kunáalo vatamami vaako valáali na matwe na vaantu vaako,
 na vara ^varinyemyaa irina raako,
 vakúulu na vadúúdi.
 Kei mpiindi yuújire yo vamala vara ^vasáambulaa weeru.”

¹⁹ Maa re, Kaaya Njija ya Mulungu ya kurumwii ikayulwa. Aho, isandúku ra muháko rikoonekana aho Kaayii Njija. Kukava na ndávo, kukiririma, kidandárika, kitiintima na mbula nkulunkulu ya mawye.

12

Muntu Muki na Ramuntaira

¹ Aho, ishára nkulu ikoonekana kurumwii, muntu muki ^arwíkirwe mwaasu, na mweeri ^ari isi ya majeo yaachwe, kei ^ari na itáaji ra nyéyeeri ikimi na iviri mweeri ya matwe waachwe.

² Uwo muntu muki ni muruto ajáa na ariraa sa makata yo kiichungula mwaana.

³ Aho kei, ishára yingi ikoonekana kurumwii, kintu ^kiri ja ramuntaira ikulu ^riri nkundu ^rijáa na mitwe mufungati na mpeembe ikimi. Na kira matwe ujáa watiite itáaji.

⁴ Mukira waachwe ujáa wahunga ivaru rimwi ra mavaru yatatu ya nyéyeeri ^jiri kurumwii na ujáa wajifweitira na isi. Iro ramuntaira rikiima mbere ya uwo muntu muki ^ajáa asengerire kiichungula, sa ^ari kiichungula vii, rimerye mwaana.

⁵ Uwo muntu muki akiichungula mwaana mulume. Mwaana uwo noo ^ari kimirira isi joosi ja weeru kwa nkome ya chuma. Maa kaa, uwo mwaana akatoolwa, maa akatwaalwa furu kwa Mulungu na furu ichuumbii raachwe ra kitemi.

⁶ Ura muntu muki ne akatiija na isi ya ibalángwii, haantu Mulungu ^ahiimya neeja sa amulaangirirye uko kwa siku iyana rimwi, magana yaviri na makumi masasatu (1,260).

Nkoondo Kurumwii

⁷ Haaha uko kurumwii kukava na nkoondo. Mikaéli mukulu wa mirimu miija na mirimu yaachwe vakalwa nkoondo na ramuntaira na mirimu yaachwe mivi.

⁸ Maa kaa, ramuntaira na mirimu yaachwe yakasiindwa na kukasoveka nkalo yaachwe na mirimu yaachwe uko kurumwii.

⁹ Maa iro ramuntaira rikafweitwa na isi. Iro noo rira ijoka ra kali ^riséwaa Ikulu ra Mirimu Mivi noo kusea, Irimu, rooro noo ^rikóoveraa weeru yoosi. Rikafweitwa na isi na mirimu yaachwe ikafweitwa hamwi noro.

¹⁰ Aho, nkateera sawúti nkulu fuma kurumwii yoosea,
 “Haaha ulamuriri, ngururu na Utemi wa Mulungu wiitu wuújire,
 na wiimiriri wa Masía waachwe.
 Sa ura ^avasítaakya vaaniitu mbere ya Mulungu chiriri chobu,
 afwéitirwe na isi.

¹¹ Novo vamusiinda
 kwa sakami ya Mwaana wa Muundi,
 na kwa isáare ra ushahídi waavo.
 Voovo si voona nkaasu yaavo ni kintu tuku,
 mpaka kukwya sa kuruma kwaavo.

¹² Sa jeyyo, ee kurumu vaa siriri,
 na nyuunyu ^mwiikalaa uko vai siriri!
 Maa kaa, ni mpolai kwa isi na mayiya,
 sa Ikulu ra Mirimu Mivi rakímire na kwaanyu,

rakíimire na kwaanyu na nkalari,
rooro ratáangire mpiindi yaachwe ni nkufi.”

¹³ Iro ramúuntaira ^ríkoone rafwéitirwe na isi, maa rikaanda kumúsakaata ura múuntu muki ^ajáa iichúngwíire mwaana mulume.

¹⁴ Maa kaa, ura múuntu muki akaheewa mbava ja ja mbeu nkúulu, sa awuluke na kulikúuli úko isi ya ibaláángwii kúuntu ^iimiriwa neeja sa alaangiririwe neeja na ave kuli na iro ramúuntaira kwa siku iyana rimwi, magana yaviri na makumi musasatu (1,260).

¹⁵ Aho, iro ramúuntaira rikataika maaji ^yari foo ja lúuji ^lookiika sa yamukumuriirye ura múuntu muki.

¹⁶ Maa kaa, isi ikamwaambirirya úwo múuntu muki, ikoonyekera ja mulomo, maa ikateererya lura lúuji ^lwafumáa mulomwii wa rira ramúuntaira.

¹⁷ Aho, iro ramúuntaira rikamukalarira ura múuntu muki maatuku vii. Rikalooka no koolwa nkoondo na vaana viingi vara ^vachaala va ura múuntu muki. Ava vaana noo vara voosi ^vakwaatya ndairiri ja Mulúungu na ^vatuuba kutoola ushahíidi wa kumuruma kwaavo YéesuKirisitu.

¹⁸ Maa re iro ramúuntaira rikíima mbarimbari ya mayiya.

13

Maka Iviri ja Mayiyii

¹ Aho, nkoona maka yoofuma mayiyii. Iyo maka ijáa yatíite mpeembe ikimi, na mitwe mufungati. Kira mpeembe ijáa yatíite itáaji. Mweeri ya kira mutwe kujáa kwaandikwa irina ra uhiintiki kwa Mulúungu.

² Iyo maka ^nijáa niyona ijáa yiifwíine súvi, majeo yaachwe yajáa ni ja majeo ya idunkáárya na mulomo waachwe ujáa ni ja mulomo wa siimba. Rira ramúuntaira rikíiheera iyo maka ngururu jaachwe, ichuumbi raachwe ra kitemi na ngururu jo kímíirira.

³ Nkoona mutwe umwi wa iyo maka ujáa watíite kiloonda cha inkwya, maa kaa, úlo luma lukahola. Vaantu voosi va weeru vakahwaalala, maa vakiituuba iyo maka.

⁴ Jeyyo, vakariinamira ramúuntaira sa ^vyeeene rijáa ríhíire ira maka wiimiriri waachwe. Kei vakiiyinamira ira maka na vakiiyurya voosea, “Ani ^ari ja ihi maka? Na ni ani ^ari daha kulwa noyo?”

⁵ Ira maka ikaheewa nkalo ilúuse masáare yo kiivaa kipeembe na yo muhiintikira Mulúungu. Ikaheewa úlo lúviro lo kímíirira kwa myeeri makumi yani na iviri (42).

⁶ Maa ikaalula mulomo waachwe imuhiintikire Mulúungu, na ihiintikire haantu Mulúungu ^iikalaa na ^viikalaa úko kurumwii.

⁷ Kei ikarekerwa ilwe na vaantu va Mulúungu na ikavasiinda. Ikaheewa wiimiriri mweeri ya kira lukolo, kira nduu, kira nduusika, na kira isi.

⁸ Na vaantu voosi va weeru kwiiyinamira vari, noo kúsea, kira múuntu irina raachwe si ^raandikwa kitáabwii cha nkaasu cha Mwaana wa Muundi keende kúumbwa kwa weeru, kitáabwii cha Mwaana wa Muundi ura ^asiinjwa.

⁹ ^Ari na matu, ni ateere.

¹⁰ Kooni múuntu ni wo nyahirwa nkoondwii,
nyahirwa ari asumulwe.

Kooni múuntu ni wo kúulawa na nyaasuka,
kúulawa ari na nyaasuka.

Aho, noo kúuntu ^kuri kuyimirirya na kuruma kwa vaantu va Mulúungu.

Maka Fuma Kuri Weeru

¹¹ Aho, nkoona maka yíingi ya isaka yookaambuka na mweeri fuma isi. Iyo maka ijáa yatíite mpeembe iviri ^yiifwíine ja mwaana wa muundi. Noyo ikaalusika ja ramúuntaira.

¹² Iyo maka ikatumia wiimiriri wa ira maka ya ncholo kipaango chaachwe. Noyo ikabweeyya vaantu voosi va weeru, voosi ^viikalaa isii yaachwe viinamire ira maka ya ncholo, ira kiloonda chaachwe cha imalo ^chahola.

¹³ Noyo ikabweeyya ishára nkulu, baa ikabweeyya mooto ukakiima fuma kurumwii, ukujia mweeri ya isi mbere ja vaantu.

¹⁴ Sa ijo ishára ijáa yaheewa indoobweeyya kipaango cha ira maka ya ncholo, ikavakoovera vara ^viikalaa kuri weeru. Ikavalairiya vabweeyye kidabalaíyo kwa nyemi ya ira maka ya ncholo, ira ^ijáa yatamikiwa na nyaasuka, maa kaa, ikahola.

¹⁵ Ira maka ya kaviri ikaheewa luviro lo kiiheera nkeeho ya nkaasu kira kidabalaíyo cha maka ya ncholo, sa kilusike na kibweeyye vara ^vasitire kuchiinamira ikyo kidabalaíyo vualawe.

¹⁶ Ikadoomererya kira muantu, mukúlu na mudúúdi, musúngaati na mukiva, mutámwa na muantu ^ari húuru atalwe mweeri ya mukono waachwe wa kulame au vipámii vyaavo.

¹⁷ Kei ikalairiya, kusiina muantu yoyoosi wala au baa wusa kiintu tuku, mpaka ave na ulo latalo, noo kusea irina ra iyo maka au náamba ya irina raachwe.

¹⁸ Aha, noo hasaakwa tooti. Kooni umwi ari na miryungu, ivale iyo náamba ya ira maka, sa ni náamba ya muantu. Náamba yaachwe ni magana musasatu, makumi musasatu na musasatu (666).

14

Mwaana wa Muundi na Vaantu 144,000

¹ Aho, nkalaanga, maa nkoona Mwaana wa Muundi íimire mweeri ya Luulu lwa Sayúuni, ari hamwi na vaantu mayana igana rimwi, makumi yani na ine (144,000). Ava noo vara ^vaandikwa irina ra Mwaana wa Muundi, na irina ra Taáta wa Mwaana wa Muundi vipámii vyaavo.

² Kei, nkateera sawúti fuma kurumwii, ^iri ja sawúti ya luuji lukulu, na ja sawúti ya kidandárika kikulu. Na iyo sawúti ^nijáa natéire ni ja vavini voovaa mawuumbi yaavo.

³ Avo vaantu vakimba lwiimbo lufya mbere ya ichuumbi ra kitemi, na mbere ya vira viúumbe vine ^viri mooyo na vara vawosi. Kusiina muantu wíngi ^ikiindya akataangira ulo lwiimbo tuku. ^Vataangira ni avo vaantu mayana igana rimwi, makumi yani na ine vii, ^veene vajáa vanunuulwa fuma kuri weeru.

⁴ Ava noo vara vaantu ^vasiina njeo, si vanaava na njeo na vaantu vaki tuku, sa voovo ni vanjala. Ava vamutúubaa Mwaana wa Muundi kokoosi ^ari doma. Voovo vanunuulwa fuma kwa vaantu ja mpóryo ja ndiwa ja ncholo kwa Mulyungu na kwa Mwaana wa Muundi.

⁵ Milomo yaavo yashaanwa isiina aloongo tuku, na isiina mang'uulo tuku.

Mirimu Miija Itatu

⁶ Aho, nkoona murimu muja wíngi woowuluka kati na kati ya kurumu, ^ari na Masáare Maaja ya siku ^jisiina uhero, woovavariyarira vara ^viikalaa kuri weeru, vaantu fuma kira isi, kira lukolo, kira ndusika, na fuma kira nduu.

⁷ Akalusu na sawúti nkulu yoosea, "Munyemyi Mulyungu na mumabweeyirye nkongojima, sa mpiindi ya ulamu yafikire. Mwiinamiri yeeye ^mweene umbu kurumu na isi, mayiya na mpula ja maaji."

⁸ Murimu muja wa kaviri ukatubirira kunu woosea, "Wahángalamukire! Wahángalamukire múuji mukulu wa Babéli, múuji ura ^wavaheera vaantu va isi joosi vanywe diváai nkari ya uhanguti waachwe."

⁹ Murimu muja wa katatu ukatuuba ira iviri, ukalusu kwa sawúti nkulu woosea, "Muantu yoyoosi ^ari kiiyinamira iyo maka na kidabalaíyo chaachwe, na yoyoosi ^ari talwa latalo kipámii chaachwe, au mukonwii waachwe,

¹⁰ Uwo ne kunywa ari diváai nkari ya nkalari ya Mulungu. Diváai iyo si yasaangiwa na maaji tuku kati yatengeneshiwáa. Uwo muntu turikiriwa ari kwa mooto na sálufa* mbere ya mirimu miija iri mpeho na mbere ya Mwaana wa Muundi.

¹¹ Na muuki wa kuturikiriwa kwaavo tuuba uri kuusa kwa siku jisiina uhero. Avo vaantu viinamira iyo maka na kidabalaíyo chaachwe, na muntu yoyoosi atalwa latalo lwa irina raachwe, si vari kuva na pwee tuku chiriri chobu kwa siku joosi.”

¹² Sa jeyyo, vaantu va Mulungu voosaakwa vayimirirye, avo noo vara vaantu vakwáatyaa ndairiri ja Mulungu na vamurúmaa Yéesu.

¹³ Aho, nkateera sawúti fuma kurumwii yoosea, “Tala jei! Vatalariwa vara vookwya kwaandira haaha kunu viiluman’ya na Yéesu Mweenevyoosi.” Mutima Muija woosea, “Kikomi humuluka vari marimo waavo wafafa sa kanáalo ja mirimo yaavo vatuuba jiri.”

Ulamu wa Weeru

¹⁴ Aho, nkalaanga, maa nkoona ichu reeru, na mweeri ya iro ichu ajáa amwaari umwi ari ja Mwaana wa Muntu. Yeeye ajáa iivikire itáaji ra saháabu mutwii waachwe na ajáa akwáatirire múundu nkari mukonwii waachwe.

¹⁵ Murimu muija wíngi ukafuma Kaayii Njija ya Ijéva, na kwa sawúti nkulu ukamusea ura ajáa iikyire mweeri ya ichu, “Toola múundu waande kuchwa sa mpindi jo chwa jafikire, na viintu vyo chwiwa vya weeru vyakángire.”

¹⁶ Maa ura ajáa iikyire mweeri ya ichu, akawamira múundu yaachwe na kari weeru, maa viintu vyo chwa vya weeru vikachwiwa.

¹⁷ Aho, murimu muija wíngi ukafuma Kaayii Njija ya kurumwii, uhu nowo ujáa watiite múundu nkari.

¹⁸ Aho, ukafumira murimu muija wíngi fuma masabáahwii. Uwo murimu noo wimiriraa mooto, ukalusa na sawúti nkulu, wookusea ura uri na múundu yahumba, “Toola múundu yaako yahumba, ukere no jiinga vicháanda vya sabíibu ja weeru, sa sabíibu jaachwe haaha javiriirwe.”

¹⁹ Ura murimu muija ukawamira múundu yaachwe na kari weeru yoosi, ukakera sabíibu ja weeru, maa ukajiwamira na iduundwii ikulu ro minyira sabíibu ra nkalari ya Mulungu.

²⁰ Ijo sabíibu jikaminywa aho iduundwii ro minyira sabíibu riri weerwii ya múuji na sakami fuma aho iduundwii, ulíhi waachwe ikafika matwii ya faráasi na ikiika kwa ulíhi wa kilomíita magana yatatu (300).

15

Mirimu Muija Mufungati na Marema Mufungati

¹ Aho, nkoona ishára yíngi nkulu na yo hwaalarya kurumwii, mirimu muija mufungati iri na marema mufungati yo hererya. Ayo marema mufungati noo yari kiiman’ya nkalari ya Mulungu.

² Kei, nkoona kintu kiri ja mayiya ya kíóo, yasaangiwa na mooto. Ivarwii raavo, vajáa viimire vaantu viisiinda ira maka, kidabalaíyo chaachwe na náamba ya irina raachwe. Avo vaantu vajáa vakwáatirire mawuumbi meene vajáa vahiiwe ni Mulungu.

³ Vimbáa lwímbo lwa Músa, mutumami wa Mulungu na lwa Mwaana wa Muundi voosea,

“Ijéva Mulungu Mweenengururu joosi,
mirimo yaako ni mikúlu na yahwáalarya!
Njira jaako ni ja uwoloki na ja kikomi,

* **14:10 sálufa:** Ni kemikáli iri ja iweye au muchu uri lubúusi. Sálufa yakóreea mooto ja wa ng’aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isárii ra Mulungu sálufa yóonekyaa nkalari ya Mulungu.

ee Mutemi wa isi joosi!

⁴ Ni ani si ^ari koofa weewe ee Ijüva?

Ni ani si ^ari ribweeyiirya nkongojima irina raako?

Weewe weemweene noo Múúja.

Isi joosi ja weeru kúúja jiri na kwaako,

noo kwiinamira,

sa mirimo yaako ya uwoloki,

yiivárywíre.”

⁵ Ayo ^yakalooke, maa nkoona Kaaya Njija ya Ijüva noo kúsea itibu ro kiinamira ^riláira Múlungu ni hamwi ari na vaantu, ^riri kurumwii raywírwe.

⁶ Ira mirimu miija mufungati ^iri na marema mufungati, ikafuma na weerwii ya Kaaya Njija. Iyo mirimu miija ijáa yiivíkíre ingo njeru ja kitáni ya kikomi ^ilávalavaa, na vipeembii vyaavo ijáa yiichúungire mikandala ya saháabu.

⁷ Aho, umwi wa vira viúumbe vine ^viri mooyo akiheera ira mirimu miija mufungati, kira umwi bakúuri ya saháabu ^imémire nkalari ya Múlungu ^ari nkaasu kwa siku ^jisiina uhero.

⁸ Uko Kaayii Njija, maa kukamema muuki wo koonekya nkongojima ya Múlungu na laviro lwaachwe na kusiina ^adaha kwíingira tuku, fúru yara marema mufungati ya ira mirimu miija mufungati yakiimane.

16

Mabakúuri Mufungati ya Nkalari ya Múlungu

¹ Aho, nkateera sawúti nkúulu fuma Kaayii Njija ya Ijüva yookúsea ira mirimu miija mufungati, “Tamanyi mukiite ayo mabakúuri mufungati ya nkalari ya Múlungu kúri weeru yoosi.”

² Murimu múúja wa ncholo ukadoma noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya isi. Aho, kukava na masungu ^yari usungu munumunu, yakavakwaata vara voosi ^vari na latalo lwa ira maka, na vara ^viinamiraa kidabalaíyo chaachwe.

³ Murimu múúja wa kaviri úkiita noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya mayiya. Aho, mayiya yakava sakami ja sakami ya muviimba wa múuntu, viintu vyoosi ^viri mooyo ^viri mayiyii vikakwya.

⁴ Murimu múúja wa katatu úkiita noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya maboote ^yiíkaa maaji, na nchóonkwii ja maaji, maa jikava sakami.

⁵ Aho, nkateera murimu múúja ^wímíriraa maaji woosea,

“Weewe uri mawoloki kwa uhú ulamu ^utwíre,

weewe umwaari, újáa umwaari na Múúja.

⁶ Voovo viita sakami ya vaantu vaako,

na ya valáali na mutwe vaako,

naawe uvahíre sakami vanywe,

ja ^vyeeene vavalwa víima neeja kuheewa.”

⁷ Aho, nkateera masabáahu yoosea,

“Kikomi, Ijüva Múlungu Mweenengururu,

kulamula kwaako ni kwa kikomi na kwa uwoloki.”

⁸ Murimu múúja wa kani úkiita noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya mwaasu na mwaasu úkaheewa ngururu yo lungurirya vaantu na mooto.

⁹ Vaantu vakanweerera ni iro irutira ikari, vakamutukira Múlungu Mukúulu ^ari mweeri ya ayo marema. Kei, si vamavalandukira noo mudumba Múlungu tuku.

¹⁰ Murimu múúja wa saano úkiita noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya ichuumbi ra kitemi ra ira maka. Utemi waachwe ukakunikirirwa ni kilwiirya, vaantu vakatakuna ndimi jaavo kwa usungu ^mweene vajáa nowo.

¹¹ Vakamutukira Muluungu wa kurumwii sa usungu mukari na masungu yaavo. Maa kaa, voovo si vavalanduka fuma nteendwii jaavo mbi tuku.

¹² Murimu muija wa sasatu ukita noo kiita bakúuri yaachwe mweeri ya iboote ikulu riika maaji ra Efuráati. Aho, maaji yaachwe yakuma, sa njira ya vatemi fuma ufumo wa mwaasu itengeneshiwe.

¹³ Aho, nkoona mirimu mivi itatu yiifwíne vibuula. Noyo ijáa yafuma, umwi fuma malomwii wa rira ramuntaira, wiingi fuma malomwii wa ira maka na wiingi malomwii wa ura maláli na matwe wa uloongo.

¹⁴ Iyo noo mirimu mivi ibwéeyaa ishára. Yooyo noo idómaa na kwa vatemi va weeru yoosi, noo koo vajiinga sa vareete nkoondo siku nkulu ya Muluungu Mweenengururu.

¹⁵ “Laanga! Kuija niise ja mwiivi. Atalariwa ura ari miiso, alángiririyaa ingo jaachwe neeja sa adire yeenda na tulu ilári.”

¹⁶ Aho, maa iyo mirimu mivi ikavajiinga avo vatemi haantu haséwaa na Kieburania “Harimagedóoni.”*

¹⁷ Maa reeru, murimu muija wa mufungati ukita noo kiita bakúuri yaachwe na mweeri. Aho, sawúti nkulu ikateereka fuma ichuumbii ra kitemi Kaayii Njija, yoosea, “Yahumwíre kava!”

¹⁸ Aho, kukava na ndávo, kukiririma, nkava na kitiintima kikulu kuri isi. Ikyo kitiintima si kinafumira ja ikyo vii kaa tuku keende Muluungu umba vaantu, kijáa chakula maatuku vii.

¹⁹ Múuji mukulu wa Babéli ukiigava hatatu, na miji ya isi ja weeru ikahangalamuka. Múuji mukulu wa Babéli ukakumbukirwa mbere ja Muluungu, maa Muluungu akadoomererya unywe divái yaachwe ya nkalari nkulu.

²⁰ Kira isi yaringirirwa ni maaji ikarimira, baa njulu si joonekana kei tuku.

²¹ Mawye makulukulu ya mbula ya uruto ja wa kilo makumi yani (40), yakavawyiira vaantu fuma kurumwii. Vaantu vakamutukira Muluungu sa iro irema ra mbula ya mawye, sa irema iro rijáa ravíha maatuku vii.

17

Muhéngeti Mukulu na Maka ya Isaka

¹ Umwi wa ira mirimu miji mufungati myeene ijáa na mabakúuri mufungati, ukuija maa ukaansea, “Uja na kuu, nikoonekye irya ra ura muhéngeti mukulu, ura iikalaa mweeri ya maaji yari foo.

² Uwo, vatemi va weeru vahanguta ne, na vaantu va weeru vareeviwa ni divái ya uhéngeti waachwe.”

³ Aho, nkava isi ya wiimiriri wa Mútima Muija na murimu muija ukaanongoola furu isi ya ibalángwii. Uko nkoona muuntu muki iikyire mweeri ya maka iri nkundu gyaa. Iyo maka ijáa yaandikwa kira haantu marina yo muhintikira Muluungu, na ijáa yatite mitwe mufungati na mpeembe ikimi.

⁴ Uwo muuntu muki, ajáa arwikwa ingo jiri gyaa na jiri nkundu gyaa. Kei ajáa ahaambwa na saháabu, mawye ya iyoombe ikulu na lulu. Mokonwii waachwe ajáa atite kikóombe cha saháabu, cheene kijáa chamema viintu vya uhiintiki na kosu ja uhéngeti waachwe.

⁵ Kipáamii chaachwe ajáa aandikwa irina ra fuumbo jei: “BABÉELI MUKÚLU, IYO WA VAHÉNGETI NA WA UHIINTIKI WA WEERU.”

* **16:16 Harimagedóoni:** Ni irina ra haantu ifaana hakava ni njuulwii ja Kariméli kati na kati ya isi ya Isiraéli. Irina iri, ufumo waachwe ni Luulu lwa Magéedo kweene kujáa na múuji usewáa Magéedo. Kei aha haantu noo kuantu kari kava na nkoondo yo kiimikirirya kati ya Kirisitu na mayimbi ya vavi vari kulwa ne nkoondo. Nkoondwii ihi, Kirisitu siinda ari vavi vaachwe na malwa vari kwa siku jisiina uhero.

⁶ Aho, nkoona ɯra mɯɯntɯ muki ʼaréevire sakami ya vaantɯ va Mɯlɯɯngɯ, na sakami ya mashahídi va Yéesu. Naani ʼnkamoone, maa nkahwaalala maatɯkɯ vii.

⁷ Ƴra murimɯ mɯɯja ɯkaanse, “Sa che woohwaalala? Kukuwyíra ndiri fuumbo ya ɯhɯ mɯɯntɯ muki, na ya íhi maka ʼíipákíirye, íhi ʼíri na mitwe mufungati na mpeembe ikimi.

⁸ Íhi maka ʼwííne, íjáa imwaari, haaha isiina tɯkɯ. Yooyo kaambɯka yíise fuma iduundwii ra ntarii, na tamanya íri na imalwii raachwe. Vaantɯ ʼvíikala aha weerwii vara marina yaavo si ʼyaandikwa kitáabwii cha nkaasɯ keende weerɯ ʼyaanda, hwaalala vari kwíiyona iyo maka, sa íjáa imwaari mpíndi jimwi, haaha isiina, na kei kɯva íri imwaari.”

⁹ “Aha, noo hasaakwa mɯryɯɯngɯ na tooti. Íra mitwe mufungati ni njɯɯɯ mufungati* ʼngʼeene ɯwo mɯɯntɯ muki íikaríraa.

¹⁰ Kei iyo mitwe mufungati ni vatemi mufungati. Vasaano vaawya, ɯmwi amwaari na wíngi akaari kɯja. Na ʼari kɯja, kwiikala ari kwa mpíndi kiduudi.

¹¹ Íra maka ʼíjáa imwaari mpíndi jimwi na haaha ʼisiina, yooyo ni mutemi wa naani. Yooyo ni imwi ya vara mufungati, na yooyo ni tamanyirírya yíise na imalwii.

¹² Jira mpeembe ikimi ʼwííne ni vatemi ikimi, voovo si vanaheewa wiimiriri tɯkɯ, maa kaa, heewa vari utemi kwa mpíndi ja sáa imwi, na hamwi na íra maka.

¹³ Ava voosi vatiite mɯryɯɯngɯ ɯmwi, na kwíiheera vari íra maka ngururu jaavo na wiimiriri waavo.

¹⁴ Voovo kulwa vari nkoondo na Mwaana wa Muundi, na Mwaana wa Muundi vasiinda ari. Sa yeeye ni Mweeneevyo wa veeneevyo, na Mutemi wa vatemi. Yeeye kɯva ari hamwi na vaantɯ vaachwe ʼvaanírírwá, voovo vasaawulwi vaachwe na vapooji vaachwe ʼvíiláangiwa.”

¹⁵ Kei murimɯ mɯɯja ɯkaanse, “Yara maaji ʼwííne haantɯ ʼíikala ɯra mɯhéngéeti, ni mataka ya vaantɯ, nkolo, isi na ndɯsika.

¹⁶ Mpeembe ikimi na íra maka ʼwííne, avo mɯsɯla vari ɯra mɯhéngéeti. Mɯhoka vari kira kíntɯ ʼari nocho, na mɯcheerya vari mukíva na ari na tɯhɯ. Kurya vari nyama jaachwe, na mɯchímika vari mootwii alangúrire vɯ na mooto.

¹⁷ Sa Mɯlɯɯngɯ avíika mitimii yaavo kukiimikirírya kira ʼcheene alamɯla, ko ruma kwíiheera íra maka ngururu ja wiimiriri waavo fɯrɯ masáare ya Mɯlɯɯngɯ yakiimane.

¹⁸ Ƴra mɯɯntɯ muki ʼɯmwííne, ni ɯra múuji mukɯɯ ʼwíímíríraa vatemi va weerɯ.”

18

Kɯmalwa kwa Múuji wa Babéli

¹ Ayo ʼyakalooke, maa nkoona murimɯ mɯɯja wíngi wookiima fuma kurumwii. Ƴwo ɯjáa watiite wiimiriri mukɯɯ, na weerɯ yoosi ikamuríkwa ni nkongojima ya kiweerɯ chaachwe.

² Ƴwo murimɯ mɯɯja ɯkatula isóso kwa sawúti nkɯɯ woosea,
“Uwíire, uwíire Babéli Mukúúlu!

Haaha wavíire íhaáma ra marimɯ,
na kaaya ya kira murimɯ mavi,
íhaáma ro kiikala kira ndee ʼíri na njeo si ʼísáakwaa ni vaantɯ.

³ Sa isi joosi ja weerɯ jaanywa,
diváai nkari ya uláku wa ɯhéngéeti waachwe.

Novo vatemi va weerɯ vahanguta ne,
na vachurúusi va weerɯ,
viikinkima kwa ngururu ja uláku waachwe ʼusiina mihaka.”

⁴ Aho, nkateera sawúti yíngi fuma kurumwii yoosea,

* **17:9 njɯɯɯ mufungati:** Mpíndi ijo, múuji wa Róoma ɯjáa wamányirwe ja múuji wa njɯɯɯ mufungati.

“Isunki kúri yeeye nyuunyu ^mári vaani,
 sa mudiire kúva hamwi ne uvii waachwe,
 kei mudiire turya marema yaachwe.
⁵ Uvi waachwe wakíngikire mánámáanu fúuru kurumwii,
 na Múlungu akúmbukíire úvi waachwe.
⁶ Mubweeyiriyi ja yeeye ^vyeene avabweeyya,
 murihi kaviri kwa yara mavi ^abweeyya.
 Nduvwii yaachwe másaangiririyi ukari,
 kaviri ya kira ^avasaangirirya.
⁷ Muturikiriyi kwa kipímo kikira cha usungu ^avabweeyirya,
 kwiipatira nkongojima na usúngaati.
 Yeeye iiséaa mutimii waachwe yoosea,
 ‘Níini ndiri mitemi muki ichuumbii raani.
 Níini si ndiri mulala tuku, baa si ndiri koona makiva vii kaa tuku.’
⁸ Sa jeyyo, marema yaachwe musiinda yari siku imudu,
 wulalo, makiva na njala.
 Yeeye riíwa ari ni mooto,
 sa Ijáva Múlungu ^amáhíire irya ni Mweenengururu.”

⁹ Vatemí va weeru avo ^vahanguta no bweeyya uláku ne, rira vari no myaa, mpiindi
 ^vari koona muuki wa kulungurira kwaachwe.
¹⁰ Kíima vari kulí, sa vookoofa kuturikiriwa kwaachwe kúna voosea,
 “Ni mpolai, ni mpolai weewe múuji mukúulu,
 Weewe Babéeli múuji ^ari na ngururu.
 Kulúusa irya kwaako kuújire kwa sáa imwi vii.”
¹¹ Aho, vachurúusi va weeru kúuririra vari no myaa, sa kusiina woowula viintu
 vyaavo tuku.
¹² Kusiina ^ari wula viintu vya saháabu, chúuma cha mpía, mawye ya iyoombe ikúulu,
 lúulu, ingo ja kitáani ^yabooha, ingo ^jiri gyaa, ingo ja haríiri, ingo ^jiri nkúundu gyaa,
 miti yoosi ^inyúkíraa, saama ja mpeembe ja njowu, saama ^jasongolwa ja miti ja
 iyoombe ikúulu, sháaba njiru, chúuma na maramáaru,
¹³ mudalasíini, hilíiki, ng’óono ^jinyúkíraa, manemáane,* viintu ^viri na muuki
 ^wanyúkíra, diváai, makuta ya seitúuni, muchu ^wabooha, ngáano, ng’oombe, muundi,
 farási, magári ^yarútwaa ni farási, miviri na mitima ya vaantu tuku.

¹⁴ Vara vachurúusi sea vari, “Jira ndíwa joosi ^ng’eene mitema waako wajiméreryaa
 mati jalóokire, usúngaati na kutaangikana kwaako vyalóokire fuma kwaako na si uri
 vipata kei vii kaa tuku.”
¹⁵ Voovo ^vawusáa ivi viintu de vandoopata usúngaati fuma kwaachwe, kíima vari
 kulí sa woowa wa uturikiri waachwe, kúna voorira no myaaha,
¹⁶ voosea,
 “Ni mpolai, ni mpolai, weewe múuji mukúulu.
 Weewe ^wiivikíráa ingo ja kitáani ^jabooha,
 ^jiri gyaa na ^jiri nkúundu gyaa,
 ^wiihaambáa na saháabu,
 mawye ya iyoombe ikúulu na lúulu!
¹⁷ Kwa mpiindi ya isaa rimwi vii,
 usúngaati ^wamema jei, warímíire.”

* **18:13 manemáane:** Ni mooda ^vahákaa maviri wa muuntu de ataahwe. Mooda uhú ujáa ni wa iyoombe ikúulu.

Kira mulongooli wa méeli, mutumami wa méeli, vaantu ^vakéaa njira na méeli na vaantu voosi ^vapátaa kúnáálo kwa njira ya mayiya vakíima kali.

¹⁸ ^Vakoone nkungúúla ya muuki wa ura mooto ^woolungurirya uwo múuji, vakarira kwa sawúti nkúulu voosea, “Ati de kwawaahya kuva na múuji mukúulu ja uhú?”

¹⁹ Kiiparira vari maruri mitwii yaavo koonekya usungu waavo. Rira vari no myaa kúnu voosea,

“Ni mpolai, ni mpolai kuri weewe múuji mukúulu,
haantu vaantu voosi ^vari na méeli mayiyii,
vasungaata ko tweera usúngaati waako.

Kwa mpindi ya isaa rimwi vii wachíhire ihaáma.”

²⁰ Ee kurumu, vyeende sa kumalwa kwaachwe.

Valáli na mutwe, vatumwi, na vaantu va Múlungu vyeendi,
sa Múlungu amuhíire irya yeeye,
sa vira viintu ^avabweeyirya nyuunyu.

²¹ Aho, maa murimu muja ^ari na ngururu akiinula iweye ikúulu ja lwaala, akarífweita na mayiyii kúnu voosea,

“Jei no ^vyeene múuji mukúulu Babéli uri fweitirwa,
aho, si uri koonekana tuku.

²² Baa sawúti ja vaantu ^vávaa mawuumbi, na ja viimbi,
vavai ntoroonya na vavai marimu,
si jiri teereka kei kuri weewe vii kaa tuku.

Kikomi, si kuri kuva na mucháani yoyoosi ^ari koonekana kuri weewe vii kaa tuku,
baa sawúti ya lwaala si iri teereka kuri weewe kei vii kaa tuku.

²³ Kiweeru cha kimuri,
si kiri koonekana kuri weewe kei tuku,

baa siriri ja mulóoli na mulóolwi,
si jiri teereka kei vii kaa tuku.

Sa vachurúusi vaako ni vakúulu vajáa kuri ihi weeru,
kwa usavi waako isi joosi wajikoovera.

²⁴ Njirii jaachwe ja múuji yoonekana sakami ya valáli na mutwe, ya vaantu va Múlungu,
na sakami ya vaantu voosi ^vasiinjwa kuri weeru.”

19

Siriri Kurumwii

¹ Ayo ^yakalooke, maa nkateera ja sawúti ya iyimbi ra vaantu kurumwii voosea,
“Adumbwe Ijva!

Ulamuriri, nkongojima na ngururu, ni ja Múlungu wiitu.

² Kulamula kwaachwe,
ni kwa kikomi na kwa uwoloki.

Yeeye amuhíire irya mahéngeti mukúulu,
ura ^asaambula weeru na uhéngeti waachwe.

Múlungu amuríhire,
sakami ya vatumami vaachwe ^ng'eene iita.”

³ Maa kei vakasea lwa kaviri,

“Adumbwe Múlungu!

Nkungúúla ya muuki wa mooto wo chimika uwo múuji,
kaambuka weende na mweeri kwa siku ^jisiina uhero.”

⁴ Aho, vara vawosi makumi yaviri na vani (24), na vira viúumbe vine ^viri mooyo, vakamwiinamira Muluungu ^ikalaa ichuumbii ra kitemi, kana voosea, “Kikomi! Adumbwe Muluungu!”

⁵ Aho, sawúti ikafuma ichuumbii ra kitemi yoosea, “Muduumbi Muluungu wiitu, nyuunyu vatamami vaachwe voosi, nyuunyu voosi ^mamanyémyaa, vadúúdi na vakúúlu.”

⁶ Kei, nkateera ja sawúti ya iyimbi ra vaantu, na ja sawúti ya maaji ^yari foo yootomoka na ja sawúti ya kidandárika yoosea,

“Adumbwe Ijva, yeeye Ijva Muluungu wiitu Mweenengururu ímiriraa.

⁷ Tuvyeende na tavae siriri, tamabweeyiirye nkongojima, sa ngovi ya ilóola ya Mwaana wa Muundi yafíkire, na mulóolwi waachwe ímire neeja.

⁸ Mulóolwi ahíwe ingo ya kitáni ^yabooha, ingo ^yalávalavaa na ^yabooha.”

Iyo ingo ya kitáni ^yabooha, ni mirimo ya uwoloki ya vaantu va Muluungu.

⁹ Aho, maa murimu muija akaansea, “Tala aya masáare, ‘Vatalariwa vara ^valaarikwa na ngovii ya ilóola ya Mwaana wa Muundi.’ ” Kei akaansea, “Aya masáare ni ya kikomi ya Muluungu.”

¹⁰ Aho, nkalaala isi na inda sa niwiinamire. Maa kaa, akaansea, “Reka bweeyya jei! Nini ni mutamami vii ja weewe hamwi na vaanaanyu ^voóekyaa kikomi chaavo ko muruma Yéesu. Mwiinamire Muluungu, sa koonekya kwa Yéesu noo mutima wa uláli na mutwe.”

Muntu ^Tivérekiirye Farási Njeru

¹¹ Aho, nkoonu kurumu kwahéenjukire, na aho, kujáa kwatite farási njeru. Muntu ^ajáa iivérekiirye iyo farási noo “Kiilaangiwa” na “Kikomi” asewáa. Yeeye kwa uwoloki alámulaa na atámanyaa no lwa nkoondo.

¹² Miiso yaachwe ni ja lulávo lwa mooto yajáa, na mutwii waachwe ajáa atite matáaji ^yari foo. Ajáa aandikwa irina ^reene si ramányirwe ni muntu yoyoosi, irina ^rimányirwe ni yeeye vii.

¹³ Ajáa iivíkire nkáancho ^jalovekwa sakamii. Irina raachwe uwo noo “Isáare ra Muluungu.”

¹⁴ Mpuka ja valwi nkoondo fuma kurumwii jamutuubáa, voovo vajáa viivérekiirye farási njeru. Kei vajáa viivíkira ingo njeru ja kitáni ^chaboohabooha.

¹⁵ Kufuma mulomwii waachwe ikafuma nyaasuka ^yahuumbahuumba na kwa iyo nyaasuka kanya ari isi joosi ja weeru. Yeeye longoola ari isi kwa nkome ya chuúma na minya ari ko lwaata sabíibu iduundwii ra nkalarí nkulu ya Muluungu Mweenengururu.

¹⁶ Irina raachwe raandikwa nkáanchwii yaachwe na raawii raachwe, “MUTEMI WA VATEMI, NA MWEENEEVYO WA VEENEEVYO.”

¹⁷ Aho, nkoonu murimu muija umwi, wiímire mweeri ya mwaasu. Ukaanirira kwa sawúti nkulu, yoojisea ndee joosi ^joowuluka kurumwii, “Yeendi! Ijiingi hamwi sa ngovii nkulu ya Muluungu.

¹⁸ Yeendi murye nyama ja miviri ya vatemi, ja vakúúlu va vakúúlu va valwi nkoondo, vasúngaati, nyama ja farási na ja avo ^viivérekyaa. Yeendi murye nyama ja miviri ya vaantu voosi, ja vatamwa na vaantu ^vari húuru, vakúúlu na vadúúdi.”

¹⁹ Aho, nkoona ira maka ya ncholo, vatemi va weeru na mpuka ja valwi nkoondo vaavo viijingire hamwi kwiinula nkoondo na ura iivérekiirye faráasi na valukaluka vaachwe.

²⁰ Maa kaa, ira maka ikakwaatwa hamwi na ura muláali na mutwe wa uloongo, mweene abweeya ishára mbere yaachwe. Kwa ijo ishára, ajáa avakoovera vara vaantu vajáa vahokera lutalo lwa iyo maka na viinamiraa kidabalaíyo chaachwe. Avo vaviri vakafweitirwa na irivii ra mooto wa sálufa.*

²¹ Valwi nkoondo vaavo vajáa vuvulawa ni nyaasuka ira yafumáa mulomwii wa ura ajáa iivérekiirye faráasi. Ndee joosi jikiikuta nyama ja miviri yaavo.

20

Myaaka Iyana Rimwi

¹ Ayo yakalooke, maa nkoona murimu muja wookiima fuma kurumwii, uri na ufungúwo wa iduundwii ra ntare na manyololo mukulu mikonwii.

² Ukarikwaata rira ramuntaira, ira njoka ya kali noo kusea Ikúlu ra Mirimu Mivi au Irimu, aho, ukarichuunga kwa myaaka iyana rimwi (1,000).

³ Ukarifweitira na ntarii, ukakunikirira ntare, maa ukavaa mutooso sa ridire tuuba koovera isi, furu myaaka iyana rimwi ikiimane. Myaaka iyo iri kiimana, chungurirwa riri kwa mpiindi kiduudi.

⁴ Aho, nkoona machuumbi ya kitemi, na vaantu vajáa vayiikarire vajáa vaheewa wiimiriri wo lamirira. Kei nkoona mitima ya vara vadumulwa mitwe sa ushahidi waavo kwa Yésu na kwa isáare ra Mulungu. Ava ni vara si viinamira ira maka, baa na kidabalaíyo chaachwe na baa si vatalwa lura lutalo lwaachwe vipáamii vyaavo baa na mikonwii yaavo tuku. Ava vafufulwa na vimirira hamwi na Kirisitu kwa myaaka iyana rimwi.

⁵ Avo viingi vajáa vaakwya vachaala si vafufulwa tuku, furu ira myaaka iyana rimwi ikakiimana.

⁶ Uku noo kufufulwa kwa ncholo. Vatalariwa vaantu va Mulungu, vari na nkalo ufufukwii wa ncholo. Inkwyi ya kaviri isiina ngururu kuri voovo tuku. Voovo kuva vari veeneisi va Mulungu na va Kirisitu, novo kimirira vari hamwi na Kirisitu kwa iyo myaaka iyana rimwi.

Uhero wa Irimu

⁷ Iyo myaaka iyana rimwi (1,000) iri kiimana, Irimu chungurirwa riri fuma manyololwii waachwe.

⁸ Noro fuma riri sa rikoovere isi ja vaantu fuma mavaru yani ya weeru. Iji nkolo noo jisewaa Góogu na Magóogu, jiingwa jiri sa jilwe nkoondo. Nojo kuva jiri foo ja isáare riri mbarimbari ya mayiya.

⁹ Novo vakakerya weeru yoosi, maa vakimirira nkambi ya vaantu va Mulungu, iyo nkambi noo múuji Mulungu aweenda. Maa kaa, mooto ukafuma kurumwii, maa ukavang'anya.

¹⁰ Ikúlu ra Mirimu Mivi rira rakoooveraa, rikafweitirwa irivii rakóreráa mooto na sálufa,* kuntu iyo maka na ura muláali na mutwe wa uloongo afweitirwa. Uko turikiriwa vari chobu chiriri kwa siku jisiina uhero.

Vara Vaakwya Voolamirirwa

¹¹ Aho, nkoona ichuumbi ikulu ra kitemi na ura ajáa iikarire iro ichuumbii. Weeru na kurumu vikarimira miiswii yaachwe, na haantu haavo si hooneka kei tuku.

* **19:20 sálufa:** Ni kemikáli iri ja iwye au muchu uri lubúusi. Sálufa yakóreráa mooto ja wa ng'aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isáarii ra Mulungu sálufa yoónekyya nkalari ya Mulungu. * **20:10 sálufa:** Ni kemikáli iri ja iwye au muchu uri lubúusi. Sálufa yakóreráa mooto ja wa ng'aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isáarii ra Mulungu sálufa yoónekyya nkalari ya Mulungu.

¹² Kei nkavoona vaantu ^vaakwya, vakúulu kwa vadúúdi viímire mbere ya ichuumbii ra kitemi, maa vitáabu vikafotololwa. Kitáabu chíngi kikafotololwa, ikyo noo kitáabu cha nkaasu. Avo vaantu ^vaakwya vakalamurirwa kwa yara ^meene vajáa vabweeyya, noo kusea, yara ^yajáa yaandikwa aho vitáabwii.

¹³ Mayiya yakavafumya vaantu ^vaakwya ^vajáa isii yaachwe. Inkwya na Ntare nojo jikatoola vaantu vaachwe ^vaakwya. Vakalamurirwa kira muuntu kwa masáare yaachwe.

¹⁴ Ayo ^yakalooke, Inkwya na Ntare vikafweitirwa irivii ra mooto. Iri iriva ra mooto noo inkwya ya kaviri.

¹⁵ Na muuntu yoyoosi irina raachwe si ^roonekana aho kitáabwii cha nkaasu, afweitirwa aho irivii ra mooto.

21

Kurumu Kufya na Weeru Ifya

¹ Aho, nkoona kurumu kufya na weeru ifya. Sa kurumu kwa ncholo na weeru ya ncholo vijáa vyarimira, baa mayiya yajáa yasiina tuku.

² Nkoona Yerusaléemu ifya, múuji muuja wookiima fuma kwa Muluungu kurumwii. Ujáa wiímiiwe neeja ja muuntu muki ^aháambirwe siku ya ngovi ya ilóola, yootamanya noo lumana na mulume.

³ Nkateera sawúti nkúulu fuma ichuumbii ra kitemi kurumwii yoosea, “Laanga! Haaha Muluungu kiikala ari hamwi na vaantu. Yeeye kiikala ari na vaantu, novo kuva vari vaantu vaachwe, na yeeye Muluungu mweeneevyo kuva ari Muluungu waavo.

⁴ Yeeye vahonola eende miisoori yoosi miiswii yaavo. Inkwya si iri kuva kei tuku, baa kurira noo myaaha tuku, baa kurira tuku, baa usungu tuku. Sa masáare yara ya ncholo yahámwiire looka.”

⁵ Aho, ura ^ajáa iikyire ichuumbii ra kitemi akasea, “Laanga, noobweeyya yoosi yave mafya.” Kei akasea, “Andika aya masáare, ni yo kiilaangiwa na ya kikomi.”

⁶ Akaansea, “Yakiimiine! Niini ni Álufa na Oméega, Ncholo na Uhero. ✨ Niini muheera ndiri bweete maaji fuma nchóonkwii ya maajii ya nkaasu ura ^ari na nyóota.

⁷ ^Ari yasiinda, hokera ari aya yoosi, naani kuva ndiri Muluungu waachwe na yeeye kuva ari mwaana waani.”

⁸ Maa kaa, vara ^voofa, vara si ^varúmaa, ^vari na kosu, vuuilai, vahanguti, vasavi, vara ^viinamiraa vidabalaíyo na valoongo voosi, haantu haavo ni irivii ^rakórreraa mooto na sálufa.* Ihi noo inkwya ya kaviri.

Yerusaléemu Ifya

⁹ Aho, umwi wa ira mirimu miija mufungati, ^myeene ijáa na yara mabakúuri mufungati ya marema ya uhero, ukauja, maa ukaansea, “Yeenda na kunu, niini kukoonekya ndiri ura mulóolwi, muki wa Mwaana wa Muundi.”

¹⁰ Aho, nkava isi ya wiimiriri wa Mutima Muja na murimu muja ukaanongoola fura lulu lukuulu na lulihihihi. Aho, akanyoonekya múuji muja Yerusaléemu, wookiima fuma kurumwii kwa Muluungu.

¹¹ Uwo múuji walavalaváa kwa nkongojima ya Muluungu, na kiweeru chaachwe kijáa ni ja cha iwe ra iyoombe ikuulu ^raséwaa yásipi† ^ralávalavaa ja kíóo.

¹² Uwo múuji ujáa watiite lukaande lukuulu na lulihi ^lweene lujáa na miryaango ikimi na iviri. Iyo miryaango ikimi na iviri yalaangiririwáa ni mirimu miija ikimi na iviri. Mweeri ya kira muryaango kujáa kwaandikwa irina rimwi ra marina ikimi na yaviri ya nkolo ja Isiraéli.

✨ **21:6** Laanga Wiivariyuli 1:8. * **21:8 sálufa:** Ni kemikáli ^iri ja iwe au muchu ^uri lubúusi. Sálufa yakórreraa mooto ja wa ng’aanjo na yanyúkaa ja iyirira. Isáarii ra Muluungu sálufa yoónekyaa nkalari ya Muluungu. † **21:11 yásipi:** Ni iwe ra iyoombe ikuulu, ^ravijaa ^iri kwani.

¹³ Kujáa kwatiite miryaango itatu ivaru ra itumba, miryaango itatu ivaru ra uturuko, miryaango itatu ivaru ra saame na miryaango itatu ivaru ra usweero.

¹⁴ Lukaande lwa uwo múuji lujáa lwatiite myaariryo ikimi na iviri, na kira mwaariryo ujáa watiite irina rimwi ra marina ikimi na yaviri ya vatumwi va Mwaana wa Muundi.

¹⁵ Murimu muija ura ^walusikaa na niini ujáa watiite nkome ya kipimo ya saháabu, upiime uwo múuji, miryaango yaachwe na lukaande lwaachwe.

¹⁶ Uwo múuji mavaru yoosi yani ni hamwi yajaa. Murimu muija ukapiima ura múuji na ira nkome ya saháabu. Ulihi waachwe ukashaana ni maili iyana rimwi na magana yani (1,400), ulihi waachwe mavaru yoosi na kudoma na mweeri ni hamwi ujáa.

¹⁷ Murimu muija ukapiima lukaande, lukaande lujáa lwatiite uyinuyinu, mikono fura kikókooli, igana rimwi na makumi yani na ine (144) kwa kipimo cha vaantu ^cheene ura murimu muija wapiimiraa.

¹⁸ Ulo lukaande lujáa lwajeengwa na mawye ya iyoombe ikulu ^yaséwaa yásipi, na múuji mweeneevyo ujáa wajeengwa na saháabu ^yabooha, ^ilávalavaa ja kíóo.

¹⁹ Myaariryo ya lukaande lwa uwo múuji, ijáa yahaambwa na mawye ^yisimiresimire ya iyoombe ikulu. Mwaariryo wa ncholo, ni wa iweye ra yásipi ujáa, wa kaviri wa iweye ra samawáati, wa katatu iweye ra kalikedóoni, wa kani iweye ra sumarídi,

²⁰ wa saano iweye ra saridoníki, wa sasatu iweye ra akíiki, wa mufungati iweye ra kirisolító, wa naani iweye ra sabarajáadi, wa keenda iweye ra tópasí, wa ikimi iweye ra kirisopiráaso, wa ikimi na imwi iweye ra hiyakíinto, na wa ikimi na iviri iweye ra amasísti.†

²¹ Iyo miryaango ikimi na iviri, ni lúulu ikimi na iviri jijáa, na kira muryaango ujáa watengeneshiwa na lúulu vii. Na njira ya múuji ijáa yatengeneshiwa na saháabu ^yabooha ^yalávalavaa ja kíóo.

²² Niini si noona Kaaya Njija ya Ijéva aho múuji tuku, sa Ijéva Muluungu Mweenengururu na Mwaana wa Muundi noo Kaaya Njija yaachwe.

²³ Uwo múuji si mpaka umarikirwe ni kiweerú cha mwaasu au baa cha mweeri tuku, sa nkongojima ya Muluungu noo ^imuríkaa, na kimuri chaachwe ni Mwaana wa Muundi.

²⁴ Vaantu va isi joosi yeenda veende kuu voomarikirwa ni kiweerú chaachwe, na vatemi va weerú reeta vari usúngaati waavo na aho.

²⁵ Miryaango yaachwe si iri chuungwa vii kaa tuku mpiindi joosi, sa uko si kuri kava na uchiku tuku.

²⁶ Vaantu va isi joosi, reeta vari usúngaati na nyemi kuri uwo múuji.

²⁷ Aho múujii, kusiina kiintu chochoosi ^kiri na njeo ^kiri kisingira vii kaa tuku, baa muuntu yoyoosi ^abweyya masáare ya soni na ya uloongo si ari kisingira tuku. Maa kaa, vara ^vari kisingira ni vara marina yaavo ^yaandikwa kitáabwii cha nkaasu cha Mwaana wa Muundi.

22

Iboote ra Maaji ya Nkaasu

¹ Aho, murimu muija ukanyoonekya iboote ra maaji ya nkaasu ^yeera ja kíóo. Iro iboote riikaa fuma ichuumbii ra kitemi ra Muluungu na Mwaana wa Muundi,

² na ratweeráa na kati na kati ya njira nkulu ya múuji. Na kira mbarimbari ya iro iboote kujáa kwatiite mati wa nkaasu. Uwo mati wa nkaasu watúungaa ndiwa ikimi na iviri kwa mwaaka. Kira mweeri watúungaa kamudu. Masaambi ya uwo mati ni mooda wo horya isi joosi ja weerú.

† 21:20 **Mwaariryo wa ncholo:** Mwaariryo uhu ujáa wajeengwa kwa yásipi, noo kusea iweye ^riri kwani, samawáati ni iweye ^riri ja kurumu, kalikedóoni ni iweye ^riri maruunde, sumarídi ni iweye ^riri kwani, sadoniiki ni iweye ^riri na ráangi ^jisimiresimire, akíiki ni iweye ^riri nkandu, kirisolító ni iweye ^riri lubúusi, sabarajádi ni iweye ^riri na ráangi kati ya kurumu na kwani, tópasí ni iweye ^riri lubúusi, kirisopiráaso ni iweye ^riri kwani, hiyakíinto ni iweye ^riri ja kurumu, amasísti ni iweye ^riri ja sambaráau.

³ Aho múujii, si kúri kúva na kíntu chochoosi ^chajumwa ni Múlungu tuku. Ichuumbi ra kitemi ra Múlungu na Mwaana wa Muundi veera riri aho, na vatumami vaachwe mwiinamira veende.

⁴ Novo moona veende kisho chaachwe, na irina raachwe kaandikwa riri vipáamii vyaavo.

⁵ Si kúri kúva na uchiku kei tuku, baa si vari saaka kimuri au kiweeru cha mwaasu tuku, sa Ijéva Múlungu kúva ari kimuri chaavo, novo kimirira vari kwa siku ^jisiina uhero.

⁶ Aho, murimu múja úkaansea, “Aya masáare ni yo kiilaangiwa na ya kikomi. Ijéva Múlungu uutúmire murimu waachwe múja uvoonekye vatumami vaachwe yara kikomi ^yari fumira kasisi ^kookúja. Yeeye alóngoolaa mitima ya valáli na mutwe.”

Yéesu Mweenevyoosi Yookúja

⁷ “Laanga, kúja niise chaangu! Atalariwa úra ^akwaatiirye masáare ya uláli na mutwe wa kitáabu iki.”

⁸ Niini Yooháani nayoona na nayateera aya yoosi. ^Nkayoone no yateera, nkawya na isi na inda majewii ya úra murimu múja ^waanyónekiirye ayo, sa nuuyiinamire.

⁹ Maa kaa, úkaansea, “Bweyya jeyyo tuku! Niini ni mutumami vii ja weewe na vanduu vaako valáli na mutwe, na vara voosi ^vayakwaatia masáare ya kitáabu iki. Mwiinamire Múlungu vii.”

¹⁰ Kei úkaansea, “Kari uyavae mutooso masáare aya ya uláli na mutwe ^yari aha kitáabwii ja kíntu cha kimbiso tuku, sa mpíndi yo kiimana aya masáare, yaséngeriire.

¹¹ Múntu mavi ni atuube bweyya avi, na múntu ^ari na njeo ni atuube kúva na njeo. Múntu mawoloki ni atuube kúva mawoloki, na múntu ^ari múja mbere ya Múlungu, atuube kúva múja.”

¹² “Teera, niini Yéesu kúja niise chaangu. Kúja ndiri na kunáalo yo muheera kira múntu ja ^vyeene atumama.

¹³ Niini ni Álufa na Oméega, Wa Ncholo na Wa Uhero, kei Ncholo na Uhero.”✠

¹⁴ Vatalariwa vara ^vafúlaa ingo jaavo,✠ sa varekerwe viingire na miryaangwii ya úwo múuji na varye ndiwa ja muti wa nkaasu.

¹⁵ Uko weerwii jimwaari kúri, vasavi, vahanguti, vúlai, ^viinamiraa vidabalaíyo, na voosi ^veenda lúsa uloongo.

¹⁶ “Niini Yéesu namutuma murimu waani múja oonekya kikomi cha masáare yoosi ayo kwa mpuka ja vaantu ^vaanduma. Niini noo Ichina na wa mbyaala ya mutemi Daúdi, ira ntoondo ^ifálaa namutóondo.”

¹⁷ Mutima Múja na mólolwi wa Mwaana wa Muundi voosea, “Yeenda!” Na úra ^yooteera aya asee “Yeenda!” Úra ^akálukirwe ni úje, na úra ^yoosaaka maaji ya nkaasu ni asumale bweete.

Masáare Yo Kiimikirirya

¹⁸ Ni kamuluma niise kutu kira múntu ^yooteera masáare ya uláli na mutwe ya kitáabu iki. Múntu yoyoosi ^ari koongererya chochoosi, Múlungu moongererya ari marema ^meene yaandikwa aha kitáabwii.

¹⁹ Múntu yoyoosi ^ari keehya masáare yamwi fuma kitáabwii iki cha uláli na mutwe, Múlungu keehya ari haantu haachwe ^aviikirwa kura mutii wa nkaasu, na haantu haachwe ha úra múuji múja, ivi vyoosi masáare yaavo ^yaandikwa aha kitáabwii.

²⁰ Yeeye ^yookoonekya kikomi cha aya masáare voosea, “Kikomi, kúja niise chaangu!” Vive jeyyo! Ee Yéesu Mweenevyoosi yeenda!

²¹ Nduwo ya Yéesu Mweenevyoosi ive na nyuunyu voosi. Kikomi.